

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.28?

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 1 AVRIL 1952 Երեքշաբթի 1 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6727-Նոր շրջան թիւ 2138

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Կ'ԵՐԳԷԻՆ ՈՒ ԿԸ ՊԱՐԷԻՆ..

Քանի մը տարիէ ի վեր, երաժշտութեան եւ պարի փառատօն մը կը սարքուի Սորպոնի մէջ, մասնակցութեամբ զանազան ազգութեանց ներկայացուցիչներուն:

Մարդասիրական է նպատակը, — օգնել միջին Ֆրանսայի մէջ հաստատուած ապաքինարանի մը հիւծախտաւոր ուսանողներուն:

Այո, աղջիկները, երիտասարդները պիտի երգեն, պիտի պարեն եւ պիտի խաղան, որպէսզի դժբախտները, անկարները դարմանուին: Գոնէ հոգեպէս մխիթարուին:

Արտակարգ բազմութիւն մը խռնուած էր այս տարուան փառատօնին առթիւ, կիրակի օր:

Այնպէս որ, շատեր դուրը մնացին կամ տուն վերադարձան: Շարժելու տեղ չկար նոյնիսկ հիւրերուն համար:

Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ յայտագիրը ճոխ էր եւ այլազան: Կը մասնակցէին ուսանողական կամ երիտասարդական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ՝ հիւսիսէն հարաւ, — Շուէտ, Ֆինլանտա, Հունգարիա, Քաթալոնիա (Սպանիա), Յունաստան:

Յետոյ հեռաւոր Զինաստանը, Մատագասքարը, Հնդկաչինը (Վիէթնամ), Նորադարձ Իսրայէլը, Հնդկաստանը, Մեքսիկան:

Ներկայ էր, նաեւ, Հայաստանը, որուն բաժինը տեւեց լման կէս ժամ (խմբական երգ եւ պար):

Առաջին անգամ էր որ բեմ կը բարձրանար նոր երգչախումբ մը, կազմուած՝ Համալսարանական Ոստանի հայկական բաժնին մէջ: Պարախումբը եւս նորութիւն մըն էր:

Ինչպէս միւս ելոյթները, հայկականն ալ ծափահարուեցաւ ջերմապէս:

Շատ մը օտարազգիներ առաջին անգամ էր որ հայերէն երգեր կը լսէին (Կոմիտասեան երգացանկ):

Ձեռնարկին դեղարուեստական քննութիւնը կը թողունք մասնագէտներու:

Մեր ըսելիքը ուրիշ բան է:

Դիտելով զանազան ազգերու ժողովրդական երգերն ու պարերը, անոնց երիտասարդ զաւակներուն կենսուրախ արտայայտութիւնները եւ սրտառուչ եղբայրակցութիւնը, հառաչանք մը կը փրթէր մեր սրտէն.

— Ինչո՞ւ այսպէս չըլլային, նա՛եւ, իրական, ամենօրեայ կեանքին մէջ: Այստեղ եւ ամէն տեղ...

Ինչո՞ւ խրախճանքին երգն ու պարը չհալեցնէր քարացած ոխերը: Գիշատիչ ախորժակները: Ատելութեան սառերը: Անշուշտ փոխադարձաբար:

Ինչո՞ւ ամէն մէկը չունենար իր ազատ երդիքն ու անդաստանը, կենսատու արեւին տակ, խաղաղօրէն աքնելով, ստեղծագործելով ե՛ւ իրեն ե՛ւ ամբողջ մարդկութեան համար:

Ինչո՞ւ դրամատիրական ունեւորութիւնր եւ անարդարութիւնը փոխանակ բարեփոխուելու, վերածուէին «ռեւոլուցիոն» բռնակալութեան մը, նոր դասակարգեր եւ տիրակալներ ստեղծելով:

Երբ սրահը կը խայտար տեսնելով եւ լսելով Շուէտի խարտիշագեղ եւ մշտաժպիտ երիտասարդներուն եւ երիտասարդուհիներուն երգերն ու պարերը, մեր երեւակայութիւնը կը թռէր դէպի Արարատ: Եւ կը թուէր թէ անոր չուրջը թառած ամպը իջեր է մեր գլխուն, կապարեծանրութեամբ:

Եւ երբ, քիչ վերջը բեմ կը հրաւիրուէին մեր տղաքներն ու աղջիկները, ձայն մը կ'աղմտէր մեր հոգին:

Մերիններն ալ խանդավառ էին եւ ժպտուն: Կը փորձէին կարելի հարազատութեամբ արտայայտել հայրենի յոյզեր:

Եւ սակայն, ձայնը կ'ըսէր թէ անոնք Շուէտացիներն ալ կրնային գերազանցել, եթէ գիտնային թէ իրենց կռնակն ունին հայրենիք մը որ կը հոգայ, կը ներշնչէ «իր զաւակունքը»:

Եւ որքա՜ն խօսուն էին այդ երգերը, — միամիտ եւ պայծառ կանչերը ի ընէ կենսուրախ ժողովուրդի մը:

Եւ դեռ ուրիշ խորհրդածութիւններ, երբ մեծ ու փոքր ազգերու բախտաւոր կամ տարագիր զաւակները կ'երգէին ու կը պարէին, Սորպոնի կամարներուն տակ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵ՛Ծ ԱԶԳ ԵՆՔ ...

Ամերիկացի լրագրող մը, երկու օր առաջ, իր ամենօրեայ սիւնակին մէջ, դառնօրէն կ'ողբար թէ տարուան վեց ամիսը կ'աշխատի կառավարութեան հաշւոյն:

Ըսել կ'ուզէ որ իր եկամուտին հարիւրին յիսունը իր ձեռքէն կ'առնեն, Դաշնակցային եւ Նահանգային իշխանութիւնները, որպէս ... պետութեան պիւտճէն հաւասարակշռուի... եւ տոլարներ յատկացուին օտար ժողովուրդներու զինուորական եւ տնտեսական պէտքերուն:

Իրեն կը մնա՞յ մնացեալ կէսը: «Ոչ ամբողջութեամբ», կը պատասխանէ լրագրողը... «Հարիւրին 20ն ալ յատկացուցած եմ կարօտ ազգականներուս... այնպէս որ դրպանս կը մնայ եկամուտիս միայն հարիւրին երեսունը: Ասիկա կը նշանակէ որ ճակտիս քրտինքով — կամ աչքիս լոյսով — շահած իւրաքանչիւր տոլարիս եօթանասուն սէնթը յոյս կը ցնդի... Մնացած երեսուն սէնթն ալ հազիւ կը բաւէ իմ ապրուստիս ...»:

Խեղճ մարդը ուրիշ գանգատ մըն ալ ունի: Ժամբորդութեան մէջ է այս օրերս՝ Ատլանտեանի միւս ափը: Այցելեր էր Գերմանիա եւ աչօք բացօք տեսեր է որ ամերիկեան իշխանութեանց դրասենեակի աշխերտները շաբաթական վաթսուն տոլար կը ստանան եւ կ'ապրին հանգստաւէտ ու արդիական արուեստով կահաւորուած բնակարաններու մէջ, որոնց համար վարձք չեն վճարեր ...

Այս Երեմիականը ներկայացնողը մէկն է այն բախտաւորներէն, որոնք տարեկան կը շահին 20, 50 100 հազար տոլար, եթէ ոչ աւելի:

Ի՞նչ կ'ընեն: Առտուընէ մինչեւ իրիկուն գրիչ կը շարժեն՝ ազգը լուսաւորելու համար:

Մեծապատիւ լրագրողը այնքան ալ մեղքնալիք վիճակ չունի, բարեբախտաբար: Տարին հարիւր հազար տոլար դրպանող մէկը կրնայ, կարծեմ, եօթանասուն հազարը պետութեան եւ իր շուրջիններուն տալ: Մնացածը լիուլի կը բաւէ իշխանավայել կենցաղ մը ունենալու համար:

Հապա ի՞նչ ընեն հայ ազգին մտաւորականներն ու արուեստագէտները, որոնք նոյնպէս իրենց ժողովուրդը լուսաւորելու առաքելութեամբ աշխարհ եկած են, բայց օդով ու ջուրով կ'անցընեն իրենց օրերը:

Տեսա՞ծ էք հայ գրագէտ մը կամ բանաստեղծ մը, որ տարին 8—10 հազար տոլար շահի եւ ի վերին Երուսաղէմ մեկնած օրը՝ հազարնոց մը կտակէ իր կնոջն ու զաւակներուն ...

Տեսա՞ծ էք հայ դերասան մը, նկարիչ մը, երաժիշտ մը, որ անկիւնի նպարավաճառին կամ մսավաճառին չափ հանգստաւէտ պայմաններու մէջ ապրի եւ փորը մեծցնէ:

Տեսա՞ծ էք հայ մտաւորական մը, որ, միմիայն իր գրիչին շնորհիւ, խրճիթ մը շինած կամ երկու ձեռք հագուստ մէկ կողմ դրած ըլլայ:

Այս անմման ազգին մշակոյթի վաստակաւորները այդ առաւելութիւնները չեն կրնար ձեռք բերել՝ հազար տարի ալ ապրին:

Որովհետեւ մեր զարգացեալ, լուսաւորեալ, մըշակեալ ազգը չտեսութեան ախտէն վարակուած է: Հայ գրականութիւնն ու արուեստը զինքը չեն գոհացներ:

Այդ պատճառաւ ալ տասը հայ գրող բրոց մէկ նպարավաճառ չեն արժեր:

Մեծ ազգ ենք ...!

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՍԹԱԼԻՆ ներկայ եղաւ Ռուսիոյ Գեր. Խորհուրդի անցեալ իրիկուան նիստին եւ խանդավառ ընդունելութիւն գտաւ ժողովականներէն: Երկու ամիսէ ի վեր չէր խօսուած իր մասին: Մոսկուայի ձայնասփիւռը նկարագրելով դէպքը այն տպաւորութիւնը կը թողու որ դիկտատորին վերերեւումը որոշ զարմանք պատճառած է:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ կիրակի օրէն սկսեալ, մէկ ամսուան համար: Զօր. Ալաւի Մոկատամ մայրաքաղաքին զինուորական կառավարիչ նշանակուեցաւ: Վերջին դէպքերուն հետեւանքով երեք հոգի սպաննուած, 150 հոգի ալ վիրաւորուած են, երեքը ծանր: 29 հոգի ձերբակալուած են: Իրանի կառավարութիւնը բողոքեց Անգլիացիներու կարգ մը արարքներուն դէմ:

Կացութիւնը Թունուզի մէջ

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

Թունուզի նոր վարչապետը հազիւ գործի ձեռնարկած, բողոքներ կը լսուին ընդդիմադիր հոսանքին կողմէ: Շենիք, նախկին վարչապետը, որ աքսորուած էր ուրիշ երեք նախարարներու հետ, անցեալ օր կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ իր աքսորավայրին մէջ, (հեռաւոր ովասիս մը Սահարայի մօտ): Ըսաւ թէ ապօրէն է իր կառավարութեան պաշտօնանկութիւնը եւ պահանջեց որ Ազգաժողովը քննիչ յանձնախումբ մը ղրկէ Թունուզ: Մասնաւորապէս խնդրեց Մ. Նահանգներէն այս գործին գլուխն անցնիլ: Եւ յայտարարեց.

— Ես վարչապետ եմ տակաւին, եւ իմ կառավարութիւնն է օրինաւոր իշխանութիւնը»:

Այս յայտարարութեան ներկայ էին երկու ամերիկացի լրագրողներ եւ լուսանկարիչ մը: Աքսորական վարչապետը եւ իր 3 նախարարները կը բնակին անշուք պանդոկի մը մէջ, որ ոչ ելեկտրական լոյս ունի, ոչ ալ հեռաձայն, ինչպէս կը նկարագրէ «Ն. Եօ. Հէրըլտ»ի թղթակիցը: Ափ մը Ֆրանսացի զինուորներ կը հսկեն գիւղին մէջ: Աքսորականները չեն կրնար դէպի անջրդի անապատը փախչիլ, իսկ թշնամի ուժ մը չի կրնար մօտենալ գիւղին:

Խօսակցութեան ընթացքին, Պ. Շենիք բացատրեց թէ Ֆրանսայի դէմ թշնամական արարք մը չէ իրենց դիմումը Ապահովութեան Խորհուրդին:

— «Մենք փոքր ազգ մըն ենք եւ բացարձակ անկախութիւն չենք պահանջեր: Պարզապէս մեր իրաւունքները կը պահանջենք»:

Ամբաստանեալը այնուհետեւ մանրամասնօրէն պարզեց ամբողջ անցուդարձը, բանակցութիւններու ձախողման պատասխանատուութիւնը ձգելով Ֆրանսայի վրայ:

╳ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ նոր վարչապետը, Սելահէտտին Պաքուշ, դժուարութեանց մատնուած է, նոր դահլիճին կազմութեան համար: Պէյը պաշտօնապէս վաւերացուց Ֆրանսական մարզպանին պաշտօնը իբրեւ արտաքին նախարար Թունուզի կառավարութեան: Նախորդ վարչապետը մինչեւ վերջը մերժած էր կատարել տալ այս վաւերացումը: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Շումա՛ն, յայտարարեց թէ նոր կառավարութիւնը փոխանցման շրջանի վարչութիւն մը պիտի ըլլայ, մինչեւ որ վերջնապէս մշակուին ծրագրուած բարենորոգումները:

Ազգայնական եւ ձախակողմեան տարրերը ընդհ. գործադուլ որոշած են այսօրուան համար (երեքշաբթի): Մանր մունր ցոյցեր անպակաս են, բայց առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ ամբողջ երկրին մէջ:

╳ Փարիզէն Եգիպտոս փախած երկու նախարարները, Պէն Եուսուֆ եւ Պատրա, արաբերէն կոչ մը ուղղեցին Թունուզի ժողովուրդին, ըսելով թէ իրենք օրինաւոր ներկայացուցիչներն են կառավարութեան եւ թէ կատարուած փոփոխութիւնը ապօրէն է: Երկու նախարարները որոշած են Նիւ Եորք երթալ, պաշտպանելու համար Թունուզի դատը Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ:

╳ Ասիական եւ արաբական երկիրներու պատուիրակները երէկ ժողով գումարեցին Նիւ Եորքի մէջ, ճշդելու համար իրենց դիրքը: Իրաք բողոքած է Ֆրանսայի միջամտութեան դէմ: Փաքիստան հրահանգած է իր պատուիրակին խնդիրը յանձնել Ապահովութեան Խորհուրդին: Իրան համաձայն է որեւէ ձեռնարկի: Նոր Տէլհիի քարտուղարը Պէյրութէն Դամասկոս գնաց, Սուրիոյ կառավարութեան աջակցութիւնը խնդրելու համար:

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԱՆՃԷՐԻ ՄԷՋ

Կիրակի օր ծանր խռովութիւններ ծագեցան Թանճէրի մէջ, Ֆրանսացիներուն դէմ: Ամբոխը կրակի տուաւ Ֆրանսական մեծ վաճառատուն մը եւ բազմաթիւ կառքեր, ոստիկանութեան դէմ կռուեցաւ բիրերով եւ քարերով:

Հարիւրաւոր խանութներու ապակիները խորտակուեցան, երբ ցուցարարները սկսան քարկոծել արաբական թաղերու եւրոպական ստացուածքները: Այս բոլոր ցոյցերը սարքուած էին Մարոքի թեւարկութեան տարեդարձին առթիւ: Հրացանաձգութիւնը քանի մը ժամ շարունակուեցաւ փողոցներուն մէջ, մինչեւ որ ոստիկանութիւնը պաշարեց արաբական թաղը:

Ազգայնական ցոյցեր տեղի ունեցան նաեւ Քազապլանքայի եւ Ֆէսի մէջ (Ֆրանսական Մարոք): Այն խանութները որ կը մերժէին փակել իրենց դուռները, իբրեւ սուգի նշան, քարկոծուեցան Ֆէսի մէջ: Քանի ցուցարարներ ձերբակալուեցան Քազապլանքայի մէջ, թէեւ քաղաքը հանդարտ էր:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, վեց հոգի սպաննուած, 82 հոգի վիրաւորուած են Թանճէրի մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿԱԶԻ գիները պիտի մնան Մարտ 1ի սակին վրայ, կառավարութեան որոշումով:

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻՒԿՕ ԵՒ ՍՈՎԵՏՆԵՐԸ

Անցեալ Փետր.ին, գրեթէ ամբողջ աշխարհում, տօնուեց Վիկտոր Հիւկոյի ծննդեան 150ամեակը: ԺԹ. դարի Ֆրանսիական մեծագոյն հանճարը յեղաշրջող ու լուսաւոր սերմ ցանեց հոգեկան քաղաքակրթութեան անդաստանում: Նա եղաւ որոտաչունչ հարուածողը իշխող դասակարգերի եսականութեան եւ զգայուն պաշտպանը հալածականների ու ընչազուրկների: Բայց էութեամբ որեւէ վարդապետութեան քարոզիչ չէր, այլ գեղապաշտ ու բանաստեղծ :

Հիւկօն բնորոշել է ինքն իրեն.— «Ոչմի պարտաւորութիւն, ոչ մի շղթայ, ազատութիւն գաղափարների ու գործի մէջ. ազատ՝ փակելու ճանապարհը բոլոր ստութիւնների, որ կողմից էլ նրանք գալու լինեն: Ապրել բնութեան հետ, համաձայն ներշնչումի մտածել եւ մտածելտալուրիշներին: Նուիրումով լի սրտով ու խաղաղութեամբ լի հայեացքով գնալ տեսնել դպրոցը դաշտում, իշխանը Լուվրում, հալածականը բանտում»:

Լուի Ֆիլիպի օրով մտերիմն էր արքայական ընտանիքի ու անդամ ծերակոյտի: 1848ին ջերմօրէն փարեց յեղափոխութեան սկզբունքներին, ընտրուեց պատգամաւոր Սահմանադիր եւ Օրէնսդիր ժողովների եւ Լամարտինի, Արագոյի, Լեդրու Ռոլանի, Լուի Բլանի եւ այլոց հետ պերճախօս պաշտպանն եղաւ մարդկային իտէալների :

1851 Դեկտեմբեր 2ին, մէկը քչերից, պատնէշների կարճատեւ կռիւ մղեց ապօրէն կայսր հռչակուած Նափոլէոն Գ.ի դէմ, ապա տարագրուեցաւ եւ շուրջ քսան տարի անդադրում ու չանթալից պայքար մղեց «Նափոլէոն փոքրիկի» դէմ մինչեւ վերջինիս անկումը 1870ին, որից յետոյ վերադարձաւ հայրենիք :

Ինչքան էլ գրաւիչ ու հիացումի արժանի է ազատասէր, արդարութեան դրօշակիր ու խիզախ քաղաքական գործիչ Վիքտոր Հիւկօն, այնուամենայնիւ աշխարհը նրան պաշտում է նախ եւ առաջ իբրեւ մեծ վիպասանի, բանաստեղծի ու թատերագրի :

Վիքտոր Հիւկոյի 150ամեակը տօնեցին նաեւ Խ. Միութեան մէջ: Տօնեցին ըստ սովորութեան— կուսակցական քարոզութեամբ եւ թմբկահարութեամբ: Կաշուից դուրս եկան ցոյց տալու, թէ բոլշեւիկն էլ քաղաքակիրթ է, նա «հպարտ է իր երկրի հարուստ մշակութային ժառանգութեամբ, բայց միաժամանակ գնահատում է իրապէս բարձրը, որ ստեղծել են ուրիշ ժողովուրդներ գիտութեան, գրականութեան եւ արհեստագիտութեան ասպարէզներում: Խորհրդային մարդիկ գնահատում են բոլոր ժողովուրդների իսկական գեղարուեստը, որ լինելով ազգային ունի համամարդկային արժէք, ծառայում է ժողովրդապետութեան ու խաղաղութեան գաղափարներին»:

— «Խորհրդային հասարակութիւնը մեծ գնահատանքով վերաբերուեց Հիւկոյի 150ամեակին: Նրա գրուածքները լոյս տեսան 44 լեզուներով, 277 հրատարակութեամբ, 7 միլիոն օրինակ: Տեղի ունեցան գիտական հաւաքոյթներ, համագումարներ, կարդացուեցան դասախօսութիւններ ու զեկոյցներ Հիւկոյի նուիրուած» :

— «Մեր գրականութիւնը ուշադրութեամբ ուսումնասիրում է Հիւկոյի ստեղծագործութեան եւ կեանքի ուղին, նրա գրական ժառանգութիւնը: Վերահաստատուած են գրաքննութիւնից խաթարուած բնագրերը, գտնուած են չհրատարակուած ձեռագրերն ու նամակները, նոյնիսկ իր ձեռքով գծած նկարները» :

Մոսկուայի Պոլիտբիւրօն եւ կուսակցական ոստիկանութիւնը մի կողմ են քաշուել: Միջազգային յոբելեանների նախաձեռնութիւնը յանձնել են օտար մարդկանց — «Խաղաղութեան կողմնակիցների համաշխարհային խորհրդին» , նախագահութեամբ Ֆրանսացի գիտնական Ժօլիօ Կիւրիի : Նրա որոշումն է տօնել Հիւկոյի ծննդեան 150ամեակը, Գոգոլի մահուան 100ամեակը, ապա Լէոնարտօ տը Վինչիի ծննդեան 500ամեակը եւ —որպէս զի Ասիացիները չխռովեն — «Արեւելքի գիտնական ու Փիլիսոփայ Ավիցենի (անշուշտ մասնագէտները տեղեակ են, թէ ով է սա) մահուան 1000ամեակը» :

Այնուհետեւ սկսւում է քարոզութիւնը: Հիւկօն ամերիկատեաց էր: 1859ին նա դառն յանդիմանութիւններով լի դիմում է ուղղել Միացեալ Նահանգներին՝ Ջօն Բրաունի դատավարութեան առթիւ: Այս ազատ քաղաքացին Վըրճինիա նահանգում ուզեցել է խորտակել ճորտութիւնը սեւամորթների, հրաւէր է կարդացել վերջիններիս համախմբուել իր շուրջն ու ապստամբել: Սեւամորթները ձեռնպահ են մնացել: Իշխանութեան ներկայացուցիչների հետ ունեցած կռւում սպանւում են նրա երկու զաւակները, ինքն էլ վիրաւոր գերի է ընկնում մի քանի համախոհների հետ : Կարճ հարց ու փորձից յետոյ Ջոնը դատապարտւում է մահուան: «Անհաւատալի է, ասում է Հիւկօն, բայց երդւում եմ պատւովս, որ դա տեղի է ունեցել ոչ թէ Տաճկաստանում, այլ Ամերիկայում: Ուաշինկթընը կը սպաննէ Սպարտակին(*): Ամերիկացիները կը փրկեն խայտառակութիւնը (այսինքն ճորտատիրութիւնը), բայց կը մեռցնեն իրենց փառքը»:

Այսպիսով ստալինականները Հիւկոյի հսկայ ստեղծագործութիւնից փրցրել են մի սիւնակ եւ մատի փաթթոց դարձրել, մոռանալով, որ Բրաունի պատմութիւնը ցոյց է տալիս դէթ եզակի Ամերիկացիների զոհաբերութիւնը մարդկութեան համար, մի երեւոյթ, որ չի կարող գոյութիւն ունենալ խորհրդային անծայրածիր տարածութիւնների վրայ: Յետագայում հազարաւոր Ամերիկացիներ իրենց կեանքը տուին քաղաքացիական կռւում ու ոչնչացրին ճորտատիրութիւնը :

Հիւկօն խաղաղասէր էր: 1849ին նախագահել է Փարիզում խաղաղութեան բարեկամների միջազգային համագումարին եւ ասել այնտեղ.

— «Խաղաղութեան գաղափարը ամբողջ աշխարհում — գանձն է բոլոր ժողովուրդների : Ժողովուրդները պահանջում են խաղաղութիւնն իբրեւ գերագոյն բարիք»:

Կրկին մի սիւնակ փրցրած տափակամտօրէն: Կարծես աշխարհում կայ մի խելքը գլխին մարդ, որ չուզենայ խաղաղութիւն, բայց ազատ, իրական ու արդար եւ ոչ բոլշեւիկեան բանտերի ու գերեզմանոցների խաղաղութեան :

Եթէ ժամանակը արգելք չլինէր, թերեւս «գտնէին» Հիւկոյի մի ձօնը ի պատիւ «մեծ ու հանճարեղ առաջնորդի, ուսուցչի, ճարտարապետի, հայրիկի, պապիկի, քեռու, կնքահօր եւն.» եւ Վիքտոր Հիւկօն կը դառնար «ճշմարիտ խորհրդային գրող» ծնած՝ ոչ թէ Բըզանսոնում, (Պըզանսոն, Ֆրանսա), այլ Թէադանում կամ Պէմզայում: Ազգանունն էլ կչտէին Հիւգոֆֆ — ինչպէս ենթադրում են Մոնմարտրի սրախօսները — եւ վերջակէտ կը դնէին, կը հաւասարեցնէին նրան Լէոնովին, Ֆադէեւին, Էրէնբուրգին եւ այլ պնակալէզներին:

Սեւով ճերմակի վրայ «Իզվեստիայում» գրում են.

— «Հիւկօն մերն էր, երբ ան կենդանի էր, մերն է և այսօր: Նա մեր միլիոնաւորների շարքերում է— խաղաղութեան, ժողովրդապետութեան ու յառաջադիմութեան շարքերում»:

Լռեցէք, անխիղճ մարդիկ, եթէ ոչ Պանթէոնում կը ցնցուեն Հիւկոյի ոսկորները: «Շարքերում» սողացող «միլիոնաւոր» ստրուկներ, Հիւկօն միայն չանթահարողը կը լինէր ձեր «խաղաղութեան, ժողովրդապետութեան ու յառաջադիմութեան շարքերի»: Ազատութեան այդ մրրկացայտ աչքը չէր կարող կուրանալ ձեր գառան մորթից եւ չտեսնել գայլի ձեր ժանիքները : Նա կը լինէր տիտան Սպարտակ՝ 300 միլիոն ճերմակ նեգրեր (ստրուկ) Ստալինեան ճորտատիրութիւնից փրկող, Ջօն Բրաուն ձեր դէմ ամբողջ աշխարհի համար:

Ամէն բանի մասին սիրում էք վիճակագրութիւն հրատարակել: Մի օր էլ տուէք թուեր, թէ մօտ 35 տարուայ ընթացքում քանի միլիոն անմեղների գլուխ էք կերել, քանի ծովի չափ արիւն ու արցունք էք թափել:

Հանգիստ թողէք Վիքտոր Հիւկօն: Եթէ ելնէ գերեզմանից, դուք չէք ունենար աւելի զարհուրելի թշնամի, քան նա:

Հիւկօն կ'ուղղէր մեզ, բոլոր բռնագրաւեալ հայրենիքների զաւակներին այն կոչը, զոր արեց 1870ին, իր ցեղակիցներին.

— «Կռիւ գիշեր ու ցերեկ, կռիւ լեռներում, կռիւ դաշտերում, կռիւ անտառներում: Ազատութեան մարտիկներ, անցէք պուրակներով, կտրէք գետերը, պահուեցէք ստուերներում ու իրիկնամուտում, վազէք, մագլցէք, սահէք ձորերում եւ կրակեցէք: Պաշտպանեցէք հայրենիքը իբրեւ հերոսներ : Եղէք անխնայ հայրենասէրներ»:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(*) Ապստամբ ստրուկների առաջնորդ հին Հռովմում:

«Եթէ բոլորը թուեմ, վերջը չի գար»

ԽՄԲ.— Անցեալ տարի կարգ մը հատուածներ արտատպեցինք թուրք ուսուցչի մը՝ Մահմուտ Մագալի առաջին գիրքէն, «Մեր Գիւղը», որ կը պատկերացնէր Անատոլուի գիւղերուն նիւթական եւ բարոյական թշուառութիւնները:

Վերջերս երիտասարդ հեղինակը երկրորդ հատոր մը եւս հրատարակեց, «Իմ գիւղէս», նոյնքան պատկերալից:

Ահաւասիկ հատուած մը .—

Մեր գիւղին մէջ ամէնէն խառնակ գործը ամուսնութեան հարցն է: Որպէսզի հաւաքականութիւն մը լաւ ապրի, պէտք է որ կանոնաւորութիւն տիրէ ամուսնական գործերու մէջ: Մեր գիւղացիները ոչ մէկ տեղեկութիւն ունին քաղաքային օրէնքին տրամադրութիւններէն, ոչ ալ օրինական կանոններու համաձայն կ'ամուսնանան :

Գիւղական կեանքը անձայն է եւ անշարժ, միակ շարժումը գիւղացիներու ամուսնութիւնն է: 10 — 12 տարեկան տղաքը կը կարգեն յաճախ երկու գլուխ շաքար ստանալով, եւ մուխթարին տրուած արտօնութեամբ: Աւելցուցէք անոնց վրայ իր կնիկը վռնտողները, էրիկէն փախչող կնիկները, եւ անոնք որ անընդհատ էրիկ կամ կնիկ կը փոխեն, երեք չորս անգամ կը կարգուին: Այսպիսի բազմութիւն մը իր ամուսնական ըսի — ըսանեով եւ աղմուկով, տարբեր բանի տեղ չի թողուր: Ժամանակը ճար մը չէ գտած այս անբնական երեւոյթներուն :

Աղջիկներու համար ամուսնութեան տարիքը 13էն կը սկսի: Այս տարիքը թեւակոխած աղջիկներուն գրեթէ կէսը կը փախչին նախապէս քանի մը անգամ կարգուած էրիկ մարդոց եւ կամ իրենց տարեկիցներուն մօտ: Անկէ վերջ յաճախակի ամուսին կը փոխեն եւ փէրիշան կ'ըլլան, հազիւ թէ իրենցմէ մէկ քանին կը կապուին նոյն տունին :

Շէրպէթ խմելով նշանուողներու կացութիւնն ալ միեւնոյն է: Հայրեր, որ 5—6 հարիւր ոսկի առնելով իրենց աղջիկները կը նշանեն, վերջէն կը զղջան եւ նորէն կը նշանեն զանոնք աւելի դրամ տուողներուն: Կը պատահի որ աղջիկը կը լրացնէ այս գործը եւ հին նշանածները ձգելով՝ երրորդ մը կը գտնէ եւ անոր կը փախի: Այս պատճառով, շատ քիչ է թիւը անոնց որ հարս, կ'ըլլան եւ այնպէս կը կարգուին :

Այս ամիս Խենթ Ահմէտին աղջիկը Թօմպուլ Վէլիի տղուն, Սեւ Հասանին աղջիկն ալ Գասըգ Ռամազանի տղուն հետ նշանուեցան: Կէօսթիւքցի Հիւսմէն հազար ոսկի առաջարկած էր, եւ Խենթ Մէհմէտ Վէլիի տղուն տուած խոստումը դրժեց եւ որոշեց աղջիկը տալ Հիւսմէնի որդիին: Նոյն իրիկունը սակայն աղջիկը փախաւ Գըսայի տղուն մօտ, շատ մը խառնակ հաշիւներ երեւան ելան, եւ յաջորդ օր ծեծ — ծեծկուուքը սկսաւ եւ տարածուեցաւ ամբողջ Տէրէ Թաղին մէջ, երեք խումբերու բաժնուեցան եւ վիրաւորներու թիւը անկարելի եղաւ ճշդել :

Սեւ Հասանն ալ որոշեց իր աղջիկը չտալ Ռամազանի տղուն: Փրփուրը բերնին, հոս ու հոն ըսաւ թէ նշանտուքը պիտի խզէ: Չէ՞ որ ձեռքի տակէ նոր առաջարկներ կային ...

Նորէն այս ամսուան մէջ, Զալըգին աղջիկը եւ Գօճա Տէրվիշին աղջիկը նշանուեցան Եահնի Բիգայի երկու որդիներուն: Երկու աղջիկներն ալ իրենց հօր դրդումով փախան իրենց նշանածներէն եւ ուրիշին մօտ գացին անմիջապէս :

Բիգայի տղաքը, որ աղջիկներուն հին նշանածներն էին, ուրիշին հետ կարգուեցան, բայց հակառակ ասոր փորձեցին հին աղջիկները առնել եւ ջուրի ճամբան սպասելով՝ պաշարեցին զանոնք, դէպի տուն քշկռտեցին: Միայն թէ զէնքերը շոգացին, դանակները իրարու զարնուեցան :

Ֆէյզիի աղջիկը հակառակ ուրիշի հետ նշանուած ըլլալուն, փախաւ Գարամանի տղուն: Մինչեւ առտու սոսկալի կռիւ մը մղեցին եւ քանի մը օր վերջ, աղջիկը էրիկը ձգելով, նորէն փախաւ նախկին նշանածին մօտ: Հոնկէ ալ շիտակ հին էրկանը տունը: Իսթանպուլի ծովեզերեայ նաւերուն նման գնաց ու եկաւ: Շէվքէթի աղջիկը, որ նշանուած էր Հասըրճըին հետ, փախաւ Հուլուսիին: Նորէն կռիւ, եւ այս անգամ շատերու գլուխը պատռեցաւ :

Ահաւասիկ դէպքեր, որոնք լեզուէս ծայրը կուգան այս պահուն: Եթէ բոլորը թուեմ, վերջը չի գար :

Փախչողները կը փախչին, իսկ կռուողները առանց պատճառի կը շարունակեն գզուըտիլ: Կարծես թէ պարտականութիւն եւ պաշտօն ստանձնած են իրարու հանգիստը վրդովելու, ուրիշին կնկան — աղջկան տեղերը փոխելու, եւ կիսափուլ տուները ամբողջովին քանդելու :

Աւելորդ է ըսել, այս ամուսնութիւններէն ոչ մէկը պաշտօնական նիքեահով եղած է:

Այս առեւանգումներուն հետեւանքով, թիւ եւ համեմատութիւն չունին այն կիները որոնք սովորութիւն ըրած են ամուսին փոխելու, նաեւ այն այրերը , որոնք իրենց տուները կը վերածեն կանանց մթերանոցի... Մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք որ իրենց զաւակներն անգամ կը լքեն եւ [illegible] ամուսին կը փոխեն: Այս ուղղութեամբ մրցանիշներ կան, 25ին վեց էրիկ փոխած կին մը, եւ ուրիշ մը որ 35 տարեկանին 8 ամուսին փոխած է: Երկու կին ունեցող այրերու թիւն ալ բաւական շատ է. շրջակայ գիւղերու մէջ 3—4 կնիկ ունեցողներ կան: Բոլորն ալ առանց նիքեահի են եւ չեմ գիտեր թէ օրէնքը հոմանուհի՞ պէտք է նկատէ զիրենք :

Երաժշտական յաջողութիւն մը

Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի Récitalը, որ տեղի ունեցաւ անցեալ չաբաթ երեկոյ, սովորականէն տարբեր պարագայ մը կը ստեղծէր մեզի համար: Ըսել կ'ուզեմ թէ իր մշակած այնքան հետաքրքրական programmes bien tempérésներուն մասին (որուն կարեւոր մէկ բաժինը արդէն անցեալ տարի ունկնդրելու առիթը ունեցած էինք), կարելի չէ խօսիլ առանց ընկերացնելու անոնց նաեւ կարգ մը մեկնութիւններ մեր կողմէ: Մեկնութիւններ որոնք սովորաբար անհրաժեշտ չեն դաշնակի ունկնդրութիւններու առթիւ: Իսկ ներկայ պարագային անոնց անհրաժեշտութիւնը աւելի դիւրաւ կարելի կ'ըլլայ ըմբռնել երբ նկատի ունենանք գեղագիտական չարժառիթները որոնցմէ առաջնորդուած ըլլալ կը թուի Օր. Ղազարոսեան իր այդ ձեռնարկին մէջ: Եւ այդ ոչ միայն իբր դաշնակահարուհի այլ եւ իբրեւ երգահան, արուեստ մը որուն նուիրուած է նաեւ լիովին:

Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել գեղագիտական մտահոգութենէ մը, քան չարժառիթէ մը: Մտահոգութենէ մը որ կը սաւառնի առ հասարակ ներկայ երաժշտական արուեստին վրայ եւ որ կը յատկանչէ նաեւ ճակատագրական անկիւնադարձ մը անոր պատմութեան մէջ:

Ըսել կ'ուզենք թօնալիթէի ժխտումի հարցը արդիական ստեղծագործութիւններուն մէջ, որ ծագում առած է գլխաւորաբար երաժշտական նորագոյն ըմբռնումներէ: Արդարեւ այնպիսի պահու մը երբ «թօնալիթէ»ի սկզբունքին դէմ տեղի ունեցող խաչակրութիւն մը կը յուզէ երաժշտական աշխարհը, չարժում մը որ կ'ուզէ զայն հիմնովին ուրանալ, Օր. Ղազարոսեանի գաղափարը կարծես տեսակ մը վերարժեւորում ըլլար, որով կ'ուզէր հրաւիրել մեր ուշադրութիւնը մինչեւ այժմ այդ դրութեան կատարած անփոխարինելի ծառայութիւններուն վրայ: Ցոյց տալու համար նաեւ թէ անոր բացարձակ ուրացումը որքան կը զրկէ երաժշտութիւնը յուզական հարուստ տարրէ մը, որուն անբացատրելի ու խորհրդաւոր ներգործիչ ուժին կ'ենթարկուինք մենք անգիտակցաբար ամէն անգամ որ կ'ունկնդրենք երաժշտական կտոր մը:

Այդպէս Օր. Ղազարոսեան այս անգամ ընտրելով բէ մաժէօռը, դաշնակին առջեւ իր զգայուն եւ ընտիր մեկնութեամբ, այդ երեկոյ ցոյց տուաւ թէ անոր պարունակած հոգենիւթը (էթօս) ցարդ որ ստեղծան, սատարած էր դասական Պախ, Մօցարթ, Պէթօվընէն մինչեւ ռոմանթիք Շուպըրթ, Շուման, Շօփէն, Լիցթ, եւն. ի նման մեծ վարպետներու ներշնչումներու արգասաւորման:

Այս ըմբռնումով կը մօտենանք «փրօկրամ պիէն թամփէռէ»ներու իրգաղափարին ուր արուեստագիտուհին արժանիքներըկը չահին առաւելապէս: Որովհետեւ ան արուեստի նոր լոյսի մը ներքեւ կ'երեւի մեզի, որուն մէջ դժուար է իրարմէ անջատել նաեւ գեղագէտը եւ մեկնարկուն: Իսկ այդ երեկոյ, երկրորդը եղաւ առաջինին հաւատարիմ ու տաղանդաւոր արտայայտիչը անկասկած:

Նոյն առթիւ հաճոյքը ունեցանք լսելու յայտնի երաժշտական քննադատ Yves Hucherը որ նուագահանդէսին սկիզբը եւ ապա նաեւ միջնարարէն վերջ դարձեալ խօսելով թէ ներկայացուց մեզի արուեստագիտուհին եւ թէ տուաւ նաեւ «թօնալիթէ»ներու վերաբերեալ հմտալից ու չահեկան բացատրութիւններ:

Օր. Ղազարոսեան իբրեւ յայտագրին վերջին կտորը նուագեց իր հեղինակութիւններէն սիրուն «Ցայգերգ» մը, ինչպէս նաեւ քանի մը ուրիշներ, գոհացում տալու համար ունկնդիրներուն բուռն ծափերուն:

Գ. ՔԷՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՎԵՆԵՑՈՒԷԼԱՅԻ մէջ (Հարաւ. Ամերիկա) կան 200 Հայեր, Քարաքասէն (մայրաքաղաք) մինչեւ հեռաւոր գաւառները: Տիկին Բարունակեան իր տան մէջ հաւաքելով հայ պզտիկներ հայերէն կը սորվեցնէ: Իրեն կ'օգնէ Օր. Վերժին Հիւլեան: Շատ մը մանուկներ չենօգտուիր այս ձեռնարկէն: Որոշ աշխատանք պէտք է տարուի զանոնք հաւաքելու եւ ստեղծելու մշակոյթի կեդրոն մը: Բոլոր Հայերը նախանձախնդիր են իրենց լեզուին եւ մշակոյթին եւ պարզ քահանայի մը կարօտը կը քաշեն: Փեթարէ բնակող Հայերը տօնեցին կաղանդը Պ. Ռուբէն Հիւլեանի բնակարանը:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ պետական ձայնասփիւռը իր պաշտօնական յայտագրին մէջ անցուցած է Հայ Երգը, ինչպէս կը գրէ «Արմենիա»: Արդէն Արամ Խաչատուրեանի ստեղծագործութիւնները պարբերաբար կը տրուէին: Շնորհիւ երիտասարդ խմբավար Վարուժան Գէորգեանի՝ Արժանթինի ձայնասփիւռը աւելի լայն տեղ տուած է հայ երգին: Անոր ղեկավարութեամբ երեսուն հոգինոց արուեստագէտներու խումբի մը կողմէ նուագուած Կոմիտասի, Բարխուդարեանի, Սպենդիարեանի, Տէր Ղեւոնդեանի եւ Խաչատուրեանի հայկական պարերը յաջողապէս ձայնագրուած՝ դարձան սեփականութիւնը հանրութեան: Այս երգերն են որ պետական ձայնասփիւռի վարչութեան կողմէ գնահատուած՝ անցած են պաշտօնական յայտագրին մէջ եւ կը տրուին օտար մեծ երգահաններու ժողովրդական պարերու զուգընթաց: Պետական ձայնասփիւռը տուաւ նաեւ երիտասարդ խմբավարին մէկ ստեղծագործութիւնը, Վիտալան:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՕԳՆ. ԽԱՉԻ օրուան տօնակատարութիւնը անցած է չատ յաջող: Տեղեկագրէն կ'իմանանք թէ ունի 16 մասնաճիւղ 2510 անդամուհիներով, 294 աշխատուհիներ: Երկու տարուան ընթացքին Օգն. Խաչը ունեցած է իբրեւ մուտք 157.519 լիբ. ոսկի, ելք 133.719, լ. ոսկի: Օրուան բանախօսներէն ընկեր Արամ Սահակեան անդրադառնալով այն ակնարկութեան թէ Օգն. Խաչը կը վայելէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հովանաւորութիւնը, հետեւաբար ունի հատուածական ձրգտումներ, չեշտած է,— «Եթէ հայապահպանման պայքարին ճամբուն վրայ այս երկու մեծ ուժերը կը հանդիպին իրարու, իբրեւ նոյն խէալին ու նըպատակը հետապնդող կազմակերպութիւններ, տխրել պատիւ կը սեպեն իրենց համար: Ընկեր Ա. Ծառուկեան խօսած է Օգն. Խաչին եւ ընդհանրապէս հայ կնոջ դերի մասին: «Հայ կինը ոչ թէ մրցակից է այր մարդու, այլ գործակից եւ լրացուցիչ: Պէտք է նիւթապէս օժանդակել, որպէս զի սատարէ հայկ. մշակոյթին»: Հանդիսութենէն վերջ Տրջ. վարչութեան երկու անձնուէր եւ անխոնջ անդամուհիները՝ Տիկին Լ. Սասունի եւ Օր. Լիմոնճեան պարգեւատրուած են ոսկիէ չքանշանով:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ օրուան չքեղ տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է մասնակցութեամբ ութ պատանեկան միութեանց: Հանդէսին նախագահած է ընկեր Վահան Փափազեան: Խօսած են ընկերներ Դրօ, Ղազար Զարըդ եւ Կարապետ Թաթուլեան: Նախքան հանդիսութիւնը մօտ 300 պատանիներ չքերթ մը կատարած են դրօշազարդուած հեծիկներով, Անդր Նահրի թաղամասերուն մէջ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Սէն Ժանի մէջ, Պ. Ս. Քէփէնէկեանի խումբը բեմադրեց Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի «Կոռնակ»ը, ի նպաստ Կաթողիկէ դպրոցին:

Սոյն ողբերգութեան յաջորդեց խիստ ծիծաղաչարժ զաւեշտ մը՝ «Ապուշ սպասաւորը»: Սըրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ մը:

Դերակատարները չատ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ եւ ներկաներու ջերմ գնահատանքին արժանացան:

Ներկայ մը

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԷԼԷՆ.— Իտալացի նշանաւոր նկարիչ Լեոնարտօ տա Վինչիի ծննդեան 500ամեակի հանդիսութիւններուն համար յանձնաժողով մը կազմած որուն կը մասնակցին նկարիչ Մարտիրոս Սարեան, ճարտարապետ Մարք Գրիգորեան, երգահան Բաբաջանեան, գրագէտ Արազի, քանդակագործ Արա Սարգսեան, քննադատ փրոֆ. Արտ. Շահինեան եւ ուրիշներ: Յանձնաժողովի նախաձեռնութեամբ տեղի պիտի ունենան ցուցահանդէսներ, դասախօսութիւններ Լէոնարտօ տա Վինչիի մասին:

✕ Երեւանի «Շահումեան» մանկավարժական կաճառին մէջ տեղի ունեցաւ հանդիպում, ուսանողներու եւ դասախօսներու միջեւ: Այս առթիւ ճառեր խօսեցան տաղանդաւոր գիտնական փրոֆ. Սերկէյ Մերկէլեան, որ ուսանողներուն ներկայացուց իր մաթեմաթիկայի վերաբերեալ նոր աշխատութիւնը: Ներկաները ջերմապէս ողջունեցին երիտասարդ գիտնականը, Սթալինեան մրցանակ ստանալուն համար:

ԱՆԳԼԻՈ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութեանց նախապատրաստական աշխատանքները կը չարունակուին Գահիրէի մէջ, անգլ. դեսպանին եւ Եգիպտոսի արտաքին նախարարին միջեւ: Լոնտոն սկըսաւ ուսումնասիրել Հիլալի փաշայի կարգ մը առաջարկները:

Ես պիտի չկրնամ նկատել, որովհետեւ այս բոլոր կիներէն չատ մը զաւակներ կը ծնին եւ արտօնագիր մը կը ստանան միակ զաւկի մը համար եւ միւսներէն ծնածները կ'արձանագրեն նոյն կնկան անունին...:

ՄԱՀՄՈՒՏ ՄԱԳԱԼ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

— Ուրեմն բանակի մը պէտք պիտի ունենաք հետապնդելու համար բոլոր բախտագուշակները:

— Այնպէս կը կարծեմ թէ պէտք է հսկողութեան տակ առնել այս Տիկին Րաշէլը: Անկէ զատ Օր. Լօրինկթըն մէկ բախտագուշակով պիտի չբաւականանայ եւ պիտի այցելէ ուրիշ բախտագուշակներու:

Այս միջոցին Մարշըլ հեռաձայնեց եւ ըսաւ թէ կարեւոր լուր մը պիտի տայ:

— Հեռաձայնով չեմ կրնար ըսել, ըսաւ, չատ կարեւոր է, միայն սաչափը ըսեմ թէ այսօր ձեռք անցուցինք Տիկին Ր.ի ղրկած մէկ նամակը, որուն մէջ յիսուն անգլիական կար: Նամակը ուղղուած էր Լէյսիի:

— Անիծեալ ըլլայ... միշտ Լէյսին... ըսաւ Փօնթիւի: Օնօրինը պէտք է Լէյսիին դիմէ, Հօրլօքը միշտ Լէյսիի հետ կապ ունի, ինչպէս նաեւ Լէմլին, ուսուցիչը:

— Թերեւս մեր փնտռած մարդը Լէյսին է, ըսի թերեւս ան է սարդը:

— Չի կրնար ըլլալ, բողոքեց Փօնթիւի: Դեռ նոր երէց նշանակուած է, անկէ առաջ ալ բանտը կը գտնուէր, իսկ անկէ առաջ ալ Պլէնքփօրթի մէջ ածուխի վաճառականութիւն կ'ընէր: Ոչ, Լէյսի չի կրնար իրենց պետը ըլլալ, վստահ եմ: Սակայն պէտք է խոստովանիմ թէ չփոթած եմ:

Առանձին էինք: Օնօրին իր յարկաբաժինը վերադարձած էր:

— Այս առաւօտ Պէն Լօթընը եկաւ զիս տեսնել, ըսաւ Մարշըլ:

— Ո՞վ, համայնավարներու վարի՞չը:

— Այո: = Ի՞նչ կ'ուզէ եղեր:

— Ասիկա:

Մարշըլ մեր աչքին առջեւ դրաւ պատի ծանուցում մը, որուն վրայ մեծատառ գրուած էր.— «Բարձրաստիճան փաչականներ արգելք պիտի հանդիսանան Բ. ճակատի բացման»: Իսկ տակը փոքր գիրերով հետեւեալը գրուած էր.—«Տպուած Լոնտոնի համայնավար կուսակցութեան կողմէ»:

Փօնթիւի ուշադրութեամբ կը նայէր ծանուցումին: Որոշ էր թէ երկար ատենէ ի վեր համայնավար կուսակցութեան մէջ չարժում մը կար ի նպաստ Բ. ճակատի բացման:

— Բ. ճակատը լաւ բան մըն է, ըսաւ Փօնթիւի, բայց ելլել եւ ըսել թէ բարձրաստիճան փաչականներ կան կառավարութեան մէջ, որոնք արգելք կը հանդիսանան:

— Այո, այդ պատճառով Լօթըն ինծի եկեր է:

— Այսի՞նքն.

— Այսինքն ըսաւ թէ այդ ծանուցումը Լոնտոնի համայնավար կուսակցութեան կողմէ տրպուած չէր:

Փօնթիւի դարձեալ նայեցաւ ծանուցումին եւ գոհունակութեան ժպիտ մը գծագրուեցաւ դէմքին վրայ:

— Ահ, հիմա կը սկսիմ հասկնալ:

— Այո, Լօթըն խելացի մարդ մըն է: Գիտէ թէ այս ծանուցումը վնասակար կրնայ ըլլալ: Նախ խորհեցայ թէ զայն ինծի բերելով կ'ուզէր առաջին քայլը ինք առնել, հասկցած ըլլալով թէ սխալ մը գործած է: Բայց այդ չէ իրականութիւնը: Ան չատ մտահոգ է պատերազմին ստացած վիճակէն, չուզեր որ Ռուսիա պարտութեան մատնուի: Զսիրելով հանդերձ դահլիճին անդամներուն մեծամասնութիւնը, համակիր է Չըրչիլի:

— Այո, այո, կը հաւատամ ըսաւ Փօնթիւի: Հանճարային ուղեղ մը կայ այս գործին մէջ: Նախ ծանուցումներ կը տպեն, յետոյ ժողովուրդին վրայ այն տպաւորութիւնը կը գործեն թէ փաչականներ կան կառավարութեան մէջ: Մեծ հաճոյք պիտի զգամ այս մարդիկը դիմակազերծ ընելով:

— Այո, սակայն ի՞նչպէս:

— Առ այժմ չեմ գիտեր, բայց չուտով պիտի գիտնամ: Նախ պէտք է ձերբակալել այն մարդիկը որոնք պիտի փորձեն պատերուն վրայ փակցնել այս ծանուցումները:

— Արդէն իսկ խորհած եմ այդ մասին, ըսաւ Մարշըլ, եւ գաղտնի ոստիկաններ տեղաւորած եմ կարեւոր պողոտաներուն վրայ:

— Շատ լաւ խորհեր էք:

Յաջորդ օրերու ընթացքին ոչ մէկ արդիւնք ձեռք ձգած էինք: Այդ օրերուն թերթերը մեծատառ կը հրատարակէին Թունուզի մէջ տարուած յաղթանակի լուրերը:

(Շար.)

Թրումըն թեկնածու չէ

Մ. Նահանգներու նախագահը, Թրումըն, չոնդալից յայտարարութիւն մը ըրաւ կիրակի օր, ըսելով թէ թեկնածու չէ յառաջիկայ նախագահական ընտրութեան համար: Այս անակնկալ յայտարարութիւնը մեծ իրարանցում պատճառեց ռամկավար (դեմոկրատ) կուսակցութեան շարքերուն մէջ, միեւնոյն ատեն զօրացնելով զօր. Այզընհաուըրի դիրքը:

Նախագահը այս յայտարարութիւնն ըրաւ ճաշի մը ընթացքին, որուն կը մասնակցէին 6000 պատգամաւորներ: Թրումըն ըսաւ.— «Զօրս տարի ծառայեցի երկրիս, այլեւս պարտականութիւն չունիմ չորս տարի եւս անցընելու Սպիտակ Տան մէջ»: Սեղանակիցները կ'աղաղակէին.— «Ո՛չ, ո՛չ»: Թերթերը կ'ըսեն թէ նախագահը եւ Տիկինը կուլային, իրենց յուզումէն:

Հանրապետականները գոհ են այս որոշումէն եւ կը յուսան իշխանութեան գլուխ անցնիլ, քսան տարուան բացակայութենէ մը ետք: Այժմ անհամբեր կը սպասուի զօր. Այզընհաուըրի որոշման (ընդունիլ իր թեկնածութիւնը, հրաժարելով եւրոպական ճակատի հրամանատարութենէն): Այդ պարագային հաւանական է որ իրեն յաջորդէ իր սպայակոյտին պետը՝ զօր. Կրուենթըր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ առողջապահական նախարարութիւնը որոշած է 20 միլիոն սթերլինի խնայողութիւն մը կատարել առողջապահական սպասարկութեան մէջ: Իւրաքանչիւր բժշկական պատուէրի վրայ պիտի գանձուի 50 ֆրանք: Հիւանդանոցի պատսպարեալները պիտի վճարեն, բացի չքաւորներէն: Ակռայի դարմանումները, որոնք ցարդ ձրիաբար կը կատարուէին, ասկէ վերջ վճարովի պիտի ըլլան: Մինչեւ 16 տարեկանները պիտի չվճարեն, նոյնպէս յղի կիները:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ կնճիռը լուծելու համար, բանակցութիւնները կը շարունակուին, Երեք Մեծերու եւ Իտալիոյ միջեւ: Կը կարծուի թէ ազատ շրջանին մէջ, աւելի լայն վարչական իրաւունքներ պիտի տրուին Իտալիոյ, բայց դաշնակից պահակախումբերը պիտի մնան: Եուկոսլաւիա կը նախընտրէ հարցը լուծել ուղղակի բանակցութեամբ:

ՁԻՒՆՀԱԼՔԻՆ եւ յորդառատ անձրեւներուն հետեւանքով, ողողումներ պատահեցան Ֆրանսայի արեւելեան եւ հարաւային շրջաններուն, ինչպէս եւ Իտալիոյ եւ Մարոքի մէջ: Մասնաւորաբար Վոժի լեռներուն վրայ տեղացող ձիւնհալքը մեծ վնասներ պատճառեց Ստորին Հռենոսի նահանգներուն մէջ: Անձրեւը եւ ցուրտը կը շարունակուին Փարիզի մէջ: Շատ ծանր վնասներ կրած են Անգլիոյ լեռնային շրջանները:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ծխիկի (սիկառէթ) կարեւոր մաքսանենգութիւն մը երեւան հանուեցաւ Մարսէյլի մէջ: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց բեռնակառքի մը վարիչը, որ կը փոխադրէր «Փառնա» նաւէն դուրս հանուած 620.000 ծխիկներ: 1945էն ի վեր ամենակարեւոր մաքսանենգութիւնն է այս: Կարգ մը թերթեր 1.200.000 կը հաշուեն ծխիկներու գումարը:

ԹՈՒՐՔ զինուորական մարմին մը վաղը ճամբայ կ'ելլէ դէպի Փարիզ, նախագահութեամբ Նուրի Եամութի: Իր պաշտօնն է շարունակել, զօր. Այզընհաուըրի հետ կատարուած բանակցութիւնները: Ուրիշ պատուիրակութիւն մըն ալ Նափոլի պիտի երթայ:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ կիրակի օր ճառ մը խօսելով Սէնթ Էթիէնի մէջ, յայտարարեց թէ իր ելմտական ծրագիրները անբաժանելի ամբողջութիւն մը կը կազմեն եւ պիտի մերժէ որեւէ անդամատում: «Ես քուէներ պիտի չմուրամ խորհրդարանէն: Որեւէ իրաւախոհութիւն պիտի չընդունիմ, թող Ազգ. Ժողովը ստանձնէ ամէն պատասխանատուութիւն»:— Երէկ նախարարական խորհուրդ մը գումարուեցաւ Էլիզէի պալատին մէջ, եւ որոշուեցաւ արտօնել որ նախագահը վստահութեան քուէ պահանջէ իր անհրաժեշտ համարած կէտերուն մասին:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՆ Աթէնքի ութ բոլշեւիկ մահապարտներէն չորսը, Նիքոլա Պելոյանիս, Նիքոլա Քալումենոս, Տիմիթրիոս Պացիսեւ Իլիաս Արկրիատիս, կիրակի առտու, մայրաքաղաքին մօտ: Մահուան դատապարտուած էին Մարտ 1ին: Միւս չորս մահապարտներուն պատիժը վերածուեցաւ ցկեանս բանտարկութեան: Մահապարտները ամբաստանուած էին թէ զինուորական լուրեր կը հաղորդէին գաղտնի անթելի մը միջոցաւ: Դատավարութիւնը տեւեց երկու շաբաթ: Աշխարհի ամէն կողմէն դիմումներ կատարուեցան որպէսզի մահապատիժները չգործադրուին: Ֆրանսայի Համայնավար Կեդր. Կոմիտէն «մարդասպանութիւն» կոչելով եղածը, Ամերիկացիներուն վրայ կը ձգէ մեղքը:

ՉԻԻԼԷԱԿԱՆ նոր փորձերը պիտի կատարուին ապրիլի չորրորդ շաբթուն, Նեվատայի անապատին մէջ (Մ. Նահանգներ): Ամերիկեան կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ թղթակիցներ պիտի կրնան ներկայ ըլլալ փորձերուն:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը Ապրիլ 24ի տարեդարձը պիտի տօնէ Ապրիլ 27ին:

Կը հրաւիրէ բոլոր կազմակերպութիւնները եւ Հայր. Միութիւնները բերել իրենց մասնակցութիւնը, յարաբերութեան մէջ մտնելով:

Հայրապետեան — Ռուց-ի

ՄՐՑՈՒՄԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած է, ճամբորդութեան բացառիկ սպասարկութիւն մը, Փարիզ - Լիոն օթոգարի երթեւեկով: 4 ԱՊՐԻԼ.— Մեկնում Փարիզէն՝ ժամը 7.30ին: Ճաշ, ճամբու ընթացքին: Ժամանում Լիոն ժամը 18ին: Ընթրիք: Սրահին մէջ՝ տեղերը ապահովուած են, նաեւ գիշերելու վայրը: 5 ԱՊՐԻԼ.— Վերադարձ՝ նախաճաշէն վերջ: Ճաշ՝ ճամբու ընթացքին: Ժամանում Փարիզ՝ ժամը 19ին:

ԼՐԻՒ ԳԻՆ՝ 7800 ՖՐԱՆՔ

Սակաւաթիւ են տեղերը: Վարձելու համար՝ փութով դիմել «L'Equipe»ի, Tél. Tai. 40-44 եւ Սասունի, Tél. Gut. 92-65:

ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ երգահանդէսը, որ նշանակուած էր Ապրիլ 30ին, յետաձգուած է ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Սարգիսեան (ծնեալ Տէր Նազարէթեան), այրի Տիկ. Տէր Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին André Biset եւ իր ընկերները կը ծանուցանեն

ԴԵՐԱՍԱՆ ՀԱՅԿԱՍԱՐԻ

(Սարգիս Սարգիսեան, 42 տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ 30 Մարտ իր բնակարանը:

Թաղումը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի ժամը 16ին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Թիւսէի նոր գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս:

ԹԱՏՐՈՆ.— «ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ» ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարկէն Սիւնի» խումբին կողմէ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Յ. Յովսէփեանի:

Այս շաբաթ (Ապրիլ 5) իրիկուն ժամը 8էն 12: Պար, զուարճալի եւ զանազան անակնկալներ: Առատ պիւֆէ: Հանդիսավայր՝ 16 rue J. B. David:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Վեռիի շրջանէն Դաւալու գիւղէն (Հայաստան) Մնացական Տէր Գէորգեանը (կամ Տէրեան), հօրը անունը Գէորգ, մօր՝ Նազիկ (ծնեալ Պետրոսեան, Նորքցի), եղբօրը՝ Վաչական որ մինչեւ 1945 կը գտնուէր Հոլանտա: Կը կարծուի թէ Գերմանիա անցած է: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին

Այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, Horlogeի սրահին մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի՝ ՍԻՐՎԱՐԴԻՆ ՍԷՐԸ (ժամանակակից ընտանեկան կեանքէ):

Տոմսերու գիներն են.— Ա. կարգ 250 ֆր., Բ. կարգ 200 ֆրանք, Գ. կարգ 150 ֆրանք:

Ապահովել տոմսերը կանխաւ: Հասցէ.— 78, rue Rabelais, Lyon, Հեռ. Moncey 51-19: Նոյն օրը թատրոնին կիչէն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ 75ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 4ին, Mutualitéի մեծ սրահին մէջ:

Բարձր հովանաւորութեամբ կրթ. նախարար՝ ANDRÉ MARIEի, նախագահութեամբ Ռէնսիի քաղաքապետ MARCEL CONSOLի եւ պատուոյ նախագահութեամբ Տիկին Ա. Էգնայեանի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժինով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԽՕ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ Վարչութեան զեկուցումը: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ Մարսէյլի մէջ: Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի 8 մասնաճիւղերը կը տօնեն Ֆ. Կ. Խաչի օրը, 27 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15—24, Սալ Մազընոյի մէջ: Կը խնդրենք բոլոր միութիւններէն նկատի ունենալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— ՄԱՐՍԷՅԼ.— Դաստիարակ, ուսուցիչ եւ երաժշտապետ Պ. Լեւոն Ճէրահեանի յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը Մայիս 22ի Համբարձման հինգշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ ազգ. դպրոց սրահին մէջ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Հայ Ուս. Միութեան յաջորդ դասախօսութիւնը՝ այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քրիստ. Երիտ. սրահին մէջ, 8 Փասաժ Քօսթ: Դասախօս՝ Պ. Վ. ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ, նիւթ՝ «Լեւոն Շանթ եւ իր գրականութիւնը»:

Հացի եւ Լոյսի համար

Գրեց Մ. ԻՇԽԱՆ:

Գին 500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 550 ֆր.:
Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 — 1952)

THEATRE D'IENA, 10 Ave. d'Iéna

Տանօթ դերասաններ ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու: 19 Ապրիլ, շաբաթ գիշեր 20.45ին, Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն՝ Տանըմարքացի Տիկ. Քարէն Պրամսօնի

ԲՐՈՖԵՍԷՕՐ ՔԼԷՆՕՎ

Հռչակաւոր տաժը 3 արար, թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Ս. եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ:

Կանխաւ ապահովել տեղերը՝ հայ գրատուններէն եւ D. Nichanianէ 29 rue Pixérécourt, Paris (20), Tél. Men. 67-71 (C.C. Paris 5539-24):

Բ. ներկայացում 25 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին ՕԹԷԼԼՕ, Շէյքսփիրի, 5 արար:

Սեղանաւոր կ'ուզուի

Սպասուհի մը տնական գործերու համար: Ուտելիք եւ բնակարան ապահովուած: Լաւ վարձատրութիւն:

Դիմել՝ Վարդանեան, 35 Bld. Magenta, Փարիզ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարի օգնական մը, այր կամ կին:
Դիմել անձամբ թերթիս վարչութեան կէսօրէ վերջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ԱՆԹՐԸՔՐԸՆԷՕՐՆեր կամ տան մէջ աշխատող գործաւորներ, ժիւփի եւ շըմիզիէի աշխատանքի համար: Ներկայանալ նմոյշներով:

Դիմել Maison David, 117 rue d'Aboukir (2):

Հ. Մ. Մ.ի Տարեկան Պարահանդէսը

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Ապրիլ 6ին ժամը 4էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի պատուոյ մեծ սրահին մէջ

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին, մասնակցութեամբ Trio Arpege երիտասարդ արուեստագէտներու, կովկասեան եւ միջազգային պարեր Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ կողմէ:

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ.— Ricos Créole Bande (Tropical) Ճոխ պիւֆէ Մուտքը 300 ֆրանք

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.280

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 2 AVRIL 1952 Չորեքշաբթի 2 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année № 6728-Նոր շրջան թիւ 2139

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՐՔԱՍԷ՛Ր, ՀԱՅԱՍԷ՛Ր

— Թադիկ, ի՞նչ ունիս, հիւա՞նդ ես...

— Զգէ, եղբայր, շատ յուզուած եմ... ամէն բան մտքէս կ'անցնէր, այս մէկը, ոչ...

— Ի՞նչ, կնիկէդ ծեծ կերար ...

— Ատիկա ամէն օրուան պատմութիւն է... Աստուած սիրես, դուն թերթ չե՞ս կարդար ...

—Շաբաթը մէկ օր, սանկ, աչք մը կը նետեմ...

—Եղբայր, մեր զօրավար Այզընհաուըրը Անգարա գնաց ...

— Թող երթայ, քեզի՞ ինչ ...

— Երթալուն բան չեմ ըսեր. բայց անանկ բան մը ըրեր է որ ջիղերս ոտքի ելան ...

— Զօրավարը շատ լուրջ ու տաղանդաւոր մարդ է, չեմ կարծեր որ քեզի անհաճոյ քայլ մը առած ըլլայ ...

— Ա՞լ ինչ պիտի ընէր... Օդակայանը իջնելուն պէս, փոխանակ Good Morning կամ Good Evening ըսելու, ի՞նչ կ'ուզես որ ըսէ ...

— Ի՞նչ ...

— «Մերհապա, արգատաշլար» ըսեր է...

— Շատ ալ աղէկ ըրեր է, պրաւօ զօրավար...

— Թուրքերն ալ Սաղ օլ պատասխաներ են...

— Պրաւօ մըն ալ անոնց, հապա ի՞նչ կ'ուզէիր որ ըսէին ...

— Խօսքը մէջերնիս, շատ տղէտ ես եւ երեւոյթները վերլուծել չես գիտեր... բան չես հասկնար...

— Սիրելիս, այդ պատմութեանդ մէջ չհասկնալու ինչ կայ որ ...

— Մարդ Աստուծոյ, չե՞ս տեսներ կոր խնդրին էութիւնը... կը նշանակէ որ մեր մեծանուն զօրավարը Թրքասէր է... երեք օրէ ի վեր տակնուվրայ եղած եմ... ոչ կ'ուտեմ—ոչ կը քնանամ..

— Վա՛յ յիմար, վա՛յ... Եթէ անպատշաճ չըլլար, քեզի կ'ըսայի թէ անունը շատ ծանօթ անգլիացի պետական անձնաւորութեան մը, որ դիմացը ելլող Հայուն կ'ըսէ — «Բարեւ, Սուրբազան ...», ըսել է ա՞ն ալ հայասէր է ...

— Պէտք է ըլլայ ...

— Բայց չէ... Կը ճանչնամ ուրիշ մը, Լորտերու ժողովին անդամ, որ ամէն անգամ երբ նամակ գրէ իր հայ բարեկամին, կը սկսի «Բարեւ ձեզ»ով կամ «Սիրելի ընկերս»ով... հայասէ՞ր է...

— Այնպէս կ'ենթադրեմ ...

— Կը սխալիս ... հայասէր օտարներ չկան ... Խելացի, մեր ի՞նչը պիտի սիրեն — քարի՞ւղը, հանքածո՞ւխը, ոսկիի հանքե՞րը, աշխարհագրական դի՞րքը, համրա՞նքը, զինուորական ո՞ւժը, տնտեսական աղբիւրնե՞րը ...

— Բայց, ժամանակին հայասէրներ կան եղեր — Կլետըսթըն, լորտ Ճէյմս Պրայս, Պաքսթըն եղբայրներ, Օ'Քանըր, Քլեմանսօ, Փրեսանսէ, Քիյյառ, Պաուէր, Ժան Էքար, Տըրնի Քոչէն, ո՞ր մէկը յիշեմ ...

— Այդ հէքիաթները քեզի հաւատացնողներուն խելքը սիրեմ... Իսկ «հայասէր» բառը հնարողին ալ Աստուած հոգին առնէ ... Աչքդ չորս բաց, Թադիկ, ոչ Այզընհաուըրը Թրքասէր է, ոչ Թրումընը, ոչ իսկ Չըրչիլը... Ոչ Կլետըսթընն ու Պրայսը հայասէրներ էին — մեր հասկցած ձեւով եւ չափով — ոչ ալ անոնց նմանները ...,

— Շատ յոռետես մարդ ես... ես գացի... ցը...

— Յոռետես չեմ բայց կ'ուզեմ որ մեծով պզտիկով քիչ մը աւելի հեռատես, իրատես ու սրատես ըլլանք, որպէսզի, երբ մեր օրը գայ, նորէն չխաբուինք... Երթաս բարով ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱԻՍՏՐԻՈՅ վարչապետ Տոքթ. Ֆիկլ յառաջիկայ Մայիսին պիտի այցելէ Լոնտոն, Ուաշինկթըն, վերադարձին ալ Փարիզ :

16 ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ գործիչներ կը դատուին նաեւ Եօրքի մէջ, հակամերիկեան քարոզութեան համար: Ուրիշ չորս հոգի խոյս տուին անցեալ Յունիսին, երբ դատի կանչուած էին եւ դեռ չեն գտնուած :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նախարարներէն չորսը հրաժարեցան, բողոքելով չորս մահապարտներու գնդակահարման դէմ: Քննութիւն կը պահանջեն, պատճառաբանելով թէ իրենց ըսուած էր որ մահճիռներ պիտի չգործադրուին :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ Գ. ԻՓԷԿԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Երէկ Համազգայինի Ընկ. Վարչութենէն ստացանք Մարտ 28 թուակիր նամակ մը, ընկեր Գ. Իփէկեանի մահուան առթիւ, նախագահ Վ. Փափազեանի ստորագրութեամբ.

Երէկ առաւօտ ժամը 7ին անակնկալօրէն յանկարծամահ եղաւ ընկեր Գ. Իփէքեանը :

Նախորդ օրը Կեդր. վարչութեան նախագահը իր քովն էր եղած, հիւանդը գտած էր աւելի լաւ եւ բաւական ուրախ :

Վաղը շաբաթ կէսօրէ վերջ, համաձայն իր գրաւոր ցանկութեան, ուղղակի գերեզմանատան մատուռը պիտի առաջնորդուի Ամերիկեան հիւանդանոցի սառնարանէն: Դագաղը եռագոյնով ծածկուած, պիտի իջեցնեն գերեզմանատան տանող փողոցի սկիզբը եւ հոնկէ ձեռնամբարձ, թափօրով պիտի տարուի: Սկաուտներու խումբերը շղթայ պիտի կազմեն ճեմարանի բարձր դասարաններու աշակերտութեան հետ: Հանգուցեալը կարգադրած է եղեր նաեւ որ պսակներ չդրուին: Մեր կարգադրութեամբ որոշուած է միայն չորս պսակներ դնել Հ. Յ. Դ., Համազգայինի, ընտանիքի եւ Թատերասէրներու կողմէ: Դամբանականներ պիտի խօսուին միայն Հ. Յ. Դ. եւ Համազգայինի կողմէ :

Այսպէս ահա, հին, երախտաւոր եւ նուիրուած ընկեր մըն ալ կը դրկուի դամբարան. կըսկծալի է դառնօրէն ...»:

Թիթօ կ'ազդարարէ..

Մառեշալ Թիթօ Բշ. օր ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, ազդարարեց թէ երբեք պիտի չընդունին որեւէ կարգադրութիւն Թրիէսթէի մասին, առանց Եուկոսլաւիոյ մասնակցութեան : «Որ եւ է նոր սակարկութիւն պիտի չընդունինք ի վնաս մեզի »:

Քննադատելով Երեք Մեծերու 1948ի ծրագիրը, որ կ'առաջարկէր Իտալիոյ կցել Թրիէսթէն, մառեշալը ազդարարեց թէ «ահարկու սխալ մը գործած պիտի ըլլան, եթէ պնդեն այդ պահանջին վրայ: Թող լաւ մտածեն, չափեն ձեւեն թէ իրենց ըրածը պիտի զօրացնէ՞ խաղաղութիւնը: Եթէ արեւմտեան պետութիւնները չարունակեն իրենց ներկայ քաղաքականութիւնը Թրիէսթէի մասին, շատ բան պիտի կորսնցնեն Եուկոսլաւիոյ համակրանքէն»:

Յետոյ խօսելով Իտալիոյ մէջ կատարուած թշնամական ցոյցերուն վրայ, քննադատեց Հռոմի կառավարութիւնը: «Մեր բարեկամութի՞ւնը կ'ուզեն թէ թշնամութիւնը»:

Այս ճառէն վերջ 200.000 ուսանողներ եւ բանուորներ ցոյց մը կատարեցին Պելկրատի մէջ, մասնաւորապէս անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանատուներուն առջեւ, մերժելով Իտալիոյ յանձնել Թրիէսթէն :

Կը կարծուի թէ Թիթօ համաձայն է որ Եուկոսլաւիա եւ Իտալիա միասնաբար կառավարեն Թրիէսթէի ազատ շրջանը :

× Եուկոսլաւիոյ խորհրդարանը վաւերացուց 1952ի ելմտացոյցը, որ կը ներկայացնէ 872 միլիոն տոլարի գումար մը: Մօտ 76 առ հարիւրը յատկացուած է զինուորական ծախքերու :

ԳԱՀԻՐԷԻ անգլ. դեսպանը շաբաթ օր երկու անգամ տեսակցեցաւ արտաքին նախարար Հատտինա փաշայի հետ: Ոչ մէկ պաշտօնական զեկոյց: Սուտանի նոր սահմանադրութիւնը Բշ. օր ներկայացուեցաւ Խարթումի օրէնսդիր ժողովին: Անգլիացիները կ'ուզեն ընտրութիւններ կատարել Մայիսին: Յոյս ունին որ նոր սահմանադրութիւնը ի զօրու պիտի դառնայ տարուան վերջը: Լոնտոն յարմար չի տեսներ ընդհ. ընտրութիւններ կատարել երկրին մէջ, նկատելով որ Սուտանի բնակչութիւնը մեծ մասով անգրագէտ է: Կը նախընտրէ որ երկրին ներկայացուցիչները վճռեն Սուտանի ապագայ վարչաձեւը :

Ազգ. ժողովը սկսաւ քննել ելմտական ծրագիրը

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՉՈՒԶԵՐ ՏԵՂԻ ՏԱԼ

Երէկ, երեքշաբթի, Ազգ. ժողովը սկսաւ քննել ելմտական ծրագիրը, որ սահմանուած է թէ 1952ի ելքն ու մուտքը հաւասարակշռելու եւ թէ Ֆրանքը փրկելու :

Ինչպէս գրած ենք արդէն, ելմտական յանձնաժողովը կարգ մը փոփոխութիւններ կատարած է: Վարչապետը վճռած է տեղի չտալ եւ ի հարկին վստահութեան խնդիր յարուցանել, անբաժանելի ամբողջութիւն մը համարելով իր ծրագիրը : Կարգ մը թերթեր կը կարծեն թէ պայքարելով հանդերձ, Ազգ. ժողովին մեծամասնութիւնը ի վերջոյ պիտի համակերպի, նոր տագնապ մը չստեղծելու համար :

Պ. Փինէի ելմտական ծրագրին յատկանշական կէտը այն է որ, պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, յաւելուածական տուրքերու փոխարէն, կ'առաջարկէ մեծագումար խնայողութիւններ եւ ընդհ. ներում պարտազանց հարկատուներու: Ծանր պատիժներ կը նախատեսուին ապագայ զանցառութեանց կամ խարդախութեանց համար, առեւտրական իրաւունքէ զրկելու աստիճան:

Ելմտացոյցին ընդհ. գումարն է 3.494 միլիառ ֆրանք, ինչ որ 15 առ հարիւր յաւելում կը նշանակէ 1951ի վրայ: Զինուորական ծախքերը կը բռնեն ընդհ. ելքին մէկ երրորդը, 1400 միլիառ ֆրանք :

Այս տարի երկու կառավարութիւններ տապալեցան, վասն զի կ'ուզէին ելեւմուտքը հաւասարակշռել յաւելուածական տուրքերով, — 8էն 10 առ հարիւր յաւելում — 200 միլիառ ֆրանք ճարելու համար: Պ. Փինէ յաւելումի փոխարէն կ'առաջարկէ 210 միլիառ ֆրանքի խնայողութիւն :

Ինչպէս ըսինք, Պ. Փինէ վճռած է ոչ կարեւոր փոփոխութիւններ ընդունիլ, ոչ ալ սակարկութիւն: Իր գլխաւոր հակառակորդներն են՝ ընկերվարականները, համայնավարները եւ Ժողովրդական Շարժումին արհեստակցական թեւը : Ընդդիմութիւն կը տիրէ նաեւ խնայողութեանց եւ ընդհ. ներումի դէմ, ինչպէս երեւան եկաւ ելմտական յանձնաժողովին մէջ: Նախահաշիւր 20 միլիառի հասոյթ մը կը ցուցնէ դրոշմաթուղթի եւ ուրիշ անուղղակի տուրքերու յաւելումէն. բայց ատոր փոխարէն թեթեւացում կը տրամադրէ ուղղակի տուրքերէ :

× Գիներու անկումի մասին հրատարակուած զեկոյցի մը համաձայն, 2 — 12 առ հարիւր զեղչով կը ծախուին կօշիկները, բամպակեղէն արտադրութիւնները, օճառը, հողագործական մեքենաները, կարգ մը բրդեղէններ եւ առանին իրեր: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ գիներու այս կրճատումը աստիճանաբար կը տարածուի 213 պիտանի առարկաներու վրայ: Միեւնոյն ատեն կը հաստատէ թէ ուր որ գիները չեն զեղչուած, բարձրացման եւ չարաշահութեան առաջքը առնուած է:

Ուրիշներ գիտել կուտան թէ անցեալ շաբթու աւելցած են եզան միս, խոզեղէնի, վառեակի, գարնանային գետնախնձորի, ըլէկի եւն. գիները:

Պ. Փինէի ծրագիրը նպաստաւոր ազդեցութիւն գործած է Փարիզի սակարանին մէջ: Իր վարչապետութենէն առաջ, տոլարը 486, ստերլինը 1110 ֆրանքի բարձրացած էր ազատ շուկային մէջ (պաշտօնական գիները՝ 350 եւ 980): Անցեալ շաբթու տոլարը իջած էր 445ի, ստերլինը 1030ի: Ոսկի օր առաջինը կ'արժէր 450 ֆրանք, երկրորդը՝ 1035, զուիցերիականը՝ 102: Զոյլ ոսկին 574 հազար ֆրանք :

Անորոշ կացութիւն Թունուզի մէջ

Երկու օրէ ի վեր հակասական լուրեր կը շրջին Թունուզի կացութեան մասին: Իրականութիւն է որ նոր վարչապետը, Սալահէտտին Պաքուշ, մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի, կառավարութիւն մը կազմելու համար: Վերջին լուրերու համաձայն, այսօր միայն, չորեքշաբթի պիտի կրնայ ներկայացնել նոր դահլիճին ցանկը :

Երէկ, երեքշաբթի, ընդհ. գործադուլ յայտարարուած էր, բողոքելու համար նախկին նախարարներու ձերբակալման դէմ: Այս պատճառով արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ :

Երկուշաբթի օր ձերբակալուեցաւ Նոր Տէսթուրի ընդհ. քարտուղարը, Հետի Նուիրա: Իր յայտարարութեան համաձայն, ձերբակալուած է անոր համար որ մերժած էր նախարարական պաշտօն մը: Ահաւասիկ իր խօսքերը .

— « Երեք անգամ ինծի եկաւ Սելահէտտին Պաքուշի ներկայացուցիչը, առաջարկելով որ մասնակցիմ նոր դահլիճին: Մերժեցի: Երէկ տեսակցութիւն մը ունեցայ վարչապետին հետ եւ կրկնեցի մերժումս, պարզելով պատճառները : Կը կարծեմ թէ վարչապետը պիտի հրաժարի, նկատի առնելով իր կրած դժուարութիւնները : Մենք

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Եթէ ազատ ընտրութիւններով միացեալ եւ անկախ Գերմանիան վերահաստատուի, սովետ. բանակները պիտի պիտի պարպելգրաւման գօտին, եւ միեւնոյն ատեն պիտի կորսնցնեն առաջնակարգ դիրք մը: Որովհետեւ, «միացեման» պարագային, միայն Արեւմուտքցիները չէ որ քաշուելու պարտաւորութեան առջեւ պիտի գտնուին:

Միւս կողմէ, կը թուի թէ արեւելեան Գերմանիան բեռ մը դարձած է Արեւելքի տնտեսութեան համար: Առանց արեւմտեան Գերմանիոյ, արեւելեանը ի վիճակի չէ պահելու իր հաւասարակշռութիւնը: Հնգամեայ ծրագրին նախանիւթերը Ռուսիա կը հայթայթէ, եւ «Գերմանացիները փոխարժէքը կը վճարեն թանկագին ինչքերով, — գործարանի կազմածներ (équipements), մեքենաներ, եւ ամէն տեսակ բարդ եւ նրբակիրտ գործիքներ»: (Թայմզ):

Ասկէ զատ, թէեւ լիճնիթը առատ է, բայց քարածուխի պակասը շատ զգալի է .— «գերմանական հանքածուխի ընդհ. պահեստին 0.1 առ հարիւրը միայն կը ներկայացնէ արեւելեան շրջանը:

Բայց, բազմաթիւ նկատումներով, արեւելեան Գերմանիան հաւուկթարբեր հաստատութիւն մըն է Մոսկուայի համար.— «Ճարտարարգործական մեծ հաստատութեանց սեփականութիւնը հետզհետէ կ'անցնի Սովետներուն ձեռքը, կամ, լաւագոյն պարագային, կ'ազգայնացուին: Բոլոր այս հիմարկութիւնները Առեւտրական արձանագրութեանց տոմարներուն մէջ ներկայացուցուած են՝ իբրեւ սեփականութիւն Մոսկուայի առեւտրական նախարարութեան: Սովետական A. G.ն սեփականատէր է դարձած բազմաթիւ գործարաններու եւ գործատեղիներու: Քիմիական արտադրութեան 66 առ հարիւրը, ելեկտրական ճարտարարուեստին 45 առ հարիւրը, հրանիւթի (հաւան) եւ թանձր իւղի 95 առ հարիւրը, եւ լիճնիթի արտադրութեան 35 առ հարիւրը իրեն կը պատկանին»: (Christian Science Monitor):

Արեւելեան Գերմանիան զսպուած է սարսափի քաղաքականութեամբ: Քաղաքական գրականութիւնը, որով ողողուած է, ցոյց կուտայ թէ Մոսկուա չէ հրաժարած դայն հոգեպէս նուաճելու տրամադրութենէ:

— «Ցաւխտենական բարեկամութիւն» Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ նշանաբանը, առաջին գծի վրայ դրուած է դարձեալ: Գիրքի հրապարակին վրայ առատօրէն եւ աժան գինով կ'երեւան Լենինի «Կոմունիստական կուսակցութեան պատմութիւնը», Մոլոթովի «Արտաքին քաղաքականութեան հարցեր»ը, եւ «Դիւանագիտութեան պատմութիւն» ռուսական ժողովածուն:

Եւ վերջապէս, զինուորական տեսակէտով այնպէս կը շահագործուի սովետական գօտին, որ Մոսկուա դիւրութեամբ պիտի չլքէր զայն.

— «Հինգ նաւարաններ անդուլ անդադար կ'արտադրեն ականադիր եւ ականահաւաք նաւեր, եղերապահներ, թնդանօթակիրներ, թորփիլարձակ նաւեր եւ հակօդային յածանաւեր: Նաւային գործողութեանց, ռատարի, հեռարձակման, հետախուզութեան եւ գիտական հետազօտութեանց բազմաթիւ կայաններ եւ խարիսխներ կը լրացնեն ցանցը»:

— «Եթէ Ռուսիա պատրաստ է լքել Գերմանիան բոնի բոլշեւիկացնելու քաղաքականութիւնը, կը գրէ «Սընտէյ Թայմզ», կարելի է բանակցութեանց սկսիլ: Այլապէս, մեզի կը մնայ շարունակել եւ լրացնել Ատլանտեանի պաշտպանութեան ծրագիրը, մինչեւ որ իրենց միտքը փոխեն: Պատերազմէն խուսափելու միակ միջոցը պիտի ըլլար՝ հաշտարար խօսակցութիւն մը Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ: Բայց ասիկա կարելի է այն ատեն միայն, երբ Արեւելքը կը հրաժարի իր յարձակողական ընթացքէն: Առ այժմ ոչ մէկ նշան թէ Ռուսիա փոխած ըլլայ իր դիրքը: Պատճառը պարզ է. — պաղ պատերազմը մեծ շահեր կ'ապահովէ իրեն»:

Բանակցիլ, բայց շարունակել վերազինման աշխատանքները.. Խ. Միութեան առաջարկը մեծ վերապահութեամբ ընդունուեցաւ ինչպէս Եւրոպայի, նոյնպէս Մ. Նահանգներու մէջ: Ահա թէ ինչ կը գրէ «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն»:

— «Արեւելեան Գերմանիոյ ազատագրումը համայնավարութենէն՝ տիեզերական նպատակակէտ մըն է, մանաւանդ որ ի վերջոյ պիտի յանգի արեւելեան Եւրոպայի միւս երկիրները ազատելու կոմունիզմի հակակշիռէն:

«Սովետներու ձեռքէն այսպիսի զիջում մը կորզելու համար, պէտք պիտի ըլլայ վճարել համապատասխան գինը: Այսինքն հրաժարիլ գերմանական 12 զօրաբաժիններէն: Ասիկա կը նշանակէ հիմնական վերաքննութեան ենթարկել մեր պաշտպանողական ծրագրին կարգ մը կէտերը: Ուրիշ խօսքով, խորհրդային քաղաքականութեան փոփոխութեան գինը պիտի ըլլայ՝ ամերիկեան քաղաքականութեան փոփոխութիւնը»:

Վերջերս Վալթէր Ուլպրիխտ հետեւեալը կը յայտարարէր Տրէզտէնի մէջ.— Արեւմտեան Գերմանիոյ «խաղաղութեան բանկամներ»ուն վերազինման դէմ մղած պայքարը այն հետեւանքը ունեցաւ որ, զօրավար Այզընհաուըր եւ Պ. Ատընաուըր մէկ տարի կորսնցուցին արեւմտ. Գերմանիոյ բանակը կազմակերպելու ձեռնարկին մէջ»:

— «Անհրաժեշտ չէ խորաթափանց միտք մը ունենալ ըմբռնելու համար թէ՝ ճատրակի այս խաղը կը ձգտի կասեցնել դէպքերու ընթացքը արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ»:

Ընկերվարականներուն համար (S. P. D.), ընդհակառակն, «ռուսական դիւանագիտական արշաւը կը ձգտի նոր Ռափոլլոյի մը: Այժմ ժամանակն է որ Արեւմուտքը պարզէ իր դրօշը, եթէ ինք եւս նախապատրաստութիւն կուտայ գերմանական միութեան, կամ նախամեծար կը համարի դաշնակցային հանրապետութեան վերազինումը, որ պիտի փութացնէր երկաթէ վարագոյրին վերջնական անկումը: Կրեմլին մինչեւ հիմա այս ծաւալով առաջարկ մը չէր բերած Արեւմուտքին»:

— «Եթէ Շումախէր (ընկերվ. վարիչը) կը պահանջէ դաշնակիցներէն որ ճիշդ մեկնեն Մոսկուայէ Քաղաք. Բիւրոյին առաջարկները, պատճառը այն է որ Կրեմլին պատրաստ է լքելու արեւելեան Գերմանիոյ «ընկերվարական միութեան կուսակցութիւն»ը: (Համայնավար): Շումախէր Շթութկարտի անթելէն յայտարարեց.— «Խորհրդային դիկտատուրան այնպէս ցնցուած է իրենց գրաւման շրջանին մէջ որ, Պ. Ուլպրիխտ եւ կուսակցական վարիչները կը խոստովանին թէ պաշտօնական տագնապ մը ծայր տուած է կուսակցութեան մէջ (S. E. D.)»:

Ակներեւ է որ ռուսական ծանուցագիրը նոր յոյսեր ներշնչած է Գերմանացիներուն:

Փակելու համար՝ խօսքը տանք Թայմզին.

— ... «Եւ սակայն պատճառներ կան կարծելու թէ խորհրդային ծանուցագիրը աւելի հեռուն կը ձգտի. կրնայ ըլլալ նաեւ որ պատերազմի վախէն, կամ արեւմուտքի սպառազինութեանց երկիւղէն ներշնչուած իրական առաջարկներ ըլլան անոնք: Այդ պարագային արեւմտեան պետութիւնները չեն կրնար անտեսել զանոնք: Արդէն քանիցս յայտարարեցին, որ վերազինումը կը ձգտի ստեղծել ուժերու հաւասարակշռութիւն մը՝ արդիւնաւէտ բանակցութեանց դուռ բանալու համար: Թէեւ տակաւին շատ հեռու են ապահովութենէ, բայց եւ այնպէս բաւական ուժով՝ անվախ ունկնդրելու խորհրդային կառավարութեան ըսելիքները: Առանց մոռնալու սակայն, որ յաջողութեան լաւագոյն գրաւականը Եւրոպայի պաշտպանութեան ծրագրին փութով իրագործումն է: Այդ պարագային, եթէ նոյնիսկ խորհրդաժողովը ձախողի, ոչինչ կորսուած պիտի ըլլայ»:

Թ. Ա. Թ.

Կոմիտասեան վարչին համերգին առթիւ

«Ցառաջ»ի 25 Մարտ թուին մէջ հրատէր կ'ընէինք մասնագէտներու որպէսզի, անոնք որ ցարդ չեն արտայայտուած, իրենց կարծիքը յայտնեն Կոմիտասեան վերջին համերգին առթիւ ծագած բանավէճի մասին:

Ցայտնուած ընդհանուր կարծիքներու վրայ յենլով, այն եզրակացութեան եկայ թէ՝ համերգը ձախողած էր, թէեւ ոմանք ներողամիտ վերաբերում ունեցած էին, չվիրաւորելու կամ չվհատեցնելու համար երգչախումբին վարիչը:

Պարկեշտ քննադատութիւնները յառաջդիմութեան կը ծառայեն եթէ լսուին անոնք, իսկ գնահատութիւնը ինքնին քաջալերական է:

Պէտք է անմիջապէս ըսել որ ամէն հեղինակի տրուած չէ վարել, ինչպէս ամէն բանաստեղծի տրուած չէ իր բանաստեղծութիւնը արտասանել:

Հեղինակը արտադրողն է, իսկ վարիչը այդ արտադրութեան ներկայացնողը:

Նոյնիսկ դժուար թէ գտնուին հեղինակներ՝ այն վարիչներուն մէջ որոնք կը վարեն մեծ երաժիշտներու օփերաները եւ համանուագները:

Եթէ Կոմիտաս վարդապետ գիտցաւ հրաշալիօրէն դաշնաւորել իր հաւաքած ժողովրդական երգերը, կրցաւ միեւնոյն ժամանակ սորվեցնել զանոնք իր երգչախումբերուն եւ մանաւանդ զանոնք վարել այդ երգերուն մասնայատուկ նրբութիւններով:

Երաժշտութեան մէջ դաշնաւորել, սորվեցնել եւ ղեկավարել երեք տարբեր յատկութիւններ են, եւ այն երաժիշտը որ զանոնք հաւասարապէս կը մարմնացնէ, աւելի արժէքաւոր կը դառնայ ինքնին քան այն՝ որ կը մարմնացնէ այդ արժանիքներէն միայն մէկը:

Ասոնց վրայ կուգայ աւելնալ հեղինակելու առաւելութիւնը, որ բարձրագոյնն է երաժշտական գիտութեան:

«Վարելը կառավարել է», եթէ մարդ չգիտնայ վարել իր կառքը, կամ ծառի մը կը զարնուի ու ջարդ ու փշուր կ'ըլլայ, կամ փոսի մը մէջ կը գահավիժի թաւալգլոր:

Պ. Արա Պարթեւեան որոշ յառաջդիմութիւն ցոյց տուած է իր վերջին ստեղծագործութիւններուն մէջ, բաղդատմամբ նախորդներուն, հետզհետէ զարգացնելով անոնց երաժշտական արուեստը: Ասիկա բացորոշ ապացոյց մըն է թէ՝ ունի որոշ արժէք իբրեւ հեղինակ եւ միաժամանակ երաժշտական գնահատելի ըմբռնում ստեղծագործութեան մէջ: Բայց ասոնց փոխարէն պէտք է նկատել որ չէ եղած վարիչ մը, բառին իսկական առումով:

Վարիչ մը պարտի ըմբռնել թէ իրեն տրամադրուած նուագախումբը կամ երգչախումբը դաշնակի մը դերը կը կատարէ իրեն համար եւ անոր ստեղնաշարին դպչելով է միայն որ ձայները կ'արտաբերուին:

Եթէ վարիչին նշանները պէտք եղած տեղը չգործածուին, գնահատելի չըլլար նուագին երաժշտական արժէքը, նոյն իսկ երբ արհեստով նուագածուներու (professionnel) խումբ մը ունենայ իր առջեւ: Վարիչին արժանիքը երեւան կուգայ, երբ գիտէ հոգի տալ իր վարած կտորին: Ճպոտը կամ թեւերը մեքենաբար շարժելուն մէջ չէ վարիչին արժէքը, այլ՝ պէտք է ճպոտին արժէք տայ և խօսեցնէ զայն: Նուագողը կամ երգողը միայն ճպոտին անլուր ձայնն է որ կը լսէ ու միայն անով կ'առաջնորդուի: Նոյնիսկ ունկնդիրներու գիտակից մասը երջանկութիւն կը վայելէ, լսելով այդ ճպոտին տուած հրամանները:

Կոմիտաս վարդապետի առաւելութիւնը այն է որ, գիտցաւ միաւորել իր հոյակապ դաշնաւորումները, իր գիտակից դասաւանդութիւնները, իր խղճամիտ ու նուրբ ղեկավարութիւնը:

Որքան ողբանք մեծ վարդապետին կորուստը, քիչ է:

Ձենք գիտեր ինչո՞ւ համար Պ. Պարթեւեան համարձակած էր, նոյն իսկ ատենին, թերագնահատել, Կոմիտաս Վարդապետի գործը:

Կարծեմ պատճառը այն է որ բախտը ունեցած չէ Կոմիտաս վարդապետի դասաւանդութիւններէն օգտուելու:

Ըստ իս, Վարդապետին յաջողութեան գլխաւոր ազդակը կը կազմէ, ինք իսկ երգելով դասաւանդելու եւ ղեկավարելու ձեւը: Պէտք է երգը դասաւանդել երգելով, քանի որ դաշնակով երգ չուսուցուիր, այլ միայն եղանակը: Մինչդեռ Կոմիտասի մանկավարժական սկզբունքով, սիրող երգողը (amateur) աւելի կը տպաւորուի:

Ուրեմն, եթէ վարիչը նոյնիսկ ունկնդրելի ձայն չունենայ, գէթ երգել պէտք է գիտնայ եւ այդպէս պէտք է դասաւանդէ, որպէսզի գործը արժեւորուի:

Ձենք անգիտանար թէ մեր պայմաններուն մէջ շատ դժուար հարց է հաւաքել երիտասարդութիւնը անոր հայերէն երգը սորվեցնելու համար: Վարիչ թէ երգչախումբ, սիրալիր զոհողութիւն մը կ'ընեն Հայկ. երգը ապրեցնելու համար: Ունկնդիրներն ալ իրենց զոհողութիւնը կ'ընեն քաջալերելով անոնց ձեռնարկը, ուրեմն գոհունակութիւն պատճառելու պարտականութիւնը փոխադարձ է:

Բնական է, վարիչին կ'իյնայ երգերու ընտրութիւնը, բայց ան պարտաւոր է կշռել երգին բնոյթըն ու երգողներուն կարողութիւնը: Նոնյպէս նկատի պէտք է ունենայ երգչախումբին անդամներուն թիւը, ինչպէս անոր կազմական համեմատութիւնը, անոնց ձայնական արժէքը: Այս հոգածութեամբ է որ կրնայ լաւագոյն արդիւնքը տալ, ինչ որ, թէ իրեն նախապէս, թէ խումբին եւ թէ ունկնդիրներուն գոհացում կուտայ:

Հայ ժողովուրդը կ'ուզէ լսել իր երգը, կը սիրէ զայն, կը խանդավառուի անով, առանց իր կողմէ որոշ նախընտրութիւն մը ունենալու, բաւական է միայն որ յաջողապէս երգուի: Հոդ է վարիչին դերը:

ՆՈՒ - ՑԻ - ՍԷ

· ԿՐԷՆԻԹ ՍԻԹԻԻ ՄԷՋ (Մ. Նահանգներ) առաջին Հայը գացած է 1900ին: Հետզհետէ կը շատնան Հայերը թէ Կրէնիթ Սիթիի եւ թէ Մէտիսընի մէջ: Առաջին Հայերը մեծ մասով Մշեցիներ եւ Քղեցիներ են, յետագային նաեւ Բալուցիներ, Վանեցիներ, Սեբաստացիներ գացած են: Այս երկու քաղաքներուն մէջ հաստատուած Հայերը կ'աշխատէին երկու կարեւոր ձուլարաններուն մէջ: Գործերու առատութիւնը եւ օրավարձերու բարձր սակը պատճառ եղան որ շատ մըՀայեր երթան հոն եւ կորիզը կազմեցին Կրէնիթ Սիթիին Կոմիտէին: Քղեցի Սերկեւիլ գիւղացիները տիրական դեր կատարեցին եւ դիմելով Պոսթըն 1906ին կազմեցին Կոմիտէն եւ ունեցան «Հրայր» ակումբը:

Բոլշեւիկները արաբական աշխարհին մէջ

Ամերիկեան թերթ մը կը գրէ.—

Արաբական աշխարհի ուշադրութիւնը աւելի շատ կեդրոնացած է Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան քան թէ անոնց տոլարին եւ ակնթին վրայ: Անոնք վստահութիւն չունին ոչ Ռուսիոյ, ոչ ալ Արեւմուտքի վրայ, իսկ կ'ատեն Իսրայէլը: Իրականին մէջ անոնք ոչ մէկ կողմ կը հակին: Ոչ մէկ արաբ պետութիւն համակիր է համայնավարութեան: Բոլորն ալ զայն կը նկատեն աւելի իբրեւ ներքին քան թէ արտաքին վտանգ: Իսկ շատեր կը կարծեն թէ աւելի պէտք է վախնան Իսրայէլէն քան Ռուսիայէն:

Համայնավար գործակալներ իբրեւ դրամագլուխ գործածելով այս տրամադրութիւնները, կը թափանցեն արաբ ազգայնական շարժումներէն ներս եւ կը գործեն հոն ուր կարելի է: Անոնց համար գործունէութեան բեղուն դաշտ մը կը ներկայացնեն Պաղեստինեան գաղթականները: Այս դժբախտ ժողովուրդը հետզհետէ աւելի յուսահատական վիճակի մը կը մատնուի: Կազայի գաղթակայանին մէջ, օրինակ, ուր 200 հազար հոգի կեդրոնացած են, ժողովուրդին թշուառութիւնը ինչպէս եւ քարոզութիւնը ծայրագոյն աստիճանին հասած են:

Համայնավար կուսակցութիւնը արգիլուած ըլլալով, շատ մը արաբական երկիրներու մէջ կարմիրները սովորաբար թաքուն գործունէութեան մը լծուած են, ինչ որ կը դիւրացնէ իրենց գործը, վասնզի այս կերպով անրան գործիքի կը վերածեն ժողովուրդ մը որ կրօնքով թշնամի է մարքսականութեան: Իսկ հոն ուր կարելի է, կը միանան արաբ ազգայնական շարժման: Անոնք կը խմորեն խառնակութիւն ոչ միայն աշխարհակալ իշխանութեանց դէմ, այլեւս արաբական կառավարութեանց դէմ: Ամէն կերպով կը քաջալերեն պատկառումները: Անսովոր չէ լսել արաբ մտաւորականներու բերնէն համայնավարութեան նշանաբառերը:

Տարօրինակ է որ Լիբանան, ամէնէն սերտ կապերը ունենալով հանդերձ Արեւմուտքի հետ, գըլխաւոր կեդրոնն է համայնավար գործունէութեան: Կուսակցութեան վարիչն է Մոսկուայի մարզած՝ Խալիտ Պէքթաշ, որ կը գործէ թէ Լիբանանի եւ թէ Սուրիոյ մէջ: Լիբանանի մէջ օրէնքէ դուրս հռչակուած է համայնավարութիւնը, եւ սակայն զայտնի կը գործեն զանազան ուրիշ կազմակերպութեանց միջոցաւ, ինչպէս «խաղաղութեան կուսակիցներու», «Անտուն Պաղեստինցիներու համագումար», «Դեմոկրատ Ուսանողներու Միութիւն» եւայլն:

Առնուազն չորս լիբանանեան թերթեր բոլշեւիկեան ձգտում ունին եւ ամէն մարդ կը հաւատայ թէ նիւթապէս կ'օգտուին համայնավարներու կողմէ: Կարմիրները բաւական թիւով հետեւորդներ ունին ուսուցիչներու, ուսանողներու անգործներու եւ որոշ քրիստոնեայ տարրերուն մէջ: Արեւելեան Միջերկրականի մէջ, Պէյրութն ըլլալով ամերիկեան գործունէութեան կեդրոն մը, համայնավար լրտեսութեան բանուկ դաշտ մը կը ներկայացնէ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ հարազատ Ազգ. Երեսփ. Ժողովը գումարուած է Ֆիլատէլֆիա Յունուար 26—27ին: Նոյ. 27էն 1950 մինչեւ 26 Յունուար 1952 հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ.— Մուտք 13.493 տոլար, ելք 10.385 տոլար: Թեմերը զօրացնելու համար որոշուած է օժտել սեփական եկեղեցի ունեցող եւ անհովիւ թեմերը մշտակայ հովիւներով: Զօրացնել հոգաբարձութեանց կազմերը, նոր սերունդի մասնակցութեամբ: Անհովիւ թեմերուն համար անգլիախօս եւ երիտասարդ գործունեայ հովիւներ բերել: Եկեղ. Հոգաբարձութեանց եւ Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան յարաբերութիւնները ներդաշնակ պահելու համար կազմել մասնաւոր կանոնագիր մը: Նորահաս սերունդի, դպրաց դասերու եւ կիրակնօրեայ դըպրոցներու համար պատրաստել եւ հրատարակել դասագրքեր անոնց կրօնա — ազգային դաստիարակութեան նպաստող: Կը վերահաստատէ նախորդ երեսփ. ժողովի որոշումը, թէ՝ հոգեւորականները կը գտնուին Ազգ. Կեդր. վարչութեան տրամադրութեան տակ: Ապահովել հոգեւոր հայրերու յաճախակի այցելութիւնը սեփական եկեղեցի չունեցող թեմերուն: Հրահանգել Ազգ. Կեդր. վարչութեան որպէսզի նախորդ ժողովներու 20 հազար տոլարի հանգանակութեան որոշումը գործադրէ ուի 1952ի ընթացքին: Հրահանգել Ազգ. Կեդր. վարչութեան ձեռնարկելու պաշտօնաթերթի մը հրատարակման, անգլերէն եւ հայերէն բաժիններով: Բարձրաստիճան եկեղեցական մը հրաւիրել արտասահմանէն:

Ժողովը հանդիսաւոր կերպով որոշեց մասնաւոր հեռագրով հաղորդել Մ. Նահանգներու նախագահին եւ արտաքին գործերու նախարարին՝ համայնքին անդամներուն հաւատարմական զգացումները: Նախահաշիւը կը ներկայացնէ 4500 տոլարի գումար մը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շատ գրուած է Ապրիլեան Սգատօնի կազմակերպութեան շուրջ տիրող անհամաձայնութեան մասին, որ ընդհանուր անիշխանութեան մը հետեւանքներէն եւ անոր ստեղծած աղխուր երեւոյթներէն մէկն է միայն:

Այս համազգային տարեդարձը պատշաճ էր որ տօնուէր իւրաքանչիւր հայաշատ կեդրոնի մէջ միայն մէկ անգամ, միակ կազմակերպութեան մը նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ անխտիր ազգային բոլոր կազմակերպութեանց:

Ուրախալի է որ Փարիզի մէջ երկու տարիէ ի վեր այդ նախաձեռնութիւնը ստանձնած է Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը, իսկ Լիոնի մէջ Ազգ. Միութիւնը: Ցանկալի էր որ միւս հայաշատ կեդրոններն ալ հետեւելով այս դրութեան, ընդունէին միակ մարմնի մը նախաձեռնութիւնը:

Մարսէյլի մէջ այդպէս չէ պարագան: Արմենիա երգչախումբը ամէն տարի հրաւէրներ կը ստանայ զանազան ընկերակցութիւններէ, որոնք սգատօններ կը կազմակերպեն, ամէն մէկը իր հաշւոյն, երբեմն նոյն օրը, նոյն ժամուն, տարբեր սրահներու մէջ:

Պարզ է որ երգչախումբը չի կրնար մասնակցիլ այսպէս անջատօրէն կազմակերպուած բոլոր սգատօններուն, բայց պատրաստ է իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերելու այն պարագային միայն երբ Փարիզի եւ Լիոնի նման, Մարսէյլի մէջ եւս ընդունուի բոլոր հոսանքներուն կողմէ, միակ կազմակերպութեան մը հեղինակութիւնը՝ իբրեւ նախաձեռնող մարմին:

Երգչախումբը կը շարունակէ մասնակցիլ նաեւ Մայր Եկեղեցւոյ սգատօնին որ առաւելապէս կրօնական հանդամանք ունի եւ որ Հայրապետական հրահանգով տեղի կ'ունենայ ամէն տարի, Նոր Կիրակիի առաւօտուն, յաւարտ պատարագի:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ, 20 Մարտ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը այս տարի եւս տօնեց իր Օ[illegible]: Մարտ 16, կիրակի կէսօրէ վերջ, մեծ բազմու[illegible]ն մը եկած էր Կալմանի սրահը:

Մասնաճիւղի քարտուղարուհին հան[illegible] բաց-ուած յայտարարելով, բեմ հրաւիրե[illegible] օրուան բանախօսը ընկերուհի էլէն Բիւզանդ, [illegible] գեղեցկօրէն պարզեց հայ մօր դերը հին դարե[illegible] մինչեւ մեր օրերը: Բացատրեց թէ ինչպէս հա[illegible]այրը ամէն անգամ գիտցած է տէրը կանգնիլ իր ընտանիքին, խաղաղութեան թէ աղէտի ատեն: Պանծացուց հայ կնոջ հանրային աշխատանքը:

Բանախօսութիւնը շատ տպաւորիչ էր եւ արժանացաւ ջերմ ծափերու:

Թրագոշի խումբը ներկայացուց «[illegible] լինի նուշ լինի» օփէրէթը:

Ներկայացումէն անմիջապէս վե[illegible] սկսան պարերը: Սրահը նեղ կուգար: Նոր Սեր[illegible]դը կ'ուզէր պարել, իսկ միջին սերունդը սեղ[illegible] կը պահանջէր, վայելելու համար, Խ[illegible]հիներու կողմէ պատրաստուած պիւֆէն:

(Ուտեստեղէնները նուիրուած էին [illegible]աչուհիներու կողմէ):

Շուտով ստեղծուեցաւ տաքուկ մթնոլորտ մը: Այնքան առատ «պիւֆէն» շուտ սպառեցաւ եւ ստիպուեցանք նոր պաշար ճարել: Ընկերուհի Հապէշեանի կողմէ նուիրուած ափսէ մը խմորեղէնը աճուրդի դրուելով, բարձրացաւ մինչեւ 7800 ֆրանքի զոր շահեցաւ Պ. Պալենց: Առնուվիլի Նոր Սերունդը, Պ. Փիլաւեան եւ ուրիշներ, նպաստեցին աճուրդին՝ մրցումի ելլելով իրարու հետ:

Միջանկեալ խօսք առին Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. Mazurier եւ Պ. Գ. Գորեան, պարզելով հայ կնոջ արժանիքները:

Պատանի Ռնճեան մեծ ոգեւորութիւն տեղծեց իր կիթառով: Նոյնպէս իր քոյրը՝ Տիկին Արփինէ իր շատ յաջող երգով: Փէփիթոն իր ֆրանսերէն «ֆանթէզի»ներով կուշտ ու կուռ խնդացուց հանդիսականները: Մինչեւ կէս գիշեր հանդիսականները պարեցին եւ երգեցին ազգային եւ ժողովրդական երգեր:

Առնուվիլի Կապոյտ Խաչի մասնաճ[illegible] իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Հ[illegible] Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէին, Նոր Սերունդ[illegible] իրենց օժանդակութեան համար, ինչպէս եւ բո[illegible] անոնց որ նպաստեցին հանդէսին յաջողութեա[illegible]ն

ԽՄ[illegible]

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ

Այս կերպով կը մօտենար Բ. ճակատի բացման թուականը: Մարշըլ սկսած էր քննութիւն կատարել, հասկնալու համար թէ ո՞ւր տպուած էին պատի ծանուցումները: Սակայն ի զուր: Կարելի չէր եղած գտնել յանցաւոր տպարանատէրը:

— Ծանօթ տպագրիչ մը ունի՞ք, հարցուց Փօնթիւի քանի մը օր վերջ:

— Այո: — Կրնա՞ք ինծի տալ իր հասցէն: Ցետոյ հեռաձայնեցէք իրեն եւ ըսէք թէ կ'ուզեմ տեսակցութիւն մը ունենալ անոր հետ:

Իր փափաքը կատարեցի:

Փօնթիւի պատի ծանուցումը հետը առաւ եւ մեկնեցաւ: Վերադարձին շատ ուրախ տրամադրութեան մէջ էր: Բարեկամս իրեն յայտնած էր թէ այդ ծանուցումը չէր կրնար Անգլիոյ մէջ տպուած ըլլալ: Փօնթիւի իր մօտ ձգած էր նաեւ ծանուցումը: Տպագրիչ բարեկամս խոստացած էր քննել տալ նաեւ մելանը: Այս կերպով յայտնի պիտի ըլլար թէ ուր տպուած է:

Քանի մը օր վերջ եկաւ սպասուած պատասխանը: Ծանուցումը տպուած էր Գերմանիոյ մէջ: Գերմանները միայն կը գործածէին այն «էրզաց» մելանը որով տպուած էր թուղթը: Ի՞նչպէս կըրցեր էին Անգլիա բերել այդ ծանուցումները. թերեւս անկարգելներով: Առ այժմ գաղտնիք պիտի մնար:

Այս ծանուցումներուն տարածուելուն արգելք հանդիսանալու համար պէտք էր միջոցներ ձեռք առնել: Հրահանգ տրուեցաւ գաղտնի ոստիկաններու որպէսզի նոյնիսկ եթէ չկարենան փակցնողները ձերբակալել, գոնէ անմիջապէս ուրիշ ծանուցում մը փակցնեն անոնց վրայ, որպէսզի ժողովուրդը չկարենայ կարդալ վնասակար գըրգռութիւնները:

Քանի մը օր վերջ մեր թշնամիները, աւոր փոխարէն, ուրիշ միջոցի մը դիմեցին: Սկսան տպագրուած նամակներ ղրկել ծանօթ անձնաւորութեանց եւ մեծ վաճառականներու: Նամակները նոյն վերջաւորութիւնը ունէին եւ աւելի ըլլալով գրուած էր թէ Փաշականները կը փափաքէին որ Գերմանիա շահի պատերազմը եւ Ռուսիա պարտուի:

Հասցէները մեքենագրուած էին: Այս փաստերով ոչինչ կրնայինք ձեռք ձգել: Սակայն պէտք էր քննել այս պահարանները: Մասնագէտի մը համաձայն հասցէները գրուած էին Ընտրուստ վաճառանիշով մեքենայի մը վրայ եւ սկսնակի մը կողմէ: Ասկէ զատ հասցէները առանց բացառութեան գրուած էին պահարանին շատ վերը: Մեր միակ յայտարար նշանն էր այս: Իսկոյն լուր ղըրկեցինք բոլոր նամակատուները եւ պաշտօնեաներուն պատուիրեցինք որ ուշադիր ըլլան:

Քանի մը օր վերջ, հեռաւոր թաղերէն մէկուն նամակատան ուշիմ պաշտօնեայի մը ուշադրութիւնը գրաւեցին քանի մօտ պահարաններ, որոնք տուփը ձգուած էին: Պաշտօնեան երբ աչքէ կ'անցընէր զանոնք, նշմարեց նաեւ ուրիշ պահարան մը, որուն վրայ երկու փէնինոց դրոշմաթուղթ մը փակցուած էր: Աւելի ուշադրութեամբ նայելով տեսաւ թէ այս պահարանին վրայի հասցէն ալ նոյն մեքենայով եւ պահարանին վերի անկիւնը գրուած էր:

Իսկոյն դիմեց Մարշըլի, որ իր կ[illegible]ն եկ Փօնթիւիի մօտ: Անմիջապէս բացինք [illegible] կը եւ հետեւեալը կարդացինք.—

« Սիրելի Ֆրէնք, շատ գրաղած [illegible]տի չկարենամ քեզ տեսնել երկուշաբ[illegible] շաբթի: Ամէն պարագայի հինգշաբ[illegible] նուինք նոյն տեղը, այն ատեն լուրեր[illegible] նամ:

«Պատերազմական լուրերը լաւ են, կարծեմ: Անձնական քանի մը չնախատեսուած ձախողանքներ ունեցայ, սակայն ամէն ինչ պիտի կարգադրուի: Ամէն խնդիր լուծում մը ունի: Ցտեսութիւն »:

Նամակագիրը մոռցեր էր ստորագրել: Այս պարագան եւ երկու փէնինոց դրոշմաթուղթը (2 փէնին բաւական չէր Լոնտոնի համար) ցոյց կուտային թէ գրողը մեծ աճապարանքի մէջ էր: Յետ քննութեան հաստատուեցաւ թէ գիրը կը պատկանի թղթակցութեան վարժարանի ուսուցիչ Լէմլիի, իսկ նամակը ուղղուած էր հարիւրապետ Ֆ. Լէյսիի, Փէլըթայն պանդոկը:

Փօնթիւի սկսաւ ուշի ուշով քննել նամակը, գաղտնի իմաստ մը փնտռելով անոր մէջ:

(Շար.)

երբեք պիտի չճանչնանք ներկայ պայմաններուն մէջ կազմուած կառավարութիւն մը» :

╳ Ոստիկանութիւնը խուզարկելով Նոր Տէս-Թուրքի ե[...] համայնավար կուսակցութեան կեդրոն-ները, բ[...] մաթիւ փաստաթուղթեր գրաւեց : Հե-ռաձայն[...] աղորդակցութիւնները խզուած էին խուզար[...]թեան ատեն :

╳ [...]պէս - Թունուզ ճամբուն վրայ քարկոծ-ուեցաւ [...]ք մը ուր երեք Ֆրանսացի լրագրող-ներ կը [...]նուէին :

╳ Թունճէրի խռովութեանց ընթացքին վիրա-ւորուած են 151 հոգի, որոնց 40ը ոստիկաններ : Ձերբակալուած՝ 60 հոգի : Ցուցարարները 3000 Արաբնե[...] էին : Սպաննուած եօթը Մարոքցիներուն յուղարկ[...]ւորութիւնը կատարուեցաւ մեծ հանդի-սաւորու[...]եամբ : Իւրաքանչիւր դագաղի վրայ դր-ուած է[...] Մարոքի դրօշը :

ՔԱՆԻ [...] ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հինգերորդ անգամ ըլլալով 10 — 20 % զեղչեց անհրաժեշտ պիտոյքներու գի-ները (հարիւրին 50ը ուտեստ) : Ամենամեծ զեղչը, 30 %, կը վերաբերի աղի եւ ձէթի գիներուն : Ցորենի հացին զեղչն է 12—15 %, մաքարոնի՝ 15 %, սեւ հաց՝ 12 %, վառեակ՝ 15 %, սագ եւ հնդկահաւ՝ 20 առ հարիւր, պանիր՝ 20 առ հա-րիւր, կարագ՝ 15 առ հարիւր, բրինձ եւն. 20 %, [...]էյ 20 առ հարիւր, միս՝ 15 %, եւն., ինչպէս [...]աղորդեց Մոսկուայի անթենը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ հայ կին մը, խնամելու համար խոր ծերութեան մէջ գտնուող հայուհի մը եւ իր հիւանդ աղջիկը : Սենեակը եւ ապրուստը ապա-հովուած, ինչպէս նաեւ վճարում մը : Կարելի է նաեւ կէս օրուան համար :

Դիմել Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութեան «Յառաջ»ի միջոցաւ :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

1951 — 1952 տարեշրջանին համար, Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. մարմնի հովանաւորութեան տակ բացուած են Հինգշաբթի օրերու հայերէնի դասըն-թացքները.—

Ռօնի Սու Պուա, Փլաս տը Լ'Էկլիզի դիմաց Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը : Կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ 7, փոքրիկներու, 9էն մինչեւ 11 մեծերու համար :

Վէնսէնի, Մոնթրէօյի, Նէօյյի Փլէզանսի, Նօժանի, Պուրժէի համար փոխադրութեան միջոց-ներ կան 116—118—121—143 թիւ օթօպիւսները : Ժամանակին տուն պիտի կրնան վերադառնալ ա-շակերտները :

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժող. ամսաթերթ բժշկութեան
Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

Բաժանորդագրութեան նոր պայմանները .— Ֆրանսա՝ տարեկան 800 ֆրանք, արտասահման՝ տարեկան հազար ֆրանք :

Բաժանորդագրուելու համար դիմել՝

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ԼԻՈՆ.— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :
ՏԷՍԻՆ.— Վ. Հիւսեան, 15 Maison Printemps:
ՎԻԷՆ.— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:
ԿՐԸՆՈՊԼ.— Սիմոնեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:
ՊՈՌՏՕ — Կ. Տօնէրեան, 74 Rue du Loup:
[...]ԻՍ — [...] Զօտեան, 3, Rue du Petit Parc
[...]ԱԼԱ[...] — Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jac[...]es :
[...]ՐԱԿ[...]ԱՆ.— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la Ré-pu[...]ue :

Մեծ նուագահանդէս

Եւրոպական եւ հայկական նուագախումբով, նախաձեռնութեամբ Պոլսէն նոր ժամանած ծանօթ երաժշտագէտ ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ եւ իր աշակերտին ՅԱԿՈԲ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆԻ :

Պիտի երգեն եւ նուագեն հայկական եւ արե-ւելեան եղանակներ :

6 ԱՊՐԻԼ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 20 — 24
53 rue Grignan, Marseille

7 ԱՊՐԻԼ, Բշ. օր Պոմոնի սինեմային մէջ եւ 8ին, Պուլվ. Օտտօ, պար էնթէրնասիոնալի մէջ :

Հետզհետէ պիտի ներկայացուի նաեւ ՎԱԼԱՆՍԻ, ԼԻՈՆԻ եւ ՓԱՐԻԶԻ մէջ :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը, դիմելով 23 rue Ste. Barbe ԱԼՔԱԶԻ, 7 rue Molière (Փլաս Օփերա), Օթէլ Մասընէ եւ հանդէսին օրը կիչէն :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վար-չութիւնը Ապրիլ 24ի տարեդարձը պիտի տօնէ Ապ-րիլ 27ին :

Կը հրաւիրէ բոլոր կազմակերպութիւնները եւ Հայր. Միութիւնները բերել իրենց մասնակցու-թիւնը, յարաբերութեան մէջ մտնելով :

Հայրապետեան — Ռուս-ի

ՄՐՑՈՒՄԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած է, ճամբորդութեան բացա-ռիկ սպասարկութիւն մը, Փարիզ - Լիոն օթոգարի երթեւեկով : 4 ԱՊՐԻԼ.— Մեկնում Փարիզէն՝ ժամը 7.30ին : Ճաշ, ճամբու ընթացքին : Ժամա-նում Լիոն ժամը 18ին : Ընթրիք : Սրահին մէջ տեղերը ապահովուած են, նաեւ գիշերելու վայ-րը : 5 ԱՊՐԻԼ.— Վերադարձ՝ նախաճաշէն վերջ : Ճաշ՝ ճամբու ընթացքին : Ժամանում Փարիզ՝ ժամը 19ին :

ԼՐԻՒ ԳԻՆ՝ 7800 ՖՐԱՆՔ

Սակաւաթիւ են տեղերը : Վարձելու համար՝ փութով դիմել «L'Equipe»ի, Tél. Tai. 40-44 եւ Սա-սունի, Tél. Gut. 92-65:

ԹԱՏՐՈՆ.— «ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ»
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բաբկէն Սիւնի» խումբին կողմէ եւ ղեկավարու-թեամբ Պ. Յ. Յովսէփեանի :

Այս Շաբաթ (Ապրիլ 5) իրիկուն ժամը 8էն 12 : Պար, զուարճալի եւ զանազան անակնկալներ : Առատ պիւֆէ : Հանդիսավայր՝ 16 rue J. B. David:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Հայկանոյշ Գու-յումճեան, զաւակը Տիգրան Գույումճեան եւ Տի-րատուրեան ընտանիքը կը յայտարարեն որ Ապրիլ 6ին, Տաղկազարդի Կիրակին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ա-մուսնոյն, հօր եւ մօրեղբօր՝

ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

յիշատակին Փրատոյի Թարգմանչաց Մայր եկե-ղեցիին մէջ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակի յարգողները :

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Ալփորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ընդդէմ Montgevonի

Այս կիրակի Ալֆորվիլի դաշտին վրայ : Ցաղ-թական խումբը ԱԽՈՅԵԱՆ կը գառնայ :

ՆՈՒԷՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է տէր եւ տիկին Ա-րամ Տարօնեանէ եւ Պ. Սարգիս Յովսէփեանէ 5000 ֆրանք, իրենց հօր՝ Յովսէփ Յովսէփեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ :

╳ Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնոր-հակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պետրոսեանէ եւ Տէր եւ Տիկ. Գաբոյեանէ 500ա-կան Ֆր., փոխան ծաղկեփունջի, Օր. Մառի Թէ-քէզ Թրավէրսեանի եւ Պ. Յովհաննէս Խաչեանի նշանախօսութեան առթիւ :

Երեկոյթ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵ-ՐՈՒՆԴ»ի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

Նոր Սերունդի օրուան առթիւ :

Այս կիրակի ժամը 16—24, քաղաքապետարանի սրահը, 22 րիւ Վօլթէր :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զանազան ա-նակնկալներ : Հայկական պար : Նոր Սերունդի ան-դամներու կողմէ կը ներկայացուի զուարճալի զա-ւեշտ մը «ԽԵՉՈՅԻՆ ԹՈՒՉԸ» :

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ : Buffet, Bar

Ծախու է

Fonds de Cordonnerie en toute propriété :

Կօշկակարի բոլոր կազմածներով եւ գործիք-ներով : Ջուր, ելեկտրական ուժ, կեդրոնական ջերմութիւն :

Դիմել՝ 13 rue François Coppée, Malakoff (S.) : Կիրակի եւ Երկուշաբթի օրերը 31Bld. Rodin, Իսի լէ Մուլինօ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութեան ժողովը՝ այս Հինգշաբթի, ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊԱՆԵԻՕ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Հինգշաբթի ժամը 21ին, սո-վորական հաւաքատեղին : Օրակարգ՝ Վարչու-թեան զեկուցումը : Բացակաները նկատի կ'առ-նուին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայա-ցուցիչը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ Մար-սէյլի մէջ : Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի 8 մասնաճիւ-ղերը կը տօնեն Ֆ. Կ. Խաչի օրը, 27 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15—24, Սալ Մաղընոյի մէջ : Կը խնդրենք բոլոր միութիւններէն նկատի ունե-նալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— ՄԱՐՍԷՅԼ.— Դաստիա-րակ, ուսուցիչ եւ երաժշտապետ Պ. Լեւոն Ճէ-րահեանի յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը Մայիս 22ի Համբարձման Հինգշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ ազգ. դպրոց սրահին մէջ :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւա-քոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարա-նին վերնայարկը : Պիտի խօսի Պ. Գ. ԳՈՐԵԱՆ, նիւթ՝ «Խորհրդահայ մամուլը եւ իր ներքին ծալ-քերը» : Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ա-հարոնեան» սրահը : Րիւ տէ Քոնվալէսան : Շատ կարեւոր օրակարգ : Միութեան բոլոր անդամ-ներու եւ համակիր հայրենակիցներու ներկայու-թիւնը անհրաժեշտ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբի : Նոր Սերունդի Սէն Լուի թատերա-խումբը կը ներկայացնէ «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱ-ՆԸ» : Այս կիրակի ժամը 15ին, Փրթի Թէաթրի սրահին մէջ, Ավընիւ Ֆէլիքս Ֆոր (Լիսէին մօտ), ղեկավար՝ ընկեր ՓԻԼԻԿԵԱՆ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

4 Ապրիլ Ուր. առաւօտ վերջին Արեւագալ, 4 Ապրիլ ուրբաթ երեկոյ ժամը 4.30ին «Խաղաղա-կան եւ Հսկում» :

6 Ապրիլ Ծաղկազարդ, Հանդիսաւոր Ս. Պատա-րագ, 6 Ապրիլ կիրակի երեկոյ «Դռնբացէք» ժամը 4.30ին :

7 Ապրիլ աւագ Երկուշաբթի օր Աւետ. Ս. Աստուածածնի Ս. Պատարագ :— (Դիւան)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Հայ Ուս. Միութեան յաջորդ դասախօ-սութիւնը՝ այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քրիստ. Երիտ. սրահին մէջ, 8 Փասաժ Քօսթ : Դասախօս՝ Պ. Վ. ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ, նիւթ՝ «Լեւոն Շանթ եւ իր գրականութիւնը» :

Հացի եւ Լոյսի համար

Գրեց Մ. ԻՇԽԱՆ :

Գին 500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 550 ֆր. : Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

Սպասուհի կ'ուզուի

Սպասուհի մը տնական գործերու համար : Ուտելիք եւ բնակարան ապահովուած : Լաւ վար-ձատրութիւն :

Դիմել՝ Վարդանեան, 35 Bld. Magenta, Փարիզ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարի օգնական մը, այր կամ կին : Դիմել անձամբ Թերթիս վարչութեան կէսօրէ վերջ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Տարեկան Պարահանդէսը

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Ապրիլ 6ին ժամը 4էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի պատուոյ մեծ սրահին մէջ

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին, մասնակցութեամբ Trio Arpege երիտասարդ արուեստա-գէտներու, կովկասեան եւ միջազգային պարեր Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ կողմէ :

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ.— Ricos Créole Bande (Tropical) Ճոխ պիւֆէ Մուտքը 300 ֆրանք

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.20
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1673-63
Jeudi 3 AVRIL 1952 Հինգշաբթի 3 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6729-Նոր շրջան թիւ 2140

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՈՒՐԻՇԻՆ ՀԱՄԱՐ

Բազմազան են այն վտանգները որ կը սպառնան տարագիր բազմութեանց կենսունակութեան:

Տարին տասներկու ամիս կը խօսինք այդ վտանգներու մասին, մատնանշելով իւրաքանչիւրին գործած աւերը:

Յաճախ ուշադրութենէ կը վրիպի այդ վտանգներէն մէկը, որ ամէնէն աւերիչ դերը կը կատարէ:

Մասնաւոր անուն մը չունի այդ վտանգը, վասն զի անբաժան մասը կը կազմէ ամենօրեայ բարքերուն:

Կրնաք սովորամոլութիւն կոչել զայն: Կամ տեսակ մը մեծամտութիւն: Ինքնահաւանութիւն կամ քմայք:

Խնդիրը այն է որ, արդէն իսկ համաճարակ մը դարձած է այդ ունակութիւնը: Որդ մը որ կը բանի անդադար, կրծելով ազգային գիտակցութեան թելերը:

Այսպէս, հայրասէրներ կը գրեն, կը խօսին եւ հառաչանքներ կ'արձակեն: Զարգացուած մարդիկներ ճարտասանական բոլոր ձեւերը կը փորձեն, արծարծելու համար, օրինակ, նոր սերունդին փրկութեան խնդիրը:

Կրնան օրերով ճառ խօսիլ, դիմացինը համոզելու եւ գործի լծելու համար:

— Տղաքդ հայերէն կը սորվի՞ն: Ինչո՞ւ չես օգտուիր հայերէնի դասերէն, այս կամ այն դասընթացքէն, դասախօսութիւններէն: Վաղը երբ օտարանան, փորձանք պիտի դառնան գլխուդ ...

Ընդհանրապէս համեստ աշխատաւոր մըն է դիմացինը, կարճ խօսքով՝ ժողովուրդի զաւակ: Այնպէս որ, հազիւ կը համարձակի հարցնել.

— Դուն ալ կը ղրկե՞ս քու զաւակներդ:

Ոչ. ինք չի ղրկեր: Թերթին գրածը, բանախօսին ճառը, ակումբին կամ վարչապետին խրատը, ինքնապաշտպանութեան աղաղակը իրեն համար չեն: Ուրիշին, ուրիշներուն, ժողովուրդի զաւակներուն համար են: Ինք պէտք չունի:

Եւ այսպէս, երբ որեւէ դասի կամ դասընթացքի երթաք, պիտի տեսնէք ափ մը մանչեր եւ աղջիկներ — աւելի շատ աղջիկներ: Մեծ մասով, եթէ ոչ ամբողջութեամբ զաւակները համեստ աշխատաւորներու եւ արհեստաւորներու:

Արդարութիւնը կը պահանջէ յիշեցնել թէ այս վերջիններն ալ վարակուած են համաճարակէն: Անոնց զաւակներն ալ ընդհանրապէս կը մեծնան միւսներուն պէս:

Հետեւա՞նքը, — երբ կը փորձենք փրկել գոնէ հարիւրին տասը, այս ընթացքով հազարին տասն ալ չի փրկուիր:

Մինչդեռ, հրաշք մը գործած պիտի ըլլայինք,

Եթէ միայն կուսակցութեանց անդամները սրբազան պարտականութիւն համարէին հայերէնի դասընթացքի մը կապել իրենց զաւակները,

Եթէ այլազան Հայր. եւ Վերաշինաց Միութիւնները բան-գործ ընէին իրենց նոր սերունդին փրկութիւնը,

Եթէ զարմանազան ազգասիրական-մարդասիրական Միութիւններ եւ հաստատութիւններ նոյն մտահոգութիւնն ունենային,

Եթէ կրթասէր-եկեղեցասէր կոչուած խմբակցութիւններ կամ անհատներ նախ իրենց զաւակները փրկէին:

Դեռ չենք խօսիր ուրիշ ձեռնարկներու մասին, որոնք երբեք վեր չեն մեր բարոյական եւ նիւթական կարողութիւններէն:

Դժբախտաբար շատեր չեն ըմբռներ վտանգին խորութիւնը: Անշուշտ անոր համար որ հանգիստ կեանք մը կը վարեն, համատարած ապահովութեան եւ ազատութեան մէջ:

Երէկ անվարան կրակը կամ գետը կը նետուէին, իբրեւ քրիստոնեայ մեռնելու համար:

Այսօր թեթեւ նեղութիւն մը չեն կրեր — իրենց զաւակներուն հայերէն չեն սորվեցներ— իբրեւ Հայ ապրելու համար:

Կը կարդան կոչերը: Կը լսեն յորդորներն ու խրատները: Ի հարկին իրենք ալ կը ձայնակցին:

Բայց, ուս կը թօթուեն: Իրենց համար չէին այդ բոլորը, այլ ուրիշին համար: Սա դիմացի բանուորին, արհեստաւորին համար:

Երգելով պիտի ապրէինք, թմրելով պիտի մեռնինք: Ճիշդ ինչպէս յանկարծամահ կ'ըլլան մարդիկ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՛ՆՉ Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԵՆ ...

Անձնական նամակ մը՝ ձեռքս, Վառնայէն — Ներողութիւն, Սթալինէն, որովհետեւ Պուլկարիոյ կառավարութիւնը, վերջերս, «Հանճարաւոր»ին անունով մկրտեց այդ քաղաքը:

Բան չկայ նամակին մէջ: Քանի մը տեղեկութիւններ միայն՝ ազգական-բարեկամներու մասին:

— Աղէկ ենք, ըրինտ ենք... երախաները կը մեծնան եւ դպրոց կ'երթան ...

Բայց, նամակը ստորագրող մայրիկը կուտայ նմոյշ մը այն ոտանաւորներէն, զորս իր երկու-քուկէս տարեկան մանչուկը սկսած է արտասանել: Ահաւասիկ մէկ տունը.

Կանանչ դաշտի լալէն եմ ես, — Սթալինի պապին բալէն եմ ես, — Դաշտի միջին լօրիկն եմ ես, — Սթալին պապին թոռնիկն եմ ես:

Միեւնոյն ատեն կը խնդրէ որ «ասոր պէս» ոտանաւորներ ղրկուին իրեն... Ամերիկայէն, որպէսզի մանչուկը զոց սորվի ...

Չմոռցած, ըսեմ որ, նամակը տրամադրելի է բոլոր թերահաւատներուն: Կրնանք տալ տիրոջը անունն ու հասցէն բոլոր անոնց, որոնք կը պնդեն թէ հակահայաստանեան լուրերը Դաշնակցական խմբագրատուններուն մէջ կը հնարուին ...

Կրնա՞ք երեւակայել որ Ամերիկան կամ Անգլիան, երթան ուրիշին հայրենիքին մէջ տուն տեղ ըլլան ու յետոյ անոր երախաներուն սորվեցնեն Թրումընը կամ Չըրչիլը փառաբանող ոտանաւորներ ...

Կրնա՞նք Սոնիկէն ու Շուշիկէն, Ճանիէն ու Պէթիէն պահանջել որ մանկապարտէզին մէջ արտասանեն.—

Թայմզ Սքուէրի ծաղիկն եմ ես,— Թրումընին ձագուկն եմ ես,— Սէնթրլ Փարքի վարդիկն եմ ես,— Թրումըն պապին ճուտիկն եմ ես ....

Այն օրը երբ ամերիկեան կառավարութիւնը այս կարգի ոտանաւորներ դնէ իր ծաղկահասակ երախաներուն շրթունքներուն վրայ, այդ օրը, Ամերիկան «կը մեռնի»:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նոր վարչապետը երէկ վերջնապէս կազմած պիտի ըլլար իր կառավարութիւնը: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ընդհ. գործադուլը ձախողած է: Բարենորոգումներու ծրագիրը, որ հրատարակուեցաւ առջի օր, ներքին ինքնավարութիւն կը շնորհէ: Պէյը հաւանութիւն յայտնած է այս ծրագրին:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը Պշ. օր խօսք առնելով ծերակոյտին մէջ, հանդարտութեան կոչ մը ուղղեց մարշալ Թիթոյի, որ կրակ կը տեղար մէկ օր առաջ, Թրիեսթէի հարցին առթիւ: «Մենք չենք ուզեր որեւէ բան որ կարենայ նուաստացնել ձեզ, չենք ուզեր բան մը որ խանգարէ 2 ժողովուրդներուն բարեկամական գործակցութիւնը»: Լոնտոնի իտալական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Իտընի հետ:

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ նոր տարեցոյցը բաժնել պիտի սկսին ապրիլ 15ին: Տպուած է 450.000 օրինակ փարիզեան շրջանին համար, 1.800.000 գիրք ալ՝ գաւառի համար: Սպառած են 3000 թոն թուղթ: Ծախքը՝ 750 միլիոն ֆրանք, որուն 500 միլիոնը Փարիզի համար:

ՀՆԴԿԱՁԻՆԻ մարզպան նշանակուեցաւ Պ. Լը Թուռնօ, որ պիտի պահէ պետական նախարարի պաշտօնը:

ԹՐՈՒՄԸՆ 200.000 տոլար խնայած է, այնպէս որ հանգիստ կրնայ ապրիլ, հրաժարելով նախագահական տաղտուկներէն, ինչպէս կը գրեն ամերիկեան թերթերը:

50 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ առջի օր 300ական կրամ արիւն տուին Արիւնի Ազգ. Հաստատութեան, ի պատասխան ընդհանուր կոչի մը: Մէկը արտաքին նախարարն էր:

ՍԷՆ գետը նորէն սկսած է յորդիլ: Ալմայի կամուրջին մօտ ջուրերը հասած են 3.50ի բարձրութեան: Յորդումը զգալի է նաեւ Սէն է Մառնի շրջանին մէջ: Առատ ձիւն կը տեղայ Փուաթիէի, Նանսիի, Էփինալի, Լիմոժի, Քլերմոն Ֆերանի, Մուլէնի եւ Նըվէրի մէջ: Ձիւնը սառած է Վոժի շրջանին մէջ, դժուարացնելով ճամբորդութիւնը:

Վարչապետը կը յուսայ յաջողիլ

Ազգ. ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, նախ քննուեցաւ Թունուզի խնդիրը: Զանազան դիտողութիւններէ վերջ, վարչապետը խօսք առնելով յայտարարեց.

— Մօտերս պիտի կազմուի Պաքուչի կառավարութիւնը: Բարենորոգումներու ծրագիրը հրատարակուած է: Ընդհ. գործադուլը ձախողած կը թուի: Ոչ մէկ տեղ անդորրութիւնը խանգարուած է: Առանց վճռականութեան կարելի չէ բարենորոգումներ կատարել: Կառավարութիւնը կատարեալ վստահութիւն ունի մարզպանին վրայ: Մեր բոլոր հաշտարար ձեռնարկները ապարդիւն մնացին: Անբարեացակամութիւն կը տիրէր: Վաթսունեւեօթը հրամանագիրներ պէյին ստորագրութեան կը սպասէին մէկ տարիէ ի վեր: Վարչութիւնը ջլատուած էր, իսկ յստակապէս ծրագրուած խլրտումը կը տարածուէր ամէն կողմ: Կառավարութեան պարտականութիւնն էր վերահաստատել բարեկարգութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլար գործադրել բարենորոգումները:

Վարչապետը ծրագրուած բարենորոգումներու մասին ալ տեղեկութիւններ տալէ վերջ, ըսաւ թէ բացառիկ միջոցները եւ պիտի առնուին մօտերս եւ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին: Այս պայմաններուն մէջ, վիճաբանութիւնը անպատեհ է. հետեւաբար կառավարութիւնը կ'առաջարկէ Մայիս 20ին յետաձգել հարցին ամբողջական քննութիւնը: Այս առաջարկը քուէարկուեցաւ 237ի դէմ 367 ձայնով:

Յետոյ ելմտական յանձնախումբին տեղեկաբերը, Պ. Պառանժէ, կարդաց իր զեկուցումը, որ կը բաղկանայ 300 էջերէ: Երրորդ տեղեկագիրն էր այս, 1952ի ելմտացոյցի մասին: Տեղեկաբերը բացատրեց թէ ելմտացոյցը կը համապատասխանէ ելեւմուտքի աւանդական քաղաքականութեան: Իր մեկնութիւններէն կը հետեւի թէ կառավարութեան ծրագիրը պիտի ընդունուի: Որոշ վերապահումներ կանխնայողութեան եւ յանցապարտ հարկատուներու ընդհ. ներման առաջարկներու մասին: Իր կարծիքով, յուսատու է երկրին տնտեսական կացութիւնը: Ճարտարարուեստական արտադրութիւնը անգամ մը եւս աւելցած է Փետրուարին: Այս տարուան հունձքը առատ պիտի ըլլայ, համաձայն վերջին տեղեկութեանց: Այս տարի աւելի շատ ցորեն ցանուած է քան երկու տարի առաջ: Գիներու բարձրացումը աւելի մեծ է Ֆրանսայի քան ուրիշ երկիրներու մէջ: Մինչեւ 1951 Դեկտեմբեր, 18 ամսուան ընթացքին Ֆրանսայի մէջ մեծաքանակի գիները բարձրացած են 46 %, Մ. Նահանգներուն մէջ միայն 16 %, Անգլիոյ մէջ 32 %: Ֆրանսայի ամէնէն սեւ կէտը արտաքին առեւտուրն է, հետեւաբար իր պարտքը ոսկիով եւ տոլարով: «Մեր օտար դրամները չարունակ նուազեցան 1951 Մարտէն ի վեր: Կացութիւնը բարւոքած չէ անկէ ի վեր եւ չափազանցութիւն չէ ըսել թէ ծայրը ծայրին կ'ապրինք, ամսական վճարումներու տեսակէտով: Եթէ Ֆրանսայի պարտքը Եւրոպական Վճարումներու Միութեան մնայ ներկայ մակարդակին վրայ — 130 միլիոն տոլար — եւ միջոցներ չգտնուին, Պանք տը Ֆրանսի ոսկի պահեստը պիտի սպառի ամառը չվերջացած»:

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին գիշեր ցերեկ, օր առաջ վաւերացնելու համար ելմտական ծրագիրները:

✕ Ելմտական նախարարութիւնը ծրագիր մը մշակած է, որուն համաձայն այն շրջիկները որ իրենց օտար դրամը օրինապէս կը փոխեն դրամատան մը մէջ, վկայական մը պիտի ստանան որուն շնորհիւ զեղչեր պիտի կատարուին պանդոկներու եւ երկաթուղիներու գիներուն վրայ: Այս զեղչերուն փոխարէն, պանդոկատէրները ազատ պիտի ըլլան կարգ մը տուրքերէ եւ ուրիշ առաւելութիւններ պիտի վայելեն: Այս ծրագրին նպատակն է սանձել սեւ շուկան եւ քաջալերել զբօսաշրջութիւնը (թուրիզմ):

«Եւրոպան ապահով չէ տակաւին»

Զօր. Այզընհաուըր ընդարձակ տեղեկագրով մը կը պարզէ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար կատարուած աշխատանքները:

Տեղեկագիրը հաստատելով հանդերձ թէ շատ բան կատարուած է, կ'աւելցնէ.— «Իրական ապահովութիւն ձեռք բերուած չէ տակաւին. միայն սկիզբն է երկանց: Պէտք է պաշտպանութեան միացեալ ճիգը շարունակել նոր եռանդով: Միայն քաղաքական եւ տնտեսական միութիւնը կրնայ Եւրոպան դարձնել ինքնապահ եւ ապահով: Թէեւ Հիւս. Ատլանտեան Կազմակերպութեան (ՀԱԿ) ուժերը չափազանց տկար են վճռական պաշտպանութիւն մը կատարելու համար նախայարձակման դէմ, բայց զինուորական, տնտեսական եւ բարոյական ուժ մը որուն դէմ համայնավար աշխարհը երբեք պիտի չհամարձակի ճակատիլ, Արեւմուտքի ձեռքն արդէն: Երբ այդ կէտին հասնինք, երկաթեայ վարագոյրին վարիչները ի վերջոյ կրնան լրջօրէն մասնակցիլ զինաթափութեան բանակցութեանց: Ազատ աշխարհին կա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍԹԱԼԻՆԻ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Ամբողջ աշխարհ, մանաւանդ հակասովետ պետութիւնները ուշի ուշով կը հետեւին Խ. Միութեան ներքին թէ արտաքին անցուդարձին։ Մասնաւորաբար սկսեալ այն ատենէն՝ երբ երկրագունդը բաժնուեցաւ երկու հակառակորդ հսկայ ճակատներու։

Մարդիկ հետաքրքրուած են եւ անձկութեամբ կը սպասեն, թէ ինչ պիտի ըլլայ ապագան Խ. Միութեան՝ Սթալինի մահէն վերջ։ Ո՞վ պիտի ըլլայ ժառանգորդը այդ անծայրածիր եւ մենատիրական կայսրութեան, զոր Սթալին իր ափին մէջ առած, տիրաբար կը վարէ տարիներէ ի վեր։ Եւ ենթադրութիւններ համաձայն իւրաքանչիւրին հայեցողութեան։

Այդ ենթադրութիւնները հետզհետէ կը դունաւորուին անոր համար որ, Առաջնորդին առողջութիւնը լրջօրէն խանգարուած է վերջերս։

Երկու տարի առաջ, 1949 Դեկտեմբերին, իր ծննդեան 70ամեակը տօնուեցաւ Մոսկուայի պետական Թատրոնին մէջ՝ մեծաշուք հանդիսութիւններով։ Այդ առթիւ բացառաբար ներկայ էր նաեւ ինքը Սթալին, դէմքը տուած իր իսկ նկարին։ (Բժիշկները արգիլած են յոգնութիւնը)։

Նիքոլա Պասեխ անուն աւստրիացի մը, ծնած Մոսկուա, որ տասնըհինգ տարի Թերթերու թղթակից է եղած, յետոյ արտաքսուած երկրէն, վերջերս գիրք մը գրեց, ուր կը պարզէ իր տպաւորութիւնները եւ փորձառութիւնները։ Կը շօշափէ նաեւ Սթալինի հաւանական յաջորդի խնդիրը։

Համաձայն հեղինակին, 1933էն ի վեր Խ. Միութեան քարոզած ընկերվարութենէն եւ տնտեսական յեղափոխութենէն մեծ բան չէ մնացած։ 1917ին յեղափոխութիւնը կը քարոզէր անհատին կատարեալ ազատութիւնը, մինչդեռ այսօրուան բոլշեւիկեան վարչաձեւը կը նմանի ցար Նիքոլայի եւ Ալեքսանդրի վարչաձեւերուն, աւելի ազգայնական եւ պահպանողական սկզբունքներով։

Այն բոլոր արտաքին յատկանիշերը որոնք կրնան տպաւորել ժողովուրդը, մէջտեղ ելած են դարձեալ.— Նախկին զինուորական համազգեստները, շողշողուն ուսնոցները, շքանշանները։ Քաղաքային պաշտօնեաները եւ ուսանողներն անգամ զինուորական համազգեստ կը կրեն։ Նոյնիսկ ծառաներն ու դրամատուներու քարտուղարները։

«Յեղափոխութիւնը խոստացաւ, այո, անհատին բացարձակ ազատութիւնը, շնորհիւ ճարտարարուեստի ընկերվարացման։ Սակայն այդ ամէնը չքացած են երկար ատենէ ի վեր»։

Ամուսնութիւնը անհատական խնդիր կը նկատուէր յեղափոխութեան սկզբնական օրերուն եւ երկիրը սկսած էր անբարոյութեան բոյն դառնալ։ Հիմակ —յետս կոչումով մը— խիստ օրէնքներ են սահմանուած։ Ապահարզանը շատ դժուարացած է։ Ոստիկանութիւնը աչալուրջ կը հսկէ ժողովուրդին բարոյականին վրայ։ Արհեստական վիժումի համար սահմանուած են ծանր պատիժներ։

Կինը իր անձին բացարձակ տէրն էր։ Ինքը միայն կրնայ որոշել, թէ կ'ուզէ՞ զաւակ ունենալ կամ ոչ, կ'ըսէր յեղափոխութիւնը։ Այժմ պետութիւնը ամէն կերպով կ'աշխատի որ կիները կարելի եղածին չափ շատ զաւակ ունենան։ Ատոր համար պետութիւնըանոնց կըվճարէկենսաթոշակ, ինչպէս նաեւ շքանշան։ Եւ այս տղաբերքը ոչ թէ բարոյական կամ կրօնական նպատակներով, այլ, ինչպէս կ'ըսէ յայտարարութիւն մը, «որովհետեւ Խորհրդային քաղաքացիին անձը իրեն չի պատկանիր, հապա պետութեան»։

Դատելով այս բոլորէն եւ այն իրականութիւններէն որոնց պիտի անդրադառնանք տակաւին, կարելի է ըսել թէ այսօր Խ. Միութիւնը պահպանողական երկիր մըն է։

Դպրոցական տղաքն ու աղջիկներն անգամ զինուորական նախկին համազգեստներ կը հագնին։ Ցարերու օրերէն մնացած բոլոր դպրոցները վերաբացուած են։ Նախկին մուտքի պայմանները վերահաստատուած են։ Հասարակաց վարժարանները փակուած են։ Ատոնց տեղը բացուած են կարգ մը զանազան առանձնաշնորհեալ դպրոցներ, ինչպէս դիւանագիտական համալսարանը կամ Սպաներու վարժարանը։ Այս վարժարանին մէջ կ'ընդունուին սպաներու կամ ուրիշ առանձնաշնորհեալներու զաւակները միայն։ Գրեթէ վերջ դրուած է մանչ եւ աղջիկ խառն ուսուցման դրութիւնը, եւն.։ Բոլոր դպրոցներուն մէջ կը տիրէ կատարեալ զինուորական վիճակ մը, կարծես մէկ մէկ զօրանոց ըլլային այդ դպրոցները։

Երբ օրէնքները այսքան պահպանողական են ու յետադիմական, եւ ամէն ոք ենթարկուած է խիստ կարգապահութեան, ինչպէ՞ս կարելի է ակնկալել մտային Թռիչք՝ գիտութեանց կամ արուեստներու մէջ։

Ցար Նիքոլան հակառակ գործադրած դաժան միջոցներուն, չկրցաւ ռուս մեծ գրողները իր կամքին ենթարկել։ Սովետները զայն գլուխ հանեցին տասը տարուան ընթացքին։

Արդարեւ ցարերու իշխանութեան ներքեւ ապրեցան Պուշկին, Լերմոնտով, Կոկոլ։ Սակայն ցարական ոստիկանութեան ճնշումը, որոգայթներն ու դաւերը չկրցան անոնց մէջէն վանել ազատութեան վեհ գաղափարը։ Անոնք չդարձան տաղերգակներ, ի փառս «հանճարափայլ»ներու ...

Շնորհիւ տնտեսական արդի դրութեան, Խ. Միութեան մէջ ստեղծուած է պետութիւն մը, որ արդէն սկսած է ցոյց տալ յետաշրջական նշաններ, ինչպէս ստրուկներու ազատագրութեան նախաշրջանին։

Պարզ է թէ արտաքին յարաբերութիւններու խնդրին մէջ, Սթալին իր ետեւը պիտի ձգէ մեծ եւ հոյակապ պետութիւն մը, եթէ զինքը նկատենք իբրեւ պարզ ռուս պետական անձնաւորութիւն։ Եթէ նայինք իրեն պատմական հին, եւ ազգայնական տեսակէտով, անիկա պատմութեան ռուս ամենամեծ դիւանագէտն է։

Ան իրականացուց երազը, սկսելով Կատարինէ կայսրուհիէն։ «Հինգ Ռուսիաները» մէկ մականի տակ են այժմ.— Մեծ Ռուսիա, Փոքր Ռուսիա (Ուկրայնա), Սպիտակ Ռուսիա, Կարմիր Ռուսիա (Կալիցիա) եւ Կարպաթեան Ռուսիա։ Պատմութեան մէջ առաջին անգամն ըլլալով, բոլոր արեւելեան Սլաւները միացած են մէկ պետութեան մը մէջ։ Համասլաւականութիւն։

Ցարերը կ'երազէին Մոնկոլիան եւ Չինաստանը։ Սթալին զանոնք եւս իր Թեւարկութեան տակ առաւ։

Եւ այժմ հասած է Բիւզանդիոնի դուռներուն առջեւ։

Եւ սակայն, ինչպէս պատմութեան բոլոր հսկայածաւալ կայսրութիւնները, Սթալինեան կայսրութիւնն ալ սկսած է ցոյց տալ փտութեան խտանշաններ։ Համասլաւութիւնը որ ծնունդ առաւ հակադրելու համար համագերման շարժումին, որեւէ կենսունակութիւն չունեցաւ։ Լեհերը եւ Ուկրայնացիները շատ գաղջ վերաբերում ունին այդ մասին։

Ոչ ալ Պոնափարթի ձեւով յեղափոխական փոփոխում մը կրնայ դիմանալ։ Խ. Միութեան զինուորներուն կողմէ բռնագրաւուած երկիրներուժողովուրդները՝ անպայման օր մը պիտի ընդվզին եւ պիտի ըմբոստանան իրեն դէմ։ Ինչպէս Եուկոսլաւիան, որ հակառակ սլաւ ըլլալուն, նոյն կրօնքը դաւանելուն եւ քաղաքական նոյն վարչաձեւի, ըմբոստացաւ եւ կապերը խզեց։

Ասիոյ մէջ Համայնավարութեան յաղթանակը՝ իրականութեան մէջ մահացու վտանգ մըն է Խ. Միութեան համար։ Համայնավարութեան պատմուճանին ներքեւ ոչ միայն չինական, այլ եւ Թունդ ազգայնական համասիական շարժում մըն է որ կը խմորուի։ Դեղին ցեղին յաղթանակը՝ Սպիտակ ցեղին վրայ։ Ցամենայն դէպս այդ շարժումը ռուս համայնավարներուն սպասած ձեւով տեղի պիտի չունենայ։

Գալով Սթալինի յաջորդի խնդրին, ինքն ու իր շրջապատը փորձառաբար այն համոզման եկած են թէ պետութեան գլուխը մէկ անձ միայն պէտք է գտնուի։ Բացարձակ կեդրոնացեալ պետութիւն մը։ Եւ Սթալինի մահուան պարագային, նման միապետական երկիրներու, յաջորդ մը անմիջապէս պիտի ստանձնէ ղեկավարութիւնը, արգիլելու համար իշխանութիւնը ձեռք ձգելու պայքարները։

Իշխանութիւնը մէկ մարդու ձեռք յանձնելու գաղափարը հակառակ էր Լենինի սկզբունքներուն, որ կ'ուզէր խուսափիլ անհատական կամայականութիւններէն։ Բայց Սթալին եւ ընկ. Լենինի ո՞ր քաղաքականութիւնը պահեցին որ ատոր հանդուրժէին։ Փորձառութեան խնդիր։

Նկատելով որ Ռուսիա դարձեալ կը կազմէ Խ. Միութեան առանցքը եւ ռուսական ազգայնամոլութիւնը կ'ապրի յարաճուն շրջան մը, յաջորդը պէտք է ռուս ըլլայ եւ երիտասարդ։ Բայց միաժամանակ հեղինակաւոր անձնաւորութիւն մը եւ ժողովուրդին աչքին առասպելական։ Կիրով եւ Ժդանով յարմարագոյն անձերն էին, եթէ ողջ մնացած ըլլային։

Հաւանական յաջորդ կը համարուի Մալենքով, 45—50 տարեկան, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, որ սակայն մեծ յեղափոխութեան մէջ մասնակցութիւն չէ ունեցած եւ անկարող է իր շուրջ առասպել ստեղծելու։ Հետեւաբար կը մտածեն վերահաստատել Լենինի քարոզած հաւաքական վարիչներու դրութիւնը։

Արդէն հաւաքական ղեկավարութիւնը փաստօրէն կը գործադրուի Սթալինի առողջութեան խանգարումէն ի վեր։ Անոր հեղինակութիւնը կը զգացուի միայն կարեւոր որոշումներու ընթացքին։

Հեղինակը չի կարծեր թէ Առաջնորդին մահէն անմիջապէս ետք պայքարներ պիտի ծագին իշխանութիւնը գրաւելու համար։ Պէտք եղած նախազգուշական միջոցները ձեռք առնուած են։

Սթալինի կորուստին ազդեցութիւնը երկար ժամանակ վերջ միայն զգալի պիտի ըլլայ։

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

Մոռցուած լեզուն

ԽՄԲ.— Քալիֆորնիոյ անկախ օրկանը, Մշակ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ, արդար դառնութեամբ (15 Փետրուար)։

— «Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ՝ անգլիացի մեծ բանաստեղծը, Լորտ Պայրըն, Վենետիկի Ս. Ղազար Վանքը ապրած ատեն, հայ գրով ու գրականութեամբ հետաքրքրուած եւ սորված է հայերէն լեզուն։ Լորտը յափշտակուած հայերէն լեզուի գեղեցկութենէն՝ բացագանչած է. «Աստուծոյ հետ խօսելու միակ լեզուն հայերէն լեզուն է»։

Ուրիշ ազգերու մեծեր ալ գնահատած եւ գոված են մեր լեզուի գեղեցկութիւնը եւ քաղցրութիւնը։ Անոնք հիացած են մեր մշակոյթին եւ գրականութեան վրայ։ Հիացումով խօսած են մեր հին եւ միջին դարու գրականութեան, մշակոյթի եւ «Նարեկ»ի մասին։

Օտարները կը սիրեն սորվիլ հայ լեզուն— իսկ մենք հետզհետէ կը մոռնանք զայն։

Օտարները երբ կը հիանան մեր լեզուի գեղեցկութեան վրայ եւ կը հետաքրքրուին հայ գրականութեամբ, ի՞նչ պատճառ կայ որ մենք անտարբեր մնանք մեր Մայրենի լեզուին ու պատմութեան հանդէպ։ Երբ օտարները մեր լեզուի քաղցրութիւնը եւ քնքշութիւնը կը դրուատեն եւ անոր ճոխութեան վրայ կը հիանան, մենք այդ «Մեծասքանչ» լեզուին տէրը, ինչո՞ւ չպիտի ուզէինք պահպանակը հանդիսանալ եւ փոխանցել զայն նորերուն։

Մեր անտարբերութեան եւ անհետաքրքիր ընթացքին պատճառաւ ամէն օր թիւ մը, համրանք մը կը պակսի մեզմէ։ Միջավայրը իր հրապուրիչ թելադրանքներով կը ձեւափոխէ մեզ եւ մենք տեղի կուտանք առանց հակազդելու անոր աւերներուն եւ վնասներուն։

Հայերէն լեզուն ոչ միայն նորերուն, այլ եւ հիններուն մէջ շատ ալ տեղ չունի։ Հիններուն մէջ մեր լեզուն սկսած է դէշ հայերէնով խօսուիլ, օտար բառերու խճողումներով եւ գործածութիւնով։

Մեր լեզուն կորսնցուցած է իր գեղեցկութիւնն ու քաղցրութիւնը մեր իսկ բերնին մէջ։ Մեր տուներուն մէջ եւ մեր առօրեայ գործառնութեանց միջոցին մէկ երկու հայերէն բառերու հետ կը գործածենք օտար բառեր ալ, արտայայտելու համար մեր միտքն ու գաղափարը։

Օտար եւ անհաղորդ բառերով է որ իրարու հետ կը խօսինք։ Հայերէնը կարծես արհամարհուած լեզուն է դարձեր։ Անպատուութիւն եւ ամօթ կը համարենք հայերէն խօսիլը։

Մեր տուներուն մէջէն վտարած ենք զայն։ Շատ քիչ կը հնչէ «Մեծասքանչ»ը հայ տուներէն ներս։ Դարձեալ Հայ. Եկեղեցին է որ մեր լեզուն իր թեւերուն տակ առած պահպանակը կը հանդիսանայ անոր տեւականացման եւ մաքրութեան։

Մեր գիրն ու գրականութիւնը խեղաթիւրողները կը գրեն ինչպէս որ կը փափաքին։ Կը խօսին ու կը գործածեն օտար բառեր ինչպէս որ կը բաղձան, երբ կրնան անոնց տեղ հայերէն բառեր գործածել եւ հայերէն բառեր գրել։ Եւ ահա այսպէս տարիներու ընթացքին մեր լեզուն չքացեր, աղքատացեր եւ շատ բան է կորսնցուցեր իր երբեմնի հմայքէն եւ գեղեցկութենէն։

Օտար բառեր գործածելու սիրահար ենք դարձեր։ Չենք սիրեր մերը։ Չենք հետաքրքրուիր մեր լեզուով, պատմութեամբ եւ մշակոյթով։ Օտար գրին եւ գրականութեան ու լեզուին հանդէպ նախանձախնդիր ենք, եւ աշխատանք ալ չենք խնայեր, չիտակ խօսելու եւ գրելու, բայց անփոյթ ենք մեր լեզուին հանդէպ։

Դպրոց ունինք, աշակերտ չունինք։ Գրադարան ունինք՝ ընթերցող չունինք։ Թերթեր ունինք, քիչ գնահատողներ ունինք։ Այս գաղութը, որ իր մէջ կը համրէ 60—80.000 հայութիւն, հազիւ թէ 2000 բաժանորդ ունին մեր թերթերը, երբ պէտք էր որ 10.00 բաժանորդներու թիւ ունենային անոնք։

Տուներ կան, ուր հայ թերթ չի մտներ, հայ գիրք չի տեսնուիր. կը փորձեն տեղական թերթերով զարդարուիլ, առանց իսկ անոնցմէ օգտուելու։ Ձեւականօրէն ամէն տուն տեղական թերթ կը ստանայ, բայց ոչ հայ թերթ։

Այս սպանիչ երեւոյթները բարեբար վախճանի չէ որ կ'առաջնորդեն ցեղը։ Ցեղը կը տեւականանայ եւ կը զօրանայ երբ հայ մանուկը ծալապատիկ նստած հայ տան մէջ եւ կամ դպրոցը, կը հեգէ հայ բառերն ու կը կրկնէ Ա. Բ Գը եւ կը ներշնչուի անոնցմով։ Այն ատեն է որ ցեղը կրնայ պահել իր գոյութիւնը եւ արժէքները։

Մենք զմեզ օտարութեան դէմ պաշտպանելու եւ կորուստէ զերծ պահելու համար ոչ թնդանօթի պէտք ունինք եւ ոչ ալ սուսանակներու եւ կամ թէնքերու, այլ պէտք ունինք միմիայն մեր ազգային մշակոյթին, արժէքներուն եւ մեր ոսկեղենիկ լեզուի պաշտպանութեան։

Այս արժէքներն են որ պիտի ապահովեն եւ պաշտպանեն մեզ ուծացումէ եւ օտարացումէ։

Գովելի ձեռնարկ մը

(Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ)

Խումբ մը գիտակից եւ անձնուէր Տիկիններ գեղեցիկ գաղափարը ունեցած են կազմակերպել չքեղ պարահանդէս մը այս Կիրակի, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ :

Ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան, որուն չորս տարուան գործունէութիւնը ծանօթ է «Յառաջ»ի ընթերցողներուն եւ բարեկամներուն :

Արդարեւ, չարժումին աննկուն վարիչները ոչ միայն կանգ չառին նիւթական ծանր պահանջներու առջեւ, այլեւ լայնօրէն բացին իրենց քսակները : Անոնք դրամական օժանդակութեանց եւ փոխառութեան հետ, տրամադրեցին իրենց թանկագին ժամանակը, մէկդի դնելով իրենց անձնական հոգերը կամ հաճոյքները : Միւս կողմէ արտակարգ եռանդ սպառեցին Հայ մարզասէր պատանեկութեան եւ երիտասարդութեան արժանիքները զարգացնելու համար :

Թէեւ անցեալ տարիներուն սիրելի «Յառաջ»ի թանկագին սիւնակները օրը օրին արձանագրեցին այս ազգօգուտ կազմակերպութեան գնահատելի աշխատանքները, բայց աւելորդ չեմ նկատեր անգամ մը եւս յիշեցնել կարգ մը պարագաներ :

Նախ անհրաժեշտ էր ունենալ եւ ապահովել մարզադաշտ մը որ զարկ պիտի տար շարժումին :

Կազմակերպիչները ունէին 30 հոգինոց ցանկ մը, սակայն առաջին փորձին ներկայացան եօթը հոգի : Շնորհիւ իրենց թափած ջանքերուն, շաբթէ շաբաթ թիւը կրկնապատկուեցաւ, քառապատկուեցաւ ու հասաւ մինչեւ 260ի, երիտասարդ եւ երիտասարդուհի : Կարեւոր թիւ մը որ արժանի էր ամէնուն աջակցութեան :

Լման մէկ ամիս, մէկ դաշտէն միւսը, հազարումէկ դժուարութիւններու, արգելքներու հանդիպելէ ետք, վերջ ի վերջոյ յաջողեցան իրենց սեփական միջոցներով ու նիւթական փոխառութիւններով վարձել «Օլիէ»ի մարզադաշտը :

Շատ չանցած, տեսանք որ այս մարզադաշտը գոհացում չէր տար մեր բոլոր պահանջներուն : Կը սահմանափակուէին մեր իրաւունքները՝ գնդակախաղի խումբերուն, ախոյենական մրցումներուն մասնակցելու : (Մարզական Ընդհ. Դաշնակցութիւնը օրինաւոր չէր նկատեր այդ դաշտը),

Ջանազան դուռներ ծեծելէ վերջ, այս անգամ մեր Միութիւնը յաջողեցաւ իր տրամադրութեան տակ ունենալ Իսի լէ Մուլինոյի մարզադաշտը, շնորհիւ՝ տեղացի ազնիւ բարեկամներու :

Այս դաշտին վրայ էր որ հայ մարզիկները իրաւունք ունեցան պաշտօնական մրցումներու մասնակցելու իրենց գնդակի հինգ խումբերով եւ առաջնակարգ դիրքեր գրաւելու մրցակից 13 խումբերու դէմ :

Այս անգամ ալ չար նախանձը ուզեց սահմանափակել մեր իրաւունքները : Սակայն վարիչները մնացին անվհատ, եռապատկեցին իրենց կորովը, վարձելով Լէյլէ Ռօզի մարզադաշտը, շարունակելու համար պաշտօնական, ախոյենական մրցումները, միշտ առաջնորդուած հայ մարզիկին պատիւն ու արժանիքները բարձր պահելու մտահոգութենէն : Այս նոր ճիգը արժեց 60.000 ֆրանք :

Այդ պատճառով իսկ ու մանաւանդ, յարաճուն սղութիւնը եւ նիւթական աղբիւրներու նուազումը հնարաւորութիւնը չտուին վերջին տարին եւս վարձելու Օլիէի դաշտը, վարձքի բարձրացումով : Անշուշտ առժամապէս :

Անցողակի յիշենք թէ, անցեալ տարուան վերջին ամիսներուն, խումբ մը սրտցաւ հայրենակիցներու վրայ դրուած մեծ յոյսերն ալ դժբախտաբար չիրականացան, տնտեսական տագնապի հետեւանքով :

Հակառակ այս բոլոր դժուարութիւններուն, չորս տարուան մուտքը եւ ելքը հասած է 1280000 ֆրանքի պատկառելի գումարի մը :

Այս գումարէն հազիւ 150.000ը նուէրներ են, զանազան Միութիւններու եւ երկու տասնեակ մը բարեկամներու եւ պատուոյ անդամներու կողմէ : Մնացեալ մասը գոյացած է իր կազմակերպած դաշտահանդէսներէն, թէյասեղանէ եւ մանաւանդ, ափ մը «խենթերու» տրամադրած նուէրներէն եւ փոխառութիւններէն որոնց շնորհիւ կանգուն մնացած է եւ պիտի մնայ Միութիւնը :

Այս առաջադրութեամբ է որ յարգելի տիկիններն ալ կը ջանան իրենց առաւելագոյն օժանդակութիւնը այս մեծ պարահանդէսին : Անոր « պիւֆէ »ի ամբողջ ուտելիքն ու համադամները հոգացած են իրենց անհատական միջոցներով :

Հանդէսին մանրամասնութիւնները ամէն օր կը կարդաք «Յառաջ»ի Դ. էջին վրայ :

Կ'իմանամ թէ կրկին փորձեր կը կատարուին Օլիէի դաշտը վարձելու :

Սիրելի ընթերցող, բարեկամ եւ ընկեր, ձեր առջեւ պարզելով այս մարզական ձեռնարկին արժէքը եւ անոր առջեւ ցցուած զանազան դժուարութիւնները, աւելորդ է բացատրել թէ պարտաւոր ենք հաւաքաբար ընծայել ամէն բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւն : Խուռներամ լեցնել «Սէրքլը Միլիթէր»ի գեղեցիկ սրահները, ուր մեր սիրելի եւ ազնիւ քոյրերը կը սպասեն մեր անվերապահ աջակցութեան : Վստահ ենք թէ սպասուածէն աւելի մեծ արդիւնքով մը պիտի պսակուին իրենց ջանքերը, նորանոր յաջողութիւններ ապահովելով Հայ Մարզականին :

ԽԹԱՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Տեղական թերթերը լուրջ մտահոգութիւն կը յայտնեն ֆրանսական գաղթավայրերու կացութեան մասին : Խլրտումներ անպակաս են գլխաւոր գաղթավայրերուն մէջ, ինչպէս ցոյց կուտան հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

ՀՆԴԿԱՉԻՆ .— Վիէթնամ, Քամպոճ, Լաօս, երեք անկախ թագաւորութիւններ են, Ֆրանսական Միութեան ծոցին մէջ : 738000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն 23 միլիոն բնակչութեամբ : Վիէթմինհի ազգայնական համայնավար շարժումը զօրացաւ ճափոնական գրաւման ատեն եւ սաստկօրէն կ'ընդդիմանայ վերահաստատուած ֆրանսական իշխանութեան : Թշնամութիւնները սկսան 1946ի Դեկտեմբերին : Վիէթմինհ, աջակցութիւն գտնելով համայնավար Չինացիներէն եւ Մոսկուայէն, հրոսակային կռիւներ սաեղծեց ամբողջ երկրին մէջ : 1946 Դեկտեմբեր 19էն ի վեր, երեսուն հազար ֆրանսացի զինուորներ սպաննուած են, որոնց 1200ը սպաներ : Անորոշ են մեռած բնակիչներուն համրանքը եւ բնիկներուն կորուստները : Ռազմադաշտին մերձաւորութիւնը Չինաստանի եւ գործողութեանց դժուարութիւնները այն կարծիքը ներշնչած են թէ կացութիւնը անել է :

ԹՈՒՆՈՒԶ .— Ֆրանսական թեւարկութեան տակ է 1881էն ի վեր : Ունի 155.830 քառ. [illegible]մեթր տարածութիւն, 2608900 բնակչութեամ[illegible] [illegible]նական շարժումը կը վարէ «Նոր Տեսլ[illegible] [illegible]ը, որ կը վայելէ «Արաբական Դաշնակցութեա[illegible] [illegible] ցութիւնը : Գաղտնի ընդդիմութիւնը 1[illegible] ուարին յանդեցաւ բուռն միջադէպերու[illegible] [illegible]ւելի քան վաթսուն Ֆրանսացիներ եւ Թո[illegible] [illegible]ցիներ սպաննուեցան : Ի վերջոյ մարզպանը հա[illegible]ւ[illegible]դրուեցաւ ձերբակալել տալ վարչապետ Շէնիքը եւ երեք նախարարներ : Պէյը զգալով կացութեան ծանրութիւնը, նոր վարչապետ մը նշանակեց, որպէսզի բանակցութիւնները վերսկսին :

ՄԱՐՈՔ .— Գերիշխան պետութիւն, որ ունի Սուլթան մը : Մարզպանը (զօր. Կիյոմ) [illegible] ֆրանսական վարչութիւնը կը պահպանեն ֆ[illegible] [illegible]նական շահերը : Ունի 420.000 քառ. քիլոմեթր [illegible]րածութիւն, ութ միլիոն բնակչութեամբ : Ա[illegible] [illegible]նական շարժումը կը վարէ Իսթիքլալը, (անկա[illegible] [illegible]թիւն), որ կը պահանջէ կատարեալ անկախու[illegible], Սուլթանին լռելեայն հաւանութեամբ : Յ[illegible] [illegible]խադէպ են միջադէպերը Սուլթանին եւ ֆրանս[illegible]կան կառավարութեան միջեւ :

1947ի Ապրիլ 7—8ի, կռիւներ տեղի ունեցան Քազապլանքայի մէջ, 66 սպանեալ, 126 վիրաւոր : 1947ի Յունիս 7ին, միջադէպեր Քէնիֆրայի մէջ, երկու սպանեալ, 8 վիրաւոր : 1948ի Յունիս 7ին, կռիւ Մարոքցիներու եւ Հրեաներու միջեւ, Ուճտայի եւ Ճերատայի մէջ, 44 սպանեալ, 55 վիրաւոր, 35 ձերբակալութիւն : 1948ի Յունիս 11ին Ուճտայի փաշայի սպանութիւնը : 1951ի Նոյեմբ. 1ին նոր միջադէպեր : Հինգ սպանեալ, 10 վիրաւոր, 500 ձերբակալութիւն :

Իսթիքլալ աջակցութիւն կը գտնէ Արաբական Դաշնակցութենէն : Մարաքէշի փաշան՝ Էլ Կլաուի, Պէրպէրներուն պետը, ֆրանսական քաղաքականութիւնը կը պաշտպանէ : Օտար եւ մասնաւորապէս ամերիկեան մեծ դրամագլուխներ, դրուած են երկրին ճարտարարուեստին մէջ : Մարտ 21ին, Սուլթանը ֆրանս. կառավարութեան յանձնեց ծանուցագիր մը, որ երրորդ անգամ [illegible] [illegible]վ հովանաւորութեան դաշնագրին վերաքննու[illegible] [illegible] կը պահանջէր, ինչպէս նաեւ կազմութիւն [illegible] [illegible]րիֆեան կառավարութեան մը որ բանակցո[illegible] [illegible] ձեռնարկէր :

ԱԼԺԵՐԻԱ .— Կը բաղկանայ ասրս[illegible] [illegible]ներէ, 220.446 քառ. քիլոմեթր տարածու[illegible] [illegible]մբ եւ 8.676.000 բնակչութեամբ, որոնց 86.7 %ը տեղացի : Ազգայնական խլրտումները առ այժմ զգալի չեն : Բայց 1945ին եւ 1951ին յաճախ միջադէպեր պատահեցան

Երեք ազգայնական կուսակցութիւններ Ալժերիացիներու պահանջները կը հետապնդեն : Ա. Ֆերհաթ Աապասի ցուցարար կուսակցութիւնը, Բ. ռամկավար ազատութեանց յաղթանակին նուիրուած շարժումը, Գ. Մեսալ Հաճի Ալժերիոյ ժողովրդական կուսակցութիւնը :

1945ին տեղի ունեցաւ Սեթիֆի ջարդը, 102 Ֆրանսացիներ սպաննուեցան : 1949—1950 ռէնքի մաքսանենգութիւն, 80 ձերբակալութիւն : Դաւադրութիւն՝ Պոնի եւ Քոնսթանթինի մէջ 53 եւ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Անօգուտ է, Փափա, ըսի, բան մը չէք կրնար հասկնալ այդ ձեւով : Անոնք գիտեն թէ Սքօթլընտ Եարտը իրենց հետքերուն վրայ է :

— Ոչ : Խնդիրը աւելի լուրջ է : Անոնք գիտեն թէ Փափա Փօնթիւէն իրենց հետքերուն վրայ է : Այսուհանդերձ չեմ յուսահատիր : Յաջողած ենք անոնց կազմակերպութեան գաղտնիքներէն մէկ քանին իմանալ : Հիմա պիտի փոխեն իրենց աշխատանքի եղանակը : Յաջորդ օրերու ընթացքին զանազան տեղեկութիւններ կը ստանայինք կասկածինելներու մասին :

Հօրլօք կը շարունակէր իր սովորական կեանքը : Ծօրճ միշտ կը հետեւէր անոր իր նոր բնակարանէն :

Օր մըն ալ Օր. Լօրինկթըն հեռաձայնով տըւաւ հետեւեալ լուրը .

— Պ. Պրիճ, չեմ գիտեր թէ օգտակա՞ր կ'ըլլայ այս տեղեկութիւնս, բայց այս գիշեր Պ. Հօրլօք թատրոն պիտի երթայ : Կանխաւ տոմսակ առած է, գաղտնօրէն աչք մը նետեցի եւ տեսայ :

— Ո՞ւր պիտի երթայ :

— Մօնմարթր թատրոնը :

— Շատ շնորհակալ եմ, Օր. Լօրինկթըն, ըսաւ Փօնթիւի : Յետոյ ինծի դառնալով հարցուց .

— Ի՞նչ տեսակ տեղ մըն է այս թատրոնը :

— Թատրոնէ աւելի երգեցիկ սրճարան մըն է : Հոն փարիզեան հանդէսներ կը ներկայացնեն :

— Կը յաջողի՞ն գոնէ

— Պատերազմի ատեն, այո : Այս տեսակ ատեններ մարդիկ կ'ուզեն կիսամերկ կիներ տեսնել բեմին վրայ :

— Հըմ, վաղը երթանք անգամ մը, ըսաւ Փօնթիւի, այս գիշեր չըլլար, Հօրլօք կրնայ մեզ տեսնել :

— Շատ չարաճճի էք Փափա, ըսի, ամօթ չէ՞ ձեր տարիքին մէջ այդ տեսակ ներկայացումներու երթալ :

— Չարաճճի չեմ, ըսաւ Փօնթիւի, միայն կը սիրեմ գեղեցիկ կիները : Անկէ զատ մի մոռնաք թէ Լէյսի եւս Մօնմարթր թատրոնը գացած էր :

— Ահ, այո, մոռցեր էի այդ պարագան :

— Այո, դուք մոռցեր էիք, բայց ես չեմ մոռնար : Հետեւաբար հոն պիտի երթանք տեսնելու համար թէ ինչ պիտի պատահի : Ոչ, միտքս փոխեցին : Այս գիշեր պիտի երթանք : Օր. Լօրինկթըն գիտէ թէ որ կարգին վրայ կը գտնուի Հօրլօքի թիկնաթոռը, կրնանք անկէ հեռու տեղ մը նստիլ :

— Ինչո՞ւ այս տեսակ վտանգ մը աչք առնենք հիմա :

— Որովհետեւ այսօր Հինգշաբթի է, նամակին մէջ տրուած ժամադրութիւնը այսօրուան համար է : Թերեւս ժամադրութեան վայրը թատրոնն է :

Ներկայացումը առանց միջադէպի անցաւ : Հօրլօք առաջին կարգին վրայ նստած էր, մենք երկու թիկնաթոռ առած էինք չորրորդ կարգին ծայրը, ուրկէ կրնայինք հետեւիլ Հօրլօքի :

Ներկայացումը հաճելի էր : Կը սպասէինք որ Հօրլօք միջնարարին հանդիպում մը պիտի ունենայ իր ընկերներէն մէկուն հետ եւ այս նպատակով Մարշըլի գաղտնի ոստիկաններէն մէկը տեղաւորած էինք մեր մօտ : Սակայն ոչինչ պատահեցաւ, Հօրլօք տեղէն չշարժեցաւ :

Ներկայացումէն վերջ, երբ դուր[illegible] մարդ մը մօտեցաւ Փօնթիւի

— Բարեւ Պ. Պրիճ, ըսաւ :

Լէյսին հետապնդող գաղտնի ոս[illegible]

— Մարդը հո՞ս է, հարցուց Փօն[illegible]

— Այո : = Մէկու մը հետ խօսա[illegible]

— Ոչ մէկուն հետ :

— Շատ լաւ : Մինչեւ պանդոկ հ[illegible] գինքը եւ յետոյ ինծի տեղեկացուցէք : Տարօրինակ բան : Երեւակայեցէք, բանակի երէց մը Մօնմարթրը թատրոնը երթայ : Կ'երեւի շատ կ'ախորժի հո ներթալէ : Բան մը կայ այս թատրոնին մէջ, այո, խորհրդաւոր բան մը կայ... Ապա թէ ոչ հոն ի՞նչ գործ ունին Հօրլօք, Լէյսի եւ չեմ գիտեր քանի հատ գերման գործակալ :

Երեկոյեան ճաշէ ատեն հեռաձայնը հնչեց : Մարշըլ կը հաղորդէր թէ նոր նամակներ ձգուած էին նամակատուփը, սակայն այս անգամ հասցէները ձեռագիր էին :

— Ծանօ՞թ է ձեռագիրը : = Ոչ :

— Ուրեմն այս անգամ ալ դաւաճանած են մեզի, գիտեն թէ տեղեակ ենք նաեւ իրենց ղրկած նամակներուն :

(Շար.)

150 ձերբակալութիւններ: 1950ի Մայիսին՝ Թէզի Ուզուլի դաւը, ոստիկան մը սպաննուած: 1951ին՝ Քոլոմպ Պեշարի ընդհարումը, մէկ սպանեալ, 20 վիրաւոր: 1051ի Փետրուարին, Օրանի մօտ հակաֆրանսական ցոյցեր, 13 ձերբակալութիւն: 1951ի Յունիս 25ին, կոիւ Ալժէի մօտ, 12 ձերբակալութիւն, գործադուլ: 1951ի ընտրութիւնները արձանագրեցին ազգայնական չարքերուն ընկրկումը:

կացութիւնը աւելի պայծառ է ցարդ քան 1 տարի առաջ »:

Տեղեկագիրը, որ 12.000 բառերէ կը բաղկանայ, կը դատապարտէ քաղաքական - կուսակցական պառակտումները, առանց Ֆրանսայի կամ ուրիշ երկրի մը անունը յիշելու: Յետոյ դիտել կուտայ թէ յոյս չկայ որ ապահովութիւն Հաստատուի Եւրոպայի մէջ, առանց արեւմտեան Գերմանիոյ 50միլիոն ժողովուրդին մասնակցութեան: Եւ վերջապէս կը բացատրէ թէ զինուորական ուժը մեծ արժէք չունի, առանց առողջ եւ ծաւալուն տնտեսութեան: Պէտք չէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ ազատ երկիրները կրնան պաշտպանուիլ միայն անանկութեան գնով»:

Ստալինին «այո»ն եւ «ոչ»ը

Յիսուն ամերիկացի խմբագիրներ Մարտ 24ին նամակ մը ուղղելով Սթալինի, խնդրած էին պատասխանել չորս հարցումներու: Խմբագիրներուն մեծ մասը շրջած էր արեւմտեան Եւրոպայի և Միջին Արեւելքի երկիրները եւ նոր վերադարձած Նիւ Եորք:

Ամէնքն ալ թերահաւատ էին, սակայն զարմացան, երբ Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակներէն երկու հոգի ներկայացան յիսուն խմբագիրներու ներկայացուցիչին, Պ. Ուիքի բընակարանը եւ յանձնեցին հարցումներուն եւ պատասխաններուն պաշտօնական պատճէնը, բոլորն ալ ռուսերէն: Նախապէս ալ պատասխան մը ստացած էին ամերիկեան օդանաւի մը միջոցաւ: Երկու պատասխաններն ալ յարեւմման էին: Ահաւասիկ թարգմանութիւնը.—

Հարցում.— Երրորդ աշխարհամարտ մը աւելի՞ մօտ է ներկայիս քան երկու երեք տարի առաջ:

Պատասխան.— Ոչ, աւելի մօտ չէ:

Հ.— Օգտակար կը գտնէ՞ք տեսակցութիւն մը մեծ պետութեանց վարիչներուն միջեւ:

Պ.— Օգտակար կրնայ ըլլալ:

Հ.— Ներկայ պահը յարմար կը գտնէ՞ք Գերմանիոյ միացման համար:

Պ.— Այո, յարմար կը գտնեմ:

Հ.— Ի՞նչ հիման վրայ կարելի է դրամատիրութեան եւ համայնավարութեան համակեցութիւնը:

Պ.— Դրամատիրութեան եւ համայնավարութեան խաղաղ համակեցութիւնը կատարելապէս կարելի է, պայմանաւ որ գործակցութեան բաղձանք մը ըլլայ փոխադարձաբար, պատրաստակամութիւն յայտնուի գործադրելու յանձն առնուած պարտաւորութիւնները, յարգուի հաւասարութեան եւ ուրիշ պետութեանց ներքին գործերուն չխառնուելու սկզբունքը:

Ինչպէս կը տեսնէք, նորութիւն մըչկայ այս պատասխաններուն մէջ: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ այդ պատասխանները տրուած են պարզապէս քարոզչական նպատակներով:

ԱՊՐԻԼ 1ի խաղ մը խաղացին երեք մանչուկներ, Լոնտոնի մէջ, իրար անցընելով Ապահովութեան Տեսչութիւնը, ոստիկանութիւնը եւ զինամթերքի նախարարութիւնը: Այս չարաճճիները, 13 14 տարեկան, նորվեկեան թերթի մը մէջ փաթթեր էին դէզ մը փաստաթուղթեր, հիւլէական ռումբի մասին: Կապոցին վրայ կ'երեւար հետեւեալ արձանագրութիւնը,— »Կարդալէ վերջ պատռել »:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան դիւանը պատրաստ է ամէն դիւրութիւն տալու մեր հաւատացեալներուն՝ որոնք մինչեւ այսօր զրկուած են զանազան պատճառներով կրօնական պսակէ եւ մկրտութենէ: Կոչ կ'ուղղենք մեր ազգայիններուն՝ որ ներկայացնեն դիւանատուն իրենց խնդրանքները՝ որոնք պիտի արժանանան սիրալիր ընդունելութեան:

X Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր նպատակ իր դպրոցներուն.— Ողբացեալ Յովսէփ Յովսէփեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 10.000 ֆրանք, Պ. ԱՐԱՄ ՏԱՐՕՆԵԱՆ հաստատութեան պաշտօնէութենէն: Ողբ. Տիկին Էլիզ Թագւորեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Զաքչաքեանէ: Տիկ. Գալուստ Կիւլպէնկեան 5000 ֆրանք, Ազգասէր մը ոմն 2000, Պ. Ա. Հարենց հազար ֆր. կեդրոնի դպրոցական հանդէսին առթիւ:

Հ. Մ. Մ.ի Տարեկան Պարահանդէսը

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Ապրիլ 6ին ժամը 4էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի պատուոյ մեծ սրահին մէջ

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին, մասնակցութեամբ Trio Arpege երիտասարդ արուեստագէտներու, կովկասեան եւ միջազգային պարեր Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆի կողմէ:

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ.— Ricos Créole Bande (Tropical) Ճոխ պիւֆէ Մուտքը 300 ֆրանք

Ռուսական խումբ.— Շաթըլէի թատրոնէն, վըտէթներ ԱՌՆՕԼՏ եւ ԻԿՆԱՏՈՌ:

Սեղանները նախապէս ապահովել, հեռաձայնելով ՅԱԿՈԲԵԱՆի, Lec. 47-45:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը Ապրիլ 24ի տարեդարձը պիտի տօնէ Ապրիլ 27ին:

Կը հրաւիրէ բոլոր կազմակերպութիւնները եւ Հայր. Միութիւնները բերել իրենց մասնակցութիւնը, յարաբերութեան մէջ մտնելով:

ԹԱՏՐՈՆ.— «ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ » ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարկէն Սիւնի» խումբին կողմէ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Յ. Յովսէփեանի:

Այս շաբաթ (Ապրիլ 5) իրիկուն ժամը 8էն 12: Պար, զուարճալի եւ զանազան անակնկալներ: Առատ պիւֆէ: Հանդիսավայր՝ 16 rue J. B. David:

ՖՈՒԹՊՕԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Ալֆօրվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդդէմ Montgevonի

Այս կիրակի Ալֆորվիլի դաշտին վրայ: Յաղթական խումբը ԱԽՈՅԵԱՆ կը դառնայ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ մէջ, Տ. Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեան ընտանիքը եւ իր ազգականները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց սիրեցեալ քրոջ՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՒԶԱՐ ՏԻՒԶԵԱՆի մահուան քառասունքի առթիւ, նաեւ նորոգ հանգուցեալ Արժ. Տ. Շաւարշ քհնյ. Թէրզեանի հոգւոյն: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Օրը

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 14 ապրիլ, երկուշաբթի ժամը 4—12, Cercle Militaireի թատերասրահին մէջ: Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Կը ներկայացուի տեսարան մը «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»էն: Թաւջութակ LABADIE, հայկական երգեր, դաշնակ Օր. ԱՆՆԻ ԿԱԶԵՐ, Կապոյտ Խաչի պարախումբը նոր պարերով եւ տարազներով:

Ճոխ պիւֆէ: Միջազգային պարեր:

Մուտք 300 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութեան ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊԱՆԵՕ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ Վարչութեան զեկուցումը: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ Մարսէյլի մէջ: Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի 8 մասնաճիւղերը կը տօնեն Ֆ. Կ. Խաչի օրը, 27 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15—24, Սալ Մագընոյի մէջ: Կը խնդրենք բոլոր միութիւններէն նկատի ունենալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— ՄԱՐՍԷՅԼ.— Դաստիարակ, ուսուցիչ եւ երաժշտապետ Պ. Լեւոն Ճէրահեանի յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը Մայիս 22ի Համբարձման հինգշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ ազգ. դպրոց սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» սրահը: Րիւ տէ Քոնվալէսան: Շատ կարեւոր օրակարգ: Միութեան բոլոր անդամներու եւ համակիր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախաբր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Bld. d'Athènes, Bar de Clobeի սրահը: Կը խնդրուի բոլոր անդամ հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընթերցում Կեդր. վարչ. շրջաբերականի: Պարահանդէսի զեկուցում: Ընտանեկան խնջոյք: Ընթացիկ հարցեր:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբի: Նոր Սերունդի Սէն Լուի թատերախումբը կը ներկայացնէ «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ»: Այս կիրակի ժամը 15ին, Փրթի Թէաթրի սրահին մէջ, Ավընիւ Ֆէլիքս Ֆոր (Լիսէին մօտ), ղեկավար՝ ընկեր ՓԻԼԻԿԵԱՆ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

4 Ապրիլ Ուր. առաւօտ վերջին Արեւագալ, 4 Ապրիլ ուրբաթ երեկոյ ժամը 4.30ին «Խաղաղական եւ Հսկում»:

6 Ապրիլ Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ, 6 Ապրիլ կիրակի երեկոյ «Դռնբացէք» ժամը 4.30ին:

7 Ապրիլ աւագ Երկուշաբթի օր Աւետ. Ս. Աստուածածնի Ս. Պատարագ:— (Դիւան)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր

Tél. GOB 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 4 AVRIL 1952 Ուրբաթ 4 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6730-Նոր շրջան թիւ 2141

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸՆ ԱԼ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

Այս խօսքերը ուղղուած են բոլորին, առանց դաւանանքի խտրութեան :

Բայց, կ'ուզէինք որ ամէնէն առաջ դուք լսէիք, Դաշնակցական ընկերներ :

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ ամէնէն առաջ մենք իրար կ'անցնինք եւ ծրագիրներ կ'որոճանք, Նոր սերունդին փրկութեան համար :

Ունինք մամուլ, բեմ, լսարան, դասընթացք : Ունինք օժանդակ մարմիններ, — Համազգային, Կապոյտ Խաչ, Երիտ. Միութիւններ եւն. :

Մեր ձայնը աւելի բարձր կը հնչէ, քանի որ մեր ետին ձգեր ենք 60 տարուան վաստակ մը, — յեղափոխական - քաղաքական շարժումներէն մինչեւ մշակոյթի զարգացումը :

Յիսուն տարուան սերունդ կորսնցուցինք ազգովին, 1915 — 22ի Հայաջինջ Սարսափներուն հետեւանքով :

Այդ ահաւոր ողջակէզին մէջ շատ ծանր կը կշռէ Դաշնակցութեան բաժինը, եթէ աչքի առջեւ բերենք միայն դէմքերը, — անոնք որ գացին ու չեկան ...

Անդարմանելի էր Արհաւիրքը, բայց չկրցաւ խորտակել մեր մէջքը :

Համազգային Աղէտէն անմիջապէս վերջ, վերակազմուեցան մեր շարքերը : Վերածնութեան շրջան մը բացուեցաւ մնացեալ ժողովուրդին համար, որ այս անգամ իբրեւ ներշնչարան ունէր ափ մը հող, — հայրենիքի մը կորիզը :

Յետոյ նորէն յուսախաբութիւն եւ արտագաղթ : Ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի, լման երեսուն տարի : Եւ ո՞վ գիտէ դեռ որքան ատեն ...

Պատմութիւն չէ որ կը պատմենք, սիրելի ընկերներ (եւ քաղաքացիներ) :

Հարեւանցի արձանագրեցինք այս պարագաները, տրամաբանական եզրակացութեան յանգելու համար :

Փառք եւ փրկում իրար խառնուեցան կարճատեւ ժամանակաշրջանի մը մէջ, եւ այսօր պայքարը կը շարունակուի տարբեր ուղղութեամբ :

Դարձեալ գոյամարտ է որ կը մղենք : Ոտքի կանգնիլ : Դիմանալ : Տեւել : Կուրծք տալ այլազան դժուարութեանց եւ փորձութեանց : Դիրքեր գրաւել եւ ապարէզ կարդալ բոլոր ճակատներուն վրայ՝ իբրեւ շինարար եւ ստեղծագործ տարր :

Կրնա՞նք իրականացնել այս արդար յաւակնութիւնները, եթէ կապերը փրթին երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Կրնա՞նք ոտքի կենալ եւ փայլուն ապագայ մը նախատեսել, եթէ զաւակները պիտի չհասկնան հայրերու լեզուն :

Եւ մենք, Դաշնակցական ընկերներ, պիտի կրնա՞նք արժանապէս, արդիւնաւորապէս կատարել մեզի վերապահուած դերը, եթէ գոհանանք եղածով :

Աւելի մանրելով հարցումը, կ'ուզէինք իմանալ, սիրելի ընկերներ, թէ ամէն մէկդ կարելին կը փորձէ՞ք, փրկելու համար ձեր զաւակները :

Եթէ մենք մեր տունէն ջնջենք այս տարրական պարտականութիւնը, ի՞նչ երեսով խրատներ պիտի տանք հարեւանին :

Երբ օտարացումը, « հայկականութենէ » խուսափումը ձեր տունէն սկսի, ընտանիքին հետ, կազմակերպութիւնն ալ կը տուժէ : Կը տկարանայ :

Շատ կը խօսինք շարքերու խտացման, աշխուժացման եւ ուրիշ ծրագիրներու մասին :

Անշուշտ աշխատանքներ կը կատարուին, խօսքերը գործի վերածելու համար :

Տասն անգամ աւելի արդիւնաւոր պիտի դառնային այդ աշխատանքները, եթէ իւրաքանչիւր Դաշնակցական ընտանիք բանաձեւ մը մշակէր ինքն իրեն համար :

Շատ կարճ բանաձեւ մը : Տեսակ մը ուխտ.

— Իբրեւ Դաշնակցական, ամէնէն առաջ ինծի կ'իյնայ հայերէն սորվեցնել զաւակներուս : Եթէ նոյն իսկ չանդամագրուին, գոնէ իբրեւ Հայ կը մեծնան : Եւ ես բարի օրինակ հանդիսացած կ'ըլլամ ամէնուն, բարեկամ ըլլան թէ թշնամի :

Անշուշտ գիտէք որ ձեր գրպանի անդամատետրը շատ աւելի ծանր յանձնառութիւններ կը պարունակէ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՔԻԱՎԵԼԻ

Իտալացի մըն էր : Ծնաւ Ֆլորենցայի մէջ 1469ին ու մեռաւ 1527ին : Գրող էր եւ տեսաբան : Եւ պետական մարդ — ատեն մը արտաքին նախարար — որ տիրական ձայն ունեցաւ Ֆլորէնցայի հանրապետութեան մէջ :

Դասական գրականութեան ամէնէն յայտնի գործերէն մէկն է իր «Իշխան»ը, նիհար հատոր մը, որուն մէջ կը պարզէ իր տեսակէտները քաղաքական գիտութեան մասին եւ դասեր կուտայ թէ իշխանաւոր մը — վեհապետ թէ մենատէր — ինչպէս պէտք է կառավարէ իր կամքին ենթակայ բազմութիւնները :

Իր դաւանանքը կ'առաջնորդուի այն սկզբունքէն թէ քաղաքական գիտութիւն եւ բարոյագիտութիւն՝ երկու աններդաշնակ հասկացողութիւններ են : Իր անունը խորհրդանիշն է անգութ, անխիղճ, անբարոյական եւ չարաշուք դիւանագիտութեան : Իր մասին նպաստաւոր կարծիքներ յայտնած են միայն անոնք, որոնք կը հաւատան իշխանաւորներու բացարձակապետութեան :

— Երբ, լեզուով, օրէնքներով եւ բարքերով տարբեր երկիր մը կը գրաւուի, կը գրէ Մաքիավելի, բազմաթիւ դժուարութիւններ կրնան ծագիլ, բախտ եւ մեծ աշխատանք անհրաժեշտ են զանոնք պահելու համար : Լաւագոյն ձեւերէն մէկը այն է որ այդ երկրին նոր տէրը այնտեղ հաստատուի : Այդպէսով, սեփականութիւնը կ'ըլլայ աւելի ապահով ու տեւական : Թուրքը այդպէս կ'ընէ Յունաստանի մէջ : Հակառակ իր ձեռք առած բոլոր միջոցներուն, իրեն համար անկարելի պիտի ըլլար այնտեղ մնալ, եթէ ինք այնտեղ չապրէր : Տեղւոյն վրայ գտնուելով, խռովութիւնները անմիջապէս կը տեսնուին եւ կը դարմանուին, բայց հեռու մնալով կը լսուին միայն եւ չեն դարմանուիր ...

Ականջը խօսի « ընկեր հանճարափայլ »ին, որ իր անունին պէս դող բռած է Մաքիավելիի « Իշխան »ը եւ առօր փառօք տեղաւորուած է մեր հայրենիքին մէջ :

Գրքոյկին չորրորդ գլուխին մէջ, իտալացին դեռ նոր ըսէ .

— Դժուար է Թուրքիան գրաւել : Բայց, գրաւելէ ետք, դիւրին է զայն պահել ձեռքիդ մէջ : Աւելի դիւրին է Ֆրանսան գրաւել, բայց շատ դժուար է պահել զայն ... Ով որ Թուրքին վրայ կը յարձակի, պէտք է պատրաստ ըլլայ անոր միացեալ ուժերուն դիմադրելու եւ պէտք է որ ապաւինի իր սեփական ուժին, ոչ թէ ուրիշներու սարքած խռովութեանց ... Բայց, երբ Թուրքը պարտուի այնպէս մը որ ալ բանակ չկրնայ ունենալ, կարելի է միայն վախնալ իր իշխանէն (Սուլթանէն) եւ անոր ընտանիքէն. եթէ այս վերջինն ալ ջախջախուի, ալ վախնալիք բան չի մնար ...

Այս պատգամային ալ ականջը խօսի 1918ի առաջնակներուն, որոնք, երեւի «Իշխան»ին երեսն ալ տեսած չէին :

ԵՐՈՓԱՑԻ

ՔԱՆԻ [illegible] ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ դէպի Նափոլի ճամբայ ելաւ ամերիկեան զինուորական մարմին մը : Իրեն կ'ընկերանան Թուրք սպայակոյտէն եօթը բարձրաստիճան սպաներ : Այս կերպով, երկու պետութիւնները աւելի կը մօտենան իրարու եւ Թուրք սպայակոյտը փաստօրէն կը մտնէ ամերիկեան հրամանատարութեան տակ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ երեսփ. ժողովը որոշեց աւելի մեղմ քաղաքականութիւն մը վարել, համաձայն նոր ծրագրի մը : Բացակայ էին մառեշալ Փափագոսի 112 կուսակիցները : Դատական նախարարը յայտարարեց թէ զինուորական ատեանները մինչեւ 1950 հոկտ. 10 քննած են 571 մահավճիռներ : 124 հոգի ազատ արձակուած, 75 մահավճիռներ հաստատուած են :

ՀԱՄԻՍԼԱՄԱԿԱՆ համաժողով մը պիտի գումարուի Քարաչիի մէջ, Փաքիստանի կառավարութեան հրաւէրով : Պիտի մասնակցին Եգիպտոս, Սէուտական Արաբիա, Եէմէն, Իրաք, Լիբիա, Յորդանան եւ Սուրիա :

Վարչապետին առաջին յաջողութիւնները

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ

Պ. Փինէ, որ միեւնոյն ատեն վարչապետ եւ ելմտական նախարար է, վճռական յաջողութիւն մը շահեցաւ չորեքշաբթի օր, 224ի դէմ 363 քուէ շահելով հարցի մը առթիւ որ կրնար տապալել դահլիճը :

Իր ելմտական ծրագիրը 110 միլիառ ֆրանքի խնայողութիւն մը կ'առաջարկէր պետական ծախքերուն մէջ : Երեսփոխանները մեծ մասով համաձայն էին, բայց կ'առարկէին 67 միլիառ ֆրանքի կրճատման դէմ, որ կը վերաբերէր վերաշինութեան եւ ազգայնացուած հաստատութեանց սարքաւորման : Վերջնական քուէարկութենէն առաջ, կառավարութեան ճակատագիրը նժարին մէջ էր : Վիճաբանութիւնները տեւեցին չորս ժամ : Ընդդիմադիրները կ'առաջարկէին վերաշինութեան ծախքերը դուրս ձգել 110 միլիառի խնայողութեանց գումարէն : Վարչապետը խօսք առնելով յայտարարեց .

— Ոչ մէկ զիջում : Վստահութեան քուէ պիտի չպահանջեմ, վասն զի այդ պարագան պատճառ պիտի ըլլայ ելմտացոյցի քուէարկութեան յապաղման : Բայց կը պահանջեմ յօդուածը քուէարկել ամբողջութեամբ : Ես վստահութիւն պիտի նկատեմ այդ : Եթէ քուէարկութիւնը աննպաստ ըլլայ, կառավարութեան կը մնայ որոշել իր ընելիքը »

Այս յայտարարութեան վրայ նիստը յետաձգուեցաւ, որպէսզի քաղաքական կուսակցութիւնները ժամանակ ունենան խորհրդակցելու : Որեւէ ժխտական դիրք պատճառ պիտի ըլլար դահլիճին հրաժարման : Ի վերջոյ որոշեցին տեղի տալ :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ երեսփոխաններուն վրայ մեծապէս ազդած են գիներու անկումը եւ ֆրանքին ամրացումը՝ Պ. Փինէի պաշտօնավարութենէն ի վեր : Շատ մը երեսփոխաններ որոնք դէմ պիտի քուէարկէին, դարձի եկան, տեսնելով որ նամակներու տեղատարափ մը կը հոսի դէպի խորհրդարան, ի նպաստ կառավարութեան : Միլիոնաւոր Ֆրանսացիներ ջերմապէս կը գնահատեն գիներու կրճատման քաղաքականութիւնը : Շատեր կ'ըսեն.— «Մինչեւ հիմա քաղաքագէտները կը վարէին գործերը. թող քիչ մըն ալ գործի մարդիկ վարեն » :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, ընկերվարական ներկայացուցիչ, Պ. Ֆրանսիս Լէնհարտ (Մարթէյլ), մեղադրեց թէ վարչապետը «օրօր կը կարդայ երկրին գլխուն, ֆրանքը փրկելու պատրուակով : Երկիրը աւելի պիտի տուժէ երբ զարթօնքի ժամը հնչէ » :

Կարգ մը երեսփոխաններ կ'ըսէին թէ կառավարութիւնը բաւարար չափով խնայողութիւններ չի կատարեր : Ուրիշներ ալ կը գանգատէին թէ տուրքերը չաւելցներ : Բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան յանցապարտ հարկատուներու համար նախատեսուած ընդհ. ներման առթիւ : Վարչապետը նորէն խօսք առնելով յայտարարեց .

— Կ'ուզենք միակ պատեհութիւն մը տալ կեղծարարներուն որպէսզի պարկեշտ քաղաքացիներ դառնան նորէն : Այս ներումը բացառիկ տնօրինութիւն մըն է որ անգամ մըն այլեւս չկրկնուի : Այնուհետեւ անխնայ պիտի պատժուին հարկային խարդախութիւնները : Զիս կը մեղադրեն թէ բաւականաչափ վարկեր չեմ տրամադրած վերաշինութեան : Կացութիւնը շատ աւելի ծանր պիտի ըլլայ աղէտեալներուն համար եթէ պետութիւնը հարկադրուի գոցել իր սնտուկները : Ես պաշտօնի ձեռնարկած ատեն որոշեցի պայքարիլ գիներու բարձրացման դէմ : 1950ի տարեվերջէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ուտեստի փոքրաքանակ վաճառման գիները սկսած են իջնալ : Կառավարութիւնը չուզեր ծանրացնել տուրքերու բեռը : Կարգ մը վարկերու կրճատումը անհրաժեշտ է ելեւմուտքը հաւասարակշռելու համար : Կառավարութիւնը ամէն բանէ առաջ կոչ կ'ուղղէ վստահութեան, վասնզի համոզուած է որ շատ մեծ են երկրին խնայողական պահեստները » :

«Ոչ մէկ նորութիւն»

Ինչպէս կ'երեւայ, Սթալինի վերջին հարցապատասխանին մեծ տպաւորութիւն չէ գործած քաղաքական շրջանակներու մէջ : Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, ըսաւ թէ տրուած պատասխանը ոչ մէկ նորութիւն կը պարունակէ, հետեւաբար մասնաւոր նշանակութիւն մը չունի : «Ընդհանուր խօսքերու շարք մըն է» : Իր կարծիքով, Սթալինի իրական դիրքը պիտի պարզուի երբ Մոսկուա պատասխանէ արեւմտեան պետութիւններու ծանուցագրին՝ գերմանական հարցի մասին :

Ի պատասխան հարցումի մը, Պ. Էչիսըն ըսաւ թէ Գերմանիոյ հետ պայմանագիր մը կրնայ ստորագրուիլ այս ամսու կամ յառաջիկայ մայիսին :

Կարծողներ կան թէ Սթալինի պատասխանը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԳԱՍՊԱՐԸ

Դաժան ճակատագիրը, որ խնայել չի գիտեր երբեք, կ'առնէ կը տանի աչաւասիկ «ընտրեալ»-ներու փաղանգին վերջին մնացորդներն ալ:

Վերջացող տասնամեակին, 1941էն 1951, մահուան մանգաղը անխնայ հնձեց առոք հասկերը մեր անդաստանին, ուր քանի մը վերջամնացներ «մեծ պատերազմը կը պատերազմին» իրենց ուժերուն լի թափովը, ինչպէս որ պիտի ըսէր անմոռանալին Գրիգոր Զոհրապ:

Այս «պատերազմիկ»ներէն էր մեր տարաբախտ ընկերը, Գասպար Իփէկեան, որ իր աղեղը լարուած պահեց մինչեւ վերջին վայրկեանը, մինչեւ մահուան հրեշտակին երեւումը:

Երէկ — Ռուբէնն ու Շանթը, այսօր — Գասպարը, մէկը հայկ. մշակոյթի բազմաշնորհ մշակներէն, անձնուէր սպասարկու հայ Գիրին ու Գրականութեան:

Կը զգա՞ր, կը տեսնէ՞ր արդեօք մահուան շուքը իր ճամբուն վրայ, քանի որ, վերջին երկու երեք տարուան մէջ լծուած էր հեւ ի հեւ ու տքնաջան աշխատանքի՝ իր ունեցածէն բան մը աւելի տալու համար իր ժողովուրդին, որուն ծառայեց լման յիսուն տարի, իր բազմազան կարողութիւններուն ամբողջ պաշեստը նետելով նժարին մէջ:

Ու հիմա որ «ափ մը մոխիր» միայն մնաց այս բազմաշնորհ մարդէն, կրկին մեր միտքը կը լկէ ճակատագրական հարցումը. «Ո՞վ պիտի փոխարինէ զինք»:

Զենք կրնար ըսել — ոչ ոք, որովհետեւ կը հաւատանք, թէ հայ ժողովուրդին արգանդը ամուլ, անպտուղ արգանդ մը չէ:

Բայց անմիջօրէն իրեն յաջորդող, իր ձգած բացը լեցնող պատրաստ ուժեր չունինք հիմա: Զունինք իր ազնիւ մոլեռանդութիւնը, իր բազմապիսի շնորհները, ճշմարտօրէն մտաւորական մարդու իր առաքինութիւնները իրենց անձին մէջ համադրող նորեր կամ նորագոյններ:

Սակայն իր գործը միայն գրականութեան մարզին չի պատկանիր, ան կ'ընդգրկէ նաեւ հանրային, քաղաքական, ազգային, կուսակցական եւ գեղարուեստի լայն ու արձակ «գօտի»ները:

Ու գիտցողները գիտեն հարկաւ, թէ բոլոր այս «գօտի»ներուն մէջ անխափան ուղեկիցի անշուք դեր մը չէր իր կատարածը: Եթէ միշտ չփայլեցաւ, գրեթէ միշտ ճաճանչեց: Եթէ միշտ առաջինը չեղաւ, գրեթէ միշտ առաջիններէն եղաւ:

Անխնայ վատնեց իր «դրամագլուխ»ը դեռ պատանի հասակէն, ամէն ուր որ զայն հանրօրէն օգտագործելու հարկը յիշեցուցին իրեն:

Անսպառ եռանդ էր մեր Գասպարը: Թէ խօսքի մէջ, թէ գործի: Ոչ յոգնիլ գիտէր, ոչ յուսահատիլ: Իր կապարճը լեցուն էր միշտ: Ու երբեք զէնքերը վար չդրաւ, երբեք անձնատուր չեղաւ, երբեք չնահանջեց երբ որ եւ ուր որ իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ համարուեցաւ առաջաւոր գիծերուն վրայ:

Բարեկեցիկ ու նահապետական ընտանիքի զաւակ էր: Ծնած էր Սամսոն, ակէ շուրջ եօթանասուն տարի առաջ: Ծննդավայրէն մէջ ստանալէ ետք իր նախակրթութիւնը, յաճախած եւ աւարտած էր Պոլսոյ Ռոպըրթ քոլէճը, ապա անցած Զուիցերիա, Ժընեւի մէջ հետեւելու համար համալսարանական դասընթացքի:

Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն ետք, վերադարձած էր Պոլիս եւ, իբրեւ հանրային ու կուսակցական գործիչ, շրջած էր մօտակայ հայաշատ գաւառները, միաժամանակ կատարելով թարգմանութիւններ եւ խմբագրական աշխատանք «Ազատամարտ»ի մէջ:

Բախտը ապա նետած էր զինք երկրէ երկիր: Եղած էր Կովկաս, Իրան, Թուրքիա, Եգիպտոս, ուր բոլոր զինք ճանչցողները դուրգուրանքով կը յիշեն միշտ իր անունը: Անոնց համար «Պարոն Գասպար» էր ինք, ինչպէս որ մեզի համար «մեր Գասպարը» եղաւ:

Հմուտ էր անգլերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներուն. գիտէր նաեւ գերմաներէն եւ ռուսերէն: Սահուն կերպով կը խօսէր թուրքերէն ու արաբերէն: Ունէր սուր զգայնութիւն, լայն հետաքրքրութիւններ եւ արուեստի զգայարանք:

Խօսքի մէջ դեղեւող, գործի մէջ ընկրկող չէր: Որեւէ աշխատանք, ամէնէն համեստէն մինչեւ ամէնէն «ազնուական»ը, կը կատարէր նոյն բարեխղճութեամբ ու նոյն ձեռնհասութեամբ: Տարբերութիւն չէր դներ աշխատանքի ձեւին ու տեսակին մէջ: Կրնար հաւասար եռանդով եւ հաւասար նուիրումով վարել, օրինակ, մեծ հաստատութեան մը տնօրէնի պաշտօնը կամ հասարակ բանուորի մը գործը:

Իրեն համար՝ մեծութիւնը գործին մէջն էր եւ ոչ թէ անոր տեսակին:

Կը թողու գրական վաստակ մը, որ եթէ քանակով պատկառելի չէ, բայց որակով ուշագրաւներէն է մեր մէջ: Ժամանակ չունեցաւ,— չձգեցին, որ ունենար,— «միայն գրագէտ» ըլլալու, ինչպէս կոչուած բլլալ ուրիշներ: Հանրային գիծը զուգահեռ կ'ընթանար իր մէջ գրական գիծին հետ:

Տափակ, միջակին վրայ յամեցող գրագէտը չէր: Իր նուրբ ճաշակը կ'աշխատէր ի նպաստ իրեն: Եթէ իր ոճը զուրկ էր դասական «վսեմ»ին պայմանէն, սակայն միշտ առոյգ էր, արագ ու աշխոյժ: Զէր ձանձրացներ, ինչ որ փոքր առաքինութիւն մը չէ: Հաճելի պատմող էր գրականութեան մէջ եւ նոյնքան հաճելի զրուցընկեր՝ կեանքի մէջ:

Մշակած էր գրականութեան մէկ քանի սեռերը, բայց իր նախասիրութիւնները ուղղուած էին պատմական թատերախաղին: 1948ին Պէյրութի մէջ առանձին հատորով հրատարակեց իր մէկ թատերախաղը, «Արայ եւ Շամիրամ», զոր գրած էր Թիֆլիս, 1916ին եւ զոր յաճախ սրբագրած ու վերամշակած էր հետագային:

Իր այդ գործին սկիզբը «Երկու խօսք» վերնագրին տակ, կը գրէր.

«Վարագայ վանքի բարձունքէն, ուր բանակեր էինք հանգչելու համար, կը պարզուէր խոնջ հայեացքիս դէմ հրաշալի բնանկար մը, անզուգական, գեղեցիկ, խորհրդաւոր ու ներշնչող:

«... Ծիրդ դիմացը՝ գանգուածային ժայռը Շամիրամայ, կ'ընդհատէր, իր խորունկ ու մութ ստուերներով, ծովափի կոր գիծը, աւելի խորացնելով հեռանկարը: Այդ հսկայ զանգուածին առջեւ կ'աշտարականար, յաղթական կոթողի մը հանգոյն, «Լէզքի» սրածայր ժայռը:

«... Անհուն յափշտակութեամբ կը դիտէի այդ անստգիւտ գեղեցկութիւնը, որ կը խորհրդանշէր ինձ համար իմ ժողովուրդիս գեղապաշտ հոգին եւ այն սլացքը դէպի վեր, որ յատկանշած է զայն իր բազմադարեան գոյութեան ընթացքին:

«Ահա այդ պաշտադին յափշտակութեան ամենախորունկ յուզումներուն մէջ յղացուեցաւ այս երկը»:

Բացի ինքնուրոյն գրուածքներէ, մեր ընկերը ձգած է նաեւ թարգմանութիւններ, որոնց մէջ նշանակելի տեղ մը կը գրաւէ Ռապինտրանաթ Թակորի «Պարտիզպանը»: Մեր մէջ գրեթէ միակն էր ինք, որ լաւապէս թափանցած էր հնդիկ բանաստեղծի հոգիին:

Մենք դեռ առիթ կ'ունենանք խօսելու այս լաւ եւ հայրենասէր Հայուն մասին:

Վերջին անգամ տեսանք զինք այստեղ, Գահիրէի մէջ, անցած տարուան վերջերը: Եկած էր իբրեւ հիւր: Վերջին այցը եղաւ ասիկա:

Սովորական Գասպարը չէր, առոյգ ու չէնչող: Մեկնելու պահուն՝ ակամայ կը մտածէինք, թէ առիթը պիտի ունենա՞նք արդեօք անգամ մը եւս տեսնելու զինք: Ոչ, այդ առիթը այլ եւս պիտի չունենանք երբեք, այստեղ, մեր այս ծերացած մոլորակին վրայ:

Քիչեր միայն կրնան ըսել իրենցմէ վերջիններուն, երբ մահուան հրեշտակը գայ առնել տանելու իրենց հոգին. «Կեանքս պարապ չանցուցի»:

Մեր Գասպարը այդ քիչերէն էր:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Հայ նոր երաժշտութիւն

Անշուշտ տաղանդաւոր երգահան Պ. Օննիկ Պէրպէրեան պիտի ներէ որ «Այսօր»ի մէջ Մարտ 25ի թիւին մէջ երեւցած իր յօդուածին խորագիրը նոյնութեամբ գործածեմ, հաստատելու համար թէ խնդիրը անոր շուրջ կը դառնայ: Թէեւ, տարօրինակ զուգադիպութեամբ, միաժամանակ պատասխանն է երաժշտագէտ Պ. Ա. Պարթեւեանի նոյն թուակիր «Յառաջ»ի մէջ երեւցած «Երաժշտական Ասուլիս»ին:

Նպատակս բանավէճ ստեղծել չէ եւ ոչ ալ կատարուած աշխատանքներուն առջեւ պատ քաշել, այլ պարզապէս ըսել այն ինչ որ շատեր չեն ուզեր արտայայտուիլ, հակառակ իրենց բաղձանքին:

Նախ փոքր ճշդում մը, Պ. Օ. Պէրպէրեան «մենք սովորութիւն ունինք, ամէն անգամ որ նոր ձեռնարկ մը կ'իջնէ հրապարակ, աղարտելու, վար զարնելու, ստորադնահատելու զայն»ի նման մեղադրանքներ կը դնէ հայ ժողովուրդի վզին, ինչ որ չի պատշաճիր այսօրուան իրականութեան: Պարագան նոյնը չէ ինչ որ պատահած է Մեծ Վարպետին առաջին բազմաձայն խումբին երեւումին ատեն: Այսօր ոչ ոք կը գայթակղի համանուագներէ: Եկեղեցին ալ իր կարգին սիրով կ'ողջունէ նոր՝ սակայն հոգեպարար երաժշտութիւն մը: Բայց այդ չի նշանակեր թէ պէտք է հետզհետէ խառնիճաղանճի վերածել Կոմիտասեան եւ Եկմալեան պատարագները, ի խնդիր նորաձեւութեան:

Հայ տոհմիկ երաժշտութիւնն ալ միեւնոյն մարտիրոսութեան կ'ենթարկուի, դարձեալ յանուն դաշնաւորման: Այսօր հայութեան տակաւին նախանձախնդիր տարրը, ոչ թէ ձայնական գործիականի վերածուելուն դէմ կը բողոքէ, այլ պարզապէս չի հանդուրժեր որ Վարպետին մեզի փոխանցած նուրբ եւ քնքոյշ motifները նոր կաղապարներու մէջ դրուին, նորաձեւ հագուստով եւ շպարով քօղարկուին եւ հանրութեան հրամցուին իբրեւ նորահրաշ տաղանդի արդիւնք: Նոր ճարտարապետութիւնը կը մերժէ cheminéeի կառուցումը, բայց հինէն կառուցուած տուներու դահլիճներուն մէջ կը տեսնենք որ միշտ ի պատուի է եւ ոչ ոք կը փափաքի քանդել զայն: Տգիտութի՞ւն է թէ յարգանքը որ զիրենք եւ կը կեցնէ այդպիսի քայլէ մը:

Կը կարծեմ թէ ինծի պէս շատերուն փափաքն է հայկ. երաժշտութեան անդաստանը տեսնել ծաղկած ու բարգաւաճ, ուրիշ մարզերու մէջ արձանագրուած յառաջդիմութիւնները իբրեւ բարի օրինակ ծառայեցնելով: Բայց ինչո՞ւ միշտ՝ մանաւորապէս Կոմիտասեան երգերու դէմ գործուած այս արշաւը: Զէ՞ք կարծեր որ եթէ Կոմիտաս քանիչիր երգահան փորձէ իր ուզած ձեւով բարեփոխել, իբրեւ թէ ճոխացնելու համար զանոնք, մօտաւոր ապագային նորահաս սերունդը բնաւ առիթ պիտի չունենայ զուտ Կոմիտասեան երգը լսելու:

Զենք կրնար ուրանալ թէ Վարդապետը բոլոր աղբիւրները ցամքեցուցած էր: Ուրեմն ինչո՞ւ նորերը յոգնութիւնը յանձն չեն առներ, նոր ակեր փնտռելով, մեր եւ իրենց պապակը յագեցնելու համար: Պիտի առարկուի թէ բնագաւառը կորսուած է, հետեւաբար չկան նաեւ փնտռուած ակերը: Ճիշդ պիտի չըլլար այդ պատճառաբանութեամբ քնացնել գաղութները, որոնց ծոցին մէջ ապրող հայ երաժիշտը առ նուազն 25 տարիէ ի վեր Կոմիտասեան երաժշտութեամբ իր փառքը կը հիւսէ: Եթէ այդքան տարի առաջ իրենց ուժերը ի սպաս դնէին, նորանոր պրպտումներ կատարելով հայ տոհմիկ երաժշտութիւնը ճոխացնելու գործին, չէին պակսեր Կարնեցի, Մշեցի, Վանեցի, Ակնցի եւն. պապիկներ եւ մամիկներ, որոնք բնագաւառի պարերգն ու դիւցազներգը պիտի տային իրենց նոր ու ճոխ առաղձ հայթայթելով հայ նոր երաժշտութեան մշակներուն: Երկար տարիներու յամեցումը արդէն կոտորակած է անոնց թիւը եւ եթէ նոյն անտարբերութիւնը շարունակուի, վըստահ կրնանք ըլլալ որ նորահաս սերունդը չէ որ մեզի պիտի տայ նախանիւթը եւ ոչ ալ զայն մշակողը պիտի ըլլայ: Առ առաւելն, պատահաբար իր հասողութեան սահմաններուն մէջ ինկած տոհմիկ եղանակ մը ճազի պիտի վերածէ եւ կամ պուկի պուկի կշռոյթ պիտի տայ անոր, իրեն համար միլիոններ ապահովելու մտահոգութեամբ, ինչպէս յիշած էր Պ. Ա. Պարթեւեան իր յօդուածին մէջ, ինչ որ ծայր աստիճան կը զայրացնէ մեզ:

Թէ հայ երաժիշտ ըլլալը դժուարին գործ մըն է, չեմ կարծեր որ հակառակը պնդողներ գտնուին, բայց քանի որ այդ ապերախտ ասպարէզին մէջ նետուած եւ սփիւռքի հայ մշակոյթը բարձր բռնելու նախանձախնդրութեամբ տոգորուած անձեր դեռ չեն պակսիր մեր մէջ, փափաքելի է որ միշտ նորին հետամուտ ըլլան, անոնցմէ պատրաստելու համար իրենց ուզած ձեւի symphonieներ, concertoներ եւն., որոնք վստահ եմ մեծապէս պիտի գնահատուին, հանդիստ ձգելով մեծանուն Վարպետին գործերը, որոնք արդէն իրենց արժանի տեղը գրաւած են հայ հոգիներուն մէջ:

Մարսէյլ

ՄԱՌԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Գաղութէ Գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Գահիրէի մէջ մեռած է Պ. Ադարիկ Գոլոյեան, Մարտ 25ին: Վաստակաւոր ուսուցիչ էր եւ թաղուած էազգային յուղարկաւորութեամբ: Ծնած էր 1874ին, Բաղու: Ունեցած է ազգային եւ հանրային բեղուն գործունէութիւն: Կը թողու ձեռագիր ստուար հատոր մը, շուրջ 1200 էջ, հայ երաժշտութեան պատմութեան մասին:

ԸՆԿ. ՀՄ. ՇԷՄՍ, վաստակաւոր ուսուցիչ եւ հեղինակ, ծանրապէս հիւանդացած ըլլալով փոխադրուած է Աղեքսանդրիոյ Զուիցերիական հիւանդանոցը:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԻԷԹԻ (Իսքէնտէրուն) Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցին նորոգուած է, ինչպէս գրեցինք ժամանակին: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ տաճարը հիմնովին նորոգուած է, բայց չորս մաքուր պատերէն զատ ոչինչ ունի: Կը սպասեն պատկերներու, ջահերու, զանգակի, եւ օծումի: Ալեքսանտրէթի Հայերուն թիւն է 10 — 15 ընտանիք: Համեստ զարգացումի տէր, աւանդապահ մարդիկ են: «Կը փափաքինք որ եկեղեցին աւանդական սպասներով զարդարուի, եւ ներսը դեղջուկ քահանայ մը կատարէ հնաւանդ ծիսակատարութիւնը», ըսած է տեղացի մը: Եկեղեցին ունի չորս հոգինոց թաղ. խորհուրդ մը, որ յաջողած է գանձել եկեղեցիին կալուածներուն վարձքերը, դիւրացնելով նորոգութիւնը: Այս եկեղեցին շինուած է 1872ին: Թաղականութիւնը յաջողած է նաեւ ետ առնել գերեզմանատունը, սակայն դրամ չունին նորոգելու եւ ոռմափակելու համար: Եկե-

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ, 30 Մարտ.— Երէկ իրիկուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը տօնեց «Միութեան Օրը», Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը խնճոյք հանդէսով մը: Սէն Շամոնէն եւ Լիոնէն եւս Նոր Սերունդի անդամներ ներկայ էին հանդէսին:

Տէսինի ժողովուրդը բացակայ էր մեծ մասով: Այսպէ՞ս պիտի քաջալերենք մեր նոր սերունդը: Երբ տղաքը անտարբեր են եւ հաճոյքներու անձնատուր՝ կը գանգատինք, կը պախարակենք, ահազանգը կը հնչեցնենք: Իսկ երբ լրջօրէն գործի կը մղուին անոնք, ամայութիւն մը կը գտնեն իրենց շուրջը: Խոստովանինք որ ժամանակէ մը ի վեր անախորժ հով մը կը փչէ գաղութին վրայ: Ընդհանուր նահանջականութեան մը չարաշուք ստուերը կը նշմարուի ամէն ճակատի վրայ: Անտարբերութիւն մը՝ որ կրնայ աղետալի ըլլալ ազգային տեսակէտով: Մարդիկ կը նախընտրեն ուրիշ ժամանցներու ետեւէ վազել, կամ առնուազն քաշուիլ իրենց պատեանին մէջ: Քիչ մը զոհողութիւն ու ազգային գիտակցութիւն եթէ կարելի է: Գոնէ յանուն Նոր սերունդին:

Հանդէսը բացուեցաւ Նոր Սերնդականներու կողմէ երգուած «Յառաջ Նահատակ»ով: Օրուան նախագահ, ընկերուհի Գ. Փափազեան իմաստալից ճառով մը իր գոհունակութիւնը յայտնելէ վերջ Նոր սերունդի աշխուժութեան մասին, վերլուծեց երիտասարդութեան մը դերը ազգերու պատմութեան մէջ եւ իբրեւ պատգամ Նորահաս սերունդին վերյիշեց ողբացեալ Միք. Վարանդեանի եւ Խաչ. Աբովեանի երիտասարդութեան մասին յայտնած մտքերը:

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Սէն Շամոնի ներկայացուցիչ Ռաֆֆի Մարգարեանի, որ իր յուսախաբութիւնը յայտնեց Տէսինի գաղութին հանդէպ եւ ճաղկեց ծնողներու անտարբերութիւնը:

Գեղարուեստական բաժնի մէջ Տէսինի Նոր Սերնդականներէն Տավուտեան արտասանեց երկու հայրենասիրական կտորներ: Մեներգեց՝ Բարունակ Պառաւեան: Զգացումով արտասանեց Լիոնէն Օր. Թուլթլեան: Մէջ ընդ մէջ մեներգեցին Լիոնէն՝ օրիորդներ Լուիզ Հարէյեան, Ալիս Կիւրեղեան, Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու:

Լիոնի Նոր Սերունդի ղեկավար ընկեր Մանուկեան սահուն հայերէնով մը իր կարգին իր գոհունակութիւնը յայտնեց ծնողներու հանդէպ, առհասարակ զանոնք պատասխանատու նկատելով Ֆրանսացի երիտասարդութեան մայրենի լեզուի տգիտութեան եւ անոր ազգային զգացումներուն թուլութեան:

Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ Յ. Խաչերեան երկար ուղերձ մը կարդաց, պարզելով Միութեան ըմբռնումներն ու գործունէութեան սահմանը: Իսկ Տէսինի Նոր Սերունդին կողմէ Մանուկ Առաքելեան դարձեալ ուղերձով մը յայտնեց իրենց զգացումները եւ ուխտը ազգային խտէալի ու Հ. Յ. Դաշնակցութեան հանդէպ:

Ապա խօսքը տրուեցաւ օրուան բանախօսին՝ ընկեր Միսաք Միրզէի, որ գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը իր վրայ կեդրոնացուց բոլորին ուշադրութիւնը: Խօսքը ուղղելով Նոր Սերնդականներուն, անարդար գտաւ անոնց խիստ վերապրումները ծնողներու հանդէպ: Թուեց միջին եւ երէց սերունդներու կրած բազմազան տառապանքները, թափած ճիգը եւ անոնց ամենօրեայ հոգերը: Յետոյ ցոյց տալով սրահին պատերը զարդարող մեր անմահ հերոսները, վեր հանեց անոնց բարձր առաքինութիւնները, անձնազոհութիւնը եւ ազատագրութեան համար կատարած պատմական դերը: Ու թելադրեց նոր սերունդին չգոհանալ արտաքին երեւոյթներով, մակերեսային գործունէութեամբ, տարտամ գաղափարներով, այլ օգտուիլ այս երկրին ընծայած առաւելութիւններէն, հմտութիւն ու պաշար ամբարելու համար, իբրեւ իրական հայրենասէրներ, իբրեւ արժանաւոր յաջորդները անցեալ սերունդին:

Ընկերոջ խօսքերը վերջացան բուռն ծափերով: Յետոյ սկսաւ խնճոյքի մասը: Բոլորին բաղձանքով սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Սարգիս Առաքելեան որ յաջողեցաւ պահել խնճոյքին կենսուրախ մթնոլորտը եւ ներդաշնակութիւնը: Եղան մեներգներ, արտասանութիւններ, ազգային յեղափոխական խմբերգներ ու պարեր: Մեներգողներէն յիշենք՝ օրիորդներ Թուլթլեան, Կիւրեղեան, Հարէյեան, Պ. Կէնճոյեան ու Աղաճանեան: Արտասանեց Վալանսէն Պ. Ազատխանեան՝ Սիլվա Կապուտիկեանի մէկ բանաստեղծութիւնը: Պ. Ա. Աղաջանեան իր խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին, գնահատեց հայկական բարձր արժանիքները եւ ցեղային յատկութիւնները: Տապկուած հաւ մը եւ երկու շիշ գինի կոկիկ հասոյթ մը ապահովեցին մեր տղոց: Հաւը վիճակուեցաւ Լիոնի սեղանին: Այս առթիւ Սէն Շամոնի եւ Լիոնի Նոր Սերնդականներու կողմէ հազար ֆրանք նուիրուեցաւ Տէսինի մասնաճիւղին:

Խնճոյքը տեւեց մինչեւ առաւօտ: Գնահատելի է մեր տղոց եռանդը նախաձեռնութեան ոգին:

Գ. Պ.

դեցիի նորոգութիւնը արժած է 14.000 ոսկի: Պատրիարքին կը սպասեն օծման համար:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ շարժանկարի վերածելու համար Կիլիկիոյ Գարեգին կաթողիկոսը նամակով մը դիմած է Ռուբէն Մամուլեանի: Կը սպասուի պատասխանին:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէն այս տարի ալ տօնած է Մարտ 23ին իր հիմնադրութեան տարեդարձը: 56 տարի առաջ հիմնուած կոմիտէն, հազիւ տասնեակ մը ընկերներով, այսօր ունի 125 ընկերներ: Եղած է ատեն մը որ անոնց թիւը հասած է երկու հարիւրի: Նիւ Եորքի մէջ չէ եղած որեւէ կարեւոր ձեռնարկ որուն տուած չըլլայ իր նիւթական եւ բարոյական մասնակցութիւնը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր 30րդ տարի, 1952 Մարտ, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: (Նորութիւն մը՝ Բ. Շահպազի նամակները): Տարեկան բաժնեգին 6 տոլար: Հասցէ.— 212 Stuart St. Boston, Mass, 16 (U.S.A.):

ԱՐՓԻ, գրական - գիտական ամսագիր, Գ. տարի թիւ 5, Թէհրան: Հասցէ.— Av. Ekbatan, Imprimerie Moderne:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 30 Մարտ.— Այսօր, կիրակի, Հայ Մարզականին առաջին խումբը իր [illegible] յենական 14րդ մրցումը կատարեց Կրընոպլի Նիւ[illegible]էս խումբին դէմ նոյնպէս «փոմօսիոն», մեր [illegible]շտին վրայ: Գիշերուընէ ի վեր տեղատարափ [illegible]ձրեւը կը շարունակուէր: Ժամը 15ին քիչ մը մե[illegible]ացած կը կարծուէր: Կրընոպլի խումբը արդէն [illegible]կայ էր: Գլխաւոր իրաւարարը (Սէն Շամոնէն) [illegible]ք խաղին ազդանշանը տուաւ, տեղատարափը [illegible]րսկսաւ: Ամբողջ դաշտը ողողուած էր: Եւ սակայն կողմերէն ոչ մէկը կ'ուզէր տեղի տալ: Մարզական օրէնքն ալ կը տրամադրէ խաղը շարունակել: Անձրեւը անխնայ կը հարուածէր տղաքը: Մենք հանդիսականներս շարունակ ժամացոյցը կը նայէինք: Հակառակ այս անտանելի վիճակին, մ[illegible]րզիկները կը շարունակէին խաղը: 23րդ վայրկե[illegible]նին՝ մեր պահեստի բերդապահը՝ Կարապետեան [illegible] խանդավառ ծափերու տակ նշանակեց առաջի[illegible] կէտը: Մերոնք աւելի քաջալերուած խաղը վ[illegible]ադրեցին հակառակորդին բերդին առջեւ: Ան[illegible]րագրելի էր տեսարանը, հրմշտուքներ ջուրերու [illegible]էջ: Տղաքը սահելով կ'իյնային, եւ դժուար [illegible]գանդաղ[illegible]նել կապոյտ եւ կանանչ «մայլօ»ները: Այս շփոթութեան մէջ թիւ 1 Ժամագործեան կէտ մը եւս շահեցաւ: Կիսախաղը վերջացաւ U. S. A. 2, Nurbis 0:

Երկրորդ կիսախաղը սկսած ատեն քանի մը վարկեան անձրեւը դադրեցաւ: Հանդիսականները հազիւ դաշտ իջած էին, տեղատարափը վերսկսաւ աւելի բուռն: Ակնթարթի մը մէջ դաշտը ամայացաւ: Մնացին միայն մարզիկները: Անհամբեր ժամացոյցին կը նայէինք դեռ 37 վայրկեան կար խաղը լրանալու: Իրաւարարը ընաւ տեղի չ[illegible]տար: Ով որ դաշտը լքէ խաղը կորսնցուցած է: Մեր տղաքը քաջալերուած առաջին յաջողութենէն աւելի բուռն յարձակողական մը սկսան [illegible] մեր խիզախ բերդապահը Bosk, կէտ մը եւս շահեցաւ: Նիւպէս այլեւս յուսահատ խաղը լրանալու 9 վայրկեան մնացած դաշտը լքելով սուրացին դէպի հանդերձարան: Մերոնք համաձայն օրէնքին սպասեցին մինչեւ իրաւարարին սուլիչ[illegible]: Այսպէս խաղը վերջացաւ մերոնց յաղթանակով [illegible]—0:

× 23 Մարտին Մօնթէլիմարի դէ[illegible] [illegible]ցուցինք 1—0: Այսպէս, այժմ փուլին [illegible] է U. S. A. ընդհ. դասաւորման մէջ: Այս կի[illegible] [illegible]յենական մրցում մեր դաշտին վրայ, Ն[illegible] Մառ[illegible]սըյէնի հետ:

× 16 Ապրիլին Աւինեօնի շրջան, Շաթօ Ռընառի մէջ հազարաւոր հանդիսականներու ներկայութեան մեր փառփառուն կռփամարտիկները՝ Սարգիսեան եւ Նաճարեան (catégorie Legère) շահեցան կէտերու առաւելութեամբ:

ՄԱՐԶԻԿ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԵՐԵԱՆ (Պոլսեցի) Հօլիվուտի մէջ «Սքարամուշ» շարժանկարին մէջ «Նափոլէոն»ի դերը կը խաղայ: Շարժանկարի թերթ մը կը գրէ թէ «Խաչեր նկարագիրներ անձնաւորող դերակատար մըն է եւ կոչուած է լեցնել Շարլ Պուայէի թողած պարապը»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Պէտք է բարձրաձայն խորհիմ, ըսաւ Փօնթիւի, Նէումըն, սրբագրեցէք եթէ սխալ մը ըսեմ: Հայր Լէյսի երկու անգամ Թատրոն կ'երթայ, թերեւս աւելի: Լաւ նշան մը չէ ասիկա:

Իր նկարագիրը այդպէս չէ, շատ խելացի մարդ մըն է: Մարշըլի պաշտօնեան կ'ըսէ թէ ան իր կրօնաւորի օձիքը չէր կրեր եւ Թատրոն եկած էր պարզ հագուստով: Բայց խնդիր է թէ ինչո՞ւ Թատրոն գնաց: Անշուշտ ծրագիր մը ունէր: Ժամադրութիւն մը տրուած է, Հինգշաբթի օրը: Եւ երկու լրտեսները այդ օրը Թատրոն գացին: Հետեւաբար բան մը պէտք է պատահի հոն: Մինչեւ հոս ճի՞շդ են ըսածներս:

— Այո, սակայն Լէյսի ոչ ոքի հետ խօսեցաւ:

— Աւելի խորհրդաւոր կը դառնայ խնդիրը: Ոչ ան մէկու մը հետ խօսեցաւ, ոչ ալ ուրիշ մը անոր հետ: Բայց գիտենք թէ ան նպատակով մը հոն գնաց, մէկու մը հետ չխօսեցաւ, հետեւաբար յայտնի է որ մէկը իրեն հետ որեւէ ձեւով խորհրդակցած է:

— Բայց չ՞է որ մենք հոն էինք, ոչ ոք մօտեցաւ իրեն:

ժանդակութեան պիտի դիմենք ըսաւ Փօնթիւի:

— Կը սխալիք, ինչո՞ւ նկատի չ'առնէք միայն հանդիսականներըհապա՞ դերասանները ...

— Այսինքն...

— Լէյսի երկու անգամ Թատրոն գացած էր: Թերեւս աւելի: Ինչո՞ւ: Կրօնաւորի մը վայել ներկայացումներ չէն տրուիր հոն: Ուրեմն պէտք է որ մասնաւոր պատճառ մը գտնուի: Սրամիտ կատակներու շարքին կրնայ ըլլալ որ գաղտնի նշանախօսք մը արտասանուած ըլլայ:

Անկարելի չէր Փօնթիւիի ըսածը:

— Այս գործով զբաղելու համար Օնօրինին օժանդակութեան պիտի դիմենք, ըսաւ Փօնթիւի: Պէտք է Թատրոնի տնօրէնին ներկայացնել զայն իբր դերասանուհի կամ պարուհի:

— Դերասաններու գործակալութեան մէջ ծանօթներ ունիմ, ըսի, կրնամ կարգադրութիւն մը ընել:

Ինծի համար շատ դիւրին էր Օնօրինը տեղաւորել այդ խումբին մէջ:

— Վստա՞հ էք թէ այս աղջիկը կրնայ պարել, հարցուց բարեկամս դերասաններու գործակալը:

— Անշուշտ, պատասխանեցի, ան պարած է Ֆօլի Պերժէրի եւ Քազինօ տը Փարիի մէջ:

— Լաւ, ինծի ղրկեցէք զայն:

Այդ իրիկունը Փօնթիւի Օնօրինը իր մօտ կանչեց, եւ բացատրեց պաշտօնը: Ֆրանսուհին պիտի հետեւէր միւս դերասաններուն:

Մինչ այդ Թատրոնի տնօրէնը շատ գոհ մնացած էր Օնօրինի նման գեղեցիկ պարուհի մը գտնելով եւ խիկոյն կարեւոր դեր մը տուած էր անոր:

— Օնօրինը արագ կ'աշխատի, ըսաւ Փօնթիւի, սակայն միշտ անհամբեր եմ ես ... Երթանք տեսնենք Փէլըթայնի տնօրէն Միլըրը, ըսաւ յանկարծ: Լուր մը չեկաւ իրմէ մինչեւ հիմա: Տեսնենք ինչ պատահած է:

Միլըր չափազանց սիրալիր ընդունեց մեզ եւ յայտնեց թէ դժբախտաբար նոր լուր մը չունէր, գաղտնի ոստիկանները ոչինչ հաղորդած էին իրեն: Պանդոկը կը շարունակէր ընդունիլ սովորական յաճախորդները միայն:

— Կ'ուզեմ հարցում մը ուղղել [illegible] [illegible]լըր, ըսաւ Փօնթիւի, Լէյսիէն առաջ [illegible] էր 244 թիւ սենեակը: Կրնայ ըլլալ [illegible] յաճախորդը Լէյսիին համար բան մը [illegible] հոն:

— Գրեթէ անկարելի է ձեր այդ [illegible], եթէ բան մը ձգուած ըլլար հոն, պէտք է շատ լաւ պահուած ըլլար. Հակառակ պարագային գտնուած կ'ըլլար սպասաւորներու կողմէ, որոնք լաւ մը աչքէ կ'անցընեն սենեակները: Այսուհանդերձ անգամ մը պիտի հարցնեմ: Թիւ 244 սենեակը մասնաւոր սենեակ մըն է: Իմ յարկաբաժնիս կից կը գտնուի եւ ամէն անգամոր ընկերներէս մէկը հոս գայ, այդ սենեակը կը տրամադրեմ: Բարեկամ մը չգտնուած պարագային անշուշտ վարձու կուտա[illegible] զայն, սակայն առանց ինծի հարցնելու պաշտօնեան չի վարձեր սենեակը:

Միլըր ներքին հեռաձայնով խօսեցաւ իր պաշտօնեային հետ, յետոյ մեզի դարձաւ.

(Շար.)

անուղղակի կոչ մըն է Չըրչիլի եւ Թրումընի, նոր ժողով մը գումարելու համար :

✕ Երէկ, Հինգշաբթի, բացուեցաւ Մոսկուայի տնտես. կան խորհրդաժողովը, մասնակցութեամբ 35 պատուիրակութիւններու, ... երկիրներէ ... ուրիշներ ալ ճամբան են : Օտարազգի ... պատուիրակներուն մէջ կը գտնուին ամէն ... մարդիկ, անշուշտ մեծ մասով ... :

Այս ... , Մոսկուա նոր փորձ մը կը կատարէ, զարկ տալու համար առեւտրական յարաբերութեանց :

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Մոսկուա մերժած է ... թղթակիցներու ... ամիսներ ի վեր քաղաքութիւններ կը կատարուին, ... համար թէ համագումարը բաց է ամէնուն ... եւ երթեւեկը աւելի ազատ քան 1947ին, ... Զորս Մեծերը ժողով կը գումարէին Մոսկուայի մէջ :

«Ն. Ե. Հէրըլտ»ի տեղեկութեանց համաձայն, մինչեւ անցեալ շաբթու Փարիզի խորհրդային հիւպատոսարանը կը քաջալերէր թղթակիցները, անցագիր ստանալու համար : Շատ մը ամերիկացի, անգլիացի եւ ֆրանսացի թղթակիցներ սատանակ ալ վարձած էին : Բայց վերջին պահուն արտօնութիւն չստացան : Պատճառները յայտնի չեն :

Համագումարին օրակարգը բաժնուած է երեք մասերու,— 1. Միջազգային առեւտուր, —2. Տնտեսական գործակցութիւն,— 3. Ցետամնաց երկիրներ :

Կացութիւնը Թունուզի մէջ

Թունուզի նոր կառավարութեան կազմութիւնը չէ վերջացած տակաւին : Բանակցութիւնները կը շարունակուին, հաստատուն դահլիճ մը կազմելու համար :

Ու այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ երկրին մէջ : Առջի օր ռումբ մը պայթեցաւ Սուսի մէջ, ծանրապէս վիրաւորելով քաղաքապետութեան նախագահը :

Արաբական եւ ասիական պետութեանց ներկայացուցիչները Ազգաժողովի Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնեցին իրենց գանգատները՝ Թունուզի կացութեան մասին : Սուրիա եւ Լիբանան ուզեցին չմասնակցիլ այս ձեռնարկին :

Ապահովութեան խորհուրդը այս խնդիրը պիտի քննէ ուրբաթ օր (այսօր) : Գանգատողները, 12 պետութիւններ, զատ զատ նամակներ ուղղած են Ազգաժողովին : Նամակներուն կցուած յուշագիրներ ալ կը բացատրեն թէ Ֆրանսա մէկ դարէ ի վեր թոյլ չի տար որ Թունուզի պէյը գործադրէ իր իշխանութիւնը, եւ թէ կացութիւնը այնքան ծանրացած է որ կը սպառնայ խաղաղութեան : Ձեռնարկը հիմնուած է Ազգաժողովի ուխտին 24րդ յօդուածին վրայ, որ կը տրամադրէ խաղաղութեամբ կարգադրել վէճերը :

✕ Ֆրանսական իշխանութեանց կատարած խուզարկութիւնները կը հաստատեն թէ ապստամբութիւն մը կը պատրաստուէր : Բռնուած է Պուրկեպայի մէկ նամակը, որ կ'ըսէ.— «Պէտք է արիւն թափել, միջազգային ատեաններուն ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար » :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահական թեկնածուներէն Թէֆթ (հանրապետական) եւ Քիֆովըր (ռամկավար) մեծամասնութիւն շահեցան կարգ մը նահանգներու մէջ : Առաջինը հակառակորդն է զօր. Այզընհաուըրի, երկրորդը՝ Թրումընի :

ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ շրջաբերական մը ուղղեց ոստ. կանութեան, յանձնարարելով որ բռնութիւն չը ... եցնեն ամբաստանեալներու վրայ, խոստովան ... իւններ կորզելու համար : Վերջերս բազմաթիւ ... նդատներ ուղղուած էին : Անմեղ մը անպարտ ... հակուեցաւ չորս տարի բանտարկուելէ վերջ :

Ա... ՏՐԻՈՅ խորհրդարանը բանաձեւ մը քուէարկ... ը կը պահանջէ գրաւման բանակներու հեռացումը :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ փոշիներու փորձեր կը կատարուին Քանատայի մէջ : Կ'ըսուի թէ այս փորձերը գիտական հիմք ունին : Ուրիշներ կը պնդեն թէ պատերազմական նպատակներ կը հետապնդեն : Այս փոշիներու ազդեցութիւնը քանի մը վայրկեանէն մինչեւ դարեր կրնայ տեւել : Ասկէ զատ, քիմիական եւ մանրէական փորձեր կը կատարուին Ալպերթայի նահանգին մէջ, «մահացու փոշին» փորձելու համար :

ԹՐԻԷՍԹԷԻ հարցին լուծման համար, անգլիական, ամերիկեան եւ իտալական ներկայացուցիչները առաջին հանդիպում մը ունեցան Եշ. օր, Լոնտոնի մէջ : Ցոռետեսութիւն կը տիրէ Պելկրատի քաղաքական շրջանակներուն մէջ : Իտրն յայտարարեց թէ Եուկոսլաւիա տեղեակ պիտի պահուի բանակցութիւններուն : Էչիսըն ալ կը յուսայ թէ կարելի պիտի ըլլայ հաշտեցնել Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ տեսակէտները :

Հ. Մ. Մ.ի Տարեկան Պարահանդէսը

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Ապրիլ 6ին ժամը 4էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի պատուոյ մեծ սրահին մէջ

Գեղարուեստական փեղեցիկ բաժին, մասնակցութեամբ Trio Arpege երիտասարդ արուեստագէտներու, կովկասեան եւ միջազգային պարեր Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆի կողմէ :

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ.— Ricos Créole Bande (Tropical) Ճոխ պիւֆէ Մուտքը 300 ֆրանք

Ռուսական խումբ.— Շաթըլէի թատրոնէն, վըտէթներ ԱՌՆՕԼՏ եւ ԻԿՆԱՏՈՒ :

Սեղանները նախապէս ապահովել, հեռաձայնելով ՅԱԿՈԲԵԱՆի, Lec. 47-45 :

ԸՆԿ. Գ. ԻՓԷԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէն խորունկ կսկիծով կը խոնարհի Դաշնակցութեան կարկառուն դէմքերէն ընկեր Գ. Իփէկեանի գերեզմանին առջեւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր. կը նուիրէ «Համազգային»ին :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը Ապրիլ 24ի տարեդարձը պիտի տօնէ Ապրիլ 27ին :

Կը հրաւիրէ բոլոր կազմակերպութիւնները եւ Հայր. Միութիւնները բերել իրենց մասնակցութիւնը, յարաբերութեան մէջ մտնելով :

ԹԱՏՐՈՆ.— «ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ »
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարկէն Սիւնի» խումբին կողմէ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Յ. Յովսէփեանի :

Այս շաբաթ (Ապրիլ 5) իրիկուն ժամը 8էն 12 : Պար, զուարճալի եւ զանազան անակնկալներ : Առատ պիւֆէ : Հանդիսավայր՝ 16 rue J. B. David :

ՖՈՒԹՊՕԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդդէմ Montgevonի

Այս կիրակի Ալֆորվիլի դաշտին վրայ : Ցաղթական խումբը ԱԽՈՅԵԱՆ կը դառնայ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ : Ճոխ պիւֆէ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ներսէս եւ Լիւսի Մոմճեանէ 2000 ֆրանք, իրենց հօր եւ աներհօր Պ. Սահակ Մոմճեանի (Պէյրութ) մահուան առթիւ :

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Զատկական տօներու արարողութիւնները պիտի կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն.—

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ.— Սկզբնաւորութիւն՝ ժամերգութեանց 7.30ին, պատարագ 10ին :

ԴՌՆԲԱՑԷՔ.— Երեկոյեան սկզբնաւորութիւն ժամը 5ին :

ԱՒԱԳ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— 7 Ապրիլ, Աւետումն Ս. Աստուածածնի, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան 8.30ին :

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— 10 Ապրիլ, Ցիշատակ Ընթրեաց, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց 8ին, պատարագ 10ին : Երեկոյեան կարգ Ոտնլուայի ժամը 5ին : Խաւարում՝ սկզբնաւորութիւն ժամը 7.30ին :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ.—

ԱՊՐԻԼ 6.— Պատարագ ժամը 10ին (Ծաղկազարդ) :

ԱՊՐԻԼ 10.— Աւագ Հինգշաբթի, առտուան ժամերգութիւն, 3ին Ոտնլուայ :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Առաւօտեան պատարագ, իրիկուն 8.30ին Թաղում :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— 18ին պատարագ, 19.30ին Ճրագալոյց :

ԿԻՐԱԿԻ (Զատիկ).— Մեծ պատարագ ժամը 10ին :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ Մարսէյլի մէջ : Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի 8 մասնաճիւղերը կը տօնեն Ֆ. Կ. Խաչի օրը, 27 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15—24, Սալ Մազընոյի մէջ : Կը խնդրենք բոլոր միութիւններէն նկատի ունենալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» սրահը : Րիւ տէ Քոնվալէսան : Շատ կարեւոր օրակարգ : Միութեան բոլոր անդամներու եւ համակիր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Bld. d'Athènes, Bar de Clobeի սրահը : Կը խնդրուի բոլոր անդամ հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Ընթերցում Կեդր. վարչ. շրջաբերականի : Պարահանդէսի ղեկուցում : Ընտանեկան խնջոյք : Ընթացիկ հարցեր :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբի : Նոր Սերունդի Սէն Լուի թատերախումբը կը ներկայացնէ «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ» : Այս կիրակի ժամը 15ին, Փըթի Թէաթրի սրահին մէջ, Ավընիւ Ֆէլիքս Ֆոր (Լիսէին մօտ), ղեկավար՝ ընկեր ՓԻԼԻԿԵԱՆ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

4 Ապրիլ Ուր. առաւօտ վերջին Արեւագալ, 4 Ապրիլ ուրբաթ երեկոյ ժամը 4.30ին «Խաղաղական եւ Հսկում» :

6 Ապրիլ Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ, 6 Ապրիլ կիրակի երեկոյ «Դռնբացէք» ժամը 4.30ին :

7 Ապրիլ աւագ Երկուշաբթի օր Աւետ. Ս. Աստուածածնի Ս. Պատարագ :— (Դիւան)

Ստիպողաբար կ'ուզուի

Սպասուհի մը տնական գործերու համար : Ուտելիք եւ բնակարան ապահովուած : Լաւ վարձատրութիւն :

Դիմել՝ Վարդանեան, 35 Bld. Magenta, Փարիզ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարարի օգնական մը, այր կամ կին :

Դիմել անձամբ թերթիս վարչութեան կէսօրէ վերջ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կար կարող լաւ գործաւորուհիներ, իրենց տան մէջ աշխատելու համար :

Դիմել Պ. Նատիրեանի, 40 rue des Bois, Paris (19), métro St. Gérvais կամ Télégraphe :

Երեկոյթ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

Նոր Սերունդի օրուան առթիւ :

Այս կիրակի ժամը 16—24, քաղաքապետարանի սրահը, 22 րիւ Վօլթէր :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զանազան անակնկալներ : Հայկական պար : Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ կը ներկայացուի զուարճալի զաւեշտ մը «ԽԵԶՈՅԻՆ ԹՈՒԶԸ » :

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ : Buffet, Bar

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 5 AVRIL 1952 Շաբաթ 5 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6731-Նոր շրջան թիւ 2142

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԵՒՏՈ՞ՒՐԸ ՊԻՏԻ ՓՐԿԷ

Հինգշաբթի օր, 3 ապրիլ, բացուեցաւ խորհրդային իշխանութեան սարքած տնտեսական համագումարը՝ Մոսկուայի մէջ :

Ինչպէս «Իւմանիթէ»ն ալ կը հաստատէ, ժողովին կը մասնակցին աւելի քան 300 (ճիշդ 339) պատգամաւորներ : Դեռ 79 պատուիրակներ ճամբան են :

Ժողովականները մեծ մասամբ գործի մարդիկ են, կամ անդամները արհեստակցական եւ գործակցական միութեանց, աշխարհի ամէն կողմէն :

Կազմակերպիչները ուզած էին որ այս տարրերէն բաղկանայ համագումարը, եւ ոչ թէ կառավարութեանց ներկայացուցիչներէն : Այդպէս ալ բացատրեց յանձնախումբին ընդհ. քարտուղարը, Ռոպէռ Շանպէռոն, պարզելով ձեռնարկին հիմնական նպատակները. —

Քննել թէ ինչ միջոցներով կարելի է վերսկսիլ եւ զարգացնել տնտեսական յարաբերութիւնները երկիրներու միջեւ, անկախ իրենց տնտեսական եւ ընկերային դրութիւններէն :

Կազմակերպիչ յանձնախումբը այն տեսակէտն ունի թէ՝ տնտեսական բնականոն փոխանակութեանց վերահաստատումը կրնայ ստիպողաբար առաջնորդել ժողովուրդներու գործակցութեան, կարելի դարձնել ժողովուրդներու կենցաղի բարւոքումը, եւ, յարգելով ազգային անկախութիւնները, արժեցնել բոլոր երկիրներու տնտեսական աղբիւրները :

Յանձնախումբը կը խնդրէ բոլոր մասնակցողներէն քննել թէ առեւտրական յարաբերութեանց զարգացումը եւ արտաքին առեւտուրին աճումը ինչպէս կրնան աւելցնել ազգային արտադրութիւնները եւ աժանցնել ապրուստը :

Եւ վերջապէս, յանձնախումբը կ'առաջարկէ քննել թէ ինչ միջոցներով կարելի է զարկ տալ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի, տնտեսապէս տկար եւ ճարտարարուեստական երկիրներու առեւտուրին :

Այնուհետեւ մաղթանք մը՝ ժողովին յաջողութեան համար, «որ կրնայ ճամբայ բանալ ուրիշ հանդիպումներու» :

Մեր ուսագէտ աշխատակիցը վերջերս յօդուածով մը կը պարզէր այս համագումարին խորհրդաւոր ծալքերը :

Ազատ աշխարհին վարիչներն ու գրիչներն ալ վերապահ դիրք մը բռնեցին, առաջին օրէն : Դեռ առջի օր, Անգլիոյ ընկերվարական կուսակցութեան նախագահը «քարոզչական ցոյց մը» կ'անուանէր Մոսկուայի այս ձեռնարկը :

Այս առթիւ, ուշագրաւ է որ Ֆրանսացի եւ Անգլիացի թղթակիցներուն անցագիր չտրուեցաւ, Մոսկուա երթալու համար : Իրազեկներ կը հաստատեն թէ ուրիշ արեւմտեան երկիրներու թերթերն ալ չեն կրցած թղթակիցներ ղրկել :

Այդ իրազեկներէն «Լը Մոնտ» երէկ հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հաղորդէր. —

Ֆրանսացի թղթակիցները ժխտական պատասխան չեն ստացած, այլ պարզապէս որեւէ պատասխան չեն ընդունած իրենց դիմումին :

Ֆրանսական պատուիրակութեան մէջ կան երկու լրագրողներ եւ դրամագէտ մը, բայց աս[illegible] գացած են իբրեւ պատուիրակ եւ ոչ թէ իբրեւ մամուլի ներկայացուցիչ : (Ֆրանսական պատուիրակութիւնը կը բաղկանայ 28 անդամներէ) :

Մոսկուայի այս ձեռնարկը որեւէ տարբերութիւն ունի՞ խաղաղութեան կուսակիցներու կողմէ սարքուած ժողովներէն եւ ցոյցերէն :

Միամտութիւն պիտի ըլլար դրական արդիւնք սպասել այս նոր ելոյթէն :

Առեւտուրէն առաջ, արտածում-ներածումէն վեր կան շատ աւելի բնական եւ տրամաբանական միջոցներ, բարւոք յարաբերութիւններ եւ իրական գործակցութիւն հաստատելու համար ժողովուրդներու միջեւ :

Խորտակեցէ՛ք համատարած գերութեան, լրտեսութեան եւ բռնութեան շղթաները :

Վերահաստատեցէք, վերադարձուցէք իւրաքանչիւր ազգի հողային ամբողջութիւնը, ազատութիւնը եւ անկախութիւնը :

Այն ատեն, ինքնին կը բացուին ե՛ւ խաղաղութեան ե՛ւ ազատ առեւտուրին ճամբաները :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇՈՒՊՊՈՒԼԻՈՒԼԻՈՒՄԱ ...

Հնախօսք, հնաբոյր, կեդրոնախոյս բանասէր մը ունինք, Արշակ Սաֆրաստեան :

Ի ծնէ բեւեռագէտ եւ բեւեռագիր, Լոնտոնի մէկ անկիւնը թառած՝ այս քննասէրը պրպտումներ կը կատարէ հայկական եւ ասորա-բաբելական պատմութեան բաւիղներուն մէջ :

Դժբախտաբար, շնորհ չունի արժեցնելու իր աւելի կամ նուազ վաւերական վաստակը :

Փորձեցէք երկու տող կարդալ իր շարադրութենէն, եւ պիտի տեսնէք որ իր շօշափած նիւթերուն հետ, իր հայերէնն ալ բորբոս կը հոտի :

Անցեալ շաբթու յօդուածաշարք մը ունէր Փարիզի ռամկավար պաշտօնաթերթին մէջ, — «Հայ պատմութեան ուսումը եւ ներկայ գործօն սերունդը» :

Փորձի համար կ'արտատպեմ քանի մը նմոյշներ.

— Արքայն Մուրշիլիշ առաջին անգամ յիշէ Խայաշա իր Է. դարում : Նախընթաց ամրան նա կռուել էր ընդդէմ Շիրակացւոց (Զիխատիյա) եւ Կումրի-Լենինականցւոց (Տատիկամիրու) ... — Է. դարուն սկզբան նա գործ ունեցաւ ընդ երկրին Նախաշշի (Հալէպի շրջան) որ յայնժամ գտնուէր ընդ ազդեցութեամբ Եգիպտոսի :

— Մուրշելիշ նուիրել է մօտ հարիւր երկար սեպագիր տողք՝ նկարագրելու արքայն Պուլխունիյաշի ամրացեալ քաղաք-ամրոցք եւ բերք :

— Աստ անհրաժեշտ է թողուլ բազմաթիւ տողք վերաբերմամբ Մուրշիլիշի շարժմանց ի մարզըն Եախլէշշայի :

— Մարիյաշ՝ ըստ երեւոյթին դաշնակից Շուպպուլիուլիումայի, բայց սպանեցաւ սրա հրամանաւ, քանզի...

Եւ այս խառնիճաղանճը՝ «ներկայ սերունդին համար», որուն հայերէնի պաշարը հազիւ այբենարան մը կը լեցնէ :

Անշուշտ անունները պատմական են : Բայց, Սաֆրաստեան — Արշակուլիշի գործածած բառերը եւ խօսքերն ալ որեւէ տարբերութիւն ունի՞ն Շուպպուլիուլիումա Խայաշայէն : Թէ՛ շարահիւսութեամբ եւ թէ հնչումով :

Հանգուցեալ Մարկոս Նաթանեան անգամ պիտի ըմբոստանար այս բարբարոսութեան դէմ, որուն տարբեր մէկ տեսակը տարածելու ձեռնարկած է ուրիշ վանեցի մը, Սահակ Ջթեան, տէօնմէ հայերէն մը թխելով ռամկավարներու Ամերիկայի պաշտօնաթերթին մէջ :

Առաջարկ մը ռամկավար խմբագիրներուն. — Փոխանակ սիւնակներ տրամադրելու այս բեւեռագիր մարգարէներուն, սենեակ մը ճարեցէք Բարեգործականի միջոցաւ :

Եւ թող Արշակ, Սահակ եւ ընկ. դէմ դիմաց նստելով ազատօրէն գրեն, խօսին, իրենց ուզածին պէս, Մուրշիլիշ-Շուպպի ... եղանակով, փոխանակ անճար բազմութեանց գլուխը «ռմբելու» :

ՎԱՀԷ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Հայերու առաջնորդը, Հ. Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի Ապրիլ 1ին ընդունուեցաւ արտաքին գործոց նախարար Պ. Ռոպէր Շումանի կողմէ : Իրեն կ'ընկերանային Ղեւոնդ Վ. Քիւրքճեան, Փարիզի ժողովրդապետը եւ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան, Սեւրի Մխիթարեան վարժարանին տնօրէնը եւ Պ. Քրիստիան Տէտէեան : Սիրալիր տեսակցութեան ընթացքին, որ շուրջ քսան վայրկեան տեւեց, առաջնորդը նախարարին յանձնեց Ս. Ղազարի հրատարակութիւններէն Մխիթար Աբբայի Յոբելեանին նուիրուած ԳԵՂՈՒՆԻՆ եւ ԲԱԶՄԱՎԷՊԻն բացառիկ թիւը :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Տպագրական մեքենան խանգարուած ըլլալով, քանի մը օրէ ի վեր թերթը ուշ կը հասնի : Ներողութիւն կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն :

ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Ազգաժողովի յունական պատուիրակութեան նախագահին՝ Ցալտարիսի քարտուղարը, Սաքքոթ, որ գողութիւններ կատարած էր. վերջին ընդհ. ժողովին ատեն, Շայեօյի պալատէն :

30.000 ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ պաշտօնեաներ գործադուլ յայտարարեցին Մ. Նահանգներուն մէջ :

Փինէյին դիրքը կ'ամրանա՞յ Ազգ. Ժողովին մէջ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ ԱՊԱՀՈՎ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻ

Ազգ. Ժողովին Եշ. օրուան նիստին մէջ, վարչապետը նոր յաջողութիւններ շահեցաւ, ելմտական ծրագիրներու քննութեան առթիւ :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Փինէ վստահութեան խնդիր յարոյց յօդուածի մը առթիւ որ կը տրամադրէ հարիւր միլիառ ֆրանք զեղչել վերաշինութեան եւ շահարկումներու վարկերէն, ուրիշ խօսքով, առ այժմ չգործածել զանոնք : Քուէարկութիւնը պիտի կատարուի երեքշաբթի :

Երեսփոխանները 212ի դէմ 351 ձայնով քուէարկեցին խնայողութեանց օրինագծին գլխաւոր յօդուածները : Դէմ քուէարկեցին ընկերվարականները եւ համայնավարները : Այս խնայողութեանց գումարն է 110 միլիառ ֆրանք :

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան երէկ : Կառավարութիւնը վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ նաեւ հարկախոյսներու համար նախատեսուած ընդհ. ներման եւ ուրիշ կարգ մը խնդիրներու առթիւ (ընկերային ապահովագրութիւն, ազգայնացուած երկաթուղիներ, արտասահման փախցուած դրամագլուխներ եւն.) : Բայց իրազեկներ կը կարծեն թէ կառավարութեան հիմնական առաջարկները պիտի ընդունուին :

Վարչապետը կարգ մը զիջումներ կատարեց, մեծամասնութիւն շահելու համար, առանց խախտելու իր հիմնական առաջադրութիւնները : Այսպէս, գիւղացիական խմբակցութեան առաջարկով, հաւանեցաւ չկրճատել հողագործութեան բարելաւման համար սահմանուած վարկերը : Այդ կրճատումներու գումարը պիտի ըլլար 300—400 միլիոն ֆրանք, 900 միլիառի վրայ : Վարչապետը հաւանեցաւ նաեւ որ խորհրդարանը իրաւունք ունենայ վեթօ դնելու իր խնայողութեանց հրամանագիրներուն առթիւ : Իւրաքանչիւր հրամանագիր գործադրելի պիտի դառնայ եթէ խորհրդարանը չեղեալ չհամարի զայն, հրատարակութեան յաջորդող վեց շաբաթներու ընթացքին : Այս իրաւունքը միշտ վայելած է խորհրդարանը : Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ չէ պատահած որ խորհրդարանը կառավարութիւն մը տապալէ խնայողութեանց հրամանագրի մը առթիւ :

Ուրիշ զիջում մը, — եթէ փոխատուութիւնը վերաշինութեան համար վար դրուած 100 միլիառէն պակաս բերէ, կառավարութիւնը օրէնք մը պիտի առաջարկէ յառաջիկայ հոկտեմբերին, վար դրուած վարկերը գործածելու համար, խնայողութիւններ կատարելով ուրիշ գլուխներէ կամ տուրքերը աւելցնելով :

Պատասխանելով կարգ մը քննադատութեանց, վարչապետը անգամ մը եւս յայտարարեց.

— Երբ ես պաշտօնի գլուխ անցայ, կառավարութեան սնտուկը պարապ էր : Կացութիւնը սպառնալից էր եւ Ֆրանսա պիտի մատնուէր այն ճակատագրին զոր ունեցաւ Գերմանիա 1923ին (երբ գերմանական դրամը փճացաւ) :

Հակառակ ժողովրդական (կաթոլիկ) խմբակցութեան անորոշ դիրքին, իրազեկներ կը հաւատան թէ ելմտական ծրագիրները պիտի քուէարկուին, առանց հիմնական փոփոխութեան, մանաւանդ որ զօր. տը Կոլի կուսակիցները համաձայն են իր քաղաքականութեան : Ինչ որ կորսուի ժողովրդական խմբակցութեան ձախ թեւէն, պիտի լեցուի կոլեաններու քուէներով :

Թունուզի պէյը գիւղ մը քաշուեցաւ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՈՐՈՇ Է ՏԱԿԱՒԻՆ

Թունուզի պէյը Եշ. օր յանկարծ մեկնեցաւ մայրաքաղաքի պալատէն եւ քաշուեցաւ Կարթագինէի ամառանոցը, 22 մղոն դէպի հիւսիս : Ամէն տարի Մայիսին հոն կ'երթար, բայց այս տարի մէկ ամիս կանուխ մեկնեցաւ, ինչ որ տեղի կու տայ զանազան ենթադրութեանց : [illegible] կը կարծեն թէ դերդաստանին անդամները ազդած են պէյին վրայ, որպէսզի չգործակցի Ֆրանսայի : Գործակցութեան հակառակ են մանաւանդ իր տղան՝ իշխան Շատլի եւ աղջիկը՝ իշխանուհի Զէքիէ, որոնք երկուքն ալ կ'աջակցէին աքսորական վարչապետին, Պ. Շենիքի :

Նոր վարչապետը տակաւին չէ յաջողած կազմել իր կառավարութիւնը : Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, եթէ Պ. Պաքուշ ձախողի, պէյը նոր վարչապետ մը պիտի չնշանակէ, այլ իր ամառնային պալատին մէջ քաշուելով, պիտի ստիպէ որ ֆրանսական իշխանութիւնները իրենք վարեն գործերը :

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը անորոշ է տակաւին : Առջի օր պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ Սուսի մէջ, ուր մահափորձ մը կա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՐԴԵԱՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱԶՄԱԼԵԶՈՒԵԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ

ԱԴԱՄԱԹՈՒԶ

ԽՄԲ.— Երկրորդ նմոյշ մը եւս այս մնծիւմանբաղ գործէն, ցոյց տալու համար Նարդունիի անհատնում պրպտումներուն չափն ու սահմանը: Այս գրուածքը կը ներկայացնէ միայն մէկ չորրորդը ադամաթուզին մասին կատարուած պրպտումներուն,— բառաքննութենէն զատ՝ շարունակութեանը մէջ պիտի գտնէք «ադամաթուզը աւանդութեանց եւ բժշկութեան մէջ»:

Գրեթէ ամէն լեզուով՝ banane:

1.— *Ֆրանսերէն* figue d'Adam :
2.— *Իտալերէն* fico d'Adamo :
3.— *Անգլերէն* plantain :
4.— *Գերմաներէն* Paradiesfeige (*դրախտաթուզ*) :
5.— *Ռուսերէն* րայսկայա եաբլոկօ (*դրախտախնձոր*) :
6.— *Թուրքերէն* մօզ (*արաբերէնէ փոխ առնուած*) :
7.— *Արաբերէն* դալհ (*Պետեւեան*) *կամ* դէօլհ (*Մէնինսքի*) : (*ԾԱՆՕԹ.— Տողի կը մերժէ արաբերէն այս բառը հոմանիշ տալ ադամաթուզին,— կը համարի տեսակ մը ուռի*):

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.— Մեր մէջ շատեր կը շփոթեն ադամաթուզը հնդկաթուզին հետ, որ հաւի հաւկիթի մեծութեամբ ու նմանութեամբ պտուղ մըն է ջրոտ եւ թթուանուշ, արեւ տեսած կողմը կարմիր եւ միջուկը դեղնաւուն, ու կը հասնի փշոտ ափունի (paume) *մը վրայ, ուստի կը կոչուի, երբեմն,* pomme de raquette, *բայց միշտ՝* figue de Barbarie (*ուրիշ անուններ ալ ունի, բայց իր կարգին*):

Գալով մեր բառարաններուն՝ Վ. Յակոբեան (անգլերէնէ հայերէն) ադամաթուզին հոմանիշ կուտայ... մաթղի բառը,— ապահովաբար զոհ գացած է ուշադրութեան պակասի՝ պակսեցնելով ու կրճատելով «ադամաթզի» գրչութեան առաջին երկու վանկերը: Իսկ Պետեւեան, իր կարգին, հոմանիշ կուտայ մուղուալը բառը (Կիլիկեան շրջան), առնելով Ալիշանէն, որ ապահովաբար ադաւաղեալ ձեւն է մուզ արաբերէն անունին՝ եթէ ուրիշ օտար բուսանուն մը չէ: Ս. Մալխաս, ծանօթ որ պանանը ունի երկու տեսակներ, մին կ'անուանէ «ադամաթուզ,— ադամաթզենու (musa sapientum) *պտուղը», իսկ միւսը՝ «ադամախնձոր,— տաք երկրներու ծառ, բանանենիի մի տեսակը* (musa paradisiaca), *խոտակերպ բունով, որ դդումի նման եւ թզի պէս անուշահամ պտուղներ է տալիս, մաւզ, մօզ»: Ս. Մալխաս այս սխալը պիտի չգործէր, եթէ բուսաբանութեան գիրք մը բանար եւ կարդար, (ինծի կը թուի, սակայն, թէ բացեր է գիրք մը բայց չար բախտէն՝ Մէնէվիշեան վարդապետին* Բուսաբանութիւնը, *ուր դդումի կը նմանցուի պանանը եւ համն ալ՝ «թզի պէս անուշահամ»*):

Ադամաթուզին հոմանիշ, իմ պրպտումներուս ընթացքին՝ գտայ քիլայ բառը, (տես Մեսրովբ-եան Առաջնորդ Մանկանց, *տպ.* 1847, *Կալկաթա): Հեղինակը, Թաղիադեանց* (sic), *այս բառին հետ՝ կ'աւելցնէ թէ ադամաթուզը անծանօթ չէր Հայոց, տեսէք թէ ինչպէս.—*

« — Զի՞նչ է քիլայ կամ մօզ :

— Պտուղ տարեկան տնկոյ իրիք Հնդկաց, որ անուանի քիլենի, որոյ միայն ի գագաթան ստեղնին տերեւք մեծամեծք իբրեւ ութն ոտնաչափ երկայնք, եւ երկու լայնք :

— Ո՞րպիսի է պտուղ սորա :

— Համարեա թէ հարիւրաւոր վարունկ ի մի ճանկալից խեչակ կամ կախան հիւսեալ ողկուզաբար, զոր յուս բարձեալ տանին :

— Զի՞նչ է գոյն պտղոցն :

— Երբ տհաս՝ կանաչ իբրեւ զվարունկ, բայց երբ հասուն՝ դեղին:

— Տհաս ե՞ւս քաղեն :

— Համարեա թէ միշտ, եւ կիր քսեալ դնեն ի մարանի մինչ հասանի:

— Կա՞յ ի Հայս քիլայ :

—Այո՛, յերկիրն Մշոյ, այլ ո՛չ անքան առատ:

— Բնի՞կ համարիս երկրին:

— Ո՛չ, այլ թուի թէ Դեմետր եւ Գիսանէ եղբարք, որք յաւուրս Վաղարշակայ եկին ի Հնդկաց աշխարհս մեր, մուծեալ իցեն անդ եւ զքիլայ երկրին իւրեանց՝ իբրեւ զմի յաշտից կռոցն իւրեանց »:

Նոյն քիլայ բառին հանդիպեցայ նաեւ հետեւեալ երգին մէջ, «զամբիւղ ծախող աղջկան մը երգը», Հնդկահայերուն շատ սիրելի՝ տաղօք.—

Գիւղական աղջիկ եմ ես զամբիւղաշէն ,
Եկեալ աստ զամբիւղօք ի Հայոց երկրէն.
Յուսամ զի հայ տիկնայք եւ պարոնայք Հնդկաց
Բարձր գին տայցեն իմ սիրուն զամբիւղաց.
Առ զամբիւղս յօտար աղջկանէս :
ԶԱրարատ, զԵփրատ եւ զՏիգրիս թողի,
Միայնակ շրջիմ աստ յեզերս Գանգէսի ,
Պանդուխտ եմ, օգնեցէք անտէրունչ անձինս ,
Զի ծնողք ձեր յառաջ աստ պանդուխտ էին:
Զամբիւղք իմ են յարմար աղնագործութեան,
Պահել անդ զմատնոց, զթել, զաղաման ,
Իմ ձեռօք եմ գործել ես զամենեսեան ,
Երբ խաշինք եւ զառինք իմ զինեւ խայտան :
Գանձք բազումք, ցաւք բազումք կան յայսմ աշխարհի,
Պէտք սակաւք, ցաւք սակաւք կան յիմում երկրի:
Զայգի մի ունէի՝ զամբիւղ գործէի ,
Լոկ կաթամբ եւ պտղով երջանիկ էի :
Աստ սերկեւիլ, ծիրան եւ խաղող չի կայ ,
Բայց միայն ադայ, բիլա եւ *քիլայ*:
Ա՜խ, ե՞րբ իցէ, զի արժանի եղէց վերստին
Ճաշակել զպտուղս իմոյ պարտիզին:
Այպա դուք, յաւ տիկնայք, զամբիւղս իմ առէք,
Գիւղական աղջկանս սիրով օգնեցէք ·
Զի դարձեալ յերկիր իմ հանդերձ ձեր շնորհօք՝
Ձերախտիս ձեր առեալ՝ գովեցից բազմօք :

Միանսարեան եւ ուրիշներ մեկամաղձոտ եւ հայրենաբաղձիկ այս երգը կ'ըվերագրեն Մեսրոպ Թաղիադեանցի, բայց Լէօ կը մերժէ (Գործ, **1917**, *թիւ* 11—12, *էջ* 149):

Քիլայ բառը կ'երեւի նաեւ հին բժշկարանի մը մէջ.— «Մօզ, որ է քիլա, միրգ մի է որ յԱլայեայ գայ, եւ զինքն ի Պասրայ այլ բերեն»:

Ուրիշ կարեւոր յիշատակութիւն չգտայ :

Մեր հին գիրքերը, հոն ուր պէտք է յիշել պանանը, կը գրեն ադամաթուզ, բայց երբեք քիլայ: Աղոնց (Աշխարհագրութիւն Չորից Մասանց Աշխարհի, *հատոր* 10, *էջ* 23) *կը գրէ. «... եւ այլ զանազան պտուղս, որք անծանօթ են մեզ, որպէս եւ պտուղն անուանեալ թուզ Ադամայ »:*

Փարիզի մէջ, Հնդիկ ուսանողներու հարցուցի. ոչ ոք գիտէր այս բառը(*): *Փնտռեցի սանսկրիտ բառարանի մը մէջ* (*գործ Պիւռնուֆի, տպ.* 1866, *Փարիզ*), *որ* քիլա *բառին դէմ կը գրէ. «Փոքր, նուր, բարակ: Բոց, կրակի լեզու: Ցից, սիւն: Նիզակ տէգ: Ասեղ: Արմուկին սուր ծայրը»:*

Պատահմամբ ձեռքս անցաւ հնդկերէնի դասագիրք մը, որ փոքրիկ բառարան մըն ալ ունի եւ տեւը (տպ. Փարիզ, 1836): Հնդկերէն բառերը գրուած են արաբական տառերով: Այս գրքին մէջ գտայ քիլայ բառը, դիմացը՝ ... ադամաթուզ:

Այս գիւտը բան մը չ'ապացուցաներ, սակայն: Կրնան Կալկաթայի Հայերը եւս քիլայ կոչել ադամաթուզը՝ հետեւելով տեղացիներուն : Խնդիր է գիտնալ թէ մեր գաւառաբարբառներէն մէկուն կամ միւսին մէջ չունի՞նք արդեօք այս բառը :

Ատեն է խոստովանելու, անշուշտ, թէ ինչ անուն ալ տրուի ադամաթուզին, Հայոց կամ օտար լեզուներուն մէջ, այս պտուղին անուան ծագումը պէտք է փնտռել իր հարազատ հայրենիքին մէջ: Ալիշան կը մերժէ Թաղիադեանցի վկայութիւնը, յայտարարելով թէ ադամաթուզ չի բուսնիր Հայաստանի մէջ, ո՛չ Մուշի կողմը, ոչ ալ այլուր (Կիլիկիա): Եւ յետոյ՝ ադամաթուզ, դրախտախնձոր ու նմանօրէն կերտուած բառեր չէինծու են, նոր ժամանակներու արտադրութիւն, Աստուածաշունչի ընթերցանութենէն թելադրուած: Ադամաթզենիին տերեւները չափազանց լայն են եւ երկար, աւելի քան մարդահասակ, ուստի պտուղին տրուած է ադամաթուզ կամ դրախտախնձոր անունները՝ պատճառաբանելով թէ Ադամ այդ ծառին տերեւներով միայն կրնար ծածկել իր մերկութիւնը, հէքեաթին ծանօթ մեղքէն ետքը :

Ուրեմն, բառագիտական որոնողութիւնը պէտք է կատարել Աստուածաշունչի այդ աւանդութեանց շրջանակէն հեռու : Եւ բանասէրներն ալ, ոչ թէ նման աւանդութիւններով, այլ բառագիտական նման պրպտումներով միայն կը փորձեն ճշդել ադամաթուզին հայրենիքը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Տ. Պուա (**Les Plantes Alimentaires,** հատոր Գ. էջ 558) Պենկալեան տեսակներուն մէջ կը յիշէ **Rane - Kela** անունով ադամաթուզ մը :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Թրիեսթի ցանկը

Այս պահուն, Երեք Մեծերը, ուսումնասիրելու վրայ են Լոնտոնի մէջ, Թրիէսթէի ազատ շրջանին խնդիրը: Կը խորհին եթէ ոչ Իտալիոյ կցել, գոնէ աւելի լայն իրաւունքներ տալ Իտալիոյ :

Ինչպէս յայտնի է, Ա. շրջանը կը գտնուի Անգլեւամերիկացիներուն ձեռքը, պատերազմի դադարումէն ի վեր: Երկրորդ շրջանը կը գտնուի Եուկոսլաւներուն ձեռքը :

Դաշնակիցները հարցին վերջնական լուծում մը տալու չեն ձգտիր, այլ կ'ուզեն որոշ չափով գոհացում տալ Իտալիոյ, որ ցարդ մեծապէս անիրաւուած է: Ասոր համար, երբ Իտալիան առին Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, Դաշնակիցները հրատարակեցին Թորինոյի յայտարարութիւնը, ուր կը խոստանային Թրիէսթէն վերադարձնել նախկին տիրոջ :

Լոնտոնի խորհրդակցութեան կը մասնակցին իտալական եւ ամերիկեան դեսպանները, իսկ Անգլիոյ կողմէ արտաքին փոխ գործավար Սըր Փիրսըն Տիքսըն: Անկէ զատ, վիճաբանութիւններուն կողմնակի պիտի հետեւի Թրիէսթէի կառավարիչ զօր. Ուինթըրթըն, որ աւելի դէմք մը դարձած է Իտալացիներու աչքին, ցոյցերը խստօրէն զսպած ըլլալուն համար: Ֆրանսական, որ ստորագրած է Թորինոյի յայտարարութիւնը եւ եուկոսլաւկառավարութիւնները պիտի չմասնակցին խորհրդակցութիւններուն, այլ «կամաւորապէս» տեղեակ պիտի պահուին :

Իտալական կառավարութիւնը եւ հանրային կարծիքը տարբեր ձեւերով կը մօտենան Լոնտոնի խորհրդակցութեան: Կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Իտալիոյ մասնակցութիւնը չի նշանակեր հրաժարում մը Թորինոյի յայտարարութենէն, ոչ ալ անտեսում մը այն հողամասին, որ կը գտնուի եուկոսլաւ գրաւման տակ »:

Իրաւ է թէ Ա. շրջանի իտալական իշխանութեան եւ գրաւման ուժերու հրամանատարութեան միջեւ տիրող լարուած վիճակը մեղմանալու վրայ է, բայց ատիկա հարցը չի լուծեր, այլ աւելի հրամայական կը դարձնէ: Անմտութիւն պիտի ըլլար մտածել թէ Իտալիան վերջնական կը համարի Բ. շրջանի ներկայ դրավիճակը :

Եուկոսլաւիոյ տրամադրութիւնը, Լոնտոնի ժողովի նախօրեակին, աւելի անհպատ է: Անոր համար որ խորհրդակցութեան չեն հրաւիրուած: Ասիկա բաւական է որ աւելի ուժեղ շեշտ մը տայ իր բողոքին :

Մարաջախտ Թիթոյի անցեալ օրուան ճառը աւելի քան հարիւր հազար քաղաքացիներու առջեւ, ինչպէս նաեւ թերթերու բուռն արտայայտութիւնները ցոյց կուտան թէ՝ Թրիէսթէի հարցին միակողմանի կարգադրութիւնը պիտի չընդունուի Եուկոսլաւիոյ կողմէ :

«Արեւմտեան պետութեանց որոշումը, կը գրէ պաշտօնաթերթ «Պոլիտիկա», քաջալերութիւն մըն է անոնց համար որ կ'ընդդիմանան Թոյլատու յարաբերութեանց, ու ամէն տեսակ միջոցի կը դիմեն իրենց ճնշումի քաղաքականութեան մէջ : Կարելի չէ ոչ բանակցութիւն, ոչ ալ որեւէ կարգադրութիւն, առանց մեր մասնակցութեան: Արեւմտեան պետութիւնները եթէ մեզ անտեսեն, Եուկոսլաւիոյ հանրային կարծիքին հակազդեցութիւնը պիտի կրեն » :

Թրիէսթէի Բ. շրջանին համար Եուկոսլաւիոյ ցոյց տուած շահագրգռութիւնը զարմանք կը պատճառէ Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակներուն: Ատիկա ոչ միայն վնաս կը պատճառէ Թրիէսթէի նաւահանգիստին գործառնութեանց, այլ եւ կը խանգարէ իտալեւեուկոսլաւ յարաբերութիւնները :

Պելկրատի բռնած այս անհաշտ ընթացքը պէտք է վերագրել ներքին տնտեսական դժուարութիւններուն: Քիչ մըն ալ հոգեբանական հանգամանք ունի: Որեւէ ընկրկում Թրիէսթէի հարցին մէջ՝ պիտի տկարացնէ կառավարութեան դիրքը: Մնաց որ, իտալական շրջանին եւ Վենեթիայի մէջ գտնուող հարիւր հազար Սլաւոններու վրան նուաստացումները պէտք է ուշադրութեան առարկայ դառնար ինքզինք յարգող ոեւէ կառավարութեան մը: Այս փոքրամասնութեան հանդէպ ցոյց տրուած շահագրգռութիւն մը, յետադային կրնայ օգտակար դառնալ Եուկոսլաւիոյ, ազդեցութեան շրջանակը տարածելու համար :

Բանգէտներ կ'ըսեն թէ հարցը առաւելապէս ռազմագիտական հանգամանք ունի: Դաշնակիցները կ'ուզեն իրենց զօրքը քաշել, ու Թրիէսթէն բաժնել Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ, բայց այս տեսակէտին ուժգնօրէն կ'ընդդիմանան երկու շահակից պետութիւնները :

Հրեաներու հատուցման խնդիրը

Իսրայէլի եւ գերման պատուիրակներուն միջեւ հատուցման բանակցութիւնները կը շարունակուին Լահէյի մօտակայ Վասընարի դղեակին մէջ: Հրեաները կը պահանջեն 1ուկէս միլիառ տոլար, Գերմանիոյ երկու մասերէն, որմէ մէկ միլիառը Պոնի կառավարութենէն :

Երկու պատուիրակութեանց միջեւ վէճ մը ծագած է: Իսրայէլ կը պահանջէ դաշնակցային կառավարութենէն, որ գոնէ հատուցման կէսը՝ 500 միլիոն տոլար, 5 — 6 տարիէն վճարուի, մինչ Գերմանները տրամադիր են 35 տարուան վրայ երկարաձգել պայմանաժամը :

67 երկիրներու հրեայ ներկայացուցիչները, մէջն ըլլալով « Իսրայէլի Դաշնակցութիւն »ը եւ Ֆրանսայի ներկայացուցչական խորհուրդը, 500 միլիոն տոլարի յաւելուածական գումար մը

կը պահանջէն, վճարելի հինգ տարիէն: Այս գումարը պիտի յատկացուի այն կազմակերպութեանց, որոնք կը զբաղին հալածական Հրեաներով եւ իրենց կրած վնասներու հատուցումով :

Իսրայէլի պատուիրակութիւնը կը պահանջէ նաեւ որ Գերմանիոյ եւ գրաւեալ երկիրներուն մէջ անիրուած, բանտարկուած եւ կեդրոնացման ճամբարներուն մէջ խոշտանգուած Հրեաներուն ինչքերը վերադարձուին եւ հատուցում վճարուի :

Ասկէ զատ, Իսրայէլի պատուիրակութիւնը կը պահանջէ որ Հրեաներու ինչքերուն վերադարձի օրէնսդրութիւնը պահպանուի արեւմտեան Պերլինի եւ Պոնի դաշնակցային պետութեան սահմաններուն մէջ, որուն մարչականիչխանութիւնը ընդլայնուած է Երեք Մեծերու կարգադրութեամբ : Մնաց որ, Հրեաներուն հատուցման սահմանուած օրէնքները պէտք է բոլոր նահանգներուն մէջ նոյնը ըլլան եւ այնքան ճկուն, որ տարածուին ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, այնպէս որ ոչ մէկ «ընտրեալ ազգի» զաւակ կարենայ զերծ մնալ օրէնսդրութեան առաւելութիւններէն :

Գերման պատուիրակութիւնը իր կարգին դիտել կուտայ թէ «տոլիգ»ի փոխանցման իր կարելիութիւնները խիստ սահմանափակ են գրաման ուժերուն դրած արգելքով, ու դաշնակցային հանրապետութեան նիւթական միջոցները անձուկ են, իբրեւ հետեւանք իր ուսերուն վրայ դրուած բազմաթիւ պարտաւորութեանց :

Այսուհանդերձ, առաջին հանդիպումին իսկ, գերման պատուիրակութեան նախագահը, Փրոֆ. Պոհմ յայտարարեց թէ՝ Գերմանիոյ ելեւմտական պարտաւորութիւններ յիշեցնել՝ չարակամութիւն չի նշանակեր: Ընդհակառակն, կը յուսայ թէ հատուցման համար Գերմանիոյ թափած ճիգերը «դարմանում» մը պիտի նկատուին հրեայ ժողովուրդին կողմէ :

Հրէական «Ազատագրական Շարժում» կազմակերպութիւնը (նախկին Իրկուն) կը շարունակէ բողոքել բանակցութեանց դէմ, նոյնիսկ ահաբեկչական միջոցներու դիմելով : Թ. Ա. Թ.

ԻՐԱՔԻ Կարօտելոց խնամակալութեան (Կ. Խաչ) օրուան տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Պաղտատի մէջ Մարտ 2ին: Օրուան նախագահը, Հ. Միքայէլեան չեշտած է թէ չկայ չքաւոր տուն մը ուր Կարօտելոցի ձեռքը հասած չըլլայ եւ դպրոց մը ուր Միութիւնը սաներ չունենայ: Գլխաւոր բանախօսը, Տոքթ. Էմիրզէ Քէթէնճեան բացած է թէ մեր գոյութեան պատնէշը ոչ կրօնքն է եւ ոչ լեզուն, այլեւս, այլ ընտանիքն է: Հայ ընտանիքը կորուսելու վրայ է: Ամէն քայլ որ կ՚առնենք մէկ նպատակ ունի, հայապահպանում: Հիւանդի օգնելով, չքաւորի հասնելով, չենք կրնար չէնք չինել: Ատոնք պատուհաններն են, չկայ հիմը: Եթէ հայ կինը տօքի չելլէ եւ արշաւ չրանայ ծրագրած կերպը, հայ ընտանիքը պահելու, նոր սերունդը հայ մեծնելու Դպրոցը ուսում կուտայ, իսկ մանուկը հայ ընտանիքին մէջն է որ հայ կը մեծնայ: Եթէ հայ կինը չկարենայ յուրջ ուշադրութիւն դարձնել ընտանիքի պահպանման, եւ եթէ նոր խնդիր հրապարակ չգան կայծեր տալու նոր սերունդին, մենք չուտով կը փոշիանանք : Տեղի ունեցած է մոմավառութիւն, եւ ներկաներու նուէրներէն գոյացած է 60 տինար :

Կարմիրները Իրանի մէջ

Թէհրանի վերջին արիւնալի դէպքերուն առթիւ (28 Մարտ), միջազգային մամուլը զանազան տեսութիւններ կը պարզէ Իրանի ներքին կացութեան մասին: Մանաւանդ որ, Միջազգային Դրամատան հետ կատարուած բանակցութիւններն ալ ձախողեցան, եւ քարիւղի ճարտարարուեստը անելի մատնուած է :

Անշուշտ այս կացութիւնը իւղ կը քսէ համայնավարներու հացին :

Թուտէհ կուսակցութիւնը (համայնավար) օրէնքէ դուրս հռչակուած է, բայց կը գործէ քառասուն տեսակ կազմակերպութիւններու դիմակին տակ: Այսպէս կան Խաղաղութեան կողմնակիցները, (համայնավար կարկառուն դէմքերէն Տոքթ. Աչիլիի նախագահութեան տակ), Սթոքհոլմի կոչին յանձնաժողովը, ուսանողական եւ մասուրական զանազան խմբակցութիւններ, որոնք ամէն գիշեր կը հաւաքուին դեմոկրատներու ակումբը,— ուրկէ ծագում առաւ Մարտ 28ի խռովութիւնը,— ինչպէս նաեւ աշխատաւորական, երիտասարդական եւ կիներու բազմաթիւ կազմակերպութիւններ :

Համաձայն ոստիկանական գաղտնի տեղեկագիրներու, համայնավար կուսակցութիւնը 70.000 արձանագրեալ անդամներ ունի, առանց հաշուելու համակիրները, որոնք մեծ մասով կը բաղկանան մանր պաշտօնատարներէ եւ պաշտօնեաներէ: Բայց Թուդեհի ուժը աւելի զգալի է գաւառիմէջ:

Ատրպատականի մէջ ապստամբ կառավարութեան փլուզումէն ի վեր, նահանգին բնակչութիւնը թշնամական զգացումներ կը տածէ կեդրոնի կառավարութեան հանդէպ :

Թուտեհի երկրորդ կայուածը կարելի է նկատել Խուզիստանի եւ Ֆարսի հարաւային նահանգները: Իսպահանի հիւսուածեղէնի քսան հազար բանուորները այնպիսի դիրք մը բռնած են որ կառավարութիւնը տեւականօրէն զինուորական եւ ոստիկան զօրքի կարեւոր ուժեր կը պահէ շրջանին մէջ :

Ահվազի, Խորամշարի եւ Աբադանի քարիւղի ազգ. ընկերութեան 70.000 բանուորները կը հետեւին համայնավար կուսակցութեան կարգախօսին: ...

Մէկ տարի առաջ համայնավար կուսակցութիւնը գահավէժ անկումի մէջ էր: Մոսկուայի հրահանգներուն վրայ, Թուտէհ ի զուր փորձեց ընդդիմանալ Տոքթ. Մոսատեղի իշխանութեան գլուխ գալուն եւ քարիւղի ազգայնացման : Կրեմլին կ՚ուզէր հեռացնել ամէն վտանգ, որ կը սպառնար Կասպեան ծովու իր ձկնորսական առանձնաշնորհներուն, որոնց պայմանագիրը կը լրանայ յառաջիկայ հոկտ. մէկին: Այն օրէն առդին, ծայրայեղ ձախակողմեան հոսանքը, մոլեռանդութեան, ժողովրդական ձգտումներուն եւ կառավարութեան քաղաքականութեան դէմ ժողովրդական դժկամակութեան յարին վրայ խաղալով, ինքզինքը ներկայացուց իբրեւ միակ ուժ, որ պիտի կրնար երկիրը փրկել անիշխանութենէ եւ արեւմտեան աշխարհակալութեան վերադարձէն: Մանաւանդ կրցաւ շահագործել ահաւոր թշուառութիւնը, որ վեց ամիսէ ի վեր յարաճուն հանգամանք մը առած է եւ հազարաւոր անգործ ու սովալլուկաշխատաւորներու բանակներ գիւղերէն քաղաք կը նետէ :

Իրազեկներու կարծիքով, կանխահաս է մտածել թէ ընկերային պայմաններուն վատթարացումը կրնայ դիւրացնել համայնավար տեսական հարուածի մը յաջողութիւնը: Կառավարութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի 9 զօրաբաժիններ, որոնք «առողջապահական շղթայ»ի ձեւին տակ տարածուած են Իրանի ամբողջ տարածութեան վրայ: Միայն Թէհրանի մէջ, պետութիւնը մէկ ժամէն կրնայ շարժման մէջ դնել 25.000 հոգի : Շահին անձնական պահակախումբերը եւ ոստիկանազօրքի ուժերը որոնք կը բաղկանան 10.000 հոգիէ, սպառազինուած են ամերիկեան հրասայլերով եւ ուրիշ զէնքերով :

Բայց եւ այնպէս խլրտումները անպակաս են: Անցեալ ամիս կարմիր բջիջ մը երեւան ելաւ Թէհրանի մէջ, որուն կ՚անդամակցէին սպաներ եւ ենթասպաներ :

Թուտէհ անտարակոյս ամէնէն լաւ կազմակերպուած կուսակցութիւնն է Իրանի մէջ, բայց դեռ իրեն կը պակսի յեղափոխական փորձառութիւնը: Ղեկավարները եւ մարչակազմը դեռ բաւարար չեն: Իր գլխաւոր զէնքն է օգտագործել քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային պայմաններու վատթարացումը :

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Աղաւնի Սահակեան, վաստակաւոր ուսուցչուհի մը, մեռած է Կիպրոսի մէջ Շուրջ յիսուն տարի ծառայած է Ատափազարի Պոլսոյ, Հալէպի, Դամասկոսի, Զահլէի եւ Պէյրութի դպրոցներուն մէջ:

× Աթէնքի մէջ վախճանած է Սմբատ քհն. Արսլանեան : Ծնած էր Պարտիզակ 187.ին եւ ուսուցչական պաշտօններ վարած Զագար գիւղի եւ Եալովայի Շաքշաք գիւղին մէջ: 1914ին ընդհ. պատերազմին, Թուրքերէն եւ Ֆրանսերէն գիտնալուն, բանակին հրամանատարը իր քով առած էր այն Տաղ գիւղի մօտ, աքսորէն փրկելով բնտանիքը :

Զինադադարէն վերջ Արմաշի վանքին մէջ Նաբոյեան եպիսկ.ի կողմէ կը ձեռնադրուի քահանայ: Միջոց մը պաշտօնավարած է Արմաշի մօտ Խաւկալ գիւղը: Փոքր Ասիոյ աղէտէն վերջ հաստատուած էր Աթէնք :

ՅՈՒՆԱՀԱՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ը մեկնեցաւ Լիբանան - Սուրիա մրցելու համար քոյր Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու հետ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի Աթէնքի Կեդր. վարչութեան երկարատեւ աշխատանքներուն շնորհիւ Յունահայ եւ Լիբանան - Սուրիահայ քոյր Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու միջեւ Զատկի առթիւ չորս կարեւոր մրցումներ տեղի պիտի ունենան Դամասկոսի եւ Հալէպի մէջ: Խումբը Մարտ 30ին «Սամսոն» նաւով մեկնեցաւ Լիբանան: Առաջին մրցումը տեղի կ՚ունենայ Ապրիլ 11ին Դամասկոսի մէջ: Ապրիլ 13ին կը մրցի Հալէպի ախոյեան Հ.Մ. Ը. Մ.ի կազմին դէմ, Հալէպի մէջ: Ապրիլ 14ին նոյն վայրը, Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին դէմ: Վերջինը Ապրիլ 20ին Պէյրութի մէջ :

Մեծ թիւով Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ կ՚ընկերանան Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Սենեակը պահած էի բարեկամի մը համար որ Ամերիկայէն պիտի գար, սակայն հեռագրով ինծի տեղեկացուց թէ օդանաւի տոմսակ չէր գտած: Այն ատեն պաշտօնեաներուս ըսի թէ կրնան վարձու տալ սենեակը ուեւէ յաճախորդի մը: Ճիշդ այդ միջոցին Լէյսիի նամակը հասաւ, սենեակ մը կ՚ուզէր, իրեն տրամադրուեցաւ թիւ 244ը: Պարզ զուգադիպութիւն մըն էր եղածը եւ ուրիշ ոչինչ:

— Կը հասկնամ: Այսուհանդերձ կ՚ուզեմ գիտնալ թէ ո՞վ էր նախկին յաճախորդը :

— Պ. Հէնրի Ր. Պրօքհաուզ անունով անձ մը: Իր հասցէն ալ հետեւեալն էր, 438 Քօրն Սթրիթ, Մանչէսթր: Ծանօ՞թ անուն մըն է :

— Ոչ: Գիտէ՞ք թէ Լէյսի որքան ատեն հոս պիտի մնայ :

— Ոչ, բան մը չէ ըսած:

— Կրնա՞մ տեսնել այն նամակը որով Լէյսի ուզած էր սենեակ մը վարձել :

— Ձեզ գիտեր թէ պահա՞ծ ենք զայն: Անգամ մը փնտռենք :

Միլլր դարձեալ հեռաձայնը բացաւ եւ խօսեցաւ պաշտօնեայի մը հետ :

— Բախտաւոր էք, ըսաւ Փօնթիւէի դառնալով, նամակը պահուած է եղեր:

Քիչ վերջը սպասեակ մը Լէյսիի նամակը բերաւ, Միլլր զայն յանձնեց Փօնթիւէի :

Պարունակութիւնը կարճ էր ու մեքենագրուած եւ անկարելի էր որ մեր ուշադրութիւնը չգրաւէր, որովհետեւ այս թուղթին վրայի գիրերը յար եւ նման էին վաճառականներու ղրկուած նամակներուն մէջ գործածուած գիրերուն ...

Առանց մեր այս գիւտը Միլլրի յայտնելու անշուշտ, Փօնթիւէ խնդրեց որ իրեն յանձնուի նամակը քանի մը օրուան համար: Միլլր հաւանեցաւ եւ դարձեալ կրկնեց թէ բախտաւոր ենք գտնելով Լէյսիի նամակը :

— Ինկապէս բաց է ձեր բախտը, ըսաւ, ընդհանրապէս յաճախորդին ժամանումէն վերջ չենք պահեր իր նամակը :

Մեկնելէ առաջ Փօնթիւէ կանչեց պանդոկին գաղտնի ոստիկանը :

— Գրամեքենայ ունի՞ Լէյսին հարցուց : =Ոչ:

— Վստա՞հ էք :

— Այո: Ամէն անգամ երբ երէցը դուրս ելլէ, իր սենեակը կը խուզարկեմ :

— Շատ լաւ, բայց ուշադիր եղէք :

Վերադարձին Փօնթիւէ ջղագրգռուած էր, խնդիրը ալ աւելի կը կնճռոտէր: Լէյսի մեքենայով կը գրէր իր նամակները, սակայն մեքենայ չունէր :

Իմ կարծիքովս պարապ անցած էր այդ օրը : Չէի կրնար երեւակայել թէ թիւ 244ի նախկին յաճախորդը կապ կրնայ ունենալ Լէյսիի հետ: Այս մտածումս յայտնեցի Փօնթիւէի, որ սաստիկ բարկացած գոչեց .

— Տխմար, կը կարծէք թէ ապո՞ւշ եմ ես: Կարծեցիք թէ այդ հարցումը նախկին յաճախորդին ձգած մէկ բանի՞ն համար հարցուցի: = Ոչ:

— Հապա ինչո՞ւ հարցուցիք :

— Օնօրինի պատուիրած էին փորձանքի պարագային հեռաձայնել Փէլըթայի 244 թիւ սենեակը: Եւ ինչպէս կը յիշէք այդ թուականին Լէյսի դեռ չէր վարձած սենեակը: Ուրեմն Ֆրանսայի մէջ ինչպէ՞ս կրնային գիտնալ թէ ան յաջորդ շաբթու այդ սենեակը պիտի բնակի :

Բոլորովին մոռցեր էի Օնօրինի պարագան :

— Ուրեմն անգամ մը թող Օնօրէն հոն հեռաձայնէ :

— Իր եկած օրէն ի վեր կը խորհիմ այդ ուղղութեամբ, սակայն անխուսափելի քայլ մը կ՚ըլլայ: Կը զգամ թէ կը մօտենանք խնդրին լուծումին: Այսուհանդերձ դեռ կան մէկ երկու բաներ գորս չեմ հասկնար :

Իր չհասկցածները մէկ երկու բանէ աւելի էին, անշուշտ :

Յաջորդ օրը երբ թատրոն գացի: Օնօրին ...հունակութեան ժպիտով մը զիս դիմաւորեց: Հագած էր վարդագոյն պարտզեստ մը եւ վիզը զարդարած էր ծաղիկի թերթերով :

— Անմիջապէս հագուստներս փոխեմ եւ ...Փարիզ Փօնթիւէին մօտ տարէք, ըսաւ, շատ կարեւոր բսելիքներ ունիմ :

Ժամ մը վերջ նստած էինք Փօնթիւէի դիմացը:

(Շար.)

տարուած էր Ֆրանսայի քաղաքապետին դէմ: Նոյն օրը երեք ռումբեր պայթեցան Մոնասթըրի նամակատան մէջ, ծանր վնասներ պատճառելով:

Թունէզի մէջ ալ կացութիւնը վտանգաւոր համարուելով, Ֆրանսացիները եւ Սպանիացիները օգնական ուժեր ղրկեցին:

╳ Նոր Տէլհիի կուսակցութիւնը մերժեց Ֆրանսայի բարենորոգումներու ծրագիրը, դիտել տալով թէ անոր տրամադրութեամբ ֆրանսական մարզպանը պիտի մնայ իրական տէրը օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութեանց:

╳ Եչ. օր ֆրանսական ոստիկանութիւնը 300 կասկածելիներ ձերբակալեց Սուսի արաբական թաղին մէջ, իբրեւ հետեւանք քաղաքապետին դէմ կատարուած յաճախումին:

╳ Վերջին լուրի մը համաձայն, պէյը կրկին վստահութիւն յայտնելով նոր վարչապետին, առաջարկած է կառավարութիւնը կազմել օր առաջ: Պէյը չարաթ օր (այսօր) ունկնդրութեան պիտի ընդունի ֆրանսական մարզպանը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ «Ֆեդայանը Իսլամ» կազմակերպութիւնը, որուն կը վերագրուի նախորդ վարչապետ զօր. Ռազմարայի սպանութիւնը, ցոյց մը կազմակերպած էր Շահի մզկիթին մէջ, բողոքելու համար վարչապետին դէմ, որ կառավարութիւնը արգիլեց: Երկու թերթեր դադարման դատապարտուեցան, թշնամական յօդուածներ հրատարակած ըլլալով Տոքթ. Մոսատեղի դէմ:

ԱՆԳԼԻՈՅ կայս. սպայակոյտին պետը, մարեշալ Սլիմ, Նիւ Եորք հասնելով յայտարարեց. «Մենք միշտ պատրաստ ենք մեր զօրաբաժինները տրամադրելու ընդհանուր պաշտպանութեան գործին, բայց երբեք պիտի չմասնակցինք եւրոպական բանակի մը»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թերթերը կը գրեն թէ նախնական համաձայնութիւն մը գոյացած է Անգլիոյ հետ, Սուէզի ջրանցքը պարպելու եւ Սուտանի խնդիրը կարգադրելու համար: Բայց Անգլիա վճռած է պահել ջրանցքին ռազմագիտական կէտը: — Անգլ. կառավարութիւնը հրատարակեց Սուտանի նոր սահմանադրութիւնը, որ որեւէ տրամադրութիւն չի պարունակեր Եգիպտոսի թագաւորը Սուտանի թագաւոր ճանչնալու մասին: Այդ խնդիրը ձգուած է Սուտանի օրէնսդիր ժողովին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ Զինուորներու Միութեան նախագահ, ծովակալ Հանսըն, նամակ մը ուղղելով զօր. Այզընհաուըրի, կը պահանջէ ընդհ. ներում շնորհել պատերազմի ոճրագործներուն:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ խորհրդաժողովը բացուեցաւ Լոնտոնի մէջ, մասնակցութեամբ 15 երկիրներու: Օրակարգին վրայ կան հետեւեալ խնդիրները,— Եւրոպական բանակ, վերազինում Գերմանիոյ, Ատլանտեանի դաշինք եւն.: Անգլիոյ ներկայացուցիչը, Մորկըն Ֆիլիփս, որ միեւնոյն ատեն կազմակերպութեան նախագահն է, խստօրէն քննադատեց խորհրդային կարգուսարքը եւ պարզապէս քարոզչական ձեռնարկ մը անուանեց Մոսկուայի տնտեսական խորհրդաժողովը:

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը բարւոքած է, զինադադարի բանակցութեանց տեսակէտով: Կը յուսացուի միջին ճամբայ մը գտնել:

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ, Եչ օր, Զմեռնային մարզարանէն քանի մը մեթր անդին, ուր համայնավար կուսակցութիւնը ժողով մը սարքած էր, բողոքելու համար Աթէնքի չորս համայնավարներու գնդակահարման դէմ: Վայրը ամայի ըլլալով, միայն նիւթական վնասներ պատահեցան: Քոմպա

Հ. Մ. Մ.ի Տարեկան Պարահանդէսը

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Ապրիլ 6ին ժամը 4էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի պատուոյ մեծ սրահին մէջ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, մասնակցութեամբ Trio Arpege երիտասարդ արուեստագէտներու, կովկասեան եւ միջազգային պարեր Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ կողմէ:

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ.— Ricos Créole Bande (Tropical) Ճոխ պիւֆէ Մուտքը 300 ֆրանք

Ռուսական խումբ.— Շաթըլէի թատրոնէն, վրտէթներ ԱՌՆՕLS եւ ԻԿՆԱՏՈՌ:

Սեղանները նախապէս ապահովել, հեռաձայնելով ՅԱԿՈԲԵԱՆի, Lec. 47-45:

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Ֆր. Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը 30.000 ֆրանք կը տրամադրէ Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԹԱՏՐՈՆ.— «ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ» ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բաբկէն Սիւնի» խումբին կողմէ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Յ. Յովսէփեանի:

Այս շաբաթ (Ապրիլ 5) իրիկուն ժամը 8էն 12: Պար, զուարճալի եւ զանազան անակնկալներ: Առատ պիւֆէ: Հանդիսավայր՝ 16 rue J. B. David:

ՖՈՒԹՊՕԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդդէմ Montgevonի

Այս կիրակի Ալֆորվիլի դաշտին վրայ: Ցաղթական խումբը ԱԽՈՅԵԱՆ կը դառնայ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Ճոխ պիւֆէ:

Տէր եւ Տիկին Ռ. Թադէոսեան, Տէր եւ Տիկին Նիքոլա Քուրմայարով, Տէր եւ Տիկին Գ. Քորսաք եւ Պ. Վ. Քորսաք, խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր,

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԸԼԸՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 24 Մարտին, 85 տարեկանին: Թաղումը կատարուեցաւ Մարտ 27ին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Նանթերի գերեզմանատունը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը յայտնէ որ այս կիրակի ի յիշատակ Գրիգոր Ծ. Վ. Շահլամեանի եւ ողբ. Հայկ Արամ Քիպարեանի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Իրենց յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ մէջ, Տ. Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեան ընտանիքը եւ իր ազգականները կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց սիրեցեալ քրոջ՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԶԱՐ ՏԻՒԶԵԱՆԻ մահուան քառասունքի առթիւ, նաեւ նորոգ հանգուցեալ Արժ. Տ. Շաւարշ քհնյ. Թէրզեանի հոգւոյն: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այսօր շաբաթ ժամը 20.30ին, «Հ. Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» սրահը: Րիւ տէ Քոնվալէսան: Շատ կարեւոր օրակարգ: Միութեան բոլոր անդամներու եւ համակիր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Bld. d'Athènes, Bar du Globeի սրահը: Կը խնդրուի բոլոր անդամ հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընթերցում Կեդր. վարչ. շրջաբերականի: Պարահանդէսի դեկուցում: Ընտանեկան խնջոյք: Ընթացիկ հարցեր:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբի: Նոր Սերունդի Սէն Ռուի թատերախումբը կը ներկայացնէ «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ»: Այս կիրակի ժամը 15ին, Փըթի Թէաթրի սրահին մէջ, Ավընիւ Ֆէլիքս Ֆոր (Լիսէին մօտ), ղեկավար՝ ընկեր ՓԻԼԻԿԵԱՆ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Հայկանոյշ Գույումճեան, զաւակը Տիգրան Գույումճեան եւ Տիրատուրեան ընտանիքը կը յայտարարեն որ Ապրիլ 6ին, Ծաղկազարդի Կիրակին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ մօրեղբօր՝

ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

յիշատակին Փրատոյի Թարգմանչաց Մայր եկեղեցիին մէջ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Մ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կար կարող լաւ գործաւորուհիներ, իրենց տան մէջ աշխատելու համար:

Դիմել Պ. Նատիրեանի, 40 rue des Bois, Paris (19), métro St. Gérvais կամ Télégraphe:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Երեկոյթ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին:

Նոր Սերունդի օրուան առթիւ:

Այս կիրակի ժամը 16—24, քաղաքապետարանի սրահը, 22 րիւ Վօլթէր:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զանազան անակնկալներ: Հայկական պար: Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ կը ներկայացուի զուարճալի զաւեշտ մը «ԽԵԶՈՅԻՆ ԹՈՒԶԸ»:

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ: Buffet, Bar

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 6 AVRIL 1952 Կիրակի 6 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6732-Նոր շրջան թիւ 2143

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՈՐ ԳԻՂՆԻ՞Ն

Այսօր, երրորդ էջին պիտի կարդաք նամակ մը՝ Վիէննայէն, չահեկան բովանդակութեամբ։

Նամակը պատասխանն է «Յառաջ»ի այն երեք խմբագրականներուն ուր խորին դառնութեամբ գիտել կուտայինք թէ հայերէնէ հայերէն բառարան անգամ չունինք։

Այդ առթիւ կ՚իմանանք թէ Վիէննայի Մխիթարեանները պատրաստ ունին երեք բառարաններ,—

1.— Համաբարբառ։ 2.— Հայերէնէ գերմաներէն եւ գերմաներէնէ հայերէն։ 3.— Ֆրանսերէնէ հայերէն։

Իսկ չորրորդ մը, «Յառաջ»ի պահանջածը, հայերէնէ հայերէն, այս տարի կ՚աւարտի, նախաձեռնութեամբ Հ. Հմ. Ծ. Վ. Համբարեանի (Պոլիս)

Այս վերջին տեղեկութիւնը հաղորդած ատեն, մեր աշխատակիցը կը հարցնէ, արդար վրդովումով.

— «Արդեօք ա՞ս ալ երկար պիտի սպասէ «պատեհ առիթ»ներու, ի վերջոյ փոշիներու տակ թաղուելու համար»։

Շատ մի տեսնէք այս թերահաւատութիւնը միաբանի մը համար, որ ամէն օր աչքին առջեւ ունի դէզ-դէզ ձեռագիրներ, ինքնագիր թէ թարգմանածոյ։ Բոլորը տեղաւորուած՝ «յատուկ մեծ պահարանի մը մէջ»։— «Ձեռագիրներ որոնք միջոց եւ բախտ չեն ունեցած տպագրութեամբ լոյս տեսնելու»։

Եւ այս՝ տակաւին մեր մատնանշած չորս վանքերէն մէկն է։

Կացութիւնը տարբեր չի կրնար ըլլալ Վենետիկի մէջ, առանց հաշուելու Երուսաղէմն ու Անթիլիասը։

Իսկ եթէ ոչ-վանական հաստատութիւնները եւ անհատներն ալ նկատի ունենաք, ձեր առջեւ պիտի պարզուի պատկեր մը, որ կրնայ նիւթ ճարել իրական ողբերգութեան մը։

Եւ այս՝ այնպիսի ատեն մը երբ տոլարներ, ֆրանքներ եւ ոսկիներ կը մսխուին, տպագրութեան յանձնելու համար ոչինչ է պիտոյ ձեռագիրներ։ Պարզապէս դոհացում տալու համար գանազան սնապարծութեանց կամ տեղական հայրենասիրութեան։

Միայն Ամերիկայի մէջ ո՛րքան այսպիսի չարայրութիւններ,— դրամով, թուղթով եւ տպագրութեամբ։

Այս անդեկ, անծրագիր եւ անհաշիւ գործունէութեան հետեւանքով չէ՞ որ պահարաններու մէջ կը դեղնին, յաճախ կը փոշիանան բազմաթիւ պիտանի արտադրութիւններ։

Եւրոպական քաղաքակրթութեան յառաջապահներն էինք, դանդուածային արտադրութենէն առաջ։ Այսօր ալ նոյն յաւակնութիւնները կը սնուցանենք աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ։

Եւ սակայն, հայերէնէ հայերէն բառարան մը անգամ չունինք։

Եւ կը թուի թէ այս «չէքութեան» ոչ ցաւը կը զգանք, ոչ ալ ամօթը։

Եթէ ազգովին անճրկեր ենք, պատճառը նիւթական չէ, այլ բարոյական։

Այս հոգեկան թշուառութիւնը հետզհետէ կը ծաւալի, կը խորանայ. վասն զի կը սիրենք հին փառքերով օրօրուիլ։

Փոխանակ ժամանակին հետ ընթանալու, կը փորձենք ժամանակը յարմարցնել մեր բարքերուն եւ ըմբռնումներուն։

Միւս կողմէ, կը քաջալերենք անամէջ յաւակնութիւնները եւ մեծապատիւ մուրացկանութիւնը, մեկենաս դառնալով աժեմ-չաժեմին։

Ժամանակները որքան աշխատանք եւ արդիական, տոկուն արտադրութիւն կը պահանջեն։ Իսկ մենք չատոնց կորսնցուցեր ենք իրականութեան ըմբռնումը, եւ տիրացուական մարդանները կը շփոթենք ստեղծագործ վաստակին հետ։

Ուրո՞ւ հոգ, եթէ թանկագին ձեռագիրներ կը դեղնին, կը մաշին զանազան պահարաններու կամ նկուղներու մէջ...

Բառարա՞ն։ Ամէն Հայ ինքն իր գլխուն բառարան է։ Զարժեր գրագիլ։

Շ.

Ընկեր Գասպար Իփէկեանի

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 2 Ապրիլ (Յառաջ).— Շաբաթ 29 Մարտ, ժամը 15ին տեղի ունեցաւ ընկեր Գասպար Իփէկեանի յուղարկաւորութիւնը։

Ժամը 2.30ին, դագաղը ինքնաշարժներու թափօրով ճամբայ ելաւ Ամերիկեան Հիւանդանոցէն։ Թիւով 700 ընկերներ, աւելի քան հարիւր ինքնաշարժներու մէջ տեղ գրաւելով հետեւեցան դագաղակիր ինքնաշարժին։ Թափօրը անցնելով Պէյրութի գլխաւոր պողոտաներէն, հասաւ Ազգ. Գերեզմանատան ճամբու անկիւնադարձը, ուր կը սպասէին հազարաւոր ընկերներ եւ յուղարկաւորներ։ Հոն կազմուեցաւ թափօրը եւ դագաղը ձեռամբարձ տարուեցաւ մինչեւ գերեզմանատուն։

Քառորդ ժամ յամրաքայլ ընթանալէ ետք, յուղարկաւորներու թափօրը ժամը 15.30ին հասաւ Ազգ. գերեզմանատան մատուռը, ուր ընկերոջ դագաղը դրուեցաւ մահաբեմին վրայ։

Կրօնական արարողութիւններուն կը նախագահէր Լիբանանի Առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան։ Արարողութիւններէն ետք, հանգուցեալի փափաքին համաձայն, Օր. Լուսին Շիրինեան երգեց «Տէր Ողորմեան», որմէ ետք կարգը եկաւ դամբանականներուն։

Յանուն Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կ. Կոմիտէին եւ կուսակցական մարմիններու խօսեցաւ ընկեր Ղազար Զարդ, պարզելով ողբացեալ ընկերոջ արժանիքները իբրեւ Դաշնակցական եւ մտաւորական։ Ապա խօսեցաւ ընկեր Տոքթ. Ատուր Գասպարեան՝ յանուն «Համազգային»ի կեդր. վարչութեան, ներկայացնելով ընկեր Գասպարը իբրեւ մշակոյթի աշխատաւոր, որուն ջանքերուն կը պարտինք մասամբ այսօրուան Հայ Ճեմարանը։ Երրորդ եւ վերջին դամբանականը խօսեցաւ ընկեր Դրօ, իր յարգանքը յայտնելով յանուն Հ.Յ.Դ. Բիւրոյին։

Այնուհետեւ, «Համազգային»ի թատերասէրները դագաղը մատուռէն ձեռամբարձ տարին մինչեւ գերեզման, ուր աղօթքներէ ետք, թաղուեցաւ, ծածկուած եռագոյնով։

Ակներեւ էր յուզումը բոլոր դէմքերուն վրայ։ Շատեր փղձկեցան, երբ հողով կը ծածկէին դագաղը։

Այնուհետեւ, ներկաները իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին Այրի Տիկին Իփէկեանի եւ փեսային ու յուռ մեկնեցան՝ իրենց սրտին մէջ պահելով յիշատակը մեծ Հայու մը։

ՓԱՐԻԶԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ՀՈՎԻՒԸ

Երէկ օդանաւով Փարիզ հասաւ Երուսաղէմի միաբաններէն Սերովբէ Վ. Մանուկեան, իբրեւ հոգեւոր հովիւ, Զատկի տօներուն առթիւ։ Իր վերջնական պաշտօնը պիտի ճշդուի յառաջիկային։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՏԻԿԻՆ Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Ցաւով կը հաղորդենք այրի տիկին Արմենակ Շահմուրատեանի մահը։

Ողբացեալ այրին (Ֆրանսուհի), անկողին դամուած էր 4—5 տարիէ ի վեր, բոլորովին անդամալոյծ։ Ոչ կրնար շարժիլ, ոչ ալ խօսիլ։ Իր միակ աղջիկը, աշխատաւոր գրասենեակի մը մէջ, ամէն զոհողութիւն յանձն առած էր, մեղմացնելու համար մօր տառապանքը, իբրեւ օգնական ունենալով Տիկին Խաչեանը, նոյնքան անձնուէր։

Մեր խորին ցաւակցութիւնները տարաբախտ Արմենուհիին եւ պարագաներուն։

ԹՈՒՐՔԻԱ պիտի այցելէ, յառաջիկայ Յունիսին Անգլիոյ ընդհ. սպարապետին պետը, Մարեշալ Մոնկոմըրի, ծանօթանալու համար Անգարայի վարիչներուն եւ սպայակոյտին հետ։ Կ՚ըսուի թէ Եւրոպայի դաշնակից ուժերուն միւս հրամանատարներն ալ Թուրքիա այցելելով, զինուորական ժողով մը պիտի գումարեն։

ՊՈԼՍՈՅ հայ երեսփոխան Տոքթ. Անտրէ Վահրամ առաջարկած է Անգարայի Ազգ. ժողովին ներկայացուցիչ մը ղրկել Վատիկանի մօտ։ Առաջարկը նպաստաւոր ընդունելութիւն գտաւ։ Հանրապետութեան նախագահը իր պարտաւոր հրաւիրած է հայ երեսփոխանը։

Վարչապետը կը սպառնայ հրաժարիլ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

ՏԱՍԸ ԿԷՏԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ուրբաթ օր, ելմտական ծրագիրներու քննութեան ատեն, վարչապետը յանկարծ պայուսակը կնքեց եւ կը պատրաստուէր առնել քալել, բայց իր պաշտօնակիցները յաջողեցան հանդարտեցնել։ Հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ վճռած էր հրաժարականը ներկայացնել Հանրապետութեան նախագահին։ Այս պարագան մեծ յուզում պատճառեց կառավարութեան կուսակիցներուն մէջ, բայց ի վերջոյ հանդարտեցան, երբ իմացան որ միւս նախարարները կրցած են վարչապետը ետ կեցնել այդ քայլէն։ (Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Պ. Փինէ առած քալած էր արդէն, եւ իր պաշտօնակիցները դադարէ մը օգտուելով, յաջողեցան համոզել եւ վերադարձնել)։

Երբ նիստը վերսկսաւ, Պ. Փինէ ուզեց կարճ կապել վիճաբանութիւնները, վստահութեան քուէ պահանջելով եօթը վիճելի կէտերու համար, իւրաքանչիւրին զատ զատ։ Ասով ինքն կը բարձրանար վստահութեան քուէներու խնդիրը։ Ամբողջին քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի օր։

Կէս գիշերը կէս ժամ անցած էր, երբ վարչապետը տասներորդ վստահութեան քուէն պահանջեց, ամբողջին համար։ Իրագեկներու կարծիքով, եթէ այս տասը կէտերը քուէարկուին, վաւերացուած կ՚ըլլայ 1952ի ելմտացոյցը։ Իսկ եթէ Պ. Փինէ պարտուի այս կամ այն կէտին վրայ, ծանր տագնապ մը պիտի ծագի, ուրիշ խօսքով, հարկ պիտի ըլլայ նոր կառավարութիւն մը կազմել, նոր ելմտացոյցով։

Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Փինէի համբերութիւնը սպառեցաւ, երբ տեսաւ որ չորս օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին իրեն յարած մեծամասնութիւնը յանկարծ վերի վայր շրջուեցաւ։ Այսպէս, զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն 2/3ը, որ աջակողմեան եւ կեդրոնի խմբակցութեանց միացած էր, այս անգամ իրեն դէմ կը դառնար յօդուածի մը քննութեան առթիւ։ Տակաւին չէ ճշդուած թէ Կոլեանները ինչու ընկերվարականներուն եւ համայնավարներուն միացան վերջին պահուն, հարկախոյսներու ընդհ. ներման ծրագրին առթիւ, որ վարչապետին ելմտական քաղաքականութեան անկիւնաքարը կը կազմէ։ Ժողովրդական կուսակցութեան մէկ անդամ փոփոխութիւն մը առաջարկած էր, որ «բոլորովին կը քանդէր ներման օրինագիծը», ինչպէս ըսաւ Պ. Փինէ։ Այդ փոփոխութեան կուսակիցները այնքան բազմաթիւ էին որ, քուէարկութիւնը դիւրացած էր։ Պ. Փինէ մինչեւ վերջը պաշտպանեց ներման օրինագիծը։ «Պարկեշտութեան դաշինք մը կընքուած է պետութեան եւ երկրին միջեւ։ Ընդհ. ներումը այդ դաշինքին կնիքը պիտի ըլլայ։ Եթէ գոհացում չստանամ, կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի հրաժարիլ»։

Ժողովը 206ի դէմ 336 ձայնով որոշեց նկատի առնել օրինագիծը։ Այնուհետեւ էր որ փոփոխութիւններ առաջարկուեցան եւ ընդհանուր շփոթութիւն մը ծագեցաւ։ Պ. Փինէ չհասկցաւ թէ ինչ կ՚անցնի կը դառնայ։ Փոխութեան բանաձեւ մը քուէարկուած էր արդէն, երբ վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց։ Ժողովին նախագահը, Պ. Էռիօ դիտել տուաւ թէ բանաձեւը անցած է արդէն։ Այդ պահուն էր որ Պ. Փինէ բարկացաւ եւ դուրս ելլելու կը պատրաստուէր։ Նախկին վարչապետ Պ. Փոլ Ռէնօ բացատրեց թէ կարելի է երկրորդ ընթերցումով վերաքննել քուէարկուած բանաձեւը։

✕ Նոյն նիստին մէջ, Ազգ. Ժողովը 295ի դէմ 318 ձայնով մերժեց ինքնաշարժներու առտօնագի առնելին յաւելումը (տարբ կոխ)։ Իսկ 206ի դէմ 406 ձայնով հաւանեցաւ նկատի առնել յառաջատուական տուրքի յաւելումը։ Վիճելի մնաց ժառանգական տուրքի կրճատման խնդիրը։

Սպանիա՝ եւ Միջին Արեւելք

Մատրիտէն մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելաւ դէպի Միջին Արեւելք, նախագահութեամբ արտաքին նախարար Ալպերթօ Արթախոյի։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, զօր. Ֆրանքօ յայտնեց որ գործերու վիճակը թոյլ չի տար անձամբ կատարել այդ ճամբորդութիւնը։

Նախարարին կ՚ընկերանան իր աղջիկը եւ փեսան։ Պատուիրակութիւնը պիտի հանդիպի Հոմս, Պէյրութ, Երուսաղէմ, Ամման, Դամասկոս, Պաղտատ, Րիատ, Ճիտտէ եւ Գահիրէ, եւ Մատրիտ պիտի վերադառնայ Ապրիլ 28ին։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս այցելութեան։ Զօր. Ֆրանքօ իր ճառին մէջ ըսաւ թէ Սպանիա եւ Արաբական երկիրները հրաւիրեց կ՚ելլեն վերածնութեան ճամբուն վրայ, մինչ ուրիշ երկիրներ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԱՆՈՒՆՈՎ

Քանի մը տարի առաջ Paul Arma հրատարակեց երաժշտական սիրուն հատոր մը, որուն խորագիրն է Si tous les enfants de la terre mêlaient leurs voix ... : Կը պարունակէ 102 ժողովրդական մանկական երգեր, քաղուած՝ 102 ազգերէ, — անգլիական, ֆրանսական, գերմանական, իտալական, յունական, չինական, ռուսական, հունգարական, հնդկական, (ի՞նչ հարկ թուելու բոլորը, ազգեր կան՝ որոնց անունը առաջին անգամ կը լսեմ) :

Եւ ... Հայն ալ իր ձայնը կը խառնէ 102 ազգերու երգին, այդ գրքին մէջ: Շնորհիւ ... Կոմիտասի :

Փօլ Արմա հիացող մըն է Կոմիտասի: Այս երաժշտագէտն է, որ Իվոն Թիէնոյի հետ հրատարակած է Nouveau Dictionnaire de Musique գործը, տօսախի պէս խիտ լեզուով մը, ուր, քիչերու կարգին, այսինքն մեծանուն երաժշտագէտներու հետ, կը ներկայացուի Կոմիտասի կեանքն ալ համառօտակի :

Բայց դառնանք մեր գործին :

Փօլ Արմայի այս նոր հրատարակութիւնը, որ զարդարուած է ծաղիկներու եւ ճայնանիշերու մէջ շարժող ու թռչող մանկական գլուխներով եւ անոնց երգող շրթներով (1), այնքան հետաքրքրական է եւ իր մտածման մէջ՝ ինքնատիպ, որ կ'արժէ վերլուծել երկար: Սկիզբը կարգ մը հեղինակաւոր դէմքեր, արդէն, իրենց հիացումը կը յայտնեն գործին արժէքին մասին: Հրատարակչական Տունը, «որպէսզի բոլոր երկիրներու մանուկները սորվին եւ երգեն այս երգերը, ինչպէս է երգերու ծաղկաքաղը կազմող հեղինակին փափաքը», կը յայտարարէ թէ օտար հրատարակչական տուներու տրամադրութեան տակ կը դնէ բնագիրները, թարգմանները եւ իրենց ազգային լեզուով հրատարակելու համար նոյն այս 102 ժողովուրդներուն երգերը:

Յառաջաբանին մէջ, P. Robenson (Նիւ Եորք), իբրեւ վկայութիւն այն տեսութեան թէ սխալ է ուրանալ կամուրջներու գոյութիւնը արեւելեան եւ արեւմտեան երաժշտութեանց միջեւ, ջերմագին կ'ողջունէ այս «աքանչելի երաժշտագէտին» Փօլ Արմայի գործը, որ հրապարակ կուգայ մարդկային ցեղերու միութիւնը ապացուցանելու» ամէնէն աւելի անհրաժեշտ այս ժամանակներուն մէջ: Ու կ'աւելցնէ թէ պատիւ ու պարծանք կը համարի՝ որ իրեն առիթ կը տրուի քանի մը տող գրելու նման մեծ ձեռնարկի մը մասին :

Պրայլոյլու, Ժողովրդական Երաժշտութեան Միջազգային Դիւանի Ժէնևի բաժնին տնօրէնը (Ժընեւ), իր կարգին՝ կը պարզէ հետաքրքրական տեսակէտներ «ազգային» բացատրութեան ներքին փիլիսոփայական բովանդակութեան մասին, ու ջերմօրէն կը գնահատէ Փօլ Արմայի գործը:

Յետոյ կուգայ Ֆրանսացի մեծ գրագէտը, ակադեմական Ժորժ Տիւհամէլ, որ կը շնորհաւորէ հեղինակը ինչպէս եւ բոլոր անոնք որ օժանդակած են այս մեծ ձեռնարկին:

Ի վերջոյ Փօլ Արմա կը մաղթէ որ աշխարհի բոլոր մանուկներուն շրթներէն թռչող այս երգերով կազմուի թրթռուն ու սրտագին կանչ մը խաղաղութեան եւ եղբայրութեան :

Եւ այժմ ... հայկական երգը օտար մանուկներուն այս արխսպագոսին մէջ: Կոմիտասն է տրուած այդ երգը, (կը վկայէ Փօլ Արմա), առանց ըսելու թէ «երգած է» փոքրիկն Ժիժի կամ Միմի, եւ ինք ... «գրի առած է անարժանաբար, միայն գրի առած»: Ա՜խ, Կոմիտա՜ս, մեծ Կոմիտաս, չհասկցուա՜ծ Կոմիտաս ,— ի՜նչ կ'ըլլար՝ եթէ մեր « մեծերը » աշխատէին ըմբռնել ու վերլուծել քեզ, եւ իրենց ծուլութիւնը մեղի չծախէին աժան շահուած հեղինակութեան մը շուքով, brimborionի չվերածելու համար հայ արուեստը, ի՜նչ կ'ըլլար՝ եթէ քու սարսափելի համեստութիւնդ դուրս ձգէիր, ցեխոտ տրեխի պէս դո՜ւրս ձգէիր ստեղծագործութեանդ յաւերժալոյս դարպասներէն...:

Ահա Կոմիտասի տուած երգը (միայն բառերը,— ձայնագրութիւնը զանց կ'ընենք՝ որովհետեւ կը հետաքրքրէ միայն երաժիշտները) .—

LE RENARD VINT

Le renard vint dans un moulin ,
Des deux pattes mit tout en train !
Monsieur renard, malin renard,
Tu n'as ton égal nulle part!

Եւ հիմա կը խնդրեմ գիտցողներէն՝ ինծի ղրկել այս երգին հայերէն բնագիրը (2) :

Ուշադրութեան արժանի է, որ Ֆրանսերէն թարգմանութիւնն ալ, իր կարգին, չափածոյ եւ յանգաւոր է: Այստե՞ղ ալ, արդեօք, Կոմիտաս դեր չունի (3):

Իմ ուսումնասիրութիւններուս համար՝ պէտք ունիմ այս երգին հայերէն բնագրին,— ո՞ր գաւառէն կուգայ, ո՞վ երգած է Կոմիտասի, ո՞վ թարգմանած է Ֆրանսերէնի :

Կը խնդրեմ նոյնպէս ինծի տեղեկացնել թէ Քէլէր ցօլէր երգը եւս, ո՞ր գաւառէն կուգայ, ո՞վ երգած է Կոմիտասի :

Հաւատացած թէ Կոմիտաս ինքն իսկ գրած է երգեր՝ ժողովրդական դրոշմով ,եւ ստեղծած է եղանակներ՝ ժողովրդական երանգով, երկար ատենէ ի վեր՝ կը պատրաստեմ ուսումնասիրութիւն մը, պարզելու համար թէ Կոմիտաս շատ բան դրբած է իրմէ՝ «ժողովրդական» երգերուն մէջ, շատ բան դրոշմած է երաժշտագէտի իր տուրքէն համեստութիւն կոչուած հիւանդութեան մէջ: Այս տեսակէտը անգամ մը պարզած եմ արդէն «Յառաջ»ի մէջ: Ատեն է որ տա՛նք Կոմիտասի՝ ինչ որ կը պատկանի Կոմիտասին, այլապէս կուգայ ժամանակ մը ,երբ տօնական օրերու մատաղ կը դառնայ այս հանճարը եւ ամէն մարդ բան մը կը փրցնէ կը տանի իբրեւ «իրենը»: Թախանձագին կը խնդրեմ մեր երաժիշտներէն, գաւառացի գրողներէն, Հայաստանի գիւղացիներէն, այլ մանաւանդ մամիկներէն՝ տեղեկացնել ինծ «Յառաջ»ի միջոցաւ թէ

1.— Ո՞րն է Renard երգին բնագիրը, ո՞ր գաւառէն առնուած է, ո՞վ թարգմանած է Ֆրանսերէնի :

2.— Ո՞ր գաւառէն է Քէլէր ցօլէր երգը, ո՞վ գիտէ բառերը եւ եղանակը՝ գաւառէն տարված ձեւով :

Եւ քանի առիթը եկաւ, հարցում մը եւս.

3.— Ո՞ր գաւառացին կրնայ վկայել թէ Ծիրանի ծառը, (անձման եւ հրաշահիւս «դաշնակի ընկերակցութիւնը » մէկ կողմ դնելով եւ յորդորակն ալ չհաշուելով), իր ամբողջութեան մէջ, կը պատկանի որոշ ու մէկ գաւառի: «Այս երգին մասին՝ երկար խօսակցութիւն մը ունեցած եմ Շահ Մուրատեանի հետ,— պիտի տամ իմ ուսումնասիրութեանս մէջ):

Այս հարցումներուն ետեւ՝ ահա իմ տեսակէտս .

1.— Զիթունիի յօդուածները այն տպաւորութիւնը կը թողուն թէ Կոմիտաս պարզապէս կը ձայնագրէր՝ ինչ որ կ'երգուէր բերնէ բերան (հօտաղ կամ բանահաւաք): Կոմիտաս copiste մը չէ, անիկա օգտագործած է ժողովրդական տաղեր, մշակած եւ յղկած, նախ լուծած՝ յետոյ համադրած, ըստ իր տաղանդին եւ հայ արուեստին :

Ահա թէ ինչո՛ւ Կոմիտասեան կոչուած երգերուն մէջ մե՛ծ է Կոմիտասի բաժինը:

2.— Սխալ է «վերամշակել» Կոմիտասը: Ոչ մէկ գրող կրնայ վերամշակել Կէօթէն կամ Հիւկօն, բան մը կրճատելով կամ պոչ մը աւելցնելով: Մանաւանդ որ վերամշակութիւնը նշան է անկարողութեան , ամբողջական գործ մը տալու անկարողութեան :

Միւս կողմէ, նկատելով որ Ֆրանս. Հրատ. Տունը պատրաստակամութիւն կը յայտնէ երգերուն բնագիրը տալու, հայ երաժիշտներէն կը խնդրեմ դիմել հրատարակիչին եւ առնել բնագիրը,— ո՞վ գիտէ, թերեւս Կոմիտասէն յիշատակ մըն դուրս գայ անակնկալ :

Հրատարակիչներն են Փարիզի մէջ Լառուս հաստատութիւնը (13 Rue Montparnasse), Պրիւքսէլի մէջ Henri Lemoine տունը (37 Bld. du Jardin Botanique):

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(1) Իւրաքանչիւր էջ գունազարդուած է Մարթ Ֆօշոնի կողմէ, կողքը՝ Ռ. Փէնէի կողմէ :

(2) Վանի երգերէն՝ ծանօթ է Աղուէսին երգը.—

Աղուէսն եկաւ վիրին թաղէն ,
Օո՜ւ պրճինկօ, պրճինկօ, պրճինկօ,
Մածուն կերաւ թափաւ վիրէն,
Օո՜ւ պրճինկօ, պրճինկօ, պրճինկօ :
Աղուէսն տառց. «Իմ տեղը նեղ ի» ,
Օո՜ւ պրճինկօ, պրճինկօ, պրճինկօ .
«Հաւու ճեռը փորիս դեղ ի »,
Օո՜ւ պրճինկօ, պրճինկօ, պրճինկօ:

Արդեօք շարունակութիւն ունի՞, շարունակութեան մէջ ֆրանսերէն թարգմանուածն ալ կա՞յ:

(3) Գրքին ներսի շապիկին վրայ գրուած է. «Adaptation Française des textes étrangers ժան Լանսուայի կողմէ,— արդեօք չափ ու յանգ տուած՝ փոխած փոխփխա՞ծ է բնագիրը: Եթէ այո, — à qui le tour de crier gare aux spécialistes de traduction arméniens !

Արեւագալի Շարականներ

ԽՄԲ.— Նոր ստացանք մոռցուած հեղինակի մը՝ Մշեցի Գալուստ Անդրէասեանի «Ամբողջական գործերը », Կ. Սասունիի յառաջաբանով: (Տպ. Պէյրութ):

Առանձին պիտի խօսինք այս գրքի մասին : Ստորեւ նմոյշ մը՝ իր գրական կտորներէն, հրատարակուած՝ 1898ին, Պոլսոյ *Մասիս*ին մէջ. —

«Լոյս ի լուսոյ ... ի ծագել լուսոյ առաւօտու
ծագեա ի հոգիս մեր, զլոյս քո իմանալի» :

Կա՛մ երգելու, կամ մտիկ ընելու է ... : Անուշահոտ խունկի մը պէս, որ մարդու զգայարանքները անճառելի ազդեցութեան մը տակ կը վարագուրէ ու կը տկարացնէ, մեր եկեղեցիին Արեւագալի շարականներն ալ, որ Մեծ Պահքի այս օրերուն մէջ կ'երգուին, կը կակղցնեն մարդու հոգին մեղրամոմի պէս, ու սրտին մէջ կը թողուն եկեղեցական երաժշտութեան այն անբացատրելի տպաւորութիւնը որ բոլորովին միստիկական է : Անշուշտ մեր ցեղի հոգին այնքան զօրաւոր հակում ունէր դէպի այդ միստիկականութիւնը, որ կրցաւ գրեթէ հաւասար ուժով նիւթական ու չօշափելի արդիւնք մը տալ, ստեղծելով այն եկեղեցական բանաստեղծութիւնն ու երաժշտութիւնը, որոնք փոխադարձաբար զիրար կը լրացնեն տեսականին ու գործնականին մէջ, եւ որոնք, կարելի է ըսել, մէկ հատիկ էին այն դարերուն մէջ երբ ծագում առին :

Մտիկ ըրէք սա Արեւագալի շարականները , անոնց երաժշտութիւնը արեւելեան թովիչ ու հիւանդագին եղանակներուն կը մօտենայ, դերազանցապէս զգայնական ու տպաւորիչ է. ոչ թէ տաքութիւն մը եւ անոր յաջորդող ապիկար թուլութիւն մը առաջ կը բերէ այս շարականներուն երաժշտութիւնը, այլ տեսակ մը սարսուռ , որ գլխէդ մազերէն կ'իջնէ, մորթիդ ալքերուն մէջ կ'անցնի, ամբողջ մարմինդ կը փշաքաղէ ու ջիղերուդ մէջ առաջ կը բերէ երկնագդեցիկ ճարճատիւն մը ... :

Իւրաքանչիւր անհատի զգացած տպաւորութիւնը ինչ որ ալ ըլլայ, այսպէս կը զգան առհասարակ հայ հաւատացեալները եւ մանաւանդ հայ կիները,— ամէնէն աւելի գաւառացի կիները: Ուրիշ կերպ կարելի չէ մեկնել այն ցաւագին մարմաջը, սրտաբուխ լացի այն փղձկումը, անդիմադրելի ներքին հառաչներու այն արտահօսումը, որ միաժամանակ դուրս կը հոսին հայ կնոջ հոգիէն, աչքերէն ու սրտէն, երբ դալար ու մելամաղձոտ ձայն մը իր մեղեդիին անուշ ու արբեցուցիչ ճօճումներուն տակ կը թրթռացնէ անոր սրտին թելերը, արթնցնելով իր գիտակցութեան մէջ մեղքի ու յաւիտենականութեան ահաւոր գաղափարները ...: Ով որ ներկայ գտնուած է «Լոյս ի լուսոյ»ի երգին ,ինքն ալ զգացած է անշուշտ այն գրեթէ բնազդական սարսուռը, տեսակ մը ներքին նախապատրաստութիւնը ,որ ամբողջ հաւատացեալները զգաստակի մըպէս կը մղէ, շարժում մը, խեղդուած բացականչութիւն մը առաջ բերելով , եւ ահա ամէն մարդ անծանօթին հզօր հրապոյրին ներգործութեան եւ երկիւղի ու հաւատքի գերկրնդխառն տպաւորութեան տակ ,կը փութայ մէկ մէկ կամ աւելի մեղրամոմ գնելու, եւ շատ անգամ, իր իսկ ձեռքով, զանոնք վառելու Յիսուսի պատկերին առջեւ :

Եւ ահա լոյսը ամէն կողմէ: Դպիրները կ'երգեն :

Լոյս ի լուսոյ ծագումն, Արեգակն արդար ,
Անեառ ծնունդ , հօր որդի ,
Յառաջ քան զարեւ յանուն քո զովեալ ընդ հօր.
Ի ծագել լուսոյ առաւօտու ,
Ծագեա ի հոգիս մեր, զլոյս քո իմանալի :

Լոյսը կ'ողողէ վարագոյրներով սգասքօղուած տաճարին կամարներն ու սիւները, լոյսի երաժշտութեան արձագանգը կը կրկնեն հինաւուրց եկեղեցիին սպիտակ պատերը, եւ Յիսուսի խաչելութեան համար պահուած այս սգաւոր օրերու մթնշաղ առաւօտները՝ հաւատացեալներու սիրտերուն մէջ կ'արթնցնեն յաւիտենական լոյսի կազդուրիչ ու վերակենդանացնող գաղափարը: Իսկ հեծեծանքը, ցաւագին մարմաջները, այն ատեն նկր լսուին երբ կ'երգուի .

Ճանապարհ բարի Քրիստոս
Եւ ճշմարտութիւն ,
Յառաջնորդեա հոգւոց մերոց
Յերկրէ ելանել յերկինս ...

Ու հաւատացեալին սիրտը թեթեւցած, արցունքներու ծանր բեռէն իր հոգին ազատած, միեւնոյն ատեն կարծես կը զգայ թէ իր մեղքերէն մաս մը սրբուած, ներուած են Յիսուսէն, որ միշտ « քաւիչ եւ ներող յանցանաց » է:

Մեր նահապետական տուներուն մէջ, երախայ հասակէն վարժեցուցին զմեզ երգելու եւ մանկական խանդով մը սիրելու այս երաժշտութիւնը , այս շարականները: Շնորհալիներուն սրբազանհերգերն ու աղօթքները, որ ամէնէն աւելի տեղ կը գրաւեն Մեծ Պահքի շարականներու և աղօթքներու շարքին մէջ, այնքան բնտանի են գաւառացի տղուն, չափահաս մարդուն ու կնոջ, որ կարելի է առանց անպատեհութեան ըսել թէ՝ Շնորհալին մեր ժողովրդական սրբազան երգիչն է: Իր «Զարթիք» իր «Առաւօտ լուսոյ»ն անմահ տաղեր են. իր բոլոր երգերուն մէջ դաշնակաւոր փափկութիւն մը կայ, որ այնքան համաձայն է իր վարած փափուկ եւ դալուն կեանքին հետ :

Գրական ու գեղարուեստական տեսակէտով , ամէնէն նորաքնննին ճաշակներն անգամ գոհ կ'ըլլան այս երգերուն ու շարականներուն մեծ մասէն. մանաւանդ երբ նկատի առնուի թէ հայ միտքը դանոնք արտադրած է Զ.— Է. դարերուն, եւ մեծ մասով ԺԲ. դարուն: Կան որ գրական արժէք չունին :

ՍՆՔ.— ԳԱԼՈՒՍՏ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Ձայն մը Վիէննայէն

(ՊԱՏՐԱՍՏ ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐ ԵՒ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԿԱՆ, ԲԱՅՑ...)

ԽՄԲ.— Վիէննայի մեր աշխատակցէն ստացանք հետեւեալ նամակը: Հ. Եփրեմ խնդրած էր նամակը համարել «մտերմական եւ ոչ հրապարակումի նիւթ»: Բայց մենք անպատեհութիւն մը չտեսանք հրատարակութեան մէջ եւ պիտի ուզէինք որ ուրիշ վանքերէ ալ տեղեկութիւններ հասնէին, խնդիրը հանգամանօրէն արծարծելու եւ գործնական եզրակացութեան մը յանգելու համար:

ՎԻԷՆՆԱ, 29 Մարտ.— «Յառաջ»ի վերջին թիւերու մէջ քանի մը անգամ չեշտեցիք Հայերէն բառարանի պակասը եւ անոր անհրաժեշտ պէտքը: Հայ կեանքի մէջ քիչ անգամ զգացուած է Հայ գրքի պէտքը եւ այդ պատճառաւ Հայ գրքերը քիչ կարդացուած են: Քիչ կարդացուելուն համար ալ՝ քիչ տպուած են: Եթէ Հայ գրքի խնդրանքը շատ ըլլար՝ բնական է որ շատ գրող ալ կ'ունենար եւ մեծ քանակով ալ կը տպուէր:

Ուրախ եմ որ գոնէ Հայերէն բառարանի պէտքը կը զգացուի, վստահ ըլլալով որ այդ պէտքը լրացնողներ պիտի չպակսին:

Ինչ կը վերաբերի մեր Միաբանութեան, իբրեւ լուսաբանութիւն՝ կուտամ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Վանքիս մէջ յատուկ մեծ պահարան մը կայ, որուն մէջ կը պահուին, հինէն ի վեր, միաբաններու ինքնագիր եւ թարգմանածոյ, գրաբար եւ աշխարհաբար գործերու ձեռագիրները, որոնք մինչեւ բախտ չեն ունեցած տպագրութեամբ լոյս տեսնելու:

Ներկայիս ալ չկայ վարդապետ մը, որ որեւէ գրական աշխատանք մը չունենայ, տպագրութեան պատրաստ, բայց կը սպասէ «պատեհ առիթ»ի մը՝ որ իր երկն ալ օր մը լոյս տեսնէ: Բնական է ինչ որ զուտ հայագիտական է՝ արդէն «Հանդէս»ի

սեւսատի անգին գոհարներն են. եւ արեւն ու լոյսը այնքան առատ է անոնց մէջ որ կը զգան թէ ասոնց կենդանացուցիչ ազդեցութեան շնորհիւ՝ միստիկականութեան այնքան յարած ցեղի մը հոգին, հաւատքի առողջ միամտութիւն մը պահած է դարերու այլասերող ընթացքին մէջ:

Ու կը խորհիմ թէ ինչ բնական խորհրդաւոր ազդեցութեան մը տակ այս չարականներուն անունը Արեւագալ դրած են ու կ'երգեն դայն Մեծ Պահքի այս օրերուն, երբ Մարտ 9ին Արեւը կը դառնայ, օրերը կ'երկարին, երկինքին կապոյտը կը ցուցնէ իր երազուն ու հրապուրիչ անսահմանութիւնը, որուն մէկ ծայրէն, արեւելքէն, ամէն օր կանուխ կը ծագի լուսաճաճանչ արեւը, միշտ յափշտակիչ, միշտ երկրպագութեան գաղափարը ազդող... այնպէս որ մեր եկեղեցին իր արտայայտած զգացումներուն անկեղծութիւնը դերագոյն չափին առջեւ արդարացնելու համար, տեսակ մը չքմեղանք, տեսակ մը բաղդատութիւն անհրաժեշտ համարած է, իր «լուսոյ» երգին մէջ զետեղելով սա տողերը. «Յառաջ քան զարեւ անուն քո զովեալ ընդ հօր ...»:

ԳԱԼՈՒՍՏ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՈՍԿԻ ՄԱԶԵՐ

Ոսկի մազերն անցան, անցաւ էակը, լոյս
Իջաւ ճամբուն՝ ուր մնացի ըզմայլահար
Սրտիս տրոփէն, ես որ ձմեռիս ձիւնին համար
Զէի յուսար այսքան արեւ կարօտայոյզ:

Ոսկի մազերը բուրեցին եւ հիւսուեցան
Այս դողահար մարմնին, ծառին տերեւաթափ,
Ու բարձրացան շուրջըս ահա՛ ծիծաղ ու ծափ,
Եւ իմ անցեալըս ծաթեցաւ զերդ ծիածան:

Իմ խօլ անցեալըս ծովափի կախարդանքով,
Երբ առաջին անգամ քեզի հանդիպեցայ,
Աստղն իմ հոգւոյս, որ տժգունած ես տրտմաթով

Շղթայեցին ոսկի մազերըդ գաղտնօրէն
Սիրտըս որ ա՛լ քու պաշտումիդ եղաւ բնծայ,
Եւ խունկի պէս բռպռեցաւ ինքն իր հուրէն...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

մէջ լոյս կը տեսնէ, բայց ատկէ դուրս՝ մասնաւոր միջոց պէտք է:

Մասնաւորելով մեր խօսքը «Բառարան»ի մասին՝ արդէն դարուս սկիզբները ձեռնարկուած եւ 1920ին գրեթէ պատրաստ էր Հայ ոսկեդարեան մատենագրութեան համաբարբառ — բառարանը՝ գլխաւորութեամբ Հ. Արիստակէս Վարդանեանի: Գործը կը մնայ ձեռագիր վիճակի մէջ:

1917էն ի վեր պատրաստ՝ տպագրութեան կը սպասէ հայ — գերմ. եւ գերմ — հայ բառարան մը՝ աշխատութեամբ Հ. Պօղոս Զաքարեանի՝ որուն նպաստած է մեծապէս Հ. Յակոբոս Տաշեան:

Գեղեցիկ գործ մըն է եւ երկար տարիներու ջանքերու արդիւնք Ֆրանսահայ բառարան մը՝ Հ. Դանիէլ Աբիկեանի: Կը մնայ անտիպ:

Ներկայիս, Պոլսոյ մէջ, վերջին լրացումները կը յարդարէ Հ. Հմայեակ Ծ. Վ. Համբարեան իր տարիներու յոգնավաստակ գործը վերջացնելու համար: Այդ գործը ճիշդ այն է, ինչ որ «Յառաջ» երեք խմբագրականներու նիւթ բրաւ — Հայերէնէ Հայերէն բառարան մը: Գեր. Հեղինակը յոյս ունի որ մօտերս — հաւանօրէն այս տարի իսկ — կը վերջացնէ գործը:

Արդեօք ա՞յս ալ երկար պիտի սպասէ «պատեհ առիթ»ներու՝ ի վերջոյ փոշիներու տակ հանգչելու համար:

Քանի որ Հայերէն բառարանի պէտքը կայ՝ կը յուսանք թէ միջոցն ալ կը ստեղծուի այս վերջին գործի լոյս հանուելուն:

Ահա, յարգոյ խմբագիր, ինչ որ կ'ուզէի իբրեւ լուսաբանութիւն ձեզ գրել: Կը վստահացնեմ ձեզ որ եթէ միջոց ըլլար քաջալերելու՝ մեր Միաբանութեան անդամները տասնապատիկ աւելի պիտի արտադրէին: Քաջալերուելու եւ գործի մղուելու համար անհրաժեշտ է որ պատրաստ աշխատանքները տպագրուին:

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ « ՅԱՌԱՋ » Ը

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

« ԲԱՑ ՄԵԶ, ՏԷՐ ... »

Պիտի աղերսենք կրկին, այս կէրակի՝ կերպասէ վարագոյրին առջեւ ինչպէս դարերէ ի վեր: «Բաց մեզ Տէր զդուռն ողորմութեան ...»:

Է՛հ, մեր երանաշնորհ Հայրապետները, բան մը գիտէին անշուշտ՝ հաստատելու համար, այս Դռնբացէքի սովորութիւնը, արարողութիւնը:

Եւ Հայոց ազգը, կ'երեւայ, դարերէ ի վեր կը սպասէ, դուռի մը բացումին՝ եթէ ոչ աշխարհային՝ գոնէ Դրախտին դրանը ...

Անպայման, կղպուած, փակուած արգելք մը կար Հայուն դէմ, պէտք էր որ բացուէր:

«Բաց մեզ, Տէր», կ'աղերսենք: Բաց մեզ, Տէր, քանի որ այս աշխարհումս հողիկ մը չունինք մեր քրտինքով օծելու, մեր հացիկը ծամելու եւ քեզ օրհնելու: Ուրեմն բաց սա դրախտին դուռը ...

Այս բոլոր խնդրանքներուն ոչ մէկ պատասխան, ոչ ամենաողորմած Աստուած Հայրիկէն եւ ոչ ալ ամենակուլ «քրիստոնեայ» տիրակալներէն:

Գոնէ Զարդարդարի երեկոյին դուռը լայն է, եւ ներսէն ալ տէրպապս մը նստած՝ պատասխան մը կուտայ դուրսի խնդրանքին՝ «բացէք զդուռն արդարութեան ...» հրամայելով ...

Իսկ սա Հայոց երկիր դրախտավայրին դո՞ւռը: Չի բացուիր ու չի բացուիր: Ներսը մարդ կա՞յ, չկա՞յ, ան ալ ոչ գիտենք:

Մեր դուռ թակելը, աղերսելը լսող կա՞յ, չկա՞յ: Ո՞ր մարգարէն կրնայ գուշակել, թէեւ մեր մէջ, կան բաւական կարող գուշակներ, որոնք ճիշդ Ծաղկազարդի օրուան պէս, մեզի վարագոյրի մը առջեւ բազմեցուցած են այսօր, իբրեւ աշխարհիկ Ծաղկազարդի արարողութիւն ...

Հոն, կրկին, Հայ ժողովուրդը հաւաքուած՝ կ'աղերսէ «բաց մեզ, Տէր զդուռն հայրենեաց...»

Եւ ահա, նորէն վարագոյր մըն է որ կը բացուի:

Շարժանկարի ժապաւէններու խշրտուքը կուգայ մեր կարօտակէզ աչքերը միայն շոյելու:

Աղուոր շէնքեր, նորակերտ դպրոցներ: Հրակայ գործարաններ: Գեղակերտ թատերաշէնքեր: Թանգարան: Բոլորն ալ հպարտանք ազգող:

— Լաւ չեմ յիշեր թէ նամակատուն շէնք մըն ալ կա՞ր այս բոլորին մէջ — հերկուած դաշտեր— ջրարբի գետերով: Նորատունկ անտառներ եւ ուրիշներ եւ ուրիշներ:

Հապա, հայաւադարդ անուշիկ - նոնոշիկ աղջնակներուն պարն ու երգե՞րը: Էհ, հոս ոչ միայն աչքը, այլ եւ ականջը իր բաժինը ստացաւ:

Ահա վարագոյրը կ'իջնէ:

Հայ ժողովուրդը կրկին պիտի մեկնի տուն, իր ժամուն եւ հոն՝ վարագոյրին առջեւ, մարմնեղ եւ փառամօրուս Տէր Օհանը, ժամուն երկաթէ խոշոր բանալին՝ ջութակ մը պիտի խփէ՝

— Բա՜ց մեզ, Տէր, զդուռն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՑԿԵԱՆՍ Թիապարտութեան դատապարտուեցաւ հրէշ հայր մը, Ժաք Լավընիւ, իսկ տարիներուն՝ կինը, որոնք չարաչար խոշտանգելով մեռցուցած էին իրենց չորս տարեկան զաւակը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Հիմա ինծի մտիկ ըրէք, ըսաւ Օնօրին յաղթական չեշտով մը: Երկու երգիչներ կան խումբին մէջ, անոնք անմնաս մարդիկ են: Չեն կրնար դիմացինին բան մը հասկցնել:

— Կրնայ ըլլալ որ պարած ատեն իրենց ոտքերով ծածկագիր ազդանշան տան:

— Ոչ, ատոնք պարել չեն գիտեր որ ազդանշան տան:

— Հապա՞ կատակերգակը:

— Ան, ձգեցէք խեղճը. սրամտութիւն ըսուած բանը գոյութիւն չունի իր մօտ: Իր ըսած ծիծաղաշարժ խօսքերը բեմադրիչը կը պատրաստէ, այս խեղճ ու կրակ մարդն ալ առանց անոնց իմաստը հասկնալու թութակի նման կը կրկնէ:

— Բայց ...

— Վայրկեան մը, Փափա, ձգեցէք որ շարունակեմ: Լէյսին եւ իր ընկերները այնպէս կ'երեւի թէ յաճախ թատրոն կուգան: Հետեւաբար կը նշմարէ թէ ամէն անգամ նոր հրահանգ մը կը ստանան: Ուրեմն այդ հրահանգը կրնայ տրուիլ այնպիսի մէկու մը կողմէ միայն որ առիթը կ'ունենայ բեմէն նոր բան մը ըսելու:

— Ապրիս Օնօրին, գոչեց Փոնթիւի, լաւ կ'աշխատի ուղեղդ:

— Այս մտածումը ունենալէ վերջ սկսայ դիտել իւրաքանչիւր դերասան եւ դերասանուհի: Բոլորն ալ ամէն իրիկուն բառ առ բառ կը կրկնէին իրենց դերերը թութակի նման, բացի մէկէն:

— Ո՞վ է այդ մէկը:

— Մարթէ Ռօլօ անունով դերասանուհին: Ան ամէն իրիկուն զուարթ եւ այժմէական երգ մը կ'երգէ: Եւ ամէն իրիկուն կը փոխէ երգին 2—3 տունը:

— Ահ, հիմա կը հասկնամ, գոչեց Ֆրանսացին: Նիւումըն, չըսի՞ ձեզի թէ Օնօրինը խելացի է: Շարունակէ աղջիկս, շարունակէ:

— Ան իբրեւ թէ ինք կը գրէ իր երգած երգին բառերը, սակայն ես լաւ գիտեմ թէ ներկայացումէն մէկ ժամ առաջ մէկը հեռաձայնով կ'ըսէ նոր տուները եւ Մարթէ զանոնք կ'արձանագրէ. յետոյ կը նստի եւ կը սկսի զոց սորվիլ: Կէս ժամուան մէջ կարելի է 2—3 տուն սորվիլ:

— Հիմա կը հասկցուի խնդիրը, ըսաւ Փոնթիւի: Այս տուներուն մէջ գաղտնի հրահանգ մը պահուած է. լաւ: Այս կազմակերպութեան պետը— Իքս պիտի կոչենք զայն — իր հրահանգը կը տեղաւորէ երգին տուներուն մէջ եւ յետոյ Մարթէ Ռօլոյին կը հեռաձայնէ:

— Որ կրնայ բոլորովին անմեղ ըլլալ, ըսի:

Թերեւս: Մի ընդմիջէք զիս: Այս հրահանգը պէտք է շատ պարզ ըլլայ, որովհետեւ ոչ Հօրլօք եւ ոչ ալ Լէյսի թուղթ ու մատիտ ունէին իրենց ձեռքը, այդ տեսակ բան մը ուշադրութիւն պիտի գրաւէր: Խելացի խաղ մը կ'ընդդան այս մարդիկը: Եւ միայն ես, Փափա Փոնթիւի, կրնամ գիրենք դիմակազերծ ընել:

— Օնօրինի օժանդակութեամբ, ըսի ժպտելով:

— Այո, անշուշտ չեմ մոռնար Օնօրինը: Հիմա խնդիրը կը պարզուի: Վաղը ժամը 5.30ին ատենները հսկողութեան տակ պիտի առնենք թատրոնի հեռաձայնը: Եւ անշուշտ պիտի հեռաձայնէ Պ. Իքսը: Այսօր պէտք է թատրոն երթամ եւ լսեմ Մարթէի երգը:

— Պէտք չկայ, ըսաւ Օնօրին, ներկայացումէն վերջ Մարթէ իր սեղանին վրայ ձգած էր իր երգին ձեռագիրը, առի եւ միասին բերի:

— Օնօրին, կը յառաջդիմէք, տեսնենք սա ձեռագիրը:

— Նախ կ'երգէ երգին անփոփոխ մասերը. յետոյ կուգան նոր տուները. ահաւասիկ.

Թուղթին վրայ կարդացինք հետեւեալը.

« Ռոմէլ գործի լծուեցաւ
Բայց Մօնթի բնաւ չզարմացաւ
Մօնթի կարծեց թէ Թունուզը իրն է
Սակայն Տէօնէէրէը իրեն կը սպասէ:
«Անապատի բանակը կը յարձակի
Խեղճ Ռոմէլի ուժը կը պակսի
Առաջին բանակը իր գլուխը կը հարուածէ
Ամերիկեանն ալ ուղեղը կը ջախջախէ:

— Ասիկա ինչ անիմաստ երգ է, ըսաւ Փոնթիւի:

— Կ'ուզէ՞ք որ երգեմ, ըսաւ Օնօրին, երգելու պարագային շատ ծիծաղաշարժ կ'ըլլայ:

(Շար.)

դէպի կազմալուծում կը դիմեն» ։ Յետոյ բացատրեց թէ Սպանիա «խաչուղի մը կը կազմէ աշխարհի հաղորդակցութեանց մէջ, ուր իրարու կ՚ընդհարին արեւմտեան եւ արեւելեան քաղաքակրթութիւնները ։ Սպանիա պատրաստ է իբրեւ չըզկալ ծառայելու այն ժողովուրդներուն հետ որոնք նոր կեանք մը կը կերտեն երիտասարդական թափով » ։

Ինչպէս կ՚երեւայ, Սպանիա կ՚ուզէ իբրեւ միջնորդ ծառայել արեւմտեան երկիրներուն միջեւ, որոնց յարաբերութիւնները միշտ խախուտ են ։ Ֆրանքօ այս առթիւ ոգեկոչեց մաւրիտանական իշխանութեան փառքի օրերը՝ դարերու ընթացքին, միեւնոյնատեն մատնանշելով «անաստուած նիւթապաշտութեան վտանգները հաւատացեալներուն համար» ։

✕ Ամերիկեան զինուորական մարմին մը հասաւ Մատրիտ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ հասած վերջին լուրերը նպաստաւոր կը ցուցնեն կացութիւնը ։ Պաշարման վիճակը մեղմացած է ։ Մարզպանը երէկ ունկնդրութեան պիտի ընդունէր պէյին կողմէ ։— Կառավարութիւնը հրատարակեց Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին եւ պէյին միջեւ փոխանակուած նամակները, ինչպէս եւ ազգայնական վարիչ Պուրկիպայի երկու նամակները, որոնք դաւաճանական կը համարուին ։ — Ապահովութեան խորհուրդը սկսաւ քննել 15 արաբական եւ ասիական պետութեանց բողոքագիրը, զոր Ֆրանսա անտեղի կը գտնէ ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ Գ. տարեդարձին առթիւ ճառ մը խօսելով, Նախագահ Թրումըն յայտարարեց թէ այդ ուխտը «կ՚աւելցնէ երրորդ աշխարհամարտ մը խափանելու հնարաւորութիւնները » ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բոլշեւիկ վարիչներէն չորս այրեր եւ երկու կիներ 2էն 4 տարի բանտարկութեան եւ հազարական տոլար տուգանքի դատապարտուեցան, իբրեւ դաւադիր ։

ՄԱՐԵՇԱԼ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ, Հունգարիոյ « ազատագրութեան» տարեդարձին առթիւ ճառ մը խօսելով Պուտափեշթի օփերային մէջ, ամբաստանեց Ամերիկան թէ զօրակոչի կ՚ենթարկէ լըրտեսները, դաւաճանները եւ դրուժանները, նոր աշխարհամարտ մը պայթեցնելու եւ խռովութիւններ յարուցանելու համար խորհրդային երկիրներուն մէջ ։ Սթալին իր կարգին շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց հունգար վարչապետին, նոր եւ «ազատ» Հունգարիոյ կառուցման մաղթանքներով ։

ՎԱՆԻ Հալքեան երեսփոխաններէն Ֆէրիտ Մելէն հարցապնդում մը ուղղեց Անգարայի Ազգ. Ժողովին, Պաշքալէի մէջ վերջերս ծագած համաճարակի մը մասին, որուն զոհ գացած են 500 հոգի ։ Դեռ յայտնի չէ թէ առողջապահական գործավարութիւնը լուր ունի, նոյնիսկ բժիշկ կա՞յ շրջանին մէջ ... ։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ եղեռնադատ ատեանին առջեւ Մարտի վերջերը տեղի ունեցաւ 74 Թիճանիներու դատավարութիւնը ։ Մ. Քէմալի արձանը խորտակողներէն Սատըգ Զագըրթէփէ պահանջեց որ կիները դատարանէն դուրս հանեն ։ Ըստ այդ մոլեռանդ ազանդաւորին, Ենիչէհիրի մէջ կիները ... անվարտի են, պէտք է անոնց վարտիք հագցնել, իսկ անկրօններուն ալ կրօնք մը տալ ։ Զագըրթէփէ դուրս չգրտուած պահուն պոռչտաց դատաւորներու երեսին, — « Դուք ալ անհաւատ էք » ։

ՊՈԼՍՈՅ աւագ դատաւորի տղան որ Փարիզ կը գտնուի, անցեալ իրիկուն զուիցերիացի ընկերուհիի մը հետ ներկայացաւ Պոսֆէ ծառուղիին մէկ գոհարավաճառատունը, իբրեւ թէ իր կարգ մը տակեղէնները քննել տալու եւ դրամ ճարելու համար ։ Խանութին պաշտօնեաներէն մին կասկածելով, ձայն կուտայ եւ ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ երկու ընկերները ։

Մեծ նուագահանդէս

Եւրոպական եւ հայկական նուագախումբով, նախաձեռնութեամբ Պոլսէն նոր ժամանած ծանօթ երաժշտագէտ ՌՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ եւ իր աշակերտին ՅԱԿՈԲ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆԻ ։

Պիտի երգեն եւ նուագեն հայկական եւ արեւելեան եղանակներ ։

6 ԱՊՐԻԼ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 20 — 24

53 rue Grignan, Marseille

7 ԱՊՐԻԼ, Բշ. օր Պոմոնի սինեմային մէջ եւ 8ին, Պուլվ. Օտօ, պար ԷնԹէրնասիոնալի մէջ ։

Հետզհետէ պիտի ներկայացուի նաեւ ՎԱԼԱՆՍԻ, ԼԻՈՆԻ եւ ՓԱՐԻԶԻ մէջ ։

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը, դիմելով 23 rue Ste. Barbe ԱԼՔԱԶԻ, 7 rue Molière (Փլաս Օփերա), Օթէլ Մարինէ եւ հանդէսին օրը կիչէն ։ Bar Rustique, 10 rue Meolan, Փափազոֆի մօտ ։

Հ. Մ. Մ.ի Տարեկան Պարահանդէսը

Ապրիլ 6ին ժամը 4էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի պատուոյ մեծ սրահին մէջ

Ապրիլեան Սգատօնը

Ապրիլ 24ին իրիկունը ։

Նոյն օրը ժամը 7ին պսակ մը կը դրուի Անծանօթ Զինուորին դամբարանին վրայ ։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդդէմ Montgevonի

Այս կիրակի Ալֆորվիլի դաշտին վրայ ։ Ցաղթական խումբը ԱԽՈՅԵԱՆ կը դառնայ ։

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Շաւիլէն Տիկին Տէր Գալուստեան վեց ամսուան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Մաքրուհի Խօրտէքեանի, Մարսէյլ ։

Տիկին Արմենուհի Շահմուրատեան խորունկ ցաւով կը ծանուցանէ իր մօրը

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԿՐԻՏ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 73 տարեկանին, իր բընակարանը ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի առտու ժամը 8.45ին, St. Nicolas des Chartresի եկեղեցին, St. Martin (Métro Strasbourg, St. Denis) ։

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ .— Պօմոնի Ֆ.Կ.Խ.ի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկ. Իփէկեանի, Տիկ. Հուրիի եւ քրոջը, եւ պարագաներուն, ողբացեալ ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին

Այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, Horlogeի սրահին մէջ ։ Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի՝ ՍԻՐՎԱՐԴԻՆ ՍԷՐԸ (ժամանակակից ընտանեկան կեանքէ) ։

Տոմսերու գիներն են .— Ա. կարգ 250 Ֆր., Բ. կարգ 200 Ֆրանք, Գ. կարգ 150 Ֆրանք ։

Ապահովել տոմսերը կանխաւ ։ Հասցէ. — 78, rue Rabelais, Lyon, հեռ. Moncey 51-19 ։ Նոյն օրը թատրոնին կիչէն ։

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ՝ թէ Զատկական տօներու արարողութիւնները պիտի կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն .—

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ .— Սկզբնաւորութիւն՝ ժամերգութեանց 7.30ին, պատարագ 10ին ։

ԴՌՆԲԱՑԷՔ .— Երեկոյեան սկզբնաւորութիւն ժամը 5ին ։

ԱՒԱԳ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ .— 7 Ապրիլ, Աւետումն Ս. Աստուածածնի, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան 8.30ին ։

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ .— 10 Ապրիլ, Յիշատակ Ընթրեաց, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց 8ին, պատարագ 10ին ։ Երեկոյեան կարգ Ոտնլուայի ժամը 5ին ։ Խաւարում՝ սկզբնաւորութիւն ժամը 7.30ին ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ .— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Այրի Տիկին Հայկանոյշ Գուլումճեան, զաւակը Տիգրան Գույումճեան եւ Տիրատուրեան ընտանիքը կը յայտարարեն որ Ապրիլ 6ին, Ծաղկազարդի Կիրակին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ մօրեղբօր՝

ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

յիշատակին Փրատոյի Թարգմանչաց Մայր եկեղեցիին մէջ ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ .— Ապրիլ 11-24ի Նահատակներու սգահանդէսը տեղի պիտի ունենայ փոխանակ Bourse du Travailի սրահին, 3րդ քաղաքապետութեան նորոգուած շքեղ սրահին մէջ, Ապրիլ 20ին, ժամը 2ին ։ Սոյն սրահը կը գտնուի Bourse du Travailի քովը ։ — (Ազգ. Միութիւն)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ .— Մարսէյլ Սէն Մարկըրիտի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Մառի Նաղաշեանի եւ ընտանիքին, իրենց կեսուր մօր եւ մօր՝ Այրի Տիկ. ՆԱԳԱՇԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 — 1952)

THEATRE D'IENA, 10 Ave. d'Iéna

Ծանօթ դերասաններ ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու ։ 19 Ապրիլ, շաբաթ գիշեր 20.45ին, Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն՝ Տանըմարքացի Տիկ. Քարէն Պրամսոնի

ՊՐՕՖԷՍԷՕՐ ՔԼԷՆՕՎ

կամ ԱՐԱՐԻՉ ՆԵՐԵՑԻ ՔԵԶԻ

Հուշակաւոր տրամը 3 արար, թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Ս. եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ ։

Կանխաւ ապահովել տեղերը՝ հայ գրատուններէն եւ D. Nichanianէ 29 rue Pixérécourt, Paris (20), Tél. Men. 67-71 (C.C. Paris 5539-24) ։

Ներկայացումը կ՚աւարտի ժամը ճիշդ 11.30ին ։

Երեկոյթ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵ ՌՈՒՆԴ»ի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ։

Նոր Սերունդի օրուան առթիւ ։

Այս կիրակի ժամը 16—24, քաղաքապետարանի սրահը, 22 րիւ Վօլթէր ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 8 AVRIL 1952 Երեքշաբթի 8 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6733-Նոր շրջան թիւ 2144

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐ»

Հեռագրական գործակալութիւնները կը փորձեն կարելի եղածին չափ լայն տեղեկութիւններ հաղորդել Մոսկուայի Տնտեսական Համագումարի մասին :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ժողովին կը մասնակցին 400 պատգամաւորներ՝ քառասուն երկիրներէ :

Ամերիկեան գործակալութիւնը երէկ նկարագրելով երրորդ լիագումար նիստին անցուդարձը, մասնաւորապէս կը պարզէր Մոսկուայի Առեւտրական Սենեակի նախագահին տեսակէտները:

Այդ պաշտօնատարը, Պ. Նեստերով, շռայլաբան հաւաստիքներ ընծայած է շաբաթ օր :

Կ՚ամփոփենք հիմնական մասերը :

— « Խ. Միութիւնը պատրաստ է ձեռնարկելու միջազգային առեւտուրի ծրագրի մը, որ կրնայ յանգիլ միլիոնաւոր րուբլիներու :

«Մենք պատրաստ ենք գնելու, ծախելու, փոխանակութիւններ կատարելու աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն հետ :

— Պատրաստ ենք նկատի առնելու որոշ առաջարկներ: Ամէն տեսակ հնարաւորութիւն կ՚ընծայենք, հնչուն դրամէն մինչեւ փոխանակութիւն : Պատրաստ ենք ազգային դրամներով կատարելու վճարումները եւ ի հարկին գործառնութիւններ հաստատելու ազգային դրամատուներու հետ :

— Խ. Միութիւնը 18.000.000.000 րուբլի (մօտ 4 միլիառ 500 միլիոն տոլար) արժողութեամբ առեւտուր ըրաւ անցեալ տարի, ինչ որ կը գերազանցէ Բ. աշխարհամարտէն առաջ եղած գործառնութիւնները:

Յառաջիկային համար 30 — 40 միլիառ րուբլի, մինչեւ անգամ կրկնապատիկ արժողութեամբ առեւտուր մը նախատեսելէ վերջ, Պ. Նեստերով մասնաւորապէս շեշտած է .

— Մենք ոչ մէկ երկիր դուրս կը թողունք մեր ծրագրէն. բայց պայման է որ առեւտուրը կատարուի փոխադարձ յարգանքի հիման վրայ, առանց կաշկանդումներու եւ միջամտութիւն տեղի չունենայ որ եւ է երկրի ներքին գործերուն մէջ:

Ընթերցողները թերեւս կը յիշեն որ այս պարագան շեշտուեցաւ համագումարին բացման առթիւ ալ, օրուան նախագահին ճառով, որ կ՚ըսէր.

— Մեր աշխատանքը պիտի ըլլայ քննել թէ ինչ միջոցներով կարելի է վերսկսիլ եւ զարգացնել տնտեսական յարաբերութիւնները երկիրներու միջեւ, կարելի դարձնել ժողովուրդներու կենցաղի բարուքումը, յարգելով ազգային անկախութիւնները :

Ինչպէս կ՚երեւայ, Խ. Միութեան վարիչները կ՚ուզեն փարատել քաղքենի - դրամատիրական կոչուած երկիրներու կասկածամտութիւնը, մասնաւորապէս ծանրանալով այս կէտին վրայ, — ներքին գործեր, անկախութիւն եւն.:

Դժբախտաբար, այս երկու բառերը տարբեր իմաստ ունին կարմիր գիծէն ասդին եւ անդին:

Տարիներ առաջ, երբ Թուրքիոյ մէջ կոտորածներ կը սարքուէին եւ կարգ մը պետութիւններ ուղղակի կամ անուղղակի ձեռնարկներ կը կատարէին համաձայն իրենց շահերուն, պատասխանը պատրաստ էր, — Իրաւունք չունիք խառնուելու մեր ներքին գործերուն ...

Այո, «ներքին գործ» էր դարերով արիւն հոսեցնել: Գիւղեր եւ քաղաքներ կործանել : Ամբողջ ժողովուրդներ բնաջնջել ցրուելով, ջարդելով, աքսորելով :

Երկու աշխարհադղորդ պատերազմներ պայթեցան եւ « ներքին գործերը » կը շարունակուէին նոյն դրութեամբ :

Ո՛ր եւ է պատասխան կրնա՞ք ստանալ Խ. Միութենէն, միլիոնաւոր քաղաքացիներու տարագրութեան եւ ոչնչացման մասին:

Ամբողջ ժողովուրդներ տեղահան կ՚ըլլան մէկ օրէն միւսը, իբրեւ «ներքին գործ» :

Ամէն ազգէ մտաւորականներ, կուսակցական եւ հանրային դէմքեր կը փոշիանան թէ ֆիզիքապէս եւ թէ բարոյապէս : «Ներքին գործ» է:

Եւ այս՝ երեսուն տարիէ ի վեր:

Քննենք անկախութեան պարագան ալ :

Շ.

Քսան հազար փրանք Այրի Տիկին Լեփսիուսի համար

ԽՄԲ.— Մարոքահայ համայնքի վարչութենէն ստացած ենք հետեւեալ նամակը, **20.000** (քսան հազար) փրանքի չէքով մը .

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ, 20 Մարտ.— Յարգոյ վարչութիւն Յառաջի.— Արտասահմանի հայ մամուլին մէջ երեւցած կոչերէն տեղեկացանք որ հանգուցեալ Տօքթ. Լեփսիուսի, գերման մեծ հայասէրին այրին ու աղջիկը թշուառութեան մատնուած են եւ օգնութեան կը կարօտին :

Վերջին 50—60 տարիներու հայ ժողովուրդի քաշած տառապանքներուն տխուր պատմութեան հետ սերտօրէն կապուած է Տօքթ. Լեփսիուսի անունը: Ողբացեալ մարդասէրը իր ամբողջ կեանքը, անշահախնդրօրէն նուիրեց հայ ցեղի տառապեալ բեկորներուն օգտակար հանդիսանալու սրբազան գործին, անոնց վիճակը հնարաւոր եղած սահմաններուն մէջ բարելաւելու առաջադրութեամբ, դեռ Սուլթան Համիտի օրերէն:

Իր այրին ու աղջիկը, որոնք հանգուցեալին գործակիցները եղան երկար տարիներու ընթացքին Հայերու ցաւերը ամոքելու տեսակէտէն, այսօր երբ նիւթական անձկութեան մատնուած են վերջին պատերազմի վերիվայրումներուն հետեւանքով, մեզի համար անների պիտի ըլլար անտարբեր մնալ :

Ամէն մէկ գիտակից Հայ պարտաւոր է ցոյց տալ թէ հայ ժողովուրդը միշտ երախտապարտ է եւ գիտէ գնահատել այն մարդասիրական արժանիքները, բարեգործութիւնները, որոնք կատարուած են երկար տարիներու շրջանին, ի նպաստ իրեն՝ առանց որեւէ ակնկալութեան :

Վարչութիւնս նկատի առնելով գործին ստիպողութիւնը, իբրեւ տարրական պարտք, իր հերթական առաջին ժողովին մէջ որոշեց անմիջապէս 20.000 ֆրանք յատկացնել, իբրեւ իր օգնութեան համեստ բաժինը մեծ հայասէրին կնոջ եւ աղջկան: Պիտի խնդրէինք այս գումարը հասցնել այրի տիկին Լեփսիուսի եւ աղջկան, իբրեւ յարգանք հանգուցեալի յիշատակին, եւ երախտագիտութիւն այս հեռաւոր երկրամասին վրայ հաստատուած փոքրաթիւ հայ գաղութին: (Ստորագրութիւններ) :

Ի ՊԱՏԻՒ Պ. JACQUES BARDOUXի

Միջերկրականի Կոմիտէն մտերմական հաւաքոյթ մը սարքած էր անցեալ չորեքշաբթի օր, մասնաւոր սրահի մը մէջ, տօնելու համար իր ընդհ. նախագահին՝ Պ. Ժաք Պարտուի դիւանագիտական գործունէութեան յիսնամեակը : (Պ. Պարտու այժմ նախագահն է Ազգ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին եւ անդամ Ակադեմիայի):

Հրաւիրեալներուն մէջ կը գտնուէին նախարարներ, երեսփոխաններ, զօրավարներ, դեսպաններ (Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Լիբանանի, Յունաստանի, Աֆղանիստանի եւն.), գերապայծառ Թուզէ, Հ. Ամատունի եւ Ղեւոնդ վարդապետները, Միջերկ. Կոմիտէին անդամները (Պ. Վ. Թօսունեան եւն.), մամուլի ներկայացուցիչներ եւ 10—15 հայ ծանօթ դէմքեր :

Պ. Paul du Véou, այն քաջարի Ֆրանսացին որ 1939ին գերագոյն ճիգ մը փորձեց Աղեքսանտրէթի Սանճաքը փրկելու համար (ո՞վ չէ կարդացած իր Passion de Ciliciեն եւ միւս թանկագին վկայութիւնները), ուղերձ մը կարդաց, պանծացնելով օրուան յոբելեարին դիւանագիտական գործունէութիւնը ե մարդկային արժանիքները :

Ուղերձ մը ալ կարդաց Պ. Emile Nireaux, ջերմապէս գնահատելով ծերունի դիւանագէտին վաստակը: Պ. Պարտու, խորապէս յուզուած, շնորհակալութիւն յայտնեց համակրանքի արտայայտութեանց համար:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ պատուասիրութիւններով, ճոխ շքասեղանի մը առջեւ:— Լ.

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին օգնութիւնը, պատերազմի սկիզբէն մինչեւ այս տարուան սկիզբը կը հասնի 39 միլիառ տոլարի, որուն 476 միլիոն տոլարը ստացած է Ֆրանսա :

Վճռական օր մը դահլիճին համար

Այսօր, երեքշաբթի, վճռական օր մըն է Փինէի դահլիճին համար:

Ինչպէս գրած ենք, վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջած է տասը գլխաւոր կէտերու համար: Եթէ մեծամասնութիւն չշահի, անխուսափելի կը համարուի հրաժարումը:

Ահաւասիկ տասը հիմնական խնդիրները . —

Խնայողութիւններ.— Քաղաքային ծախքերէն ջնջել 110 միլիառ ֆրանք:— Վար դնել 95 միլիառ ֆրանք :

Հարկային մեղմացումներ.— Նոր օրէնք ժառանգական տուրքերու համար, թեթեւցնելով տուրքերը՝ ամուսիններու եւ ուղղակի ժառանգորդներու միջեւ :

Ընդհ. ներում մինչեւ 1952 Յունուար 1 կատարուած հարկային զեղծումներու համար: Այս առթիւ նոր միջոցներ՝ հարկային խարդախութիւնները խափանելու համար, հետեւեալ պատիժներով.— Արգիլել իր արհեստին կիրարկումը : Ետ առնել ինքնաշարժ վարելու արտօնագիրը.— Տրուած դատավճիռները հրատարակել եւ պատերը փակցնել քաղաքապետարանին մէջ եւ ենթակային բնակարանին վրայ: Արգելքի տակ առնել այն առեւտրական ձեռնարկները որոնք վաճառումներ կը կատարեն առանց հաշուեցոյցի: Պարտադրել որ վաճառողը յայտնէ գնողին ինքնութիւնը եւ հասցէն :

Կառավարութիւնը կը պահանջէ ամբողջութեամբ քուէարկել իր ելմտական օրինագիծը :

X Վարչապետը կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ Սէնթ Էթիէնի մէջ, պատերազմի հաշմանդամներու տունի մը հիմնարկէքին առթիւ: Ներկայ էին պատերազմի եւ աշխատանքի հարիւրաւոր արկածեալներ եւ անկարներ, երկրին զանազան մասերէն: Այս առթիւ հաստատուեցաւ թէ ամէն տարի 1.500.000 աշխատանքի արկածներ կը պատահին :

Պ. Փինէ յայտարարեց իբրեւ գործի մարդ .

— « Ես մէկ փառասիրութիւն ունիմ, — կ՚ուզեմ պաշտպանել մեր դրամին արժէքը, որպէսզի կեղծաւորաբար չկտրատեն աշխատաւորներու իրաւունքը, հաստատուններու ստանալիքը, ծերունիներու հանգստեան թոշակը, Ֆրանսայի վարկը եւ հարստութիւնը: Եւ սակայն մարդեր կան որոնք իրենց գլուխը շարժելով կ՚ըսեն.— «Դուք քաղաքականութիւն մը կը վարէք ի նպաստ [illegible] րուն .դուք հակընկերային քաղաքականութիւն [illegible] կը վարէք»: Ուժգնօրէն կը յայտարարե[illegible] ջեւ.— Այս նախատինքը բոլորովին [illegible] րամիտ է: Չկայ աւելի հակընկերային [illegible] քան աղքատացնել բուն իսկ չքաւոր[illegible] այս ժամուն ֆրանքին պաշտպանութիւն[illegible] ընկերային ճշմարիտ քաղաքականութիւնն է, վասն զի էական պայման մըն է ոչ միայն ամէն ընկերային յառաջդիմութեան, այլեւ յետագայ առաւելութեանց: Այս միջոցէն դուրս կ՚ունենայ միայն ընկերային յետադիմութիւն եւ թշուառութիւն: Ֆրանսացիներու մեծամասնութիւնը շատ աւելի բնազդական ողջմտութիւն ունի քան ամբոխավարութեամբ վարակուած կամ վերացական տեսութիւններով ցամքած կարգ մը մասնագէտներ: Այդ զանգուածը թերահաւատութեան ժպիտ մը չի մատներ, երբ ես կը խօսիմ վստահութեան վրայ: Ես այդ վստահութիւնը կը դնեմ ոչ իմ անձիս, ոչ ալ որոշ վարդապետութեան մը վրայ, այլ Ֆրանսացիներու վրայ »

Ուրիշ նախարարներ ալ խօսեցան, եւ մասնաւորապէս Պ. Պիտօ յայտարարեց թէ կառավարութեան հետ պիտի ըլլայ ընկերային արդարութեան ճամբուն վրայ :

Կացութիւնը կը բարդի Թունուզի մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, յարաբերութիւնները բարւոքած են ֆրանսական իշխանութեանց եւ Թունուզի վարիչներուն միջեւ :

Նոր վարչապետը, Պ. Պաքուշ, յայտարարո[illegible]թիւն մը հրատարակեց իր կառավարութեան նպ[illegible] տակներու մասին, որոնք հիմնուած են աւել[illegible] սերտ գործակցութեան վրայ: Պ. Պաքուշ տասը օրէ ի վեր կ՚աշխատի կազմել իր դահլիճը եւ եր[illegible] վերջնական ցանկը պիտի ներկայացնէր պէյին :

Վարչապետը կ՚ըսէ թէ կը յուսայ վերականգնել ֆրանքօ-թունուզեան բարեկամութիւնը, պէյին աջակցութեամբ եւ թէ, խառն յանձնաժողով մը պիտի կազմուի 14 անդամներէ, կէսը ֆրանսացի, կէսն ալ Թունուզցի, քննելու համար բարենորոգումներու ծրագիրը :

Կ՚ըսուի թէ պէյը առարկութիւններ ըրած է վարչապետին նշանակած նախարարներէն հինգին դէմ: Բոլոր նախարարներն ալ ֆրանսասէր են եւ անկուսակցական: Պէյը պահանջած է գոնէ մէկ ներկայացուցիչ առնել Նոր Տէսթուրէն: Իր առաջին թեկնածուն մերժեց գործակցիլ եւ անմիջա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ ՈՒ ԻՐ ՄԱՅՐԸ

Հայ ազգի յարատեւման գաղտնիքը անտարակոյս փնտռելու է ամէնէն առաջ իր ցեղային արժանիքներուն մէջ: Օտարներ որոնք ուսումնասիրած են անցեալին մեր ժողովուրդը եւ անոր ապրումները, հիացումով նկատած են հայ ընտանիքի ներքին ամուր կապը :

Դարեր շարունակ զուրկ եղած ենք ազատութենէ մեր հայրենիքին մէջ, մեր թագաւորներուն եւ իշխաններուն փոխարէն օտար բռնակալը իշխած է մեր վրայ: Սակայն եւ այնպէս պահպանած ենք մեր ազգային աւանդութիւնները, մենք մեզի հպարտ զգացած ենք ու գիտցած ենք արհամարել օտարը ու անոր զօրութիւնը :

Այդ պայքարին մէջ հայ ընտանիքը իրական բերդի մը դեր կատարած է եւ անոր բերդապահը աւելի մայրը եղած է, քան այրը: Կան ազգեր ուր մայրը սորուկէ մը տարբերութիւն չունի: Հայ ընտանիքէն ներս մայրը միշտ իշխանուհի եղած է, իսկ մեծ մայրիկը կատարեալ թագուհի :

Որոշ չափով այսօր ալ, մեր ընտանիքներէն ներս, կնոջ ձայնը աւելի հեղինակաւոր է, քան այրինը: Մանաւանդ զաւակներու դաստիարակութեան մէջ մօր ազդեցութիւնը աւելի քան զօրաւոր է: Այրը ինչքան ալ պարտաճանաչ ըլլայ դէպի ընտանիքը, ոչ իսկ ժամանակ կրնայ գտնել մօր նման զբաղելու զաւակի դաստիարակութեամբ :

Օտարութեան մէջ գրկուած ըլլալով ազգապահպանման բազմաթիւ ազդակներէ, ապա ուրեմն մասնաւորապէս հայ մայրն է որ իր զաւակին հոգւոյն մէջ ազգային գիտակցութիւնը պիտի դրոշմէ, անոր ազգային հաւատք պիտի ներշնչէ: Հայ կամ օտար վարժարան գացող պատանին, տուն վերադարձին, մօրմէն ստացած լրացուցիչ բացատրութիւններով է որ վերջնապէս կը կաղապարուին անոր միտքը եւ նկարագիրը, համոզումները :

Այս ամէնը ճշդելէ ետք, կ'արժէ ստուգել թէ ներկայիս հայ մայրը ի՞նչ խորհուրդներով կ'առաջնորդէ, կը դաստիարակէ իր զաւակը :

Մեր ունեցած տպաւորութիւնը այն է, թէ Սփիւռքի մէջ հայ մայրը սկսած է նահանջել եւ մենք հազիւ թէ կ'անդրադառնանք այդ վտանգին: Այրերը այնքան անձնասէր են որ միամտութիւնը ունին ենթադրելու թէ իրենք է որ կը դաստիա[illegible]ւակը եւ իրենց հանած արմուկներով սե[illegible] դաստիարակուի, մինչ ազգապահպան[illegible]կան ազդակը՝ հայ մայրը դադրած է ծա[illegible]ր կոչումին :

[illegible]անչենք թերութիւնը: Մեր կրած ազ[illegible]դէտներէն ու մեր օճախներու քանդու[illegible]ար մայրերը մտահոգուած են բացա[illegible]պէս իրենց ընտանեկան օճախի չէնութեամբ : Այդ անձնասէր ոգին կը փոխանցեն նաեւ իրենց զաւակներուն, տալով հետեւեալ խորհուրդները.

— « Զաւակս, դասերդ լաւ սորվէ, ապագադ մտածէ, դրամ շահէ, մնացեալը պարապ բաներ են: Երբ լաւ գործ եւ դրամ ունենաս, ամէնքը քեզ կը յարգեն եւ ուզած աղջիկդ ալ կ'ունենաս, կեանքն ալ կը վայելես ու մեզի պէս «փերիշան» չես ըլլար »:

Մօտաւորապէս նման խորհուրդներ է որ կու տան մեր այսօրուան մայրերը: Հետաքրքրուեցէք եւ պիտի տեսնէք թէ այն երիտասարդները որոնք ընտանիքէն ներս ազգային ոգիով դաստիարակուած են, այդ կը պարտին մեծ մայրիկներու եւ ոչ երիտասարդ մայրերու ազդեցութեան :

Վերեւի խորհուրդը տարբեր խօսքերով կը տրուի աղջիկ զաւակներուն :

Եւ այս պայմաններուն տակ հայ մամուլը, հայ կազմակերպութիւնները ինչքան համեստ չափերով հակազդեցութիւն մըն է որ կը գործեն երիտասարդին վրայ: Նախ շատ փոքր թիւ մը կը կազմեն այն հաւատաւոր երիտասարդները որոնք հայերէն կը կարդան ու կանոնաւորապէս կը յաճախեն հայկական հաւաքոյթներ: Յաճախ կը պատահի որ նոյն այդ երիտասարդը կէս ճամբան կը մնայ, կը քաշուի, կը մեկուսանայ, ձանձրացած [illegible]էր անվերջ դիտողութիւններէն :

Ըսենք նաեւ որ յետադային, այդ նոյն մայ[illegible]երը իրենց պատիժը յաճախ ստացած են, որով[illegible]ետեւ ազգային զգացումներով տոգորուած զա[illegible]ակն է որ գիտէ յարգել իր մայրը, իսկ անձնա[illegible]իրութեամբ դաստիարակուած տղան կամ աղջիկը, ամէնէն առաջ իր մայրը մոռցած է: Այսպէս կորուստը կը դառնայ կրկնակ :

Նոր սերունդի դաստիարակութեան համար թափուած բոլոր ճիգերը ապարդիւն պիտի մնան, եթէ արդի հայ մայրը չանդրադառնայ իր նուիրական կոչումին: Կազմակերպութիւններ, մամուլ, նոյնիսկ հայ վարժարան շատ սահմանափակ շրջանակի մը մէջ յաջողութիւններ ձեռք կրնան բերել եւ այդ պիտի նշանակէ ձախողանք, եթէ հայ մայրը օժանդակ չհանդիսանայ ազգային հաստատութիւններուն :

Մեր տեսակէտը աւելի համոզիչ դարձնելու համար, պարագայ մը մատնանշենք :

Յաճախ պատահած է որ այս կամ այն գաղութին մէջ մեր ծանօթ մտաւորականներու, հանրային գործիչներու զաւակները ոչ մէկ նմանութիւն ունենան իրենց հօր հետ: Չենք ուզեր ըսել թէ զաւակը պէտք է եւ հնարաւոր է որ ըլլայ յարեւնման իր հօր: Անբնական է այդ պահանջը: Բայց իրաւունք ունինք սպասելու որ ան իր ընթացքով, իր դաստիարակութեամբ, իր կենցաղով, իր համոզումներով հակապատկերը չըլլայ իր հօր: Այսինքն գաղափարապաշտ, անձնուէր գործիչի մը զաւակը երբ կը դառնայ պատեհապաշտ, նիւթապաշտ, ազգային համոզումներէ պարպուած, այդ արդէն այլանդակ երեւոյթ է, որուն գլխաւոր մեղսակիցը պիտի նկատէք մայրը եւ ոչ թէ հայրը որ այդ դաստիարակութեան գործին մէջ երկրորդական, չըսելու համար աննշան ազդեցութիւն մը ունի :

Մենք սեղմ տողերու մէջ ներկայացուցինք նոր սերունդի ազգային դաստիարակութեան մարզին մէջ կատարուած նահանջ մը: Ի՛նչքան ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ սխալած ըլլայինք եւ ուրիշներ հաստատէին այդ պարագան : Գ. Լ.

Ֆրանսայի նիւթին հոգերը

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱԽՔԵՐԸ

Քանի՞ կը նստին Ֆրանսայի վարչական, ելեւմտական, զինուորական, տնտեսական եւ ընկերային ծախքերը: Պետական հասոյթին ո՞ր մասն է, որ կը կլանուի ծախքերէն:

Տեղական թերթ մը հետեւեալ հաշիւը կ'ընէ, պաշտօնական վաւերագրերու վրայ հիմնուելով :

Պետական ելեւմտացոյցը, ըստ Էտկար Ֆորի նախատեսած ծրագրին, 1952ին կը հասնէր 3620 միլիառ ֆրանքի:

1950ին նահանգներու եւ համայնքներու ելեւմտացոյցը կ'անցնէր 500 միլիառ ֆրանքը, որուն հարիւր միլիառը կառավարութիւնը կը տրամադրէր (բոլորը մէկ պետական ելեւմտացոյցին մէկ վեցերորդը): Այս համեմատութիւնը եթէ նկատի առնենք 1952ին, գումարը կը հասնի 600 միլիառի:

Ընկերային Ապահովութեան սնտուկը 1951ին ունեցաւ 1183 միլիառի հասոյթ մը, որուն 230ը պետութիւնը վճարեց ի հաշիւ իր պաշտօնեաներուն, իսկ 75 միլիառը զանազան օժանդակութիւններու համար, ինչ որ կը ձգէր 878 միլիառ սնտուկին մէջ: Աշխատավարձքի յաւելումով եւ գործատէրերու բաժնին բարձրացումով, 1952ին այդ գումարը կրնայ հասնիլ 1100 միլիառ Ֆր.ի :

Ցիտունի չափ ուրիշ դանձելի գումարներ կան, հանրային, մասնաւոր, կէս - հանրային մարմիններու գործունէութիւնը ապահովելու համար (ելեւմտացոյցէն դուրս): Օրինակի համար, տան վարձքերէն վար դրուած 5 առ հարիւրը բնակավայրերու Ազգ. Հիմնադրամին համար, յետոյ ուրիշ բազմաթիւ յատկացումներ: 1950ին՝ 60 միլիառ, հաւանական է որ այս տարի 80 միլիառի բարձրանան այս կարգի հասոյթները: Հետեւաբար, ելեւմտացոյցը այս պատկերը կը ներկայացնէ .— Պետական ելեւմտացոյց՝ 3620, տեղական ելեւմտացոյց՝ 600, ընկերային Ապահովութիւն՝ 1100, դանձարկղէն վերցուած սակեր՝ 80 միլիառ: Ընդհ. գումար՝ 5400 միլիառ ֆրանք :

Առժամեայ համագումար մըն է այս, պէտք է նկատի առնել երկաթուղիներու եւ ընկերային ապահովագրութեան բացերը, ապրուստի սղութեան ծախքերու բարձրացումը, Հնդկաչինի պատերազմը, ողողումները եւ երաշտութիւնը, որոնք աւելի գումարներ կը պահանջեն: Այնպէս որ, Ֆրանսայի վարչական, զինուորական, տնտեսական եւ ընկերային ծախքերը, 1952ին առ նուազն 5700 միլիառի գումար մը կը ներկայացնեն:

Դեռ կայ ուրիշ անհաշուելի ազդակ մը.— տարօրեայ տուրքին բեռը, որ կը ճնշէ Ֆրանսացիներու գնումի կարողութեան վրայ: Միայն խնայողական սնտուկներուն մէջ դրամ ունեցողներու գնումի կարողութեան իրական կորուստը՝ սկսեալ 1938էն, 2000 միլիառ ֆրանքի կը հասնի ներկայ հաշիւով ...

Պետական ո՞ր հասոյթով կարելի է ապահովել այս պահանջները: 1951ի տարեհաշիւը ցոյց կու տար 11.575 միլիառի հասոյթ մը, որմէ պէտք է պակսեցնել հազար միլիառ, գլխաւորի եւ չահարկման նախահաշիւներու համար:

Ենթադրենք որ արտադրութիւնը եւ գործառնութիւնները բարելաւուին, ու 10—15 առ հարիւր գիներու բարձրացում մը նկատի առնելով, վերոյիշեալ պետական հասոյթը յանգի 13.000 միլիառ ֆրանքի :

Այս ենթադրութեամբ ծախքերու համեմատութիւնը պիտի հասնի 43.85 %ի:

Մեծն Բրիտանիա, հակառակ իր խիստ կարգուսարքին, 39.7 առ հարիւր, իսկ Ամերիկա 27.8 առ հարիւր կը ծախսեն հասոյթներէն: Եթէ նկատի ունենանք, որ Ֆրանսա 1938ին 21 %, իսկ նախորդ տարի 38.2 առ հարիւր կը ծախսէր, այս տարուան 7 % յաւելումով մրցանիշը կը կոտրէ:

Պարզ խօսքով, Ֆրանսայի ընդհ. ծախքերը աւելի արագօրէն կը բազմանան քան իր հասոյթները :

Տիկին Նուարդի յիշատակին

ԼՈՆՏՈՆ.— Մարտ 3ին, երբ թերթերը կը հաղորդէին Նիսի օդանաւային արկածի զոհերուն անունները, կարդացի երկու հայկական անուններ, Մսրրեան եւ Խաչատուրեան .. Սիրտէս դող մը անցաւ եւ թերթերը մէկդի դրի: Քանի մը օր վերջ, «Յառաջ» կը գրէր թէ առաջինը Տիկին Նուարդ Մսրրեանն է:

Այս առթիւ միտքս ինկան քանի մը յուշեր :

1945ին, մեր բանակը կը գտնուէր Պելժիոյ Լուվէն քաղաքը: Կիրակի առաւօտ մը կանուխ առաջին անգամ Պրիւքսէլ կ'այցելեմ եւ հարցուփորձով կը գտնեմ Հայկական Ակումբը: Բաւական թիւով Հայեր հաւաքուած էին: Ձեռքս ունէի կապոց մը «Հայրենիք» եւ «Յուսաբեր»: Ներկաներէն Տիկին մը երբ տեսաւ անգլիական զինուոր մը հայերէն թերթերով, մօտեցաւ եւ մայրական սէրով մը համբուրեց :

Կէս օր էր, ճաշի ժամանակ, Տիկինն ալ պիտի մեկնէր: Թոյլ չտուաւ որ ուրիշ տեղ մը երթամ : Ձեռքէս քաշելով գլխ իր տունը տարաւ: Ես տակաւին չէի գիտեր թէ ո՞վ էր այս Տիկինը: Տունը հասնելէ վերջն էր որ իմացայ թէ նշանաւոր Մսրրեան ընտանիքն է:

Ամերիկա եղած ժամանակս հայ մամուլէն լըսած էի իրենց համբաւը: Նոյնպէս գիտէի որ համակիր են ռամկավարներուն:

Ճաշի նստելէ առաջ անկեղծօրէն յայտարարեցի .

— Թէեւ անգլիական բանակին կը պատկանիմ, բայց նոյն ատեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինուոր եմ :

Հազիւ թէ « Դաշնակցութիւն» բառը արտասանած էի, ներկաներէն Տիկին մը սկսաւ հեկեկալ:

— « Զաւակս, ամուսինս, Վրթանէս Մարտիկեանը, բանտն է: Գրէ Ամերիկա, Դաշնակցականներուն.... Այո գրէ, Ամատունիին, ըսէ որ ամուսինս Վրթանէսը անմեղ է... Գերմաններուն գրաւման ատեն ամուսինս բոլոր Հայերը պաշտպանեց եւ ոչ մէկ Հայ վնաս կրեց:

Մնացեալը լրացուց Տիկին Նուարդ Մսրրեան.

— Այո զաւակս, շատ խօսեցայ Վրթանէսին հետ որ մնայ հոս, տեղէն չշարժի, բայց չկրցայ համոզել, որովհետեւ մենք հոս օճ մը ունինք բժ. Մ... բայց հոգ չէ, ես հետը յարաբերութեան մէջ պիտի մտնեմ, պիտի համոզեմ որ վերադառնայ Պրիւքսէլ :

Ընկեր Վրթանէս Մարտիկեանը գերմանական գրաւման ատեն, Գաղթ. Միութեան նախագահը եղած է չորս տարի: Ոչ մէկ Հայու քիթ արիւնած է այդ միջոցին, ինչպէս Ֆրանսայի մէջ: Պելժերը Ֆրանսա չէին կրնար այցելել, բայց Հայերը դիւրաւ կ'երթեւեկէին, շնորհիւ Մարտիկեանի միջամտութեան: Պարտութենէն վերջ, երբ ընկեր Վ. Մարտիկեան Գերմանիա կը քաշուի, Տիկին Նուարդ իր տունը կը հիւրընկալէ իր կինը եւ քրոջ մը պէս կը խնամէ: Նոյնպէս, մէկ հատիկ տղան, որ Ֆրանսա՝ հիւծախտաւորներու բուժարան մը կը գտնուէր :

Այս առթիւ Տիկին Նուարդ ջերմապէս կը գովէր ողբացեալ Վրթանէսը, ամէն աջակցութիւն ընծայելով :

Պատերազմը վերջացած էր, բայց տեղական կառավարութիւնը դեռ վերահաստատած չէր կարգ ու կանոնը: Բոլշեւիկները առիթէն օգտուելով տմարդի ոճիրներ կը գործէին գերիներուն հանդէպ: Երեսուն-քառասունի չափ հայ գերիներ պահուած են հայկ. տուներու մէջ, բայց մեր փոքրոգի բժ. Մ.ը ցուցմունքներ կ'ընէր: Այս փաստութիւններէն մասնաւորապէս ազդուած էր Տիկ. Նուարդ, մանաւանդ երբ իմացաւ որ ձերբակալել տուած է Վ .Մարտիկեանը, վերադարձէն անմիջապէս վերջը:

Երբ ամիսներ առաջ այդ խուրդը, ապարէզը բաց գտած՝ ազատ համարձակ ձերբակալել կու տար գերիները, դացի խելքը տուն կանչելու : Ամիսներ վերջ, հակառակ ինձ իր տուած խոստումին, նորէն մատնած էր Մարտիկեանը :

— Երբեք, երբեք պիտի չներեմ, կ'ըսէր Տիկ. Նուարդ, արդար զայրոյթով, ի ներկայութեան Պ. Միհրդատեանցի: Ամէն բան պիտի ընեմ Մարտիկեանը ազատելու համար բանտէն:

Եւ իսկապէս, քանի մը ամիս վերջ Վ. Մարտիկեան դատուելով անպարտ արձակուեցաւ :

Այս բոլորին ես ականատես ըլլալով, դառնօրէն կ'ողբամ իր մահը: Հոգիս պիտի չխռովէր, եթէ տարաբախտ Հայուհին բնական մահով մեռած ըլլար :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՋԱԼԸԳԵԱՆ

Նամակ Սկովտիայէն

(ՄԱՐԶԱԿԱՆ)

ԿԼԱՍԿՕ, 24 Մարտ (յապաղած).— Այսօր Կլասկօ հասայ Լոնտոնէն, ներկայ ըլլալու համար գնդակախաղի այն մեծ մրցումին, որ տեղի պիտի ունենար երկու ազգային խումբերու միջեւ (Անգլիա եւ Սկովտիա)։

Կեանքը Անգլիոյ մէջ վերջին ծայր միօրինակ է դարձած տնտեսական սեղմումներու հետեւանքով, ժողովուրդը գրեթէ զրկուած է հանրային վայելքներէ, միակ առիթը, առօրեայ հոգերը մոռնալու՝ մարզական մրցումներն են, մանաւանդ գնդակախաղը (ֆութպոլ)։

Կլասկոյի մարզարանը լեցուած էր 80.000 հանդիսականներով, իսկ 20—30.000 հոգի դուրսը կը սպասէին, սեւ շուկայի միջոցաւ տոմսակ ճարելու յոյսով։ Տակաւին քանի մը շաբաթ առաջ Օսլօ կը գտնուէի, Bisletի սթատիոնը, բայց ինչ մեծ տարբերութիւն այս երկու մարզարաններու հանդիսականներուն միջեւ։ Bislet կատարեալ կարգապահութիւն կը տիրէր, հանդիսականները առանց իրար հրմշտկելու իրենց տեղերը գրաւելով հանդարտ կը հետեւէին խաղերուն, մինչդեռ այստեղ բոլորովին հակառակը։ Ժողովուրդը երկու մասի բաժնուած է, Սկովտիոյ խումբին կողմնակից եւ Անգլիոյ ,ու կը պոռան ,կը սուլեն, նոյն իսկ ոմանք ձեռքի զանգակներ են բերած եւ անընդհատ կ՚աղմկեն խելառբացագանչութիւններով։

Այս մրցումները ամէն տարի երկու անգամ տեղի կ՚ունենան, մէկը Լոնտոնի մէջ, իսկ միւսը՝ Կլասկօ։ Այս տարի Անգլիացիները երկուքին մէջ ալ յաղթական ելան։

Թէեւ ասկէ առաջ յաճախ առիթ ունեցած էի լաւագոյն խումբերու խաղերը տեսնելու, բայց այն վարպետութիւնը զոր այս երկու խումբերը ցոյց տուին անմոռանալի էր։Գնդակը կայծակի արագութեամբ ոտքէ ոտք կը փոխանցուէր, իւրաքանչիւր հարուած ճիշդ իր նպատակին հասնելով։ Երբեմն խաղը այնպիսի բուռն աստիճանի հասաւ որ ուրիշ երկիրներու մէջ կռուտութիւն պիտի համարուէր ու խաղավարը իր սուլիչով խակոյն դղատութեան ազդանշանը պիտի տար, բայց Անգլիոյ մէջ նշանակութիւն չունի այդ,եւ զարմանալին այն էր, որ հակառակ այդ բոլորին մարզիկներէն ոչ մէկը վիրաւորուեցաւ։ Ի վերջոյ յաղթանակը տարաւ Անգլիան 2—1։

× Ռումանացի ծանօթ մարզիկ մը որ վերջերս Պուքրէշէն եկած էր Պօմպէյ Փինկ Փոնկի մրցումներուն մասնակցելու, մերժած է իր հայրենիքը վերադառնալ, առարկելով թէ ներկայիս այնտեղ միայն անասնաբոյժի պէտք ունին։ Երբ պատճառը հարցուցած են, հետեւեալ բացատրութիւնը տուած է․

— Ռումանիոյ մէջ կ՚աշխատինք ձիու պէս, կ՚ապրինք խոզի պէս, կ՚ուտենք թռչունի պէս ու կը հնազանդինք շան պէս։

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ գրեց՝ Խաչիկ Յ. Եաղըճեան, ի յիշատակ երկու զաւակներուն՝ (Կարօ եւ Յովհաննէս) որոնք սպաննուած են վերջին պատերազմին մէջ։ Լոս Անճէլէս (Քալիֆորնիա)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«Սովետական Հայաստան» կը գրէ թէ Գիտութեանց Ակադեմիայի ընդհ. ժողովին մէջ որ տեւած է երեք օր, խօսած են տասը գիտնականներ։ Վ. Համբարձումեան, նախագահը, պատկերացնելով Ակադեմիայի գիտահետազօտական կաճառներու գործունէութիւնը 1951ին, շեշտած է թէ Ակադեմիայի աշխատանքներուն մէջ նշանակալից տեղ գրաւած են համայնավարութեան մեծ կառուցումներուն ստեղծման եւ բնութեան վերափոխման Ստալինեան ծրագրի կենսագործման հետ կապուած խնդիրներ։ Մեծ կառուցումներու օգնելու համար, Ակադեմիան 1951ին մշակած է եօթը թեմա։

Օրաթերթը նոյն թիւին երկրորդ եւ երրորդ էջերը նուիրած է Կոկոլի մահուան 200ամեակին։

Յօդուածներ ունին Ա. Իսահակեան, Դ. Դեմիրճեան, Ստ. Զօրեան, Վ. Վաղարշեան եւ Գուրգէն Յովնան։

Գուրգէն Յովնան (Թեկնածու լեզուաբանական գիտութեանց) «Գոգոլեան Տրադիցիաները (աւանդութիւն) հայ գրականութեան մէջ» խորագրով յօդուածի մը մէջ կ՚ընդգծէ թէ Կոկոլի «ռէալիզմի տիտանական ուժին» ազդեցութեան տակ գտնուած են Միք. Նալբանտեան, «Տէր Սարգիս», վէպի հեղինակ Գաբրիէլ Տէր Յովհաննիսեան։ Սմբատ Շահազիզ յաճախ անդրադարձած է Կոկոլին, իր քննադատական գրուածքներունչէջ։ Կոկոլ բացառիկ դեր ունեցած է Գաբրիէլ Սունդուկեանի կեանքին մէջ։ Ռուս գրագէտին ազդեցութիւնը կրած են նաեւ Ա. Իսահակեան եւ Դերենիկ Դեմիրճեան։

×

Երեւանի անցեալը.— Ռուս երաժշտագէտ Տիմիթրի Շոսթաքովիչ Երեւան այցելեց վերջերս։ Հայ Ֆիլհարմոնիայի համերգային դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ իր առաջին համերգը, ուր մայրաքաղաքի երաժշտասէր հասարակութիւնը մեծ խանդավառութեամբ գնահատեց անուանի երաժշտագէտի ստեղծագործութիւնները։

× Հայաստանի գիտնականները սերտ կապեր հաստատած են արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններու աշխատողներու հետ։Վերջերս Խ. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի եւ գիւղատնտեսական կաճառի կարգ մը գիտնականներ, հետախուզական աշխատանքներ կատարեցին արդիւնաբերական ձեռնարկներու մէջ եւ կոլխոզային դաշտերու վրայ։

× Յովհաննէս Թումանեանի մեծածաւալ ժողովածուն լոյս տեսած է Ուկրանիոյ պետական հրատարակչութեան կողմէ։ Ժողովածուն կը պարունակէ Յ. Թումանեանի բանաստեղծութիւնները, պատմուածքները, հէքեաթները, թարգմանութեամբ Ուկրանիացի նշանաւոր բանաստեղծ Թաչինայի եւ ուրիշներու։ 1948ին ալ Պետ. հրատարակչութիւնը 50.000 օրինակով լոյս ընծայեց «Կանաչ Աղբիւր» պատմուածքը, նոյնպէս Թաչինայի թարգմանութեամբ։ Մեծանուն բանաստեղծին բազմաթիւ յօդուածներ նուիրած են ուկրանական գրական թերթերն ու հանդէսները։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒ ՄԸ Լ. ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ստացանք «Ակօս»ի վերջին թիւը, ամբողջովին նուիրուած ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի։ Պատկերազարդ եւ ընտիր տպագրութեամբ, 255 լայն էջերով։ Յօդուածներ ունին Հ. Իփէկեան, Ս. Վրացեան, Գասպար Իփէկեան, Կ. Սասունի, Մ. Իշխան, Յ. Թօփուզեան, Ա. Երկաթ, Գ. Գիւզալեան։ Հատուածներ ողբացեալ վաստակաւորին գրական եւ մանկավարժական գրութիւններէն։ Կարծիքներ իր ստեղծագործութեան մասին։ Յուշեր եւ տպաւորութիւններ։ Շանթի վերջին օրերը։ Յուղարկաւորութիւն եւ դամբանականներ։ Մամուլ եւն։

Գին 5 լիբ. ոսկի։ Հասցէ.— Agoss, B. P. 1245, Beyrouth (Liban)։

Խ. ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Անգլիական «Օպզըրվըր» թերթը կը գրէ.— «Հակառակ եռամեայ մոլեգին ճիգերուն, գիւղացիներէն աւելի առատ բերք ձեռք բերելու համար, 1950ի արմտիքի հունձքը չէ անցած նախորդ տարուան քանակը, իսկ 1951ինը պակսած է,— 119 միլիոն թոն, փոխանակ 122 միլիոն 500.000ի։ Ասիկա աւելի աչքի կը զարնէ, անոր համար որ ճարտարարուեստական բանուորներու թիւը 1.600.000ի յաւելում մը կ՚արձանագրէ։ Այս կացութեան բերումով, Կրեմլին ծանր վտանգի մը կ՚ենթարկուի, ի վնաս երկրագործական արտադրութիւններուն՝ ամէն գնով ճարտարարուեստին ուժ տալով։Երկրագործութեան բարելաւման, բերքերու յաւելման համար թափուած անսահման ջանքերը,— անապատային վայրերու զարգացումով, անասնաբուծութեան յաւելումով, հաւաքական տնտեսութեան տարածումով եւ գիւղացիներուն ձեռքէն կալուածները առնելով,— ցոյց կուտան թէ Մոսկուա կը տեսնէ վտանգը։ Այս բոլոր ճիգերը ցարդ ոչ մէկ շօշափելի արդիւնք տուած են, ու շատ հաւանական է որ խորհրդային տնտեսութեան դժբախտ կացութիւնը պատճառ դառնայ ճարտարարուեստի զարգացումին սահմանափակման»։

«Ն. Յ. Ցայթունկ» կ՚ամբողջացնէ պատկերը.— «Անասնապահութիւնը մասնաւորաբար տուժեց պատերազմին հետեւանքով։ 1950ին հազիւ թէ կ՚անցնէր 1940ի քանակը։ Գալով երկրագործական մեքենաներուն, հարիւր հեքթար մշակուած հողի համար համեմատութիւնը 0.4 է, ընդդէմ Ամերիկայի 2.3ին։ 1951ին գործարանները երկրագործներուն յանձնեցին 137 հազար գործիքներ, մինչ նախորդ տարիներուն տրամադրած էին 180 եւ 150 հազար հերկի մեքենաներ։ Այս յետամնացութիւնը հետեւանք է այն իրողութեան որ երկրագործական մեքենաներուն տեղ հրասայլեր կը շինուին»։

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ միջազգային մրցում մը կազմակերպուած է Լոնտոնի ժամանակակից Արուեստներու կաճառին կողմէ, որուն համար 11500 սթերլինի մրցանակ մը պիտի տրուի անանուն նուիրատուի մը կողմէ։ Մրցումին նիւթն է, «Անծանօթ Քաղաքական բանտարկեալը»։ Քանդակագործները պիտի ներկայացնեն համաձայն իրենց ներշնչումին։ Մրցանակը շահող

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Վերջը կ՚երգես. հիմա քննենք սա երգը եւ փորձենք գտնել գաղտնի նշանախօսքը։

— Նախ իւրաքանչիւր տողի սկզբնատառը փորձենք, ըսի։

— Այո, ամէնէն պարզ ձեւն է այդ։ Գրենք գտնենք քով քովի։ «ՌԲՄՍԱԽԱ». այս ինչ խայտառակութիւն է, իմաստ չելաւ։

— Իւրաքանչիւր տողի վերջին տառը փորձենք, ըսի։

— Փորձենք, բայց ի զուր։ Ուրիշ կերպեր ալ փորձեցինք, դարձեալ ապարդիւն ելան մեր ջանքերը։

Փօնթիւի յանկարծ ոտքի ցատկեց եւ գոչեց.

— Մենք տխմարներ ենք բոլորս ալ. ինչո՞ւ ելեր գաղտնի նշանախօսք կը փնտռենք, երբ գիտենք թէ Լէյտի եւ Հօրլօք թատրոն չէին գտնուեր երէկ։ Պ. Իքս ի՞նչ պէտք ունի գաղտնի հրահանգներ ղրկելու, երբ իր ընկերները ներկայ չեն։ Հիմա կը հասկնամ. հրահանգները կը տրուին ամէն հինգշաբթի գիշեր, երբ ներկայ են լրտեսները։

— Բայց անցեալ շաբթու Լէյտի Երեքշաբթի օր թատրոն գնաց, ըսի։

— Իրաւ, մոռցած էի։ Ամէն պարագայի մէջ, առաջուց իրենց կը հաղորդուի թէ երբ պէտք է երթան։ Ուրեմն պիտի սպասենք վաղուան հեռաձայնին։

— Այո, սակայն, հեռաձայնը լսելով ի՞նչ պիտի հասկնանք։ Ոչինչ. այդ միջոցով չենք կրնար գաղտնի նշանախօսքը հասկնալ։ Յետոյ, Փափա, թերեւս մեր երեւակայութիւնը մեզ կը խաբէ եւ իրականին մէջ նշանախօսք չկայ երգերուն մէջ։

— Անկարելի է։ Եւ ապացոյցը պիտի տամ ձեզի մօտ օրէն։ Յաջորդ անգամ Մարթէ Ռոլոյի երգած ատեն մէկը անհանդիստ պիտի ընէ Հօրլօքը, տեսնենք ինչ պիտի պատահի։ Օնօրին, դուք շարունակեցէք ձեր պաշտօնը։

Այդ միջոցին հեռաձայնին զանգակը հնչեց։ Փէլլթայնէն՝ Միլլր կը խօսէր.

— Ալօ, Նիումըն, ըսաւ, կրնա՞ք Փօնթիւին հետ պանդոկ գալ։ Մեր գաղտնի ոստիկանը կասկածելի յաճախորդ մը գտած է։

— Անմիջապէս կուգանք, պատասխանեցի։

Միլլր յուզուած կ՚երեւէր։

— Պատմեցէք նայինք, ըսի։

— Մեր գաղտնի ոստիկանը որս մը ձերբակալեց։

— Ո՞վ է։

— Մարդ մը որ ինքզինքըներկայացուցած է իբր Էրնըսթ Ֆրէնքլին, բայց այդ չէ իր անունը։

— Ինչէ՞ն գիտէք։

— Մեր գաղտնի ոստիկանը անձամբ թող ըսէ ձեզի։ Հիմա կուգայ։

Վայրկեան մը վերջ ոստիկանը ներս մտաւ, ան ալ չէր կրնար ծածկել իր յուզումը։

— Ֆրէնքլին կոչուած այս մարդը առաջին իսկ վայրկեանէն կասկած արթնցուց մէջս, ըսաւ ոստիկանը, վարձեց պանդոկին ամէնէն լաւ սենեակներէն մէկը, որուն օրական վարձքը 18ուկէս չիլին է։ Սակայն յայտնի է թէ այդ տեսակ փայլուն սենեակներու մէջ բնակելու վարժութիւնը չունի։

— Այո, շարունակեցէք։ Պ. Միլլր կ՚ըսէ թէ իր բուն անունը Ֆրէնքլին չէ։

— Այո։ Երէկ վարի սրահը կը գտնուէի եւ հեռուէն զայն կը դիտէի, երբ նամակաբեր մանչուկը ներս մտաւ եւ «Պ. Ֆրէնքլին, Պ. Ֆրէնքլին» պոռաց։ Հեռաձայնով տրուած լուր մը պիտի հաղորդէր իրեն։ Տղան երկու անգամ անծանօթին քովէն անցաւ անունը տալով։ Երրորդ անգամ յանկարծ մարդը տեղէն ցատկեց եւ ըսաւ թէ ինքն է Պ. Ֆրէնքլինը։ Կը հասկնաք, չէ՞. Ֆրէնքլինը իր կեղծ անունը ըլլալուն, դեռ չէ վարժուած ...

— Շատ լաւ աշխատեր էք, ըսաւ Փօնթիւի, իսկ ի՞նչ էր հեռաձայնով իրեն հաղորդուած լուրը, գիտէ՞ք արդեօք։

— Այո, քարտուղարը մէկ օրինակը պահած է, հրամեցէք։

Թուղթ մը երկարեց որուն վրայ հետեւեալը գրուած էր.—

«139 թիւ սենեակ Պ. Ֆրէնքլինի.— Ոչ այս գիշեր, բայց վաղը կրնամ ձեզ տեսնել»։

— Ղրկողին անունը չէ՞ տրուած։

— Ոչ, ժպտեցաւ ոստիկանը, սակայն մենք քննութիւն կատարեցինք։ Պանդոկի ներքին հեռաձայնով խօսեր են եւ գիտէ՞ք ուրկէ, թիւ 244 սենեակէն։

(Շար.)

գործը պիտի դրուի մեծ մայրաքաղաքներուն մէկուն մէջ: Արձանագրութեան խնդրանքը պէտք է տրուի Մարտ 31էն առաջ եւ նախակաղապարը (մաքէթ) կամ մօտէլը Սեպտեմբեր 30ին: Ութսուն մրցանակ պիտի տրուի 25 ոսկիի, ութը 250 ոսկիի եւ չորս հատ ալ 1000 ոսկիի: Առաջին մրցանակը շահողը պիտի ստանայ նաեւ յաւելեալ 3500 ոսկի:

պէս ձերբակալուեցաւ Ֆրանսացիներուն կողմէ:

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը չորեքշաբթի օրուան յետաձգեց Թունուզի խնդրին քննութիւնը: Կը կարծուի թէ մեծամասնութիւն պիտի չգոյանայ, օրակարգ անցընելու համար խնդիրը: Շաբաթ օրուան նիստին մէջ, ֆրանսական պատուիրակը ուժգնօրէն բողոքեց այս ձեռնարկին դէմ, զայն նախատինք մը համարելով իր երկրին համար, քանի որ արդէն ձեռնարկուած է բարենորոգումները: Ապահովութեան Խորհուրդին կանոնագրով, անհրաժեշտ է եօթը ձայն, որ եւ է խնդիր օրակարգ անցընելու համար: Հազիւ հինգ անդամներ թեր են: Մ. Նահանգները ձեռնպահ պիտի մնան, իսկ Անգլիա հակառակ է:

Փաքիստանի պատուիրակը, որ Ապահովութեան խորհուրդին նախագահն է, յայտարարեց թէ ասիական եւ արաբական պետութիւնները դիմումներ կատարեցին Ֆրանսական կառավարութեան, հաշտարար կարգադրութեան մը համար, Ազգաժողովին միջամտութիւնը խնդրելէ առաջ: Յետոյ առաջարկեց Նիւ Եորք հրաւիրել Թունուզի պէյը, որպէսզի վկայէ թէ ազատօրէն չարժա՞ծ է, նախորդ վարչապետէն բաժնուելու համար: Յետոյ առաջարկեց քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Թունուզ: Ֆրանսական պատուիրակն ալ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ որ եւ է պետութիւն չի կրնար թոյլ տալ որ միջազգային յանձնաժողովներ քննեն իրեն վերաբերեալ խնդիր մը:

Արաբական Դաշնակցութիւնը խնդրեց Սպանիայէն միջամտել, որպէսզի Հարաւ. Ամերիկայի երկիրները չարունակեն աջակցիլ Թունուզի ազգայնականներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը Պէյրութ հասաւ իր բազմանդամ պատուիրակութեան հետ, այցելելու համար Միջին Արեւելքի երկիրները: Առաջին Արեւելքի երկիրները կ'այցելէ ոչ թէ իբրեւ արտաքին նախարարին: Լիբանանի թերթերը երկար յօդուածներ կը նուիրեն այս այցելութեան, միեւնոյն ատեն հրատարակելով զօր. Ֆրանքոյի ճառը: Լոնտոնի թերթերը: կը գրեն թէ Մոսկուայի մէջ մեծ ջղագրգռութիւն պատճառած է այցելութիւնը: Խորհրդային անթելը առջի օր կ'ըսէր.— «Սպանիոյ արտաքին նախարարը Միջին Արեւելքի երկիրները կ'այցելէ ոչ թէ իբրեւ միջնորդ, այլ իբրեւ գործակալը անգլեւամերիկեան աշխարհակալներու»:

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ պատերազմի լուրերը հերքելով Ազգաժողովին ամերիկեան պատուիրակը ուժգնօրէն քննադատեց Ֆրանսացի գիտնականը, Ժոլիօ Քիւրի: Ըսաւ թէ կը պոռնկացնէ գիտութիւնը, — Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ 50.000 հոգի մեռած, 400.000 հոգի հիւանդացած են Չինաստանի մէջ, համաճարակներու հետեւանքով:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ հրաժարեցաւ քարիւղի ազգ. ընկերութեան նախագահը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ քսան հազար դատապարտեալներուն ընդհ. ներում պիտի շնորհուի, համաձայն անցեալ շաբթու քուէարկուած օրէնքի մը: Ասոնց 2076ը մահապարտներ են որոնց վճիռը ցկեանս բանտարկութեան պիտի վերածուի, իսկ 5518 բանտարկեալներու դատերը պիտի վերաքննուին: Ընդդիմադիրները կ'առարկեն թէ այս որոշումով բանտերու դուները պիտի բացուին հազարաւոր վտանգաւոր ոճրագործներու առջեւ:

34 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ շաբաթ օր, իբրեւ հետեւանք օդանաւային արկածներու: Ամէնէն ծանրը պատահեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, ուր սաւառնակ մը ջախջախուեցաւ բազմամարդ արուարձանի մը մէջ: Հինգերորդ արկածն էր այս Նի Եորքի մէջ, չորս ամսուան ընթացքին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դատական նախարարը յորդորեց որ ոսկի դիզող Ֆրանսացիները իրենց պահեստին 15 առ հարիւրը փոխ տան կառավարութեան:

ՍՈՒՐԻՈՅ բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները լուծուեցան կառավարութեան հրահանգով: Նոր օրէնք մը պիտի հրատարակուի, կուսակցութեանց վերակազմութեան համար: Ցարդ իսկ քաղաքական կուսակցութիւններ կային Սուրիոյ մէջ, ուր համայնավար կուսակցութիւնը երբեք արտօնուած չէր

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ աշխատանքի ճամբարներ պիտի հաստատուին, սովետական դրութեամբ: Առաջինը պիտի հաստատուի Սաքսոնիոյ մէջ եւ պիտի կրնայ ընդունիլ 20 հազար դատապարտեալներ, իբրեւ «կամաւորներ կատարելու համար ժողովրդական տնտեսութեան գործը»:

Ապրիլեան Ոգատօնը

Ապրիլ 24ին իրիկունը:

Նոյն օրը ժամը 7ին պսակ մը կը դրուի Անծանօթ Զինուորին դամբարանին վրայ:

ՅԱՌԱՋ կը նուիրէ

Նիւ Եորքէն Տիկին Մողոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօլաքրոջը՝ Տիկին Նըւարդ Ուզունեանի, Տէսին:

Տէր եւ Տիկին Վարդան Ումուրչատեան եւ զաւակը՝ Օր. Կրետա, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան, Այրի Տիկին Իսկուհի Սարգիսեան (Տէտէ Աղաճ) Տէր եւ Տիկին Մխիթար Մամիկոնեան (Տէտէ Աղաճ), Սիմոնեան (Հայաստան), Գրիգորեան (Հայաստան), Քէլլէրեան (Հայաստ.), Տուտի Փափազեան, Եազըճեան, Քէօսէեան, Քեաթիպեան, Փափազեան, Նիկողոսեան, Գույումճեան, Ուրբաթեան, Թաշճեան եւ Գապաքեան ընտանիքները խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՒԶԱՐ ՈՒՄՈՒՐՇԱՏԵԱՆԻ
(Ծնեալ Սիրունեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Կիրակի ցերեկ, 6 Ապրիլ, իր բնակարանը 77 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, չորեքշաբթի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ժամը 2.15ին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այն նկատել ներկայս:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Հանգուցեալ Յովսէփ Յովսէփեանի մահուան առթիւ, Տակառեան եւ Շիրինեան ընտանիքները իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տարօնեան ընտանիքին եւփոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆր. կը նուիրեն Պանեէօ Քաշանի Ֆր. Կապ. Խաչին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Այր Տիկին Գոհար Վտարանդի, իր ներոջ այրի տիկին ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՋԱՐԸՔԻ (Կարնեցի) մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի՝ հինգ հարիւր Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, ի նպաստ օգնութեան գործին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ անդամուհի Տիկ. Ա. Թաղէոսեանին՝ իր մօր՝ Այրի Տիկին ՋԱՐՈՒՀԻ ԳԻԼՃԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան Կարտանի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ: Հայրենակիցը զոհ գնաց ցաւալի արկածի մը, Մերէօյլի ածխահանքին խորը, 1952 Մարտ 30ին: Այս տխուր առթիւ մասնաճիւղս մխիթարութիւն կը մաղթէ հանգուցեալին այրիին եւ զաւակներուն:

Մեծ մարզահանդէս Հալէպի մէջ

26րդ միջմասնաճիւղային ֆութպօլի եւ պասքէթ պօլի ախոյենական մրցումներ, մասնակցութեամբ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի 25 մասնաճիւղերուն:

Առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցի նաեւ Յունաստանի ՀՄԸՄ-ի ֆութպոլի խառն խումբը:

Բարձր հովանաւորութեամբ Հալէպի նահանգապետին, նախագահութեամբ Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի:

Ապրիլ 12, 13 եւ 14, Ս. Զատկի շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը:

Հալէպ, քաղաքապետարանի եւ Նաւասարդեան դաշտերուն վրայ:

Մրցումները կը փակուին աւանդական շքեղ տողանցքով, առաջնորդութեամբ Հալէպի սկաուտական նուագախումբին ու մասնակցութեամբ 2500 մարզիկներու, սկաուտներու, գայլիկներու, արենոյշներու եւ արծուիկներու:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Ողբացեալ Գր. Ծ. Վ. Շահլամեանի, Վահան Գույումճեանի, Հայկ Արամ Քիպարեանի եւ Բժիշկ Հայկակ Տէր Ռափայէլեանի (Եգիպտոս) մահուան առթիւ, Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ Հրատարակչականը, խումբ մը Սանասարեանցիներէ շնորհակալութեամբ ըստացած է 4000 ֆրանք:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քաֆէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Ա. ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ: Նիւթ՝ «Նիկոլ Աղբալեան իբր դաստիարակ»: Մուտքը ազատ է:

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Օրը

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 14 ապրիլ, երկուշաբթի ժամը 4—12, Cercle Militaireի թատերասրահին մէջ: Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Կը ներկայացուի տեսարան մը «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»էն: Թաւջութակ LABADIE, հայկական երգեր, դաշնակ Օր. ԱՆՆԻ ԿԱԶԵՐ, Կապոյտ Խաչի պարախումբը նոր պարերով եւ տարազներով:

Ծոխ պիւֆէ: Միջազգային պարեր:

Մուտք 300 ֆրանք:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ 75ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 4ին, Mutualitéի մեծ սրահին մէջ:

Բարձր հովանաւորութեամբ կրթ. նախարար՝ ANDRÉ MARIEի, նախագահութեամբ Ռէնսիի քաղաքապետ MARCEL CONSOLի եւ պատւոյ նախագահութեամբ Տիկին Ա. Էզնայեանի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժինով:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Մարսէյլ - Սէնթ Մարկրիտէն Տօնապետեան ընտանիքը տարաբախտ ԵՓՐԵՄ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 750 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, Այրի Տիկին ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՆԱԳԱՇԵԱՆի մահուան առթիւ ալ 750, նոյն նպատակով:

Ընկեր Սահակ Նագաշեան իր մօր, այրի տիկին Հայկանուշ Նագաշեանի յիշատակին 2000 ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին, 500 ֆր. ալ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկ. Տէր Նազարէթեան եւ զաւակները ցաւակցութիւն յայտնելով Այրի Տիկին Անահիտ Սարգիսեանի եւ պարագաներուն, իր ամուսնոյն ողբացեալ ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆր. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Վեթ. ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 9 AVRIL 1952 Չորեքշաբթի 9 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6734-Նոր շրջան թիւ 2145

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԱԲՈՒՍԻԿ ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐ

Մոսկուայի Տնտեսական համագումարին առթիւ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը յայտարարէր երէկ, սրտաուռուչ միամտութեամբ.

— «Խ. Միութիւնը գործքով կ'ապացուցանէ, անգամ մը եւս, թէ հիմնովին կը յարգէ բոլոր երկիրներուն, հետեւաբար եւ Ֆրանսայի ազգային անկախութիւնը» (Իւմանիթէ, 8 Ապրիլ):

Ինչպէս միշտ եւ ամէն տեղ, Ֆրանսացի խօսնակն ալ մոռցած չէր Ստալինը: Կը յիշէր անոր վերջին յայտարարութիւնը,— Խ. Միութիւնը կ'ուզէ որ ամրապնդուի ընկերվարական եւ դրամատիրական վարչաձեւերու խաղաղ կենակցութիւնը:

Ի՜նչ փայլուն հեռանկար, եթէ հաւաստիքները համապատասխանէին իրականութեան ...

Եթէ Խ. Միութիւնը իսկապէս յարգած ըլլար «բոլոր երկիրներու ազգային անկախութիւնը», ինչո՞ւ այսքան ահաւոր ալեկոծութեան մը մատնուած պիտի ըլլար Եւրոպան,— ամբողջ աշխարհը: Ալեկոծութիւն մը որ սկսաւ 1917ին, եւ սաստկացաւ երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ:

Աչք մը նետեցէք աշխարհացոյց քարտէսին վրայ, եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի անողոք իրականութիւնը:

Այո, տակաւին կան քաղքենի - դրամատիրական պետութիւններ որոնք իրենց թաթին տակ առած են ուրիշ ազգեր եւ երկիրներ, կաշկանդելով անոնց ինքնորոշման իրաւունքը:

Եւ կան արիւնազանգ բռնակալութիւններ ալ, ինչպէս Թրքականը, որ իր գաղաթնակէտին հասաւ ոչ միայն երէկուան յաղթականներուն դասալքութեամբ, այլ մանաւանդ Մոսկուայի գինակցութեամբ եւ դաւադրութեամբ:

Աշխարհի պատմութիւնը տակաւին չէ արձանագրած այսքան անբարոյական գործակցութիւն՝ յեղափոխական կոչուած հոսանքի մը կողմէ: Հրէշային դաշինք մը, որ տեւեց 25 տարի եւ որուն հետեւանքները չեն դարմանուած տակաւին:

Արդ, աչք մը նետելով քարտէսին վրայ, դուք համրեցէք թէ որո՞նք մեծամասնութիւն կը կազմեն,— քաղքենի աշխարհակալութեան բռնագրաւուած երկիրնե՞րը, թէ այն երկիրներն ու ազգերը որ կը հեծեն խորհրդային գլանին տակ:

Կը բաւէ նկատի առնել միայն նախկին Ռուսաստանի այլազան երկրամասերն ու ժողովուրդները, որոշ գաղափար մը կազմելու համար:

Դուրս ելէք այդ անծայրածիր տարածութենէն, եւ պիտի տեսնէք ուրիշ սահմանակից աշխարհամաս մը, նոյն հարթիչ գլանին տակ,— Ռումանիա, Պուլկարիա, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա, Ալպանիա, Լեհաստան: (Եուկոսլաւիա, նոյնքան բոլշեւիկ, հազիւ յաջողեցաւ թօթափել Մոսկուայի լուծը եւ այժմ դարձած է աչքի փուշ: Նշանակէտ՝ առաջին գրոհին:

Խ. Միութենէն դուրս ըլլան թէ ներս, այս բոլոր «ազատագրեալները» եթէ իսկապէս ազգային անկախութիւն վայելէին, ինքնին ջուրը կ'իյնար վերագինման որեւէ ծրագիր:

Եթէ Մոսկուան քաշուէր իր բնական սահմաններուն մէջ, թոյլ տալով որ իւրաքանչիւր ժողովուրդ իր ճակատագիրը վարէ ազատ եւ անվախ, այն ատեն աւելորդ կը դառնային խաղաղութեան համագումարներն ու բանաձեւերը: Եւ Փիքասոյի աղաւնին ալ հանգիստ կը թառէր մարդկութեան գլխուն:

Այն ատեն, առեւտուրն ալ անշուշտ կը զարգանար, կը տասնապատկուէր, ազատ փոխանակութեամբ:

Մինչդեռ,— ահաւասիկ մեր մինուճար հայրենիքը,— ոչ իսկ աղաւնի մը կամ կռունկ մը կրնայ թռցնել առանց Մոսկուայի հրամանին: Գոնէ իբրեւ հոգեւոր մխիթարութիւն ...

Ի՞նչ կ'արժեն շռայլաբան հաւաստիքները, երբ միլիոնաւոր անձարներ կը տքան համայնակուլ բռնապետութեան մը տակ, իսկ ուրիշ միլիոններ մինչեւ ակռաները կը զինուին, նոյն լուծէն խուսափելու համար:

Թերթերը կը գրեն թէ տնտեսականէն վերջ, Մոսկուան կրօնաւորներու համագումար մըն ալ պիտի սարքէ, յանուն ժողովուրդներու բարօրութեան եւ խաղաղութեան:

«Տէր ողորմեա» մըն ալ մեր կողմէ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞ՒՐ ԷԻՐ, ՏԻԿԻ՛Ն

Հազարներով, հարիւր հազարներով ջարդուեցանք վերջին վաթսուն տարուան ընթացքին, բայց մարդ իր քունը չփախցուց այդ աղէտին պատճառաւ:

Իրաւ է, շատ մը ճառեր արտասանուեցան, հօս, հոն, շատ մը ցաւակցական տողեր նուիրուեցան մեզի, բողոքի բանաձեւեր քուէարկուեցան, նոյնիսկ քանի մը հոգի ալ արցունք թափեցին: Բայց այդ բոլորը՝ ծաղիկի մը կեանքին չափ ալ չտեւեցին:

Եւ օրին մէկը, դահիճը բազմեցուցին դահի մը վրայ եւ սկսան խնդալ իր դոհերուն քթին: Նոյնիսկ սկսան մեզ բամբասել.

— Նապաստակի կը նմանիք... կռուիլ չէք գիտեր: Ոչխարի պէս ջարդուեցաք: Խեղճ ժողովուրդ էք: Հա, հա, հի, հի, հու, հու ...

Զբարեհաճեցան թղթատել «Վարդանանցի» պատմութիւնը: Զտեսնելու, չիմանալու դարկին մեր նոր օրերու «Վարդանանց»ները — Գարահիսար, Սասուն, Վան, Ուրֆա, Արարա, Այնթապ, Մարաշ, Մուսատաղ, Ղարաքիլիսէ, Սարտարապատ, Բաշ Աբարան:

Եւ սկսան իրարու պատմել.

— Կարեւորութիւն չունի... մէկ միլիոն Հայ չեւել է եղեր, պակաս է եղեր աշխարհի մէջ, ընդհաւ տարբերութիւն չըներ ...

Բայց շատ, շատ մեծ տարբերութիւն կ'ընէ եղեր եթէ երկրագունդին երեսէն պակսին քանի մը հազար խոզեր, շուներ, կատուներ եւ մուկեր:

Չէ՞ք հաւատար. մտիկ ըրէք.

Ատենէ մը ի վեր կարգ մը բարեգութ մարդիկ իրար անցած են որ բժիշկները, իրենց գիտական փորձերը կը կատարեն անմեղ ու անբան անասուններու վրայ:

Պատուա՞ստ մը պիտի փորձեն — կ'առնեն մուկ մը եւ անոր կը ներարկեն նորագիւտ շիճուկը: Նոր դեղի մը ազդեցութի՞ւնը պիտի ուսումնասիրեն — կը կերցնեն կատուին կամ շունին: Մեռան, մեռա՞ն, որո՞ւն հոգը:

Վերջերս օրինագիծ մը մշակուեր է որ կ'առաջարկէ ամերիկեան խորհրդարանին՝ ապօրինի կամ վայրենի չնկատել անասունի մը վրայ կատարուած փորձը՝ ասունի մը կեանքին փրկութեան համար:

Բայց ինչ իրարանցում: Տիկին մը կը ճուայ.

— Զըլլալիք բան է, պէտք է վերջ տալ այդ բարբարոսութեան: Հրէշային է, տմարդի ...

Երթաս բռնես այս աղնուափայլին մազերէն ու պոռաս իրեն երեսին.

— Հանը՛մ, բարբարոսութիւն չէ՞ր երբ Հայոց ազգին երեխաները ծովը կը թափէին: Հրէշային չէ՞ր երբ զաւակը կը մորթէին մօրը աչքին առջեւ: Տմարդի չէ՞ր երբ «ճէնթըլմէն»ը իր եաթաղանը կը սրէր մեր միսերուն վրայ... ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԸՆԿԵՐ Գ. ԻՓԷԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն հետեւեալ ցաւակցական գիրը ուղղած է Համազգայինի Կեդր. վարչութեան, Պէյրութ, Ապրիլ 1 թուականով.—

«Խոր կսկիծով իմացանք դառնաղէտ մահը, «Համազգային»ի հիմնադիրներէն եւ Կեդր. վարչութեան քարտուղար, ազգային եւ կուսակցական վաստակաւոր գործիչ, հայ մշակոյթի անխոնջ մշակին, ընկեր Գասպար Իփէկեանի:

Դեռ քանի մը ամիս առաջ, մեր մեծանուն Շանթի կորուստէն ետք, ծանր է հաստատել «Համազգային»ի այս հաւատաւոր եւ անձնուրաց աշխատաւորի կորուստն ալ:

Խորապէս կը չափենք ձեր ստացած հարուածին ծանրութիւնը:

Զինուած այն հրաշագործ հաւատքով, որ ստեղծագործ մայրն է եղած մեր ազգային բոլոր մեծ արժէքներուն, մենք մոլեռանդ հաւատքն ունինք, որ այս թանկագին կորուստները պիտի չթուլացնեն «Համազգային»ի վերելքը:

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէն բաժնելով ձեր արդար վիշտն ու ցաւը, կը հաւատայ, որ «Համազգային»ը նոր յաջողութիւններով միայն լաւագոյն յարգանքը տուած ըլլայ մեր միշտ սիրելի Գասպար Իփէկեանին»:

Դանիէլին դիրքը

Ազգ. ժողովը երէկ զբաղեցաւ վարչապետին յարուցած խնդիրներով, որոնց տասը գլխաւոր կէտերուն համար վստահութեան քուէ պահանջած էր:

Երէկ բացատրած էինք թէ որոնք են այդ կէտերը: Իրագեկներու կարծիքով, Ազգ. ժողովին մեծամասնութիւնը տրամադիր էր վստահութեան քուէ տալու: Ամէնէն մեծ դժուարութիւնը կը ներկայացնէր հարկային զանցառութեանց ներման խնդիրը: Շատ մը երեսփոխաններ կ'ուզէին այս խնդիրը անջատել միւս առաջարկներէն, բայց վարչապետը անբաժանելի կը նկատէ իր ծրագիրը:

Երէկ դահլիճին դիրքը ամուր կը համարուէր այն ենթադրութեամբ թէ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը թեր պիտի քուէարկէ: Ժողովին վրայ ազդած է նաեւ Պ. Փինէի վճռական դիրքը: Վարչապետը այն տեսակէտն ունի թէ առհագին հարստութիւն դիզուած է երկրին մէջ, բայց պահուած դումարները մէջտեղ հանելու համար անհրաժեշտ է վստահութիւն ներշնչել եւ պաշտպանել ֆրանքին արժէքը, միեւնոյն ատեն ընդհ. ներում շնորհելով հարկախոյսներուն: Առժամապէս ներելով այս վերջիններուն, Պ. Փինէ կ'ուզէ խուսափիլ նոր տուրքերէ: Շատեր «անբարոյականութիւն» կը նկատեն այս ծրագիրը, որուն նպատակն է երեւան հանել պահուած ոսկիները եւ հընչուն դրամները: Վարչապետը կ'առաջարկէ ուրիշ ծրագիր մը ներկայացնել, սակայն ոչ մէկ հակառաջարկ: Ատոր համար է որ երէկ այն համոզումը կը տիրէր թէ Ազգ. ժողովը պիտի վաւերացնէ կառավարութեան առաջարկները:

✕ Փարիզի սակարանը եւս լաւատես կ'երեւար երէկ: Երկուշաբթի օր նափոլէոնը 4310 ֆրանքէն ինկաւ 4230 ֆր.ի (ուրբաթ): Կ'արժէր 5040 ֆր., Պ. Փինէի դահլիճին կազմութենէն առաջ: Զուիցերիական ոսկին իջաւ 4030ի (4130), սթերլինը՝ 5030ի (5100): Ձոյլ ոսկին՝ 545.000ի (566.000): Թղթադրամ տոլարը՝ 425ի (434), սթերլինը՝ 1015ի, զուից. ֆրանքը 99.50ի (ազատ շուկայ):

✕ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ելմտական ճիւղը յայտարարութիւն մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ հարկախոյսներու համար նախատեսուած ընդհ. ներումը քաջալերանք մըն է խարդախութեան համար որմէ պիտի օգտուին մեծ հարստութիւնները:

Թունուզի խնդիրը

Երէկ ալ կը սպասուէր որ Թունուզի նոր վարչապետը, Պ. Պաքուշ, ներկայացնէ իր դահլիճին ցանկը:

Թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը վերջին պահուն որոշած էր միեւնոյն ատեն նշանակել իր նախարարները եւ բարենորոգումներու յանձնաժողովին անդամները: Ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ ամէն բան պատրաստ է, բայց գեղագիր մը կը փնտռուի, արաբերէն գրելու համար պաշտօնագիրները:

Վերջին լուրի մը համաձայն, դահլիճին ցանկը պէտք է ներկայացուած պիտի ըլլար երէկ առտու: Ֆրանսական շրջանակներու մէջ լաւատես կ'երեւան: Միեւնոյն ատեն կը հաստատեն թէ մօտերս ետ պիտի առնուին բացառիկ միջոցները: Բայց աքսորականները խմբովին պիտի չվերադառնան, այլ իւրաքանչիւր պարագայ առանձին պիտի քննուի: Շատ բան կախում ունի բարեկարգութեան վերահաստատումէն:

✕ Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը հինգշաբթի օր պիտի զբաղի Թունուզի հարցով,— օրակարգ անցընե՞լ թէ, ոչ: Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ Պ. Իտըն պատասխանելով հարցումի մը, յայտարարեց թէ համաձայն չէ որ միջազգային միջամտութիւն մը կատարուի այս հարցին մէջ, վասն զի ամէն յոյս կայ որ համաձայնութիւն մը գոյանայ Ֆրանսայի եւ Թունուզի միջեւ: Յետոյ բացատրեց թէ ամէն միջոց պէտք է փորձել, որպէսզի Ֆրանսա եւ Թունուզ իրենք լուծեն վէճը:

Հրեական հատուցումներու խնդիրը

Իսրայէլի պատուիրակութիւնը խզեց բանակցութիւնները արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչներուն հետ, «բոլորովին անդոհացուցիչ» դտնելով անոնց առաջարկները: Պատուիրակութեան անդամներէն Տոքթ. Կերշոն Աւներ ըսաւ թէ խզումը վերջնական է եւ թէ «շատ ծանր տագնապ մը ծագած է»:

Երկուշաբթի օր, երկու ժամուան ժողովէ մը վերջ, գերման պատուիրակութեան նախագահը, Ֆրանց Պօէմ, յայտարարեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վճարելիք հատուցումը պիտի ըլլայ 750

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՆԱՐԻՒՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

« Լը Մոնտ » վերջերս յօդուածաշարք մը նըւիրեց Մեծն Բրիտանիոյ ընկերային յեղափոխութեան, որ քառասուն տարիէ ի վեր կը շարունակուի առանց արիւնահեղութեան: Կործանած եւ – մտական օրէնքները մեքենական գործադրութեամբ, ազնուական դասակարգը մինչեւ վերջին տեններ կրցած էր իր ափին մէջ պահել թագաւորութեան ղեկը: Այժմ, իր անկումի ժամը հընչած է: Անգլիական «երկու ազգեր »ը իրարմէ բաժնող անջրպետը սկսած է լեցուիլ: Կը թուի թէ՝ բրիտանական իրաւակարգի բարեշրջումը մօտերս պիտի յանգի ընկերային դասակարգերու վերջնական ջնջումին :

Նոյնիսկ պահպանողական կառավարութեան օրօք, ամէնէն հարուստ Անգլիացին այսօր պիտի ապրի եկամուտով մը որ, գոնէ տեսականօրէն, հանքագործի մը եկամուտին առ առաւելն 12 — 15 անգամը միայն կրնայ ըլլալ: Դարուն սկիզբը այս համեմատութիւնը 1500 — 2000 անգամ էր: Ահա տնտեսական յեղափոխութիւն մը որ կերպարանափոխեց Անգլիան :

Այս փոփոխութենէն միայն միլիոնատէրը եւ մեծահարուստ հողատէրը չէ որ ազդուած են: 1900ին, 25.000 սթերլին զուտ եկամուտ ունեցող դրամատէրի մը կամ գործարանատէրի մը գնելու կարողութիւնը 340 անգամ աւելի բարձր էր քան հանքագործինը: Այս համեմատութիւնը այսօր իջած է 9ի :Միեւնոյն ձեւով, դատաւորի մը թոշակը (5000 սթերլին) հանքագործի մը ապրուստի մակարդակին հինգ անգամը կը ներկայացնէ, մինչ 1900ին 70 անգամ աւելի բարձր էր: Համեմատութիւնը 4.5ի իջած է մառեչալի մը կամ փոխ նախարարի մը համար: 3ի՝ բրիտանական թանգարանի տնօրէններուն, 2.5ի՝ փաստաբաններու, ճարտարապետներուն, բժիշկներուն, համալսարանի ուսուցչապետներուն եւ, վերջապէս , 1.5ի՝ երկրորդական ուսման դասախօսներուն համար :

Կենցաղի մակարդակի հաւասարեցման այս ձգտումը միայն Անգլիոյ յատուկ երեւոյթ մը չէ: Նոյն բանը նշմարելի է նաեւ Ամերիկայի եւ եւրոպական բազմաթիւ երկիրներու մէջ: Միայն Խ. Միութիւնն է որ «ընտիր»ներուն վերապահած է ոչ թէ տասը, այլ հարիւր անգամ աւելի գնումի կարողութիւն, բաղդատելով «դանդուած»ին հետ:

Այս յեղափոխութիւնը արմատապէս կերպարանափոխեց Մեծն Բրիտանիոյ տնտեսական կառոյցը, որուն քաղաքական եւ ընկերային հիմքը տակաւին բացորոշապէս կը կրէ ազնուապետական դրոշմ :

— « Անանցանելի անդունդ մը հարուստը կը բաժնէր աղքատէն: Առանձնաշնորհեալները եւ ժողովուրդը կը կազմէին երկու տարբեր ազգեր՝ կառավարուած տարբեր օրէնքներով, եւ բոլորովին անընդունակ փոխադարձ հասկացողութեան»:

Այս խօսքերը, գրուած Տիզրայէլիի կողմէ , մինչեւ քաներորդ դարու սկիզբը տակաւին կը պահէին իրենց ուժը: «Պետֆորտի դուքսը, կ՚աւելցնէր Տիզրայէլի, կ՚ըսէր Վիքթորի Թագուհիին թէ՝ 300.000 ոսկի եկամուտ ունի»: Ճօզէֆ Չէմպըրլէյն 1885ին կը յայտարարէր.— «Հողերուն 1/3ը հազարեակ մը կալուածատէրերու սեփականութիւնն է»: Իփոլիտ Թէն, 1865ին, կը յիշէր 25 տարի առաջուան գնահատութիւն մը, որուն համաձայն 16 միլիոն ընդհ. բնակչութեան մէկ միլիոնը ծառաներ էին: 1900ին մօտաւորապէս երկու միլիոն ձի կը պահուէր աղուէսի որսորդութեան համար: Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին , ազգ. հարստութեան 70 առ հարիւրը կը պատկանէր ժողովուրդի 1.3 առ հարիւրին, իսկ 85 առ հարիւրը՝ բնակչութեան 5 առ հարիւրին ձեռքը կը գտնուէր :

« Բարձր դաս »ին եւ «ժողովրդական դանդուած»ին միջեւ գոյութիւն ունեցող այս տարբերութիւնը հաւատարմօրէն արտայայտուած է անգլիական գրականութեան մէջ: Սէքվիլ Ուէսթ իր «Եդուարդեանի» (The Edwardians) հատորին մէջ կը նկարագրէ ազնուական դասուն պերճաշուք կենցաղը, մինչ «դանդուած»ին թշուառութեան պատկերացումը կը գտնենք Տիքընսի գործերուն մէջ: Եդուարտեան շրջանը ազնուապետական դասու չքեղութեան վերջին փայլը կ՚արձանագրէ : Հըքսլի կը գրէ.— «Նոր Կուինիոյ վայրենիները աւելի տանելի պայմաններ ունէին, քան Ուէսթէնտի կարգ մը բնակիչները» (Լոնտոնի մէկ թաղը): Իսկ Ճ. Չէյպըրլէյն կ՚աւելցնէր .— « Աշխատաւորը նուազ անժառանգ էր ԺԵ. դարու վերջաւորութեան »:

Այս մռայլ հակադրութիւնը, հարուստին եւ աղքատին միջեւ, ըսել կուտար Թէնի.— « Քսան հազար ոսկի եկամուտ ունեցէք, կամ կորեցէք ձեր վիզը»: Այսօր ոչ մէկ անգլիական քաղաքացի , գոնէ տեսականօրէն, այսքան եկամուտ ունի: Առաւելագոյնը վեց հազար սթերլինը չանցնիր : Այսինքն, Թէնի ժամանակաշրջանի դրամական արժէքին 25 առ հարիւրը, կամ ապրելու համար անոր անհրաժեշտ նկատած գումարին 5 առ հարիւրը միայն: Այնպէս որ«յեղափոխութիւն» բառը չափազանցութիւն չէ՝ այսքան խոր փոփոխութիւն մը արձանագրելու համար:

Բազմամիլիոնատէրը, որ չի կրնար հանքագործի մը վարած կեանքէն տասը կամ տասնըհինգ անգամ աւելի բարձր կենցաղ մը թոյլատրել իրեն, յաճախ կը փորձուի մեղադրել աշխատաւորական նախկին կառավարութիւնը : Իսկ աշխատաւորականները, փոխանակ հերքելու կամ ուրանալու այս հաստատումը, ընդհակառակն որոշ վարկ կու տան անոր.— « վերջին հինգ տարիներու ընթացքին, հպարտօրէն կը յայտարարէր Պ. Պեւըն իր հրաժարման պահուն, գլուխ հանեցինք ընկերային ամենամեծ յեղաշրջումը, որ աշխարհ տեսած ըլլայ երբ եւ իցէ»: Անդադար կրկնուելով , հետզհետէ մտքերու մէջ տեղ կը գրաւէ սա գաղափարը թէ՝ 1945ի Յուլիսը այս անարիւն յեղափոխութեան սկիզբը կը կազմէ:

Իրողութիւնը տարբեր է սակայն, կ՚ըսէ «Լը Մոնտ»ի յօդուածագիրը.— « Ազգ. եկամուտի աստիճանական վերաբաշխումը սկսաւ քառասուն տարի առաջ: Հարկային դանակը (couperet) գրեթէ միշտ իրենց ձեռքին մէջ ունեցած են ազատական եւ պահպանողական կառավարութիւնները , այսինքն « ունեւորները,» եւ ոչ թէ «դանդուածը»: Մինչեւ 19րդ դարու վերջը պետութիւնը կը գոհանար 2—3 առ հարիւր եկամուտի տուրք գանձելով: 1913ին սակը բարձրացաւ 8 առ հարիւրի, 1919ին՝ 51 առ հարիւրի, 1939ին՝ 78 առ հարիւրի, եւ վերջապէս 94 առ հարիւրի 1945ին: Առաւելագոյն սակն է այս: Դրութիւնը յառաջատուական է, եւ 94 առ հարիւրը կիրարկելի է 100.000 սթերլինէ աւելի տարեկան եկամուտ ունեցողներուն :

Ֆրանսայի մէջ եկամուտի տուրքի սակը 1.5 առ հարիւրէն 20 առ հարիւր էր 1919ին, 30 առ հարիւր (առաւելագոյն)՝ 1939ին, եւ 70 առ հարիւր 1945ին: Ֆրանսայի հարկային դրութիւնը աւելի կը ծանրանայ անուղղակի տուրքերու վրայ, եւ ընդհանրապէս աւելի բարդ է եւ այլազան քան անգլիականը :

Ինչպէս կը տեսնուի, դասակարգերու հաւասարեցումը սկսած է աշխատաւորականներու իշխանութեան գլուխ գալէն առաջ:Նոյն աստիճանական բարեշրջումը կալուածներու վերաբաշխման առիթով: Ժառանգական տուրքը հաստատուեցաւ 1894ին ութ առ հարիւր համեմատութեամբ : Այս տուրքը 1909ին բարձրացաւ 15 առ հարիւրի , 1914ին՝ 20 առ հարիւրի, 1919ին՝ 40 առ հարիւրի, 1930ին՝ 50 առ հարիւրի եւ 1940ին՝ 65 առ հարիւրի: Անկէ ասդին աշխատաւորականները պարզապէս քանի մը քայլ առին՝ 1946ին սակը բարձրացնելով 75 առ հարիւրի, եւ 80 առ հարիւրի 1949ին:

Վերոյիշեալ սակերը կը վերաբերին 2 միլիոն սթերլինէ վեր ժառանգութեանց: Հոս եւս տուրքը յառաջատուական է : Բաւական կարեւոր ժառանգութեանց համար (օրինակ՝ 30.000 սթերլին) անոնք նուազ յեղափոխական են.— 21 % 1949ին:

Այս բարեփոխումներուն եւ ուրիշ կարգադրութեանց , վերջին տասներկու տարիներու ընթացքին , ժողովուրդի հինգ վեցերորդին (500 սթերլինէ պակաս եկամուտ ունեցող) գնելու կարողութիւնը 25 առ հարիւր աւելցաւ, բաղդատելով նախապատերազմեանին հետ, մինչ մէկ վեցերորդին կենցաղի մակարդակը իջաւ 30 առ % համեմատութեամբ :

Խօսինք օրինակներով.— 1950ին , տարեկան 950էն 1250 սթերլին ռոճիկ ստացող քաղաքային պաշտօնեայի մը գնելու կարողութիւնը կէս առ կէս պակսած է, բաղդատելով նախապատերազմեանին հետ: Իսկ բարձրագոյն ատեանի դատաւորի մը իրական եկամուտը (տարեթոշակ՝ 5000 սթերլին) , 62 առ հարիւր պակսած է 1938էն ի վեր :

Հարցը քննելով աւելի երկար շրջանի մը վրայ, կ՚ունենանք հետեւեալ պատկերը.— 100.000 սթերլին եկամուտ ունեցող հարուստի ձեռքը կը մնար 91.700 սթերլին 1913ին, 23.000 սթերլին՝ 1928ին, 2459 սթերլին՝ 1945ին: 1950ին միմիայն 2097 սթերլին ...:

Կ՚արժէ անգամ մը եւս անդրադառնալ:

Թ.Ա.Թ.

Թիւ 4ը եւ Լիբանան

Յայտնի է թէ «Թիւ 4» անունի տակ ծանօթ ամերիկեան ծրագիրը ինչի՞ կը ձգտի.— Տնտեսական եւ ճարտարարուեստական օժանդակութիւն ընծայել այն երկիրներուն, որոնք անբաւարար զարգացումի տէր ըլլալով վիճակի չեն սեփական ճիգերով միայն կրելու պաշտպանութեան եւ վերականգնումի ծանր բեռը :

Լիբանան եւս, Միջին Արեւելքի այլ պետութեանց շարքին, Թիւ 4էն պիտի ստանայ իր բաժինը :

Վերջերս Թիւ 4ի ամերիկեան պաշտօնատարները Լիբանանի կառավարութեան յանձնած են հինգ թոն ընտիր սերմնցու ցորեն: Այս ցորենը մէկ մասն է այն առաքումներուն, որոնք նախատեսուած են երկու երկիրներու միջեւ գոյացած մասնագիտական գործակցութեան ծրագրով :

Այս սերմնցուն պիտի ծառայէ ցանելու մօտ ութ հէքթար հողամաս :

Նոր փորձ մըն է որ տեղի պիտի ունենայ՝ տեսնելու համար թէ ամերիկեան ցորենի այս տեսակը ի՞նչ արդիւնքներ կրնայ տալ լիբանանեան հողին մէջ ցանուելով :

Երբ մէկ կողմէ Լիթանի գետի ոռոգման եւ ճարտարարուեստական օգտագործման հարցերը կ՚ուսումնասիրուին, միւս կողմէ առաջ կը տարուին հողագործական եւ ագարակային զարգացման կարելիութիւնները :

Իրենց փորձերու ընթացքին, յիշեալ հողագործներուն պիտի տրուին նաեւ հարկ եղած մասնագիտական խորհուրդներն ու օժանդակութիւնները :

Լիբանանի հողագործական նախարարութեան ընդհանուր տնօրէնը՝ Պ. Զուէյն յանուն իր կառավարութեան շնորհակալութիւն յայտնելով յայտարարած է.

— « Այս առիթէն օգտուելով կ՚ուզեմ շնորհակալութիւններս ուղղել Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան՝ մեզի յատկացուցած սերմնցուներուն համար, որոնք կը կազմեն ամերիկեան օժանդակութեան սկիզբը: Այս սերմնցուն պիտի բազմանայ լիբանանեան հողին վրայ, իւրաքանչիւր հունտը պիտի արտադրէ ուրիշ երկու հարիւր հունտեր»:

Հինգ թոն սերմնցու ցորենի պաշտօնական յանձնումը կատարած է Թիւ 4ի լիբանանեան բաժնի նոր տնօրէն՝ տնտեսագէտ Հ. Փիթըր, որ քանի մը օր առաջ Պէյրութ հասաւ: Ան ալ իր կարգին պատասխանելով Պ. Զուէյնի յայտարարած է.

—«Իբրեւ քանակ՝ առաքումը մեծկարեւորութիւն մը չի ներկայացներ. սակայն առկա առաջին չօշափելի փաստն է՝ Ամերիկայի կատարելիք օժանդակութեան: Շաբթէ շաբաթ պիտի աւելնան սերմնցուներու, մեքենաներու, կազմածներու եւ ուրիշ մթերքներու առաքումները: Ամերիկայի հողագործական նախարարութիւնը իր կարելին ըրաւ որպէսզի ցորենը Լիբանան հասնի ճիշդ ժամանակին: Առաջին առաքումը հոս հասաւ օդանաւով. մնացեալները բեռցուած են նաւու վրայ : Կ՚ուզենք Լիբանանի գործակցիլ՝ իր շինարարական աշխատանքներուն եւ բնական աղբիւրներու զարգացման մէջ »:

Պ. Փիթըր պիտի վարէ մասնագիտական գործակցութեան եւ տնտեսական օժանդակութեան ծրագրին գործադրութիւնը Լիբանանի մէջ : Այդ ծրագրին մաս կը կազմեն՝ հողագործական, առողջապահական, կրթական, փոխադրական, կառավարական գրասենեակներու, ճարտարարուեստի եւ բնակարանային զարգացումներու զանազան խնդիրներ :

1951ին էր որ Լիբանան եւ Միացեալ Նահանգները ստորագրեցին Թիւ 4ի համաձայնագիրը, որ Լիբանանի խորհրդարանին կողմէ վաւերացուեցաւ անցեալ Նոյեմբեր 27ին:

Բնականաբար այսպիսի ընդարձակ ծրագրի մը իրագործումը կը պահանջէ մասնագէտներու բաւական մեծ թիւ: Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը յանձն առած է ուղարկել մասնագէտներ եւ միեւնոյն ատեն վճարել անոնց թոշակները, ինչպէս նաեւ հարկ եղածկազմածներուն եւ մթերքներուն փոխարժէքը :

Ատոր փոխարէն, Լիբանանի կառավարութիւնը իր վրայ առած է գրասենեակներու համար պէտք եղած շէնքերու հայթայթումը, փոխադրական միջոցներու, թարգմաններու, տեղացի մասնագէտներու, առաջնորդ ուղեցոյցներու եւ բանուորներու ծախսերը :

Տրուած տեղեկագիրները կը պարզեն թէ Թիւ Զորսի լիբանանեան գործունէութիւնները պիտի կատարուին բնական աղբիւրներու զարգացման ճիւղին մէջ: Ինչպէս յիշեցինք, այս ծրագրին մէջ կը մտնեն նախ Լիթանի գետի օգտագործումը , Հիւսիսային Լիբանանի ջուրի ստորասարկութեան զարգացումը եւ այլ անջրդի գիւղեր ջուրով օժտելու աշխատանքները :

Միացեալ Նահանգներու վերստուգիչ Գրասենեակի փորձագէտներէն բաղկացած առաքելութիւն մը քննելու վրայ է Լիթանի գետի աւազանին 200 քիլոմեթր տարածութեան երկրորդ մասը:

Երկրագործութիւնը զարգացնելու համար , հոգ պիտի տարուի գործնական կրթութեան եւ

Փետր. 18ը յիշատակի օր

ԽՄԲ.— Հիւս. Ամերիկայի Մեսաչուսեց նահանգին փոխ կառավարիչը հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակած է Փետր. 18ի տարեդարձին առթիւ, Փետր. 15 թուականով.—

« 1952ի Փետրուար 18ը 31րդ տարեդարձն է այն յաջող ապստամբութեան, որ տեղի ունեցաւ խորհրդային իշխանութեանց դէմ՝ Հայաստանի ժողովրդավար տարրերուն կողմէ: Մեսաչուսեցի նահանգին մէջ բնակող 60.000 Հայերուն մեծամասնութիւնը փարած է ժողովրդավարութեան սկզբունքներուն եւ բուռն կերպով դէմ է համայնավար աշխարհակալութեան :

« Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, ազգային կազմակերպութիւն մը, նուիրուած է, արեւելեան երկիրներու մէջ, բռնակալ տիրապետութեան տակ ապրող հայութեան համար մարդկային իրաւունքներ եւ ժողովրդավարութիւն ապահովելու աշխատանքին :

« Այս կազմակերպութիւնը ծնաւ 1890ին՝ իրեն նպատակ ունենալով պաշտպանել հայ ժողովուրդին ֆիզիքական գոյութիւնը եւ անոր մարդկային իրաւունքները: 1903ին, սահմանէն անդին, Ռուսահայաստանի մէջ, ցարը բռնագրաւեց Հայաստանեայց եկեղեցիին եւ դպրոցներուն կալուածները: Ատիկա փորձ մըն էր ռուսացնելու համար հայ ազգը, քայքայելով անոր ինքնուրոյն մշակոյթը: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը չարժման մէջ դրաւ ազգին բոլոր ուժերը եւ ղեկավարեց դպրոցներու եւ եկեղեցիներու զինեալ պաշտպանութիւնը:

«Հայաստանի անկախ հանրապետութիւնը հիմնուեցաւ առաջին պատերազմին եւ ճանչցուեցաւ Միացեալ Նահանգներու կողմէ: Նախագահ Ուիլսըն, որ ջերմօրէն կը պաշտպանէր հայ ժողովուրդին ազատութիւնը միջազգային ժողովներու մէջ, մերժեց ճանչնալ Հայաստանի գրաւումը իր թըշնամիներուն կողմէ :

«Հայ ժողովուրդը, միակամ, ապստամբեցաւ եւ վերջ տուաւ խորհրդային բռնակալութեան, 1921 Փետրուարին :

« 1921 Փետրուար 18ի փառաւոր թուականը, ինչպէս նաեւ յիշատակը այն քաջարի մարտիկներուն, որոնք, այդ օրը, իրենց հայրենիքէն վտարեցին համայնավար թշնամին, դարձած են ներշնչման աղբիւր ազատատենչ հայ ժողովուրդին համար, ամենուրեք: Ամէն տարի, այդ տարեդարձին Հայերը նոր յոյսերով կը խանդավառուին :

« Այս կազմակերպութիւնը յարատեւօրէն ազդարարած է ամբողջ աշխարհին խորհրդային համատիրութեան մասին: Այս տարի անգամ մը եւս կը շեշտէ իր նուիրումը այն ճիգին, որուն նպատակն է ազատագրել ոչ միայն հայ ժողովուրդը, այլ եւ այն փոքրամասնութիւնները, որոնք խորհրդային բռնակալութեան ենթարկուած են :

« Հետեւաբար, ես, Ջարլզ Ֆ. Ճէֆ Սալիվըն, Մեսաչուսեցի նահանգին տեղակալ ու փոխանորդ կառավարիչը, կը հռչակեմ 1952ի Փետրուար 18ը յիշատակի օրը այն յաջող ապստամբութեան, որ կազմակերպուեցաւ Խորհրդային Միութեան դէմ, եւ յարգանքի օր մը՝ ի նպաստ խորհրդային տատիկանական պետութեան հպատակ ժողովուրդներու դատին » :

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՎԵՆԵՏԻԿ, (յապաղած).— Թատրոնը աւանդութիւն է Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ: Հոն է որ ծնունդ առած են հարիւր տարի առաջ այն դերասանները եւ թատերագիրները, որոնք արեւմտահայ գրականութեան մէջ երեւելի անուններ դարձան, — Պէշիկթաշլեան, Թէրզեան, Թղլեան, Փափազեան, Աճէմեան եւն.:

Երկրորդ միջազգային պատերազմի աղետալի տարիներէն վերջ վերաբացուած Մուրատ Ռափայէլեանի աշակերտները, մեծ մասով Ֆրանսայէն եւ Յունաստանէն, արժանաւոր յաջորդներ ուզեցին ըլլալ իրենց նախնիքներուն, իրենց անդրանիկ փորձերուն մէջ ցոյց տալով յաջողութիւն, եռանդ եւ խանդավառութիւն թատրոնի հանդէպ:

Մարտ 22 եւ 23, երկու ընտրուած օրեր էին, նուիրուած ներկայացումներու: Առաջին օրը ներկայացումը տրուեցաւ հայ գաղութին համար, երկրորդը վարժապետներու ընտանիքներուն և վենետիկեան ընտրանիին առջեւ, որոնց մաքին վրայ հայ պատանիները միշտ գեղեցիկ յուշեր թողած են իրեց մարզական ու գեղարուեստական մըրցումներուն մէջ, շահելով առաջին եւ կամ երկրորդ մրցանակները :

Հայ գաղութին համար աշակերտները ներկայացուցին ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐԸ, կատակերգութիւն մը մէկ արարով, շատ յուզիչ եւ բարոյական տրամ մը:

Տեղի ունեցան ուրիշ գեղեցիկ կտորներու ներկայացումներ, մէկը՝ երգախառն զաւեշտ մը, որուն մասնակցեցան վարժարանին փոքրիկները : Իտալերէն լեզուով ուրիշ կատակերգական կտորներ, եւ ամէնէն վերջ Րիչչի եղբայրներու «Գրիսփինոյ» օփերայէն զուարթ հատուած մը, ու մեծապէս հաճելի անցաւ: Շատ գեղեցիկ էր (տարազ եւ յարդարում) Գոունէյլի « Սիտ » ողբերգութենէն առնուած քանի մը տեսիլներու բեմադրութիւնը, ժամանակին տարազով եւ ասպետական բարքերով: Ներկայացումէն վերջ Ֆրանսական հիւպատոսը ջերմապէս շնորհաւորեց տեսչութիւնը :

Բազմութեան մէջ կը նշմարուէին նախկին սաներ իրենց ընտանիքներով՝ որոնք կը բնակին Վենետիկ կամ Փատուա, Մեսթրէ եւ Վենետիկի մօտակայ քաղաքներուն մէջ: Իտալացիներուն տրուած օրը վարժարանին թատրոնի սրահը այնքան խիտ էր բազմութեամբ որ չէր կարելի ոտքի վրայ անգամ տեղ մը ազատ գտնել: Ֆրանսական հիւպատոսին քով բազմած էր հանդիսականներու առաջին գծին վրայ Յունաստանի հիւպատոսը, որ յատկապէս կը հետաքրքրուէր Յունաստանէն եկած աշակերտներով եւ անոնց խաղարկութեամբ:

Բազմութիւնը մեկնեցաւ գոհ եւ զուարթ, երեք ժամ զուարճանալէ վերջ : Ներկայ մը

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ՎԻՊԱԳՐԻ ՄԸ ՄԱՀԸ.— Բագրատ Սաաֆֆի (Հմայեակ Մելքոնեան) Հայաստանի երիտասարդ արձակագիրը մեռած է Դեկտ. 17ին: Ծնած է 1913ին Կարսի Մոլակ գիւղը: Պզտիկ տարիքէն որբ մնալով մեծցած է Ամերիկեան որբանոցները: Աւարտած է Լենինականի մանկավարժական դպրոցը եւ Մոսկուայի պատմութեան եւ գրականութեան համալսարանը: Գրել սկսած է 1930ին եւ իր առաջին հատորը լոյս տեսած 1932ին պատմուածքներու ժողովածու մը՝ «Կանաչ քաղաք»: Հրատարակած է նաեւ «Նովելներ» «Լենինական անտառի հէքեաթներ» նորավէպերու հաւաքածոները: 1947ին լոյս ընծայեց «Ստեփան Շահումեան» պատմական վէպը, 1950ին «Փորձութիւն» վէպը որ նուիրուած է Հայրենական պատերազմի տարիներուն Խ. Հայաստանի արդիւնաբերութեան եւ գիւղատնտեսութեան :

ՕՏԱՐ ՀԻՒՐԵՐ.— Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ տարուէ տարի կ՚աւելնայ օտար հիւրերու թիւը: 1951ին Խ. Հայաստան այցելեցին Ալպանիոյ գիտնականները, Հունգարիոյ հանրային գործիչները, անգլիացի կիներ, Պուլկարիոյ մշակութային պատգամաւորներ, Ուրուկուէյի մշակութային գործիչներ եւ Ռումանիոյ մարզական կազմակերպութեանց վարիչները: Պուլկար պատուիրակները յայտարարած են թէ հայ եւ պուլկար ժողովուրդներու ճակատագիրը շատ նման են իրարու, երկուքն ալ տառապած ըլլալով Թրքական լուծի տակ: Իսկ Ռումանիոյ պատուիրակութիւնը մասնաւորապէս հետաքրքրուած է Հայաստանի տնտեսական, մշակութային եւ մարզական խնդիրներով:Ուրուկուէյցիները յայտարարած են թէ «մեծ ուրախութեամբ այցելեցինք Հայաստան, որովհետեւ մեր երկրին մէջ կայ հայկական գաղութ մը » :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ « Ց Ա Ռ Ա Ձ » Ը

մասնագիտական ծանօթութեանց: Շարժուն դրամատուներ հաստատելով գիւղական շրջաններու մէջ, հող պիտի տրուի գիւղացիներու առողջապահութեան զանազան պահանջներուն: Մինչեւ անգամ բժշկական տարրալուծարաններու ցանցեր պիտի տարածուին գիւղական հեռաւոր շրջաններ : Երկրորդական վարժարաններուն ուսուցիչներ պատրաստելու համար պիտի հաստատուին մասնաւոր դպրոցներ, աւանդելու համար տնտեսագիտական, վաճառականական դասընթացքներ և կենցաղավարութեան յատուկծանօթութիւններ: Միեւնոյն ատեն պիտի ձեռնարկուի փորձառական շատ մը աշխատանքներու, օրինակ՝ ադի ջուրէն շատ աւելի ձուկեր կարենալ ստանալու կարելիութիւններ ստեղծել : Իսկ Լիթանի գետէն ակնկալուած ջրաելեկտրական ուժով կարելի պիտի ըլլայ հաստատել թեթեւ ճարտարարուեստի հիմնարկութիւններ:

Դեռ կարելի է երկարել շարքը ծրագիրներուն, որոնք ժամանակի եւ նիւթական լայն միջոցներու կը կարօտին իրագործուելու համար :

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿի)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Դարձեալ Լէյսին, գոչեց Փօնթիւի :

— Պիտի ձերբակալէ՞ք զինքը, հարցուցՄիլըր:

— Առ այժմ ոչ: Շատ շնորհակալ եմՊ. Ֆէրլի, ըսաւ Փօնթիւի ոստիկանին դառնալով: Հիանալի է այս արդիւնքը: Կրնա՞մ արդեօք անգամ մը հեռուէն տեսնել Ֆրէնքլին կոչուած այս մարդը :

— Դիւրին է, այս վայրկեանիս ճաշասրահը կը գտնուի, ձեզի ցոյց կուտամ :

Միլըրէն բաժնուելով վար իջանք ոստիկանին ընկերակցութեամբ: Ճաշասրահին դրան առջեւ այս վերջինը ցոյց տուաւ մեզի Ֆրէնքլինը, որ սեղանի մը առջեւ առանձին կը ճաշէր: Կարճահասակ աննշան մարդու մը տպաւորութիւնը կը թողուր: Իւրաքանչիւր շարժումը կ՚արտայայտէր իր ջղային վիճակը: Գերման գաղտնի կազմակերպութիւնը ի՞նչ պէտք ունէր այսքան համբակ գործակալ մը պաշտօնի կոչելու: Միւս լրտեսները, Հօրլօք եւ Լէյսի խելացի էին եւ պաղարիւն: Իսկ այս մարդը ամէնուն ուշադրութիւնը իր վրայ կը հրաւիրէր, ինչ որ մահացու սխալի մը համազօր է լրտեսի մը համար :

Ճաշէն վերջ Ֆրէնքլին սրահ քաշուեցաւ: Օդը զովացած էր եւ կը վառէր սրահին վառարանը: Ֆրէնքլին մօտեցաւ կրակին եւ կռնակը դարձնելով հոն կեցաւ: Իր վրայ հսկելու պաշտօնը Ֆէրլիի յանձնելով տուն վերադարձանք: Մարշըլ մեզի կը սպասէր:

— Մարթէ Ռօլոյի հեռաձանին գաղտնիքը լուծուեցաւ, ըսաւ զուարթ շեշտով, գիտէ՞ք թէ ուրկէ կը հեռաձայնեն իրեն :

— Այս օրերու նորաձեւութեան համաձայն պէտք է որ Լէյսիի սենեակէն հեռաձայնած ըլլան, ըսի :

— Ճիշդ այդպէս ... Փէլըրթայնէն կը հեռաձայնեն ամէն օր :

— Այսուհանդերձ դեռ չեմ հաւատար թէ Լէյսին իրենց պետն է, ըսաւ Փօնթիւի: Պակաս բան մը կայ դեռ :

Ըստ իս պակաս եղածը Փօնթիւիի համբերութիւնն էր: Մինչեւ հիմա երեւան հանած էինք սարդին հինգ ոտքերը — Փօնթիւիի սիրական բացատրութիւնով — Հօրլօք, Լէյսի, Լէմլի, Տիկին Բաշէլ եւ վերջապէս Ֆրէնքլին: Ասոնցմէ մէկը մեզ պիտի առաջնորդէր իրենց պետին մօտ :

— Անոնք գիտեն թէ մասամբ տեղեակ ենք իրենց գործելակերպին, ըսաւ Փօնթիւի, տեսէք Հօրլօքը, կարեւոր գործ մը կը կատարէր, յանկարծ դադրեցուց իր գործունէութիւնը : Մէկը զգուշացուց զինքը:

— Թերեւս դուք կասկած հրաւիրեցիք ձեր վըրայ, Փափա, ըսի ժպտելով :

— Ի՞նչ ... գոչեց ե՞ս, խենդեցա՞ք ...: Ոչ մէկը զգուշացուց զինքը, կ՚ըսեմ ձեզի: Հիմա լուռ է ան, բանով մը չի զբաղիր, հակառակ անոր որ իր մեղսակիցը, Օր. Օրլէթը հեռացուցած են իրմէ: Մինչ այդ, Օրիորդը արդեօք ինչ կ՚ընէ. պէտք է որ անգամ մը տեսնենք զինքը :

Գիտէի թէ ինչ կը նշանակէր այս խօսքը: Անգամ մը որ Փօնթիւի մտադրէր բան մը ընել, իսկոյն գործի կը լծուէր: Յաջորդ առաւօտ կանուխ գացինք Օր. Օրպէթի տունը: Խեղճ աղջիկը դեռ կը զգար մեծ աղէտին ամբողջ ծանրութիւնը: Ջղային դրութիւնը խանգարուած էր: Մեր խօսակցութենէն յայտնի եղաւ թէ Օր.Օրպէթ գրեթէ ոչինչ գիտէր իր նշանածին անձնական կեանքին մասին:

— Երբեք ծանօթացա՞ծ էք իր ընկերներուն հետ, հարցուց Փօնթիւի :

— Ոչ, միայն անգամ մը շոգեկառքին մէջ իր բարեկամներէն մէկուն հանդիպեցանք, չեմ յիշեր իր անունը, կարծեմ տպագրիչ մըն էր:

Մեծ օգուտ մը չունեցաւ մեր այս տեսակցութիւնը: Միայն տարօրինակ զուգադիպութիւն մըն էր այդ հանդիպումը, տպագրիչին հետ: Թէեւ վստահ էինք թէ Անգլիոյ մէջ չեն տպուած պարի ծանուցումները, այսուհանդերձ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց անծանօթ տպագրիչը :

Մինչ այդ ոստիկանութիւնը գաղտնօրէն կը շարունակէր քննել Թղթակցութեան վարժարանէն ղրկուած բոլոր նամակները: Ապահոված էինք բոլոր աշակերտներուն անունները, որոնց մէջ կը գտնուէին գերման գործակալներ: Առայժմ մեզի անծանօթ նամակներէն ոչ մէկուն մէջ դրամ կը գտնուէր : Մարշըլ եւս գործի լծուած էր եւ գաղտնի քննութիւն կը կատարէր աշակերտներուն մասին:

(Շար.)

միլիոն տոլար : Իսրայէլ կը պահանջէ մէկ միլիառ տոլար, միայն արեւմտեան Գերմանիայէն :

Հրեայ պատուիրակը, Տոքթ. Աւնէր, կ'ըսէ թէ Գերմանները առեւտր. պարտքի մը պէս կը նային հատուցումներու հարցին վրայ. այսինքն այն տեսակէտն ունին թէ յառաջիկային կրնայ կրճատուիլ հատուցումներու գումարը, ինչպէս որ եւ է առեւտրական պարտք: «Եթէ նախապէս գիտնայինք այս պարագան, ներկայ տագնապը աւելի առաջ ծագած պիտի ըլլար: Գերման պատուիրակութիւնը միայն այսօր մատնեց իր տրամադրութիւնները, մեծ զարմանք պատճառելով մեզի: Միակ դրական պարագան այն է որ վճարելի գումարը պիտի ծանուցուի Լոնտոնի մէջ, Մայիս 19ին, երբ քննուին Գերմանիոյ ընդհ. պարտքերը: Մենք մեր դժգոհութիւնը յայտնելով գերման պատուիրակութեան ըսինք թէ խնդիրը պիտի հաղորդենք մեր կառավարութեան, անոր վերջնական որոշումին սպասելով »:

Գերման պատուիրակը լրագրական ասուլիսի մը առթիւ բացատրեց թէ իրենց առաջարկած գումարը, 750 միլիոն տոլար, լիովին կը բաւէ հրեայ տարագիրներու տեղաւորման ծախքերուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց անգլ. կառավարութեան, մեղադրելով թէ Թէհրանի դեսպանատունը շարունակ ապօրէն միջամտութիւններ կը կատարէ Պարսկաստանի ներքին գործերուն մէջ: Այդ ծանուցագրին համաձայն, դեսպանատունը փորձած է իր նախընտրած նախարարները նշանակել տալ, միջամտել իրանեան կառավարութեան եւ կղերին յարաբերութեանց եւ 4.000.000 րիալով (մօտ 120.000 տոլար) կաշառել կառավարական պաշտօնեայ մը, քաղաքական համաձայնութիւն մը կնքելու համար 1919ին: Իրան ինը փաստաթուղթեր կցած է ծանուցագրին, ապացուցանելու համար իր մեղադրանքները:— Տոքթ. Մոսատեղ նոր պայմաններ առաջարկեց Միջազգային Դրամատան, քարիւղի բանակցութիւնները վերսկսելու համար :

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին Բչ. օրուան նիստին մէջ, Չըրչիլ պատասխանելով հարցումի մը, յայտարարեց թէ միշտ պատրաստ է խօսելու Սթալինի հետ, «եթէ պարագաները եւ կացութիւնը նպաստաւոր ըլլան»: Վարչապետը 1950ին եւ 1951ին ալ ըսած էր թէ Զօրս Մեծերու հանդիպումը կրնայ մեղմացնել միջազգային կացութիւնը : Հարցապնդող երեսփոխանը, որ աշխատաւորական մըն էր, գոհ չմնաց այս պատասխանէն, դիտել տալով թէ վարչապետը այս անգամ այնքան խանդավառ չերեւար որքան 1950ին եւ 1951ին :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը լուծեց քաղաքական կուսակցութիւնները, ինչպէս գրած էինք երէկ: Տրուած հրամանին վրայ, ինը քաղաքական կուսակցութեանց դրասենեակները անմիջապէս փակուեցան եւ կնքուեցան: Հրամանագրին Գ. յօդուածին համաձայն, «արտօնուած կուսակցութեանց եւ կազմակերպութեանց շարժուն եւ անշարժ ստացուածքները հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուին, համաձայն իրենց ներքին կանոնագրին կամ նախադատ ատեանի մը կողմէ: Զարտօնուած կուսակցութեանց գոյքերը պիտի ծախուին եւ վաճառման արդիւնքը ամբողջովին պիտի յանձնուի բարեգործական ընկերակցութեանց :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ ցոյց մը կատարուեցաւ իտալական դեսպանատան առջեւ, 2000 տեղացիներու կողմէ, որոնք կ'աղաղակէին.— «Մեր կեանքը կու տանք, Թրիէսթէն չենք տար»:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հեռաձայնի բանուորներէն 56.000 հոգի գործադուլ յայտարարեցին : Պողպատի աշխատաւորներն ալ որոշած են գործադուլ հռչակել այսօր :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ Ֆրանսացիները ծանր հարուած մը տուին ըմբոստներուն, որոնք ըստ ֆրանսական բարձր հրամանատարութեան կորսնցուցին 700 հոգի: Մարտ 1է ի վեր ըմբոստները ունեցած են 4954 մեռեալ, 2570 գերի եւ 800 վիրաւոր : Իրենց փախուստի միջոցին մեծ քանակութեամբ զինամթերք թափեցին ծովը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, Աթէնք պիտի այցելէ մօտերս, երկու երկիրներուն վերաբերեալ խնդիրներ քննելու համար:— Թուրքիոյ ներքին նախարարը, Գարաօսմանօղլու հրաժարեցաւ: Վարչապետը առժամաբար պիտի վարէ ներքին գործերը :

ՍՊԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը Պ. Արթախօ, որ Պէյրութ հասած էր իր հետեւորդներուն հետ այցելեց Պաալպէքի աւերակները: Իրեն այցելեցին Լիբանանի վարչապետը եւ արտաքին նախարարը :

ՄԱՐԱԽՆԵՐԸ կը սպառնան աւերիչ արշաւանք մը կատարել Յորդանանէն Իսրայէլ, ուր արտակարգ միջոցներ՝ ձեռք առնուած են :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ պիտի հրատարակուին անգլիական, ամերիկեան եւ քանատական հաստատութեանց կողմէ, փութացնելու համար հարիւրաւոր գիտնականներու հետազօտութիւնները ...

Ապրիլեան Սգատօնը

Ապրիլ 24ին իրիկունը :

Նոյն օրը ժամը 7ին պսակ մը կը դրուի Անծանօթ Զինուորին դամբարանին վրայ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԵՒ ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ցերեկէն վերջ ժամը 3ին, Յոյներու սրահին մէջ, 5 rue Bonnefoi: Կը հրաւիրուին բոլոր խարբերդցի եւ ոչ խարբերդցի հայրենակիցները :

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— Ցիշատակ Ընթրեաց. առաւօտեան ժամերգութիւն, ժամը 7.30ին, պատարագ ժամը 10ին, Ոտնլուայ ժամը 16ին, Խաւարման պաշտամունք ժամը 19ին: Կը քարոզէ Սերովբէ վարդապետ Մանուկեան :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ցիշատակ Չարչարանաց եւ Խաչելութեան: Կարգ Թաղման ժամը 17ին :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան սկիզբ. ժամերգութեան ժամը 15.30ին, պատարագ ժամը 17ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Զատիկ Տօն Յարութեան, սկիզբ. ժամերգ. 7.30ին, պատարագ ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, Սերովբէ վարդ. Մանուկեան: Հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ :

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՌԵԼՈՑ. — Յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց: — (Դիւան)

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

ՅՈՒՆՈՒԱՐ-ՓԵՏՐՈՒԱՐ (40 էջ), Թիւ 133—134 (12րդ տարի): ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Կարելի՞ է զգալ հեռուէն (ՀԱՅ-ԲՈՅԺ). — Ո՛ տայր ինձ գծուխն ... նիքոթինի (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ). — Ցաւկոտուք (ՏՈՔԹ. ՖՕՎԷԼ).— Աղեր (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Ուղեցոյց մայրերու (ՏՈՔԹ. Շ. ՕՆԱՌ).— Ծերութեան հարցը (ՓՐՈՖ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ).— Բժիշկներուն թշնամին (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Հեղուկ ապակի (ՔԱՆՔԱՆԵԱՆ). — Ի՞նչ ընել հիւլէական ռումբին դէմ (ՔԱՂՀԱՆ) — Կուրաղին (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Ֆրանսա կը ծերանայ (ՏՈՔԹ. ՁԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ).— Հարցարան (ԽՄԲ.):

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան մահազդին մէջ, (Այրի Տիկին Ումուրշատեան), սգակիր ընտանիքներէն մին պիտի ըլլայ Թապաքեան եւ ոչ Թէգապաքեան :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 — 1952)

THEATRE D'IENA, 10 Ave. d'Iéna

Ծանօթ դերասաններ ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու: 19 Ապրիլ, շաբաթ գիշեր 20.45ին, Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն՝ Տանըմարքացի Տիկ. Քարէն Պրամսօնի

ԲՐՕՖԷՍԷՕՐ ՔԼԷՆՕՎ

կամ ԱՐԱՐԻՉ ՆԵՐԵՑԻ ՔԵԶԻ

Հռչակաւոր տռամը 3 արար, Թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Ս. եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ :

Կանխաւ ապահովել տեղերը՝ հայ գրատուններէն եւ D. Nichanianէ 29 rue Pixérécourt, Paris (20), Tél. Men. 67-71 (C.C. Paris 5539-24):

Ներկայացումը կ'աւարտի ժամը ճիշդ 11.30ին:

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկ. Արամ Տարօնեանէ եւ Սարգիս Յովսէփեանէ 5000 ֆր. իրենց հօր մահուան առթիւ, Աղքատախնամի Ծերանոցին, Պ. Կարպիս Կարապետեանէ (Մարսէյլէն) աղքատախնամին 2000 ֆրանք, Յովակիմ Կարապետեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ազամճեանէ 1500 ֆր. Աղքատախնամին, Տիկին Սվաճեանի մահուան առթիւ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ.—

ԱՊՐԻԼ 10.— Աւագ Հինգշաբթի, առտուան ժամերգութիւն, 3ին Ոտնալուայ :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Առաւօտուան պատարագ, իրիկուան 8.30ին Թաղում :

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— 18ին պատարագ, 19.30ին Ճրագալոյց:

ԿԻՐԱԿԻ (Զատիկ).—Մեծ պատարագ ժամը 10ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise: Նիւթ՝ Հայոց Պատմութիւն:— Ժամը 10.30ին, երգի փորձեր :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ռուբէն», «Տօղրամաճեան» եւ «Շահրիկեան» խումբերը այս Ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառավարենց» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, հայկական դպրոցի սրահը : Կը խօսի ընկեր ԵԴ. ՄԱՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայ ազգին ցեղային կազմը»:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Ա. ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ: Նիւթ՝ «Նիկոլ Աղբալեան իբր դասախօս»: Մուտքը ազատ է :

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Օրը

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 14 ապրիլ, երկուշաբթի ժամը 4—12, Cercle Militaireի Թատերասրահին մէջ: Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

Կը ներկայացուի տեսարան մը «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»էն: Թաւջութակ LABADIE, հայկական երգեր, դաշնակ Օր. ԱՆՆԻ ԿԱԶԵՐ, Կապոյտ Խաչի պարախումբը նոր պարերով եւ տարազներով :

Ճոխ պիւֆէ: Միջազգային պարեր :

Մուտք 300 ֆրանք :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ 75ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 4ին, Mutualitéի մեծ սրահին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ կրթ. նախարար՝ ANDRÉ MARIEի, նախագահութեամբ Ռէնսիի քաղաքապետ MARCEL CONSOLի եւ պատւոյ նախագահութեամբ Տիկին Ա. Էդնայեանի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժինով:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 10 AVRIL 1952 Հինգշաբթի 10 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6735-Նոր շրջան թիւ 2146

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ԱՆԳԼՈՒԽ

Ամիսներ առաջ կրկին արծարծեցինք հիմնական եւ սովորական պահանջ մը,— ներքնապէս կազմակերպել ֆրանսահայ գաղութը, կեդրոն մը հաստատելով Փարիզի մէջ :

Այդ կազմակերպութիւնը երբ արմատ բռնէ եւ զարգանայ, կրնայ կեդրոնաձիգ ուժ մը դառնալ սահմանամերձ գաղութներուն համար,— Պելժիա, Անգլիա, Իտալիա, Զուիցերիա: Աւելի վերջը՝ թերեւս Աւստրիա եւ Գերմանիա :

Այսպէս կ'ունենանք տեսակ մը միացեալ ճակատ, որ կրնայ բարերար դեր կատարել խաղաղութեան թէ պատերազմի պարագային :

Ոչ բարձր քաղաքականութիւն կը հետապնդենք այս խնդիրը յուզելով, ոչ ալ հրաշքներ կը նախատեսենք :

Տարրական պահանջ մըն է մեր առաջարկածը: Սովորական՝ յետին օտար գաղութին համար :

Առնենք մեր գաղութը, որ հեռաւոր սուրբի հմայք մը տարածեր է ամէն կողմ :

Իրականին մէջ, «անունը կայ, ամանումը չկայ »: Մանաւանդ վերջին պատերազմէն ի վեր, երբ այնքան արժէքաւոր եւ գործօն դէմքեր անհետացան յաւիտենապէս :

Գաղութին գլուխը, Փարիզ, ունի բազմաթիւ եւ բազմազան ազգ. կազմակերպութիւններ, բայց չունի կեդրոնական հասցէ :

Ամէն կազմակերպութիւն առանձին գործի մը նուիրուած է եւ մնացեալով չի հետաքրքրուիր :

Եկեղեցին իրեն յատուկ հոգերով կը զբաղի: Օֆիսը, որ փակուեցաւ, կը գործէր համաձայն սահմանափակ ուղեցոյցի մը:

Մնացեալ մարդասիրական, լսարանական, մշակութային եւ երիտասարդական կազմակերպութիւնները կը կազմեն ընդհանուր եւ ցիրուցան գործունէութեան մը լրացուցիչ տարրերը :

Կրնայինք յիշել նաեւ Հայր. եւ Վերաշինաց միութիւնները, որոնց հորիզոնը կ'ամփոփուի հին ու նոր քաղաքներու, գիւղերու կամ թաղերու մէջ: Մեծ մասը աչքերը յառած դէպի Ամերիկա, ի խնդիր օգնութեան:

Պատկերը աւելի մխիթարական չէ մայրաքաղաքէն դուրս: Եւ արդէն պարզած ենք, զանազան առիթներով :

Ի վերջոյ ո՞րն է «ազգին տունը»: Ո՞րու հասցէն պիտի տանք Հայուն եւ օտարին, իբրեւ գլուխ եւ կեդրոն :

Ամենօրեայ պատմութիւն է,— անձար մը կը դիմէ եկեղեցի, որոշ գործի մը համար, եւ կը պատասխանեն թէ իրենց չի վերաբերիր :

Անշուշտ ուրիշ հասցէ մը կուտան :

Խեղճը հոն ալ կը դիմէ, նոր յուսախաբութեան մը մատնուելու համար :

Նոյն իսկ մարդասիրական հաստատութիւններ չունին աշխատանքի եւ պարտականութեանց բաժանում: Այսինչը կ'օգնէ, այնինչը ուրիշ Միութեան մը հասցէն կուտայ :

Երբեմնի Անատոլուի մէջ անգամ այսքան անկերպարան եղած չէր մեր ազգային կեանքը : Առաջնորդարաններ ունէինք, իբրեւ հասցէ, Կեդր. վարչութիւններով եւ Գաւառ. Ժողովներով:

Այսօրուան Պոլիսն անգամ Պատրիարքարան մը ունի, հոգ չէ թէ նախորդին շուքը մնացած ըլլայ :

Այդ պատրիարքարանը դէշ - աղէկ գիտէ թէ ինչ պէտքեր ունին Անատոլուի խորերը մնացած հայկական սակաւաթիւ բեկորները :

Իսկ այստեղ՝ ոչ Փարիզը Մարսէյլով կը հետաքրքրուի, ոչ ալ Մարսէյլը Լիոնով կամ Վալանսով: Եւ փոխադարձաբար :

Կը թուի թէ իւրաքանչիւրը կղզի մըն է ինքն իր մէջ, իրեն յատուկ սահմաններով ու հոգերով:

Ականերեւ են այս անտիրութեան հետեւանքները, որոնք ամէնէն առաջ կը թմրեցնեն ազգային գիտակցութիւնը եւ կը ջլատեն նոր սերունդին փրկութեան աշխատանքը :

Ո՞վ կրնար նախատեսել այս անգլուխ քաշքշուքին վախճանը, փոթորիկի մը պարագային...

Ո՞ր հրաշագործ սուրբին կը սպասենք, մեր տունը կարգի դնելու համար, այս ճակատագրական օրերուն :

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԳՈՆԷ ԿԱՅԾ ՄԸ

Սրտառուչ դրուագ մը պիտի կարդաք այսօր, երկրորդ էջին մէջ, Հրաչեայ Աճառեանի կեանքէն:

Նամակ մըն է, գրուած՝ 1897ին, երբ կ'ուսանէր Փարիզի մէջ: Տեսակ մը կենսագրական, ուր իր ուսանողական կեանքին ելեւէջները կը պատմէ անտրտունջ: Սովորական բանի մը պէս եւ ժողովրդական լեզուով .

— « ... Մէկ տարի անցուցի իմ ունեցած դըրամովս. վեց ամիս ալ հոս (փարիզ) աշխատելով դպրոցս շարունակեցի: Բայց ի՞նչ աշխատեցայ ... չէքէրճի, ֆըռտըլճի, լրագրավաճառ եւ իլանճի: Այս արհեստները ըրի գիշերները, երբ դպրոցը գոցուէր, երբ դաս չըլլար, կիրակի օրերը: Մնացեալ ժամանակը դպրոցը կը շարունակէի ... »

Անշուշտ առաջին գրկեալը չէ ծերունի ակադեմականը :

Բայց, ի՞նչ կրակ ու կորով՝ երբ կը յածէր օտարութեան մէջ, «մակոյկի մը պէս որ փոթորիկի բռնուած ըլլայ »:

— Ինկայ, ելայ եւ հիմա սակայն խաղաղ օրերս հասան ինձ համար :

Ի՞նչ են այդ «խաղաղ օրերը» :

Կարդացիք արդէն,— «չէքէրճի, ֆըռտըլճի, իլանճի» կը դառնայ, ապրուստը ճարելու եւ ուսանելու, մասնագիտութեան մը հետեւելու համար :

Այդ օրերուն որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր թէ այս գիշերաշրջիկ չաքարավաճառը տարիներ ետք պիտի դառնար բացառիկ հեղինակութիւն մը՝ միջազգային չափանիշով: Իբրեւ ներհուն մասնագէտ լեզուաբանութեան եւ յարակից գիտութեանց:

Արդէն ութսունը անց, Աճառեան թերեւս մոռցած է այդ նամակը: Մանաւանդ որ, այլապէս դառն տառապանքներ կրեց բուն իսկ հայրենիքին մէջ :

Դեռ երէկուան պատմութիւն է իրեն դէմ սարքուած դռեհիկ հաւատաքննութիւնը:

Մազ մնաց որ եղերական վախճանի մը յանդէր այդ հալածանքը, եթէ նոր ազդանշան մը տրուած չըլլար, վերջին պահուն, «Հանճարեղ»ին առաջնորդութեամբ:

Շէքէրճի, ֆըռտըլճի եւ իլանճի: Եւ սակայն միշտ խանդավառ եւ տոկուն: Աննկուն :

Ո՛ւր էր որ Հրաչեաններու կրակէն կա՛յծ մը պայծառացնէր նորերու նայուածքը, նոյն Փարիզի մէջ ...

ՎԱՀԷ

« ՁՐԿԱՆՔՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԴԱՐՄԱՆՈՒԻՆ»...

Մարտ 30ին Պոլսոյ լրագրողներու ընկերակցութիւնը հացկերոյթ մը սարքած էր ի պատիւ վարչապետ Մենտերէսի: Կը մասնակցէին աւելի քան քսան թերթերու արտօնատէրները եւ խմբագրապետները: Այս առթիւ դեմոկրատ նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է «Ժամանակ»ի (31 Մարտ) .

— « Ինչպէս որ արեւելեան նահանգներուն մէջ տարիներէ ի վեր շատ ծանր զրկանքներու ենթարկուած հայրենակիցներ ունինք եւ անոնց կրած տառապանքները մեղմելու համար բացառիկ կարգադրութիւններու ձեռնարկած ենք, նոյնպէս ալ գիտենք թէ Պոլսոյ եւ ուրիշ կարգ մը վայրերու մէջ ոչ - իսլամ հայրենակիցներ ունինք, որոնք նոյնպէս նիւթական եւ բարոյական դառնութիւններ կրած են: Այդ դառնութիւններուն յիշատակը միտքերէն ե հոգիներէն միանգամընդմիշտ ջնջելու համար, անհրաժեշտ ամէն բան պիտի ընենք : Այդ հայրենակիցներուն հանդէպ ալ աւելի զօրով ցոյց պիտի տանք, որպէսզի կարենան մոռնալ իրենց ցաւերը » :

« Թուրքիայէն հեռացած նախկին հայրենակիցներու վերադարձին եւ հոս հաստատման մասին եւս նոր կարգադրութիւններու ձեռնարկած ենք: Իբրեւ առաջին քայլ, այդպիսիներուն երթեւեկին համար ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայուի:

«Այս հայրենիքը մեր բոլորին հաւաքական ժառանգութիւնն է: Խտրականութիւնը այլեւս տեղ պիտի չունենայ եւ ճշմարիտ ռամկավարութիւնն է որ պիտի տիրապետէ »:

Երանի՜ հաւատացողներուն ...

Ելմտական օրէնքը քուէարկուեցաւ

ՏԱՍՆ ԱՆԳԱՄ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՀԱՐՑԻ ՀԱՄԱՐ

Ազգ. ժողովը երեքշաբթիէն չորեքշաբթի լուսնալու գիշերը ամբողջութեամբ քուէարկեց ելմտական օրէնքը, կանխելով նախարարական տագնապ մը :

Ինչպէս յայտնի է, վարչապետը, Պ. Փինէ վստահութեան քուէ պահանջած էր իւրաքանչիւր հարցի համար: Ուրեմն, յաջորդաբար քուէարկուեցան .—

Վարկերու կրճատում 95 միլիառ ֆրանքի, 206ի դէմ 325 ձայն :

Թեթեւացում ժառանգական տուրքերու, 100ի դէմ 456 ձայն :

Պատիժներ հարկային խարդախութեանց համար.— Արգելք իր արհեստը ի գործ դնելու, (102ի դէմ 411 ձայն): — Հրապարակում տրուած պատիժներու (100ի դէմ 448 ձայն).— Պատիժներ առանց հաշուեցոյցի կատարուած վաճառումներու համար (100ի դէմ 449 ձայն).— Զրկում հրապարակային աճուրդներէ (100ի դէմ 445 ձայն) .— Պարտաւորութիւն յայտնելու գնորդներու ինքնութիւնը (101ի դէմ 438 ձայն) :

Խնայողութիւն քաղաքային ծախքերու, 110 միլիառ (209ի դէմ 270 ձայն) :

Ընդհ. ներում հարկախոյսներու, 210ի դէմ 250 ձայն :

Ամբողջ ծրագրին քուէարկութիւնը՝ 206ի դէմ 311 ձայն :

Քուէարկութիւնը, որ սկսած էր առտուան ժամը 8ին, վերջացաւ 13 ժամ ետքը: Պատերազմի դադարումէն ի վեր առաջին անգամ է որ ելմտացոյցը կը հաւասարակշռուի առանց նոր տուրքերու, միեւնոյն ատեն մեծագումար խնայողութիւններ կատարելով ծախքերու վրայ: Թերթերը մասնաւորապէս կը շեշտեն թէ Պ. Փինէ յաջողեցաւ շնորհիւ այն վճական յայտարարութեան թէ տեղի պիտի չտայ :

Այսպէս, 1952ի ելեւմուտքը, 3494 միլիառ ֆրանք, պիտի հաւասարակշռուի, ապահովելով ֆրանքին արժէքը :

Ամէնէն բուռն վիճաբանութիւնները կատարուեցան այն օրինագծին վրայ որ ընդհ. ներում կը շնորհէ հարկային զանցառութեանց համար: Գլխաւոր քննադատներն էին ընկերվարականները, համայնավարները եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցները, բայց երբ վարչապետը ուրիշ աւելի գործնական ծրագիր մը պահանջեց, չպատասխանեցին : Խնայողութեանց առաջարկն ալ քննադատուեցաւ:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, վարչապետը խօսք առնելով ըսաւ .

— Մէկ ամիսէ ի վեր ուժ տուիք դահլիճին՝ ֆրանքին փրկութեան համար: Առաջին արդիւնքները յայտնի են.— Ռանթը (պետական արժեթուղթ) 80.50էն բարձրացաւ 82.40ի, տոլարը ազատ շուկային մէջ 490էն իջաւ 425ի, ոսկին՝ 4860էն 4230 ֆրանքի: Ապրուստի ցուցանիշը, որ 144.8 էր Փետրուարին, իջաւ 142.4ի: Արտաքին պարտքերը վճարուեցան առանց ոսկի դուրս հանելու պահեստէն: Բայց կատարուած գործողութիւնը իր ուժը պիտիստանայ խորհրդարանի քուէներէն: Ինչ որ կ'առաջարկուի ձեզի՝ տրամաբանական, միակտուր եւ արի քաղաքականութիւն մըն է: Հարկային խարդախութիւնը անխնայ պիտի հետապնդուի այսուհետեւ: Պատիժներ պիտի տրուին մինչեւ իր արհեստէն զրկելու աստիճան: Այժմ հարկային ստուգումի ենթակայ են սակաւաթիւ հարկատուներ: Ելմտական յանձնաժողովը գիտէ այս պարագան, քանի որ միաձայնութեամբ հինգէն երկու տարուան իջեցուցած էր անցեալ հաշիւներու քննութեան ժամանակաշրջանը : Յանձնաժողովին համայնավար եւ կոլեան անդամներն ալ քուէարկած էին այս պարագան:

« Տասն անգամ պիտի քուէարկէք, բայց միայն մէկ ելք ունիք, մէկ անելիք, վասնզի կառավարութեան ծրագիրը ամբողջութիւն մըն է: Իր քաղաքականութեան հիմը վստահութիւնն է: Իր նպատակն է վստահութիւն ներշնչել երկրին » :

✕ Վարչապետը ուրբաթ օր խորհրդաժողովի հրաւիրած է արտակարգ նահանգապետները եւ ազգ. տնտեսութեան ընդհ. քննիչները խորհրդակցելու համար գիներու կրճատման մասին: Ի հարկին դեղչեր պիտի պարտադրուին վարչական հրամաններով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը լուծեց «Բարեգործութեան շաբաթ» կոչուած կազմակերպութիւնը, որ հիմնուած էր Նահաս փաշայի կնոջ կողմէ, 1942 Սեպտեմբերին: Այս ձեռնարկը, որ կը վայելէր կառավարութեան, Միութիւններու եւ անհատներու աջակցութիւնը, որ եւ է հաշիւ չէ ներկայացուցած 1944էն ի վեր: Կառավարութիւնը կը խորհի Միութեան հիմնադրամը յատկացնել բուժարանի մը :

ՀԻՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

Կան հարցեր, որոնք յաւիտենական են եւ անլուծելի : Յաւիտենական են, ուստի՝ անլուծելի են: Անլուծելի են, ուստի յաւիտենական են :

Այս տեսակ հարց մըն է հինի եւ նորի, հին սերունդի եւ նոր սերունդի, հին արժէքներու եւ նոր արժէքներու խնդիրը :

Պայքարը, զոր յայտ կամ անյայտ ձեւով կը մղեն հիները նորերուն եւ նորերը հիներուն դէմ, մեր օրով չէ, որ կը սկսի եւ մեր օրով ալ պիտի չվերջանայ անշուշտ:

Վերջերս փարաւոնեան դերեզմանի մը պատերուն վրայ կարդացուեցաւ հետեւեալ արձանագրութիւնը, որ վեց հազար տարուան հնութիւն ունի, գրուած ըլլալով Քրիստոսէ չորս հազար տարի առաջ ․

— « Մենք կ՚ապրինք զարմանալի եւ անսովոր դարու մը մէջ․ երիտասարդները այլեւս չեն յարգեր իրենց ծնողները: Հայրերը չեն կրնար ղեկավարել իրենց զաւակները: Կրտսերները կը հեղնեն հասուն մարդոց իմաստութիւնը: Այս վիճակը ի վերջոյ պիտի յանգի մարդկային ցեղի ոչնչացման եւ քաղաքակրթութեան վախճանին »:

Բարեբախտաբար չիրականացաւ այս յոռետես գուշակութիւնը․ ոչ մարդկային ցեղը ոչընչացաւ, ոչ ալ քաղաքակրթութիւնը վերջ գտաւ : Ընդհակառակն, երկուքն ալ աճեցան ու բարգաւաճեցան: Սակայն մեզմէ վեց հազար տարի առաջ ըսուած այս խօսքերը ճշդիւ կը պատշաճին մեր սերունդին եւ ապահովաբար պիտի կրկնուին ու վերակրկնուին մեզմէ վեց հազար տարի ետքն ալ եւ ․․․ յաւիտեանս յաւիտենից :

Ահա թէ ինչու հինի եւ նորի հարցը թէ յաւիտենական է, թէ անլուծելի :

Վերջերս այս նոյն հարցին շուրջ հոգեշահ զրոյց մը տեղի ունեցեր է Փարիզի մէջ, երէցներու եւ կրտսերներու միջեւ: Անհրաժեշտ չէ, որ մենք ալ մեր կարգին արձանագրենք յայտնուած կարծիքներուն թերն ու դէմը: Ընդհանուր գիծերու մէջ, նոյն մեղադրանքներն են , որ հիները կ՚ուղղեն նորերուն եւ նորերը՝ հիներուն: Իբր թէ բան մը փոխուած չըլլար փարաւոններու օրերէն աւդին, վեց հազար տարիէ ի վեր: Ու եթէ պատահի , որ հեռակայ այդ դարաշրջանի իմաստունները «հրաշիւք իմն» փոխադրուին յանկարծ իրենցմէ վեց հազար տարի ետքը ապրող ներկայ սերունդին մէջ, շատ պիտի չզարմանան տեսնելով, որ հիմա ալ դեռ նոյն թեմաներուն շուրջ կը վիճին մարդիկ, գրեթէ նոյն ձեւով եւ գրեթէ նոյն բառերով :

Ի՞նչ առաւելութիւններ պիտի բերէ ի վերջոյ այս վէճը մեզի․— Հիմնական ոչինչ, որովհետեւ երկրաչափական հարց մը չէ մեր առջեւ դրուածը: Զենք կարծեր, որ վեց հազար տարուան ընթացքին խօսուած ճառերը, յայտնուած կարծիքները, հանուած եզրակացութիւնները կրցած են եւ կամ պիտի կրնան անլուծելին լուծելի դարձնել: Ինչ որ առաւել չափով կը շահագրգռէ մեզ, խօսքերը չեն, գործերն են: Կարեւորը այն չէ, թէ ո՛ր սերունդը աւելի փայլուն գործեր տուած է եւ կրցած է հետք մը ձգել ժամանակին եւ տարածութեան մէջ :

․․․ « Պատգամ մը չունի՞ք մեզի տալիք» , առիթով մը հարցուցեր էինք մենք ալ մեր երէց ընկերներէն մէկուն: — «Պատգամը դուք ձեր մէջ փնտռեցէք», պատասխանած էր մեզի մեր ընկերը:

Վերջերս պատահաբար ծանօթացանք բովանդակութեանը նամակի մը, զոր Հրաչեայ Աճառեան ուղղած է իր մէկ դասընկերոջ, ասկէ ճիշդ յիսունըհինգ տարի առաջ, 1897ին, երբ դեռ ուսանող էր Փարիզի մէջ : Այդ նամակը, որ պատգամի մը ուժը ունի այսօր մեզի եւ մեզմէ վերջիններուն համար, հրատարակուած է Գարամաճեանի «Գրպանի տարեցոյց»ին մէջ, 1932ին: Մենք ձեռքի տակ չունինք տարեցոյցը, բայց մեր առջեւն է Հ ․Մկրտիչ վրդ․ Պոտուրեանի « Հայ Հանրագիտակ»ը, ուրկէ կը քաղենք Աճառեանի նամակը, զայն նկատելով հիներուն մէկ պատգամը, ուղղուած՝ նորերուն :

Նամակը, ինչպէս ըսինք, գրուած է 1897ին եւ ուղղուած է Աճառեանի դասընկերներէն Արամ Աղուորիկեանի: Հաճոյքով կ՚արտագրենք զայն այնպէս, ինչպէս գտանք «Հանրագիտակ»ին մէջ ․

— « Եթէ իմ վրաս տեղեկութիւն հարցնես , — ինչ որ բնաւ չունիս կարծեմ ,— ճիշդ երազած, մտադրած կեանքս անցուցի․ մակոյկի մը պէս եղայ, որ փոթորիկի բռնուած ըլլայ․ ինկայ ելայ եւ հիմա սակայն խաղաղ օրերս հասան ինծի համար:— Մէկ տարի անցուցի իմ ունեցած դրամովս վեց ամիս ալ հոս (Փարիզ) աշխատելով դպրոցս շարունակեցի: Բայց ինչ աշխատեցայ, չես սպասեր ամենեւին․ չէքէրճի, Փրատըլճի , լրագրավաճառ եւ իլաճճի․ այս արհեստները բրի գիշերները, երբ դպրոցը գոցուէր, երբ դաս չըլլար, կիրակի օրերը․ մնացեալ ժամանակը դպրոցը կը շարունակէի, մինչեւ որ գտայ երկու դասեր տաճկերէնի եւ հայերէնի ու անոնցմով սկըսայ ապրիլ․ դասերէն ետքն ալ ուրիշ գործ մը գտայ, որ վերջնականն ու լաւագոյնն է․ հոս գրադիր եղայ Լուսինեան դիւանին․ ան ֆրանսահայ բառագիրք մը կը հրատարակէ, այդ բառագիրքին տպագրութեան գործը ինծի յանձնած է․ փորձ կը սրբագրեմ եւայլն, եւ առով 100 ֆրանք ամսական, իսկ միւս առաջուան դասերէս ալ 80 ֆրանք ունիմ․ 180 ֆր․ ամսական: Իսկ բառարանը պիտի տեւէ երեք տարի դեռ եւ հեղինակն ալ ինձմէ գոհ է հարկաւ :

« Իսկ թէ ի՞նչ ուսումներով կը պարապիս : Աւելորդ է այդ մասին խօսիլ իսկ: Հրաչեային նըպատակը ծանօթ է քեզի․ լեզուաբանական ուսումներ՝ քիչ մը աւելի սակայն ընդարձակուած եւ ընդլայնուած շրջանակի մը մէջ, ինչ որ չէր Պոլիս: Եւ հոս կը մնամ դեռ խիստ քիչ․ եկող տարի Ապրիլին արդէն մեկնած կը լինիմ եւ կը գնամ Գերմանիա: Մի վեց ամիս ալ կ՚ուզեմ անցընել: Գիտես արդէն, թէ Գերմանիա այս ուսումին մէջ առաջինն է աշխարհին․ վեց ամիս ալ հոն անցընելէ ետք, մնաս բարով կը դնեմ Եւրոպային» (Հ․ Մկրտիչ վրդ․ Պոտուրեան, «Հայ Հանրագիտակ» , գիրք Ա․ 1938, Պուքրէշ, էջ 111) :

Ահա դեղջուկ լեզուով գրուած նամակ մը, որ պատկերազարդ պատմութիւնն է ոչ միայն իրեն՝ գրողին, այլ եւ իր սերունդի մարդոց կեանքին :

Մօտաւորապէս նոյն ձեւով ապրեցան ու գործեցին մեր Վերածնութեան շրջանի գրեթէ բոլոր դէմքերը, Աբովեանէն մինչեւ Աճառեան եւ Մանանդեան: Եւրոպա գացին՝ Եւրոպան Հայաստան փոխադրելու մեծ խոյզը ունենալով աչքի առջեւ, բայց չքաշուելով աշխատիլ իբրեւ շէքէրճի, փըստըլճի, լրագրավաճառ եւ իլաճճի, ինչպէս որ մեր օրերու տղաքը կ՚աշխատին հիմա իբրեւ պարզ բանուոր :

Աճառեան ոչ միայն չյաղթուեցաւ կեանքէն , այլեւ յաղթեց անոր: Հետեւեցաւ հին Հելլէններու պատգամին եւ իր հայրենիքը պաշտպանեց ոչ թէ զէնքով, այլ մտքի լոյսով, իր հաւատքին ու կամքին բոլոր ոյժերը լարելով, պեղելով անցեալը եւ այդ անցեալէն վերստեղծելով իր ժողովուրդին ազգային դիմագիծը :

Զենք կրնար պահանջել, որ ամէն սերունդ նոյն ձեւով ապրի եւ նոյն ձեւով գործէ: Զենք կրնար նաեւ պահանջել, որ նոր Աճառեանները հին Աճառեաններուն պէս «շէքէրճի» եւ «փըստըլճի» ըլլան: Բայց կը պահանջենք, որ այս ՈԳԻՆ չմեռնի մեր մէջ, որ Եւրոպան,— այսինքն Լոյսը ,— չհեռանայ մեզմէ, քանի մենք աւելի մօտեցանք անոր :

Եւրոպան Հայաստանի մէջ եւ Հայաստանը Եւրոպայի մէջ, — այս է մօտաւորապէս հիներուն պատգամը: Վասնզի եթէ մենք շարունակենք եւրոպականանալ ,առանց Եւրոպան կարենալ հայացնելու ,ոչ թէ նոր բան մը շահած, այլ մեր ունեցածէն բան մը վրայ տուած պիտի ըլլանք:

Աճառեան եւրոպականացաւ, բայց նաեւ Եւրոպան հայացուց :

Իր պատգամը,— ոչ թէ գրուածը, այլ անգիրը,— թող երբեք չմոռնան մեր նորերը, որոնք վաղուան հիները պիտի ըլլան :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԷԼ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Անարիւն յեղափոխութիւն մը

Նախորդ յօդուածով տրուած վիճակագրական թիւերը թերեւս այն տպաւորութիւնը ձգեցին թէ՝ ժամանակակից Անգլիան արդէն իսկ մօտեցած է ընկերվարական իտէալին․— «Առանց դասակարգի ընկերութիւն »:

Սակայն, հակառակ քառասնամեայ փորձերուն, մեծահարուստը աղքատէն բաժնող անջրպետը լայն է տակաւին: 1949ին, մէկ միլիոն հարիւր հազար հոգի 130—150 սթերլին եկամուտ յայտարարեցին: Ասոնց հետ կար մեծահարուստներու խմբակ մը՝ 6000 սթերլին զուտ եկամուտով: Բայց աննշան թիւ մը կը ներկայացնէին անոնք․— ընդամէնը ութսուն հոգի: Այնպէս որ կարելի չէ զանոնք «դասակարգ» անուանել այլեւս :

Խճողումի տեղի չտալու համար, զանց կ՚առնենք բաղդատական թիւերը: Արձանագրենք միայն հետեւեալը․— « տնտեսական բուրգ»ին ստորոտը կանգնած է աշխատաւորութիւնը (18.700.000 հոգի) տարեկան 500 սթերլին եկամուտով․ անկէ վեր՝ միջին դասը (1.5 միլիոն ընտանիքի պետ), որ երկու անգամ աւելի լաւ կ՚ապրի քան աշխատաւորը: Իսկ բուրգին գագաթը քաղքենին (434 հազար ընտանիքի պետ), որուն կենցաղը 4 — 11 անգամի միջեւ կը տարուբերի :

Այսու հանդերձ տարբերութիւնը զգալի է : Հակառակ մատնանշուած փոփոխութեանց, «երկու ազգեր»ը կ՚ապրին իրարմէ բոլորովին տարբեր աշխարհներու մէջ: Պատճառը դիւրաւ կը բացատրուի ․—

Ա․— Անգլիացին, ընդհանրապէս, «ուղղամիտ հարկատու»ի համբաւ կը վայելէ, բայց միշտ չի գործադրեր «տուք զկայսերն կայսեր» սկզբունքը: Մասնագէտ երեսփոխան մը հարիւր միլիոն սթերլին կը հաշուէ տուրքի խարդախութեան ընդհ․ գումարը: Մօտաւորապէս հարիւր հազար մանր առեւտրականներ տուրքէ կը խուսափին :

Բ․— Անոնք որ կը շարունակեն ճոխ կեանք մը վարել, ապահովաբար չեն գոհանար իրենց եկամուտով, այլ որոշ գումար մըն ալ կը քաշեն իրենց դրամագլուխէն :

Գ․— Բարձր սեղանաւորութեան գաղտնիքներուն լաւատեղեակ մարդիկ գիտեն, որ հազար ու մէկ միջոցներ կան թէ շատ դրամ շահելու եւ թէ պետական գանձը խաբելու :

Բաղմութիւն մըն ալ կայ, որ տնտեսական յեղափոխութենէն տուժած ըլլալով հանդերձ, կ՚աշխատի «փրկել երեւոյթները», առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ: Ասկէ յիսուն տարի առաջ , Իթըն Սքուէրի հսկայ տուներէն իւրաքանչիւրին մէջ միայն մէկ ընտանիք կը բնակէր՝ կէս երկվեցեակ ծառաներով: Այժմ իւրաքանչիւր տուն վեց ընտանիք կը պարունակէ, առ առաւելն մէկ սպասաւորով:

1931ին, մէկ միլիոն հարիւր հազար սպասաւոր կը հաշուէին Անգլիոյ մէջ, այս թիւը իջած է 400 հազարի :

Ամէնէն աւելի ազդուած են ազատ ասպարէզներու հետեւողները, որոնց եկամուտը կը տարուբերի 2000 — 3000 սթերլինի միջեւ: Էքոնոմիստի համաձայն, դասախօսները, տեղական պաշտօնեաները, փորձագէտները , ճարտարապետները , թոշակաւոր բժիշկները, սպաները, եւայլն , հազուադէպ է որ 1200 սթերլինէ աւելի շահին , ինչ որ երեք զաւակով ընտանիքի մը համար 992 սթերլին զուտ եկամուտ մը կը ներկայացնէ՝ հանքագործին 530ին եւ միջակ գործաւորի մը 380 սթերլինին դիմաց: Եւ թերթը կ՚աւելցնէ ․— « Խստամբեր հովը մեզմ է վարձու աշխատաւորին համար, դրամատէրը պաշտպանուած է մուշտակէ վերարկուով, իսկ ազատ ասպարէզներու հետեւողները պարզապէս կը դողան »:

Այս վերջին դասակարգը չի կրնար իր ընկերային դիրքին համապատասխան եւ իր ստացած ուսման հաւասար կրթութիւն տալ իր զաւակներուն: «Ճէնթըլմէն»ի մը աւանդական դաստիարակութեան համար 700 սթերլին պէտք է: Այնպէս որ տնտեսական միջոցներու կրճատումը՝ պատճառ կը դառնայ զաւակներու անկումին :

— «Ասիկա ըմտացոյց չէ, այլ յեղափոխութիւն » :

Այսպէս կը բացագանչէր լորտ Րոզպէրի , Կլատըսթոնի յաջորդը, երբ 1909ին Լոյտ Ճորճ կը ներկայացնէր եկամուտի տուրքերու համբաւաւոր նախագիծը, որ կը ձգտէր հարթել «երկու ազգ»երու միջեւ բացուած անհաւասարութիւնը: Տասնը մէկ տարի վերջ, Ֆրանսայի դեսպան Փոլ Քամպոն կ՚ըսէր Ուինսթըն Չըրչիլի․

— « Ականատես եղայ յեղափոխութեան մը , որ աւելի խոր եւ աւելի լաւ ուսումնասիրուած է քան Ֆրանսականը: Տիրող դասակարգը գրեթէ կորսնցուց քաղաքական իշխանութիւնը, եւ աւելի լայն չափով իր հարստութիւնն ու կալուածները » :

Փոփոխութիւնը աւելի արմատական է այսօր: Բայց ճի՞շդ է արդեօք Քամպոնի նկատածը: «Ոչ», կ՚ըսէ Հէրոլտ Լասքի, մեր երկրին ընկերային կառուցուածքը փոփոխութիւն չէ կրած ԺԸ․ դարու կէսէն ասդին»:

Միեւնոյն կարծիքը կը յայտնեն երկու դրագէտներ : Առաջինը կը գրէր 1937ին․— «Ժամանակակից Անգլիան ազնուապետութիւն է, միակը սպիտակ քաղաքակրթութեան մէջ․ ազնուապետական այն իմաստով որ իր քաղաքացիները կը ղեկավարուին, օրէնքները կը շինուին եւ կը գործադրուին, սովորութիւնները կը պահպանուին համեմատաբար փոքրաթիւ խմբակի մը կողմէ : Եւ այս ընկերային դրութիւնը բնական նկատուած է բոլոր քաղաքացիներուն կողմէ » :

Իսկ երկրորդը կը գրէ ․— « Նմանութիւն չկայ Անգլիոյ եւ ժողովրդապետութեանց միջեւ: Ազնուապետական դիմակի տակ ծածկուած հարուստներու իշխանութիւն մըն է ան (plutocratie) » :

1945ին « վարիչ դասակարգ »ը կորսնցուց իր խորհրդարանական մեծամասնութիւնը, բայց վերադարձաւ զայն: Այնպէս որ 1945ի քաղաքական յեղափոխութիւնը չկրցաւ հաշուեյարդարի ենթարկել անոր տիրական ազդեցութիւնը, ինչպէս որ

ԿՐՆԱ՞Ս ՀԱՆԳԻՍՏ ՍՐՏՈՎ ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆ ՆՍՏԻԼ ԱՌԱՆՑ ՆՈՒԷՐԴ ՏԱԼՈՒ ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ :

ԱԼՊԱՆԻԱ ԿԸ ԽԼՐՏԻ

Տեղական թերթերը իրազեկ աղբիւրէ մը քաղելով կը պատմեն թէ Փետրուարի ընթացքին մեծ դաւադրութիւն մը երեւան հանուած եւ շատ մը բարձր պաշտօնատարներ մաքրագործուած են Ալպանիոյ մէջ: Դժուար է անշուշտ խնդրին բոլոր ծալքերը երեւան հանել, բայց որոշ է թէ կառավարութիւնը հարկադրուած է ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնել:

Թիրանայի բոլոր ռազմագիտական դիրքերը զինուորական գրաւման տակ են, իսկ մայրաքաղաքին Նոր Թաղամասը,—որ յատկացուած է իրաւակարգի առանձնաշնորհեալներուն, ռուս բարձր պաշտօնատարներուն եւ մասնագէտներուն, պահպանուած է հրասայլերով եւ ինքնաշարժ դնդացիրներով :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Էնվէր Հոճայի եւ իր Ներքին Նախարարին միջեւ հեղհեղէ կը չէշտուի տարակարծութիւնը: 2 կողմէն ալ ձեռնարկած են խուլ, այլ անողոք պայքարի մը :

Մոսկուայի վստահելի մարդը, Ներքին Նախարար Շեհիւ Դաժան քաղաքականութիւն մը կը վարէ: Էնվէր Հօճայի դէմ իր ընդդիմութիւնը, մեծ դժուարութիւններ յառաջ բերած է համայնավար կուսակցութեան ծոցին մէջ, որ չի գիտեր այլեւս թէ որ քարին զարնէ գլուխը:

Էնվէր Հոճայի բարեկամներուն բանիւ եւ գործով մղած պայքարը կը ձգտի ցոյց տալ Մէհմէտ Շահիւն իբրեւ պատասխանատուն բոլոր չարիքներուն: Ներքին Նախարարը, — որ իր երկաթեայ թաթով. ահուսարսափի մատնած է երկիրը, — ամենավառ գոյներով կը ներկայացուի, մինչ Էնվէր Հոճան ցոյց կը տրուի իբրեւ ախոյեանը ժողովրդական ազատութեանց: Պատասխանելով այս յարձակումներուն, Շեհիւ պատնէշ կանգնեց ընդդէմ Էնվէր Հոճայի, որ կը թուի թէ չյաջողեցաւ խորտակել ալպանական կարեւոր թերթերը :

Երկու կողմերն ալ դիմած են Մոսկուայի դեսպանին, իրար ամբաստանելով:

Կ'ըսուի թէ Ալպանիոյ համայնավար կուսակցութեան կնքահայրը՝ Եուկոսլաւիոյ համակիր փոքրամասնութիւնը, կ'աշխատի չարժում ստեղծել ի նպաստ Պելկրատի (Թիթոյականութիւն) :

Դժուար չէ գուշակել թէ Մոսկուա կը քաջալերէ Ալպանիոյ համայնավար կուսակցութիւնը որպէսզի աւելի դաժան ուղղութեան հետեւի: Անոր համար իբրեւ լաւագոյն ճամբայ դիմած են ոստիկանական միջոցներու: Այսպէս, 600 սպաներ եւ զինուորներ, որոնք ձախաւերութիւնը գործած էին խիստ գաղջօրէն արտայայտուելու վարչաձեւի մասին, ղրկուեցան Մալիք լճին շրջակայքը , ուր մեծ աշխատանքներ կը կատարուին: Անոնք զօրացուցին արդէն իսկ ստուար բանակը կասկածելիներուն եւ վարչաձեւի թշնամիներուն, որոնք կը վխտան Մալիքի դժոխքին շուրջ :

չէր յաջողած 1909ի տնտեսական յեղափոխութիւնը: Քամպոնի տեսածը աւանդական ղեկավարութեան անհետացումը չէր, այլ անոր մէկ կերպարանափոխութիւնը , որ Անգլիոյ պատմութեան տեւական մէկ երեւոյթն է :

Մեծն Բրիտանիա ժառանգական ղեկավարութիւն չէ ունեցած: Գլխաւոր ազդակը յաջողութիւնն է եւ ոչ թէ ժառանգականութիւնը: Յաջողութիւն ըսելով պէտք է հասկնալ դրամականը : Բայց հարստութիւնը բաւական չէ ղեկավար շրջանակէն ներս մտնելու համար: Հարստութիւնը պէտք է ըլլայ հին, որպէսզի անոր տէրը ժամանակ ունեցած ըլլայ յարմարելու եւ իւրացնելու բուն ազնուականութեան կենցաղը: Թ. Ա. Թ.

Ծոմապահութեան Օրը

Մեծ Պահքը կը վերջանայ այս շաբթու :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը՝ իր հիմնադրութեան սկիզբէն, բազում պարտականութիւններու շարքին, նշանակած է նաեւ ԾՈՄԻ ՕՐԸ: Ամէն Խաչուհի, նաեւ ամէն հայ կին ու աղջիկ, հայր ու զաւակ՝ յանուն Մեծ Պահքի, յանուն Յարութեան տօնի, իր նուէրը կուտայ Կապոյտ Խաչին, ունեցողն իր ունեցածէն, չունեցողը՝ Աղքատի լումայն որ առաւել է բոլոր գանձերէն: Ու այդպէս, ծոմապահութեան նուէրները հաւաքուելով իր գանձանակին մէջ, Կապոյտ Խաչը Ս. Յարութեան տօնի խթման սեղանին մասնակից կը դարձնէ հիւանդն ու անկարը, կարօտեալն ու աննեցուկ ծերունին: Այդ նուէրները կը դառնան նաեւ իւղ ծըրագալոյցի կանթեղին, գիտութեան լոյսը տալու համար ուսման ծարաւի չքաւոր աշակերտին եւ ուսանողին :

Ո՞ր բարեսիրտ Հայն ու Հայուհին է որ պիտի չփութայ այս տարի ալ ծոմապահութեան իր լուման տրամադրել Կապոյտ Խաչին :

Կատարեցէք ձեր նուիրական պարտքը. պատրաստ եղէք տալու, երբ Խաչուհիներ դիմեն ձեզ: Գտէք Կապոյտ Խաչուհիները, տուէք ինքնաբերաբար, եթէ մոռցեր են զարնել ձեր դուռը :

Տուէք, որ տեւէ հայ ժողովուրդի աւանդական մարդասիրութիւնը , եւ բարգաւաճի , Հայ ազգի աշխարհացրիւ հայութիւնը :

Վստահ ՝թէ պիտի լսուի մեր կոչը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները բոլոր նուիրատուներուն :

Կեդր. Վարչութիւն Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ.— Ապրիլ 4ին Palais d'Hiverի ընդարձակ սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր: Բազմութեան մէջ կ'երեւային հարիւրաւոր Հայեր Լիոնէն եւ արուարձաններէն: Մարսէյլէն եւ Փարիզէն ալ հայրենակիցներ եկած էին, դիտելու համար Ֆրանսայի ախոյեան Հայրապետեանի մրցումը :

Խաղարկութիւնը երկու հակառակորդներու միջեւ եղաւ շատ կատաղի:

Liberté թերթին մարզական թղթակիցը կ'ըսէ թէ առաջին — երկրորդ — երրորդ եւ եօթներորդ շրջանը (ռաունտ) վերջացաւ ի նպաստ Հայրապետեանի, երեք շրջան եղան հաւասար, իսկ վերջին 3 շրջանը կը մնար Roudeի: Progrèsն վեցերորդ շրջանի արդիւնքն ալ կը վերագրէ Հայրապետեանի: Ուրեմն 5 շրջան ի նպաստ Հայրապետեանի, երեք շրջան հաւասար, երկու հակառակորդին: Հայրապետեանի շահած առաւելութիւնը հաստատուեցաւ տեղական թերթերու կողմէ: Հայրապետեան կռուեցաւ քաջարար եւ արագ : Հակառակ մէկ աչքին վիրաւորուած ըլլալուն , մինչեւ տասներորդ շրջանը շարունակեց ձախ աչքը բոլորովին գոց վիճակի մէջ:

Բայց, Հայրապետեանի հակառակորդը յաղթական համարուեցաւ դատաւորներու կողմէ:

Փարիզի մրցումէն առաջ որ Progrèsէն միշտ աննպաստ արտայայտուած է Հայրապետեանի մասին, ուրբաթ օրուան մրցումին իր թղթակիցն ալ կը խոստովանէր հայ կռփամարտիկին սկզբնական առաւելութիւնը եւ կ'ըսէր թէ արդար էր որ մրցումին վճիռը գոնէ հաւասար ըլլար: Match Nul— որովհետեւ երրորդ, վեցերորդ եւ եօթներորդ շրջաններուն ունեցաւ անվիճելի առաւելութիւն, բայց «ժիւրի»ն տարբեր կը մտածէր, կ'ըսէ:

Ուրեմն հակառակ այս առաւելութիւններուն Roudeը յաղթական հռչակուեցաւ եւ անոր շնորհիւ քանի մը ամիս վերջ կրկին հանդիպում պիտի ունենայ Հայրապետեանի հետ ախոյենութեան համդամանքով: Տեսնելով հայ ախոյեանին առաւելութիւնը, վստահ ենք որ երրորդ մրցումը պիտի վերջանայ իր յաղթանակով :

Իպատիւ Հայրապետեանի Հ .Մ. Ը .Մ.ը որ մարզական միակ կազմակերպութիւնն է որ միշտ կը հետաքրքրուի մարզիկներով, թէյասեղան մը սարքած էր շաբաթ երեկոյ Էթուալի սրահին մէջ: Ներկաները ջերմ ծափերով ողջունեցին հայ կռփամարտիկը: Հ. Մ. Ը .Մ.ի Նախագահը, Պ. Գառնիկ Դաւիթեան քանի մը խօսքով ներբողեց Հայրապետեանի արժանիքները:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս առթիւ նուէր մը տուաւ կռփամարտիկին, որ շնորհակալութիւն յայտնեց եւ ըսաւ թէ երբեք պիտի չմոռնայ այս երեկոյթը: Ներկաներուն կողմէ եղան երգեր, արտասանութիւններ եւ զանազան մաղթանքներ: Թէյասեղանը վերջացաւ կէս գիշերին : Մ.Տ.Պ.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆ ՄԸ.— Ներկայ ամէնէն մեծ արուեստագէտները, երաժիշտները եւ գրողները ժողով մը պիտի գումարեն Փարիզի մէջ այս գարնան, միջազգային փառատօնի մը ընթացքին որ տեղի պիտի ունենայ Մայիսին: Փառատօնը կազմակերպուած է Մշակոյթի Ազատութեան համաժողովին կողմէ, որ համաշխարհային կազմակերպութիւն մըն է գրողներու, փիլիսոփաներու, արուեստագէտներու, եւ գիտնականներու , եւ որոնց պատուոյ նախագահներն են Ժաք Մարիթէն, Պերթրան Րասըլ Պէնէտիթօ Քրօչէ, Քարլ Ժասփեռ, Ճօն Տուէյ, Սալվատօռ տը Մատարիակա: Փառատօնին նպատակն է տալ լայն հայեացք մը ամէնէն արժէքաւոր գործերուն, որ ծնունդ առին այս դարու առաջին կիսուն: Ներկայի սկը պատրաստեն գլխաւոր ցուցադրութիւնները. Ի. դարու նկարչական գլուխ գործոցներուն, բազմաթիւ դասախօսութիւններ թատերական ներկայացումներ, պարեր, նոր օփերաներ , եւն. :

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՎԱ Խաչատուրեան որ առենէ մը ի վեր Պոլիս կը գտնուի տուած է նկարահանդէս մը Մխիթարեան Սանուց սրահին մէջ: Պոլսական թերթերը գնահատելով կը խօսին ցուցահանդէսի մասին:

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑ, ՏՈՒԱ՞Ծ ԵՍ ՔՈՒ ԼՈՒՄԱՆ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Փօնթիւի, որուն միտքը զբաղած էր անծանօթ տպագրիչի խնդրով, հեռաձայնեց Մարշըլի:

— Մարշըլ, ըսաւ, կը հաճի՞ք անգամ մը աչքէ անցընել Թղթակցութեան վարժարանի աշակերտներուն ցանկը, անոնց մէջ տպագրիչ մը կա՞յ արդեօք :

Կէս ժամ վերջ Մարշըլի պատասխանը հասաւ:

Աշակերտներուն մէջ կը գտնուէին երկու տպագրիչներ եւ երկուքն ալ մաքուր անցեալ ունէին :

Օր. Օրպէթ չկրցաւ նկարագրել իր նշանածին տպագրիչ բարեկամը: Քանի մը վայրկեան միայն տեսած էր զայն, լամբարի տժգոյն լոյսին տակ եւ չէր յիշեր դէմքը: Միայն կը յիշէր թէ միջակ տարիքով մարդ մըն էր :

Առանց մեծ յոյս ունենալու դիմեցինք ամէնէն տրամաբանական միջոցին: Օր. Օրպէթի ցոյց պիտի տային եւ երկու տպագրիչները: Սակայն ոչ մէկ արդիւնք ձեռք ձգեցինք այս կերպով: Մեքենագրուհին չճանչցաւ տպագրիչները :

Ոստիկանական գործը այսպէս է ահա, ըսաւ Փօնթիւի, յուսախաբութիւն յուսախաբութեան վրայ: Նախ կը կարծես թէ լուծած ես գաղտնիքը, յանկարծ ամէն ինչ տակնուվրայ կ'ըլլայ : Մէկը կասկածելի կը թուի քեզի, ամէն զոհողութիւն աչք առնելով կը հետապնդես զայն, եւ յանկարծ կը հաստատես որ ան իր դրացիին կինը համբուրելու յանցանքը գործած է միայն ...

Փօնթիւի հեռաձայնեց Օր. Լօրինկթընի եւ Ճօրճի, որոնք ոչ մէկ նորութիւն հաղորդեցին : Մարշըլի մարդն ալ նոր բան մը չունէր ըսելիք : Լէյսի օրուան մեծ մասը իր սենեակին մէջ կ'անցընէր: Օրերէ ի վեր անծանօթի մը հետ խօսած չէր :

— Անշուշտ մարդու հետ չի խօսիր, ըսաւ Փօնթիւի, որովհետեւ զինքը զգուշացուցած են : Ամէն բանէ տեղեկութիւն ունին այս մարդիկը :

— Գիտէ՞ն նաեւ թէ կը կասկածինք Տիկին Բաշէլէն, Փափա, հարցուցի, եթէ ան ալ գիտեն , ամէն պարագայի մէջ չեն կրնար գիտնալ թէ տեղեակ ենք Մարթէ Ռոլոյի գաղտնիքին :

— Այո, չեն կրնար գիտնալ այդ, պէտք չէ որ գիտնան, որովհետեւ մեր յոյսերը պահուած են այդ երգերուն տակ: Օնօրին աւելի մօտէն պէտք է հսկէ Մարթէի վրայ :

— Թերեւս երգչուհին անմեղ է :

— Այդ ձեր անձնական կարծիքն է: Այս խնդրին մէջ ոչ ոք անմեղ է ինծի համար, մինչեւ որ հակառակը ապացուցանեմ: Շատ սխալ է Անգլիացիներուդ այն կարծիքը թէ «մինչեւ որ իր յանցանքը չապացուցուի, ամէն մարդ անմեղ է»: Այս կերպով ամէն օր հազարաւոր ոճրագործներ կծիկը կը դնեն, ձեր քթին խնդալով :

— Բայց այս Մարթէ Ռոլոն կ'երգէ իրեն տրուած բառերը. ինք ի՞նչ յանցանք ունի :

— Սպասեցէք եւ պիտի տեսնէք: Մեր պաշտօնեաներէն մէկը պիտի հետեւի հեռաձայնային խօսակցութեան: Եթէ Մարթէ անմեղ է, տեսէք թէ օր մը ինչ պիտի պատահի: Պ. Իքս անոր գրել պիտի տայ երեք տուն, Մարթէ յետոյ ինքնիրեն պիտի խորհի «երկրորդ տունը աղուոր չէ, այդ մասը ցատկեմ»: Այսպէս, գաղտնի նշանախօսքը տակնուվրայ պիտի ըլլայ :

Կարծես ապացուցանելու համար ծեր Ֆրանսացիին նախազգացումի զօրութիւնը, յաջորդ գիշերն իսկ Մարթէ, որոշեց չերգել իր երգին վերջին տունը, ըսելով թէ անիմաստ են բառերը:

— Այս գործը պիտի խենդեցնէ զիս, գոչեց Փօնթիւի, լսելով եղելութիւնը: Մտադրած էի ձերբակալել այդ կինը: Բայց գիտենք թէ Հօրլօք, Լէյսի եւ ընկ. հոն չէին երէկ գիշեր: Ուրեմն Պ. Իքս ինչո՞ւ նշանախօսքերով լեցուն երգ մը գրելու ձանձրոյթը յանձն առաւ: Այո, հիմա կը հասկընամ .առանց նշանախօսքի երգեր կը յօրինէ երբ գիտէ թէ լրտեսները բացակայ են: Այս կինը պէտք չէ աչքէ հեռացնել: Գերմաններուն բացակայութեան մէկ տուն պակաս կ'երգէ, տեսնենք նոյնը պիտի ընէ՞ անոնց ներկայութեան :

Յաջորդ առտու Մարշըլ եկաւ: Երիտասարդ համայնավար կուսակցութեան անդամներէն երկու հոգի մարդ մը ձերբակալած էին որ կեղծ պատի ծանուցումները կը փակցնէր փողոցի մը անկիւնը

(Շար.)

ՉԷՔ ԿՐՆԱՐ ՀԱՆԳԻՍՏ ՍՐՏՈՎ ՏՕՆԵԼ ԶԱՏԻԿԸ, ԵԹԷ ՄԱՍՆԱԿՑԱԾ ՉԷՔ ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ :

Թունուզի նոր դահլիճը

Երէկուան թերթերը կը ծանուցանէին թէ Պաքուշի դահլիճը վերջնապէս կազմուած է եւ պէյին վաւերացումէն վերջ, պաշտօնապէս պիտի յայտարարուի չորեքշաբթի օր: Մարզպանն ալ հաստատեց այս տեղեկութիւնը :

Վարչապետը նոր դահլիճին կազմութեան ձեռնարկած էր Մարտ 28էն ի վեր, բայց մեծ դժուարութեանց հանդիպեցաւ, վասնզի շատ մը երեւելիներ կը մերժէին մասնակցիլ: Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ բանակցիլ Ֆրանսայի հետ : բարենորոգումներ կատարելու համար, խառն յանձնաժողովի մը միջոցաւ: Կ'ըսուի թէ Թունուզի 3.500.000 Արաբները համաձայն չեն պէյին վարած քաղաքականութեան: Զրոյցի մը համաձայն, պէյին 12 զաւակներն ալ իրեն դէմ ելած են: «Ն. Ե. Հէրըլտ» հետեւեալ պատմութիւնը հրատարակած էր երէկ .—

Թունուզցի երեւելի մը յայտարարեց, ի պատասխան զանազան հարցումներու. — Ապագայ նախարարները եթէ Թունուզի տեսակէտը պաշտպանեն (անկախութիւն), պիտի աքսորուին, իսկ եթէ կուրօրէն հպատակին Ֆրանսայի հրամաններուն, պիտի սպաննուին իբրեւ դաւաճաններ »:

Ուրիշ թերթ մը կը պատմէ թէ դահլիճին ցանկը պատրաստ էր շաբաթ օրէն ի վեր, բայց վարչապետը ուզեց յետաձգել, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ .

— Երեքշաբթին չարաշուք օր է, ուրբաթը՝ բարենշան է, եւայլն:

Ի վերջոյ վարչապետը պէյին ապարանքը գնաց, կնքել տալու համար ցանկը զոր արդէն ստորագրած էր Ֆրանսայի մարզպանը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ յոյն ընդհ. հիւպատոսին վրայ պաղպաղակ նետեցին 40 պատանիներ, կաթոլիկ եկեղեցիին առջեւ, բացագանչելով ,— «Անկցին Փաշականները: Մեր եկեղեցիին մէջ ոճրագործնել չենք ուզեր»: Ցոյցը սարքուած էր իբրեւ բողոք չորս յոյն համայնավարներու գնդակահարման դէմ :

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ տոմսերուն արժէքը 850 Ֆրանքէն պիտի բարձրանայ 1750 Ֆր.ի, Ապրիլ 23էն սկսեալ : (Մէկ տասներորդը՝ 100 ֆրանքէն 200ի): Պարգեւներուն ընդհ. գումարը 412 միլիոն 800.000 ֆրանքէն պիտի բարձրանայ 840 միլիոնի: Առաջուան պէս 800.000 տոմսեր հրապարակ պիտի հանուին երկու շարքով : Մեծ պարգեւը 15 միլիոնէն կը բարձրանայ 25 միլիոնի, իսկ երկրորդ շարքին համար 8 միլիոնէն 15 միլիոնի: Մեծ եւ փոքր պարգեւներուն մէջ շահեկան յաւելումներ կան, 15 միլիոնէն մինչեւ 8000 ֆրանք: Երկրորդ շարքը միշտ պակաս է առաջինէն, բայց փոքրիկ պարգեւները 32 հազարէն բարձրացած են քառասուն հազարի, երկու շարքերուն համար: Վերջապէս, ութսուն հազարի 2000նոց պարգեւներ կան :

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը առաջարկեց վերաքննել Թանճէրի միջազգային վարչաձեւը : Ֆրանսա հակառակ է այս վերաքննութեան: Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ զօր. Ֆրանքօ կ'ուզէ սիրաշահիլ Արաբները, փոփոխութիւններ առաջարկելով :

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ հասած վերջին լուրերը հակասական են: Հիլալի փաշա զայրացած է, տեսնելով որ Անգլիա սահմանադրութիւն մը յօրինած է Սուտանի համար: Եգիպտոս կը պահանջէ ետ առնել այդ սահմանադրութիւնը: Վարչապետը եւ Գահիրէի անգլ. դեսպանը բուռն խօսակցութիւն մը ունեցեր են երեքշաբթի օր:— Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ եգիպտացի ծայրայեղ ուսանողներ հասած են Իսմայիլիա (Սուէզ), ահաբեկչական գործեր կատարելու համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ տնտեսական համագումարին անգլիացի պատուիրակները սակարկութիւններ կը կատարեն Խ. Միութեան եւ Չինաստանի հետ, հիւսուածեղէն ծախելու համար: Ֆրանսացի պատուիրակներն ալ կը յուսան առեւտրական գործեր ապահովել, ինչպէս կը հաղորդեն տեղական թերթերը : Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ռազմական պիտոյքներ գնել Անգլիայէն :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մասին նոր առաջարկներ պիտի ներկայացնէ Խ. Միութիւնը, Մայիս 1էն առաջ, Ատլանտեանի ճակատը ճեղքելու եւ Գերմանիան չէզոքացնելու համար, համաձայն իրազեկ աղբիւրէ մը հաղորդուած լուրերու:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պողպատի բանուորներու գործադուլին առթիւ, կառավարութիւնը կը սպառնայ գործադրել պարտաւորիչ ծառայութեան օրէնքը: Վերջին պահուն կը յուսացուէր միջին ճամբայ մը գտնել :

ՎԵՑ ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ կը մարզեն Եգիպտոսի 15 զօրաբաժինները :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆԻ պատերազմական բացառիկ իրաւասութիւնները երկարաձգուեցան մինչեւ Յուլիս մէկ :

Ապրիլեան Սգատօնը

Ապրիլ 24ին իրիկունը :

Նոյն օրը ժամը 7ին պսակ մը կը դրուի Անծանօթ Զինուորին դամբարանին վրայ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ, 1945 — 1952

Նուիրուած ծաղիկներու եւ անուշ բոյրի

Նախաձեռնութեամբ Հ .Յ .Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն առաւօտ, Ալհամպրայի շքեղ սրահները, (Bld. Chave), Մարսէյլ :

Ներկայ պիտի ըլլան Ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ, եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Հայկական, դասական եւ եւրոպական պարեր: Վիճակահանութիւն եւ ուրիշ անակնկալներ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Մ. Յովսէփեան եւ զաւակը Պ. Ս. Տէր Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Տարօնեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր ողբացեալ՝ ՅՈՎՍԷՓ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Խարբերդ Մօրենիկ գիւղի Ուս. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ոսկանեանի, Այրի Տիկ. Աննա Տէր Գասպարեանի, Տէր եւ Տիկ. Տօնապետ Տօնապետեանի, իրենց եղբօրորդւոյն եւ քեռիին Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Մարտ 23ին, Ֆրէզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա):

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

Salle Wagram, այս հինգշաբթի ժամը 20.45ին 3 վայրկեաննոց վեց reprises, որոնց մէջ mi-lourds ՀՐԱՉ ՂԱԶԱՐԵԱՆ ընդդէմ ԻՎ ՔԱԼԱՄԱՌԻ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Յովհաննէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առտու ժամը 10ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ ՍԱՐԳԻՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ յիշատակին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Զատկական տօներու արարողութիւնները պիտի կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցի համաձայն.—

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.— 10 Ապրիլ, Յիշատակ Ընթրեաց, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց 8ին, պատարագ 10ին: Երեկոյեան կարգ Ոտնլուայի ժամը 5ին: Խաւարում՝ սկզբնաւորութիւն ժամը 7.30ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Կարգ Թաղման, սկզբ. ժամերգութեան երեկոյեան ժամը 5ին:

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց, սկզբ. ժամերգութեանց երեկոյեան ժամը 4ին: Պատարագ՝ 5.30ին:

ԶԱՏԻԿ.— Սկզբ. ժամերգութեանց 7ին, պատարագ 10ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.— 14 Ապրիլ.— Յիշատակ Մեռելոց, սկզբ. ժամերգութեանց ժամը 8ին, պատարագ՝ ժամը 10ին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԵՒ ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ցերեկէն վերջ ժամը 3ին, Յոյներու սրահին մէջ, 5 rue Bonnefoi: Կը հրաւիրուին բոլոր խարբերդցի եւ ոչ խարբերդցի հայրենակիցները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

Կիրակի 13 Ապրիլ կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն :

Կիրակի 13 Ապրիլ կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին Մուրատ խումբ: (Շար.)

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise: Նիւթ՝ Հայոց Պատմութիւն:— ժամը 10.30ին, երգի փորձեր :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ռուբէն», «Տօղրամաճեան» եւ «Շահրիկեան» խումբերը այս Ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, հայկական դպրոցի սրահը : Կը խօսի ընկեր ԵԴ. ՄԱՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայ ազգին ցեղային կազմը»:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ .ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Օրը

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 14 ապրիլ, երկուշաբթի ժամը 4—12, Cercle Militaireի թատերասրահին մէջ: Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

Կը ներկայացուի տեսարան մը «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»էն: Թաւջութակ LABADIE, հայկական երգեր, դաշնակ Օր. ԱՆՆԻ ԿԱԶԵՐ, Կապոյտ Խաչի պարախումբը նոր պարերով եւ տարազներով :

Եւրոպական պարեր եւ անակնկալներ:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով Alé. 16-65:

Ճոխ պիւֆէ :

Մուտք 300 ֆրանք :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղը հրաւիրած է Փարիզի Մուրատեան վարժարանի Թատերախումբը, Մարսիլիոյ մէջ ներկայացնելու մեծ գնահատանքի արժանացած իրենց խաղերը :

Մարսիլիաբնակ հայրենակիցներ, օգտուեցէք այս բացառիկ առիթէն, խուռներամ փութալով, 20 Ապրիլին կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Théâtre G. Verdi - Casa d'Italia, 53 rue d'Alger թատերասրահը:

Տոմսերը նախօրօք ապահովեցէք.— Նախկին Սանուց Միութեան բոլոր անդամներէն: Պ. Ս. Էքսէրճեանէն, 40 La Canebière, Marseille: Պ. Ա. Շեխիկեանէն, Pharmacie Centrale, 1 Bld. d'Athènes, Marseille :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 11 AVRIL 1952 Ուրբաթ 11 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6736-Նոր շրջան թիւ 2147

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՑՈ՛, Ո՞ՐՆ Է «ԱԶԳԻՆ ՏՈՒՆԸ»

Երբ այսպէս բաժան - բաժան կը մնանք միեւնոյն գաղութին մէջ, հեռաւոր կամ այլազգի դրացիներու պէս, մենք մեր ձեռքով կը փութացնենք ներքին կազմալուծումը:

Պահ մը Փարիզը ծառի մը նմանցնենք, եւ միւս հայաշատ կեդրոններն ալ՝ անոր ճիւղերուն:

Եթէ ճիւղերը անտիրութեան մատնուին, ծառը կրնա՞յ դիմանալ: Ի վերջոյ լերկ, աչնանահար կոճղի մը չի՞ վերածուիր:

Այդ պարագային, անշուշտ աւելի շուտ կը ցամքին սահմանակից գաղութներն ալ, որոնք շատոնց թմրած են :

Ինչո՞ւ այսքան պիտի անճրկէինք արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, երբ ափ մը երիտասարդներ Միութիւններ կը կազմակերպեն, դպրոց, մատղաբան, թատրոն եւ ուրիշ յենարաններ կը ստեղծեն երէկուան արխնագանգ անապատներուն մէջ :

Կաթիլ մը արցունք չհոսեցա՞ւ ձեր աչքերէն, կսկիծ մը չզգացի՞ք, երբ կը կարդայիք փոքրաթիւ համրանքի մը արտակարգ ճիգերը՝ Րաս իւլ Այնի մէջ (Սուրիա) :

Թղթակիցը կ'ըսէր (Յառաջ, 26 Մարտ).

— « Րաս իւլ Այն անմոռանալի այն վայրն է ուր, Մեծ Եղեռնին, հարիւր հազարաւոր հայրենակիցներ կոտորուեցան: Բիւրաւոր նահատակներու ոսկորները փռուած են շրջակայ անծայրածիր դաշտերուն մէջ. հիմա, 37 տարիներ վերջ, չէն գաղութ մը հաստատուած է» :

Անհրաժե՞շտ է որ նահատակներու ոսկորներ խշրտան ձեր ոտքերուն տակ, եւ կամ քամինելի տեսարան մը յիշէք դիմացի դաշտէն, դետէն կամ ձորէն, որպէսզի ըմբռնէք ձեր պարտականութիւնները :

Դուք ալ այդ կողմերէն անցաք, ստուար մեծամասնութեամբ:

Եթէ շատ մը բաներ մոռցեր էք, ներելի չէ որ մոռնաք արեան ճապաղիքներուն մէջ արձակուած աղաղակներն ու պատգամները :

Մէկ իմաստ ունէին այդ աղաղակները .

— Յարատեւօրէն շարունակել ինքնապաշտպանութեան պայքարը: Ամէն ճակատի վրայ : Տրամադրելի բոլոր միջոցներով: Ո՛ւր որ ալ գտնուիք : Առանց դաւանանքի, տարիքի կամ սեռի խտրութեան :

Այս խօսքերուն իմաստը խորապէս կ'ըմբռնեն Արեւելքի մէջ, աշխատանքի բաշխում կատարելով եւ բազմազան յանձնառութիւններ ստանձնելով :

Իսկ այստեղ, կարծես թարգմանի պէտք ունինք: Եւ կամ ստիպուած ենք միշտ ահազանգ հնչեցնել :

Ահաւասիկ նորէն կը հարցնենք, ո՞րն է «մեր տունը», արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, իբրեւ կեդրոնաձիգ վառարան ցիրուցան բազմութեանց :

Ո՞ւր պիտի դիմեն Հայն ու օտարը, անձնական թէ հաւաքական հոգերու, կամ որեւէ լուսաբանութեան համար :

Ինչո՞ւ Հրեաները եւ Ռուսերը կրնան Ազգ. Խորհուրդ կազմել, իսկ մենք ամէն ինչ ամփոփած ենք բանկալին մէջ :

Կարգ մը ճախաւեր ձեռնարկներ բաւական չեն, եզրակացնելու համար թէ անկարելին կը պահանջենք :

Միջավայրին կարգ մը դժուարութիւններն ալ իրաւունք չեն տար ձեռնթափ ըլլալու :

Դուն քու տունդ կարգի դիր եւ մա՛րդ չի միջամտեր: Դրացիդ ալ շատ գոհ կը մնայ, երբ տեսնէ որ գլխու ցաւ չես պատճառեր :

Թմրութեան, անտիրութեան, անիշխանութեան հետեւանքները կրնան եղերական հետեւանքներ ունենալ, որեւէ փոքրիկի պարագային:

Մեզի համար հաճելի չէ չարագուշակ մարգարէներու դեր կատարել: Եւ ատելով կ'ատենք պատերազմը, հակառակ ափ մը չոչորթներու ցընդաբանութեանց :

Եւ սակայն, մեր բարի կամքէն կախում չունին փոթորիկները :

Տարրական իմաստութիւնը կը պահանջէ միշտ պատրաստ գտնուիլ, ի նախատեսութիւն որեւէ չարաչուք անակնկալի :

Եւ գործել՝ խաղաղութեան ատեն : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ»Ը

Երեսուն եւ եօթը տարի առաջ հայ ժողովուրդին գլխուն պայթած փոթորիկը ինչեր չքշեց ու չտարաւ, իր արեան հեղեղներով:

Տակաւին չենք կրցած ունենալ լրիւ ցանկը մեր կորուստներուն եւ ոչ ալ կրնանք պատկերացնել այն բոլորը զոր ապրիլեան ծիծղուն օր մը հրէշը խլեց մեզմէ: Ցաւը կը կոտտայ անշուշտ եւ վէրքը չսպիանար երբ եւ իցէ :

Կրթական հաստատութիւններ, Մշակութային Միութիւններ, դրադարաններ, հազարումէկ պատմական փառաւոր յիշատակարաններ չկան այսօր: Եւ ինչ ցաւ է այս մեզի համար երբ սրտառուչ կոչերով եւ դժուարաւ հաւաքուած մանրուքներով կը ջանանք պահել ճեմարաններ կամ նախակրթարաններ:

Այս խորհրդածութիւնները անշուշտ բոլորդ ալ կ'ունենաք ոչ միայն Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձին պատճառով, այլ մանաւանդ յոբելանական հանդէսի մը առիթով, որ պիտի պանծացնէ կրթական վաղեմի հաստատութեան մը 75 տարիներու վաստակը: «Դպրոցասէր»ը:

Մազապուրծ ազատած մեր Պոլսոյ վարժուհինոցը դարձաւ թափառական որբանոց մը, Պոլսէն, Յունաստան անկէ Մարսէյլ եւ ի վերջոյ Փարիզ, իրեն հետ քաշկռտելով խումբ մը բախտագուրկներ :

Փարիզի մէջ, բարերարի մը նուէրով ունեցաւ իր Տունը: Եւ անմիջապէս որ իր հիմերը հաստատուն դարձան այս ազատ եւ հիւրընկալ երկրին մէջ, գլուխը բարձրացուց կամաց կամաց եւ ուզեց դառնալ, եթէ ոչ վարժուհինոց, գոնէ երկրորդական վարժարան մը զանազան ափերէ հասած աղջիկներու համար :

Եթէ վարչութիւնը կը ջանայ իր յարատեւ ու յամառ ճիգերով իրականացնել հաստատութեան վրայ դրուած յոյսերը, անշուշտ ժողովուրդն ալ անգամ մը եւս պիտի փութայ ընդ առաջ երթալ իրեն ուղղուած կոչին :

Բոլորիս մտահոգութիւնը նոյնն է,— բան մը աւելի ընել սերունդին փրկութեան համար, իսկ երկու անգամ աւելի՝ հայ մայրերու պատրաստութեան համար :

Պէտք է իրաւունք ունենանք պահանջելու Դպրոցասէրէն որ լրիւ եւ խղճմտութեամբ կատարէ իրեն վստահուած նուիրական գործը: ՍՕՍԻ

ՍՊԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Մարթին Արթախօ, Պէյրութի մէջ ունկնդրութեան ընդունեցաւ կարտինալ Աղաջանեանը եւ միւս կաթոլիկ կրօնապետները եւ ճաշի հրաւիրուեցաւ Լիբանանի հանրապետութեան նախագահին կողմէ : Յետոյ Երուսաղէմ մեկնեցաւ: Արաբական Դաշնակցութեան քարտուղարը յայտարարեց թէ Սպանիա կրնայ կարեւոր դեր մը կատարել Թունուզի հարցին մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ տնտեսական համագումարին մէջ, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը երկար ճառ մը խօսելով, հաւաստեց թէ միջազգային փոխանակութեանց ընդարձակումով մեծապէս պիտի թեթեւնայ գործազրկութիւնը եւ միլիոնաւոր քաղաքացիներ պիտի օգտուին:«Միայն Խ.Միութեան ապսպրանքները կրնան գործ ճարել 1ուկէս 2 միլիոն բանուորներու, առ նուազն երեք տարի: Եթէ ընտանիքներուն անդամներն ալ հաշուենք, կը նշանակէ թէ վեց միլիոն անձեր ապրուստի միջոց պիտի ունենան: Մեր ապսպրանքներուն գործադրութիւնը կրնայ մէկ տարի գործ ճարել աւելի քան 100.000 բանուորներու՝ Ֆրանսայի մէջ 200 հազար աշխատաւորներու՝ Անգլիոյ մէջ» եւն.:— Համագումարը դիմում պիտի կատարէ Ազգաժողովին, առեւտրական կաշկանդումները վերցնելու համար :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ անգլիացի զինուորական մասնագէտը, գնդ. Փամըր, սպաննուեցաւ իր բնակարանին մէջ, Ամման :

ԳԱՐՈՒՆԸ սկսաւ Փարիզի մէջ: Երկու օրէ ի վեր տաք արեւ մը կը վայելենք :

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Անգլիոյ հետ կատարուած բանակցութիւնները նորէն անելի մը յանգած են: Եգիպտոս կը պնդէ որ եա առնուի Սուտանի համար մշակուած սահմանադրութիւնը :

Շարժական սակացոյցը Ցետաձգուեցաւ

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԳԻՆԵՐԸ ԻՋԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ելմտական օրէնքին քուէարկութենէն 24 ժամ ետք, վարչապետը նորէն վստահութեան քուէ պահանջեց, եւ ստացաւ 238ի դէմ 311 ձայնով :

Այս անգամ խնդիրը կը վերաբերէր շարժական առաջարկած էին վարչապետին կուսակիցները, առաջարկուած էին վարչապետին կուսակիցները, պահանջելով օրինագծին քննութիւնը յետաձգել մինչեւ Մայիս 29, երբ կառավարութիւնը նոր ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ: Բանաձեւին ընթերցումէն ետք, Պ. Փինէ յայտարարեց թէ անմիջապէս պիտի հրաժարի, եթէ յետաձգման առաջարկը չընդունուի: Այս առթիւ աշխատանքի նախարարը ազդարարեց .

— « Կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ քուէարկումը անկատար նախագծի մը որ վտանգաւոր է նոյն իսկ չահակիցներուն համար: Կառավարութիւնը ձեռնարկած է գիներուկրճատման փորձի մը եւ եթէ կը տարակուսիք վերջնական արդիւնքի մասին, իրաւունք չունիք ընդդիմանալու կատարուած ճիգերուն: Այս նախագիծը անկատար է և վտանգաւոր:Միտարուիք որեւէ բան ընելու փորձութենէն, բան մը բրած ըլլալու պատրուակով

Իբրեւ եզրակացութիւն, նախարարը առաջարկեց վերադառնալ նուազագոյն ապրուստի առաջին օրինագծին :

Ժողովը տրամադիր չէր լսելու աշխատանքի նախարարին յորդորը: Յաջորդաբար խօսք առին ընկերվարական, համայնավար, կոլեան եւն. ներկայացուցիչները, պնդելով առաջին ընթերցումով քուէարկուած օրինագծին վրայ, հոգ չէ թէ անկատար ըլլար: Քիչ մնաց որ աշխատանքի նախարարը պարտութեան մատնուէր: Բայց ճաշի ժամը հնչած էր եւ դադար տրուեցաւ :

Կէս օրէն վերջ, երբ նիստը վերսկսաւ, ժողովը իմացած էր թէ նախարարական խորհուրդը արտօնած է որ վարչապետը վստահութեան խնդիր յարուցանէ: Միջին ճամբայ մը գտնելու համար, առաջարկուեցաւ նիստը ընդհատել: Այս առաջարկը մերժուեցաւ 288ի դէմ 311ձայնով: Ուրեմն վիճաբանութիւնը շարունակուեցաւ: Այդ միջոցին զանազան ատուլիսներ տեղի ունեցան, սպասելով վարչապետին :

Պ. Փինէ անմիջապէս խօսք առնելով յայտարարեց .

— Շարժական սակացոյցը եզրակացութիւնն է անցեալ քաղաքականութեան մը, ան չի կրնար մեկնակէտը դառնալ նոր քաղաքականութեան մը: Ըսել կ'ուզեմ թէ կառավարութիւնը ինք շարժական սակացոյց պիտի չառաջարկէր: Բայց օրինագիծը կայ եւ պէտք չէ որ վտանգաւոր դառնայ դրամին համար: Օրինագծին անորոշ հանդամանքը կրնայ յառաջ բերել հոգեվիճակ մը որուն դէմ կը պայքարի կառավարութիւնը: Ձեմ կարծեր թէ ժողովը կ'ուզէ ոչնչացնել իր երէկուան քուէարկութեանց ազդեցութիւնը: Յետաձգելով ժամանակ կորսնցուցած չենք ըլլար: Ես հաւատարիմ կը մնամ իմ մեթոտիս: Օրինագծին տրամադրութիւնները կրնան բարձրացնել աշխատավարձքը, այն ատեն արտադրիչները կրնան նոր պահանջներ դնել, ի նախատեսութիւն ապրուստի սղութեան: Կ'առաջարկեմ նոր օրինագիծ մը ներկայացնել Ազգ. Ժողովի նստաշրջանին վերաբացման ատեն»:

Այս յայտարարութենէն ետքն էր որ ժողովը մեծամասնութեամբ քուէարկեց յետաձգման առաջարկը :

× Նախարարական խորհուրդը որոշեց վարչական միջոցներ ձեռք առնել գիներու կրճատման համար, նկատելով որ կամաւոր զեղչերը սպասուած արդիւնքը չեն տար : Առեւտրական մեծ հաստատութիւնները նոր զեղչեր կը ծանուցանեն, բայց կարագը, միսը, բանջարեղէնները եւ պտուղները շատ սուղ են տակաւին: Որոշուած է նաւթին եւ պանան ներածել Սպանիայէն, կարագ՝ Տանըմարքայէն եւ Հոլանտայէն եւն.:

Թունուզի պէյը ստորագրեց

Երէկուան թերթերը կը ծանուցանէին թէ Թունուզի պէյը ստորագրած է (կնքած) նոր նախարարներուն վաւերացման հրամանագիրը. բայց դահլիճին պաշտօնական ներկայացումը տեղի պիտի ունենայ Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումէն ետք, հինգշաբթի կամ ուրբաթ :

× Թունուզի նախորդ կառավարութեան մէկ ներկայացուցիչը, որ Նիւ Եորք կը գտնուի, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ .

— « Մենք պարզապէս կը պահանջենք ջնջել Ֆրանսայի հետ կնքուած դաշնագիրները »:

Ալժերիոյ եւ Մարոքի ազգայնական հինգ կուսակցութեանց անդամները նամակ մը ուղղելով

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄՈՎ - ՀՈՏՈՎ

Աւելորդ է Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանցը ծանօթացնել Հայ ժողովուրդին: Ան իբրեւ սրտցաւ ու գրագէտ եպիսկոպոս մը՝ ծանօթ է բոլորին: Սրուանձտեանց հեղինակած է « Հնոց եւ Նորոց », «Գրոց եւ Բրոց», «Սասունցի Դաւիթ», « Շուշան Շաւարշանայ», «Մանանայ », « Թորոս Աղբար» ու « Համով Հոտով» գիրքերը, որոնց վերջինը իբրեւ երրորդ տպագրութիւն լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հայ Գրագէտներու Բարեկամներուն:

Գարեգին Սրուանձտեանց ծնած էր Վան 1840ին, ու մեռած էր Պոլիս 1892ին: Վարդապետ ձեռնադրուած էր Կարնոյ մէջ 1867ին, ու եպիսկոպոսացած էր ձեռամբ Մակար կաթողիկոսին, իրեն օծակից ունենալով Մաղաքիա Օրմանեանը :

« Համով Հոտով »ը կը բաղկանայ երկու հատորներէ: Առաջին տպագրութիւնը լոյս տեսած էր 1884ին ու արժանացած էր Իզմիրեանց մրցանակին: « Համով Հոտով»ը ու «Մանանան» անգլիերէնի թարգմանուած էին նախապէս: Անոր կարգ մը հետաքրքրական հատուածները յունարէնի պիտի թարգմանեմ երբ ժամանակս ներէ, որովհետեւ յոյն ժողովուրդը իբրեւ Հայոց բախտակից ու ցեղակից՝ պիտի հետաքրքրուի այս կարեւոր հրատարակութեամբ :

Առաջին հատորին մէջ կը հանդիպինք «Ճաշակ Առաջին, Ճաշակ Երկրորդ եւ Ճաշակ Երրորդ» գլուխներուն որոնց մէջ կ'ամփոփուին իր հայրենաշունչ տեղագրութիւնները, հայրենանուէր տեսարաններու բացատրութիւններ ու հէքեաթներուն մէկ մասը, տեղական բարբառով գրուած :

— « Վանէն կը սկսիմ վերստին, որ Արայի օրէն մինչեւ մեր օրերը հրապուրիչ եղած են ու կը մնան ազգաց աչքին» — կը գրէ հեղինակը մեզ յիշեցնելով 1300 թուականներուն Քրիստոսէ առաջուայ հայկական պատուախնդրութեան ցոլքերը ու Արմէններու բարոյական վերելքը :

Իր ուղեւորութեան ընթացքին հեղինակը դիտելով Վանայ ալեկոծ ծովը, խոր հառաչով կ'արտայայտուի .

— « Ծո՛վ, բերկրեալ մօր մը խնդալից աչաց նմանակ: Ծո՛վ, սիրոյ եւ երկիւղի, յուսոյ եւ վշտաց մէջ ծփացող կուսի մը սրտին օրինակ» :

Քիչ վերջ կը խօսի ցաւատանջ յուշիկներու մասին .— « Ծո՛վ, ինչեր կը խօսիս... Դատուան, պատառ մը հաց տուր քու հիւրին, եւ ժամ մը հանգիստ խոնջեալ ուղեւորին ...»: Իր ոճը հայրենանուէր երանգներով լեցուած է ու սրտին խորէն կ'արտայայտուի իրաւ ազգասէրի մրմունջներով :

Ունի ճոխ յանդերգութիւն ու գեղեցիկ ոճ, հօմանիշներու գեղեցիկ շարադրութիւններ նման Վիկտոր Հիւկոյի դասական լեզուին:

Իր ողջոյնները, ուղղուած Մեծ Հայքի վայելչագեղ բնութեան, սրտցաւ են եւ յուզիչ. —

Ողջո՛յն ձեզ, ծառք եւ մացառք, ողջո՛յն, ջուրք եւ դալարք,— Ողջո՛յն, տունկք եւ դարաստանք, ողջո՛յն, ժայռք եւ կապանք,— Ողջո՛յն, գեղօրայք եւ մատրունք, ոգջո՛յն, շէնք եւ աւերակ .— Ողջո՛յն աղբիւրք եւ առուք, ողջո՛յն, մարդ եւ թռչունք:— Խաղաղութիւն ընդ ձեզ բնակիչք լեռնցս, Հայք եւ Քուրտք »:

Անկարելի է չյուզուիլ «Համով Հոտով»ի լուրջ ընթերցումէն: Անոր իւրաքանչիւր էջին, տողին, ու գլուխին մէջ հեղինակին հայրենասիրական բոցերը կը ճառագայթեն :

Մեր հայրենեաց՝ «հողը սուրբ, ջուրը սուրբ, արեւը սուրբ, ամենայն ինչ սուրբ է տեղւոյս, ամէնուն դպեր են սուր Նարեկացւոյն ձեռքը, ոտքը,, շունչը, ձայնը, հառաչանքն, օրհնէնքը, ափսոս, սակայն, մարդն որ կը բնակի այս տեղը ինչո՞ւ չեմ կրնար ըսել սուրբ...»: (Հատոր Ա., էջ 56) :

Հայ նոր սերունդը հայրենիքէն դուրս կամ նոյն իսկ ներս՝ հաւասարապէս պէտք ունի « Համով Հոտով»ի նման փնտռուած հատորներու: Իսկապէս շնորհաւորելի է «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»ու մատենաշարական այս ազգօգուտ ձեռնարկը: Ամէն հայ ընտանիք պէտք է ունենայ այս զոյգ հատորները որոնց իւրաքանչիւրին գինն է 300 Ֆրանք կամ մէկ տոլար:

« Համով Հոտով»ին Բ. հատորը կը սկսի ութ նոր հէքեաթներով, որոնց կը յաջորդէ «Ճաշակ Չորրորդ»ի գլուխը: Քերթուածներու լաւագոյններէն է « Փեսայի համար «Օրհնէնքը», գրուած պարզ ու ժողովրդական լեզուով :

Շատ գեղեցիկ է նոյնպէս, իր «Գովասանք երկնի եւ երկրի» տաղերգութիւնը, որուն մէջ երկինք ու երկիր իրար գերազանցելու փորձերէ վերջ կը հաշտուին.—

« Երկինքն ասաց, իմ զարդարանք քան զքում շատ է... ինձ դաս,— Հրեշտակ ունիմ ..., Ես եմ որ կուզամ կուտամ քեզ բարեւ, Գաբրիէլ հրեշտակն ունիմ, մարդու հոգին կ'առնէ... իմ տեղս բարձր է , աթոռքս պայծառ ... իմ զարդարանք քան զքում շատ է... »:

— « Երկիրն ասաց — Անթիւ ծաղկունք ունիմ ... անդունդ ծովեր ունիմ, վանքեր ունիմ անհամար... երկինքն է հուր, գետինն է ջուր.. կանանչ մեռոն սուրբ ու մաքուր ...

Իմ զարդարանքն էլ քան զքումն է ...»:

Այսպիսի ժողովրդային հայրենի երգերը Սրուանձտեանց եպիսկ. 1888էն ի վեր հրատարակած էր արդէն «Մասիս»ին մէջ :

« Համով Հոտով »ի վերջաւորութեան մէջ Սրբազան հեղինակը կուտայ պիտանի բացատրութիւններ դաւառական բառերու մասին, ու դեռ 33 էջերու մէջ ամփոփուած հետաքրքրական բառարան մը՝ որ շատ օգտակար է թէ քերթողին, թէ մանկավարժին ու թէ բանասէրին համար:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Սուրիոյ նոր կարգուսարքը

« Լը Մոնտ »ի աշխատակիցներէն մին անցեալ օր թղթակցութիւն մը հրատարակած էր Սուրիոյ ներկայ կացութեան մասին: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը .—

Չորս ամիս անցած է այն օրէն ի վեր, երբ բանակը ձեռք առաւ երկրին ղեկը: Ներկայիս կարելի է որոշել իր քաղաքական ուղղութիւնը, լայն գիծերու մէջ, սկսելով 1951 Նոյեմբեր 29ի պետական հարուածէն, որ չորրորդը կը համարուի Սուրիոյ անկախութեան տիրանալէն ասդին :

Իբրեւ երկրին պետը, զօր. Ֆէվզի Սելօ իր ձեռքն ունի ամբողջ իշխանութիւնը, իսկ զինեալ ուժերուն տէրն է գնդ. Շիշէքլի,հետեւաբար ինքն է կացութեան իրաւարարը: Այս երկգլխանի դիկտատուրան կը շարունակուի կատարեալ ներդաշնակութեամբ, ապահովելով կարեւոր յաջողութիւններ: Նոր կառավարութիւնը չուտով կացութեան տէր դարձաւ :

Դիմադրութիւնը պատահական էր եւ երբեք փողոցային ցոյցերէն անդին չանցաւ : Ամէնէն աւելի մտաւորական շրջանակներն են, որ ազատութեան կարօտը կը զգան: Բայց չի կարծուիր որ իրական վտանգ մը դառնան, որովհետեւ կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է :

Առաջին օրէն նոր վարչաձեւը յառաջդիմական ձգտումներ ցոյց տուաւ: Վարչութեան, առեւտրական եւ աշխատանքի մեթոտներուն արդիացման ձեռնարկուած է: Պէտք է պայքարիլ նաեւ ելեւմտական սակաւապետութեան դէմ, որ կը խանգարէ ազգային վերանորոգման ամէն փորձ:

Նոր վարչաձեւը լայն իրաւասութիւններ ունի, որոնց շնորհիւ կը յուսայ աւելի արդիւնաւորապէս գործել քան նախորդ կառավարութիւնները: Անոնք կը բխէին խորհրդարաններէն, ընդհանրապէս տկար եւ պառակտուած խմբակցութիւններով :

Ժողովուրդը տակաւին կառչած կը մնայ հին բարքերուն: Կարգ մը օրէնքներ, ինչպէս վարչական պաշտօնեաներուն աշխատանքի ժամերուն երկարաձգումը, առեւտրականներուն հաշուապահութիւնը, խիստ կը թուին:

Նոր վարչաձեւը կ'արգիլէ անդամակցիլ ոեւէ կուսակցութեան :

Շիշէքլիի ստեղծած իրաւակարգը երկու մտահոգութիւններէ կ'առաջնորդուի արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Մէկ կողմէ, կը զգուշանայ տկարացնել իր հեղինակութիւնը, մեծ պետութեանց հետ իր մշակած յարաբերութիւններով : Նոյն ատեն, կը ճգնի աւելի սերտացնել իր յարաբերութիւնը արաբական երկիրներուն հետ :

Սուրիոյ յարաբերութիւններ այնքան ալ փայլուն չէին Յորդանանի հետ, Ապտալլահ թագաւորին հետապնդած Մեծն Սուրիոյ ծրագրին հետեւանքով: Բայց, այն օրէն ի վեր որ Թալալ արքան թուլցուց իր կապերը Մեծն Բրիտանիոյ գահուն հետ, կացութիւնը փոխուած է եւ Սուրիա կրնայ սերտօրէն գործակցիլ Յորդանանի հետ , զինուորապէս եւ տնտեսապէս :

Աշխարհագրականօրէն, Յորդանան շարունակութիւնն է Սուրիոյ: Ուրեմն Թալալ թագաւորը կը ձգտի հետեւիլ Դամասկոսի քաղաքականութեան, որ հակառակ է Իսրայէլի հետ ամէն գործակցութեան: Զօր. Սելոյի վերջերս տուած այցը Ամմանի արքունիքին, աւելի թանձրացեալ ձեւ մը տուաւ այս տրամադրութեանց եւ նախաբանը կը կազմէ ապագայ արդիւնաւոր հասկացողութեան մը :

Միւս կողմէ, անկախութեան միեւնոյն մտահոգութիւնը աւելի եւս ընդլայնեց Դամասկոսի եւ Պաղտատի միջեւ բացուած անջրպետը : Իրաք երբեք չէ հրաժարած «Արդաւանդ Մահիկ»ի ծլագրէն, որ կը ձգտի Սուրիան եւ Իրաքը միացնել միեւնոյն մականին տակ :

Ասկէ զատ, Իրաք կը մերժէ ճանչնալ Սուրիոյ նոր իրաւակարգը, եւ երկու պետութեանց միջեւ տիրող տարակարծութիւնը մեծ արգելք մըն է համաձայնութեան եւ կը խզէ ներդաշնակութիւնը արաբական աշխարհին :

Միշտ արաբական քաղաքականութեան շրջանակին մէջ, Սուրիա յաջողեցաւ երկամեայ խզումէ մը վերջ՝ վերահաստատել իր տնտեսական յարաբերութիւնները Լիբանանի հետ: Անցեալ Փետրուարին ստորագրուած այս համաձայնութիւնը գործակցութեան նոր շրջան մը կը բանայ երկու հարեւան պետութեանց միջեւ եւ նոր թափ մը պիտի ըլլայ Լիբանանի եւ Սուրիոյ միացման կողմնակիցներու գործունէութեան: Ասոնք մեծ թիւ մը կը կազմեն Լիբանանի մէջ : :

Սուրիա համամիտ է արաբական աշխարհի եւ Ատլանտեան պետութեանց գործակցութեան, հաւասարութեան հիման վրայ : Նկատելով որ պատերազմի մը պարագային, արաբական երկիրները կրնան ենթարկուիլ խորհրդային գրաւման, անոնք անհաժեշտօրէն պէտք ունին Արեւմուտքի աջակցութեան: Բայց այդ հարցը չի կրնար լուծուիլ, մինչեւ որ անգլեւեգիպտական վէճը չկարգադրուի: Մնաց որ, Պաղեստինի գաղթականներուն տեղաւորման ծրագիրը մեծ ջղագրգռութիւն յառաջ բերած է, ու վերջերս Դամասկոսի ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակը յարձակման ենթարկուեցաւ: Ամէն պարագայի մէջ, Սուրիան այնքան ալ հակառակ չէ արեւմտեան աշխարհին հետ գործակցութեան մը, որուն շնորհիւ պիտի կրնայ լրացնել իր ապառազինութիւնը եւ իր դերը կատարել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մէջ :

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

«Կին տիպարներ Լ. Շանթի գրականութեան մէջ

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Մարտ 28ին, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը :

Նախագահ Մ. Պարսամեան, Լսարանը բանալէ առաջ ներկաներուն յայտնելով ընկերութեան հիմնադիրներէն ընկեր Գասպար Իփէկեանի մահը, տուաւ քանի մը կենսագրական տեղեկութիւններ, ապա հրաւիրեց մէկ վայրկեանի յոտնկայս յարգել իր յիշատակը:

Օրուան դասախօսն էր Տիկին Էլէն Բիւզանդ, նիւթը՝ «Կին տիպարները Շանթի թատերական եւ գրական գործերուն մէջ»:

Դասախօսը նախ ճշդեց թէ, իր ներկայացնելիք կին տպարները գլխաւորներն են միայն եւ չեն կազմեր ամբողջութիւնը: Շանթ ծնած՝ Պոլիս եւ կրթութիւնը ստացած՝ Կովկաս, այդ երկու շրջաններու տպաւորութիւնը կը տեսնուի իր գործերուն մէջ:

Այս առթիւ պարզելով հայ կնոջ աննախանձելի վիճակը՝ կրթական եւ ընտանեկան տեսակէտով, վաթսուն տարի առաջ, ներկայացուց Շանթի գլխաւոր տիպարները.—

« Մնաս Բարով»ի մէջ Շանթ կուտայ դժբախտ աղջկան մը ողբերգութիւնը: Պոլսէն երիտասարդ մը Կովկաս գացած է եւ ծանօթացած աղջկան մը, որու ծնողքը լաւ մարդիկ են ու բարեկեցիկ, բայց իրենց միակ ցանկութիւնը շահաւոր ամուսնութիւն մը կնքել է առանց նկատի առնելու ուրիշ յարմարութիւններ, կը բաւէ որ տղան ապրելու լաւ միջոցներ ունենայ:Երիտասարդ հոգիները իրարու համակրած են, բայց այդ կարեւորութիւն չունի ծնողքին համար: Տղան մեկնումի առթիւ կ'ուզէ մնաս բարովի երթալ իր սիրածին, աղջիկը կը դիմաւորէ զայն հետեւեալ խօսքերով. « Գիտեմ թէ ինչու տունս չեկաք, մայրս լաւ կին է, սակայն իր միակ փափաքն է զիս ամուսնացնել հարուստ մարդու հետ, մինակ մնացած ենք աղջիկներս հոգեպէս եւ չենք կրնար մեր ընտրութիւնը կատարել »:

« Դարձը»ի մէջ Շանթ կուտայ Շուշանի տիպարը: Մանկաբարձուհի է, զուսպ սէր ունի երիտասարդ մը հանդէպ որ կ'ուզէ կղերական դառնալ, կը համոզէ զայն որ ետ կենայ այդ գաղափարէն ու ամուսնանալով իրեն հետ երջանիկ ապրին եւ ուրիշ կերպով ժողովուրդին ծառայեն: Տղուն ընկերները կուգան համոզել, եւ կը դիմեն Շուշանիկի որ ազդէ իր վրայ, որպէսզի երիտասարդը իրենց հետ վերադառնայ վանք: Շուշանիկ զգուած է ընկերներու հոգեբանութենէն, սրտին վրայ քար կը դնէ եւ կը ստիպէ որ յաջորդ օրն իսկ տղան վերադառնայ վանք: Տղան կը մերժէ ու կ'ուզէ բժիշկ դառնալ որպէսզի ձեռք ձեռքի տուած ծառայեն հայ ժողովուրդին: Շուշանիկի տիպարը, պարկեշտ հայ աղջիկն է որ չենթարկուիր տղամարդուն եւ ինքզինքը ի սպաս կը դնէ հասարակութեան:

« Վերժինը» Պոլիս է, Ամերիկեան կրթութիւն

տուացած՝ կը սպասէ տունը որ դան զինք ամուսնութեան ուզեն: Հայ երիտասարդ մը, Գերմանիա ուսած, կ'ուզէ Հայկ. մամուլ ստեղծել «Սլաք» անունով ու բանալ դասընթացքներ, բայց մէկ հատիկ ուսուցչուհի չի կրնար գտնել իրեն օգնելու: Իր ուշադրութիւնը կը դարձնէ քաղքենի դասակարգին ուր կային օտար դպրոցներէ ելած աղջիկներ: Կը հանդիպի Վերժինին որ կը փափաքի ուսուցչուհի դառնալ, հակառակ հանրային կարծիքին: Երկուքը իրարու կը համակրին, սակայն երիտասարդը ունի ուրիշ ընկեր մը, բանաստեղծի հովերով որ իր կարգին կը սիրէ Վերժինը: Իւրաքանչիւրը կ'ուզէ ետ քաշուիլ ընկերը երջանկացնելու համար, սակայն ոչ ոք աղջկան կարծիքը կը հարցնէ: Վերժին զգուած կը համոզէ իր եղբայրը եւ կ'երթայ արտասահման: Կ'ուզէր առանձինն դառնալ անհատականութիւն եւ բարձրանալ, որպէսզի երիտասարդները հասկնան թէ կիներն ալ կրնան առանց իրենց բարձրանալ:

« Դերասանուհին» Պոլսեցի է, մայրը կանուխէն մեռած, հայրը զինքը քանի մը անգամ տարած է Կովկաս, ուր յաճախ բեմ ելած է զանազան խումբերու հետ: Կը հանդիպի գիտնական երիտասարդի մը, կը համակրի, բայց տղան կ'ուզէր որ իր կեանքի ընկերը համապատասխան ըլլար իր դիրքին, ու կը յայտնէ թէ չի կրնար կին առնել դերասանուհի մը, որ բեմ կը բարձրանայ եւ որու կը նային բոլորի աչքերը: Պայման կը դնէ որ հրաժարի եւ ըլլայ միայն իրենը: Աղջիկը կը մերժէ ու կը փափաքի մնալ արուեստագիտուհի: Ցետագային կը հաւանի թողուլ իր ասպարէզը եւ ամուսնանալ իրեն հետ: Այդ օրերուն հրաւէր կը ստանայ Կովկասէն ուր ներկայացման շարք մը պիտի տրուէր իր մասնակցութեամբ, կը տատանի, կը տատամսի, բայց արդէն տղան հեռացած է:

« Ճամբուն վրայ».— Հարենցներու աղջիկը, սիրահարած է տղու մը որ հայրենիք կը մեկնի մասնակցելու հայդուկային խումբերու եւ հայրենիքը փրկելու: Օր. Հարենց կը փափաքի տղուն ընկերանալ, սակայն այդ շրջանին մահացու մեղք էր աղջիկներու համար տղու հետ հեռանալ ու հայդուկային կեանք ապրիլ: Տղան կը մեկնի առանձին, իսկ ինք յուսահատ անձնասպան կ'ըլլայ ատրճանակով:

«Ուրիշին համար».— Հայ ընտանիքի մը կեանքն է, բոլորը թխմուած մէկ տան մէջ, անդամներու շատերը ծեր են կամ հիւանդ ու անօգնական: Սիրանն է որ պիտի աշխատի մինակը ու ամբողջ ընտանիքը պահէ: Չափազանց յոգնած է եւ յուսահատ, կը սիրէ մէկու մը հետ ամուսնանալ, բայց ընտանիքը ի՞նչ պիտի ըլլայ: Ճարահատ կը մերժէ նոյն իսկ իր սիրածները, սպասելով որ թերեւս ամուսնանայ հարուստի մը հետ որ իր ընտանիքը պահէր: Հայ աղջիկն է որ զոհ կը դառնայ ընտանիքին:

« Հին Աստուածներ».— Իշխանուհին՝ սէր ունեցած է 14 տարեկանին, անոր՝ որ վանական է այսօր: Չենք գիտեր թէ ի՞նչ սէր էր այդ, միայն գիտենք որ իշխանուհին կ'ըսէ.— «Կը յիշե՞ս, աւազանին քով, աստղերու լոյսին տակ...»: Իշխանուհին ամուսնացած է եւ զաւակներու տէր եւ այրի մնացած: Կը յիշէ վանականը, կ'երթայ անոր ետեւէն ու կ'ուզէ եկեղեցի մը շինել հոն ուր վանականը կ'ապրի, բայց վանահայրը անողոքաբար կը քանդէ զայն, իշխանուհին փոխանակ ըմբոստանալու կը պատռէ յատակագիծը եւ կու լայ:

« Կայսր »էն տուաւ նմոյշներ ու կարդաց Հաննայի եւ Օհան Գուրգէնի ապրումները: Օհան կ'ըսէ.— « Բռնէ ձեռքէս որ բարձրանանք կայսրերու գահը»: Հաննան կը մերժէ, գտնելով որ ամուսնութիւնը գագաթն է վերջին, ուրկէ վերջ կը սկսի սիրոյ վայրէջքը:Ու կը մտնէ վանք:Օհան կը դառնայ կայսր ու երբ Հաննայի ուրուականը կ'երեւի իրեն խաչը կուրծքին կ'ըսէ.— « Հասայ բիւզանդական գահը, բայց չհասայ քեզի »:

«Օշին Պայլ».— Ռիթա, 21 տարեկան է, կը սիրէ Օշինը, անոր մէջ գտնելով ազնուական եւ գիտնական մարդը: Օշինն ալ կը փափաքի որ Ռիթան իրենը ըլլայ, սակայն ինք Պայլ պիտի դառնայ եւ քաղաքական պայմաններու հարկադրանքին տակ պէտք էր ամուսնանար Թագուհիի հետ, հետեւաբար կը թողու Ռիթան, որ կ'երթայ ամուսնանալ Օշինի թշնամիին հետ, նախանձէ մղուած եւ ոչ թէ սէրէ:

Օշին պարտուած ու բանտ նետուած է: Ռիթան կ'ուզէ զայն ազատել որ կրկին բարձրանայ: Արտօնութիւն ձեռք կը բերէ ու կ'երթայ բանտ Օշինը տեսնելու, իբրեւ թէ ըսելիքներ ունի հայրենիքին համար ,ու նախապէս կը համաձայնի թշնամիներուն հետ որ ինք պիտի աշխատի Օշինը բերել պատուհանի առջեւ եւ իրենք պէտք է որ դուրսէն նետահար սպաննեն զայն, սակայն հայ սիրող կնոջ անձնազոհութենէն ներշնչուած ,կը դնէ Օշինի ապարօշը իր գլխուն եւ ինքն է որ կ'երեւի պատուհանի առջեւ ու կը սպաննուի նետերէն: Օշին կ'ազատի:

Եզրակացնելով, յարգելի դասախօսը յայտնեց թէ Շանթ իր բոլոր գործերուն մէջ չափազանց մեծ յարգանք ունեցած է կանացի սիրոյ հանդէպ, եւ իր ներկայացուցած կիները բոլորն ալ պարկեշտ են ու անձնուէր: Այս առթիւ շեշտեց թէ վերջին յիսնամեակին կինը զգալապէս բարձրացաւ ինքնօգնութեամբ եւ ոչ թէ այրերու օժանդակութեամբ: «Տղամարդիկ աւելի շատ թեւերը կոտրող եղած են քան թէ օժանդակող»:

Ներկաներէն Հ. Բալուեան, Տիկին Խոնդկարեան, Ա. Իսահակեան եւ Տիկին Հ. Սարգիսեան ճշդումներ եւ դիտողութիւններ ըրին կարդ մը տեսակէտներու մասին, որոնց մի առ մի պատասխանեց դասախօսը: Պ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Սովորաբար ընթերցողները մեծ հաճոյքով եւ հետաքրքրութեամբ կը կարդան «Յառաջ»ի մէջ ԵՒՐՈՊԱՑԻին գրութիւնները, որոնք յաճախ շահեկան, բարոյալից եւ օրինակելի դասեր են շատերու համար:

Սակայն, երկար բացակայութենէ մը վերջ, երէկ տուն վերադարձիս՝ թերթերը թղթատելով, զարմանքով կարդացի Մարտ 23ի թիւին մէջ իր «Խորհիմ թէ... Հաճիս» գրութիւնը, որ մեր մայրենի լեզուին աղճատման ու խաթարումներուն դէմ արդար զայրոյթ մը ըլլալով հանդերձ, դժբախտաբար չեղած է չափաւորութեան սահմանէն:

Մանաւանդ երբ իր մեղադրանքը կը վերագրէ խօսակցական կամ գրական բարբարոսութեանց եւ շոշորթաբանութեանց, շեշտելով.— « Կը չափազանցե՞մ եթէ ըսեմ որ Ամերիկահայաստանի ջախջախիչ մեծամասնութեան կրթութիւնը նախնականէն ալ վար է: Իրե՞ն պիտի վստահէինք մեր ոսկեղնիկը մշակելու հոգը »:

Կրթութիւնը ի՞նչ առնչութիւն ունի ազգային դաստիարակութեան, մշակոյթին եւ լեզուին պահպանման համար մղուած պայքարին հետ: Այս մասին համեստ դիտողութիւն մը շատ աւելի ազդեցիկ ու տրամաբանական պիտի ըլլար քան թէ բարկաճայթ պոռթկում մը, որ անարդար մեղադրանք մըն է ամերիկահայ հայրենակիցներուն հանդէպ:

Ինչո՞ւ նոյն ջուրով լուալ հայ մտաւորականն ու մեր անդրադէտ բազմութիւնները, որոնք հակառակ դարերէ ի վեր սպառնացող մահաբոյր ու սողուն վտանգներուն եւ նոյնիսկ ներկայ ճգնաժամերուն միշտ գիտցած են սիրելուպաշտելիրենց մայրենի լեզուն:

«Յառաջ»ի յարգելի աշխատակիցը այդ սուր ակնարկը ուղղելով ամբողջ գաղութին, նկատի չէ առած թէ՝ կարելի չէ մեր ժողովուրդին ուժէն վեր պարտականութիւններ սպասել, քանի որ օտար հողերու վրայ, փոթորիկէ փոթորիկ դառնուելով, քաջօրէն մաքառելով հանդերձ այլասերման վտանգին դէմ առաւել կամ նուազ չափով կ'ազդուի հիւրընկալ մեծ ազգերու բարքերէն, սովորութիւններէն, այլազան դերակշռութիւններէն եւ մանաւանդ տեղական լեզուին տիրապետութենէն: Պէտք է հայ մտաւորական առաջնորդներուն վրայ ծանրանայ այդ սրբազան պարտականութեանց պատասխանատուութիւնը:

Ուրեմն, ընկեր Եւրոպացիին ներողամտութիւնը խնդրելով կը յուսամ թէ ուրիշ առիթներով ազնուաբար պիտի անդրադառնայ իր սխալ ենթադրութեան, թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար:

ԼԵՌՆԱԿԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՄՔ, պաշտօնաթերթ «Արմենիա» Երիտ. Միութեան, Գ. տարի թիւ 5—6, Սեպտ. Դեկտ. 1951: Ճոխ բովանդակութեամբ:64 էջ: Ունի նաեւ սպաներէն բաժին մը: Հասցէ.— El Salvador 4625, Buenos Aires (R. Argentine):

ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆԻ ճարտարարուեստը ահաւոր տագնապի մը մատնուած է Անգլիոյ մէջ: 75.000 բանուորներ անգործութեան դատապարտուած են: Պահպանողական կառավարութիւնը կը մերժէ ջնջել գնումի սակերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Մարդը խեղճուկրակ երեւոյթ մը ունէր. Հարցաքննութեան ատեն երեւան ելաւ թէ ծանօթ մը 5 անգլիական ոսկի տուած էր իրեն 50 ծանուցում փակցնելու համար: Ինք անշուշտ ոչ մէկ յանցանք ունէր:

— Այսուհանդերձ հսկողութեան տակ առէք զայն, ըսաւ Փօնթիւի:

— Տիկին Բաքէլէն ի՞նչ լուր, հարցուցի:

— Ոչ մէկ նորութիւն:

— Շատ ուշադրութիւն ըրէք որ Տիկին Բաքէլ չկասկածի, ըսաւ Փօնթիւի, գիտէք թէ ան միակ լրտեսուհին է որ չի գիտեր թէ կը հետապնդուի: Տպագրիչներուն խնդիրը ի՞նչ եղաւ:

— Դժբախտաբար կարեւոր բան մը չեղաւ: Առաջինը Ճօզէֆ Ուայթ կը կոչուի, Ֆուլըմ կը բնակի եւ «Տէյլի Էքսփրէս» թերթին մէջ կ'աշխատի: Շատ պարկեշտ մարդ մըն է, ինչպէս կը հաւաստեն զինքը ճանչցողները: Գաղտնիք մը իսկ չունի:

— Առանց գաղտնիքի մարդ չկայ աշխարհի վրայ, ըսաւ Փօնթիւի: Կը յիշէք Օ. Հէնրիի պարագան: Երբ ուզէ պատմուածք մը գրել, կ'երթայ որեւէ տան մը դուռը կը բախէ եւ կ'ըսէ եղեր. «Ամէն բան երեւան ելած է..»: Այո, նոյնիսկ ես ունիմ իմ գաղտնիքներս...: Իսկ Բ. տպագրիչը:

— Ուօլթըր Քէմփսըն կը կոչուի: 1937ին տըպագրական գործի մը պատճառով 10 ոսկի տուգանքի դատապարտուեր է: Անկէ ի վեր կ'ապրի պարկեշտօրէն: Կ'աշխատի Ուէսթ Էնտ Փրինթինկ ընկերութեան մէջ: Անկէ զատ շաբաթ գիշերներն ալ «Սընտէյ Փրէս» թերթին համար կ'աշխատի:

— Կիրակի օրուան թերթերը շաբաթ օրերը սովորականէն աւելի պաշտօնեայ կ'աշխատցնեն, անանկ չէ՞, Նիումըն:

— Այո, կիրակնօրեայ թերթերու տէրերը յաճախ օրաթերթեր ալ կը հրատարակեն, հետեւաբար կարդ մը նիւթեր առաջուց կը պատրաստուին եւ կը մնայ խմբագրականի մասը, այս կերպով անոնք շաբաթ գիշերուան համար աշխատաւորի պէտք ունին:

— Ուրեմն այդպէս... ըսաւ Փօնթիւի եւ ըսկսաւ վեր վար պտտիլ սենեակին մէջ: Այս բոլորը բան մը կը յիշեցնեն ինծի, բայց ի՞նչ... Աստուած իմ ի՞նչ... Այո, այո, հիմա կը յիշեմ, մենք առաջին անգամ Հօրլօքի տունը խուզարկեցինք կիրակի գիշեր մը, կը յիշէ՞ք: Մեկնումի ատեն լրագիր մը վար ինկաւ եւ դուք զայն նամակատուփը նետեցիք, չէ՞, Նիումըն. հիմա կը յիշեմ թէ այդ թերթը «Սընտէյ Փրէս»ն էր:

— Այո, հիմա ես ալ յիշեցի, ըսի: Սակայն Մարշըլ մեզի համամիտ չէր: «Սընտէյ Փրէս» թերթը երկու միլիոն ընթերցող ունէր: Հօրլօք ալ կնար անոնցմէ մէկը ըլլալ: Փօնթիւի մտիկ անգամ չէր ըներ մեր խօսակցութիւնը: Հեռաձայնը բացաւ եւ սկսաւ խօսիլ Փէլըրթայնի գաղտնի ոստիկանին հետ: Քիչ վերջ գոհունակութեան ժըպիտով մը ըսաւ մեզի.

— Կը յառաջանանք. Լէյսին ալ «Սընտէյ Փրէսի» ընթերցողներէն է եղեր: Երէց մը պէտք չէ որ այդ տեսակ թեթեւաբարոյ թերթ մը կարդայ: Ոճիր արկածի դէպքերով եւ սիրային պատմութիւններով լեցուն լրագիր մըն է «Սընտէյ Փրէսը»:

— Մի մոռնաք որ իրական երէց մը չէ ան, ըսաւ Մարշըլ:

— Կը տեսնեմ թէ այս խօսքերս չեն համոզեր ձեզ: Լաւ, հետեւեալը բացատրեցէք ինծի. Լէյսի ամէն օր «Տէյլի Թէլէկրաֆ» թերթը կը կարդայ, իսկ միայն կիրակի օրերը «Սընտէյ Փրէս»ը կ'առնէ: Հիմա կը համոզուի՞ք: Գիտէք անշուշտ թէ մարդ մը որ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի նման շատ լուրջ թերթի մը ընթերցողն է, չի կրնար միաժամանակ թեթեւ նիւթերէ հաճոյք առնել: Լուրջ մարդ մը կիրակի օրերը կրնայ «Օպզըրվըր» կամ «Սընտէյ Թայմզ» առնել, բայց ոչ «Սընտէյ Փրէս»: Ոչ, ոչ, սիրելի Մարշըլ պէտք է համոզուիք: Կեցէք, հիմա Օնօրինին հետ պիտի խօսիմ:

Քանի մը վայրկեան վերջ ջղայնացած մեզի դարձաւ.

— Բայց ինչ տարօրինակ խնդիր է այս. վայրկեան մը առաջ վստահ եմ թէ լուծած եմ հանելուկը ու յանկարծ նոր թնճուկ մը երեւան կ'ելլէ:

— Ձեր այս խօսքերէն կը հասկնամ թէ Մարթէ Ռօլօն «Սընտէյ Փրէս» չի կարդար, ըսի:

(Շար.)

նախագահ Թրումընի, խնդրեցին հրահանգել ամերիկեան պատուիրակութեան որ աջակցի, Ապահովութեան Խորհուրդի օրակարգին մէջ անցընելու համար Թունուզի խնդիրը :

ՀՐԷԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Իսրայէլի պահանջած հատուցումներուն առթիւ, գերման պատուիրակութիւնը յայտարարեց թէ բանակցութիւնները կրնան վերսկսիլ Յունիսի կիսուն: Պատուիրակութիւնը բացատրած է թէ այդ թուականին միայն Գերմանիան ի վիճակի պիտի ըլլայ ճշդելու հատուցման վերջնական գումարը: Իսրայէլի պատուիրակութիւնն ալ իր կարգին յուշագիր մը ուղղած է Գերմաններուն, պարզելով իր տեսակէտները :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ բանակցութեանց առաջին շրջանը, որ այնքան աղմուկ հանեց, խզում չէ: Ամէն բան կախում ունի Իսրայէլի կառավարութեան նոր հրահանգներէն :

Գալով հրէական 23 կազմակերպութեանց հետ կատարուած բանակցութիւններուն, դեռ առաջին շրջանին մէջ կը գտնուին: Կարելի չէ եղած ճշդել վնասուած Հրեաներուն վճարելի գումարը: Օրակարգին վրայ կը գտնուի նաեւ հրէական ստացուածքներու խնդիրը, որ նոյնպէս պիտի քննուի յառաջիկայ Յունիսին: Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը կ'ուզէ մասնաւոր օրէնքներ մշակել այս հարցերուն համար: Գերման պատուիրակութեան նախագահը յայտարարեց .

— « Տրամադիր ենք գոհացում տալու հրէական պահանջներուն ամենալայն չափով, սակայն պարտաւոր ենք նկատի առնել մեր վճարման կարողութիւնը: Եթէ յառաջիկայ Յունիսին խզուին մեր բանակցութիւնները, խորապէս պիտի ցաւինք » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց որուն համաձայն այլեւս կարելի չէ միսիոնարական դպրոց հաստատել: Այն վարժարանները որ գոյութիւն ունին արդէն, ինչպէս եւ ամէն օտար կրթական հաստատութիւն, կրօնական ըլլայ թէ աշխարհական, պէտք է արտօնութիւն խնդրեն կառավարութենէն, չարունակելու համար :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը Մոսկուայի երեք արեւմտեան դեսպաններուն յանձնեց իր պատասխանը՝ գերմանական հարցի մասին:

ԱՆԳԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը 1943-էն ի վեր անկումի շրջան մը կը բոլորէ: 1950ի մայիսին 38.853 անդամ ունէր 60.000ի փոխարէն, իսկ 1951ի մարտին այդ թիւը իջած էր 35.124ի, այսինքն 3700 հոգի պակաս նախորդ տարիէն, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը երրորդ ընթերցումով վաւերացուց օրէնք մը, որուն համաձայն 1951 Հոկտ. 31էն առաջ տրուած մահապատիժները պիտի ջնջուին: Ասիկա մահապատիժի ջնջումը կը նշանակէ մօտաւորապէս, բայց ոչ դաւաճաններու համար :

ԺԱՆ ԹԱՐՕ, կրտսերը գործակից եղբայրներուն, մեռաւ անցեալ օր, սրտի հիւանդութենէ : Ծնած էր 1877ին, հետեւաբար 75 տարեկան: Առաջին գիրքը յաջողութիւն չէր գտած, բայց երկրորդը՝ «Տէնկլէ»ն, 1906ին շահեցաւ Կոնքուրի մրցանակը: Ինչպէս կեանքի, նմանապէս գրական մարզին մէջ, գործակից եղած էր մեծ եղբօր՝ Ժերոմի: Ունի բազմաթիւ հեղինակութիւններ : Երկու եղբայրներն ալ յաճախ կը ճամբորդէին դէպի Արեւելք, աշխատակցելով զանազան թերթերու կամ առանձին գիրքեր հրատարակելով :

44 ՀՈԳԻ կոխոտուելով մեռան Քարաքասի (Վենեցուէլլա) Սանթա Մարիա եկեղեցիին մէջ : Քսակահատներ սուտ լուր մը տարածեր էին թէ հրդեհ ծագած է: Զոհերէն 22ը մանուկներ են, 20ը կիներ, երկուքը այրեր:

ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ ԳՈՂ ՄԸ, նախկին խորհրդական ցարական արքունիքին, դեսպան Նիքոլա Պայեր, առջի օր նորէն ձերբակալուեցաւ, կնոջ մը պայուսակը թռցուցած ըլլալով, Փարիզի շքեղ պանդոկներէն մէկուն մէջ: Այս ութսուն տարեկան դիւանագէտը, որ անդամալոյծ է, գողութեամբ կ'ապրէր 1907էն ի վեր: Դատարան փոխադրուեցաւ պատգարակով եւ դատապարտուեցաւ երեք տարի բանտարկութեան, 100.000 ֆրանք տուգանքի :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը հրամայեց բռնագրաւել պողպատի հաստատութիւնները, խափանելու համար ընդհ. գործադուլը, որուն պիտի մասնակցէին 650.000 բանուորներ: Գործադուլի հրամանը ետ առնուեցաւ, իսկ երկու մեծ հաստատութիւններ դատ բացին նախագահին միջամտութեան դէմ: Դատարանը մերժեց նկատի առնել այս բողոքը :

ՔԷՖԼԻԿԵԱՆ

Դերձակի տան համար աշկերտ մը կ'ուզուի (2ème année) եւ կամ կարէ հասկցող երիտասարդուհի մը : Դիմել 12 rue Jules Guesde, L'Hay les Rose, (Seine) :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 14 ապրիլ, երկուշաբթի ժամը 4—12, Cercle Militaireի թատերասրահին մէջ: Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

Կը ներկայացուի տեսարան մը «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»էն: Թաւջութակ LABADIE, հայկական երգեր, դաշնակ Օր. ԱՆՆԻ ԿԱԶԵՐ, Կապոյտ Խաչի պարախումբը նոր պարերով եւ տարազներով :

Կը ներկայացուի վարագոյր մը ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ »էն, բեմադրութեամբ Տիկին Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆի: Կը մասնակցին Օր. Հ. ԽՏՇԵԱՆ, Լ. ԹՕՓԱԼԵԱՆ, Պ. Ռ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ: Ճոխ պիւֆէ, զատկական սեղաններ (կարմիր հաւկիթ եւ չէօրէկ):

Եւրոպական պարեր : Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով Alé. 16-65: Մուտք 300 ֆրանք :

Նոր Սեւուճի օր, 1943-1952

Նախաձեռնութեամբ Հ .Յ .Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն առաւօտ, Ալհամպրայի շքեղ սրահները, (Bld. Chave), Մարսէյլ :

Ներկայ պիտի ըլլան Ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ, եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Հայկական, դասական եւ եւրոպական պարեր: Վիճակախաղ եւ ուրիշ անակնկալներ :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Ընկեր Մ. Աչճեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ իր փեսային Պ. Grégoireի, Ալֆորվիլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Յովհաննէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առտու ժամը 10ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ ՍԱՐԳԻՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի յիշատակին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Ցիշատակ Չարչարանաց եւ Խաչելութեան: Կարգ Թաղման ժամը 17ին:

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան սկիզբ. ժամերգութեան ժամը 15.30ին, պատարագ ժամը 17ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Զատիկ Տօն Յարութեան, սկիզբ. ժամերգ. 7.30ին, պատարագ ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, Սերովբէ վարդ. Մանուկեան: Հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ :

ՑԻՇԱՏԱԿ ՄԵՌԵԼՈՑ. — Յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց: — (Դիւան)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ 1000 ֆր. Տէր եւ Տիկ. Գաբոյեանէ Պ. Յովսէփ Յովսէփեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Ա. Թադէոսեանին իր մօր՝ Այրի տիկին ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԸԼԸՃԵԱՆի եւ ընկերուհի Ա. Խաչիկեանի իր քեռորդւոյն Պ. ԽԱՉԻԿ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆի մահուան առթիւ :

× Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր անդամուհի Տիկին Ա. Խաչիկեանին, իր քեռորդւոյն՝ Պ. ԽԱՉԻԿ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Մարկրիտի Համազասպ խումբի բոլոր անդամները եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Կ. Ոսկիանեանի, Տէր եւ Տիկ. Տ. Տօնապետեանի իրենց եղբօր եւ քեռորդւոյն Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՍԿԻԱՆԵԱՆի վշտալի մահուան առթիւ, (Ֆրէզնօ): Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկ. Ս. Նազաչեանի՝ իրենց մօր Տիկին Հայկանուշ Նազաչեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ . —

Կիրակի 13 Ապրիլ կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն :

Կիրակի 13 Ապրիլ կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին Մուրատ խումբ: (Շար.)

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ռուբէն», «Տօղրամաճեան» եւ «Շահրիկեան» խումբերը այս Ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի օրը յետաձգուած է Մայիս 11ին, կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle Մազընոյի մէջ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Այրի Տիկին Սարգիսեան եւ ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի (դերասան Հայկասար. դառնաղէտ մահուան առթիւ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղը հրաւիրած է Փարիզի Մուրատեան վարժարանի թատերախումբը, Մարսիլիոյ մէջ ներկայացնելու մեծ գնահատանքի արժանացած իրենց խաղերը :

Մարսիլիաբնակ հայրենակիցներ, օգտուեցէք այս բացառիկ առիթէն, խուռներամ փութալով, 20 Ապրիլին կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Théâtre G. Verdi - Casa d'Italia, 53 rue d'Alger թատերասրահը:

Տոմսերը նախօրօք ապահովեցէք. — Նախկին Սանուց Միութեան բոլոր անդամներէն: Պ. Ս. Էքսէրճեանէն, 40 La Canebière, Marseille: Պ. Ա. Շեխիկեանէն, Pharmacie Centrale, 1 Bld. d'Athènes, Marseille :

ՉԿԱՅ ՔԻԶ ՆՄԱՆ ...

Քիզ նըմա՛ն, ֆիզ նըմա՛ն ,
Դուն ի՛ս աննըման ...
Քիզ ման կըգամ, ո՞ւր իս, ո՞ւր չիս,
Հայ ընտանեաց տանը խարճն իս
Անմահ հոտո՛վդ, աշխարհ շրջիս ,
ԱՊԱՀՈՒՆԻ ընտիր սուրճն իս :
Չըկայ ֆիզ նման, չըկայ ֆիզ նման ,
Քիզ նըման, ֆիզ նըման
Դուն իս աննըման :

Կեդրոնատեղի՝ MASSIS, **21 Rue Saulnier (9)**

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ամբողջական կօշիկ շինող լաւ բանուորներ, Villejuifի աշխատանոցին համար :

Դիմել կէս օրերէ վերջ ժամը 2—7 Պ. Վանլեանի, 7 rue Gaudot de Moroy, Paris. Métro Մադլէն: Հեռ. Opé. 01-08:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 12 AVRIL 1952 Շաբաթ 12 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6737-Նոր շրջան թիւ 2148 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Ամէն օր կը կարդաք ծանուցումներուն մէջ, հանդէսներու եւ տօնակատարութեանց առթիւ.

— Ճոխ ե այլազան յայտագիր: Երգ, պար եւ զանազան անակնկալներ: Կամ «ուրիշ անակնկալներ»:

Սովորական երեւոյթներ են ասոնք: Ամէն տեղի մէջ: Եւ ամէն ազգի համար:

Երբ որեւէ Միութիւն կամ հաստատութիւն ձեռնարկ մը կը կատարէ, բնականաբար պիտի ջանայ բազմութիւն հաւաքել եւ չօշափելի արդիւնք մը ձեռք բերել, հաճելի վայելքներ խոստանալով:

Բոլոր կազմակերպիչներն ալ քիչ-շատ կը ճանչնան հասարակութիւնը: Մանաւանդ անոր նախասիրութիւնները:

Գիտեն, օրինակ, որ այդ հասարակութեան մէջ սահմանափակ թիւ մը միայն կը հետաքրքրուի բուն գեղարուեստական բաժինով:

Ուրեմն, անհրաժեշտ է յայտագրին կցել «յաւելեալ եւ ճոխացեալ» մանրամասնութիւններ: Եւ մանաւանդ՝ «անակնկալներ»:

Այս տողերը գրած ատեն, աչքի առջեւ ունինք երկու հանդէսներ,— 1. Կապոյտ Խաչի Օրը, Փարիզի մէջ, նախաձեռնութեամբ տեղական մասնաճիւղին, (վաղը, կիրակի).— 2. Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը Մարսէյլի մէջ (այսօր, շաբաթ):

Ինչպէս կը տեսնէք, երկու Միութիւններն ալ արտակարգ պատրաստութիւններ տեսած են, հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծելու համար:

Անոնք այդ յոգնութիւնները կը կրեն եւ պիտի կրեն անձնուիրաբար, միշտ բան մը աւելի ընելու առաջադրութեամբ:

Հանդէսներու կազմակերպութեան համար թափուած ճիգը՝ արտաքին նշանն է ներքին գործունէութեան, որուն նուիրուած են երկուքն ալ, ուրիշ Միութեանց հետ:

Կապոյտ Խաչը, աւելի հին, տարիներէ ի վեր կը գործէ երկու գլխաւոր ճակատներու վրայ,— մարդասիրական եւ կրթական:

Միւսը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ, կազմուած՝ 1945ին, կոչուած է դառնալու յառաջապահը տարագիր երիտասարդութեան:

Մէկը իր ետին ունի բազմարդիւն անցեալ մը: Միւսը կ'աշխատի գետին գրաւել աստիճանաբար:

Երկուքն ալ իրենց Օրը տօնելով կ'ուզեն հրապարակային առուլիս մը սարքել հասարակութեան հետ: Բացատրել ինչ որ կրցած են եւ կ'ուզեն կատարել: Միշտ աւելին կատարելու վճռականութեամբ:

Անոնք անակնկալներ կը խոստանան ձեզի, քանի մը ժամուան համար: Իբրեւ հաճելի ժամանց:

Փորձեցէք փոխաբերաբար գործածել այդ բառը: Դուք ձեզի համար:

Անակնկալ մը պիտի չըլլա՞ր, օրինակ եթէ տօնելով Նոր Սերունդին Օրը, Մարսէյլի կամ Փարիզի մէջ, կրկնապատկէիք Միութեան անդամները: Այսինքն ձեր զաւակները կամ բարեկամներն ալ ներկայացնէիք, իբրեւ թեկնածու: Թէ իրենց եւ թէ ձեր բարիքին համար:

Ուրիշ անակնկալ մը պիտի ըլլար անգործութենէ ձանձրացած օրիորդներու եւ տիկիններու անդամակցութիւնը՝ Կապոյտ Խաչին:

Կապոյտ Խաչը Սանուհիներու Միութիւններ ունի գաւառի հայաշատ կեդրոններուն մէջ: Ինչո՞ւ անոնց անդամուհիներուն կրկնապատիկը չունենայ Փարիզի մէջ:

Կապոյտ Խաչը եւ մանաւանդ Նոր Սերունդը իրենց կարգին իրական անակնկալներ կրնան սարքել, կրկնապատկելով իրենց ճիգերը՝ յառաջիկայ տարուան համար:

Ի՞նչ կազդուրիչ անակնկալ, եթէ Նոր Սերունդը հինգ հարիւր նոր անդամ համախմբէր մինչեւ յառաջիկայ տարի: Եւ Կապոյտ Խաչն ալ՝ քանի մը հարիւր սանուհիներ...

Շատեր կ'ափսոսան որ խորթ ձայներ կը լսուին իրենց տուներուն մէջ, օտարոտի բարքերով:

Ինչո՞ւ կը զարմանան, երբ տարրական յոդնութիւն մը չեն կրեր, թէ իրենց եւ թէ մանաւանդ զաւակներուն բարիքին համար:

Ահաւասիկ ազատարար գօտիներ,— Կապոյտ Խաչ եւ Նոր Սերունդ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Երէցները հարեւանցի բաներ գիտեն, իսկ նորերը ապահովաբար անունն ալ չեն լսած:

Շնորհակալութիւն Տարօն–Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Ամերիկայի կեդր. վարչութեան, որ պարտք սեպած է մոռացութենէ փրկել այս գիտնական գրագէտը:

Նոր ստացանք գեղեցիկ հատոր մը, «Ամբողջական Գործեր», որ կը պարունակէ «Պատկերներ, դատումներ եւ ուսումնասիրութիւններ»:

Հատորը կազմած է ընկեր Կ. Սասունի, ընդարձակ յառաջաբան կենսագրականով մը, որ կը պարզէ հանդուցեալ մտաւորականին կեանքն ու գործը:

Ծնած՝ Մուշ, 1869ին, մեռած՝ 1906ին, Գալուստ Անդրէասեան արդար համբաւ մը շահած էր Պոլսոյ գրական շրջանակներուն մէջ, 1890ական թուականներուն:

Կ'աշխատակցէր «Մասիս»ի, «Ծաղիկ»ի, «Արեւելք»ի եւ ուրիշ թերթերու, դեռ 1892էն, ջերմապէս գնահատուելով Գր. Զօհրապէն եւ Հր. Ասատուրէն:

Մէկ տարի Ռոտոսթօ մնալէ ետք, իբրեւ տնօրէն ազգ. վարժարանի, 1897ին կ'աքսորուի Մուշ, եւ արդիւնաւոր գործունէութիւն մը կ'ունենայ, իբրեւ ուսուցիչ:

Դժբախտաբար հիւծախտէ վարակուած էր, եւ աստիճանաբար հալեցաւ:

Իր առաջին գիրքը, «Գիտական Զրոյցներ», լոյս տեսաւ 1897ին (հետեւողութեամբ անգլիացի հռչակաւոր գիտունին՝ Հըքսլիի):

Բուն գրական վաստակն ալ գնահատելի շարք մը կը կազմէ, նկարագրութիւններով եւ ուսումնասիրութիւններով:

Իր «Արեւագալ»ը, զոր հրատարակեցինք, Ծաղկազարդի կիրակին, գեղեցիկ նմոյշ մըն է սահուն լեզուի, ճաշակի եւ հմտութեան:

Անշուշտ «կարդացէք եւ տարածեցէք»ի կոչի մը չէք սպասեր, ծանօթանալու համար տաղանդաւոր, այլ մոռցուած հեղինակի «Ամբողջական Գործեր»ուն: ՎԱՀԷ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԶՕՐԱՑՈՒՄԸ Կ'ՈՒԶԵՆ

Թուրքիոյ ամերիկեան Զին. Առաքելութեան պետը՝ զօր. Արնոլտ Մ. Նահանգներու Ծերակոյտի արտաքին յանձնաժողովին առջեւ բացատրութիւններ տուաւ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի եղած զինուորական օժանդակութեանց մասին ու յայտնեց թէ կատարելապէս գլուխ հանուած է ծրագիրը:

Զօրավարը յիշեցուց թէ տակաւին Քորէայի մէջ Թուրք եւ Հելլէն զօրագունդեր, դաշնակից շարքերու մէջ կռիւ կը մղեն ու բսաւ.

— Այս երկու երկիրները մեր ամէնէն նեղ շրջանին մեզ առանձինն չթողուցին եւ պիտի չթողուն: Ամերիկեան զինուորական օժանդակութիւնը անհրաժեշտ է որ շարունակուի: Ամերիկեան հարկատուն պէտք է կատարելապէս համոզուած ըլլայ թէ այս օժանդակութեան շնորհիւ իր դրամը ապահով տեղ դրած կ'ըլլայ: Մեր օժանդակութիւնը աւելի զօրացուց այն ճիգն ու կամքը որով Թուրքիա դէմ կը դնէ Սովետներուն ճնշումին:

Թուրքիա եւ Յունաստան չափազանց կարեւոր ռազմագիտական դիրք մը ունին: Եթէ Յունաստան ձեռքէ երթայ, Սովետները ոչ միայն Միջերկրական հասնելու համար անցք մը գտած պիտի ըլլան, այլեւ պիտի սպառնան Թուրքիոյ եւ Իտալիոյ թեւերուն: Եուկոսլաւիոյ հարաւային սահմաններն ալ վտանգի պիտի ենթարկուին եւ Միջին Արեւելքի ապահովութիւնը բոլորովին պիտի վտանգուի: Աշխարհագրականօրէն Թուրքիա Ատլանտեան Ուխտին անդամ միւս բոլոր երկիրներէն ամէնէն աւելի ռազմագիտական դիրք ունի, սովետ. արտաքին շրջանակէն դուրս: Թուրքիա, արեւմտեան կողմէ Պուլկարիոյ դիմաց գտնուելէ զատ կենսական կարեւորութիւն ունեցող Նեղուցներուն եւ արեւել. կողմը 800 քիլոմեթրնոց սահմանագլուխի մըն ալ կը տիրապետէ: Թուրքիա Ատլանտեան Ուխտի կազմակերպութեան հարաւային կռուանն է: Այս դիրքին պատճառաւ անհրաժեշտ է որ խիստ զօրաւոր ըլլայ:

Մոսկուայի նոր առաջարկը Գերմանիոյ Մասին

Կ'ՈՒԶԷ ՈՐ ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐԸ ՔՆՆԵՆ ԱԶԱՏ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Միջազգային մամուլը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Խ. Միութեան նոր ծանուցագրի մասին, որ չորեքշաբթի օր յանձնուեցաւ արեւմտեան երեք դեսպաններուն, իբրեւ պատասխան.—

1.— Խ. Միութիւնը կը մերժէ Գերմանիոյ ազատ ընտրութեանց ստուգումը յանձնել Ազգաժողովի յանձնախումբին, բայց համաձայն է որ յանձնաժողով մը կազմուի չորս մեծ պետութիւններու ներկայացուցիչներէն, այդ խնդիրը քննելու համար:

2.— Կը պնդէ իր Մարտ 10ի ծանուցագրով յայտնած տեսակէտին վրայ, թէ որեւէ պատճառ չկայ որ Գերմանիան զրկուի ազգային բանակ մը կազմելու իրաւունքէն:

3.— Կը պնդէ նաեւ թէ իրեն համար վերջնական են Գերմանիոյ արեւելեան սահմանները:

4.— Եւ վերջապէս անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ միացեալ Գերմանիան որեւէ պարագայի մէջ պիտի չկրնայ մասնակցիլ զինակցութեան մը որ ուղղուած է Գերմանիոյ վերջին պատերազմին մասնակցող պետութիւններէն մէկուն դէմ:

Ինչպէս դիտել կուտան քաղաքական շրջանակներու մէջ, ծանուցագիրը նորութիւն մը չէր պարունակեր, բացի քառանդամ յանձնաժողովի մը առաջարկէն:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Պ. Վիշինսկի երբ զատ-զատ կը յանձնէր ծանուցագիր-պատասխանը՝ երեք պետութեանց ներկայացուցիչներուն, մերժեց որեւէ լուսաբանութիւն հաղորդել: Իրաքանչիւրին հետ խօսակցութիւնը տեւեց քսան վայրկեան, կրկնելով թէ ուրիշ ըսելիք չունի, ամէն բան գրուած է ծանուցագրին մէջ:

Արեւմտեան երեք պետութիւնները վերապահ դիրք մը բռնած են այս պատասխանին հանդէպ: Երեքն ալ անհրաժեշտ կը գտնեն Ազգաժողովին հսկողութիւնը: Յետոյ, անոնք հակառակ են գերման ազգային բանակի մը կազմութեան:

Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ երկու կողմերն ալ չեն ուզեր խզել կապերը: Արեւմտեան պետութիւնները նոր միջոցներ պիտի փորձեն, գործնական ելքի մը յանգելու համար, առանց շեղելու իրենց հիմնական տեսակէտներէն: Անգլիա եւ Ֆրանսա համաձայն են աւելի ճկուն դիրք մը բռնելու: Արդէն իսկ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին երեք պետութեանց միջեւ: Խորհրդային ծանուցագրին ամբողջ բնագիրը հրատարակուած պիտի ըլլար երէկ:

Ցրանսայի Ներքին Կեանքը

ՆՈՐ ՎԱՐԿԵՐ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՀԱՄԱՐ

Ազգ. Ժողովը 44 միլիառի նոր վարկ մը քուէարկեց Հնդկաչինի պատերազմին համար, բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ:

Բանաձեւը քուէարկուեցաւ հարիւրի դէմ 403 ձայնով: Ընկերվարականները ձեռնպահ մնացին, հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— «Ընկերվարական խմբակցութիւնը չուզեր մեր զինուորները զրկել անհրաժեշտ վարկերէն, բայց վերապահումներ ունի այդ վարկերու գործածութեան մասին»:

Հնդկաչինի մարզպանը ցաւ յայտնեց այս յայտարարութեան համար, խնդրելով ետ առնել ձեռնպահութեան որոշումը, որ կրնայ ծանր տըպաւորութիւն գործել զինուորներուն վրայ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, տակաւին 100 միլիառի նոր վարկ մը պիտի պահանջուի:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Միշտ հակասական լուրեր կը շրջին նոր դահլիճին կազմութեան մասին: Երէկ պաշտօնապէս կը հաղորդէին թէ պէյը վաւերացուցած է ցանկը: Այժմ կ'ըսեն թէ այսօր, շաբաթ, պիտի վաւերացնէ:

Այս անորոշութեան պատճառը այն է որ պէյը եւ նոր վարչապետը կ'ուզեն ժամանակ շահիլ, սպասելով նպաստաւոր լուրերու:

Ապահովութեան խորհուրդը Եչ. օր քննելով Թունուզի խնդիրը, նորէն յետաձգեց, վասն զի միայն հինգ անդամներ համաձայն էին օրակարգ անցնելու դայն: (Օրինական մեծամասնութիւնը եօթն է): Ամերիկեան պատուիրակը արդարացուց իր ձեռնպահութիւնը, յայտարարելով թէ կարելին պէտք է փորձել, վէճը բանակցութեամբ լուծելու համար:

✕ Թունուզի վարչապետ Պաքուշի դիմումին վրայ, նախկին վարչապետ Շենիք եւ իր երեք նա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան խմբագրականին մէջ, վերէն վար 12րդ տող, «ինտեւանքները կրնան եղերական հետեւանքներ» եւն. կարդալ՝ չարիք-ները:

ԱՐԴԱՐ ՎՐԴՈՎՈՒՄ

« Յառաջ »ի մէջ Վահէ անդրադառնալով Գալուստ Կիւլպէնկեանի վերջին ելոյթին, արդար վրդովումով կը ճաղկէ զայն :

Բացատրենք պատճառը :

Հայ կրեսոսը Լիզպոնի Թանգարանին նուիրեր է դէզ մը գեղարուեստական գործեր, 4ուկէս միլիոն ոսկի արժողութեամբ :

Լուրը հաղորդող հեռագիրը կ'ըսէ, թէ «Փորթուգալը միակ երկիրն է զոր շատ կը սիրէ եղեր Կիւլպէնկեան եւ որուն երկրորդ անգամ ըլլալով կ'ընէ իր նուէրը ահա»:

Խորհողներ ըլլան դուցէ, թէ հարստութեան մը տէրը իրաւունք ունի իր դիտցած եւ ուզած եղանակով գործածելու ունեցածը :

Օրէնքն ալ կաշկանդում չի ճանչնար այդ առթիւ արդէն, կ'ըսեն :

Բայց գոյութիւն ունի բարոյական անգիր օրէնք մը, որ իրաւունք կուտայ բանական արարածին անկաշկանդ խորհրդածութիւններ կատարելու մարդոց այս կամ այն արարքի մասին:

Գալուստ Կիւլպէնկեան տուած է չորս ու կէս միլիոն ոսկի արժողութեամբ հազուադիւտ առարկաներ, բայց իր նուիրատուութեամբ չէ կրցած գերազանցել օրինակ, Լորտ Պայրըն մը, որ տըւաւ Յունաստանի ազատագրական պայքարին բան մը աւելի — իր հանճարն ու արիւնը :

Ու չկայ աւելի թանկագին բան աշխարհի վըրայ քան կեանքը, երբ արատաւորուած չէ ան ու կոչուած է օգտակար դառնալու ժողովուրդներու բարօրութեան համար :

Եւ եթէ փորձէք շարել անունները ամենագդի նման մեծութիւններու, միւնակներ չեն բաւեր:

Բարեգործութեան մէջ սակայն, էականը ցուցական կողմէն աւելի նպատակն ու խորքն է :

Իր բարեկեցիկ բարեկամներուն ամէն գիշեր կոչունքներ տուող ջոջ մը չի կրնար բարերար անունին արժանանալ, որովհետեւ իրեն հետ խրախճանքի նստող հրաւիրեալներ ի վիճակի են իրենց սեփական սեղանէն այդ ճաշը ընելու, ու պարպելու դարձեալ քանի մը գաւաթ ընտիր ըմպելի :

Աւելի համեստ սեղաններու առջեւ աղքատներու եւ տնանկներու տրուած ճաշեր, բարերար անունը ապահոված են անոնց օգտակար դառնալու նպատակով ոգեւորուած ազնիւ հոգիներու :

Լորտ Պայրըն կրնար իր արիւնը թափել փառքին համալ Ալպիոնի, որ իր հայրենիքն էր ու դարձեալ արժանանալ գնահատութեան, բայց ան մեռաւ՝ անցեալով մեծ ժողովուրդի մը համար որ կը տորուէր կրունկներուն ներքեւ թուրք բարբարոսութեան: Իր արարքով երիցս կը մեծնար ինք եւ իրեն հետ իր հայրենիքը նմանապէս :

Սխրագործութեան գեղեցիկ օրինակ մըն է սախկա, տրամաբանօրէն գնահատելի ու լուսապայծառ :

Երբ տարիներ առաջ Աղաթօն պէյ մը փորձեց իր սեփական մատենադարանը կտակել Ֆըրանսայի, օրուան կառավարութիւնը մերժեց ընդունիլ նուէրը, ու ժառանգորդներուն թելադրեց, որ աւելի լաւ կ'ընէին եթէ այդ դրադարանը հայ հաստատութեան մը յանձնէին: Որովհետեւ Ֆրանսայի համար նման կտակ մը շատ համեստ էր, իսկ հայ հաստատութիւն մը կրնար օգտուիլ անկէ:

Այս մերժումը խարանիչ ու՛ եզական դաս մըն էր, բայց չըմբռնուեցաւ կարծես :

Չէինք սպասեր անշուշտ, որ Փորթուգալի կառավարութիւնը մտածէր Ֆրանսայի իշխանութեան պէս, ու հայազգի կրեսոսին ըսէր.

— « Ձեր նուէրը ըրէք ձեր ազգին, որ աւելի պէտքեր ունի»:

Նախ՝ որ Փորթուգալցիք Ֆրանսացիներուն չափ լաւ չեն ճանչնար մեր պահանջները: Երկրորդ՝ չորս ու կէս միլիոն հնչուն ոսկի արժողութեամբ նուէր մը միշտ մերժուելիք պատառ մը չէ :

Բայց, կասկած չունինք, որ մեր կարէքներուն անծանօթ Փորթուգալցիներէն շատեր պիտի մտածած ըլլան անշուշտ, թէ իրենց երկրին մէջ սապնջականուած այս Արեւելքցին պէտք եղածին պէս չի սիրեր իր ազգն ու հայրենիքը: Այլապէս իր նուէրը պիտի ընէր անոնց :

Անոնք այսքանը կամ աւելի պիտի ըսէին թերեւս, եթէ գիտնային, որ տարիներ առաջ Գալուստ Կիւլպէնկեան աշխարհի առաջին հայ միլիոնատէրը, հազար հնչուն ոսկի նուէր ըրաւ Թուրք դեղեցկուհիի մը, բայց այդքան գումար չուղարկեց Պէյրութի հիւղաւանին հրկիզման առթիւ իրեն դիմում կատարող Կիլիկիոյ օրուան կաթողիկոսին :

Ու Փորթուգալցիք պիտի դժգմնէին ու վրդովէին դարձեալ, եթէ կարդացած ու տեղեակ ըլլային ժամանակակից հերոսական մեր պատմութիւնը: Պատմութիւնը ազատագրական մեր պայքարին, որ ցոյց պիտի տար իրենց, թէ հայ ժողովուրդին ծոցէն հազարաւոր անանուն եւ անուանի հերոսներ, գաղափարական գործիչներ ու մտաւորականներ դուրս եկան, ու ոչ թէ իրենց հարստութիւնը, այլ արիւնը տուին իրենց ժողովուրդին փրկութեան գործին: Ու այդ ժողովուրդը այսօր հողմացրիւ կը տառապի աշխարհի չորս ծագերուն վրայ, տեղ տեղ թոքախտը եւ թշուառութիւնը կը կրծէ անոր երիտասարդութեան սիրտը, այլուր՝ անտարբեր հոգիներու պատճառով ձուլման եւ կորուստի ճամբան բռնած՝ կը հիւծի այդ երիտասարդութեան մէկ ուրիշ մասը :

Ու գաղափարներու զուգորդութեամբ մը, այո, «Յառաջ»ի Վահէին չափ պիտի վրդովէր անոնց հոգին:

Ընդունինք որ օտարներ այս մարզին վրայ շատ քիչ կը ճանչնան մեր արիւնոտ ու փարհուրելի պատմութիւնը :

Եւ պէտք է գրուիլ ան ու մատուցուի անոնց, որպէսզի իրենց ազգին տառապանքը ուրացող կրեսոսներու արգիլուի աշխարհի · խղճմտանքին առջեւ փառք մուրալ, անգամ մեծադին ելոյթներով :

ԱՐՄԷՆԻՍ.

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Երբ Յունաստանն գերի էր

ԽՄԲ.— (Քաղուած ականատես Ղուկաս վրդ. Ինճիճեանի պատմութենէն: Մասամբ կը պահենք իր լեզուն) :

1770 տարւոյ Փետրվարի վերջերը Մոսկովի քանի մը ռազմանաւեր եկան խարսխել Մօռայի նահանգին ծովեզերքը:

Նաւատորմը կը բաղկանար (4 նաւ «2 խափախը» (vaisseau à deux ponts, 4 նաւ Ֆրրկատա (frégate), եւ շատ մըն ալ փոխադրանաւերէ լեցուն ռազմանիւթով եւ զինուորներով :

Այս նաւատորմը Մօռայի Յոյներուն տուաւ երկու փոքր թնդանօթ եւ մեծ քանակութեամբ զէնք ու ռազմանիւթ, որպէսզի տեղացի Յոյները զինուէին :

Նաւատորմին հրամանատար Օրլօֆ Թէոտորոս իշխանին նաւուն մէջ խորհուրդ եղաւ, եւ որոշուեցաւ որ՝ երբ ռուսական տորմիղը Մօռայի բերդերը պաշարէ, Մանիացի ե ուրիշ տեղի Յոյները միանալով, Մօռայի նահանգին քաղաքներուն վըրայ յարձակին :

Յոյները նախ յարձակեցան Միզիթրա քաղաքին վրայ, որ է հին Սպարթան եւ կամ Լակեդեմօն: Տաճիկները հոն մարտկոց մ'ունենալով շատ դէմ դրին, Յոյները պիտի նահանջէին եթէ մէջերնին իրենց սիրտ տուող Ռուսեր չըլլային : Տաճիկները կարծելով որ բոլոր յարձակողները Ռուս էին, Մոսկովի անունը գիրենք այնքան կը վախցունէր որ՝ ձգեցին մարտկոցը փախան, քաշուեցան մօտակայ լեռան վրայ փոքր բերդ մը :

Մանիացի Յոյները սանդուխներ դրին, ելան բերդի վրայ եւ գրաւեցին զայն: Մէջի Տաճիկները անձնատուր ըլլալ կ'ուզէին՝ բայց Յոյները զանոնք բոլորն ալ ջարդեցին: Ռուս հրամանատարը շատ նեղացաւ այս արարքին, որովհետեւ նախապէս Յոյներուն պատուիրած էր որ անգթութիւն ու բարբարոսութիւններ չընեն՝ ինչպէս կ'ընէին իրենց թշնամի Թուրքերը:

Այս միջոցի Օրլօֆ Թէոտորոս իշխանը 1500 ռուս զինուոր ցամաք հանեց իր նաւերէն եւ Քորօնի բերդը պաշարեց ցամաքէն եւ ծովէն: Այս բերդը շատ տոկուն էր, որքան ալ ականներ փորեցին անոր տակը եւ շուրջը եւ կրակ տուին, բերդը դիմացաւ, գրաւել կարելի չեղաւ :

Միւս կողմէ Մանիացի Յոյները յարձակեցան Մօռայի գլխաւոր քաղաքը եղող Թրիպօլիսայի վըրայ: Երբ մօտեցան այս քաղաքին, Յոյներուն զօրապետը Անտրոմաքի՝ մարդ ղրկեց իրենց եւ առաջարկեց որ անձնատուր ըլլան: Բայց Թուրք կառավարիչը փոխանակ անձնատուր ըլլալու՝ քանի մը հարիւր Առնաւուտ ժողվեց գլուխը, դուրս ելաւ քաղքէն եւ յարձակում գործեց Յոյներուն վրայ:

Եւ որպէսզի Առնաւուտ պաշըպօզուխները եւ իր մարդիկը սիրտ առնեն, բանտին մէջ գտնուող բոլոր Յոյները սպաննել տուաւ, անոնց արիւնը իր զինուորներուն երեսը եւ ձեռքերը քսել տուաւ, նաեւ անոնց ձիերուն գլուխը, եւ այսպէս կատաղութեամբ կռուիլ սկսաւ Մանիացի Յոյներուն հետ: Երկար կռուելէ վերջ Յոյները փախուստ տուին, ռազմադաշտին վրայ մնացին միայն իրենց հետ եղող քիչուոր Ռուսերը, որոնք եւս ջարդուեցան, ի վերջոյ մնացին միայն երկու ռուս հազարապետ եւ մէկ հարիւրապետ որ ռուս դրօշակը տաճկին ձեռքը չիյնալու համար մէջքը փաթթեց եւ այնպէս մեռաւ :

Մօռա նահանգին Թուրքերը իրենց օգնութեան կանչեցին խալամ Առնաւուտները՝ թիւով 4000 :

Թուրք եւ Առնաւուտ միասին սկսան կռուիլ Յոյներուն դէմ եւ յաջողեցան յաղթել բոլորին: Ցետոյ սկսան ջարդել Մօռայի բոլոր Յոյները, քատոյ թէ գեղացի, թալանի տուին անոնց գոյքը եւ աւերեցին ու կրակեցին տունն ու տեղը : Ահաւելի խժդժութիւններ գործեցին, Յոյն մեռեալները թաղող չգտնուելով՝ բոլորին դիակները այրեցին մոխիր դարձուցին :

Բաթրասի Յոյները, նկատելով որ իրենց քաղաքին Տաճկերը քիչուոր են եւ կրնան զանոնք դիւրաւ բնաջնջել, յարձակեցան ասոնց վրայ, թալանեցին եւ կոտորեցին: Թուրքերը փախան քաղքին մօտ գտնուող բերդը ապաստանեցան: Յոյները եկան պաշարեցին բերդը եւ գրաւեցին զայն: Բայց Առնաւուտ «պաշըպօզուխ»ները վրայ հասան մեծ թիւով, Բաթրաս քաղաքը մտան, բնակչութիւնը Թուրէ անցուցին եւ քաղաքը կրակի տըւին: Կրակէն ու ջարդէն ազատիլ կրցողները ծովեզերքը ապաստանեցան, նոյնպէս ըրին նաեւ օտար հիւպատոսները եւ եւրոպացի վաճառականները :

Ալպանացի խուժանը յետոյ ցրուելով ամբողջ Մօռայի նահանգին մէջ, կը թալլէին, կը ջարդէին, կ'աւերէին, չէին խնայեր նոյն իսկ Թուրքերուն: Այն ատեն որ՝ Թուրք ժողովուրդը ձայն բարձրացուց, դանդատեցաւ Պապ Ալիին, եւ Պոլսէն հրաման եկաւ որ Առնաւուտները իրենց երկիրը վերադառնան, բայց ասոնք կողոպուտին համը առած ըլլալով՝ այդ հրամանին ականջ չկախեցին :

Տուլչինեայի խալամ Առնաւուտներն ալ փոխանակ Ռուսերուն դէմ ծեծկուելու, ծովեզրի քրիստոնէից քաղաքները եւ գիւղերը կը թալլէին, կրակի կուտային :

Երբ այս կռիւները ու ջարդերը կ'ըլլային, Ռուսերը չկրցին Քօռօն բերդը առնել եւ վերուցին պաշարումը: Ատկէ օգտուելով Տաճկերը եւ Առնաւուտները յարձակեցան Յոյներուն վրայ՝ թալլեցին, կողոպտեցին, ջարդեցին բոլոր շրջանի բնակչութիւնը :

1770 Յունիսին երբ մենք հոն գացինք, Ռուսերը նոր հեռացած էին Քօռօնէն: Բերդէն դուրս մէկ ամբողջ օրուան ճամբաներուն վրայ, չորս կողմը, Յոյն գեղացիներու մեռելներով լեցուած էր, անթաղ մնացած էին:

Սակայն ռուս զօրապետ Տօլկորուսքի գիշերանց գրաւեց Նավարի բերդը, զոր ամրացուց եւ ապաստան ըրաւ իր զօրաց: Մուքունն կոչուած բերդն ալ պաշարելու ձեռնարկեցին Մոսկովները, բայց Տաճկի բաշան վրայ հասնելով ցրուեց եւ փախուց զանոնք, եւ շուրջի բոլոր յոյն գիւղերը աւերեց, կրակի տուաւ, մէջինները ջարդեց: Այս ջարդէն ազատիլ կրցողները՝ մաս մը լեռները ապաստանեցան, մաս մըն ալ ծովեզերքները ցրուեցան, ուր Զանթացիները նաւերով կուզային զանոնք փոխադրելու, բարձր գիներ պահանջելով : Անոնք որ դրամ կուտային՝ կ'առնէին կը տանէին, դրամ չունեցողները հոն կը մնային, Տաճիկները եւ Առնաւուտները կուգային կըջարդէին, իրենց ոզըն ու կոծը անօգուտ կ'ըլլար :

Այսպէս Մօռայի ամբողջ երկիրը դիակներով լեցուեցաւ, տուն, տեղ, արտ կոխոտուեցան աւերակ եղաւ, բոլոր ժողովուրդը ջարդուեցաւ, ամբողջ գաւառը անապատ դարձաւ :

Յոյներուն փճացումէն վերջ, Թուրք բաշաները տեսնելով որ իրենց օգնութեան կանչուած 4000 Առնաւուտները չեն քաշուիր, չեն հեռանար երկրէն, կը շարունակեն իրենց աւերը, հալածել սկսան այս անգամ Առնաւուտները: Երկու կողմերուն մէջ շարունակ կռիւներ եղան, մինչեւ որ Առնաւուտներն ալ ջարդուելով, փշրուելով, քըշուեցան Մօռայէն դուրս:

Այս եղելութիւնները շատ քննադատուեցան Եւրոպայի քրիստոնեայ տէրութեանց կողմէ՝ որոնք կը մեղադրէին Մօսքօֆի մեծ իշխան եւ նախարարապետ Ալէքսիս Օրլօֆը, որ պատճառ եղած էր իր միջամտութեամբ Մօռայի քրիստոնեայ ժողովուրդին բնաջնջման: Ալէքսիս Օրլօֆ իշխանն ալ խստիւ յանդիմանեց իր եղբայրը Թէոտորոս Օրլօֆը որ իրեն յանձնուած այս գործը այդքան դէշ ու անյաջող կերպով վարած էր :

Սակայն ըսողներ եղան որ Ռուսը այսպէս խռովութիւն ձգած էր Մօռայի մէջ որպէսզի Թուրք նաւատորմիղը դուրս ելլայ եւ ծեծկուի իրենց հետ ծովու վրայ:Թէ որ Մօռան այսպէս յեղափոխութիւն չըլլար՝ տաճկի նաւերը դուրս պիտի չելլային :

Յաջորդով կը պատմենք Մոսկովի եւ Տաճկի նաւերուն կռիւը :

Ընդօր. Հ. Տ. Ն.

ՍՏԱՑԱՆՔ

Synthèse de nouveaux dérivés hypnotiques des Acides dialcoylmaloniques. Par Dr. Garabed M. Enézian. Ցիւրիխ: (Դեղագործ վկայուած Թէհրանէն) :

Հալէպի Ազգ. Ճեմարանը

(ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷ)

Հալէպի ազգային իշխանութիւնը, որ կազմուած է Դաշնակցութեան բարեկամ տարրերէ, առանց իր տրամադրութեան տակ մեծ գումարներ ունենալու՝ 1947ին հիմնեց երկրորդական վարժարան մը, «Քարէն Եփփէ Ազգային Ճեմարան» անունով :

Մեր ժողովուրդին ծանօթ է Քարէն Եփփէ անունը: Դանիացի բարերարուհի մըն էր, որ 1913էն ի վեր Տոքթ. Լեփսիուսի գործակիցներէն եղած էր, մեծ թիւով հայ որբեր փրկած էր 1922—1927ին, իսկ աւելի ետք Հալէպի մէջ հաստատած էր արհեստանոցներ եւ գործ կը հայթայթէր այրիներուն :

Հալէպի Ժրաջան Առաջնորդ Զարեհ եպիս. 1947ին ներկայացուց երկրորդական վարժարանի իր ծրագիրը Օր. Քարէն Եփփէի ե ստացաւ տասը հազար քառակուսի մեթր տարածութեամբ հողը, որուն վրայ այրիներուն համար կառուցուած տնակներ կային:

Առաջին քայլը առնուած էր, եւ Հալէպի ազգային իշխանութիւնը մէկ քանի տարուան մէջ տնակներ վերաշինեց, զանոնք դարձնելով լուսաւոր գեղեցիկ դասարաններ, հրջապատուած ծառերով, աշակերտներու խաղերուն ու հաւաքոյթներուն համար ընդարձակ դետինով մը:

Երկրորդական վարժարանի աշակերտներուն թիւը միշտ նուազ է նախակրթարաններէն, այս պատճառով՝ ծախքը շատ, հասոյթը քիչ է: Ուրիշ խօսքով `վեց հազար սթերլին կրթական պիտաճէին հազիւ մէկ երրորդը կարելի է թոշակներէ ու տեղական ձեռնարկներէ գոյացնել, մնացեալ չորս հազար սթերլինը ապահովելու համար դիմում կը կատարուի արտասահմանի բարեսէրներուն ու բարեսիրական կազմակերպութիւններուն :

Ճեմարանին, անցեալ տարիներուն, անմիջապէս օգնութեան հասան Ամերիկայի ՀՕՄը, Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը, քանի մը Հայրենակցական Միութիւններ եւ բարեսէր անձեր :

Ճեմարանի խնամակալութիւնը (Գեր. Զարեհ եպիսկ. Նախագահ, Պ. Պ. Հրաչ Փափազեան ատենապետ, Բիւզանդ Թիւթիւնճեան Բ. ատենապետ, Ստեփան Ինճէեան ատենադպիր, Յ. Զագրեան գանձապահ, Արամ Սալաթեան եւ Օննիկ Մելիքսէթեան խորհրդական) հրատարակած է երեսուն էջնոց պատկերազարդ գեղատիպ գրքոյկ մը, ուր մանրամասն տեղեկութիւններ կան Ճեմարանի հիմնադրութեան ու աստիճանական զարգացման մասին: Ներկայացուած է նաեւ 1950—1951 դըպրոցական տարեշրջանի ելեւմուտքը (48.096 ս. ոսկի):

1951 — 1952 տարեշրջանի սկիզբը գոյութիւն ունեցող հինգ դասարաններուն վրայ աւելցած ըլլալով վեցերորդ դասարանը, ելք կը նախատեսուի 55.000 ս. ոսկի :

Ճեմարանը անցեալ շրջանին ունէր 13 ուսուցիչ - ուսուցչուհիներ եւ ընդհ. հսկիչ մը: Մնայուն ուսուցիչներու թիւն էր 7, իսկ այցելու ուսուցիչներունը՝ 6:

Ճեմարանի Խնամակալութիւնը, հրատարակելով իր տեղեկագիրը, կը յայտնէ թէ ամէն աշակերտի համար 400 սուրիական ոսկիի ծախք մը կ'ըլլայ եւ կը խնդրէ արտասահմանի ունեւոր Հայերէն՝ օգնել Ճեմարանին ,որպէսզի դառնայ Սուրիոյ 100.000է աւելի Հայութեան տիպար կրթական հաստատութիւնը եւ կարենայ լրիւ գոհացում տալ Հայ Նոր սերունդի ազգային դաստիարակութեան :

Լ.

Խ. Միութեան Հարուստները

Սթալինեան մրցանակը 200.000 րուբլի է, որ մեր հաշուով չորս միլիոն ֆրանք է: Այս տարի ինը հոգի այդ պարգեւը ստացած են: Այս առթիւ, օտար մամուլը կը փորձէ ճշդել համեմատութիւնը բարեկեցիկ նոր դասակարգին, որ կը դնէ ռուսական Նայլըն կօշիկներ, 63.500նոց «Զիմ» վաճառանիշով ինքնաշարժեր եւ կ'ըմպէ ընտիր գինիները :

« Նիւ Եորք Թայմզ»ի համաձայն, խորհրդային բարեկեցիկ քաղաքացիներուն թիւը մօտաւորապէս քսան միլիոն է, այսինքն ընդհ. բնակչութեան 10 %ը: Այս թիւին մէջն են բարձր պաշտօնատարները, Սթախանովեանները, մասնագէտները, արհեստագէտները ու երեւելի մտաւորականները, ինչպէս եւ գիտուններ, գրագէտներ եւ արուեստագէտներ, որոնց եկամուտը կ'անցնի ամսական 6000 րուբլին :

Դարձեալ նոյն թերթին համաձայն, Խ. Միութեան միլիոնատէրերու թիւը շուրջ մէկ միլիոն է: Պաշտօնատէրերը մեծ թիւ մը չեն կազմեր այս դասակարգին մէջ: Իրենց թոշակը համեմատաբար քիչ է, գրեթէ սթախանովեան բանուորի մը չափ: Սթալինն իսկ ամսական 5000 րուբլի կը ստանայ իբրեւ պետութեան վարիչը, նոյնքան ալ իբրեւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար: Մեծագոյն հասոյթն է իր գիրքերու վաճառման բերած հեղինակի իրաւունքը (ամսական երեսուն հազար րուբլի): Այսուհանդերձ, դիկտատորը ամէնէն լաւ վճարուած պետական դէմքը չէ Խ. Միութեան մէջ: Արտէմ Միկոյեանի եւ Թիւփոլեվի պէս օդանաւային մասնագէտներ, Էրէնպուրկի, Ֆատէեւի կամ Զոսթաքովիչիպէս գրողներ եւ երաժշտագէտներ իրմէ աւելի կը շահին :

Ռուսիոյ ամենահարուստ անձնաւորութիւններէն մին վիրաբոյժ Ուսիէվիչն է, որուն տարեկան եկամուտը կը հասնի 370.000 րուբլիի: Երեք ինքնաշարժ ունի եւ ամէն օր օդանաւ կ'առնէ Կորքի համալսարանի իր դասերուն երթալու համար :

Զօրավարները եւ բարձրաստիճան սպաները, որոնք հասարակ զինուորէ մը, 270 անգամ աւելի կը շահին, դարձեալ ամենահարուստ անձնաւորութիւնները չեն նկատուիր Խ. Միութեան մէջ: Ամսական կը ստանան վեց հազար րուբլի, որ կը համապատասխանէ 120.000 ֆրանքի, բայց փոխանակութեան պաշտօնական սակով կը բարձրանայ 600.000ի պատկառելի գումարին: Մնաց որ, իւրաքանչիւր չքանչանի կամ պատուանշանի, Խ. Միութեան զօրականները կը ստանան ամսաթոշակ մը, որ կը տարուբերի 40էն 400 րուբլիի միջեւ :

Եկամուտներու անհաւասարութիւնը արդարացնելու համար (որովհետեւ բանուոր մը ամսական 900 րուբլի կը շահի միջին հաշուով), խորհրդային իշխանութիւնը Մարքսի հռչակաւոր խօսքը փոխած է հետեւեալ իմաստով.— «Ամէն մարդ համաձայն իր ընդունակութեան, ամէն մարդու համաձայն իր աշխատանքին »:

Խ. Միութիւնը տակաւին «ընկերվարական հարստութեան կուտակման մէջ է, հետեւաբար խնայողութիւնը հայրենասիրական արարք մը կը նկատուի: Մնաց որ, ռուսական աշխարհի միլիոնատէրերը իրենց խնայողութիւնները միայն խորհրդային ճարտարարուեստին մէջ կրնան շահարկել, արձանագրուելով պետական փոխառութեանց: Ասով «մարդը մարդ շահագործած չըլլար» : Հետեւաբար ,արդար է,— ըստ կառավարական շրջանակներուն, — որ միլիոնատէրերը փոքրիկ թոշակաւորներէն աւելի տուրք չվճարեն Խ. Միութեան մէջ :

Այս ալ բոլշեւիկեան չէրիաթ ...

╳ Մոսկուայի ձայնասփիւռի խօսնակը, վերջերս Վրաստանի մասին խօսած միջոցին, հետեւեալ լորձնաշուրթն փառաբանութիւնը ուղղած է «Հանճարեղ»ին .— « Սթալին, դուն անսահման ես, ինչպէս լոյսն ուՍվկիանին կոհակները : Դուն աշխարհի ոգին ես, ծնած՝ ժողովուրդին յաւիտենական հանճարէն »:

Կ. ԽԱՉԻ ՋԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՇԱՎԻԼ. — Գաղութս ո՞ր ատեն ետ է մնացեր իր տարեկան ձեռնարկներուն մէջ, ուշ կամ կանուխ, մեծ թէ փոքր, ազգային ոգին վառ պահելու համար: Միշտ կանգուն են իր համեստ մատուռն ու մանկապարտէզը, իր գիշերային դասերը, երգչախումբը, շնորհիւ եկեղեցական միութեան, Կապոյտ Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին եւ Նոր Սերունդին, համակիրներուն եւ հետեւորդներուն :

Այս անգամ ալ երեկոյթ - պարահանդէս մը սարքուած էր որ անցաւ յաջող: Ներկայ էր ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ որ երկու խօսքով քաջալերեց մեր ձեռնարկը, բացատրելով ոգին եւ գործունէութիւնը Կապոյտ Խաչին, ի սփիւռս աշխարհի:

Եղան մեներգներ Նոր Սերունդէն ընկեր Խորէն Մինասեանի եւ Օր. Մառի Սարգիսեանի կողմէ, ինչպէս եւ Օր. Քէլէշեանէ: Դերասան Պ. Տրդատ Նշանեան, որ պատահաբար ներկայ էր, արտասանեց հատուած մը Դ. Վարուժանէն:

Ներկայացուեցաւ «Ուշ լինի»ն, որ այնքան ալ նուշ չեղաւ, իբրեւ հետեւանք Պ. Թրադօշի խումբին թերութեանց, նոյնպէս « Ղարաբաղի Մելիքները» դերին մէջ որ շատ բան կորսնցուց իր բնականութենէն, մանաւանդ երբ նուագը դադրեցաւ խաղի սկիզբէն :

Ծիծաղաշարժ էր, այո, անոնց համար որ միայն խնդալ կը սիրեն, բայց փորձառութիւնը եւ արուեստն էր որ կը պակսէր ..: Ներկայ մը

ԿՐՆԱ՞Ս ՀԱՆԳԻՍՏ ՍՐՏՈՎ ՋԱՏԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆ ՆՍՏԻԼ ԱՌԱՆՑ ՆՈՒԷՐԴ ՏԱԼՈՒ ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Ոչ, «Փիփըլ» թերթը կը կարդայ եղեր : Բայց պէտք չվհատիմ: Շուտ ինծի դտէք «Սընտէյ Փրէս»ի քանի մը շաբթուան թիւերը:

Մարշըլ հեռաձայնով իր պաշտօնեաներէն մէկուն հրամայեց գտնել թերթին հին թիւերը :

Երկու ժամ վերջ, մեր ձեռքը ունէինք »Սընտէյ Փրէս» կիրակնօրեայ թերթին վերջին վեց թիւերը: Փօնթիւի յափշտակեց օրինակ մը, Մարշըլ եւ ես իր օրինակին հետեւեցանք: Հինգ վայրկեան վերջ յուսահատ ակնարկներ կ'ուղղէինք իրարու :

— Անիմաստութիւն, գոչեց Փօնթիւի, ասիկա վերջապէս թերթ մըն է. դէշ թերթ մը, սակայն պէտք չէ մոռնալ թէ պատերազմի մէջ ենք: Տպագրութիւնն ալ լաւ չէ: Աշխատաւորներ չկան: Պատերազմ: Երեւակայեցէք անցեալ շաբթու ուղղագրական սխալ մը կար «Թայմզ»ի մէջ, իսկ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի մէջ ամբողջ հատուած մը հակառակ տպուած էր: Այս տեսակ բաներ կը պատահին պատերազմի ժամանակ: Զենք կրնար տող առ տող աչքէ անցընել բոլոր թերթերը:

Խօսակցութիւնը շատ կարճ տեւեց :

— Թիւ 244ն է՞, հարցուց Օնօրին ցած ձայնով : — Այո :

— Ես ՖԱ 197էն կը խօսիմ. (այդ էր Օնօրինի թիւը) ՖԱ կը նշանակէր Ֆրանսուա Անգլիա :

— Այո :

— Ամուսինս տասը օր առաջ հիւսիս գնաց եւ անգամ մըն ալ չվերադարձաւ, իրմէ լուր առած չեմ : — Այո :

— Քովս դրամ ալ չունիմ :

— Շատ լաւ :

Խօսակցութիւնը վերջացած էր :

— Եղաւ Փափա, գոչեց Օնօրին, հաւանաբար այս Լէյսին իմ մասիս տեղեկութիւն ունի: Ցայտնի է թէ ինծի դրամ պիտի ղրկէ: Անմիջապէս անգլիական կերպասէ հագուստ մը պիտի գնեմ...

— Դրամէն առաջ տոմսի պէտք ունիք այս օրերս, Օնօրին: Արդէն այդ դրամները անգամ մը կ'ուզէի տեսնել :

— Օհ ...

— Ըսի թէ կ'ուզեմ տեսնել, յետոյ թերեւս վերադարձնեմ: Հիմա լուրերու ժամն է, տեսնենք թէ նոր յաղթանակներ տարա՞ծ ենք :

Ցաջորդ առտու, Փօնթիւի փոթորիկի նման սենեակս մտաւ :

— Ի՞նչ կը նշանակէ այս, գոչելով :

— Ի՞նչը, հարցուցի :

— Ահաւասիկ Փէլըմթայն պանդոկին գաղտնի ոստիկանին տեղեկագիրը: Օնօրին ո՞ր ժամուն Լէյսիին հեռաձայնեց :

— Վեցէն առաջ էր, կը յիշեմ որովհետեւ անմիջապէս վերջ ռատիոն բացինք եւ ժամը 6ի լուրերը լսեցինք :

— Այո, այդպէս է: Օնօրին Լէյսիին հեռաձայնեց ժամը ճիշդ վեցին տասը մնացած: Հիմա լաւ մտիկ ըրէք: Ըստ տեղեկագրին, Լէյսի ժամը հինգին սինեմա գացեր է տեսնելու համար «Անապատի Ցաղթանակ» շարժանկարը :

— Սխալ չըլլայ :

— Ոչ, ձեր պաշտօնեաները թէեւ տարօրինակ կարծիքներ կը յայտնեն երբեմն, սակայն այս տեսակ սխալներ չեն գործեր: Քանի որ Լէյսի շարժանկարի սենեակը չէր գտնուեր, ո՞վ էր պատասխանողը ուրեմն: Երկո՞ւ Լէյսիներ կան, այս պանդոկին մէջ: Կեցէք, կեցէք վայրկեան մը :

Եւ սկսաւ իր թուղթերուն մէջ բան մը փընտռել :

— Թիւ 244 սենեակի նախկին վարձակալը Պ. Հէնրի Ս. Պլօքհաուսն է: Իր հասցէն հետեւեալն է. 438 Քօն Սթրիթ Մանչէսթըր: Անգամ մը հարցնենք իրեն թէ իր բնակութեան շրջանին Լէյսին փնտռա՞ծ են հեռաձայնով :

Հեռաձայնեցինք Մանչէսթըրի ոստիկանատունը: Երկու ժամ վերջ ստացանք հետեւեալ պատասխանը .— Պ .Պլօքհաուզ ոստիկանութեան յայտնած էր թէ իր բնակութեան ընթացքին թիւ 244 սենեակի հեռաձայնը խանգարուած էր եւ ինք քարտուղարին հեռաձայնը գործածելու ստիպուած էր :

Ես ալ սկսած էի Փօնթիւիի նման ջղայնանալ: Մինչ այդ յաջորդ կիրակի օրուան սպասելէ զատ ընելիք մը չունէինք: Արդարեւ մեր կասկածները իրականացան այդ օրը: «Սընտէյ Փրէս»ի մարզական բաժնին մէջ, մրցումի մը լուրին մէկ տողը հակառակ տպուած էր: Եւ այս տողին մէջ կար « Երեքշաբթի» բառը :

(Շար.)

խարարները Սահարայի Քէլլիպի Ովասիսէն պիտի փոխադրուին ծերպա կղզին: Ասիկա Հոմերոսի յիշած լոտոսակերներու կղզին է, խոշտ վայր մը, ուր նախկին նախարարները պիտի բնակին լաւագոյն պանդոկին մէջ եւ պիտի վայելեն ամէն հանգստութիւն: Առաջին անգամ ըլլալով, ոեւէ միջադէպ չպատահեցաւ 1938ի դէպքերուն տարեդարձին առթիւ:

× Քաղաքային իշխանութեան դիմումին վրայ, Թունուզի զօրագունդերուն վերին հրամանատարը դատական քննութիւն մը բացաւ զինեալ դաւադրութեան մը մասին:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ – ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տեղական թերթերը ուրախութեամբ կ'արձանագրեն թէ առջի օր տոլարը ինը ֆրանք եւս ինկաւ ազատ շուկային մէջ, իջնելով 398ի: Անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր առաջին անգամ է որ տոլարը 400 ֆրանքէն պակաս կ'արժէ: Անցեալ Մարտին հասած էր 486ի, ուրեմն 19 % անկում:

Վերջին հինգ շաբաթներու ընթացքին ոսկին ալ աստիճանաբար ինկաւ: Առջի օր կ'արժէր 516 հազար ֆրանք, մինչդեռ 633.000ի հասած էր Մարտի սկիզբը:

Հակառակ այս նպաստաւոր կացութեան, թղթադրամի աճումը կը շարունակուի: Դանք տը Ֆրանսի վերջին տեղեկագրին (3 ապրիլ) համաձայն, 61.448. 000.000 ֆր.ի նոր թղթադրամներ շրջաբերութեան հանուած են, ընդհ. գումարը բարձրացնելով 1.923.169.000.000 ֆրանքի: Միւս կողմէ, պետական գանձը սպառած է 3.200.000.000 ֆրանք փոխ առնել, Մարտ 31 վճարումներուն համար: —

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը որոշեց Լոնտոն վերադարձնել նախկին դեսպանը, Ամր փաշան, մասնաւոր նամակ մը յանձնելու համար Անգլիոյ արտաքին նախարարին: Գահիրէի անգլ. դեսպանը առջի օր երկու ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Եգիպտոսի արտաքին նախարարին հետ: Եգիպտոս միշտ կը պնդէ որ ետ առնէն Սուտանի համար մշակուած սահմանադրութիւնը:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ զինակիցներուն նաւային ուժերուն հրամանատարութիւնը ստանձնեց ամերիկացի ծովակալ մը, Մըք Քորմիք: Այս առթիւ ծովակալը յայտարարեց թէ աւելի մեծ ճիգ մը պէտք է փորձել, պաշտպանելու համար ծովային ճամբաները եւ ծովեզերքները: Իր կարծիքով, ներկայ ուժերը բաւական չեն տիրական դեր կատարելու:

ՄՈՍԿՈՒԱ հրամայեց արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան՝ խզել առեւտրական յարաբերութիւնները Ցունաստանի հետ, իբրեւ հետեւանք վերջին դնդակահարութեանց: Ցունաստան քանի մը հարիւր հազար տոլարի ծխախոտ պիտի ծախէր:

ՋՕՐ. ԱՅՋԸՆՀԱՈՒԸՐ, արեւմտեան ճակատի սպարապետը, իր հրաժարագիրը ղրկած է Պ. Թրումընի, ընդունած ըլլալով նախագահական թեկնածութիւնը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ տնտեսական գործակցութեան կազմակերպութիւնը, որ անցեալ ամիս 100 միլիոն տոլար փոխ տուած էր Ֆրանսայի, յանձնարարեց նոր միջոցներ ձեռք առնել, իր տնտեսութիւնը զօրացնելու համար: Մասնաւորապէս կը թելադրուի խնայողութիւններ կատարել, ագատել գիներուն եւ աշխատավարձքին վրայ եւն.:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԵՊԸՆԹԱՅԸ ծանր արկած մը անցուց Միլանի մօտ: Կառախումբը գիծէն դուրս ելաւ ճիշդ այն տեղը ուր արկած մը պատահած էր քան տարի առաջ: Ճամբորդները խուճապի մատնուեցան: Մէկ հոգի մեռաւ, ութ հոգի վիրաւորուեցան:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ բազմաթիւ հրդեհներ ծագած են Իսթանպուլի եւ Իզմիրի անտառներուն մէջ եւ կը շարունակուին օրերէ ի վեր: Ողողումները մեծ վնասներ պատճառած են Անատոլուի մէջ: Զարշամպայէն մինչեւ Ամասիա:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը նոր հրամանագիր մը հրատարակեց (թիւ 188), որով ժողովուրդին կ'արգիլէ օտար քարոզչական նիւթեր ունենալ, ընդունիլ կամ փոխանցել, ինչպէս եւ դրամ ստանալ օտար աղբիւրներէ, քարոզչական նպատակներով (պրոպագանդ): Անսաստողները ծանր պատիժներ պիտի կրեն:

ՎՈՍՓՈՐԸ երկայնքին լողալով անցնիլ փորձեց յոյն սպայ մը, Ջիրկանոս, բայց կէս ճամբան մնալով հիւանդանոց փոխադրուեցաւ:

Ա'ՈՒՋՈՒԻ

Ամբողջական կօշիկ շինող լաւ բանուորներ, Villejuifի աշխատանոցին համար:

Դիմել կէս օրէն վերջ ժամը 2—7 Պ. Վանլեանի, 7 rue Gaudot de Moroy, Paris. Métro Մատըլէն: Հեռ. Opé. 01-08:

×

Այր մարդու ճիւլոթիներ եւ թապլէօզներ: Դիմել Ets. Finkelsztein, 57 rue Charlot, Paris (3):

Փ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Փ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 14 ապրիլ, երկուշաբթի ժամը 4—12, Cercle Militaireի թատերասրահին մէջ: Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Կը խօսի ընկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ: Թաւջութակ LABADIE, կ'երգէ Օր. ՔԷՕԼԷԵԱՆ: Հայկական երգեր, դաշնակ Օր. ԱՆՆԻ ԿԱՋԵՐ, Կապոյտ Խաչի պարախումբը նոր պարերով եւ տարազներով:

Կը ներկայացուի վարագոյր մը ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»էն, բեմադրութեամբ Տիկին Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆի: Կը մասնակցին Օր. Հ. ԽՏՇԵԱՆ, Լ. ԹՕՓԱԼԵԱՆ, Պ. Ռ. ՉԱՐԴԱՐԵԱՆ:

Ծոխ պիւֆէ, զատկական սեղաններ (կարմիր հաւկիթ եւ չէօրէկ):

Եւրոպական պարեր: Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով Alé. 16-65:

Մուտք 300 ֆրանք:

Նոր Սեւուկնդի օր, 1915 - 1952

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն առաւօտ, Ալհամպրայի շքեղ սրահները, (Bld. Chave), Մարսէյլ:

Ներկայ պիտի ըլլան Ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ, եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Հայկական, դասական եւ եւրոպական պարեր: Վիճակախաղ եւ ուրիշ անակնկալներ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԵՒ ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ցերեկէն վերջ ժամը 3էն, Ցոյներու սրահին մէջ, 5 rue Bonnefoi: Կը հրաւիրուին բոլոր խարբերդցի եւ ոչ խարբերդցի հայրենակիցները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հանգուցեալ Տիկ. ԱՂԱՒՆԻ ՏՈՒՐՂՈՒԹԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, Զատկի երկուշաբթի առաւօտ, պատարագէն վերջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հազարեան ընտանիքը կը խնդրէ ծանուցանել թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի երկուշաբթի, Զատկի Մեռելոցի առտուն, պատարագէն վերջ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին 15 rue Jean Goujon, իրենց ողբացեալ մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՀԱԶԱՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀԱԲՐԲԱ՛Ն ...

ԿԻՆ.— Շուկայ գացիր, այս առտուն
ժամը, ժամին, եկար տուն,
ԱՊԱՀՈՒՆԻ սուրճ կ'ուզես,
Բերնիդ համը գիտես դուն:
ԱՅՐ.— Կնիկ կատակ մէկդի թո'ղ
խօսքս ականջիդ ըրէ' օղ
ԱՊԱՀՈՒՆԻ սուրճ կ'ուզեմ,
Շո՛ւտ, ջիղերս կ'ելլեն դող ...:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Կիրակի 13 Ապրիլ կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն:

Կիրակի 13 Ապրիլ կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին Մուրատ խումբ:

Բշ. 14 Ապրիլ, ժամը 21ին, Հայաստան ենթ.
Գշ. 15 Ապրիլ ժամը 21ին Համազասպ խումբ:
Դշ. 16 Ապրիլ ժամը 21ին Ակնունի ենթ.:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի օրը յետաձգուած է Մայիս 11ին, կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle Մազընոյի մէջ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մուրատ Ռաֆայէլեան Նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղը հրաւիրած է Փարիզի Մուրատեան վարժարանի թատերախումբը, Մարսիլիոյ մէջ ներկայացնելու մեծ գնահատանքի արժանացած իրենց խաղերը:

Մարսիլիաբնակ հայրենակիցներ, օգտուեցէք այս բացառիկ առիթէն, խուռներամ փութալով, 20 Ապրիլին կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Théâtre G. Verdi - Casa d'Italia, 53 rue d'Alger թատերասրահը:

Տոմսերը նախօրօք ապահովեցէք.— Նախկին Սանուց Միութեան բոլոր անդամներէն: Պ. Ս. Էքսէրճեանէն, 40 La Canebière, Marseille: Պ. Ա. Շեխիկեանէն, Pharmacie Centrale, 1 Bld. d'Athènes, Marseille:

Տափաս կարող

Գործաւոր կամ գործաւորուհիներ կ'ուզուին, Մուլինօ:

Դիմել՝ ԱԶԱՏին, 85 Ave. de la Paix, Իսի լէ Մուլինօ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925.R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17. Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 13 AVRIL 1952 Կիրակի 13 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6738-Նոր շրջան թիւ 2149

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ընկեր Գասպար Իփէկեանի կտակը

ԽՄԲ.— Ողբացեալ ընկեր Գասպար Իփէկեանի մահուան նախորդ օրը, Մարտ 26ին, հակառակ իր հանգիստ վիճակին, կարծես նախազգալով, որ մօտ է վախճանը, խնդրած էր տիկնոջմէն, որ գրի առնէ իր վերջին կամքը՝ կտակը: Ահաւասիկ պատճէնը .—

« Կը խնդրեմ հարազատներէս եւ կուսակցական ընկերներէս գործադրել հետեւեալ վերջին կամքս :

Ամբողջ թուղթերս կը մնան կնոջս եւ զաւակներուս տրամադրութեան տակ, որոնք կ'ոչնչացնեն ինչ որ չեմ կրցած հրատարակել եւ կամ կարգի դնել մինչեւ այժմ: Գալով յուշերուս, որոնք արդէն կիսատ են մնացած, կրնան հրատարակել այնքանը, որ կրնամ վերաքննուած վիճակի մէջ յանձնել իրենց, իսկ եթէ չկարենամ կատարել այդ աշխատանքը, կը յանձնարարեմ, որպէսզի կինս եւ աղջիկս կատարեն այդ աշխատանքը — կ'ուզեմ, որ կատարուի շատ չրջահայեաց կերպով — եւ օգտագործեն ըստ իրենց հայեցողութեան :

Կը հաւատամ, որ նախախնամութեան կողմէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը կոչուած է կատարելու Հայու պահպանման դերը: Ահա թէ ինչու հաւասար հաւատքով կը դիմեմ կեանքի եւ Դաշնակցութեան ստեղծիչ Արարչին :

Եւ վերջին շունչովս կը յանձնարարեմ ընկերներուս ճամբայ բանալ նոր սերունդին, իբրեւ շարունակողը իրենց գործին, որովհետեւ կը հաւատամ նաեւ մեր ցեղային ուժին, որ պիտի պահպանէ նոր սերունդը բոլոր խութերու, այլեկոծումներու եւ կեանքի ճակատագրական վերիվայրող փոթորկումներու դէմ եւ պիտի վառ պահէ անոր մէջ հայութեան ստեղծագործ ոգին:

Թաղումս կը յանձնարարեմ կատարել առանց որեւէ հանդիսաւորութեան, ամենապարզ ձեւով, եւ ծիսական արարողութիւնները կատարել գերեզմանատան մատուռին մէջ: Ոչ ծաղիկ, ոչ ճառ :

Կ'ուզեմ նաեւ յայտնել իմ սրտագին շնորհակալութիւնս եւ երախտագիտութիւնս իմ թանկագին բարեկամիս՝ իմ բժիշկիս՝ տոքթոր Սամուէլ Սեմերճեանին՝ որ վերջին տարիներու յաճախակի ծանր, երբեմն անյուսալի հիւանդութիւններուս ընթացքին, ինչպէս եւ այժմ, որ ամիսէ մը ի վեր գամուած եմ անկողնուս, հարազատ եղբօր մը պէս, առանց վայրկեան մը յուսահատելու, գուրգուրանքով, հմտութեամբ ու մեծ բարեխղճութեամբ խնամեց ինծ, ըրաւ բոլոր կարելին, քայքայուած առողջութիւնս պահպանելու համար »:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՀՄԱՅԵԱԿ ՇԷՄՍ

« Յուսաբեր »ի Ապրիլ 7, 8 եւ 9 թիւերէն խորին ցաւով կ'իմանանք ընկեր Հմայեակ Շէմսի մահը՝ Աղեքսանդրիոյ մէջ:

Ողբացեալ ընկերը, ուսուցիչ եւ բանաստեղծ, հիւանդ էր երկար ատենէ ի վեր: Անցեալ շաբթու վիճակը ծանրացած ըլլալով, հիւանդանոց փոխադրած էին:

Բնիկ Տրապիզոնցի, տարիներէ ի վեր կը դասաւանդէր ազգ. եւ օտար վարժարաններու մէջ, միեւնոյն ատեն աշխատակցելով «Յուսաբեր»ի եւ ուրիշ թերթերու: Քանի մը գրական հրատարակութիւններ եւս ունի, ինքնագիր եւ թարգմանածոյ :

Մահը տեղի ունեցած է Մարտ 31ին, անգլեւգուիցերիական հիւանդանոցին մէջ, որ ուխտատեղի մը դարձած էր: Մահէն երկու օր առաջ, բոլոր ուժերը հաւաքելով, ըսած է այցելուներուն.

— « Շէմսեր կուգան ու կ'երթան, բայց ազգը ի վերջոյ պիտի յաղթանակէ ու ապրի» :

Թաղումը կատարուած է ազգ. յուղարկաւորութեամբ: Դամբանականներ խօսած են ընկեր Գար. Թադուրեան, Հայկազուն Ա. քահանայ Ոսկերիչեան (գրաւոր), Եդ. Հէքիմեան, եւ Պ. Արշակ Մահտէսեան եւ ընկեր Կ. Ցակոբեան :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Երէկ տպարան փոխադրուած ատեն «Յառաջ»ի երկու էջերը թափեցան արկածով : Ներողութիւն, եթէ շատեր ուշ պիտի ստանան իրենց թերթերը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՏԻԿԸ ԱՆԹԵԼՈՎ

Ռատիօ Լիւքսէմպուրկի երաժշտական մասնագէտները, Աւագ Ուրբաթ իրիկուն Փարիզի Հայոց եկեղեցին երթալով, ձայնագրեցին Թաղման արարողութեան կարեւոր մասերը, նոյն երեկոյեան ժամը 7.20ին հաղորդելու համար իրենց կայանէն: Զատկի Եկմալեան քառաձայն պատարագին ձայնասփռումը, «Գովեա Երուսաղէմ»ով եւ երգեհոնի ընկերակցութեամբ, անշուշտ աւելի շահեկան պիտի ըլլար, բայց երեւի միջոցներ կը պակսին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ Լիբանան գնաց Զատկի տօներուն, ֆութպոլի երկու յաղթանակներ տարած է, Պէյրութի մէջ, Սալամի եւ Ռասինկ Քլիւպի դէմ: Երկու մրցումներուն ալ Հ. Մ. Ը .Մ .ականները տիրապետած են: Սալամի դէմ առաջին կիսախաղը վերջացաւ 2—0ով, իսկ երկրորդ կիսախաղը փառաւոր յաղթանակով մը :

╳ Ի պատիւ Յունաստանի Հ. Մ. Ը. Մ.ին ակումբին մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. վարչութիւնը ընդունելութիւն մը սարքած է Պէյրութի մէջ : Խօսած են Տոքթ. Գասպարեան (Լիբանանի Շրջ. վարչութեան կողմէ, եւ Գ. Ցաբէթեան, ի դիմաց Յունաստանի Շրջ. վարչութեան :

Յունաստանի Հ. Մ. Ը .Մ .ը հիւրասիրուած է յոյն վաճառական Պ. Մաղրիճիի կողմէ որ ամբողջ կազմին մէկ մէկ զոյգ ֆութպոլի կօշիկ նուիրած է, իրենց տարած յաղթանակներուն առթիւ :

╳ Խումբը պիտի մասնակցի նաեւ Հալէպի տարեկան մեծ մարզահանդէսին եւ մրցումներուն, (ապրիլ 12, 13 14):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ հրաժարագիրը, որ նախագահ Թրումընի յանձնուած էր տասը օր առաջ, հրատարակուեցաւ պաշտօնապէս: Զօրավարը Եւրոպայէն պիտի մեկնի Յունիս 1ին: Իր հաւանական յաջորդներն են սպայակոյտին պետը՝ զօր. Կոլինզը եւ Քորէայի ճակատին ընդհ. հրամանատարը, զօր. Րիճուէյ: Իր ընտրելին կը համարուի առաջինը, իսկ զօր. Պրէտլի աւելի յարմար կը նկատէ վերջինը, այն պատճառաբանութեամբ թէ Կոլինզը դրասենեակի ռազմագէտ է եւ հրամանատար եղած չէ ռազմադաշտի մը վրայ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը զինուորական օրէնք մը հրատարակեց, որով ներքին նախարարին լիազօրութիւն կը տրուի «ձերբակալելու եւ բանտարկելու ոեւէ մէկը, յանուն հանրային բարեկարգութեան»:— Կ'ըսուի թէ վարչապետը առնուազն վեց ամիս եւս պիտի յետաձգէ երեսփ. ընտրութիւնները, ապօրէն գտնելով ընտրողներու ներկայ ցանկերը: Այս առթիւ անմիջապէս պիտի ձեռնարկուի նոր ցանկերու պատրաստութեան, ինչ որ չի կրնար լրանալ աշունէն առաջ :

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ճակատին դէմ բաց նամակ մը հրատարակած էր արքայական գրագէտը, Շարլ Մորաս, գրգռիչ բովանդակութեամբ : Խնդիրը Ազգ. ժողովին յղուած ըլլալով, բուռն բողոքներ արտայայտուեցան: Այս առթիւ դատական նախարարը յայտարարեց թէ հետեւեալ պատիժները տրուած են ազատագրութենէն վերջ,— 8348 հոգի գնդակահարուած առանց դատի, որոնց 5234ը ազատագրութենէն առաջ, 314ը վերջը: 1325 մահապատիժներ գործադրուած են անկանոն ձեւով: 38.266 բանտարկութեան վճիռներ արձակուած են դատական ատեաններու կողմէ: 2400 դատապարտեալ կը մնան բանտը: (Ազգ. ժողովին անցուդարձը պիտի ներկայացնենք առանձին):

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ պաշտպանութեան ռազմագիտական ծրագիր մը, որ յատկապէս մշակուած է Իտալիոյ համար, գողցուած էր մէկ ամիս առաջ, ռազմափորձերու միջոցին: Իտալական ոստիկանութիւնը յաջողած է գտնել այդ ծրագիրը եւ ուրիշ գաղտնի թուղթեր, որոնք ամփոփուած էին արկղի մը մէջ :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ հռչակեցին Լիոնի, Պոատյի եւ ուրիշ քանի մը քաղաքներու հանրակառքի պաշտօնեաները:

Ծերակոյտն ալ վաւերացուց ելմտական ծրագիրը

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՄԵՐԺԵՑ ԿԱՐԳ ՄԸ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հանրապետութեան Խորհուրդը (Ծերակոյտ) ուրբաթէն շաբաթ լուսնալուն վաւերացուց կառավարութեան ելմտական ծրագիրը, որ արդէն քուէարկուած էր Ազգ. ժողովին կողմէ:

Ծերակոյտը, որուն կէսը պիտի վերընտրուի Մայիս 18ին, նախապէս կարգ մը փոփոխութիւններ կատարած էր, ի ներկայութեան վարչապետին: Նախ 79ի դէմ 217 ձայնով որոշած էր սահմանափակել կառավարութեան իրաւասութիւնը՝ խնայողութիւններ կատարելու համար հողագործական շահարկութեանց մէջ: Յետոյ կ'առաջարկէր հարկախոյսներու ընդհ. ներումէն վերջ մէջտեղ հանուած գումարները պարտաւորիչ կերպով յատկացնել պետական փոխառութեան :

Վարչապետը, որ ութ ժամէ ի վեր կը հետեւէր վիճաբանութեանց, յայտարարեց թէ վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ Ազգ. ժողովին մէջ, որեւէ փոփոխութեան առթիւ : Եւ ձգեց դուրս ելաւ: Մասնաւորապէս նեղսրտած էր անոր համար որ ծերակոյտը դժուարութիւններ կը ստեղծէ ճիշդ այն պահուն երբ կառավարութիւնը ձեռնարկած է գիները իջեցնելու եւ ֆրանքը փրկելու: Արդէն իսկ ծրագիր մը մշակած են, վարչականօրէն կրճատելու գիները ուտեստի եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներու 50 տեսակներուն վրայ:

Գիշերային նիստին, երբ մթնոլորտը մեղմացած էր, ժողովականները նոր քուէարկութեամբ մը չեղեալ համարեցին փոփոխութիւններէն մէկը (Փոխառութիւնը) : Յետոյ միւս յօդուածները քուէարկուեցան առանց փոփոխութեան : Վերջին պահուն վարչապետը խօսք անելով նոր լուսաբանութիւններ տուաւ ընդհ. ներման եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Եւ խորապէս յուզուած, կոչ մը ուղղեց ժողովականներուն հայրենասիրութեան :

Այս կոչին վրայ, վիճելի կէտերը քուէարկուեցան, ինչպէս եւ ամբողջ ծրագիրը :

Ի՞նչ կ'առաջարկէ Մոսկուա

Երէկ հրատարակուեցաւ Խ. Միութեան նոր ծանուցագրին բնագիրը : Ահաւասիկ հիմնական կէտերը .—

Խ. Միութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ որ չորս կառավարութիւնները անյապաղ քննեն ազատ ընտրութեանց խնդիրը Գերմանիոյ մէջ: Գալով այն առաջարկին որ Ազգաժողովին մէկ յանձնախումբը ստուգէ ազատ ընտրութեանց պայմանները, այդ առաջարկը կը հակասէ ՄԱԿի ուխտին, որ իր 107րդ յօդուածով կը մերժէ Ազգաժողովին միջամտութիւնը գերմանական գործերուն մէջ : Այդպիսի քննութիւն մը կրնայ կատարել գրաւող չորս պետութեանց կողմէ կազմուած յանձնախումբ մը :

Ֆրանսական ծանուցագիրը կարգ մը առարկութիւններ կ'ընէ խորհրդային ծրագրի մասնաւոր կէտերու մասին: Հաշտութեան դաշնագրի նախագծին մէջ, մեր ծանուցագիրը կ'ըսէ .— «Գերմանիա յանձն կ'առնէ չմտնել որեւէ զինակցութեան մէջ որ ուղղուած է Գերմանիոյ դէմ մղուած պատերազմին մասնակցող որեւէ պետութեան դէմ : Այս առաջարկը կը համապատասխանէ թէ գրաւող պետութեանց եւ թէ դրացի երկիրներու, ինչպէս եւ բուն Գերմանիոյ շահերուն: Այդ առաջարկը չի սահմանափակեր գերման պետութեանվեհապետական իրաւունքները :

Խորհրդային նախագիծը կ'ըսէ .— Գերմանիոյ թոյլ պիտի տրուի ունենալ իր սեփական ցամաքային, օդանաւային եւ ծովային ուժերը որոնք անհրաժեշտ են իր երկրին պաշտպանութեան համար: Խ. Միութիւնը նոյնիմաստ առաջարկ մը ներկայացուցած էր Ճափոնի համար: Այս առաջարկը կը համապատասխանէ պետութեանց ազգային վեհապետութեան եւ իրաւունքներու հաւասարութեան սկզբունքին:

Ինչ կը վերաբերի Գերմանիոյ սահմաններուն, խորհրդային կառավարութիւնը լիովին բաւարար եւ վերջնական կը նկատէ այն որոշումները որոնք տրուեցան Փոցտամի խորհրդաժողովին մէջ, չորս պետութեանց կողմէ: Խորհրդային կառավարութիւնը նորէն կ'առաջարկէ հաւաքաբար քննել Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, ինչպէս եւ Գերմանիոյ միացման եւ ամբողջական կառավարութեան մը հաստատման խնդիրը: Խորհրդային կառավարութիւնը պատճառ չի տեսներ յետաձգելու այս խնդիրները :

╳ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ Մոսկուայի պատասխանը կրնայ դիւրացնել խօսակցութեանց շարունակութիւնը : Բայց երկուքն ալ յոռետես են վերջնական արդիւնքի մասին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԶԱՏԻԿ Է

Զատիկ է: «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց», պիտի լսէիր եթէ մնայիր հոն ուր որ էիր: Պիտի լսէիր զանգերը մեր եկեղեցիներուն եւ տղոց սուլիչներն ու պայթող հրազէնները ժամուն բակին մէջ՝ դարաւոր շիրիմներու ետեւէն: Պիտի լսէիր ձայնը Աստուծոյ՝ հոգւոյդ խորքէն: Պիտի ուրախանայիր: Պիտի տեսնէիր գունաւոր հաւկիթներն ու ոսկեզօծ հացը Զատիկին:

Զատիկ է անշուշտ հոս ալ, այս մեծ ոստանին մէջ՝ ուր կ'ապրիս քառորդ դարէ ի վեր: Կը գտնես այս բոլոր ուտելիքները: Ունիս եկեղեցին: Բայց գիտես թէ բան մը կը պակսի: Կը քալես: Կառքերը կը սահին հոյակապ պողոտայինվրայէն, կը սուրան երկու ուղղութեամբ: Անոնց փողերը կը յիշեցնեն քեզի մայիւնը մեր գառներուն, որովհետեւ սուզուած ես յիշատակներուդ մէջ: Անցեալիդ մէջ ես Զատկի օրով եւ ներկան շրջապատած է քեզ: Կը մտածես ապագայիդ վրայ: Ներկան աշխարհն է, որմէ խոյս ես այլեւս: Ներկան գործդ է, ապրուստդ, տան վարձքդ, տխուր պատկերը մեր երկպառակութիւններուն, հոս մեծցող մեր տղաքը, եւ այս բոլորը կը խլեն ուրախութիւնդ: Կը քալես բազմութեան մէջէն որ օտար է: Կը նայիս պատերուն այլազան ու գունագեղ ազդերուն, ցուցափեղկերուն, գեղեցիկ շէնքերուն: Կ'անցնիս Նոթր Տամի առջեւէն: Կանգ կ'առնես պահ մը Սէնին ափը: Զատիկ է: Ուրախ պէտք է ըլլայիր: Բայց կոտրած բան մը կայ մէջդ: Զանգեր կը հնչեն ամէն կողմ: Արեւ է: Կանաչ են գետափին ծառերը: Բայց լռութիւն մը կայ մէջդ: Կայ հաւատքի մնացորդ մը զոր չես ուզեր կորսնցնել: Եւ կը խորհիս թէ միակ գեղեցկութիւնը որուն կարելի է հաւատալ՝ Զատիկն է դարձեալ: Ու զարմանալիօրէն նոր եւ իմաստալից կը թուի ան քեզի՝ այս աշխարհին վրայ՝ զոր ճանչցած ես իր բոլոր թշուառութիւններով եւ յիմարութիւններով:

X

Զատիկը՝ զատուիլ կը նշանակէ, կ'ըսէ Նահապետ, հին գրութեան մը մէջ: Հայկական Զատիկ բառը կը համապատասխանէ հրէական «Պասեք»ին որուն իմաստն է զատուիլ, փրկուիլ: Հրեաներուն համար, այդ փրկութիւնը կը կայանար Եգիպտոսէն հեռանալուն եւ հայրենիք վերադառնալուն մէջ: Քրիստոնէութիւնը, Զատիկով, կ'ուզէ ըսել թէ, «աստուածազօր յարութեան շնորհիւ, մարդիկ այլեւս փրկուած են մահու գերութենէն» եւ զատուած են իրենց հոգիին չար մասէն, բարութեան հասած:

Անծանօթ գրողը, որ կ'արտայայտուի կէս դարէն աւելի հին լեզուով մը, կը խօսի տակաւին երբեմնի գուսաններուն մասին: Հեթանոսական երգեր եւ գարնան ուրախութիւններ կը տեսնէ Զատիկին ետին: Մերձեցում մը կ'ընէ Փրկիչին արձակած լոյսին եւ արեւին միջեւ զոր մեր նախնիքները կը պաշտէին: Կը նկարագրէ մեր գաւառական պարերը, եկեղեցական արարողութիւնները: Կը փորձէ ոգեւորել ընթերցողը մեր աւանդութիւններով: Նահապետ կը յիշէ գերեզմաննոցները, «նա աւանիկ Զատկի առաւօտուն գերեզմանի լոյսերու մէջ կը լողան, վասնզի ամէն Հայ Զատկի գիշերն՝ արշալոյսը տակաւին չծագած... կը փութայ ոչ թէ յեկեղեցի, այլ վառ մեղրամոմ ի ձեռին՝ ի գերեզման... Հոն՝ ամէն Հայ իր սիրական ննջեցելոյն գլխին ի վերեւ՝ վառուած մեղրամոմը կը տնկէ, այսպէս առ ննջեցեալն մրմնջելով. «Աւետիս, Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց»:

Նախնական, ցամաք բայց բանիմաց գրիչով՝ Նահապետ տուած է արդէն այն ինչ որ կրնանք մտածել Զատկի առթիւ: Փրկուիլ օտարութենէն, կապուիլ մեր աւանդութիւններուն, ուրախանալ գարունով: Նահապետ տուած է պաշտամունքը մեր մեռելներուն: Եւ, ի հարկէ, այս բոլորը կը նշանակեն կապուիլ կեանքին հետ: Զատուիլ եւ կապուիլ: Այս հակասութեան, հեթանոսութեան եւ քրիստոնէութեան խառնուրդին մէջն է Զատկին մեծութիւնը:

Տիեզերական է Զատիկին խորհուրդը, բայց, մեզի համար, օտարութեան մէջ, մեր հայրենիքը կը թուի մեզի՝ մեր փրկութեան առաջին պայմանը: Զատիկին իմաստը կ'անցնի հայրենիքի մը սահմաններէն անդին, որովհետեւ մարդիկ կը տառապին ամէն կողմ եւ փրկութիւն մը կը սպասեն իրենց հայրենիքին մէջ իսկ: Բայց մենք դարեր ու դարեր սպասած ենք մեր ցեղին յարութեան, մաքառած ու զոհուած ենք, կ'երազենք երկիր մը ամէն բանէ առաջ: Ու Զատիկին՝ աւելի խռովիչ է այս երազը, երբ կը յիշուին բարութեան եւ արդարութեան խօսքեր: Խորանը մեզ աւելի կը յուզէ այդ օրը, կը լսենք երգեցողութիւն մը՝ որուն մէջ դրուած են ցեղին դառնութիւնն ու անսահման դժբախտութիւնը եւ որուն մէջ՝ հեծեծանքի թաւ ձայները կը զարնուին յոյսին ձայներուն, խաւարն ու լոյսը որ կը կապուին, կը միանան իրարու, կը զատուին, կը հեռանան իրարմէ, կը ստեղծեն հոյակապ հոգենուագ մը:

Ու խորանին առջեւ չէ միայն որ կ'ալեկոծի մեր հոգին՝ այլ եւ արեւին ու ծաղկած ծառերուն դիմաց: Որովհետեւ ապրիլ ամիսը կը կրէ իր մէջ եղերական հեգնանք մը՝ երբ կը յիշենք նահատակները, անոնք որ ապրիլ կ'ուզէին եւ ջարդուեցան այս ամսուն մէջ: Մահուան մասին կը խորհինք դեռ այս կանաչներուն առջեւ՝ մեր տերեւաթափին... Կարօտը կը զգանք մեղրամոմ մը վառելու այս բոլոր ինկողներուն վրայ եւ ըսել իրենց՝ «Աւետիս ...»:

Բոլոր ժողովուրդներէն աւելի տխուր ենք անկասկած, աւելի հիասթափ: Զատիկին, բոլոր ժողովուրդներէն աւելի կը զգանք մարդկային տառապանքը եւ յարութեան, փրկութեան, արդարութեան եւ խաղաղութեան կարօտը: Եւ բոլորէն աւելի մեծ ցաւով կը հաստատենք այս գեղեցկութիւններուն պակասը:

Կ'ըսեն թէ Խաչեալը լոյս եւ յոյս բերաւ մարդոց: Բայց, քսան դարերէ ի վեր, մարդկութիւնը կը տուայտի, արիւններ կը հոսին, թշուառները կը ճզմուին, անմեղներ կը նախատուին, բարիները կը խաչուին: Խենթութիւն մը կ'իշխէ աշխարհին մէկ ծայրէն միւսը: Եւ մահը կը մնայ անհարկու:

Այս բոլորը վստահութիւն չեն ներշնչեր մեզի նաեւ գալիքին մասին, յառաջացեալ քաղաքակրթութեան մէջ իսկ: Բարբարոս է ստեղծագործութիւնը:

Եւ սակայն, մեր այս յուսահատութեան համար է արդէն որ ստեղծուած է Զատիկը: Տանիլ տառապանքը, վեր գալ անկէ տառապելով: Այսպէս է որ կրնանք ապրիլ: Եւ Զատիկը կուտայ մեզի իրապէս յոյս մը: Բարբարոս ստեղծագործութիւնը իմաստ մը կ'առնէ: Զարիքը կը ծառայէ մեր բարութեան եւ բարձրացման: Մարդկութիւնը տեղ մը կ'երթայ անկասկած՝ իր այս բոլոր յիմարութիւններով, բարձրութեան մը կ'երթայ:

Սէր մըն է մեր ներքին զամբանէն դուրս եկողը, սէր մը՝ որ կը բանայ մեր սիրտը բոլորին առջեւ: Կը լուսաւորէ մեզ:

Կը լուսաւորէ մեզ գարունը: Բերկրութիւն մը կուտայ մեզի: Անցան ցուրտերը, ձիւներն ու անձրեւները: Կը մօտենանք արեւին: Կենդանութիւն կը հնչեն ծառերը: Կ'երգեն, կ'երգեն թռչունները, ձայնական հրթիռներ կ'արձակեն, կը սուլեն... Գեղեցիկ է կեանքը: Ինչ գեղեցիկ է կեանքը՝ իր ծառերով, թռչուններով, արեւով եւ գեղեցկութեան իր անսահման կարելիութիւններով: Մեր սիրտը կը լեցուի նոր կեանքով: Մեր արիւնը կը շարժի նոր կենսունակութեամբ: Զատիկ է, կը զգանք

Կը լուսաւորէ մեզ մեր հայրենիքը: Յոյս մըն է, յարութիւն մըն է...

Կը քալես: Մեծ պակաս մը կայ հոգիիդ մէջ: Բայց մէջդ կայ հաւատքի մնացորդ մը զոր չես ուզեր կորսնցնել: Զատիկը կը թուի քեզի զարմանալիօրէն նոր, իմաստալից, գեղեցիկ:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Հայուն Զատիկը

ՏԱՍԸ ՏԱՐԵԿԱՆ :

Որբ չէի, բայց խառնուած որբերու, անգիտակից տարիքիս ու տարիքներու իմաստներուն՝ կ'ապրէի լեղի գոյնին մէջ անոնց համազգեստին: Հաւաքական պաշտամունք մը հերոսական տղոց հանդէպ (որոնք ամէն բանէ առաջ անունի մը հմայքը կը պատցնէին, աւելի քան անձ մը, չի-տակ նայուելիք, վերէն վար չափուելիք): Ու հաւաքական գութ մը տկար, հիւանդկախ տղոց հանդէպ (որոնք ամէն բանէ առաջ ձայն էին, բնաւ անուն, որոնք յաճախ դէմք ալ էին): Այս բոլորը ոչ թէ շինուած որեւէ յայտնիփաստի վրայ՝ այլ լսուած՝ պատմութիւններու վարակող անորոշութեան վրայ, եւ որոնց կուգար կառչիլ շատ յստակ, ճշգրիտ մանրամասնութիւն մը անձին որակը յատկանշող: Հերոսին ու խեղճին միջեւ՝ պզտիկ համբաւները դասարանէն, մարզադաշտէն, ճաշարանէն: Բայց երբեք, երբեք՝ գիշերային աղօթքի պահէն: Մինչ բոլորին վրայ՝ հոտը որբանոցի որուն մէջ կը ծծուէինք հագուստով, գուլպայով, բերնի շունչով:

Գիշեր: Լոյսը՝ որ որբ է եւ որբերու գումար մը կրկին հաւասար է մէկ որբի: Վիճակ մը՝ ուր չկայ սովորական շուարումը անոնց աչքերուն, ոչ ալ այն՝ որ պզտիկ, յանկարծական շարժումները, իրենց յաջորդող լայն, թեթեւ, անստոյգ անշարժութեամբ՝ կը հիւսէ յոգնած ձեռքերով բան մը որուն անունը կեանք կը կոչեն: Հոս, սրբահին մէջ ուր տղաք կ'երգեն պառկելէ առաջ, առանց հասկնալու բառերու իմաստը, ոչ ալ եղանակը, հոս անմարմին սիրտ մը կը տրոփէ, անգիտակից իր գոյութեան, այնքան վեր է պահը առօրեայէն եւ յաւիտենականէն: Հոս՝ տեղը չէ կրօնքին:

Քրիստո՞ս — Պիտի ամչնար իր տառապանքէն եթէ կայնէր այս տղոց բզիկ բզիկ ձայներուն մէջ:

Քրիստո՞ս — այո: Թող գայ որ հասկնայ թէ ինչո՞ւ սա տղաքը չեն երգեր այլ կ'երգուին անցեալէ մը որ իրենցն իսկ չէ այլ միսերուն, որոնք չկրցան երբեք զանազանել իրենց հոգիներէն:

Զատիկը բացակայ է եւ զբաղած՝ երջանիկ մարդոց խիղճը հանդարտեցնելով:

ՏԱՍՆԸՀԻՆԳ ՏԱՐԵԿԱՆ :

Արաբ, Հրեայ խառնուրդի մը ափը՝ Հայը, որ նոր սովորութեան մը վարժութիւնը կ'ընէ — օտարութիւն:

Դպրոցի բակին մէջ հաւաքուած ծաղկաքաղ մը, ոչ թէ դէմքերու կամ ձայներու՝ այլ ուժերու: Ակնածանք, յոխորտանք, անձնապաշտպանութիւն, արժանապատուութիւն, ուշիմութիւն, ուժ — գաղափարներ՝ որոնք հիմա մարմին դարձած կը քալեն դէպի եկեղեցի: Քիչ մը բացօք՝ անգլիացի տնօրէնը, որ ուղտի քայլեր տնկելով կը յառաջանայ:

Եկեղեցի՞ է սա — պաղ, անգլիացի ծեր օրիորդի մը ծոցին չափ: Տափակ — նման մեր միսիոնար տնօրէնի ձայնին որ հիմա պատերն ու մեր ականջները կը ծեփէ կեղծ, ծիծաղելի լրջութեան մը վանկերով:

Հայը մտիկ կ'ընէ անոր Զատկուան քարոզը, որ ամէն մէկ բառին՝ աւելի կը հեռացնէ Քրիստոսի մը փորձը իջնելու իրար վանող սա տղոց ոչ թէ հոգիներուն, այլ բարոյականի զգայարանքին: Յետոյ՝ հաւաքական երգ մը: Ե՞րգ — Բայց ո՞ւր դնել պաշտօնականութիւնը եւ թոքախտաւոր, օրօր - մահերգ խառնուրդը եղանակներուն, որոնք Զատկի խորհուրդը պիտի շալկեն: Ե՞րգ ...: Միսիոնարը կ'երգէ:

Բայց այս ի՞նչ ոգի է գետնաքարշ սպասաւորի: Մարդիկ այսքան զուրկ կրնա՞ն ըլլալ տարրական արժանապատուութեան զգացումէն իբրեւ մարդ, մուրալու համար իրենց փրկութիւնը ...:

Տղաքը — ոմանք կը ծիծաղին միսիոնարին յուսահատական լաւատեսութեան վրայ: Ոմանք, անտարբեր անցուդարձէն՝ դաս կը սերտեն: Ուրիշներ ինչ յուզիչ միամտութեամբ իրենց պատանութեան ամբողջ խակ, բացարձակ, երկչոտ լրջութիւնը կը թափեն հունտէն չորցած սա մեղեդիներուն մէջ: Հա՞յը — բայց Զատիկը կրկին չի գար այցելելու, որովհետեւ Քրիստոս կը պարպուի իր իմաստէն երբ մարդ էակը այնքան պարպուած է իր մարդու հպարտութենէն: Քրիստոս կ'ամչնայ մարդոցմէ ու չի գար:

Միսիոնարին բերանը Յիսուսը կը ծամէ տաքուկին ու աշակերտները ոչ հէքեաթ են, ոչ իրականութիւն:

ՔՍԱՆԵՐԵՔ ՏԱՐԵԿԱՆ :

Այսպէս կայնիլ եկեղեցիին մէջ Սուրբ Յակոբայ ու դիտել ոչ թէ որեւէ բան որ տեղի կ'ունենայ, այլ պարզապէս նայիլ խորանին: Նայիլ՝ ոչ թէ մղուած՝ հետաքրքրութենէ կամ սովորութենէ՝ այլ ներքին մտերմութենէ մը սարկաւագին, վարդապետին հետ որ քեզ հետ կը կրկնէ խօսքեր եւ երգեր: Կարեւորութիւն չունի թէ ինչ է անոր անունը կամ դիմագիծը: Ան՝ Հայն է որ սա պահին կուտայ ապրումի մը բովանդակութիւնը, որ աւելի է քան խունկն ու խորհրդաւորութիւնը վայրագ պատկերներու, աւելի է քան այն, որու մասին մարդիկ կը փորձեն մտածել եւ անշուշտ կը խօսին: Այդ բովանդակութիւնը՝ հայ հոգին է — Այդպէս նստած գորգին վրայ, իր տաքութեամբ ծալապատիկ, կամ կաղալով յառաջացող, հրմշտկող դէպի սիւն մը, իր սիւնը ուր կռթնին իրարու, երկու լքուածներ, կամ միս մինակ կանգնած, անհասկնալի ճերմակ մազերը խառնիխուռ ու գագաթ կամ պարզապէս լուսարարը, որ երկար, երկար եղէգով բարձրերը մոմեր կը վառէ, մինչ վարէն բոլոր գլուխները վեր կը դառնան կը հետեւին անոր ամէն մէկ շարժումին տարօրինակ հաճոյքով մը որ անբաժան մասը կը կազմէ կրօնական արարողութեան ու զգացումին:

Կրօնական արարողութի՞ւն — Զատիկը ազգային տօն է, ոչ թէ որովհետեւ Քրիստոսը Հայ մը միայն կրնայ ըլլալ, կամ թէ զայն հայացուցած ենք, այլ պարզապէս անոր համար որ 23 տարեկան տղան ժամ կը մտնէր Զատկի օրով ոչ թէ Աստուած փնտռելու՝ այլ հայ խորհուրդի ծարաւով: Մեր եկեղեցիին մէջ չկայ կրօն — կայ հոգին ազգին: Այդչափ:

Այսպէս էր որ Յարութեան տօնի խորհրդանշած ոգեղէն հրճուանքը կրկին չայցելեց, երբ ազգին ապրումը գերազանց է քան անհատինը:

ԵՐԵՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ :

Պարպուած, լուռ համալսարանը այնքան խիտ կրնայ ըլլայ հոն կայնած ուսանողին համար, թէ զգայարանքներու շեշտերով՝ եւ թէ երեւակայութեան ճամբաներով: Հոս Զատիկը պիտի տօնուի մտքին մէջ, միտք՝ ուրկէ վռնտուած ըլլայ յիշատակներու յամառ մուրացկանութիւնը եւ ազգային զգացում կոչուած քմածիններկայութեան յուզականութիւնը: Պիտի ըլլաս անգութ քու մտքիդ

ԳՈՀԱՐՆԵՐ ԻՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶԷՆ

Դու ձեռք ես առնում գիրքն իմաստութեան ,
Հափրզը գինու բաժակն է վերցնում ,
Անվերջ դիմում ես կատարելութեան ;
Հափրզը խաւար անդունդն է գնում :

Ստրկութեան մէջ ապրում ես ճնշուած
Դու համբերատար ոչխարի նրման ,
Ինչպէս ամեհի առիւծը բանտած ,
Հափրզն է ջարդում բոլոր կապարան :

Գաղտնի խորոխտանքով , կեղծ , բարի գործեր
Տէտրակների մէջ գրի ես առնում ,
Իսկ ամէն բոպէ նորից նոր մեղքեր
Հափրզն է անվերջ իւր գլխին բարդում :

Դու պահպանում ես շատ բնտրեալների
Վարդապետական քո քարոզներով —
Անխոհեմների յիմար բաների ,
Հափրզն է կանչում միշտ զուարճանքով :

Դու սպանութեան սուր ես պատրաստում
Անվերջ պատժելու հերձուածողներին —
Բանաստեղծական յանգեր է հիւսում
Հափրզը յստակ , ոսկեզօծ , անգին :

Դու սառնում ես երկինքը պայծառ ,
Ինչպէս բարձրացող ծուխը թաւախիտ —
Լերանց ջրերի թարմութիւն ու քայլ
Հափրզն է տանում դէպ հեռու հովիտ :

Մի խօսքով կ'ասեմ բոլորի մասին.
Ինչո՞ւ է պատած քեզ դժբախտութիւն —
Որ դու լեղի ես տալիս ամէնքին ,
Հափրզը անվերջ, միայն քաղցրութիւն :

Թարգմ. ԱՐՍԷՆ ԳՐԱՄԻԼՆԻԿԵԱՆ — ՀԱՖԸԶ

Հետ ե պիտի ուրանաս անցեալը, որպէսզի դիմանայ ներկան իբրեւ չտեմարան կարելիութիւններու :

Ազատ եմ Զատիկը ուրանալու երբ ա՛լ չեմ հաւատար մարդոց ոչ բարութեան, ոչ ալ չարութեան, երբ կը հաւատամ մարդուն որ, ուր ալ ըլլայ, կը տառապի : Մարդը մարդով կը փրկուի — միայն թէ կարենայի դէթ անգամ մը փաստել, փաստել թէ կեանքի հանելուկը, մինակութեան ողբերգութիւնը մարդը ինքն է որ ստեղծած է : Այդ վայրկեանին, այնքան դիւրին պիտի ըլլար հանդուրժել բոլոր նուաստացումներուն, բոլոր ցաւերուն, նոյնիսկ տեսակ մը հպարտանքով : Անշուշտ թէ գիտութիւնը , քաղաքակրթութիւնը , բարոյական յառաջդիմութիւնը պարապ խօսքեր են այնքանատեն որ զանոնք չես ուրանար, չես հակադրեր անոնց ստեղծած պատրաստակեր ինքնագոհ մտայնութեան դէմ՝ անհրաժեշտ կեցուածքը մարդ արժէքին : Նախ կ'ուրանաս՝ որ յետոյ կարենաս , տուն ինքնակամ՝ ընտրել այն՝ որ ամէնէն արդաւադն է իբրեւ կեանքն ապրելու ուղղութիւն :

Ու առաջին թեկնածուն որ կը մերժուի՝ կրօնքըն է անշուշտ : Բայց ի՞նչպէս ապրիլ՝ որ կարելի ըլլայ երեք տարբեր ճամբաներու վրայէն, միեւնոյն ժամանակ, զուգահեռաբար քալել — ստեղծում, կիրք, եւ ճանաչում : Ու կրօնքը կը մեղանչէ իր դիւրութեամբ, անցեալէն եկած իր այնքան ծանր բաժինով :

Վ. ՕՇԱԿԱՆ

Հայրենի լեռներ

Թելով մը սիրտս ձեզի կապուած է , ու ամէն անգամ երբ խլրտիմ կը դողայ ցրտահար կամ վիրաւոր ճնճուղի մը պէս, փրփռալով ... :

Հայրենի լեռներ, սիրունիկ ու չար ուլերուս ծննդավայրը :

Ահա ձեր ձայնը կը լսեմ՝ հեռաւոր :

— Երեսուներեօթն անգամ, ծորենիներս ու մասրենիներս, լուսուն տերեւենիքս ու սերկեւիլներս ծաղկեցան, նարնջագոյն հագուեցան :

Երեսուներեօթն անգամ, բարձր ու ծանրագըլուխ ցորեններուս կարմիր ալիքները յորձանք տուին, ու օտարները վայլեցին :

Երեսուներեօթն անգամ, պաղուկ աշունն եկաւ ու գնաց, արքենի կաղնիներս օտարներու կացիններուն արիւնլուայ տապալեցան :

« Երեսուներեօթն անգամ ալ ձիւն եկաւ ու ճղուշ առաւ, օտար այծերու կճկղակներուն կոխան դառնալով : Ու դուն տակաւին ... :

X

Այո, իմ սիրատենչ լեռներ :

Դուն իմ սրտիս տեղանը : Ես տակաւին ձեր կարօտովը կը տառապիմ դեգերելով խելագարի մը պէս, օտար ու անհարազատ ափերու վրայ :

Ու նորէն, նորէն ձեր ձայնը կը լսեմ անդադրում :

— Երեսուներեօթն անգամ, կենսավառ գարունիս հետ նաչխուն կուրծքով կաքաւներս խմբերգելով ու չարան չարան իրենց ձագուկներով դաշտերէն ձորակն իջան ջրուելու ...

Ամէն առտու, ոսկեվարսերով արեւն եկաւ խենթ Լեռնէն՝ Գոհանամէն մեկնեցաւ :

— Զով ու բիւր, բիւր աստեղազարդ գիշերներուս մէջէն լուսնկան քալեց՝ արեւմուտքէն արեւծագ :

Երեսուներեօթն անգամ, թեւերս ջարդուեցան ու դեւոց տրուեցան օտար այծերու համար :

Ու երեսուներեօթն հեղ ալ, ձմեռը ծանր մեր ուսերուն, սպասեց երկար, մինչեւ որ գարնան տաք հովերն հասան ու ձիւներն հալեցան ... :

Ով իմ հայրենի լեռներ, այս պահուս, ահա կ'երազեմ մեր օպաները :

X

Պերէն՝ ոչխարներու կթուելէն ետք կաթը տաքցաւ խոշոր սալկիններով ու բաժնուեցաւ դոյլերու մէջ, սերի ու մածունի համար : — Խընոցին՝ դէմ արշալոյսին :

Եւ ահա՝ լիալուսին ու խաղաղ գիշեր :

Զորակին մեղեդիին տակ անոյշ, անոյշ կը քընանան մեր յոգնաբեկ պերուրներն ու հովիւները : Այծերը, մաքիքն ու երինջները : Մինակ Զոմառս է արթուն՝ իբրեւ պահակ :

Առանց ցաւի, առանց վիշտի այս ինչ աղուոր գիշեր է, հայրենի լեռներ,— Ասանկ գիշեր մըն ալ պիտի տեսնե՞մ, պիտի վայլե՞մ աչուիս յաւիտեան փակելէ առաջ ...

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Պուճուր Զատիկ

Կարմիր Զատիկ, կարմրուկ հաւկիթ :

Օրեր էին չէն եւ ուրախ : Զուարթ էին մեծ ու պզտիկ :

Հայ Զատիկը ուրիշ բան էր Օհօ՛օ՛ հօ՛, սուրբ եւ անուշ : Հաւատացեալ կամ անհաւատ : Ան մեր տուներն էր չէնցնում :

Մամիկ - պապիկ : Հօրաք - քեռի : Խնամիներ՝ բազմազգական, գային մեզի շնորհաւորի :

Մեր սրտերը կարմիր արեւ : Մեր աչքերը փայլուն աստղեր ...

Քրիստոս յարեաւ, Քրիստոս յարեաւ ...

Կը հաւատաս : Չե՞ս հաւատար : Ան դուն գիտցիր, ես անդէտ եմ :

Զատիկ, Զատիկ Հայոց Զատիկ : Ան մերն էր, մեր բոլորին : Մեծ ու պզտիկ խտիր չկար, հաւատք — մտաւոր մտքէ չանցնիր :

Ուրախ էինք զուարթ ու չէն՝ մեր սեղանին շուրջ բոլորուած : Շնորհաւոր, շնորհաւոր : Շատ տարիներ չէն ու պայծառ :

Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց : Աւետիս ձեզ , մեր ամէնուս : Ծոխ սեղաններ էին պատրաստ մերին բոլոր բարեկամաց :

Քրիստոս յարեաւ, Քրիստոս յարեաւ :

— Մամա ինչ է սա Զաթիքը, էթդանժէի բան չէ՞, Զատիկ ...

— Զագուկս, ինչո՞ւ էթրանժէ ըլլայ Զատիկը Հայ՝ է : Փաքն է օտար : Բարան լսէ կը վշտանայ : Գիտե՞ս Հայուն Զատիկը շատ աղուոր փէթ է : Բոլոր մեծերն ու պզտիկները կ'երգեն, կ'ուտեն ու կը խմեն : Հօրաք, մօրաք, թանթի — զուգէն իրարու մօտ :

Չե՞ս ուզեր դուն այս աղուորիկ Ս. Զատիկը տօնել մեր մօտ, իմ անուշիկ աղուոր տղաս :

— Մամա, ես չեմ գիտեմ Զաթիքը ինչ է : Իմ՝ քօբէննեղ գիս կը սպասեն, մենք պիտի ընենք սիւղբրիզ — բադթի : Ժանը, Խտմօնն հոն կը սպասեն : Հա, մամա ջան : Ես պիտ եղթամ անոնց մօտը փաք ընելու :

— Էհ մանչուկս, ես ինչ ըսեմ՝ փափան երբ գայ իրիկունը եւ իր մանչուկը չգտնէ հոս : Կը վշտանայ եւ կը ցաւի , ալ դուն ինչպէս փափայէն բան պիտի ուզես, հէ, իմ ձագուկ : Փափան մաման մինա՞կ մնան, տխուր ըլլան եւ ցա՞ւ զգան : Չէ, մանչուկս լաւ մտածէ : Եթէ փափան վշտացընես՝ այլեւս քեզ չի սիրեր :

— Անուշիկ մամաս, ըսել է ոչ փաշէ կ'ըլլաք դուն եւ փափան : Էհ, այդ Զաթիքը շա՞տ մեծ բան է :

— Այո տղաս, Հայուն համար, շատ մեծ բան է մեր Զատիկը :

— Իմ քօբէննեղ գիս կը սպասեն : Երբ փափան գայ փէղմի ուզեմ ու համբուրեմ անոր ձեռքը : Ըսեմ իղէն՝

Քղիսթոս յաղեաւ, Քղիսթոս յաղեաւ ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՇԱՐԺԱԿԱՆ սակացոյցի օրինագծին յետաձգումը մեծ յուզում պատճառեց սէնտիքաներուն մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Կարելի է երեւակայել թէ որքան անհամբերութեամբ սպասեցինք այդ Երեքշաբթիին : Երեկոյեան, այն գաղտնի ոստիկանը որ պաշտօն ունէր մտիկ ընելու Մարթի Ռօլոյի հեռաձայնային խօսակցութիւնները, մեզի հաղորդեց երդչուհիին երգելիք տունին երեք տուները :

Այս տուներուն իւրաքանչիւր տողերուն առաջին տառերը քովէ քով շարելով երեւան հանեցինք հետեւեալ նշանախօսքը, — «Նորվեկիոյ մէջ» :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզեն արդեօք :

— Շատ որոշ է այդ : Ըսել կ'ուզեն թէ նպատակ ունին Բ. ճակատ մը բանալ Նորվեկիոյ մէջ :

Փօնթիւի իրաւունք ունէր : Արդարեւ քանի մը օր վերջ զանազան տարաձայնութիւններ սկսան շրջան ընել երկրին մէջ : Հազարաւոր զինուորներ իրենց ընտանեկան պարագաներուն ըսին թէ սկըսած էին մարզուիլ լեռնային պատերազմի համար եւ իրենց բաշխուած էին ձիւնակօշիկներ :

Գերմաններուն քաղաքականութիւնը բացորոշ էր : Կ'ուզէին շօշափել կառավարութեան տրամադրութիւնները եւ այս կերպով ստիպել որ պատասխանատուներ արտայայտուին պաշտօնապէս : Եթէ նոյնիսկ ձախողէր իրենց այս ծրագիրը (ինչ որ պատահեցաւ), ոչինչ պիտի կորսնցնէին : Նոր յարձակումներու ծրագիրը յոյս պիտի արթնցնէր ամենուրեք : Անոր պիտի յաջորդէր ժողովուրդին յուսախաբութիւնը : Այս էր արդէն Գերմաններուն փափաքը :

— Մեր առաջին գործը պիտի ըլլայ Ծօրճը ետ կանչել : Այլեւս աւելորդ է հետապնդել Հօրլօքը, որովհետեւ ան գիտէ թէ կը հետեւինք իր շարժումներուն եւ այլեւս մեծ զգուշութեամբ կը գործէ կամ բնաւ գործի չի խառնուիր : Ամէնէն շատ կը զարմանամ Փէլըթայնի հեռաձայնի խնդրին : Ուրեմն երկրորդ անձ մը կայ որ Լէյսին կը փոխանորդէ, տեսակ մը Տօքթ. Ճէքիլ եւ Մր. Հայտ... սակայն անոր հակառակը, երկու մարդիկ որոնք մէկ մարդու կը վերածուին : Ոչ, բնաւ գոհ չեմ : Փոքր ճեղք մը կայ զոր չեմ կրնար գտնել, եթէ գտնեմ ...

Յաջորդ առտու Փօնթիւի ըսաւ .

— Փոփոխութեան պէտք ունիմ, այս խնդիրը շատ կը ջղայնացնէ զիս, վանդակի մէջ բանտարկուած եմ կարծես, կրնամ շարժիլ՝ սակայն չեմ կրնար դուրս ելլել :

— Ուրեմն պէտք է որ կենդանաբանական պարտէզը այցելէք անգամ մը, բախ խնդալով, թերեւս կենդանիներուն նայելով կը տեսնէք թէ բանտարկուած չէք եւ կը գնահատէք ձեր ազատութիւնը :

— Շատ լաւ, ուրեմն միասին երթանք, ըսաւ Փօնթիւի :

Առաջարկեցի Ուիփսնէյտի կենդանաբանական պարտէզը երթալ, որովհետեւ Րիճընթ Փարքի պարտէզին վայրի կենդանիները հոն փոխադրուած էին, որպէսզի օդային յարձակումի մը պարագային չկարենան դուրս ելլել իրենց վանդակներէն :

— Լաւ որ հոս եկանք, ըսաւ Փօնթիւի : Գոնէ քիչ մը մաքուր օդ կը շնչենք :

Արեւը կը փայլէր եւ քանի մը ծոյլ ամպեր դանդաղօրէն կ'անցնէին : Փօնթիւի մտահոգ զանոնք կը դիտէր, որովհետեւ երբեք չէր ախորժեր թրջելէ :

— Արդեօք պիտի անձրեւէ՞, հարցուց Փօնթիւի պահապանին :

— Ոչ, գայլերը լուռ են, պատասխանեց մարդը :

— Լա՞ւ օդի նշան է ատիկա :

— Այո, անձրեւէն առաջ սարսափելի աղմուկ կը հանեն :

— Ուրեմն կենդանիները գուշակներ են :

— Այո, պարոն, ես նախապէս կ'աշխատէի Րիճընթ Փարքի կենդանաբանական պարտէզը, այն ատեն բնաւ չէի հետաքրքրուեր ձայնասփիւռէն հաղորդուած օդերեւութաբանական լուրերով, որովհետեւ ես լաւ գիտէի թէ ինչ օդ պիտի ունենանք. կենդանիներս ինծի կ'ըսէին արդէն : Օրինակ՝ բադ մը կրնայ հասկնալ թէ փոթորիկ պիտի պայթի, որովհետեւ չափազանց բարակ զգանկ մը ունի եւ շատ զգայուն է :

— Շատ հետաքրքրական է այս բոլորը :

— Այո, պարոն, կենդանիները ուսումնասիրելով կարելի է շատ բան սորվիլ :

(Շար.)

ԵԹԷ ՏԱԿԱՒԻՆ ԿԱՏԱՐԱԾ ՉԵՍ ՊԱՐՏՔԴ ԿԱՐՈՏ ԱԶԳԱԿԻՑՆԵՐՈՒԴ ՀԱՆԴԷՊ, ՇՏԱՊԷ ԲԱԺԻՆԴ ԲԵՐԵԼ ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ :

ՋԱՏԿԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻՆ առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի օր :

Մ. Նահանգները բոլորովին վերապահ դիրք մը բռնած են : Ընդհ. կարծիքն այն է թէ Զօրսերու կողմէ կազմուած յանձնաժողով մը կատարեալ անելի պիտի յանգի : Բանգէտներ դիտել կուտան թէ Մոսկուա կ'ուզէ Ֆրանսան եւ Անգլիան անջատել Ամերիկայէն պառակտելու համար Ատլանտեանի դաշինքը :

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ծանուցագիր մը յանձնեց, գանգատելով թէ Իտալիա դրամ կը վճարէ մասնաւոր գործակալներու, լրտեսութիւն կատարելու համար Թրիէսթէի մէջ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Կեդր. վարչութիւնը հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ իր վերջին հանդէսին կարգադիր Տիկնանց յանձնախումբին, ինչպէս եւ Տիկիններ Մանուկեանի, Բէյիզեանի, Գավուքճեանի, Աւետիսեանի, Սէրէնկիւլեանի, Յակոբեանի, Սողոմոնեանի, Ամիրայեանի, Պետիկեանի, Խաչիկեանի, Դաւիթեանի : Տէր Կարապետեանի եւ Պաղտասարեանի որոնք իրենց աշխատանքով, նուէրներով եւ ամէն կարգի զոհողութիւններով ջանք չխնայեցին Cercle Militaireի պարահանդէսին յաջողութեան համար : Ինչպէս եւ բոլոր անոնց, որոնք նոյն օրը իրենց կարելի աջակցութիւնը ընծայեցին վարչութեան :

× Պուֆէն ամբողջութեամբ նուէր ստացուած էր, իսկ դրամական նուէրներ բրած են Պ. Պ. Կրօնիկ Յակոբեան 8000 ֆրանք, Մըսըրեան եւ Վանլեան 2000ական, հայ գնուոր մը Ղազարեան, Փափազեան, Դատաւորեան, Գալէնտէրեան, մարզասէր մը, Մոսկոֆեան, Սէֆէրեան եւ Ամերիկահայ գնուոր մը 1000ական եւ Սերոբեան 300 : Գումար 21.300 :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Տիկ. Թադէոսեանի, իր մօր՝ այրի տիկին ՋԱՐՈՒՀԻ ԳԸԼԸՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Պ. Գարուն Խաթճանասեան եւ իր քոյրը Տիկին Ս. Զատըրճեան 1000ական ֆրանք, եւ Տիկին Ա. Պաքըրճեան 500 ֆր. կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, ողբացեալ Տիկին Կ. ՈՒՄՈՒՐՇԱՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տիկին Կ. Ումուրշատեանի մահուան առթիւ Տարօնեան եղբայրները 1500 ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն (Լիոն) իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի տիկին Ն. Սիմոնեանի, զաւակներուն եւ պարագաներուն, ընկեր Աւետիս Սիմոնեանի մահուան առթիւ :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 14 ապրիլ, երկուշաբթի ժամը 4—12, Cercle Militaireի թատերասրահին մէջ : Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

Կը խօսի ընկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ : Թաւջութակ LABADIE, կ'երգէ Օր. ՔԷՕԼԷԵԱՆ : Հայկական երգեր, դաշնակ Օր. ԱՆՆԻ ԿԱԶԵՐ, Կապոյտ Խաչի պարախումբը նոր պարերով եւ տարազներով.

Կը ներկայացուի վարագոյր մը ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»էն, բեմադրութեամբ Տիկին Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ : Կը մասնակցին Օր. Հ. ԽՏՇԵԱՆ, Լ. ԹՕՓԱԼԵԱՆ, Պ. Ռ. ՁԱՐԴԱՐԵԱՆ :

Ծոխ պիւֆէ, զատկական սեղաններ (կարմիր հաւկիթ եւ չէօրէկ) :

Մուտք 300 ֆրանք :

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻՆ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔԸ

Commandant l'Hopitalier, Հայ Ռազմիկներու քաջագործութեանց գրքին հեղինակը, կը խնդրէ իր անկեղծ շնորհակալիքը յայտնել հայ գաղութին եւ մամուլին, իրեն եղած մեծարանքին համար, որ տեղի ունեցաւ Հայ Նախկին Ռազմիկներու սարքած գինեձօնին առթիւ :

« Խորին շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր անոնց որ նպաստեցին այս գործին յաջողութեան, վասն զի անոնց եւ Նախկին Ռազմիկներու ընկերակցութեան շնորհիւ է որ գիրքը մօտերս պիտի գտնուի ամէնուն ձեռքին մէջ, առանց ազգի խտրութեան, ծանօթացնելով ինչ որ պէտք է գիտնան, ոմանց ալ՝ ինչ որ պէտք չէ մոռնան» :

ՏԻԿԻՆ ԼԵՓՍԻՈՒՍԻ ՀԱՄԱՐ.— Պրիւքսէլի մեր բարեկամներէն Պ. Արսէն Փափազեան 200 մարք տրամադրած ըլլալով այրի տիկին Լեփսիուսի, շնորհակալութեան ջերմ նամակ մը ստացած է Օր. Gittaէ : Օրիորդը այս առթիւ խորապէս կը գնահատէ Հայերու երախտագիտութիւնը իր հօրը հանդէպ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կարտանի Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէն, Նոր Սեբաստիոյ «Վարանդեան» խումբը եւ Ֆ. Կ. Խ.ի մասնաճիւղը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն, իրենց անխոնջ ընկերոջ ՅԱԿՈԲ ՏԷՐՂԱԶԱՐԵԱՆիդառնակսկիծ մահուան առթիւ : Ողբացեալը, որ քսան տարիէ ի վեր կ'աշխատէր Կարտանի Միրոյի ածխահանքին մէջ, Մարտ 29ին շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշերը զոհ գնաց արկածի մը, քար մը ինկած ըլլալով գլխուն վրայ : 43 տարեկան էր եւ անտէր կը ձգէ այրին չորս զաւակներով : Մարմինը փոխադրուեցաւ, Կարտան Պիվէրի «Գեղումի» տան մէջ եւ եկեղեցական արարողութենէն վերջ թաղուեցաւ Կարտանի գերեզմանատան մէջ : Ներկայ էր մեծ բազմութիւն մը, ինչպէս եւ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն :

Այրի Տիկին Հայկանուշ Սիմոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկ. Ասատուր Սիմոնեան (Եգիպտոս), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Սիմոնեան (Եգիպտոս), Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Քէնտէրեան (Պոլսոյ), Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Մարգարեան (Ամերիկա), Այրի Տիկ. Սուլթան Սէֆէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Համբարձումեան, ինչպէս եւ Մարկօեան, Նուրիկեան, Պատուականեան, Գոնճոյեան եւ Պարակեան ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԱՒԵՏԻՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ 10 Ապրիլ հինգշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին իր բնակարանը, 331, rue Francisse Préssensé - Villeurbanne, իր 52 տարեկան հասակին : Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Շաբաթ 12 Ապրիլ կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Քիւսէի Նոր գերեզմանատունը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Կիրակի 13 Ապրիլ կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն :

Կիրակի 13 Ապրիլ կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին Մուրատ խումբ :

Բշ. 14 Ապրիլ, ժամը 21ին, Հայաստան ենթ.
Գշ. 15 Ապրիլ ժամը 21ին Համազասպ խումբ :
Դշ. 16 Ապրիլ ժամը 21ին Ակնունի ենթ. :
Եշ. 17 Ապրիլ ժամը 21ին Ակնունի ենթ. :

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ «Սիամանթօ» խումբի օրը Մայիս 17ին Լիոնի

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղը հրաւիրած է Փարիզի Մուրատեան վարժարանի թատերախումբը, Մարսէլլիոյ մէջ ներկայացնելու մեծ գնահատանքի արժանացած իրենց խաղերը :

Մարսիլիաբնակ հայրենակիցներ, օգտուեցէք այս բացառիկ առիթէն, խուռներամ փութալով, 20 Ապրիլին կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Théâtre G. Verdi - Casa d'Italia, 53 rue d'Alger թատերասրահը :

Տոմսերը նախօրօք ապահովեցէք.— Նախկին Սանուց Միութեան բոլոր անդամներէն : Պ. Ս. Էքմէքճեանէն, 40 La Canebière, Marseille : Պ. Ա. Շեխիկեանէն, Pharmacie Centrale, 1 Bld. d'Athènes, Marseille :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 16 AVRIL 1952 Չորեքշաբթի 16 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6739-Նոր շրջան թիւ 2150

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ԶԱՏԻԿԷՆ ՄԻՒՍԸ

Մեր ժողովուրդը պիտի ունենա՞ր այսքան կենսուրախ ոգի եւ տոկուն ջիղեր, եթէ իր աւանդական տօները ամփոփուէին ժամուն չորս պատերուն մէջ ...

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ՝ հեթանոսութենէն մինչեւ քրիստոնէութիւն, այս ժողովուրդին հիմնական ձգտումն եղաւ իր կնիքը դնել ընդունուածդաւանանքին վրայ :

Ան ուզեց հայացնել, իր աշխարհահայեացքին յարմարցնել որեւէ կրօն : Հիմնականը պահելով հանդերձ՝ տօնակատարութեան ձեւեր ստեղծել ինքն իրեն համար :

Ինչպէս իր հեթանոս աստուածները, նոր սուրբերն ալ կը ձեւափոխուէին իր երեւակայութեան եւ կեանքին մէջ :

Այն աստիճան որ, շատեր կը կարծեն թէ անոնք Հայոց պատմութեան մաս կը կազմէին սկիզբէն ի վեր :

Նոյն ձգտումը, նաեւ, ընկերային յեղաշրջումներու առեն : Հին դարերէն մինչեւ այսօր :

Այս պատճառով ալ, արմատ չեն կրցած բռնել այն հոսանքները որոնք թուլթակարար կ'ընդօրինակեն օտարոտի գիտելիքներ կամ հանդանակներ :

Եթէ մոլեռանդներ բռնի ալ պարտադրեն նոր վարդապետութիւնը, երկար չի կրնար տեւել : Կամ կը դառնայ խեղկատակութիւն :

Ի վերջոյ ժողովուրդը կրնայ իւրացնել որեւէ նորութիւն : Բայց, ի'ր հասկցած եղանակով : Իր աշխարհագրութեան եւ պատմութեան . դրոշմը դնելով անոր վրայ : Մարսելով, ղտելով, մշակելով զայն : Ներշնչուելով իր դետերէն, լեռներէն, դաշտերէն :

Այս իրականութեան փայլուն ապացոյցներէն մին կը կազմէ Զատիկը : Այն որ մեր մանկութիւնը կ'օրօրէր լաւատեսութեան վարդեր ցանելով մեր ճամբուն վրայ : Հոգ չէ թէ այսօր ոժգոյն ցոլքեր արձակէ, դողահար՝ օտարութեան խորշակներէն :

Տժգոյն ցոլքերուն ամէնէն վաւերական պատկերը կը ներկայացնէ Հայկական Փարիզը :

Անոնք որ եկեղեցի գացած էին կիրակի օր, ակամայ կը բաղդատէին բազմութիւնը՝ նախընթաց տարիներու հետ :

Կոկիկ տաճարը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ, մինչեւ դուռը : Այնպէս որ կարելի չէր ներս մտնել :

Իսկ այն բազմութիւնը որ դուրսը կը սպասէր « զրոյց անելով », հին եւ նոր բարեկամներ ողջունելով, չափազանց նօսրացած էր :

Տասնըհինգ - քսան տարի առաջ, իրար կը հրմշտկէին, խափանելով կառքերու երթեւեկը, մինչեւ դիմացի հրապարակը : Այս անգամ, հազիւ մէկ երրորդը կ'երեւար :

Անշուշտ մեծամասնութիւն կը կազմէին երիտասարդները, երէցներով եւ կրտսերներով :

Այս վերջինները կը խօսէին լեզու մը որ ամէն օրուան է, բայց ոչ ամէն ժամուան : Գոնէ բարեհաճէին քանի մը հայերէն բառ թոթովել ժամուն դուռը ...

Ժամանակները փոխուած են նաեւ մեծերուն համար : Անո՛նք ալ եկեղեցի կը հանդիպին աւանդաբար : Պարզապէս երեւոյթները փրկելու համար :

Ո՛ւր երբեմնի Զատիկները, նոյն իսկ բաղդատելով այսօրուան Պոլսոյ հետ :

Ի վերջոյ ո՞րն է դերագոյն կապը հասարակութեան այն մասին համար որ թէ՛ . հանրային կեանքէն կը խուսափի, թէ Եկեղեցիէն եւ թէ մշակոյթէն :

Ո՞րն է այն ձգողական ուժը, որ պիտի համախմբէ տարագիր եւ ցիրուցան բազմութիւնները, որպէսզի կարենան աւելի երկար դիմանալ :

Հայրենիքը,— պիտի ըսեն բանդէտներ :

Բայց կրնա՞ք ներշնչուիլ Հայրենիքէն եւ ծառայել անոր, երբ կապերը հետզհետէ կը թուլնան, կը փրթին հայկական կեանքին հետ : Երբ օտարացումը անզգալաբար կը տեղաւորուի սիրտերուն և միտքերուն մէջ : Տունէն մինչեւ եկեղեցին :

Ազգային - քաղաքական Զատիկներ կ'երազենք : Բայց, սովորական Զատիկն անգամ հեռաւոր յիշատակի մը տպաւորութիւնը կը գործէ, աստիճանաբար :

Այսքան չո՞ւտ պիտի մաշէինք ... Շ.

Զատիկը Փարիզի մէջ եւ այլուր

Ամբողջ Ֆրանսայի մէջ Զատիկը տօնուեցաւ գեղեցիկ օդով մը : Աւանդական արարողութիւնները կատարուեցան Փարիզի, Լիոնի, Մարսէյլի Հայոց եկեղեցիներուն եւ միւս մատուռներուն մէջ : Մեծ բազմութիւն մը խռնուած էր Փարիզի եկեղեցին : Նոր հովիւը, Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, պատարագէն վերջ քարոզներ խօսեցաւ Զատկի առաջին եւ երկրորդ օրերը, սէր եւ միութիւն յանձնարարելով :

✕ Պապը հանդիսաւոր արարողութեամբ օրհնեց հարիւր հազարաւոր հաւատացեալներ որոնք խռնուած էին Ս. Պետրոս մայր եկեղեցւոյ հրապարակը :

✕ Երուսաղէմի մէջ, Իսրայէլի զինուորները քակեցին փշաթելերը եւ վերցուցին ուրիշ արգելքներ, որպէսզի հաւատացեալները կարենան հին քաղաքամասը մտնել, Յարութեան տօնին մասնակցելու համար :

Երկուշաբթի օր կռիւ մը ծագեցաւ Նազարէթի փողոցներուն մէջ, քրիստոնեայ եւ իսլամ արիներու միջեւ (սկաուտ) : Տասը հոգի վիրաւորուեցան, երկուքը ծանրապէս : Տասնըհինգ տարեկան իսլամ տղայ մը քար նետած էր երեք արաբ քրիստոնեայ արիներու վրայ : Պետը հետապնդեց տղան եւ բուռն կռիւ մը տեղի ունեցաւ : Քառորդ ժամ վերջը 150 քրիստոնեայ արիներ հաւաքուելով յարձակեցան իսլամ ամբոխին վրայ : Դանակներ, կացիններ եւ քարեր անխնայ կը գործէին : Պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ :

Բուռն ցոյցեր Թունուզի մէջ

Երկուշաբթի օր ծանր դէպքեր պատահեցան Թունուզ քաղաքին մէջ : Ազգայնականները ցոյց մը սարքեցին վարչապետին բնակարանին առջեւ, բողոքելու համար նոր կառավարութեան դէմ : Ուրիշ խումբ մը բռնելով աշխատանքի նախարարին կառքը, քարեր նետեց եւ խորտակեցապակիները : Ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ :

Նոյն օրը ուրիշ դէպքեր ալ պատահեցան երկրին զանազան մասերուն մէջ : Նոր Տէսթուրը դեկոյց մը հրատարակեց, որով կը դատապարտէ Պաքուշի դահլիճը, իբրեւ «Խամաճիկ իշխանութիւն մը որ պարտադրուած է բռնութեամբ, հանրային կարծիքը մոլորեցնելու եւ Ապահովութեան խորհուրդին վրայ յարդելու համար» :

Մայրաքաղաքին մէջ խռովութիւնները սկսան երբ Նոր Տէսթուրի անդամներէն մէկը կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ մեծ մզկիթին մէջ : Ժողովէն վերջ, բազմութիւնը փողոց թափելով, ճամբայ ելաւ դէպի վարչապետին բնակարանը, ուր քարերու հետ ռումբ մը նետուեցաւ ոստիկանական պահականոցին վրայ : Ռումբը չպայթեցաւ :

Բազմութիւնը արագօրէն ցիրուցան եղաւ, երբ ոստիկանները կրակ բացին : Արաբական բոլոր խանութները փակուած էին եւ կ'ըսուի թէ պիտի չբացուին մինչեւ չորեքշաբթի :

Նոր Տէսթուրի դէկոյցը կ'ըսէ թէ նոր նախարարութիւնը չի կրնար վայելել ժողովուրդին վստահութիւնը : «Անոր անդամները ոչ ներկայացուցչական հանգամանք ունին, ոչ ալ ձեռնհասութիւն» :

✕ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, Փաքիստանի ներկայացուցիչը առաջարկեց լսել 11 արաբական եւ ասիական պետութեանց բացատրութիւնները : Չիլիի պատուիրակն ալ առաջարկեց Թունուզի խնդիրը օրակարգ անցընել, բայց քննութիւնը յետաձգել անորոշ ժամանակով : Երկու առաջարկներն ալ մերժուեցան :

✕ Երկուշաբթի օր ուրիշ դէպքեր ալ պատահեցան Թունուզի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ : Վարչապետը կը ջանայ սիրաշահիլ ժողովուրդը, աշխատանք եւ ապրուստի աժանութիւն խոստանալով :

Նոր դահլիճին վաւերացումէն անմիջապէս վերջ, մարզպանը արձակեց 119 աքսորականներ եւ ջնջեց կարգ մը պատիժներ :

Մոսկուայի ժողովին որոշումները

Մոսկուայի տնտեսական համագումարը, որ փակուեցաւ շաբաթ օր, որոշեց յայտարարութիւն մը ուղղել Միացեալ Ազգերուն, «յանձնարարելով ընդհ. ժողովին կարելի եղածին չափ շուտ խորհրդաժողովի մը հրաւիրել բոլոր երկիրներու կառավարութեանց ներկայացուցիչները, մասնակցութեամբ առեւտրական շրջանակներու, սէնտիքաներու եւ ուրիշ ընկերային կազմակերպութեանց, օգնելու համար միջազգային վաճառականութեան զարգացման», Տնտեսական համագումարին կարծիքով, ՄԱԿի ուխտին 55րդ յօդուածը պարտականութիւն կը դնէ անոր վրայ նպաստել ապրուստի մակարդակին բարձրացման, լրիւ աշխատանքի, ինչպէս եւ տնտեսական եւ ընկերային զարգացման :

Խորհրդաժողովը, որուն կը մասնակցէին 471 պատգամաւորներ 48 ազգերէ, նմանապէս միաձայն բաղձանք յայտնեց շարունակել եւ ընդլայնել իր աշխատանքներու ընթացքին ձեռնարկած գործը, եւ մասնաւորապէս հաստատեց թէ ցանկալի է ուրիշ միջազգային տնտեսական համաժողում մը սարքել, իբրեւ նպատակ ունենալով տնտեսական գործակցութեան սկզբունքը բոլոր երկիրներու միջեւ, ինչպէս առաջինը :

Խորհրդաժողովը որոշեց նաեւ տեղեկութիւններ փոխանակել զանազան երկիրներու ներածումներու եւ արտածումներու հնարաւորութեանց մասին :

Իր առաջարկներուն իրականացման համար, խորհրդաժողովը յանձնախումբ մը նշանակեց որ պիտի աջակցի միջազգային առեւտուրի զարգացման : Յանձնախումբը կը բաղկանայ 35 անդամներէ,— երկու ներկայացուցիչ՝ իւրաքանչիւր մեծ երկրէ եւ մէկ մէկ իւրաքանչիւր փոքր երկրէ :

Մոսկուայի «Գրական Թերթ»ը ամբողջ էջ մը նուիրած է օտար այցելուներու խորհրդածութեանց : Լորտ Պոյտ Օր, բրիտանական պատուիրակութեան նախագահը, թերթին ուղղած է յայտարարութիւն մը՝ իր ձեռքով ստորագրուած, ուր կ'ըսէ .

— « Այն իրողութիւնը որ զանազան երկիրներէ եկած մարդիկ ժողով կը գումարեն քննելու համար տնտեսական եւ ոչ թէ քաղաքական խնդիրներ պիտի նպաստէ աւելի լաւ ըմբռնելու իւրաքանչիւր ազգի տեսակէտը եւ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատելու»

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐ

Վերջին լիագումար նիստէն առաջ, Լորտ Պոյտ Օր տասը միլիոն սթերլինի առեւտրական համաձայնութիւն մը ստորագրեց Չինաստանի հետ : Չինաստան Անգլիոյ պիտի հայթայթէ ածուխ, հանքիթ եւ հողագործական արտադրութիւններ եւ փոխարէն պիտի ստանայ հիւսուածեղէն եւ քիմիական արտադրութիւններ :

Բրիտանական պատուիրակութիւնը ապրանքի փոխանակութեան համաձայնութիւններ կնքեց նաեւ Ռումանիոյ եւ արեւելեան Գերմանիոյ հետ : Անգլիացիները մասնաւորապէս հիւսուածեղէն եւ հանդերձեղէն պիտի հայթայթեն : Պայմանագիրներուն գումարն է 16 միլիոն սթերլին :

Ֆրանսական պատուիրակութիւնն ալ երեք պայմանագիրներ կնքած է Չինաստանի, Խ. Միութեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ հետ : Չինաստանի հետ կնքուած պայմանագրով չորս միլիառ ֆրանքի արտածում, նոյնքան ալ ներածում պիտի կատարուի : Ֆրանսա պիտի ճարէ մեքենաներ, վիրաբուժական գործիքներ եւ փոխարէն պիտի ստանայ մետաքս, թէյ եւն. : Խ. Միութեան հետ ալ արտածում - ներածում պիտի կատարուի 14 միլիառ ֆրանքի : Ֆրանսա պիտի ղրկէ հիւսուածեղէն, մետաքսեղէն, դեղեր եւ ելեկտրական կազմածներ, փոխան արմտիքի :

Ֆրանսա 150.000 թոն հանքածուխ ապսպրած է Լեհաստանի, եւ փոխարէն պիտի ղրկէ մետաղագործական արտադրութիւններ, վիրաբուժական գործիքներ եւն. :

Պելժիա տասը միլիոն տոլարի պայմանագիր մը կնքած է Չինաստանի հետ : Իտալիա՝ 550.000 մեթր հիւսուածեղէն պիտի ծախէ Խ. Միութեան, 50 միլիոն լիրի կեղծ մետաքս՝ Չինաստանի : Իտալացիներու կատարած գործառնութեանց ընդհ. գումարը կը հասնի 50 միլիոն տոլարի : Ուրիշ երկիրներ ալ զանազան պայմանագիրներ կնքած են :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ վերջնապէս վաւերացուեցան, 208ի դէմ 330 ձայնով : Խորհրդարանը արձակուրդ ստացաւ մինչեւ Մայիս 20 : Այժմ վարչապետին գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ գիները իջեցնել, խնայողութիւններ կատարել, փոխառութիւն կնքել :

ՀԱՅ ԿԻՆԵՐՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

ԽՄԲ.— Ընթերցողներու մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնենք այս խնդիրը, որ ատենէ մը ի վեր կ'արծարծուի Լիբանանի գաղութին մէջ, ինչպէս կը բացատրէ *Ազդակ*, երեք խմբագրականներով.—

«Հայաստանեայց եկեղեցւոյ անձնական իրաւանց» կանոններու վերաքննութիւնը առիթ դարձաւ որ «կիներու շարժում» մը ստեղծուի Պէյրութի հայ գաղութին մէջ, տեղի տալով նաեւ հրապարակային թեր ու դէմ վէճերու:

Շարժումին գործնական մէկ արտայայտութիւնը հանդիսացաւ այն խնդրագիրը, զոր խումբ մը հայ կիներ ներկայացուցին Լիբանահայ Թեմի առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոս Բարոյեանին, որպէսզի Ազգային Ժողովը ընթացք տայ կիներու պահանջներուն:

Նկատի ունենալով որ այս խնդիրը բաւականաչափ պարզ չէ մտքերու մէջ եւ այդ պատճառով ալ թիւրիմացութիւններու դուռ կը բանայ, կ'ուզենք քանի մը ճշդումներ կատարել:

Նախ ըսենք թէ իսկապէս սխալ եւ անտեղի պիտի ըլլար շարժումին տալ «ֆէմինիզմ»ի հինցած պիտակը: Խնդրագրին մէջ յիշատակուած կէտերը մասնակի բնոյթ կը կրեն: Կիներու քաղաքական եւ ընկերային հաւասարութեան ամբողջական հարցը չէ որ կ'արծարծուի: Այդ հարցը լուծուած է արդէն բազմաթիւ երկիրներու մէջ՝ տեղական սահմանադրութիւններու ընծայած իրաւունքներով: Հոն ուր կիները ընտրելու եւ ընտրուելու ազատութիւն կը վայելեն, հայ կինն ալ զերծ չէ նոյն իրաւունքէն, իբրեւ երկրին օրինաւոր քաղաքացին: Իսկ հոն ուր պետութիւնը տակաւին չէ ընդունած նման իրաւունք մը, հայ կինն ալ ստիպուած է սպասել՝ իր օտար սեռակիցներուն հետ միասին, ինչպէս է պարագան Լիբանանի սահմաններէն ներս:

Վէճը փոխադրելով ազգային դետնի վրայ, կը կորսնցնէ իր իմաստը, որովհետեւ թէ մեր ազգային սահմանադրութեան եւ թէ աւանդական կարգուսարքին մէջ հայ կինը դարերէ ի վեր վայելած է ու կը վայելէ կատարեալ հաւասարութիւն:

Ով որ ծանօթ է մեր պատմութեան, գիտէ թէ հայ կինը առաջնակարգ դեր է խաղացած իր ամուսնի կողքին, բաժնելով անոր պատասխանատուութիւնները, հեղինակութիւնը եւ իրաւունքները:

Հակառակ աւխական ցեղերով շրջապատուած մեր տաժանելի կեանքին, կնոջ արժանապատուութիւնն ու ընկերային արժէքը միշտ բարձր ենք պահած: Ու այս երեւոյթը կը կազմէ հայ ժողովուրդի պատուաբեր յատկանիշներէն մէկը:

Կարդացէք ազգագրական վկայութիւններով հարուստ մեր գրականութիւնը եւ պիտի տեսնէք թէ հայ կինը իշխանուհին է իր տան, իսկ հայ մամիկը՝ կատարեալ թագուհի մը, որուն իշխանութեան ենթարկուած են խոնարհաբար տան մեծ ու պզտիկ բոլոր այրերը:

×

Երկու խմբագրականներով անդրադարձանք հայ կիներու հաւասարութեան պահանջներուն եւ իրաւական ներկայ կացութեան: Մատնանշեցինք որ մեր Ազգ. Սահմանադրութիւնը, ինչպէս նաեւ «Անձնական իրաւանց» նոր կանոնագիրը խմբագրուած են ազատական ոգիով և կիներու հաւասարազօրութեան կատարեալ ըմբռնումով: Մեր աւանդութիւնները ու ազգային ոգին ալ չեն հակասեր այս ըմբռնումին:

Իսկապէս նեղմտութիւն եւ յետադիմութիւն պիտի ըլլար պնդել կամ փափաքիլ որ հայ կինը այր մարդու բաղդատմամբ ստորադաս վիճակի մէջ գտնուի եւ ընկերային նուազ իրաւունքներ վայլէ: Քաղաքակրթութեան յառաջընթաց հոսանքը եւ ժամանակի պահանջները աւելի քան կէս դարէ ի վեր լուծած են այս վէճը: Հայ ժողովուրդը իր դէմքը դարձուցած է Եւրոպային, ուրկէ կը ստանայ իր ներշնչումները: Եւ լաւ է որ այդպէս է: Մեր գերազանցութիւնը ասիական դրացի ժողովուրդներուն վրայ՝ մասամբ բացատրելի է ազատական գաղափարները իւրացնելու եւ գործնականացնելու այն ընդունակութեամբ, որ հայութեան նկարագրային յատկանիշը կը կազմէ:

Երբ հաստատուեցաւ Հայաստանի Անկախ Հանրապետութիւնը, հայկական իշխանութեան առաջին գործերէն մէկը եղաւ հայ կնոջ տալ քուէարկելու իրաւունքը՝ ընտրելու եւ ընտրուելու կատարեալ ազատութեամբ: Եւ հայկական անդրանիկ խորհրդարանին մէջ մենք ունեցանք նաեւ կին երեսփոխաններ, ասկէ մօտ երեք տասնամեակներ առաջ:

Պատճառ մը չկայ ուրեմն, որ երեսուն տարիներ վերջ, ետ դառնանք եւ հայ կնոջ բնական իրաւունքները կաշկանդել ուզենք: Չենք խորհիր որ նման ձգտում մը կարելի ըլլայ հաստատել մեր այրերու մտայնութեան մէջ: Ասիկա պիտի ըլլար հակաբնական եւ հակազգային, ինչու չէ՝ նաեւ հակամարդկային: Որ սեռին ալ պատկանի՝ մարդըս կը ծնի հաւասար իրաւունքներով, որոնք օրինականօրէն անկապտելի են: Եւ հայ կինը կարելի չէ բաժնել, իբրեւ իւրայատուկ էակ, աշխարհի միւս կիներէն:

Եթէ հայ համայնքին սահմանադրութիւնը կիներուն չի շնորհեր ընտրելու իրաւունքը, մեղաւորը մենք չենք, այլ օսմանեան եւ լիբանանեան պետութիւնները, որոնց քաղաքացիներն էինք եւ ենք:

Պէտք է սպասել ուրեմն եւ մաղթել, որ շուտափոյթ բարեփոխութեան ենթարկուի Լիբանանի պետական Սահմանադրութիւնը՝ քաղաքացի կիներուն տալով քուէարկելու իրաւունքը:

Կը թուի թէ հեռու չէ այդ օրը, քանի որ շրջակայ կարգ մը երկիրներ ճանչցած են կնոջ իրաւունքը եւ Լիբանանի արաբ կիներն ալ, մասնաւոր կազմակերպութեամբ, իրենց պահանջը արժեցնելու աշխատանքներ կը թափեն:

Պիտի առարկուի՝ հապա ընտրովի խորհուրդնե՞րը, ինչո՞ւ կիներ չկան անոնց մէջ: Ըսինք ու կը կրկնենք դարձեալ — ոչ մէկ օրինաւոր արգելք: Ասկէ տասնամեակ մը առաջ Լիբանանի Հայոց Ուսումնական Խորհուրդը կին անդամներ ունեցած է: Քաղաքական Ժողովին կը մնայ նկատի առնել յարմարութիւնները եւ պայմաններու թելադրանքը, ըստ օգտակարութեան:

Արուեստական եւ գոյութիւն չունեցող արգելքներ պէտք չէ տեսնել հայ կանանց յառաջդիմական քայլերուն եւ հանրային գործունէութեան ձգտումին առջեւ: Հայ մարդը այդ արգելքը չէ դրած բնաւ եւ այսուհետեւ ալ չի դներ, որովհետեւ կը հաւատայ հայ կնոջ բարձր դերին ու կոչումին: Ցուցական եւ պայմանադրական աղմկալի արարքներով չէ որ հայ կինը պիտի յայտնաբերէ իր ընկերային արժէքները, որոնք կ'արդիւնաւորուին արդէն մեր կեանքի զանազան ասպարէզներուն վրայ: Չափազանցութիւններն ու հետեւակ ընդօրինակութիւնները, վնասակար են եղած միշտ:

Խականը, այսինքն հաւասարութեան սկզբունքը պահպանել, բայց միւս կողմէ չմոռնալ երբեք, որ չոր կանոններէն անդին գոյութիւն ունին բարոյական այնպիսի հասկացողութիւններ, որոնք աւելի ծանր կը կշռեն քան կանոնական հաւաքածոները: Ընտանեկան եւ ընկերային միութեանց շարժիչ զսպանակները առաւելագոյն չափով այդ հասկացողութիւններն են: Անխոհեմ եւ հապճեպ կերպով անոնց տրուած ցնցումները նոյնքան անխոհեմ եւ անհարկի հակազդեցութիւններ կրնան յառաջ բերել:

Սփիւռքի տարածքին, հայ գաղութները հազար ու մէկ դժուարութիւններ պարտաւորուած են դիմագրաւելու, իրենց ազգային դիմագիծը պահպանելու եւ հայ մշակոյթը կորուստէ փրկելու համար: Պայքար մըն է ասիկա, որ կը պահանջէ մեր բոլոր ուժերու լարումը, առանց սեռի խտրութեան: Եւ այս պայքարի յաղթանակն է մեր ժողովուրդի գերագոյն նշանակէտը:

Կիները կը կազմեն ժողովուրդի մը դիմադրական ուժին կէսը, եթէ ոչ աւելին: Անմտութիւն պիտի ըլլար գործի եւ կռուի այդքան խոշոր մթերք մը չէզոքացնել: Ուրախութեամբ ամէն տեղ կը հաստատենք հայ կնոջ գործօն մասնակցութիւնը մեր ազգային գոյամարտին, այրերու կողքին հաւասար իրաւունքներով եւ անփոխարինելի արդիւնաւորութեամբ:

Մեր կեանքի պայմաններուն բացառիկ դասաւորումը թոյլ չի տար որ բառերու եւ գաղափարներու հետ խաղալու պերճանքը ներենք մենք մեզի: Հոն ուր գործ կայ կատարելիք՝ պարտական ենք մեր ուժերը լարելու կարելի լրջութեամբ ու նուիրումով, ամէն բանէ առաջ ի մտի ունենալով գործին յաջողութիւնը:

Ասպարէզը բաց է ամէնուն դիմաց: Ով որ ընդունակութիւն եւ զոհողութեան պատրաստակամութիւն ունի՝ թող հրամմէ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Անարիւն յեղափոխութիւն մը

Երրորդ եւ վերջին ակնարկ մը եւս Անգլիոյ մէջ կատարուած անարիւն յեղափոխութեան մասին:

Քաղքենի, միջին դասակարգը կրնա՞յ այսուհետեւ իր գոյութիւնը պահել, երբ «հին հարըստութիւն»ներուն տնտեսական հիմերը խախտած են, եւ երբ հաւանական չէ որ հարուստներու նոր սերունդ մը հասնի:

Այս հարցումին պատասխանը գտնելու համար մէկ միջոց կայ.— Փնտռել թէ՝ այն պայմանները որ ԺԹ. դարուն (իր քաղաքական իրաւունքները կորսնցնելէ վերջ) վերապրելու հնարաւորութիւն տուին քաղքենի դասակարգին, այսօր ալ գոյութիւն ունի՞ն, երբ իր տնտեսական առանձնաշնորհեալ վիճակն ալ կորսնցուցած է:

ԺԹ. դարուն սկիզբը, իշխանութեան գլուխ կը գտնուէր հողային մեծ կալուածատէրերու սակաւապետութիւնը, երբ դէմ դիմաց եկաւ ճարտարագործական եւ առեւտրական շրջանակէն դուրս եկած նոր հարուստներուն հետ, որոնք իշխանութեան մասնակցելու պահանջ ներկայացուցին: Ասոնց ընկերային յաջողութիւնը անվիճելի էր, եւ իբրեւ «նոր հարուստներ» խնդրոյ առարկայ չէին դարձներ «հիներուն» առաջնորդողի հանգամանքը: Կը բաւէր որ վերջինները զիրենք նկատէին իբրեւ այդպիսին:

Անգլիոյ հին հարուստները միշտ հաճոյակատարութեամբ ընդունած են զանոնք: Այնպէս որ, 1832ի ազնուականութիւնը հաւանեցաւ իր քաղաքական իշխանութեան մասնակից դարձնել նոր դասակարգը, առանց մտահոգութեան մատնուելու:

Այս նոր տարրը, որ նախապէս ամէնէն կատաղի հակառակորդն էր բարձր դասուն, ձուլուեցաւ անոր հետ, եւ դարձաւ համոզուած պաշտպանը ազնուականութեան: Այս այլակերպութեան լաւագոյն օրինակն է Ճօզէֆ Ջէմպըրլէյնը: Սկիզբները, յեղափոխականի հովեր առած կ'ըսէր.— «Մոյլ հարուստները պէտք է վճարեն իրենց առանձնաշնորհեալ վիճակին փրկագինը»: Իր կեանքի վերջալոյսին զաւակին պահպանողական մըն էր արդէն, եւ «Անգլիոյ ճէնթըլմէններու կուսակցութեան» պատկանիլը պատիւ կը համարէր իրեն:

Բայց այժմ ո՞վ կը ներկայացնէ «բարձրացող դասակարգ»ը, որպէսզի միջին դասը փորձէր լուծել զայն իր մէջ, եթէ հարկ է պահել կառավարութեան աւանդական կարգուսարքը: Այսինքն ընտրանի մը, որ ընդունէր իր նախորդներուն աւանդական կենցաղը: Այսօրուան հաւաքական (collectiviste) ընկերութեան մէջ, նոր հարուստները այդ դերը չեն կրնար ստանձնել, այլ ճարտարագէտ-մասնագէտները, կազմակերպիչները եւ մեծ արհեստակցական միութեանց վարիչները:

Ասոնք, ի հարկէ, տարբեր վերաբերում մը ունին հին հարուստներուն հանդէպ: Հաւաքական եւ համայնական վարչաձեւի մէջ կազմուած ընտրանին, բոլորովին կ'անգիտանայ անհատապաշտութեան շրջանին կազմուած ընտրանին: Պէտք է ենթադրել ուրեմն թէ, բարոյական եւ մտաւորական առումով, քաղքենին կորսնցուցած է իր հեղինակութեան կարեւոր մէկ մասը: Խոնարհները այլեւս ազնուականութիւն չեն երազեր: Անոր անկումը ակներեւ է ձեւականութեանց մէջ անգամ:

Մտաւորական անկումին պատճառը այն է որ ԺԹ. դարը շարք-շարք ճէնթըլմէններ արտադրեց՝ որոնք իրենք զիրենք ծիծաղելի դարձուցին գիտութեան եւ արուեստներու աշխարհին առջեւ: Օսկար Ուայլտ, սապէս կը ներկայացնէ.— ազնուական պահպանողականը.— «Տժգոյն արարած մը, որ կիսամօրուս կը կրէ, եւ կը կարծէ թէ թեթեւաբարոյ զուարթութիւնը կրնայ ծածկել իր անյատակ տխմարութիւնը»:

Այս ընդհանուր պատճառներով, քաղքենի դասակարգը — որ «Անգլիոյ պատմութիւնը կերտեց»եւ կորսնցուց իր հարստութիւնը, իր ընկերային, բարոյական, մտաւորական եւ մշակութային հեղինակութիւնը,— հաւանաբար պիտի չկրնայ վերանորոգուիլ:

Անցեալ Յուլիս 17ին, Լոնտոնի մէջ տեղի ունեցան երկու մեծ ընդունելութիւններ: Յետ միջօրէին, Տէր եւ Տիկին Էթլի ցերեկոյթ մը սարքած էին՝ ի պատիւ աշխատաւորական երեսփոխաններու, վարչապետարանին մէջ:

Միեւնոյն օրը, իրիկունը, միլիոնատէր Էտուարտ Հըլթըն կուտար «տարուան շքեղագոյն ընդունելութիւնը», որուն կը մասնակցէր «բարձր դաս»ը՝ գլխաւորութեամբ Քէնթի դքսուհիին: Այս դարուն սկիզբը, նոյնիսկ պատերազմի վաղորդայնին, երբ Պ. Չըրչիլ տակաւին իշխանութեան գլուխ կը գտնուէր. վարչապետարանի հրաւիրեալները անպայման պիտի մասնակցէին նոյն իրիկունն իսկ կատարուած միւս ընդունելութեան: Բայց Տիկին Էթլիի հրաւիրեալներէն քանի մը հոգի միայն ըմպեցին Պ. Հըլթընի շամփանեան: Քրոմուէլէն ասդին, առաջին անգամ ըլլալով, ազնուականութիւնը չէր նոյնանար վարիչ դասին հետ:

Եւ սակայն, անցեալ դարուն վերջերը, Չըրչիլի եւ Կլատսթոնի նման ազնուականներ կրցան գործակցութիւն հաստատել յառաջդիմական կուսակցութեանց հետ: Ժողովրդական զանգուածներու դատին ախոյեան ներկայանալով, գիտակցաբար կամ ոչ, յուսացին կառչիլ իշխանութեան, եւ անվթար պահել աւանդական քաղաքական կարգուսարքը: Բայց, մինչ Կլատսթոն ինքզինքը կը յայտարարէր բացարձակօրէն դէմ հաւասարութեան սկզբունքին, Պ. Էթլի կը պաշտպանէ հե-

տեւեալ տեսակէտը․— «ընկերային դասակարգերու ջնջումը, ընկերվարական մտածումին հիմնական տարրն է»:

Այսօր, ազնուապետական տուներու տեղ կը բարձրանան անհրապոյր երկնաբարձ շէնքեր: Աւանդական հին ճարտարապետութիւնը, որ ընկերային որոշ վիճակ մը կը խորհրդանշէր, անհետանալու վրայ է: Անհոդի մեծ ոստաններու անդադար աճումին զուգընթաց, մտաւոր կեանքը կարծես փախուստ կուտար դէպի գիւղն ու իր վաղեմի բնակարանները: Հոն է որ կ'ապաստանէր եւ կը մշակուէր աւանդութիւնը:

Մարդ ակամայ հարց կուտայ ինքն իրեն․— տնտեսական հաւասարութիւնը ո՞ր աստիճան հաշտ է՝ բարձր քաղքակրթութիւնը որոշ մակարդակի մը վրայ պահելու կարելիութեան հետ: Աշխատաւորականները, կամ մշակութային արժէքը բարձրը դին մը չեն նկատեր՝ ընկերային արդարութիւն հաստատելու համար, եւ կամ կը կարծեն, թէ դանդուածներուն մտաւոր մակարդակը պիտի բարձրանայ՝ կատարուած վճարումներուն հետ:

— «Եթէ աշխատաւորական քուէարկուն, կը գրէ «Economist», չի հասկնար թէ ինչու եպիսկոպոս մը պէտք չէ ներկէ իր կօշիկը, կամ լեցնէ իր վառարանին ածուխը, կամ թէ ինչու բժշկուհի մը պէտք չէ մաքրէ իր խոհանոցը, պէտք է ըմբռնէ թէ՝ մտաւորական գործունէութեան մը համար տրամադրելի ժամեր ունենալը, եւ մեկուսանալու, յարաբերութիւններ մշակելու կարելիութիւնը նոյնքան անհրաժեշտ պահանջներ են, որքան յաւելեալ սնունդը՝ ֆիզիքական ծարրաշխատանքի մը համար»:

Այս հարցը չէ վրիպած «Դէպի հաւասարութիւր» կոչուած յայտարարութեան հեղինակներուն ուշադրութենէն․— «Պիտի ստիպուինք հարուստին դերը փոխարինել կարգ մը ընկերային այլազանութիւններ հաստատելով, եւ հովանաւորելով արուեստները»:

Թ․Ա․Թ․

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԻԷՆ, (Ցառաջ)․— Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի մարզիկները իրենց վերջին մրցումով (30 Մարտ) փակեցին նաեւ գնդակախաղի ախոյեանական եզանակը: Ընդհանուր արդիւնքէն դատելով, կրնանք ըսել թէ շատ ալ խրախուսիչ չէ:

Պատճառը յայտնի է: Մեր տղաքը — ինչպէս կ'երեւի, եզանակը սկսան համաճարակի երեւոյթ ստացած՝ թուլութեամբ, եւ վերջացուցին շատ ուշ մնացած՝ սթափումով, այնպէս որ, դալիք եզանակին վար պիտի իջնեն եւ պիտի խաղան երկրորդ դասակարգէն:

Այս անմխիթար կացութիւնը որոշ չափով մեղմացնելու նպատակով Հ․ Մ․ Ը․Մ․ի վարչութիւնը Ապրիլ 6ին կազմակերպած էր կոկիկ պարահանդէս մը «Հ․ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Մեր գաղութի երկսեռ երիտասարդութիւնը մեծ թիւով ներկայ էր: Բարձրախօսը անընդհատ կը նուագէր, իսկ աւելի տարէցներ եւ մարզասէր բարեկամներ սեղաններու շուրջ կը հրճուէին ի տես այսքան երիտասարդներու:

ԴԵՐԱՍԱՆ ՀԱՅԿԱՍԱՐ

Թրքական վերադրաւումէն ետք, հազարաւորներու հետ, մանուկ Հայկասարն ալ որբ մնալով, կը փոխադրուի Հայաստան:

Կանուխէն իր սիրտը կը բաբախէր դերասանական ասպարէզին համար:

Կը մասնակցի շատ մը հայկական եւ ռուսական ներկայացումներու, եւ այսպէս տարիներով կը ծառայէ հայ բեմին:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմ: Դերասան Հանկասարը զինուոր է, ծանր վիրաւոր եւ ապա պատերազմական գերի: Գերմանական բանակին մէջ շատերու նման ինքն ալ բռնի կը փոխադրուի Ֆրանսա: Վրայ կը հասնի գերմանական պարտութիւնը ու Ֆրանսայի ազատագրումը: Հայկասարը վերջնապէս կը հաստատուի Ֆրանսա ու ընտանիք կը կազմէ:

Զինուորական չարքաշ կեանքը, շատ ծանր կշռած էր իր առողջութեան վրայ, երկար ատեն անկողին դամելով զինքը: Իր անողոք հիւանդութիւնը, որ բացարձակ հանդիստ կը պահանջէր, խոտոր կը համեմատէին իր արուեստասէրի տենչերուն հետ: Եւ դարձեալ նուիրուեցաւ հայ բեմին, հակառակ իր բարեկամներու ու զինակից ընկերներու յորդորներուն: Հապճեպօրէն թատրոնի վերածեց Րաֆֆիի «Սամուէլ»ը, «Խենթ»ը եւ Թումանեանի « Սասունցի Դաւիթ»ը ինչպէս նաեւ «Երեւանն է խօսում», զոր ինք հեղինակած էր:

Անցեալ տարի «Վարդանանք»ը պիտի ներկայացուէր, սակայն դրամ կը պակսէր դերասան վարձելու համար: Դերասան Հայկասարը կար, բայց ինչպէս դիմել, քանի որ հիւանդ էր:

Անուղղակի չօշափեցին իր տրամադրութիւնը եւ սիրով յանձն առաւ կազմակերպել ներկայացումը, իր շուրջը հաւաքելով սկսնակներ:

Հէք Հայկասարը հեռաւոր արուարձանէ մը հեւալով կուգար քաղաք: Կը կատարուին փորձերը: Զեղաւ: Նորէն կրկնէ: Զեղաւ, կրկնէ: Զեղաւ: Մնաք բարով կամ բարի գիշեր ըսելով կը հեռանար, միեւնոյն ատեն չմոռնալով նշանակել յաջորդ փորձերուն օրը:

Ցաճախ չունչը սպառած կ'ըսէր․— «Ախըր ժողովուրդը մեզ փող է տալիս, պէտք է գոհ ձգել նրանց»:

Որքան ալ ջղային ու բծախնդիր, նոյնքան համբերութեամբ կը կատարէր փորձերը: Եւ ներկայացումը անցաւ յաջող:

« Վարդանանք»էն վերջ « Սամուէլ »ի ու «Խենթ»ի ներկայացումները ցնցեցին գաղութին թըմբրած հոգին:

Իր առողջական վիճակը օրէ օր կը վատթարանար, բայց ան միշտ պատնէշին վրայ՝ կ'ուզէր «Սասունցի Դաւիթ»ը ներկայացնել, որուն դերերն ալ արդէն բաժնած, ինչպէս եւ «Երեւանն է խօսում»ին եւ «Հին Աստուածներուն»:

Շունչ չէր կրնար առնել: «Բժիշկները արդէն իր ծակծկուած մարմնին կրայ գործողութիւն մը եւս կը յանձնարարէին, բայց հազիւ 2 ամիս դիմացաւ:

Այդ հիւծեալ վիճակով, մէկ տարուան մէջ սարքած էր երեք ներկայացում եւ չորս կրկնութիւն (Տէսին, Վիէն, Վալանս եւ Փօն տը Շէրիւ): Թէ թատերգութիւն գրել եւ թէ ներկայացումներ տալ արդէն գերմարդկային ճիգ էր: Հակառակ անկողին դամուած ըլլալուն, յաճախ կը կրկնէր․

— « Ի՞նչ անխելք եմ եղել, գոնէ «Սասունցի Դաւիթ» մէկ երկու փորձեր անէի, ապա դայի պառկելու, գոնէ տղաները կը խաղային»:

Ինքն էր հիմը դրած «Լիոնահայ թատրոն»ին ու թերեւս իրմով ալ անհետանայ:

Իր տուած ներկայացումները անջնջելի յիշատակներ պիտի մնան գաղութին համար:

Փունջ մը ծաղիկ գերեզմանիդ վրայ, սիրելի Հայկասար, եւ հողը թեթեւ:

Ս․ ՓՈՂՀԱՐԵԱՆ

Զանազան խաղեր եւ կատակներ համեմեցին դաղարները, իսկ ճոխ վիճակախաղը, որուն տոմսերը ձեռքէ ձեռք կը խլուէին, ներկաներէն շատ շատերը բախտաւորեց:

Մէկ խօսքով դեղեցիկ եւ յաջող ձեռնարկ մը, լիուլի պսակուած բարոյական եւ նիւթական արդիւնքներով:

Զմոռնամ այստեղ արձանագրել թէ ձեռնարկին յաջողութեան մէջ մեծ դեր ստանձնած էր Տիկին Մարիցա Ագպըյըրդեան, որ իր լիառատ նուէրներով ուզած էր յաւերժացնել իր վաղամեռիկ թոռան՝ Արմանի յիշատակը: (Անոր անունով կրնքուած է Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի մարզադաշտը):

Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի վարչութիւնը հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ թէ իրեն եւ թէ բոլոր նուիրատու բարեկամներուն:

Ա․ Կ․ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՖՐ․ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Մարտ 30ին կէսօրէ վերջ Ահարոնեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆ․ Կ․ Խաչի քաղաքի մասնաճիւղի թէյասեղանը, խանդավառ եւ մտերմիկ շրջանակի մը մէջ: Բուն թէյասեղանէն առաջ յոտնկայս յարգուեցաւ ողբացեալ ընկ․ Գասպար Իփէկեանի յիշատակը:

Ներկաներու կողմէ եղան օրուան պատշաճ խօսքեր եւ մաղթանքներ, ինչպէս եւ արտասանութիւններ, երգեր եւ զուարճալի պատմութիւններ: Ներկաները հիւրասիրուեցան շատ առատօրէն: Այս առթիւ տեղի ունեցաւ վիճակախաղը: Շահած են հետեւեալ թիւերը․—

257 141 238 53 530 500 236 580 700 179 176 261 593 427 539 258 374 568 73 355 174 30 748 562 343 620 97 418 20 538 487 244 664 131 32 461 368 671 305 126 276 323 74 372 39 771 37 513 415 476 571 297 766 567:

Վարչութիւնս իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն, որոնք մեծապէս նպաստեցին իր մեծ վիճակախաղին: Շահող անձերը հաճին դիմել 26, rue des Convelescents, Ահարոնեան ակումբը, ամէն չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3—6, իրենց շահած առարկաները ստանալու համար:

ԽՄԲ․— Նուիրատուներու ցանկը՝ յաջորդով:

Վարչութիւն

ԿՐՆԱ՞Ս ՀԱՆԳԻՍՏ ՍՐՏՈՎ ՁԱՏԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆ ՆՍՏԻԼ ԱՌԱՆՑ ՆՈՒԷՐԴ ՏԱԼՈՒ ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Օրինակ, նայեցէք սա վազերաձիերուն, եթէ զգան թէ փոթորիկ պիտի պայթի խկոյն իրարու կը մօտենան եւ իրենց գլուխները կը միացնեն:

— Լսած եմ թէ գորտերն ալ լաւ գուշակներ են, ըսի: Գերմանիոյ մէջ հանդիպած եմ սովորական գորտերու, զետեղուած ապակեայ ամաններու մէջ: Այս ամաններուն մէջ կը գտնուին փոքր սանդուխներ ուր օդի ճնշումին համաձայն գորտերը կը բարձրանան կամ վար կ'իջնեն սանդուխէն:

— Գորտերէն աւելի զգայուն են գայլերն ու բադերը, ինչպէս ըսի, կրկնեց պահապանը: Ասկէ զատ, եթէ հեռաւոր լեռները աւելի յստակ երեւան, կը նշանակէ թէ պիտի անձրեւէ:

Մարդը տրամադիր էր շատախօսելու, սակայն ժամանակը ուշ էր․ բաժնուեցանք:

Ճամբան Փօնթիւի ինքնիրեն սկսաւ խօսիլ․

— Բադը բարակ դանկ մը ունի եւ շուտով կը զգայ ...

— Ի՞նչ կ'ընրք, Փափա, ըսի, կենդանաբանութի՞ւն կը սորվի՞ք:

— Ոչ, թերեւս ես հաստ գանկ մը ունիմ: Լուեցէք, խնդրեմ: Այդ հիանալի պահապանը ինծի նոր ուղի մը ցոյց տուաւ, ձգեցէք որ յառաջանամ այդ ճամբէն:

Եւ այլեւս մինչեւ տուն չխօսեցաւ: Յաջորդ առտու կանուխ արթնցուց զիս․

— Նախազգացումս ինծի կ'ըսէ թէ Պլէնքփօրթ պէտք է երթանք:

— Ինչո՞ւ:

— Չեմ գիտեր, բայց պէտք է երթանք:

Աւելորդ էր վիճաբանիլ․ յաջողեցանք հասնիլ առաջին շոգեկառքին: Ֆրանսացին սովորականէն աւելի անհամբեր էր դարձած: Պլէնքփօրթ հասնելէ վերջ ըսաւ թէ մոռցեր էր այցելել Լէյսիի նախկին գրասենեակը: Նոյն նշանատախտակը դեռ կախուած էր դրան վրայ․— « Պարոններ Հաչինսըն եւ ընկ․ Ածուխի վաճառականներ»:

— Հիմա ոստիկանատուն երթանք, ըսաւ Փօնթիւի, շատ անհանգիստ կը զգամ ինքզինքս, որովհետեւ բան մը կը փնտռեմ եւ սակայն չեմ գիտեր թէ փնտռածս ի՛նչ է ...

Ոստիկանապետը գոհ մնաց մեզ տեսնելով եւ ըսաւ թէ ուրախ պիտի ըլլայ մեզի լուրեր հաղորդելով ածուխի գործի մասին:

— Ծանօթ ածուխի վաճառականին յանկարծական մեկնումէն ետք, ըսաւ ոստիկանապետը, իր փոխանորդը շարունակեց գործել: Ըստ երեւոյթին շահաւոր գործ մըն է, որովհետեւ ընկերութիւնը մասնաճիւղեր ունի մօտաւորապէս վեց քաղաքներու մէջ:

Այս տեսակցութենէն վերջ քաղաք վերադարձանք: Իմ կարծիքովս պարապ օր մը անցուցած էինք: Ոստիկանապետը գովեստով խօսած էր ածուխի նոր վաճառականին մասին: Բնիկ Պլէնքփօրթցի էր եւ Աշխատաւորական կուսակցութեան մասնաճիւղին ատենապետն էր:

Ոստիկանապետը ըսած էր թէ ինք կրնայ անոր պարկեշտութիւնը երաշխաւորել:

Այդ իրիկունը Փէյըլթայնէն ոստիկան Ֆէրլի հեռաձայնեց: Ֆրէնքլինի մասին մեր կասկածները հաստատուած էին: Նախաճաշի ատեն, իբրեւ թէ պատահմամբ նստած էր Լէյսիի սեղանը եւ խօսակցութեան բռնուած էր անոր հետ: Նախ Լէյսի հեռացած էր սեղանէն իր թերթը հոն ձգելով: Յետոյ Ֆրէնքլին թերթը առած եւ սենեակը քաշուած էր: Ասիկա ջախջախիչ փաստ էր: Ծանօթ լրտեսի մը հետ համագործակցութիւն ...

Յաջորդ առտու սակայն Մարշըլ տակնուվրայ ըրաւ մեր նոր յոյսերը, յայտարարելով․

— Ֆրէնքլինը լրտես մըն է

— Ատիկա ձեզմէ առաջ ես ըսած էի արդէն, դիտել տուաւ Փօնթիւի, արհամարհական շեշտով․

— Այո, սակայն չէիք ըսած թէ կ'աշխատի Անգլիացիներուն հաշւոյն ...

— Ի՞նչ ...

— Իրականին մէջ խեղճ մարդուն մէկն է: Փոքր գործեր կը յանձնեն իրեն եւ ձեռք բերած արդիւնքին համաձայն կը վճարեն․ թէեւ այնքան աննկարագիր է որ կրնայ ուեւէ մէկուն հաշւոյն աշխատիլ: Ինք Պելժ է:

— Ուրեմն անգլիական լրտես մը ըլլալով հանդերձ Գերմաններուն հաշւոյն ալ կ'աշխատի:

Մարդը ձերբակալելով բան մը չենք կորսնցներ, ընդհակառակն: Այս տեսակ մարդիկը վախկոտ կ'ըլլան եւ դիւրաւ կը խօսին:

(Շար․)

Տանր կացութիւն Եգիպտոսի մէջ

Եգիպտոսի վարչապետը, Հիլալի փաշա, անորոշ ժամանակով յետաձգեց երեսփ. ընտրութիւնները որոնք տեղի պիտի ունենային Մայիս 18ին: Կ'ըսուի թէ իր յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ լուծել ծերակոյտը: Այս ձեռնարկները ուղղուած են Վաֆտ կուսակցութեան դէմ, որ մեծամասնութիւն կը կազմէր նախորդ երեսփ. ժողովին մէջ եւ կը յուսար նոր յաղթանակ մը շահիլ: Կուսակցութեան վարիչները բացառիկ նիստ մը գումարեցին, իրենց դիրքը ճշդելու համար: Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Սերակէտտին փաշա, որ աքսորուած է, յայտարարեց այս առթիւ.— «Սահմանադրութեան ծանր բռնաբարում է կատարուած գործողութիւնը եւ որեւէ օրինական հիմք չունի»:

Կ'ըսուի թէ Հիլալի փաշա որոշած է ամբողջովին փոխել ընտրական դրութիւնը:

Յետաձգման առթիւ յայտարարութիւն մը հրատարակելով, ներքին նախարարը կ'ըսէ թէ «ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենային քաղաքական լարուած կացութեան մը մէջ որմէ կրնային օգտուիլ կարգ մը կուսակցութիւններ, սակարկելով երկրին քաղաքական պահանջները»:

Գահիրէի բրիտանական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին նախարարին հետ:

× Կ'ըսուի թէ Հիլալի փաշա քուէարկութեան իրաւունք պիտի տայ կիներուն որոնք երկար ատենէ ի վեր պայքար կը մղեն:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Վաֆտը վճռած է ուժգնօրէն պայքարիլ կառավարութեան դէմ: Կուսակցութեան գործադիր խորհուրդը երեք բացառիկ նիստեր գումարեց եւ չորրորդ մըն ալ պիտի գումարէր երէկ: Երկուշաբթի օրուան ժողովէն վերջ յայտարարութիւն մը հրատարակուեցաւ որ կը բողոքէ ընտրութեանց յետաձգման դէմ: Կուսակցութեան մէջ ալ պառակտում ծագած է: Ականաւոր անդամ մը, Մոհամմէտ Քուբա վտարուեցաւ, որովհետեւ պահանջած էր արտաքսել Սերակէտտին փաշան:

× Անգլ. զինուորական իշխանութիւնը դատի քաշեց 40 անգլ. զինուորներ որոնք ամբաստանուած են թէ աւարառութիւններ գործեն Իսմայիլիայի արաբական թաղին մէջ: Երեք հոգի դատապարտուեցան 84 օր բանտարկութեան, մէկը՝ 56 օրուան, հինգերորդ մը՝ ինը ամսուան, միւսներն ալ 20—25 օրուան:

ՀՐԴԵՀ ԵՒ ՈՂՈՂՈՒՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ապրիլի սկիզբը, հինգ օրուան ընթացքին, 113 անտառային հրդեհներ ծագած են Անատոլուի զանազան շրջաններուն մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ երկրագործական նախարարը: Կառավարութիւնը անհրաժեշտ հրահանգները տուած է գիւղացիներուն, աղէտին առաջքն առնելու համար: Հրձիգները գործի վրայ են, որովհետեւ այնպէս լուր տարածուած է թէ այրած անտառներուն հողերը պիտի բաժնուին ընչազուրկներու:

Ողողումներն ալ ահաւոր համեմատութեան հասած են Փոքր Ասիոյ զանազան շրջաններուն մէջ: Քըլքիթ (Գայլգետ) գետը, Թոգատի շրջանին մէջ, յորդեցաւ եւ ողողեց բազմաթիւ գիւղեր եւ արտեր: Պրուսայի Կէօքտէրէ գետակը ճինհալի պատճառաւ ողողեց 3600 հէքթար տեղ: Կարսի գետը բարձրացած է 2.48 մեթր, ողողելով 300 տուներ եւ խանութներ: Բազմաթիւ կամուրջներ քշուած են: Սարըգամըշ — Կարս ճամբան ողողուեցաւ: 15 տարիէ ի վեր այսպիսի աղէտ չէր պատահած: Գիշեր ցերեկ տուները կը պարպուին: Սաքարիա գետը յորդեցաւ եւ տասը հազար արտավար ցանուած հող փճացուց: Կէյվէ եւս ըսպառնալիքի տակ է: Ողողումներ պատահած են նաեւ Երզնկայի, Պիրէճիքի, Թարսուսի, Էտիրնէի եւ Ամասիոյ շրջաններուն մէջ: Վնասը շատ մեծ է: Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է աղէտեալները պարենաւորելու եւ պատսպարելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, ճառ մը խօսելով Մէճլիսի 60 նորընտիր անդամներուն առջեւ ըսաւ թէ անգլիացի գործակալներ փորձած են սպաննել զինքը: Յետոյ բացատրեց թէ Իրան չկրցաւ ծախել ութ միլիոն թոն քարիւղ, իբրեւ հետեւանք անգլ. գործակալներու ձեռնարկներուն, խօսելով բրիտան. դեսպանատան գործակատարին Պ. Միտըլթընի դէպի հարաւ կատարած ճամբորդութեան վրայ, ըսաւ թէ ան տեսակցութիւններ ունեցած է շրջանային ցեղապետներու հետ, դաւեր լարելու համար կառավարութեան դէմ: (Գործակատարը այցելած է Սպահան, Շիրազ եւն.): Վարչապետը ի վերջոյ պարզելով երկրին տնտեսական տագնապը, յայտարարեց.— «Եթէ մեր գօտիները չսեղմենք եւ տնտեսական դժուարութիւնները չհարթենք, երկիրը պիտի չկրնայ պահպանել իր քաղաքական անկախութիւնը»:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Le Cadetի սրճարանի վերնայարկը: Երեկոն նուիրուած է ողբացեալ ընկեր ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ յիշատակին:

Կը խօսին Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ:

Վասպուրականի հերոսամարտին

37րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մասնակցութեամբ Ուրֆայի, Շ. Գարահիսարի, Հաճընի, Զէյթունի, Տարօնի, Այնթապի, Մարաշի, Ազ Տաղի, Ֆրնտրճաքի, Մուսա Լերան, Տէօրթ Եոլի եւ Վասպ. Երիտ. Միութեան:

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

CERCLE MILITAIRE (Place Saint-Augustin)
Կիրակի 4 Մայիս, ժամը 15էն կէս գիշեր

Պիտի ներկայացուի Դիմադրական Հերոսամարտներուն շարժանկարը:

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ: Հանդէսէն վերջ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ:

Յատկապէս կը խնդրուի վերոյիշեալ դիմադրող վայրերէն նկարներ, (նոյնիսկ գրքերու մէջ), փաստաթուղթեր, պատկերներ, լուսանկարներ ունեցողներէն՝ մինչեւ Ապրիլ, 18 քանի մը օրով մեզի տրամադրել, որպէսզի շարժանկարին մէջ տեղաւորենք: Դիմել.— Vasbouragan, 43, rue Lafayette, Paris (9):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Վարդան Ումուրշատեան եւ աղջիկը՝ Կրետա, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Փափազեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակի իրենց նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԶԱՐ ՈՒՄՈՒՐՇԱՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ըթթյ9.բ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Կարտան Պիվէրի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբը խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այրի տիկին Եղսա Տէր Ղազարեանի եւ իրենց պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր. կը նուիրէ Փարիզի տան ֆոնտին: (Իր ամուսնոյն ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Սեւրսիւրի (Խարբերդ) գիւղացիները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի տիկին Եղսա Տէր Ղազարեանի եւ պարագաներուն, իր ամուսնոյն ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Այրի Տիկին Քրիստինէ Գարաեան եւ զաւակները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր

ՎԱՐԴԱՆ ԳԱՐԱԵԱՆԻ (Կիւրինցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 13ին, Զատկի կիրակիատուն, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 78 տարեկան հասակին:

Հանգուցեալին գրաւոր կամքին համաձայն, եկեղեցական արարողութիւն պիտի չկատարուի: Ցուղարկաւորներէն կը խնդրուի հաւաքուիլ այսօր, Չորեքշաբթի, 16 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Thiaisի գերեզմանատունը, 21րդ թաղամաս (division):

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 — 1952)

THEATRE D'IENA, 10 Ave. d'Iéna

Ծանօթ դերասաններ ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու: 19 Ապրիլ, շաբաթ գիշեր 20.45ին, Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն՝ Տանըմարքացի Տիկ. Քարէնի Պրամսօնի

ՊՐՈՖԷՍՍԷՕՐ ՔԼԷՆՕՎ

կամ ԱՐԱՐԻՉ ՆԵՐԵՑԻ ՔԵԶԻ

Հռչակաւոր թատրը 3 արար, Թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Ս. եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ:

Կանխաւ ապահովել տեղերը՝ հայ գրատուններէն եւ D. Nichanianէ 29 rue Pixérécourt, Paris (20), Tél. Men. 67-71 (C.C. Paris 5539-24):

Ներկայացումը կ'աւարտի ժամը ճիշդ 11.30ին:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՇԱԲԱԹ, 19 Ապրիլ ժամը 21ին, Քրիստափոր ենթ:
Դշ. 16 Ապրիլ ժամը 21ին Ակնունի ենթ.:
Եշ. 17 Ապրիլ ժամը 21ին Ակնունի ենթ.:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր եւ անյետաձգելի օրակարգ:

ՍԵՒՐԱՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ընկերուհի Դատաւորեանի բնակարանը, 31 rue Ille de France: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի օրը Մայիս 17ին, Լիոն:

ԶՕՊԱՆԵԱՆ այս ամսու ընթացքին իր երկու դասախօսութիւնները պիտի կատարէ Փարիզի Հայոց Ազգային Տան մէջ (32 rue de Trévise), Ապրիլ 19ին եւ Ապրիլ 25ի շաբաթ օրերը, ժամը ճիշդ 6ին: Նիւթ մեր ոսկեդարեան գրականութեան մեծ վարպետները:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է գեղեցիկ խնջոյք մը: Այս շաբաթ ժամը 20ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը ներկայացուի «Կծծի Հօրեղբայրը»:

Առատ ուտելիք եւ խմելիք: Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղը հրաւիրած է Փարիզի Մուրատեան վարժարանի Թատերախումբը, Մարսիլիոյ մէջ ներկայացնելու մեծ գնահատանքի արժանացած իրենց խաղերը:

Մարսիլիաբնակ հայրենակիցներ, օգտուեցէք այս բացառիկ առիթէն, խուռներամ փութալով, 20 Ապրիլին կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Théâtre G. Verdi - Casa d'Italia, 53 rue d'Alger Թատերասրահը:

Տոմսերը նախօրօք ապահովեցէք.— Նախկին Սանուց Միութեան բոլոր անդամներէն: Պ. Ս. Էքսէրճեանէն, 40 La Canebière, Marseille: Պ. Ա. Շեխիկեանէն, Pharmacie Centrale, 1 Bld. d'Athènes, Marseille:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 17 AVRIL 1952 Հինգշաբթի 17 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6740-Նոր շրջանի թիւ 2151

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՆՁՆՈՒԷՐՆԵՐ» ՓՆՏՌԵՆՔ

Ամիսներ առաջ կը թելադրէինք ինքնապաշտպանութեան արդիական եւ գործնական միջոց մը, — «կամաւոր» արձանագրուիլ: Կամ արձանագրել :

Խնդիրը կը վերաբերի սերունդի փրկութեան: Սովորական բառով՝ ազգապահպանում :

Առաջարկը բանաձեւած ատեն, գիտէինք թէ աստին - անդին կան այր կամ կին կամաւորներ, որոնք լուռ ու մունջ կ՚աշխատին, այս ճակատին վրայ :

Այո՛, անոնք տարիներէ ի վեր մայրենի լեզուն, թերեւս քիչ մըն ալ պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն կը սորվեցնեն իրենց գիւղին թաղին կամ փողոցին պզտիկներուն: Առանց բեռ ըլլալու ազգ. հաստատութեան մը վրայ:

Գիտենք նաեւ որ, Փարիզի մէջ, ծանօթ մտաւորական մը տեսակ մը ժողովրդական համալսարան բացած է 15—20 չափահասներու (ուսանողներ) համար: Նոյնպէս առանց բեռ ըլլալու հանրութեան վրայ: (Մէկ - երկու բարեկամներ սիրով տրամադրած են իրենց բնակարանները):

Կը նշանակէ թէ երբ կամքը չպակսի, միջոցն ալ կը գտնուի :

Չափազանցութի՞ւն է թելադրել որ լայնօրէն կազմակերպուի, ընդարձակուի այս «կամաւորական շարժումը», առաւելագոյն բարիքը ապահովելու համար :

Թոյլ տուէք պատմական օրինակ մը յիշել, ձեզի ձգելով եզրակացութիւնը :

Դեռ քանի մը օր առաջ ստացանք Վիէննայի Մխիթարեանց պաշտօնաթերթը, «Հանդէս Ամսօրեայ» (1951 Նոյեմբեր — Դեկտեմբեր) :

Ամսագիրը կը պարունակէ չահեկան ուսումնասիրութիւն մը, — «Պատմութիւն հայ մշակութային ընկերութիւններու» :

Հեղինակը «Յառաջ»ի եռանդուն աշխատակիցն է, Հ. Եփրեմ Վ. Պօղոսեան, որ 32 ընկերութիւններ արձանագրած է 14 էջի վրայ եւ դեռ պիտի շարունակէ: Կը սկսի 1800 թուականներէն, հասնելու համար մինչեւ մեր օրերը:

Մեծ մասով հում նիւթեր են, արդիւնք՝ տրքնաջան պրպտումներու: Բայց ո՛րքան թանկագին՝ իբրեւ աղբիւր քննութեան եւ ներշնչումի :

Այսպէս, 1860ին Պոլսոյ մէջ ունեցեր ենք «Անձնուէր Ընկերութիւնը», որուն նպատակն էր կարդալ - գրել սորվեցնել պանդուխտ Հայերու :

Այս առթիւ յօդուածագիրը կ՚արտագրէ հատուած մը՝ «Մեղու» թերթի 1860 Օգոստ. 10ի թիւէն .

— « Ձենք կրնար չյայտնել մեր բերկրութիւնը նորակազմ ընկերութեան մը համար ալ, որուն անդամները ուխտ կ՚ընեն ամէն մէկերնին մէկ կողմ երթալով այն տեղի պանդուխտ Հայերուն կարդալ ու գրել ուսցընելու» :

Այսքա՞ն միայն: «Անձնուէրները» ուրիշ հոգեր ալ ստանձներ են, լրիւ կատարելու համար իրենց պարտականութիւնը.

— « Այս անձինքը ··· ճրի գիրքեր ընծայող անձինք ալ կը բնտռեն կը գտնեն ու վերջապէս մեր պանդուխտ եղբայրներուն վրայ ամենեւին ծանրութիւն չեն բեռնաւորեր ··· Զուքուր - Չէշմէ խանը օթեւանող դրսեցի Հայերը ընկերութեանս այս խորհուրդը լսելնուն պէս՝ խսկոյն սենեակ մը մաքրեր պատրաստեր են, իրենց վարժապետն հոն ընդունելու համար» :

Դեռ ուրիշ հատուածներ ալ պիտի արտագրենք, ամբողջական գաղափար մը տալու համար մօտաւորապէս հարիւր տարի առաջ կատարուած այս պաշտելի ձեռնարկի մասին:

Ի՞նչ է տարբերութիւնը այս պատմական իրականութեան եւ մեր առաջարկած «կամաւորական շարժում»ին միջեւ:

Շատերուն համար ձիւթ ծամելու չափ դիւրին է պատրուակ մը ճարել, պարտականութենէ խուսափելու համար: Ուրիշներ աւելի առաջ երթալով, կատարուած աշխատանքն ալ կը հեգնեն, երանութիւն ինքնահաւանութեամբ :

Թող մեր գործն ըլլայ նոր «անձնուէրներ» եւ «կամաւորներ» փնտռել : Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ՅԱՂԱԳՍ ԶՈՀՈՂՈՒԹԵԱՆ ···

Ի՜նչ տարօրինակ հոգեբանութիւն, ժամանակէ մը ի վեր:

Ամէն մարդ գոհողութիւն ընելու վրայ է «ազգին սիրոյն» Հաւատացէք որ չէի գիտեր թէ այսքան գոհաբերող ժողովուրդ ենք :

Եկեղեցիի թաղակա՞ն ես, շաբաթը մէկ մը, երկուք ժամուն բանկա՞լը կը հանդխպիս, — ինչ գոհողութիւն ···

Եւ անմիջապէս պաշտպանողականը պատրաստ է.— Եղբայր, ինչո՞ւ կը քննադատէք, մարդը բան գործը ձգած ազգին գործերովը կը զբաղի: Ի՜նչ մեծ գոհողութիւն է ըրածը, գիտէ՞ք ···» :

Հանդէսի մը տոմսակը կը գնես երկու երեք հարիւր ֆրանքով: Կը հագուիս, կը սքուիս, շողշողուն ադամանդներով կը զարդարուիս, հաճոյքիդ եւ պարծանքիդ համար չամփանեանները կը շարես սեղանիդ վրայ, եւ ...ինչ գոհողութիւն .— « Հիմա ով կուգայ հայկական հանդէսի եւ այդքան կը ծախսէ, եթէ ազգին օգտակար ըլլալ չուզէ: Պոււա՞թ կը պակսէր, հանդէս, «քոնսէր» կը պակսէ՞ր Փարիզի պէս տեղ մը: Բայց մարդը գոհողութիւն կ՚ընէ, կը սիրէ իր ազգը ···» :

Եւ դեռ ի՜նչ գոհողութիւններ, — Հայկական թատրոն կամ լսարան գացողներու, ձրի թերթ կարդացողներու, դրացիէն հայերէն գիրք մը փոխ առնելով սանկ աչք մը պտտցնողներու, եւն. եւն.:

— Տղաս հայերէնի դասընթացքին կը ղրկեմ: Այո, այդքան մը գոհողութիւն կ՚ընեմ ազգիս համար: Բայց չեմ վճարեր, սկզբունքի խնդիր է: Զարմանալի էք, եղբայր, թէ տղան պիտի ղրկուի հինգշաբթիի պտոյտներէն, սինեմաներէն, Ֆրանսական փաթրոնաժէն, գոհողութիւն պիտի ընէ հայերէն սորվելու համար եւ թէ պիտի վճարեմ : Չէ, ատիկա շատ է քիչ մը :

Որքան կրնամ թուել այս կարգի «գոհողութեան» գոհեր, բայց մէկ հատ ալ յիշեմ ու փակեմ :

Երգչախումբերու անդամներուն եւ անդամուհիներուն գլխուն մէջ ալ կ՚ուզեն բռնի տեղաւորել սա գաղափարը թէ գոհողութիւն է իրենց ըրածը:

Տղաքը թերեւս երբեք չեն խորհած այդ ուղղութեամբ: Կը սիրեն երգել, ինչ որ շատ բնական է, հաճոյքով կը մասնակցին այդ երիտասարդական շարժումին : Այդ բանը յաճախ իրական պահանջ մըն է իրենց համար , ինչպէս բոլոր ժողովուրդներու մէջ: Բայց հոն պահակ են կեցած Մեծերը, անպատճառ օրը տասն անգամ կրկնելու համար.— Գիտէ՞ք ինչ մեծ գոհողութիւն է տղոց ըրածը »···

Ձե՞ք փորձուիր ըսել — ոչ թէ գոհողութիւն, այլ բարիք է այդ տղոց համար:

Քիչ մըն ալ այդ ուղղութեամբ խորհեցէք եւ այդպէս ալ ներշնչեցէք : ՍՕՍԻ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Վ. ԳԱՐԱԵԱՆ

Ինչպէս կը ծանուցանէր մահազդը, երէկ, չորեքշաբթի տունէն գերեզմանատուն փոխադրուեցաւ դերձակ Վարդան Գարաեան, որ հիւանդ էր երկար ատենէ ի վեր:

Որքան գիտենք, հանգուցեալը գործօն մասնակցութիւն ունեցած է իր հայրենի գաւառին՝ Խիւրինի եւ շրջակայ քաղաքներուն մէջ:Այս մասին երբեմն յուշեր կը ղրկէր «Յառաջ»ի: Փարիզ փոխադրուելէ վերջն ալ, միշտ մօտէն կը հետաքրքրուէր ազգային կեանքով, եւ անցեալ տարի ծրագիր մը պարզած էր, ուսանողներու օգնութեան սնտուկ մը կազմելու համար :

300.000 ՀՈԳԻ ցոյց մը կատարեցին Պելկրատի մէջ, Բշ. օր, Թրիեսթէի հարցին առթիւ: Ցուցարարները կ՚աղաղակէին, — «Կը նախընտրենք պատերազմիլ քան թէ տեղի տալ Իտալիոյ հողային պահանջներուն :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նոր ծանուցագրին առթիւ, յոռետեսութիւն կը տիրէ Ուաշինկթընի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ: Կարծողներ կան թէ Մոսկուա որոշած է վերջնապէս իր տնտես. եւ ռազմագիտական ցանցին մէջ առնել արեւելեան Գերմանիան, ուրիշ խօսքով՝ կցել այնպէս ինչպէս միւս արբանեակ երկիրները :

Տուրքերու նոր օրէնքը

ՊԱՏԻԺՆԵՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻՆ

Պաշտօնաթերթը ապրիլ 15ին հրատարակեց 1952ի ելմտական օրէնքը, մանրամասնօրէն պարզելով բոլոր տրամադրութիւնները :

Օրէնքը տուրքերէն եկամուտ կը նախատեսէ 2773 միլիառ ֆրանք, ուրիշ աղբիւրներէ 725 միլիառ, հաւասարակշռելու համար 1952ի ելեւմուտքը (3498 միլիառ ֆրանք.:

Նոր օրէնքին համաձայն, տուրքէ ազատ են տարեկան 360.000 ֆրանքէն վար եղած եկամուտները եւ սակերն ալ կը տարբերին: Այսպէս, ամուսնացած հարկատուի մը համար որ զաւակ չունի, սակը 10 % է, 360.000էն՝վեր եւ 700.000էն վար եղած եկամուտին համար, 15 առ հարիւր 700.000էն 1.200.000 ֆրանքի համար, 20 % 1 միլիոն երկու հարիւր հազարէն մէկ միլիոն 800.000ի համար, 30 % մէկ միլիոն 800 հազարէն 3 միլիոնի համար, եւ այսպէս շարունակուելով, սակը 60 %ի կը բարձրանայ 12 միլիոնէն վեր եղած եկամուտի համար:

Ուրիշ փոփոխութիւն մը՝ զուտ եկամուտը հաշուելու համար,— իբրեւ ծախք զեղչելի մասը, որ 10 % էր մինչեւ 500.000 ֆրանքի համար , իսկ 5 % 500 հազարէն վեր եղած գումարներու համար, այժմ 10 առ հարիւր է մինչեւ 2 միլիոն ֆր. եկամուտի եւ 5 % այդ գումարէն վեր եղած եկամուտներու համար: Եւ որովհետեւ հարկատուները արդէն ղրկած են իրենց յայտարարութիւնները, կ՚ենթադրուի թէ հարկահաւաքները նկատի պիտի առնեն զեղչի առաւելագոյն սակը, ըստ այնմ սրբագրելով յայտարարուած գումարը :

Եթէ տուրքի յայտարարութիւն չէ եղած կամ եղածը անբաւարար համարուի, հարկահաւաքները իրաւունք ունին եկամուտի գումարը հաշուելու կարգ մը արտաքին երեւոյթներու վրայ, աւելի բարձր քան մինչեւ այսօր: Այսպէս, եկամուտները կրնան նշանակուիլ բնակարանի վարձքին տասն անգամը, նոյնպէս տասնապատիկ՝ Ֆրանսայի կամ արտասահմանի մէջ եղած իւրաքանչիւր բնակարանի համար , 200.000 ֆրանք՝ առաջին սպասուհիին, 300.000 ֆրանք՝ միւսներէն իւրաքանչիւրին համար, 400 հազար ֆրանք առաջին սպասաւորին եւ 500 հազար ֆրանք միւսներէն իւրաքանչիւրին համար, նաեւ 50 հազար ֆրանք իւրաքանչիւր ինքնաշարժի համար, համաձայն իր ուժին :

1952ի ելմտական օրէնքին օրէնքին գլխաւոր նորութիւնը կը կազմեն հարկային ընդհ.ներումը եւ կարգ մը յօդուածներ որոնք պատիժներ կը սահմանեն հարկախոյսներուն :

Ներման օրէնքը կը ջնջէ 1952 Յունուար 1էն առաջ չյայտարարուած եկամուտներու համար սահմանուած պատիժները, տուգանքները եւ յաւելուածական վճարումները . բայց եթէ օրէնքին յայտարարութեան թուականէն մինչեւ երկու ամիս պահուած կամ դիզուած դրամագլուխները չօգտագործուին պետական արժեթուղթերով, զանցառուները պիտի համարուին հարկախոյսներ եւ պիտի պատժուին համաձայն օրէնքին տրամադրութեանց :

Արդէն խօսած ենք այդ պատիժներու մասին: Հարկախոյսները ի հարկին պիտի զրկուին իրենց արհեստը կամ որեւէ առեւտուր կատարելու իրաւունքէն: Արդելքը կրնայ տեւական դառնալ, եթէ զանցառուն յանցաւոր համարուի դատական վճիռով եւ տուգանքի կամ բանտարկութեան դատապարտուի: Օրէնքը կ՚արտօնէ նաեւ պատիժները հրատարակել թերթերու մէջ եւ փակցնել դատապարտեալներու առեւտրական տուներուն եւ բնակարաններուն վրայ: Ինքնաշարժ ունեցողներուն արտօնագիրներն ալ կրնան ետ առնուիլ :

Տուրքերէ խուսափումը խափանելու համար , 5000 ֆրանքէն վեր եղած բոլոր վաճառումները, բացի փոքրաքանակներէն, պէտք է հաշուեցոյց ունենան, գնողին անունով եւ հասցէով: Զանցառուները կրնան կորսնցնել իրենց գործը, դատական վճռով :

Ուրիշ նորութիւններ,— ֆրանսական անցագիրներու գինը կը բարձրանայ 1000 ֆրանքի, երեք տարի տեւողութեամբ, փոխանակ երկուքի: Կառք վարելու արտօնագիրը 480 ֆրանքէն կը բարձրանայ 1000 ֆր.ի, «քարտ կրիզ»ի (արձանագրութիւն ինքնաշարժի) տոմսը՝ 1000 ֆր.ի: Տասը տարիէն աւելի հին կառքերու համար այս տուրքը զեղչուած է 250 ֆրանքի :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍՊԱՆԻՈՅ ԵՒ ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ միջեւ միացեալ ճակատ մը կազմուած է, իբրեւ հետեւանք զոր. Ֆրանքոյի եւ վարչապետ Սալազարի անակնկալ տեսակցութեան: Կը կարծուի թէ Փորթուկալ պիտի օգտուի այս գործակցութենէն, Սպանիան ալ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ մտցնելու համար : Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս տեսակցութեան :

ՈՒՇԱՑԱԾ ՄԱՐԳԱՐԷՆԵՐ

Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը, հինը թէ նորը, գրուած չէ դեռ:

Գրուած է անշուշտ՝ իբրեւ հէքեաթ, պատմական թեթեւ ակնարկ, ընդհանուր տեսութիւն, խանդավառ պանծացում կամ մոլեռանդ պարսաւ. ուրացում նոյնիսկ:

Պատմական վերլուծումը, փաստերու վրայ հաստատուած եզրակացութիւնը, այսինքն՝ դէմքերու եւ իրականութիւններու իրական, պատմական հաշուեկշիռը չէ եղած դեռ: Կան անշուշտ պրպտումներ, մենագրութիւններ, մասնակի լուծումներ պատմական կնճիռներու, բայց իբրեւ ընդհանուր, համադրական գործ, գոյութիւն չունի դեռ Հայոց Պատմութիւն:

Նման գործ մը վեր է անհատական ուժերէ: Թերեւս, օր մը, պատմաբաններու ու բանասէրներու խումբ մը գործի անցնի եւ փորձը ընէ լիակատար պատկերը տալու Հայոց ալեկոծ պատմութեան, որքան կարելի է:

Մեր պատմութեան ամէնէն մրրկոտ էջերէն մէկը՝ Հայոց Ազատագրական շարժումին էջն է, ծանօթ Հայ Յեղափոխութիւն անունով:

Ամենամեծ չփոթը այս գլուխին վրայ՝ պատմաբաններու... գլուխին մէջ է: Դժուար է գտնել մէկը, որ իրապաշտ ոգիով, ճշմարտօրէն անկախ դատողութեամբ ներկայացուցած ըլլայ հայ յեղափոխութիւնը, ինչպէս որ է ան:

Կան անշուշտ անոր խանդավառողներ, որոնք մասնակի շեղումներով իսկ, իրենց ոգիին ու վերլուծման փորձերուն մէջ շիտակ ճամբու վրայ են:

Կան ուրիշներ ալ, որոնք դէմ են «ի սկզբանէ». դէմ են իրենց խառնուածքով, գաղափարաբանութեամբ եւ իրենց մտածելակերպով: Ասոնք կ'ուրանան ամէն բան. եւ ինչ որ եղած է նոյնիսկ անխուսափելի, գեղեցիկ ու ցեղային ակունքներէն բխած, կը գտնեն քննադատելի:

Կը ճանչնանք մարդիկ, աշխարհական թէ կրօնական, որոնք անհաղորդ հայ կեանքին եւ Հայոց ազատաշունչ ոգիին, «սխալ» կը գտնեն Հայոց ազատագրական շարժումը: Կը դատապարտեն այդ «սխալ»ը, մեր ժամանակէն երթալով ետ եւ «սխալ»ին մէջ ձգելով Խրիմեանն ու Վարժապետեանը, Աշտարակեցին եւ Դաւիթ Բէկը եւ մինչեւ Վարդանն ու իր զինակիցները, չյիշելու համար աւելի հինները...

Եթէ վերլուծումի, պատմական փաստարկութիւններու արդիւնք ըլլար այս դատապարտութիւնը, պիտի լսէինք հետաքրքրութեամբ: Բայց, դժբախտաբար, եղած քննադատութիւնները շատ յաճախ կէրքի, ի յառաջագունէ դատողութիւններու արդիւնք են. կամ դառնութեան, պատահական տրամադրութեան, թեթեւ պրպտումի ու բանդիտութիւն ծախելու հետեւանք: Հետեւաբար՝ անարժէք:

Այս անձերը ուշացած, չըսելու համար վրիպած ու սփեստ մարգարէներ են, որոնք դէպքերէն ետքը, իմաստունի հովեր առած, եզրակացութեան կը յանգին:

Ասոնցմէ մէկն է Ա. Ալպօյաճեանը, — կէս պատմաբան, կէս բանասէր, կէս կուսակցական, բայց լման յետադիմական, ամբողջական հակայեղափոխական: Անիկա, ինքզինք կրկնելով, նոր յօդուածաշարք մը կը հրատարակէ այս օրերս՝ Պոսթընի ռամկավար օրկանին մէջ «Քննական Ակնարկներ» խորագրով: Յօդուածագիրը, որ աճապարանքի մէջ է միշտ եւ ժամանակ իսկ չունի մտածելու եւ խորանալու, խօսելով Հայ Յեղափոխութեան մասին, հապճեպ եւ սխալ եզրակացութիւններու կը յանգի, որոնք նորութիւններ չեն: Ալպօյաճեան մէկն է այն գրողներէն, որոնք նախ եզրակացութեան եկած են եւ յետոյ կը ջանան փաստեր փնտռել, այդ եզրակացութիւնը ապացուցանելու համար: Ըսել կ'ուզենք իրողութիւններէն չէ որ եզրակացութեան կը յանգին, այլ իրողութիւններ կը պրպտեն իրենց պատրաստի կարծիքները արդարացնելու համար: Այս տեսակ «Քննական ակնարկ»ը անըմբռնելի է ժամանակակից պրպտող մտքին համար, բայց Ալպօյաճեան կը շարունակէ իր գործը, որովհետեւ իր պատրաստութեամբ ու մտածողութեամբ դուրս է մեր ժամանակէն:

Իր հիմնական առարկութիւնը այն է՝ թէ հայ յեղափոխութիւնը ձախողած է, որովհետեւ հայ ազատագրական շարժումը «ժողովուրդէն չէ բխած», այլ «սակաւաթիւ» անհատներու գործն է եղած: Յետոյ, որովհետեւ «բաւարար պատրաստութիւն» չունէինք Յեղափոխութեան համար եւ թէ անոր ղեկավարները օտարներէն օգուտ ակնկալած են:

Ոգին՝ որով կ'առաջնորդուի յօդուածագիրը, չի դիմանար քննադատութեան: Միտք չունինք եւ տեղն ալ չէ հոս, իր փաստարկութիւնները ջրելու մէկ առ մէկ: Ըսենք միայն, որ յեղափոխութիւն մը, ինչ ծաւալով ալ ըլլայ, չի կրնար չինծու ըլլալ: Երբ կը պոռթկայ ան եւ ժողովրդականութիւն կը գտնէ կը նշանակէ իր արմատները ունի ընկերութեան մը կամ ժողովուրդի մը կեանքին մէջ:

Հայ Յեղափոխութիւնը 60—70 տարի առաջ չէ որ սկսած է: Աւելի հեռու կ'երթան իր արմատները, եթէ պրպտելու աչք ու անկողմնակալ ոգի ունենանք: Կրնանք այդ թուականներուն վրայ կենալ, եթէ նկատի ունենանք զայն կազմակերպուած, քաղաքականօրէն ծրագրուած իբրեւ լայն շարժում: Բայց իբրեւ ոգի հին է ան. Հայոց պատմութիւնը լի է յեղափոխական շարժումի դրուագներով, որոնց պատմութիւնը, որքան գիտենք, ունի ինք, դեռ ուրուագծային վիճակի մէջ:

Անխուսափելի էր հայ յեղափոխութիւնը, տրուած ըլլալով որ կային անոր ծնունդ տուող պատճառները. — Հալածանք, կողոպուտ, ջարդ ու դժբախտութիւն: Հայ քաղաքական կուսակցութիւններէն շատ առաջ, եղած են միշտ խմբական, ժողովրդական մասնակի շարժումներ, հայկական գաւառներուն մէջ, սկսած Ղարաբաղէն, մինչեւ Երզրում, Վասպուրական ու Տարօն, մինչեւ Փոքր Ասիոյ գաւառները, ուր հայ «հրոսակ»ները գործած են: Այս շարժումները եղած են ոչ միայն իբրեւ ինքնապաշտպանութիւն, այլեւ իբրեւ ազատագրական քայլեր, այսինքն՝ իբրեւ տարերային շարժում, ըմբոստութիւն եւ ազատագրական գաղափարներով տոգորուն՝ քայլ, յեղափոխութիւն:

Յեղափոխութիւն մը բնական հակազդեցութիւնն է տիրող պայմաններուն: Մարդկային ֆիզիքական, իմացական ու հոգեկան պոռթկումը՝ բռնութեան դէմ: Դառնութիւնն ու ըմբոստութիւնը. հետեւաբար ընկերային է ան ու ազգային երեւոյթ:

Աղէտնե՞ր պատահած են. արի՞ւն թափած է. սխալնե՞ր գործուած են. ոչ ոք կրնայ ժխտել: Բայց ո՞ր ժողովուրդը, ո՞ր յեղափոխութիւնը պիտի կրնար քար նետել հայ յեղափոխութեան ու յեղափոխականներուն: Ո՞ւր է որ արուն չէ թափած, երբ յեղափոխութիւնը պայթած է:

Չէ եղած յեղափոխութիւն մը, որ թաւիշ ձեռնոցներով գործած ըլլայ: Բայց կը խօսինք դեռ:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Դիմադրական ճակատին բողոքը Ազգ. ժողովին մէջ

Ինչպէս գրած էինք, Արքայական գրադէտներէն Շարլ Մորաս, իբրեւ գործակից ցկեանս դատապարտուած եւ վերջերս բժշկական շնորհի արժանացած, բաց նամակ մը ուղղած էր Հանրապետութեան Նախագահին, ծանրապէս մեղադրելով դիմադրական ճակատին վարիչները եւ «գլուխներ» պահանջելով, բուռն բողոքներ եղան երեսփոխաններուն կողմէ:

Մորասի պարսաւագիրը կարդալէ ետք, Պ. Փ. Հ. Թեթժէն յայտարարեց.

— Պիտի չքննադատեմ ներումը որուն արժանացաւ մշտնջենական թիապարտութեան դատապարտուած հեղինակը:

Նոյնիսկ պիտի ըսեմ թէ բարեկամներս կարդալէ ետք այդ վաւաթանութիւնը, կը շարունակեն հաւանութիւն յայտնել այդ շնորհին, որովհետեւ բժշկական շնորհը ոչ թէ զղջումի, այլ տարիքին եւ հիւանդութեան հետ կապուած է: Երկրորդ, կը յայտարարեմ թէ այս կարգի ցոյցերը ոչ մէկ կերպով կը փոխեն մեր բռնած դիրքը, անհրաժեշտ ընդհանուր ներման հանդէպ: Վճռած ըլլալով կարեկից գտնուիլ, մենք չենք ընդունիր որ խայտառակ գրութիւններ պատճառ ըլլան որ խեղճուկրակ մարդիկ բանտարկուած մնան,

— Եթէ հաւատանք Մորասի, ինք անմեղ զոհ մըն է, կուսակցական ստորին վրէժխնդրութեամբ դատապարտուած, ազատագրութեան շրջանին:

Զանց առնելով բանալ Լիոնի դատարանին թղթածրարը, երեսփոխանը քանի մը քաղուածքներ կ'ընէ Մորասի յօդուածներէն: Կամովին կը հրաժարի նաեւ յիշել այն մատնութիւնը, զոր ըրած էր յականէ անուանէ, Վիշիի կառավարութեան եւ գրաւման բանակին դէմ սարքուած պետական հարուածին հեղինակներուն դէմ:

Օպաճ (ընկերվարական). — Արդէն նպաստած էր Ժորէսի սպանութեան:

Թեթժէն. — Բարոյականի եւ հանրային իրաւունքի դէմ աւելի անպատկառ ոճիր կա՞յ, քան պատանդները բռնելու եւ մեռցնելու դրդումը:

Երեսփոխանը հոս օրինակ մը կը յիշէ «Աքսիօն Ֆրանսէզ»ի 1943 Օգոստ. 31ի մէջ հրատարակուած գրութենէն: Յաջորդ տարուան Ապրիլ 25ին, նոյն թերթը կը գրէր.

— «Ալժերիոյ խայտառակութեանց հետեւանքով, ծանր միջոցներ ձեռք առնուած են: Պատանդներու մասին ստուգումներ կը կատարուին: Ֆրանսայի հանրային կարծիքը պէտք է կորովի կերպով ուժ տայ այս որոշման: Անիկա իր պարտականութիւնն է, իր շահը, իր պատիւը»:

Իսկ 1944 Յունուար 3ի թիւին մէջ կը գրէր.

— «Ծանօթ համայնավարներու եւ կոլեաններու գլուխներ ըլլալու են անոնց մէջ: Չե՞ն կրնար իյնալ: Կարեւո՞ր է դատել, դատապարտել, մահապատիժի ենթարկել»:

Մորաս բանակը «Ֆրանսական ազատ ուժերը» թշնամի բանակ անուանելու չափ առաջ գացած էր, թելադրելով սպաննել անոնց շարքերէն գերի բռնուած զինուորները:

— «Տը Կոլի մարդիկը զինեալ հրոսակներ են, որոնք կանոնաւոր ոչինչ ունին, հետեւաբար ֆրանսական բանակ մը իրաւունք պիտի ունենար անմիջապէս գնդակահարելու զանոնք. «Աքսիօն Ֆրանսէզ», 25 Ապրիլ 1944):

Թեթժէն կը յիշէ նաեւ հրէական հալածանքները: Նախատինք մը կը նկատէ դիմադրական ճակատի դէմ Մորասի բաց նամակին հետեւեալ պարբերութիւնը. — «1944—1945ի նոր արհաւիրքը Ֆրանսայի արժեց 105 հազար գլուխ: Մեծ մասը անմեղ եւ լաւ Ֆրանսացիներ էին»:

Նոյն պահուն իրաւադէտ Իզորնի, Փեթէնի փաստաբանը, ոտքի ելլելով յայտարարեց.

Թոյլ տուէք ինձ որ ձեզ ընդհատեմ:

Աղաղակներ (ձախ եւ ծայրայեղ ձախակողմեան նստարաններէն — Փեթէն...

Ընդհանուր իրարանցումին մէջ կը լսուին ուրիշ ձայներ. — «Այո, Փեթէն» եւ նոյնիսկ «կեցցէ Փեթէն» աղաղակները:

Իզորնի. — Պ. Թեթժէն, չեմ կարծեր որ ժամանակը եկած ըլլայ կարգ մը դատեր վարելու: Մօտերս, լայն վիճաբանութեամբ մը պիտի կրնանք բացատրել մեր միտքը: Առ այժմ, ձեր շատ մը խօսքերը կը լսեմ խիստ վերապահութեամբ (բողոքներ): Չեմ մոռնար որ, ես երեսփոխան ընտրուած եմ, եթէ ոչ գերիներէն, գոնէ իրենց ընտանիքներէն եւ բարեկամներէն (բողոքներ): Վատութիւն պիտի ըլլար իմ կողմէս զանոնք ուրանալ որեւէ պարագայի մէջ»:

Ես կրցածս ըրի, որպէս զի մեր պատմութեան այս էջը դառնայ դէպի խաղաղութիւն եւ արդարութիւն, որովհետեւ կը մտածեմ Ֆրանսայի ապագայի մասին:

Պուքիէն (ընկերվարական). — Այդ բոլորը Մորասին ըսէք:

Իզորնի. — Ազատագրութեան շրջանի դէպքերու մասին ամէնէն հակասականներ ցաւալի զրոյցները շրջեցան: Երբ երեսփոխան ընտրուեցայ, ուզեցի գիտնալ բովանդակ ճշմարտութիւնը առանց դատաստանի կատարուած սպանութիւններու մասին: Ներքին Նախարարին հարցում ուղղեցի, որ Պ. Մորասի յիշածէն տարբեր թիւեր տուաւ: Բոլորիս շահը կը պահանջէ գիտնալ ճշմարտութիւնը: Եթէ իրաւ է որ 105 հազար սպաննութիւններ կատարուած են առանց դատարանի, պարտաւոր ենք մտատանջուիլ եւ գիտնալ թէ արդեօք անմեղներ չկան այս համրանքին մէջ: Թոյլ տուէք ինձ յիշեցնել «Փոփիւլէր»ի մէկ յօդուածը, որ բուռն կերպով կը մեղադրէր համայնավարները, որոնք «Դիմադրական»ի դիմակին տակ, պայքար բացած էին Ֆրանսացիներուն դէմ, որովհետեւ կ'ընդդիմանային համայնավար դիկտատուրայի հաստատման: Այդ յօդուածը շրջաբերական մըն էր, գաղտնի կեդր - համայնավար Էմանուէլ տ'Աստիէի կողմէ ղրկուած Ալժէէն, որ կը թելադրէր ցանկը կազմել դաւաճաններուն, որոնց առանց այլեւայլի մահացման ժողովուրդը պէտք չէ որ հակառակէր: Այսպէս է որ, կը շարունակէ յօդուածը, 135 հազար Ֆրանսացիներ սպաննուեցան առանց դատի - դատաստանի սպաննուեցան: Պաշտօնական ցանկին վրայ անոնք, արձանագրուած են, 9900 հոգի իբրեւ քաղաքային զոհեր զանազան պատճառներով, իսկ 36 հազար հոգի բացատրելիք թղթածրարներու գլուխին տակ:

Ուրեմն հնարաւորութիւն ունինք ճշմարտութիւնը գիտնալու: Կ'արժէ որ զբաղինք:

Իզորնի. — Մեր երկիրը ընդունակ է մեծ շարժումներու, մեծ կիրքերու, բայց տակաւին ժամանակը չէ՞ եկած զանոնք մեղմացնելու:

Վիճաբանութեան մասնակցեցաւ նաեւ Կոլեան երեսփոխաններէն Սուսթէլ, որ հետեւեալ գաղափարները յայտնեց.

— Կարգ մը մարդիկ ազատագրութիւն բառը կը հոլովեն իբրեւ ծայրայեղութիւն եւ դժբախտութիւն: Ուրեմն, այնչափ լա՞ւ էինք Գերմանացիներուն հոս եղած ատեն: Ինչ դառն բան է տեսնել Դիմադրական շարժումին դէմ ստեղծուած պայքարը: Այսօր պէտք է ըսել թէ անիրա՞ւ են անոնք որ ցուցեցան թշնամիին դէմ: Հարցը մեզի չէր վերաբերեր, այլ իր պատիւին (դիմադրականութեան): Գոնէ երիտասարդները պէտք է գիտնան ճշմարտութիւնը»:

Թէթժէն եզրակացնելով յայտարարեց.

— Մենք քանի մը տասնեակ հազարներ էինք, անօթի եւ ցրտահար: Միշտ կը հետապնդուէինք եւ ամէն իրիկուն ստիպուած էինք քարայրներ, շտեմարաններ կամ սենեակներ փոխել, միս — մինակ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ.— Երկար ատենէ ի վեր, մեր գաղութը զրկուած էր, գրական գեղարուեստական եւ թատերական ձեռնարկներէ:

Ապրիլ 6ի կիրակին, գաղութը վայելքի օր մը ապրեցաւ:

Մարսէյլի (Սէն Լու) Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» թատերախումբը, ընդ առաջ երթալով, Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Զաւուշ» խումբի հրաւէրին, կէսօրէ վերջ՝ բեմադրեց Շիրվանզադէի «Աշխարհի Դատաստանը», Փըթի Թէաթրին մէջ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ղ. Փիլիկեանի: Սրահը լեցուն էր ամէն խաւերէ հայրենակիցներով: Անմիջապէս ըսեմ որ, մեր նոր տղաքը արդարացուցին իրենց վրայ դրուած յոյսերը: Բոլորն ալ, այս երկիրը ծնած եւ մեծցած, ոչ միայն կրցեր էին այդ լուրջ եւ դժուարին նիւթը ըմբռնել՝ այլեւ անթերի արտասանել արեւելեան հայերէնը:

Ժողովուրդը այնքան գոհ մնաց որ մեկնումի պահուն շնորհակալութիւն կը յայտնէր կազմակերպիչներուն: Հայ մամիկ մը ձեռքս սեղմած իր ափին մէջ՝ կ'ըսէր.— «Ապրիք զաւակներս, դոնէ դուք մխիթարեցէք մեզ»:

Իրիկունը մեր խումբը ճաշ մը տուաւ ի պատիւ Նոր Սերունդի անդամներուն, նախկին «Արարատ» ճաշարանին մէջ: Հիւրերէն զատ եկած էին բաւական թիւով բարեկամներ եւ համակիրներ:

Ստեղծուեցաւ խանդավառ եւ զուարթ մթնոլորտ մը: Եղան երգեր, արտասանութիւններ, մենախօսութիւններ եւ կատակաբանութիւններ: Օր. Սալբի Գասպարեան, Տիկին Իւէն Խօսրովեան, Օր. Ռօզէթ Գասպարեան, Օր. Գաբրիէլեան, եւ Տիկին Սէրայտարեան արժանացան ներկաներուն ջերմ ծափերուն: Խօսեցան ընկերներ՝ Գ. Փիլիկեան եւ «Յառաջ»ին թղթակիցը, պարզելով ազգապահպանման համար թափուած ճիգերն ու ձեռք բերուած արդիւնքները:

Յետոյ՝ օրուան սեղանապետը, ընկ. Շահան Զօտեան, շնորհաւորելով Նոր Սերունդի անդամները, իրենց յառաջդիմութեան համար, ըսաւ.— «Ծաղկազարդի եւ Զատկի այս օրերուն կը մաղթեմ ամբողջ հոգիովս որ շուտով վերջանայ մեր այս տարագիր վիճակը: Վերադառնանք հայրենիք, ու ալ չզբաղինք Հայը Հայ պահելու հոգերով, ալ նուիրուինք մեր հայրենիքի զօրացման, բարգաւաճման եւ բարօրութեան»:

Կէս գիշերը անցած էր եւ ստիպուեցանք բաժնուիլ, թնդացնելով «Յառաջ Նահատակ»ը:

ՇԱՀԱՆ ՍԵՒԱՆ

մեր երկիրին եւ պարտականութեան մէջ զոր ոմանք յիմարութիւն կը համարէին: Երբեմն դժբախտութեան կը հանդիպէինք: Մերիններէն երկու հարիւր հազար հոգի ձերբակալուեցան, աքսորուեցան: Մեծագոյն մասը մեռաւ, անասելի տանջանքներ կրելէ ետք: Այս մարդիկը այրուեցան շուներու պէս, դնդակահարուեցան բանտային փոսերու մէջ: Վերադարձողներուն հետ, մենք չենք կրնար հանդուրժել որ հաւաքարար մարդասպաններ նկատեն մեզ եւ անպատուեն դիմադրական շարժումը:

Վիճաբանութիւնները յետաձգուեցան ուրիշ օրուան մը:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՊՈՒՏՕ.— Նոր Սերունդի «Նիկոլ Աղբալեան» խումբը իր Օրը տօնեց Մարտ 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Օրուան նախագահը, Պ. Արամ Միքայէլեան հանդէսին բացումը կատարելէ վերջ բեմ հրաւիրեց Նոր Սերնդականները, որոնք երգեցին «Մշակ բանուոր»ը, «Երգ Հայաստանի», ղեկավարութեամբ ընկերուհի Շ. Քէնտէրեանի: Արտասանեցին Ս. Քէնտէրեան, Ս. Թաշճեան, Վ. Իսպէկեան եւ Յակոբ Միքայէլեան վերջինը «Յառաջ»ի սաներէն Ս. Ընտրիկեանի «Անդին հայրենիքը», մեներգեցին Զ. Ճերմակեան, Պ. Քէնտէրեան եւ Ռ. Տօնէրեան: Զուգերգեցին Զ. եւ Ա. Ճերմակեան, Ե. եւ Վ. Քէնտէրեան: Յետոյ խմբերգ մը, «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»:

Ընկերուհի Շ. Քէնտէրեան Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց, թելադրելով «Աշխատանք եւ յարատեւութիւն», որպէսզի նոր սերունդը անհետացող երէց սերունդի տեղը առնէ:

Փոքրիկն Յարութիւն Քէնտէրեան (12 տարեկան) զոր մեծ հաճոյքով լսած էինք «Au royaume de la musique»ին մէջ, դաշնակի վրայ նուագեց Կոմիտաս վարդապետի «Հայաստան»ը եւ եւրոպական կտոր մը, որուն մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան բոլոր հանդիսականները, ջերմ ծափերով:

Ապա նախագահը բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը, Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր Գրիգոր Փափազեան, որ յըստակօրէն ներկայացուց մեր կազմակերպութեան տարած աշխատանքը իր հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր: Խօսքը ուղղելով երիտասարդներուն ըսաւ որ պէտք է աշխատին եւ ջանան բարձրանալ թէ մտաւորապէս եւ թէ բարոյապէս: Յետոյ դառնալով ծնողներուն, յիշեցուց անոնց պարտականութիւնները: Ամէն մէկ ժողովէ կամ դասաւանդութենէ վերադարձին պէտք է հարցնեն թէ տղաքը ի՞նչ լսեցին եւ ի՞նչ սորվեցան: Վերջացնելով, մաղթեց որ օր մըն ալ բախտը ունենանք մեր հայրենիքը երթալու եւ հոն գործելու: (Ջերմ ծափեր):

Առաջին մասը փակուեցաւ խմբերգով մը «Սարէն ելաւ» Կոմիտաս Վրդ.ի զոր Նոր Սերնդականները երգեցին մեծ յաջողութեամբ: Երկրորդ մասը սկսաւ եւրոպական եւ հայկական պարերով ու երգերով որոնց մեծ հաճոյքովմասնակցեցան երէցներն ալ, աւելի փայլ տալով մեր այս ձեռնարկին:

Այս տաք մթնոլորտին մէջ է որ բաժնուեցանք ուշ ատեն:

ՇԱՒԷ ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ

«ԹԱՅՄԶ»ի Թէհրանի թղթակիցը հրահանգ ստացաւ 15 օրէն հեռանալ երկրէն, բնակութեան արտօնագիրը նորոգած չըլլալուն համար:

ՓԱՐԻԶԻ Իրանեան դեսպանը ետ կանչուեցաւ կառավարութեան կողմէ, խնայողական պատճառներով: Իրանեան վերջին դեսպանն էր արեւմտեան Եւրոպայի մէջ:

ՕՏԱՐ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ մէկ տարուան աշխատանքէ վերջ, միայն 220 եւրոպացի տարագիրներէն մտան Մ. Նահանգներու բանակը: Ծրագիրը կը նախատեսէր 12.500 հոգի, բայց [illegible]նակի վարիչները կը կասկածին թէ [illegible] կրնան ատոր մէկ տասներորդը լեցնել: Երբ օրէնքը [illegible]ցաւ Մ. Նահանգներու խորհրդարանին մէջ, կարծուեցաւ թէ հազարաւոր տարագիրներ եւ բոլշեւիկեան երկիրներէ փախստականներ պիտի ուզէին զինուորագրուիլ:

Անոնք հինգ տարուան զինուորական ծառայութենէ վերջ, իրաւունք պիտի ունենային Ամերիկայի քաղաքացի դառնալու: Եւ բանակին մէջ Ամերիկացիի նման լեցուն ամսականեւ առաւելութիւններ պիտի վայելէին:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, տասնըմէկ երկիրներէ հինգ հազար օտարներ դիմում կատարած էին, բայց հազարը երբեք չերեւցան: 750 հոգի պահանջուած տարիքը չունէին (18—35), պէտք չէ գերման քաղաքացի ըլլային եւ կամ որեւէ երկրի որ հիւսիսային Ատլանտեանի կազմակերպութեան մաս կը կազմէ:

1500ը չէին լրացներ ֆիզիքական եւ մտաւորական ընդունակութիւնները: Բաւական թիւ մըն ալ կասկածելի համարուեցաւ, իբրեւ ֆաշական, նացի կամ համայնավար: Ուրիշներ գաղթեցին:

Առկախ կը մնան տակաւին 1100 խնդրագիրներ եւ ամէն ամիս 180 դիմումներ կ'ըլլան: Բայց եթէ մերժումի ներկայ համեմատութիւնը շարունակուի, հաւանաբար միայն չորս առհարիւրը պիտի ընդունուին:

ԶԵՂՉ ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ՀԱՄԱՐ

Լիոնի տօնավաճառը կը բացուի այս շաբաթ, 19 Ապրիլ եւ պիտի տեւէ մինչեւ Ապրիլ 28: Այս առթիւ երկաթուղիներու վարչութիւնը 20 առ հարիւր պիտի զեղչէ գիները, վաւերական գնորդներու համար, Ֆրանսական բոլոր կայարաններէն մեկնած ատեն:

Այս զեղչէն օգտուելու համար, անհրաժեշտ է երթուղարձի մասնաւոր տոմսակ մը պահանջել (Foire de Lyon), ներկայացնելով փաթեթի տուրքի ապդարարութիւնը, ընթացիկ կամ անցեալ տարուան թուականով:

Զեղչը սահմանափակուած է առեւտրականներուն, գործարանատէրներուն, արհեստաւորներու, գործակցական ընկերութեանց տնօրէններուն, բազմաճիւղ մեծ վաճառատուններու եւ ձեռնարկներու տեղական տնօրէններուն, իւրաքանչիւր առեւտրական տան համար երկու հոգի:

Foire de Lyonի մասնաւոր տոմսակները արժէք ունին շաբաթ՝ 18 Ապրիլէն մինչեւ երեքշաբթի, 29 Ապրիլ (փակման յաջորդ օրը): Կարելի է կանգ առնել ճամբան:

Անկէ զատ, երկաթուղիներու ընկերութիւնը 30 առ հարիւրի զեղչ մը պիտի կատարէ մօտակայ վայրերու մէջ, միայն 24 ժամուան համար, կէս գիշերէ կէս գիշեր, անոնց համար որ տօնավաճառ կ'այցելեն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Մարշըլ շատ ուրախ էր: Վերջապէս, մէկը ձերբակալելու առիթը կը ներկայանար: Այդ օրը Ֆօնթիւի շատ հանդարտ էր:

— Այս գիշեր անձամբ պիտի հետեւիմ Մարթէ Ռօլոյի հեռաձայնային տեսակցութեան, ըսաւ:

Իրիկունը միասին գացինք հեռաձայնի ընդհ. կեդրոնը. Ֆօնթիւի ականջին անցուց մասնաւոր ընկալուչը եւ սկսաւ մտիկ ընել: Քանի մը վայրկեան վերջ աչքերը ստացան սատանայական փայլ մը: Տեսակցութիւնը վերջացած էր: Դուրս ելանք: Ֆօնթիւի չէր կրնար զսպել իր յուզումը:

— Ասիկա խենդութիւն է, գոչեց:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

— Լէյսին չէր հեռաձայնով Մարթէ Ռօլոյին հետ խօսողը:

— Վստա՞հ էք:

— Անշուշտ:

— Ուրեմն Լէյսի մեղսակից մը ունի:

— Այո: Շատ խելացի են այս մարդիկը: Գիտեն թէ կը կասկածինք Լէյսիէն. այս պայմաններուն տակ իրենց առաջին գործը պիտի ըլլար Լէյսին հեռացնել հոսկէ, որպէսզի զայն հետապնդենք: Բայց ոչ, այդպէս չեն ըներ, որպէսզի մենք շարունակենք իրմէ կասկածիլ եւ ուրիշներ (Լէյսիին տեղ) ազատ համարձակ գործեն.

— Հապա հեռաձա՞յնը...

— Թերեւս իր մեղսակիցը ուրիշ սենեակ մը կը բնակի, կամ պաշտօնեայ մըն է պանդոկին մէջ:

— Այդ պարագային կրնանք դիմել Միլըրի եւ կամ Ֆէրլիի օժանդակութեան:

— Մեր գործը անձամբ տեսնենք աւելի լաւ կ'ըլլայ: Միլըր եւ Ֆէրլի ծանօթ են պանդոկին մէջ, մեզմէ մէկը աւելի ազատօրէն կրնայ գործել. ես ճար մը կը գտնեմ:

Ֆօնթիւիի հրամանով, Մարշըլ մեր մօտ կանչեց հեռաձայնի մասնագէտ մը: Մարդը Սկովտիացի էր եւ վստահութիւն կը ներշնչէր:

— Ինծի նայեցէք, Պ. Մաքֆարլէյն, ըսաւ Ֆրանսացին, դուք ձեւով մը պիտի խանգարէք Փէլըթայն պանդոկի հեռաձայնի թելերը, որպէսզի զանոնք նորոգելու համար ձեզ կանչեն: Կրնա՞ք:

— Թերեւս:

— Այսօր ժամը հինգին կ'ըլլա՞յ: — Այո:

Մարշըլ եւ ես իրարու երես նայեցանք: Մեր Ֆրանսացիին ծրագիրը հիանալի էր: Եթէ խանգարուած ըլլային պանդոկին բոլոր հեռախօսի թելերը, ուրեմն Լէյսիի ընկերը ստիպուած պիտի ըլլար պանդոկէն ելլել եւ ուրիշ տեղէ մը Մարթէ Ռօլոյին տեղեկացնել այդ գիշերուան երգին բառերը: Մարշըլ ձեռքերը կը շփէր: Հետաքրքրական օր մը ունէինք մեր առջեւ:

— Իբրեւ լաւագոյն մասնագէտ անշուշտ ձեզի պիտի դիմեն, շարունակեց Ֆօնթիւի, այն ատեն դուք ձեր գործաւորները պիտի ղրկէք, անոնք կարեւոր խանգարում մը պիտի գտնեն, արհեստագիտական բացատրութիւնը դուք կուտաք այլեւս:

— Անշուշտ:

— Խանգարումին բուն կէտը գտնելու համար, ձեր գործաւորները պիտի ստիպուին քննել բոլոր սենեակներու հեռաձայնի գործիքներն ու թելերը: Ի մէջ այլոց պիտի քննեն նաեւ թիւ 244 սենեակին հեռաձայնի թելերը: Ձեր գործաւորը հոն բան մը պիտի գտնէ, որովհետեւ ես վստահ եմ թէ երկրորդ թել մըն ալ կապուած է այդ գործիքին: Այս ըսածս հաստատելէ վերջ, ձեր գործաւորը ոչ ոքի պիտի արտայայտուի այս մասին: Հասկցա՞ք Պ. Մաքֆարլէյն:

— Կատարելապէս:

— Շնորհակալ եմ, Պ. Մաքֆարլէյն: Շատ համակրելի էք: Ես ալ ձեզ նման կը սիրեմ քիչ խօսիլ եւ շատ գործել:

Մարշըլ եւ Մաքֆարլէյն մեկնեցան:

— Դժուա՞ր է այս երգերուն տուները գրել, հարցուց յանկարծ Ֆօնթիւի: — Ոչ:

— Կրնա՞ք դուք ալ գրել: — Դիւրաւ:

— Որքա՞ն ժամանակի մէջ:

— Տասը վայրկեանէն:

— Այդքա՞ն միայն:

— Հապա ի՞նչ կարծեցիք: Նախ պէտք է գրել վերջին տողը, յետոյ միւսները:

— Հապա նշանախօ՞սքը:

— Այդ պարագային նախ պէտք է գրել տողերուն առաջին տառերը: Յետոյ տողերը. շատ պարզ է:

(Շար.)

Անգլիա կ'նախաձեռնէ

Անգլիական կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ պատրաստ է փոխադարձ պաշտպանութեան դաշնագիր մը կնքելու Ֆրանսայի, արեւմտեան Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի հետ, զօրացնելու համար արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը : Դաշնագիրը պիտի կնքուի քանի մը շաբաթ վերջը, երբ վեց պետութիւնները ստորագրեն Եւրոպայի պաշտպանութեան հաւաքական դաշինքը:

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Նափոլէոնեան պատերազմներէն ի վեր, առաջին անգամ է որ Անգլիա զինուորական դաշնագիր մը կը կնքէ Գերմանիոյ հետ: Արդարեւ, դաշնագիրը Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ վրայ կը տարածէ զինուորական օգնութեան երաշխիքները որոնք նախատեսուած են Պրիւքսէլի դաշինքին մէջ :

Այս նոր դաշնագիրը աւելի պիտի ամրապնդէ կապերը Անգլիոյ եւ միւս ցամաքային երկիրներուն միջեւ, որոնք մեծ գոհունակութեամբ ողջունեցին տրուած որոշումը : Ֆրանսայի համար այս յանձնառութիւնը կը նշանակէ թէ երբ միացեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ճակատին, չեն կրնար առաւ մը Գերմանիոյ հետ կռուիլ առանց Անգլիոյ մասնակցութեան : Եթէ դաշնակիցներէն մէկը յարձակում կրէ, միւսները օգնութեան պիտի հասնին անմիջապէս: Այս համաձայնութիւնը պիտի տեւէ ցորչափ տեւէ Ատլանտեանի դաշինքը: Դաշնագրին մէկ առաւելութիւնն ալ այն է որ Գերմանիա պիտի չկրնայ բաժնուիլ միացեալ ճակատէն :

Թունուզի խնդիրը

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը մերժեց օրակարգ անցընել Թունուզի խնդիրը, ինչպէս գրած էինք երէկ: Թեր քուէարկած էին Խ. Միութիւնը, Փաքիստան, Չինաստան, Չիլի եւ Պրազիլիա դէմ՝ Անգլիա եւ Ֆրանսա. Թուրքիա մնացին Մ. Նահանգները, Յունաստան, Թուրքիա եւ Հոլանտա:

Վեց տարիէ ի վեր առաջին անգամ է որ Ապահովութեան Խորհուրդը կը մերժէ լսել Ազգաժողովին անդամներէն մէկուն դիմումը: Միեւնոյն ձեւով մերժուեցաւ ունկնդրութեան ընդունիլ տասը արաբական եւ ասիական պետութեանց բացատրութիւնները, ի պատասխան Ֆրանսական պատուիրակին յայտարարութեան զոր նախատական կը համարին: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ դանդատողները պիտի չարունակեն ամէն միջոց փորձել, իրենց տեսակէտները արժեցնելու համար :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Փաքիստանի ներկայացուցիչը, Ահմէտ Պոխարի, յայտարարեց թէ Թունուզի կացութիւնը շատ ծանր է եւ կը սպառնայ միջազգային խաղաղութեան, հետեւաբար Ապահովութեան Խորհուրդը իրաւասու է քննելու խնդիրը: Այս առթիւ ըսաւ թէ «Ֆրանսա բարեկարգութիւնը վերահաստատել փորձած ատեն, կը նմանի առակին մարդուն որ կը սեղմէր զոհին կոկորդը, խեղդելու համար»:

× Թունուզի նոր դահլիճը հանդիսաւորապէս տեղաւորուեցաւ պէյին ապարանքին մէջ: Ֆրանսական իշխանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ, նախարարներուն ապահովութեան համար: Գչ. օր նոր ցոյց մը տեղի ունեցաւ վարչապետին բնակարանին առջեւ: Ցուցարարները կ'աղաղակէին.— «Կեցցէ Շենիք» (Նախորդ վարչապետը):

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ

Ֆրանսայի Ֆոնտէն գաւառի Քրէապէ գիւղաւանին մէջ (Թուռ) կ'ապրէին երկու եղբայրներ, Շաւարշ եւ Պօղոս Քիպարեան: Դրացիները նկատելով որ քանի մը օրէ ի վեր մէջտեղ չկան, տուն կ'երթան եւ Պօղոսը կը գտնեն կախուած, յարդանոցին մէջ: Ասոր վրայ ոստիկանութեան իմաց կուտան, որ Շաւարշն ալ կը գտնէ մեռած, նկուղին մէջ: Կիսամերկ էր, ծածկուած պարկերով, բոլորտիքը տարօրինակ սրուակներ :

Թուռի հարցաքննիչ դատաւորը, դատախազին փոխանորդը եւ ուրիշ պաշտօնատարներ անմիջապէս կը փութան դէպքին վայրը: Բժշկական քննութիւնը ցոյց կուտայ թէ Շաւարշ մեռած է ծանր կողատապէ: Մահուընէն քանի մը օր առաջ, աւետարականի մը ըսած էր թէ՝ «եղբայրը պիտի մեռնի, ինքն ալ առանձին չի կրնար ապրիլ»: 36 տարեկան էր:

Կը կարծուի թէ՝ երէց եղբայրը Պօղոս Քիպարեան, ուզած էր նախապէս ինքզինքը թունաւորել պղինձի ծծմբատով, բայց վերջը միտքը փոխած եւ ինքզինքը կախած է :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Le Cadetի սրճարանի վերնայարկը: Երեկոն նուիրուած է ողբացեալ ընկեր ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆի յիշատակին :

Կը խօսին Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ:

ԶՈՄՈՒՆԻՔ

Ապրիլ 20ին, կիրակի, կէսօրէ ետքը, Փարիզ, Զոմունիք կազմակերպած են տարեկան հանդիպում մը, Քատէի սրճարանին վերնայարկը: Թէյասեղան, ընտանեկան մթնոլորտ, գեղարուեստական վայելք :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է գեղեցիկ խնջոյք մը : Այս շաբաթ ժամը 20ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը ներկայացուի «Կծծի հօրեղբայրը»:

Առատ ուտելիք եւ խմելիք : Մուտքը ազատ է

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Կապ. Խաչի, այս կիրակի ժամը 15ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ :

Նոյն օրը առաւօտուն, ժամը 9ին, Ս. Մարթէնի եկեղեցիին մէջ կը մատուցուի պատարագ եւ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն Մեծ Եղեռնի նահատակներու յիշատակին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ

Բարեկամական Միութեան տարեկան պարահանդէսը ի նպաստ իր հիւանդ եւ կարօտ ընկերներուն: Այս շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս AU CLUBի շքեղ սրահներուն մէջ 51 rue Grignan :

Մասնակցութեամբ ծանօթ Orchestre Eddie Tournel et son emsemble (de Casino d'Aix) :

Գեղարուեստական բաժին Ճոխ պիւֆէ

Կը ՓՆՏՌՈՒԻ Վետիի շրջանէն Դաւալու գիւղէն (Հայաստան) Մնացական Տէր Գէորգեանը (կամ Տէրեան), հօրը անունը Գէորգ, մօր՝ Նազիկ (ծնեալ Պետրոսեան, Նորքցի), եղբօրը՝ Վաչական որ մինչեւ 1945 կը գտնուէր Հոլանտա : Կը կարծուի թէ Գերմանիա անցած է: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի :

Յարութիւն Գօճաօղլանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խորէն Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Եուսուֆեան, Տիկին Յուլիանէ Քանարեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վահան Գրիգորեան (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Գրիգորեան (Ռումանիա), Գրիգոր եւ Սուրէն Գրիգորեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Նշան Քոստիկեան (Ամերիկա), ինչպէս նաեւ Եուսուֆեան, Յակոբեան, Քանարեան, Գօճաօղլանեան, Բալուեան, Գրգորեան, Կոմիճեան ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, աղջկան, հարսին, զարմուհիին եւ ազգականուհիին

ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԳՕՃԱՕՂԼԱՆԵԱՆի
(Ծնեալ Գրիգորեան)

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ 35 տարեկան երիտասարդ հասակին, երեքշաբթի 15 Ապրիլ, իր բնակարանը, 7—9 rue Sambre-Meuse, Paris (10)

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 16.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Pantinի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի իբրեւ այն նկատել ներկայս :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Salle des Fêtes, rue Voltaire, Ալֆորվիլ:

Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Ալֆորվիլի Պ. քաղաքապետը իր հետեւորդներով:

Նախագահութեամբ Սերովբէ Ծ.Վ. Մանուկեանի

Արտասանութիւն, պար, երգ :

ՆԱՀԱՏԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Արփիար Տէր Արսէնեան կը հրաւիրէ իր բոլոր ազգականներն ու բարեկամները ներկայ ըլլալ պատարագի ու հոգեհանգիստի հանդիսաւոր արարողութեան որ պիտի կատարուի Նոր Կիրակիի առաւօտուն ժան Կուժոնի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ լուսահոգի հօրը ՏԷՐ ԱՐՍԷՆ ՔՀՆՅ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆի, որ նահատակուեցաւ Տէր Զօրի մէջ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Եչ. 17 Ապրիլ ժամը 21ին Ակնունի ենթ.:
ՇԱԲԱԹ, 19 Ապրիլ ժամը 21ին, Քրիստափոր ենթ:
ԿԻՐ. 20 Ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Զաւարեան ենթ.:
ԿԻՐ. ժամը 15.30ին Խաժակ խումբ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր եւ անյետաձգելի օրակարգ :

ՍԵՒՐԱՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ընկերուհի Դատաւորեանի բնակարանը, 31 rue Ille de France: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise: Նիւթ՝ Ապրիլեան Եղեռնը: Կը խօսի ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Պիտի ըլլան նաեւ արտասանութիւններ :

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ եւ շրջանի ներկայացուցչական ժողովի շարունակութիւնը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, նախկին ժողովին տեղը: Կը յանձնարարուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Մայիս 28»ը կը տօնուի Վալանսի մէջ, Մայիս 31ին շաբաթ երեկոյ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղը հրաւիրած է Փարիզի Մուրատեան վարժարանի Թատերախումբը, Մարսիլիոյ մէջ ներկայացնելու մեծ գնահատանքի արժանացած իրենց խաղերը :

Մարսիլիաբնակ հայրենակիցներ, օգտուեցէք այս բացառիկ առիթէն, խուռներամ փութալով, 20 Ապրիլին կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Théâtre G. Verdi - Casa d'Italia, 53 rue d'Alger Թատերասրահը:

Տոմսերը նախօրօք ապահովեցէք.— Նախկին Սանուց Միութեան բոլոր անդամներէն: Պ. Ս. Էքշէրճեանէն, 40 La Canebière, Marseille: Պ. Ա. Շեխիկեանէն, Pharmacie Centrale, 1 Bld. d'Athènes, Marseille :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 18 AVRIL 1952 Ուրբաթ 18 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6741-Նոր շրջան թիւ 2152

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ՄԻԱՅՆ ՈԳԻՆ ԱՌՆԷԻՆՔ

Երէկ երկու հատուածներ արտատպեր էինք Պոլսոյ «Անձնուէր Ընկերութեան» մասին (կազմուած՝ 1860ին)։

Ինչպէս կարդացիք, ընկերութեան անդամները ուխտեր են «ամէն մէկերնին մէկ կողմ երթալով այն տեղին պանդուխտ Հայերուն կարդալ ու գրել ուսցընելու» (սորվեցնել)։

Այս առթիւ, փնտռեր գտեր են նաեւ «ձրի գիրքեր ընծայող անձինք», որպէսզի «ամենեւին ծանրութիւն» չբեռնաւորեն «մեր պանդուխտ եղբայրերուն վրայ»։

Այն օրերու թերթը, «Մեղու», այլապէս շահեկան մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ «Անձնուէր»ի գործունէութեան մասին.

— «Այս ընկերութիւնը օր օրի մեծնալու վրայ է. արդէն քսան - երսուն ուսումնական երիտասարդներ ամէն կիրակի խաները, մաքսատունները, նաւամատոյցները եւ ուրիշ տեղեր կը պտտին, ո՛ր տեղ 100, ո՛ր տեղ 50 աշակերտի կարդալ եւ գրել ուսցնելու»։

Գործնական աշխատանքին հետ, ընկերութիւնը բարոյական - հոգեբանական մտահոգութիւն մըն ալ ունեցեր է, ա՛յնքան սրտառուչ եւ օրինակելի։ Փափկանկատութիւն մը, որ կրնայ իբրեւ դաս ծառայել շատ մը ինքնահաւան մեծապատիւներու, նոյնիսկ... ընկերվարական տեսակէտով.

— «Այս ընկերութեան պայմաններէն մէկն է սա. ամէն Հայ ընկեր է, ո՛ր մէկը աշակերտներ կարդացնելով, ո՛ր մէկը առանց գիրք ճարելով, ո՛ր մէկն ալ թէ վարժապետները թէ աշակերտները քաջալերելով եւ կամ զանոնք չծաղրելով ու չյուսահատեցնելով»։

Անշուշտ շատեր պիտի չըմբռնեն վերջին պարբերութեան իմաստը։

Ահա թէ ինչ ըսել կ'ուզեն.

— «Ուստի, ո՛վ որ կը ծաղրէ այն 40 — 50 տարու Հայերը, որ կարդալ ուսնելու սկսած են, 25 — 30 տարու վարժապետի մը առջեւ ծունկ չոքած տեսնելով կամ զանոնք վհատեցնելով թէ այն տարիքնուն ետքը ա՛լ չեն կրնար ուսնիլ՝ այնպիսի անձը թշնամի է Ազգին»։

Ընկերութիւնը հիմնական առաջադրութիւն մը ունեցած է, կարդալ - գրել սորվեցնելով այս «դուրսեցի» աշակերտներուն։

Անոնք «նոր մը ուսցնելու պիտի աշխատին իւրաքանչիւրը իրեն երկրին մէջ»։

Անգամ մը եւս կարդացէք երէկուան եւ այսօրուան հատուածները, եւ ձեր առջեւ պիտի ունենաք ոչ միայն գործնական, այլեւ արդիական ծրագիր մը։

Եթէ միայն «Անձնուէր»ի առաջադրութեանց ոգին առնէինք, ո՛րքան ճամբայ կտրած պիտի ըլլայինք, ի խնդիր սերունդի փրկութեան։

Նորերուն հետ, այսօր ալ կան 40 — 50 տարեկաններ, որոնք նոյնպէս դասընթացքի մը կը կարօտին։ Այստեղ եւ ամէն տեղ։

Բայց մենք ուշադրութիւնը կեդրոնացնենք նորերուն վրայ, որոնք միջազգային ասար են դարձած, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի պողոտաներուն վրայ։

Մօտաւորապէս հարիւր տարի առաջ Պոլսոյ մէջ կազմուած «Անձնուէր»ը բան մը չի՞ խօսիր մեր գոյնզգոյն կազմակերպութեանց եւ Միութեանց սրտին։

Այդ ընկերութեան աշխատանքի պայմաններէն մէկն ու մէկը չի՞ կրնար ցնցել մեր դրոց - բրոցներուն եւ բոլոր պիտանի ուժերուն թմրած ջիղերը։

Երէկ «անձնուէրները» ասպարէզ կը նետուէին գդացումով։ «Ի սէր ազգութեան»։ Եւ ո՛վ որ կը համարձակէր ծաղրել կատարուած աշխատանքը, «Ազգի Թշնամի» կը համարուէր։

Կ'ըսեն թէ այսօր շատ աւելի ազգասէր, հայրենասէր ենք։ Աւելի գիտակից եւ հասուն։

Ուրեմն ինչո՞ւ անճրկիլ, տիրաբար եւ արխաբար վարելու համար սերունդի փրկութեան գործը։

Եթէ «անձնուէրներ» կը պակսին, կամաւորներ ժողվենք։

Շ.

Թանկագին նուէր մը

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Հսկայ մատեան մը որուն նմանը հազուադիւպօրէն կրնանք գտնել հնութեանց մեծ թանգարաններու մէջ, կը հանգչի Կեդր. Կոմիտէի դրասեղանին վրայ, Լիբանանէն Ֆիլատելֆիա բերուած ընկեր Սարհատեանի՝ եւ Ֆիլատելֆիայէն Պոսթըն՝ ընկեր Եղիշէ Մելիքեանի կողմէ։

Մատենաձեւ յուշածրար մը, որ կը բացուի Վարդան Մամիկոնեանի նկարով եւ կը պարունակէ նկարները բազմաթիւ ազգային գործիչներու, եկեղեցական, զինուորական եւ գրական դէմքերու, թիւով աւելի քան երեք հարիւր, — ճոխ եւ բազմապիսի բովանդակութիւն՝ չքեղ պատեանի մը մէջ։

Կողքերը ընկուզենի տախտակէ, եւեւէն իրարու ագուցուած արոյրեայ ծխնիներով, առջեւէն իրարու կը միանան երկու արծաթ փականքներով՝ մէկուն վրայ քանդակուած Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Զինանշանը, միւսին վրայ՝ Արարատ լեռը։ Ճակատը, երկայնքին ու լայնքին, կէտկիտեալ կամար մը խորանակերպ, որուն ներսը դեղաքանդակ կ'երեւին Հ. Յ. Դ. տառերը, 1890—1950 թուականները եւ կուսակցութեան զինանշանը։ Ճակատի կողքին ետեւ հետեւեալ արձանագրութիւնը՝ մետաղեայ տախտակի մը վրայ.—

Նուէր՝ Վարդան Շահպազի.— Գործ՝ Յ. Այվազեանի.— Նկար՝ Տիրան Անեմեանի.— Քանդակ՝ Ն. Նոխուտեանի.— Լուսանկարիչ՝ Պետօ. — Մետաղեայ մասեր՝ Զարեհ Սարեան։

Ուրեմն խումբ մը ընկերներ, կանխամտածեալ ծրագրով, իւրաքանչիւրն իր մասնագիտութեամբ, տքնած են առանձնաբար եւ ապա համադրած իրենց ջանքերուն արդիւնքը գործի մը մէջ՝ արտաքուստ ճաշակաւոր եւ գեղագիտական, ներքուստ՝ ճոխ, այլազան եւ հրապուրիչ։

Այս գործն է ահա, զոր ընկեր Վարդան Շահպազ, փաստաբան եւ ծերունազարդ վեթերանը, կը ձօնէ Կեդր. Կոմիտէին, կուսակցութեան վաթսունամեակին առթիւ։

Եւ Կեդր. Կոմիտէս երախտագիտութեամբ կ'ընդունի այս չքնաղ նուէրը, զոր պիտի պահէ գուրգուրանքով, եւ իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ ալեհեր նուիրատուին եւ անոր գործակիցներուն։

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետին արտակարգ ներկայացուցիչը, նախկին դեսպան Ամր փաշա, Պ. Իտընի յանձնելով անոր մասնաւոր նամակը, 70 վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունեցաւ։ Կը հաւաստեն թէ Ամր փաշա բացէ ի բաց պարզած է Եգիպտոսի տեսակէտները Սուտանի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին։ Սուտանի ընկերվարական հանրապետական կուսակցութիւնը եւ ուրիշ հոսանքներ յայտարարեցին թէ ինքնավարութիւն կը պահանջեն այս տարուան ընթացքին, եւ չեն հանդուրժեր որ խնդիրը նորէն ձգձգուի Անգլիոյ կամ Եգիպտոսի կողմէ։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան անդամներէն 5996 հոգի «մաքրագործուած են», վերջերս, իբրեւ «անվստահելի», ինչպէս հաստատեց դիկտատորը, Էնվէր Հօճա, ճառ մըխօսելով Մարտ 31ին։ (Ճառը հրատարակուած է Կոմինֆորմի պաշտօնաթերթին մէջ)։

ՈՍԿԻՆ ԲԱՐՁՐԱՑԱՒ առջի օր, Փարիզի հրապարակին վրայ 509.000 ֆրանքէն հասնելով 518.000ի Տոլարը ազատ շուկային մէջ կ'արժէր 408 (Գչ. 399). սթերլինը՝ 990ի (985) եւն.։

ԶԱՏԿԻ տօներուն առթիւ արկածներէ մեռած են 55, վիրաւորուած՝ 154 հոգի։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մամուլի վերատեսուչը, Ռումլէր, Պերլինի արեւմտեան շրջանը ապաստանեցաւ, բազմաթիւ փաստաթուղթեր ալ փախցնելով։

ՃԱՓՈՆԻ դաշնագիրը ստորագրուեցաւ նախագահ Թրումընի կողմէ։ Գործադրելի է ապրիլ 28էն սկսեալ։

Ի՞նչպէս պիտի գործադրուի հարկային ներումը

Երէկ մանրամասնութիւններ հաղորդած էինք ելմտական օրէնքի զանազան տրամադրութեանց մասին։

Պաշտօնաթերթը Ապրիլ 17ին շրջաբերական մը հրատարակեց հարկախոյսներու համար հաստատուած ընդհ. ներման մասին։ Մեր հայրենակիցներու մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնենք հետեւեալ կէտերը.—

1.— Ընդհ. ներումէն բոլորովին դուրս պիտի ձգուին այն հարկախոյսները որոնք երեւան հանուած են օրէնքին հրատարակութեան ատեն (14 ապրիլ)։

2.— Օրէնքը պատիժներէ ազատ կը կացուցանէ այն հարկատուները որոնք որեւէ յայտարարութիւն չեն յանձնած, բայց կը պարտադրէ վճարել պարզ տուրքերը, նկատելով որ անոնք խուսափած են իրենց տարրական պարտաւորութիւններէն եւ նոր պայմանաժամ մը կը շնորհէ, օրինական յայտարարութիւնները յանձնելու համար։

Այս երկու դասակարգերէն դուրս, միւս բոլոր հարկատուները վերջնապէս պիտի համարուին կանոնաւոր։ Այն օրինազանց հարկատուները որոնք անճիշդ յայտարարութիւններ յանձնած են 1952 Յունուար 1էն սկսեալ եւ դատական հետապնդումներու չեն ենթարկուած, տասնըհինգ օր պայմանաժամ պիտի ունենան, Ապրիլ 14էն սկըսեալ, անհրաժեշտ ճշդումները կատարելու համար իրենց յայտարարութեանց մէջ, առանց պատիժներ կրելու։ Ամէն պարագայի մէջ, վերջին ժամկէտը (պայմանաժամ) պիտի երկարաձգուի մինչեւ 5 Մայիս։

Ան որ իր դրամագլուխը պահած է տուրքէն վախնալով, պարտաւոր է յետագային ապացուցանել թէ այդ գումարները իրապէս ունէր ընդհ. ներման միջոցին։ Իր յայտարարութիւնը ստուգուած ատեն, պէտք է ապացուցանէ թէ հարստացումը տեղի ունեցած է ընդհ. ներումէն առաջ։ Այն հարկատուները որոնք արդէն իրենց անհատական գործերուն մէջ շահարկած են կամ կ'ուզեն շահարկել իրենց դրամագլուխները, պարզապէս պիտի սրբագրեն իրենց հաշուապահութիւնը, ցուցնելու համար իրական մթերքը կամ դանձը։

Շրջաբերականը մասնաւորապէս կը յանձնարարէ նախկին հարկախոյսներուն չսպասել մինչեւ 1952 Յուլիս 1, յարգելու համար օրէնքին տրամադրութիւնները։

× Վարչապետը, որ Միջերկրականի ափերը գացած էր հանգստանալու համար, յանձնարարեց նահանգապետներուն եւ ազգ. տնտեսութեան ընդհ. քննիչներուն «մատնանշել մսխումները, ծայրայեղ աշխատանքները, հսկել հիւանդանոցներու գիներուն վրայ (հաշիւ եղած է որ հիւանդութեան առթիւ ընկերային ապահովութեան սնտուկէն վճարուած գումարը 45 միլիառէն (1950) 50 միլիառի բարձրացած է 1951ին)։

Վարչապետը կը հրաւիրէ նաեւ միջոցներ ձեռք առնել, գիները իջեցնելու համար, ի հարկին ստուգումներ կատարելով։ «Միեւնոյն ատեն պէտք է զգուշանալ աշխատավարձքի յաւելումներէ, զանոնք կապելով գիներու բարձրացման հետ։ Աշխատավարձքի յաւելումը իրական արժէք ունի երբ գիները հաստատուած վիճակի մը հասած են»։

× Եւրոպայի Վճարումներու Միութեան մէջ Ֆրանսայի պարտքը մարտին իջած էր 29.500.000 տոլարի, շնորհիւ ներածումներու կրճատման։ Փետրուարին 129.800.000 տոլար էր։

Ամերիկան ալ պիտի օգնէ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Անգլիա խոստացած է փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինքներ կնքել Եւրոպայի վեց զինակից երկիրներուն հետ, որպէսզի չխախտի միացեալ ճակատը

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ Ամերիկա պատրաստ է Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին պարունակած երաշխիքները տարածելու Եւրոպայի պաշտպ. ճակատի բոլոր անդամներուն վրայ, երբ պատրաստ ըլլայ եւրոպական բանակը եւ ստորագրուի առժամեայ պայմանագիրը Գերմանիոյ հետ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այս խոստումը կը նշանակէ ՀԱԿի (Հիւս. Ատլանտեանի Կազմ.) բոլոր առաւելութիւնները տրամադրել Գերմանիոյ, թէեւ այդ երկիրը պաշտօնապէս անդամ պիտի չըլլայ եւ ուղղակի ձայն պիտի չունենայ կազմակերպութեան գերագոյն խորհուրդներուն մէջ։

ՀԱԿի դաշինքին համաձայն, իւրաքանչիւր անդամ իր յարմար դատած օգնութիւնը պիտի տրամադրէ ուրիշ ոեւէ անդամի, երբ ան յարձա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԿԸ ԳՐԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ..

Հայ Յեղափոխութիւնը « սխալ » մը եւ անխորհուրդ շարժում մը նկատելէ ետք, Ալպօյաճեան կը դատապարտէ անոր ղեկավարները, որ արտաքին, օտարներու օժանդակութեան վրայ « յոյս » դրեր են :

Մարդ կը զարմանայ յօդուածագրին « պատմագիտութեան » վրայ: Եղա՞ծ է Յեղափոխութիւն մը, որ օգնութիւն փնտռած չըլլայ դուրսէն, դրացիներէն կամ շահակիցներէն: Սկսած ֆրանսական եւ իտալական յեղափոխութիւններէն, մինչեւ պալքանեան երկիրներունը, մինչեւ Ամերիկայի յեղափոխութիւնը, դուրսէն օգնութիւն ակընկալած են: Անշուշտ, եթէ միայն դուրսի վրայ յոյս դրուէր, դատապարտելի պիտի գտնէինք, բայց մեղք մը չէ, երբ ժողովուրդ մը իր պայքարի ընթացքին դուրսէն ալ օժանդակութիւն մը ակնկալէ : Անմտութիւն պիտի չըլլա՞ր մերժումը նման օժանդակութեան մը, եթէ տրուէր :

Ինչ կը վերաբերի ժամանակին ու պատրաստուածութեան, որոնց մասին այնքան բառ ու ճարտարանք կը թափէ, հաստատելու համար հայ յեղափոխութեան անժամանակ եւ անպատրաստ ըլլալը, կը կարծենք թէ ատոնք ենթադրական, երեւակայական արժէք մը ունին միայն: Ընկերային շարժումները կարելի չէ թուագիտութեան ենթարկել : Ո՞վ , ո՞ր պատմաբանը պիտի ճշդէր թէ ժամանակը հասած է ոտքի կենալու. ո՞ր մարդարէն պիտի հաստատէր թէ ժողովուրդ մը պատրաստ է յեղափոխութեան, եւ, հետեւաբար, յաջողութիւնը երաշխաւորուած :

Երբ դանակը մէկուն վզին կը դրուի եւ կը սկսի շարժիլ, կարելի չէ ըսել, թէ մորթուողը պէտք է յարմար պահը ընտրէ՝ պոռալու եւ ընդվզելու համար ...

Պատահական, կտոր - բրդուճ նամակներ յիշելով մեր յեղափոխական գործիչներէն, կամ աջէն ձախէն, Նանսէնէն մինչեւ Ռոստոմ քանի մը տող մէջ բերելով, առնուազն բարեխղճութիւն չէ ապացուցանել փորձելը՝ թէ հայ յեղափոխութիւնը անժամանակ էր, կամ ձախողանքի դատապարտուած :

Եթէ Ռոստոմի հինգ տող խորհրդածութիւնը Հայկ. բարենորոգումներու մասին, ան ալ պատկերալից ու կէս մը հեգնական, Ալպօյաճեանի շնորհին կ'արժանանայ, անդին նոյն Ռոստոմէն 500 էջ կարելի է գտնել, որոնցմով յեղափոխութեան հրաւէր կը կարդայ ան, պատճառաբանելով շարժման անհրաժեշտութիւնը, հայ ժողովուրդի գոյութեան համար իսկ :

Հայ յեղափոխութիւնը, այո, արիւնի առիթներ ալ ստեղծեց ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ : Բայց արիւնին հետ չափուա՞ծ է նաեւ անոր բերած բարիքը: Այն ազգային գիտակցութիւնը՝ զոր յեղափոխութիւնը տուաւ Հայուն, ազգ դարձնելով զայն, ազգային ու հոգեկան միութիւն ստեղծելով ընդհանրական նպատակներու շուրջ : Վիրաւորուեցաւ հայ ժողովուրդը, բայց Ազատութեան ու անկախութեան ճամբուն վրայ դրուեցաւ, ուր զարմանեց ինքզինք: Հայոց պատմութիւնը պանծալի էջերով լեցուեցաւ, դառնալով ապագայ սերունդներու համար անսպառ ներշնչարան :

Վարդանանց հերոսամարտը, իր պարտութեան մէջ իսկ, 1500 տարիէ ի վեր հոգեպէս կ'ապրեցնէ Հայը, ֆիզիքապէս ալ ապահովելով Հայուն գոյութիւնը: Ազգերը մարմիններէ առաջ, հոգիով կ'ապականին ու կ'անհետանան :

Ֆիզիքական գոյութիւն ըսուածը , յաճախ , պատրանք է, որովհետեւ շատ աւելի դիւրին է ֆիզիքական կորուստներու դարմանումը, քան հոգեկանը: Յեղափոխութեան հետեւանքով չէր որ կորսուեցան հայ գաղթականութիւններէն շատերը, սկսած Լեհաստանէն: Այսօր իսկ մեր աչքերուն դիմաց՝ կորսուելու վտանգին առջեւն են շատ մը հայ գաղթուածներ, Խ. Միութեան մէջ ցրուած հայ գաղթուածներէն մինչեւ արտասահմանի մէկէ աւելի գաղութները: Եթէ պիտի փրկուին անոնք, պիտի փրկուին ոգիով, ազգային շունչին պահպանումով :

Անշուշտ լաւ է որ պրպտենք, խորապէս սերտենք Հայոց պատմութիւնը, ճշդումներ ընելու եւ մեր ապագայ գործունէութեան ծիրը գծելու համար: Մատնանշենք վրիպումները, յանցանքները նոյնիսկ, եթէ կան. բայց մտքի պարկեշտութեամբ եւ իրապէս անկախ կարծիքներով, ոչ թէ հպատակ՝ կանխակալ եւ քինախնդիր տրամադրութիւններով :

Պ. Ալպօյաճեան չի գոհանար իր անիրաւ այս կարծիքներով, եւ աւելի հեռուն կ'երթայ: Հայ յեղափոխութիւնը մեղադրելու համար, կը յայտարարէ թէ ան «հոգի ու գիտակցութիւն» ալ տուած չէ հայ գաղթուածներուն, որովհետեւ 1915ին « ոչխարի հօտերու» պէս անապատները քշուած են անոնք, առանց դիմադրելու ...

Ըսե՞նք նորէն, թէ առնուազն անբարեխիղճ պէտք է ըլլայ մարդ, նման մեղադրանք մը նետելու համար մեր տարագիրներու ճակտին: Կը զարմանանք. արդեօ՞ք անմիտ ու «անխորհուրդ» դիմադրութիւն մը պիտի չըլլար անապատին մէջ , եթէ կիներու, մանուկներու, անզէն այրերու մերկ ու անօթի բազմութիւնները ըմբոստանային պահ մը, երբ մանաւանդ միշտ յոյսը կար թէ տեղ մը, կայան մը, քաղաք մը պիտի հասնէին: Ի՞նչ պիտի գրէին արդեօք Ալպօյաճեանները նման յուսահատական եւ անխուսափելիօրէն բնաջնջումի յանգող ըմբոստութեան մը պարագային... Մնաց որ պատահած են նման դէպքեր ալ եւ դաժանօրէն զսպուած: Պատմաբան պարոնը, յանկարծ յեղափոխական դարձած, կ'ուզէ շահագործել հայ տարագիր գաղթուածներու ողբերգութիւնը: Բայց, վարժուած մութ ու բացասական գիծերը միայն տեսնելու, չի յիշեր այն հերոսական դիմադրութիւնները, զոր կազմակերպած են Վասպուրականի, Սուէտիայի, Ուրֆայի, Շ. Գարահիսարի եւ այլ վայրերու հայ գաղթուածները: Զունի անոնց համար համակրանքի որեւէ խօսք: Զոր ու դաժան, կը պապանձի հայկական հերոսական շարժումներուն հանդէպ, բայց պերճաբան իմաստուն կը դառնայ, երբ հայ յեղափոխութիւնը կը ծուատէ, անոր մէջ մասնաւոր դէմքեր ու դրօշակներ տեսնելով ...

Չի գոհանար իր այս ուրացումներով ալ եւ իբրեւ «անկախ» պատմաբան, կ'ուրանայ հայ յեղափոխութեան դերը՝ Հայկական Անկախութեան հաստատման մէջ ալ: Հայկ. Հանրապետութիւնը « Թրքական ճնշումի» արդիւնք նկատելով, հանգիստ սրտով կը յայտարարէ թէ Հայերը «մաս ու բաժին չունէին» անոր մէջ :

Չի հարցներ, թէ ինչո՞ւ մղուեցան Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսայի կռիւները. չի հարցներ, թէ Թուրքիոյ համար աւելի լաւ չէ՞ր մնացեալ հայութեան բնաջնջումը, եթէ կարենար գլուխ հանել: Ու չի հարցնէր, թէ Անկախութեան նախօրեակը հաստատուած չէ՞ր արդէն Վասպուրականի մէջ, բուն իսկ հայ յեղափոխականներուն ձեռքով :

Այս հարցերը չի տար, որովհետեւ անոնց պատասխանները կրնան փլցնել իր հակայեղափոխական կառուցումները :

Ինչ դժբախտութիւն մեր ժողովուրդին համար, երբ պատմիչները հոգիով ցամաք են եւ մտքով բութ :

Ուրացողներ շատ ունեցած ենք :

Թող մէկ հատ աւելի ըլլայ, հոգ չէ թէ պատմութեան ուրացող ըլլայ ան :

Կուգայ ժամանակը եւ կը գրուի Հայոց իրաւ ու շքեղ պատմութիւնը :

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Ընդ հուր եւ ընդ ջուր

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, ողողումները եւ անտառային հրդեհները անձախընթաց առիթներ կը գործեն Թուրքիոյ մէջ: Այս առթիւ Պոլսոյ Եէնի Իսթանպուլ թերթը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ (6 Ապրիլ).

— Մէկ կողմէ մեր գետակները, ջուրերը կը յորդին եւ ակնթարթի մէջ կը փճացնեն մարդոց տարիներու վաստակը, եւ միւս կողմէ մեր անտառները միասմի կը բռնկին, եւ կրակը կը լափէ մեր դալար բնութիւնը :

Կարծես աշխարհի մէջ արիւնի պայքար մը կայ, եւ անցեալ մեղքի մը քաւութիւնն է որ կը զգանք այսօր: Այսօր մեղք մը կը գործենք, եւ 100 — 200 տարի վերջ, այդ մեղքը կ'երթայ կը գտնէ մեր անմեղ եղբայրները: Այն գիւղացիները, որոնց արտերն ու տուները ջուրերուն տակ մնացած են այսօր, կը կրեն իրենց նախահայրերուն պատիժը: Ամէն տարի, կատաղի հեղեղներուն դէմ կը մաքառին, բան մը կարենալ փրկելու համար :

Երբ ձմեռը անցնի եւ օդերը տաքնան, Թուրք գիւղացին մէկ բանի կը սպասէ,— հեղեղին: Ալ վարժուած է անոր, գիտէ թէ ջուրերը պիտի սրբեն ու աւլեն, բայց նորէն ալ իր բերքը հոն կը ցանէ: Կը կտրէ նաեւ քանի մը ցանցառ ծառերը, որոնք սարալանջերու վրայ մնացած են տակաւին, եւ չի խորհիր արդիւնքին վրայ: Այծեր կը ճարակին նորաբոյս ծիլերուն մէջ: Ոչ իսկ կը խորհինք թէ հեղեղները ինչու լեռներէն կ'իջնեն եւ կը տարածուին արտերու մէջ: Մեր բախտը յանձնած ենք անըմբռնելի եւ մութ դիպուածին: Միայն այսօրուան վրայ կը խորհինք, վաղը Աստուած ողորմած է, կ'ըսենք : Մինչդեռ ազգի մը կեանքին մէջ այսօրը արժէք չունի, վաղը ամէն ինչ է: Ջենք կրնար ընդարձակ ընկերութեան մը իրականութիւնը անհաշիւ բախտի մը քմահաճոյքին թողուլ: Եթէ զուրկ մնանք ընկերային պատասխանատուութենէ, ի՞նչպէս կրնանք այս երկրին հայրենակիցը ըլլալ :

Պէտք է փրկել մեր գիւղը իր առանձնութենէն, մեկուսացումէն, եւ յիշեցնել թէ նոյնացած է ան ամբողջ հայրենիքին հետ եւ պատասխանատուութիւններ ունի իր եղբայրներուն հանդէպ : Ինչպէս որ իւրաքանչիւր հայրենակից կապուած է գիւղական հարցին, նոյնպէս եւ գիւղացին պարտաւոր է կապուած մնալ ամէն հայրենակցի հետ: Հոգ չէ թէ համեստ, Թուրք գիւղը իր գլխուն գործեր ունի կատարելիք: Պետական փոքր օժանդակութիւններով կարելի է ողողումներուն առաջքը առնել, համբերատար ըլլալ եւ յաջորդ տարիներուն համար ալ աշխատիլ :

Քանի մը տարուան մէջ մեր արտերը կը փճանան, բնութիւնը աւելի անողո՞ք կը դառնայ, կը դադրինք ինքնաբաւ ըլլալէ, մեր արդիւաբերութեան աղբիւրները կը ցամքին, գիւղական օճախ մը կը մարի մեր ազգ. տնտեսութեան մէջ: Կը կարծէ՞ք թէ քի՞չ է թիւը այն օճախներուն, որ կը մարին ամէն տարի :

Եթէ մասնաւոր ծրագիր մը չպատրաստենք մեր գիւղերու վերականգնումին համար, եւ առաջքը չառնենք ջուրերու քանդումին, շատ լուրջ վտանգներու հետ դէմ առ դէմ պիտի գանք: Պէտք չէ որ ամէն ինչ կառավարութենէն սպասենք :

Գաղութէ գաղութ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ համար ոգեկոչումի հանդէս մը տեղի ունեցած է Հալէպի մէջ, հովանաւորութեամբ Բերիոյ Թեմի Առաջ. Զարեհ եպիսկոպոսի, եւ նախագահութեամբ Արմէն Անոյշի : Խօսած են Վարդան Յարութիւնեան եւ Մինաս Թէօլէօլեան: Անդրադառնալով Օշականի կեանքին, Վ. Յարութիւնեան շեշտած է անոր անխոնջ աշխատանքը , իսկ Մ. Թէօլէօլեան խօսած է Օշականի մասին, իբրեւ քննադատ: Պատկերացուցած է շրջանը — իրապաշտ ու արուեստագէտ սերունդներու վաստակով եւ մեր իրականութեան մէջ ստեղծուած իմացական եւ հոգեկան դիմայեղումները, հրապարակագրական ճիգը , Օշականի խրախուսիչ ներկայութիւնը: Պարզած է նաեւ Օշականի վերագրուած «Մթութեան» առասպելը , անոր մտածելու , ապրելու, նիւթը սպառելու ու մանաւանդ տուեալ մտածումէ կամ ապրումէ մը ընդհանրացումներու դիմելու տարերային կիրքը: Այս բոլորը Օշականի մէջ կը ստեղծէին համապարփակ ապրումի մարդը, որ անհասկնալի մնաց: Իսկ լեզուական շեղումները առաւելապէս ֆրանսական շարահիւսական ձեւերէ կուգան, եւ խորհելու ու արտադրելու իր արտակարգ թափին պատճառաւ չէին հայանար :

Հանդէսին փակումէն վերջ ընկերներ եւ բարեկամներ այցելած են Օշականի գերեզմանը :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ալան Յովհաննէս «Ամերիկայի Ձայն»ին համար կը պատրաստէ ժողովրդական երգերու տասը շաբաթուան յայտագիր մը : Հայ երաժշտագէտը «Ամերիկայի Ձայն»ի Մերձ. Արեւելքի բաժնին երաժշտական խորհրդականն է: Իր յայտագիրը պիտի գործադրուի Մայիս 1ին ժամը 14.45ին (Կրինիչի ժամ): Այդ ժամուն Ամերիկայի Ձայնը իր Մերձ. Արեւելեան ունկնդիրներուն պիտի ներկայացնէ երգեր Կոմիտասի, Կանաչեանի, Ալէմշահի, Մեհրապի , Ալան Յովհաննէսի հեղինակութիւնները: Ալան Յովհաննէսի հայրը Հայ է, մայրը Սկովտիացի: Փոքր տարիքէն բերուած է Պոսթըն: Իր երաժշտական կրթութեան ատեն միշտ հրապուրուած մնաց հայկական երաժշտութեամբ եւ երկար ժամանակ տրամադրեց այցելելով ծեր Հայերու, երգել տալու համար հին երգերը: Իր երաժշտութեան մէջ կը միանան հինն ու նորը: Վերջին տասներկու տարիներուն, իր գործերը ներշնչուած են Մերձաւոր Արեւելքի հին եղանակներէն: Կը գրէր անջատ գործիքներու համար: Իր concertoն վերջերս նուագեց Նիւ Եորքի Little Orchestral Societyն, Հայկ. երաժշտութիւնը օգտագործելով իբրեւ կեդր. կէտ: Ա. Յովհաննէս միրճուած է Արաբներու, Սուրիացիներու, Յոյներու, Թուրք - Թաթարներու, Պարսիկներու ,

Մենք կ'ուզենք մեր գործերը մէկ թափով ի գլուխ հանել, բայց գիւղական խնդիրներու մէջ անկարելի է այդ բանը: Պարտաւոր ենք գործել երկար ժամանակաշրջանի մը համար պատրաստուած ծրագրի մը համաձայն: Ինչ որ կը սկսինք այսօր, պէտք է շարունակուի եւ լրանայ վաղուան սերունդներուն կողմէ: Ամէն երկրի մէջ մեծ աշխատանքները այսպէս կ'իրագործուին: Այս պէտք է կազմէ հիմնաքարը մեր ջրային եւ անտառային քաղաքականութեան: Մեծ գործերը իրականութեան կը վերածուին պատասխանատուութեան խորունկ գիտակցութեամբ միայն »:

Հնդիկներու Չինացիներու եւ Ճափոնցիներու ազանդական երգերուն մէջ :

ՏԽՐՈՒՆԻ .— Գահիրէի մէջ մեռած է նկարիչ Վահրամ Մանավեան : Բնիկ Պոլսեցի էր, 70 տարեկան : Աւարտած էր Պոլսոյ Գեղարուեստից վարժարանը : Պաշտօնավարած է իբրեւ նկարչութեան ուսուցիչ Պօղոսեան վարժարանը : Վերջերը Գահիրէի մէջ կազմակերպած էր նկարահանդէս մը : Կը պատկանէր նկարչական «հին դպրոցին» :

X Աղեքսանդրիոյ մէջ մեռած է բազմամեայ կրթական մշակ մը, Գարեգին Պօյաճեան : Քառորդ դարէ ի վեր կը պաշտօնավարէր Պօղոսեան վարժարանին մէջ իբրեւ աւագ ուսուցիչ : 70 տարեկան էր : Ուսուցչական պաշտօններ վարած է Թուրքիոյ զանազան հայաբնակ գաւառներուն եւ Յունաստանի մէջ : Հմուտ էր հայերէնի եւ ֆրանսերէնի : Ունի թարգմանութիւններ ֆրանսերէնէ : Աշխատակից էր «Յուսաբեր»ի մանկավարժական յօդուածներով :

X Յակոբ Իսրայէլեան մեռած է Ուստրի մէջ (Մ. Նահանգներ) : Իննսունական թուականներուն եղած է գործակիցը ընկեր Վռամեանի :

ԸՆԿԵՐ ԱՐՓԱՔՍԱՏ ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ, Քալիֆորնիոյ խաղողի արդինաբերութեան ընկերակցութեան նախագահը, մերժած է դեմոկրատ կուսակցութեան առաջարկած թեկնածութիւնը՝ երեսփ. ընտրութեանց համար :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ ցուցահանդէս մը կազմակերպած է Համազգայինը, Ճեմարանի սրահին մէջ, հանրութեան ծանօթացնելու համար հայ արուեստագէտներու գործերը : Ցուցադրած են զանազան ստեղծագործութիւններ, արձաններ, քանդակներ, փորագրութեան գեղեցիկ նմոյշներ, ձեռական արուեստի այլեւայլ արտադրութիւններ :

10 ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐ մտած են Հ.Յ.Դ. շարքերը, Պէյրութի մէջ, կնքահայրութեամբ ընկ. Մովսէս Տէր Գալուստեանի :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբերու նոր շարքի մը փորձը կատարուեցաւ Գշ. օր Նեւատայի անապատին մէջ (Մ. Նահանգներ) : Փայլակը յստակօրէն տեսանելի էր Լաս Վէկասէն, որ 120 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի փորձավայրէն : Յառաջիկայ շաբթու կարեւոր փորձ մը պիտի կատարուի, որուն պիտի մասնակցին ցամաքային, օդային եւ ծովային ուժերը : Դիտողներ եւ լրագրողներ հրաւիրուած են ներկայ ըլլալու : 27րդ փորձն է այս :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ութ նահանգներու ողողումներուն առթիւ, նախագահը աղէտեալ վայրերը գնաց օդանաւով : Անպատսպար մնացած են աւելի քան 100.000 հոգի :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ներքին գործավար, Լութֆի Գարաօսմանօղլու վերջնապէս հրաժարեցաւ : Կ'ըսուի թէ նոր կուսակցութիւն մը պիտի կազմէ :— Երկու շաբաթէ ի վեր արտասովոր երաշտ մը կը տիրէ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ : Տասը տարիէ ի վեր այսպիսի աղէտ տեսնուած չէր : Սպասելով անձրեւներուն, կառավարութիւնը առժամապէս արգիլեց արմտիքի արտածումը : Ողողումները կը շարունակուին ամբողջ Անատոլուի մէջ : Կարսի առուն չորս մեթր բարձրացաւ, ողողելով բազմաթիւ թաղեր : Ներկայիս ջուրերու տակ են 350 տուն եւ 125 գործատեղի : Սարըղամիշի շրջանին

ՅԱՋՈՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Սիրելի « Յառաջ », իրականութեան մէջ, մեր տարահալած ժողովուրդը ունի հրաշալի, բնատուր յատկութիւններ, որոնք ամրապնդուած են ազգասիրական թէ հայրենասիրական եռուն զգացումներով : Միայն, պէտք է գիտնալ, մօտենալ անոր թրթռուն լարերուն, գիտակցութեան եւ զոհաբերութեան մղելու համար :

Անոր համար, անհատներն ու հանգամանքները նշանակութիւն չունին : Կարեւորը, ձեռնարկի մը հանրօգուտ արժէքն է : Անսահմանօրէն քաջալերող են եւ զոհաբերող :

Ապացոյց՝ Ապրիլ 6ի պարահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ «Cercle Militaire»ի շքեղ սրահներուն մէջ, ի նպաստ Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան, նախաձեռնութեամբ խումբ մը, անձնուէր տիկիններու :

Իսկապէս արտակարգ ու խանդավառ յաջողութեամբ պսակուեցաւ ձեռնարկը, շնորհիւ հաճելի ընտանիքներու եւ ծնողքներու, որոնք, խուռներամ փութացած էին բերել իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը, բերնէ բերան լեցնելով ընդարձակ սրահը, ու դրաւելով 85է աւելի սեղաններ : Իսկ հարիւրաւոր պարասէր երկսեռ երիտասարդութիւնմը խռնուած էր թէյսրահին մէջտեղը, եւ թէ միջանցքները :

Սպասարկութիւնը կատարուեցաւ կարգապահութեամբ : Նախապէս եղած կարգադրութեան համաձայն, աւելի քան 40 մարզիկներ, իրենց գլուխն ունենալով տասը վարիչներ, լծուեցան եռանդուն աշխատանքի, ուտելիք եւ խմելիք մատակարարելով բազմութեան : Իսկ կազմակերպիչ տիկինները իրենց բոլոր կարելին ի գործ դրին, գովելի ջանադրութեամբ, գոհ ձգելու համար հասարակութիւնը :

Ընտիր նուագախումբ մը աղէն կը հնչեցնէր զանազան պարերու եղանակներ, անդէն հաւաքուած կը պարէին հեշտօրօր :

Միջանկեալ տեղի ունեցան սպանիական եւ հայկական պարեր, ինչպէս եւ հայկական եւ օտար երգեր :

Այնքան առատօրէն բեռնաւորուած շքասեղանը (պիւֆէ) սպառած էր շատ կանուխէն : Կէս գիշերը կը մօտենար, սակայն ժողովուրդը չէր ուզեր բաժնուիլ :

Եթէ պատահեցան փոքրիկ թերութիւններ կամ թիւրիմացութիւններ, անշուշտ ներելի են, նկատի անելով անսովոր բազմութիւնը :

Այս առթիւ Միութիւը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ հասարակութեան, որ երեկոյթը պատուեց իր ներկայութեամբ, գործնապէս քաջալերելով, ինչպէս եւ անոնց որ մասնաւոր նուէրներ տրամադրեցին :

ԽԹԱՆ

մէջ, Երզրում — Կարս խճուղիին կամուրջը փլած է : Իգտիրի դաշտն ալ ողողուած Արաքսի յորդումով : Վնասը մեծ է : Երզնկայի շրջանին մէջ, Եփրատ գետը հինգ մեթրէն աւելի բարձրացած է, ողողելով ամբողջ մշակուած հողամասը : Բնակիչները լեռները ապաստանած են :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, (Յապաղած) .— Մէկ ամսուան ընթացքին Première Divisionի E խմբակազմի դասաւորումները զգալապէս փոփոխութեանց ենթարկուեցան : Մինչ Créteil յաջորդաբար իր լախտը կ'իջեցնէր Montgeronի, Champagneի եւ Bagneauxի խումբերուն, միւս կողմէ Ալֆորվիլի մարզականը յաղթականօրէն կը բարձրանար, պատուհաս դառնալով Montgeronի, մէկ կէտի տարբերութեամբ :

Նախանցեալ կիրակի արտասովոր բազմութիւն մը փութացած էր Ալֆորվիլի մարզարանը, ականատես ըլլալու Promotion d'Honneurի թեկնածուներուն խաղարկութեանց ,— S. Montgeron ընդդէմ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի :

Աւանդական ողջոյնի բացականչութիւններէն վերջ, մրցումը սկսաւ շատ հանդարտ :

Ժողովուրդը անձկութեամբ կը հետեւէր խաղին, լաւ արդիւնքի մը սպասելով : Սակայն գնդակը կը սուրայ աննպատակ : Մեր տղաքը աւելի սեղմ եւ արագ խոյանքներ կատարելով կը փորձեն ճնշումի ենթարկել հակառակորդին բերդը, դժբախտաբար ամէն անգամ անյաջողութեան կը մատնուէին :

Իսկ Montgeron լաւ էր ուսումնասիրած Ալֆորվիլի մարզականին խաղարկութիւնը : Անոնք ոչ միայն հարկադրուած էին պաշտպանողականի դիմել իրենց բերդը վտանգէ զատելու համար, այլ եւ լաւ հսկել իրենց հակառակորդին վրայ, միակ նպատակ ունենալով մրցումէն պատուով դուրս գալ, match nul... ինչ որ յաջողեցան Ա. կիսախաղին :

Երկրորդ կիսախաղը աւելի բուռն հանգամանք մը ստացաւ քան առաջինը : Հակառակորդը միշտ միեւնոյն դերին մէջ կ'ուզէր ժամանակ շահիլ գնդակի հարուածներ տալով դէս ու դէն : Մերոնք առանց յուսահատելու կը մաքառին բախտաւոր կէտ մը ձեռք բերել : Ահա corner... ի նպաստ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի : Գնդակը օդէն կը սուրայ, վտանգի ենթարկելով հակառակորդին բերդը : Յանկարծ դատաւորին սուլիչը կ'ազդարարէ, penalty... Եւ Սրապ՝ պաղարիւնով կը դրոշմէ առաջին եւ վերջին յաղթական կէտը ի նպաստ Ալֆորվիլի Մարզականին :

Մեծ է խանդավառութիւնը Ալֆորվիլի մէջ, որովհետեւ տարիներու բեղնաւոր եւ յամառ աշխատանքի մը արդիւնքը կը վայելեն այսօր :

Պ. ՊԵՏՐՈՒՆԻ

X

Ժ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԴԷՊԻ ԼՈՆՏՈՆ

Լոնտոնէն կը տեղեկացնեն թէ՝ Ֆրանսայի կէս ծանրութեան ախոյեան Ժաք Հայրապետեան, իբրեւ փոխանորդողը Tantiniի, որ վիրաւորուած է, Ապրիլ 22ին պիտի ճակատի, աշխարհի նախկին ախոյեան եւ Եւրոպայի միջին ծանրութեան արդի ախոյեան Rondolph Turpinի դէմ :

Կանխորոշ ծրագիրի մը համեմատ, Հայրապետեան պարտաւոր է ճակատիլ Մեծն Բրիտանիոյ նոյն դասի յաղթական Don Cockellի հետ : Ծրշդուած է միանգամայն որ եթէ Հայրապետեան պարտուի Turpinէն՝ այն ատեն Tontiniն է որ պիտի մարտնչի Don Cockellի դէմ, Մայիս 22ին :

Ա. Ն.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Հապա եթէ չկարենաք յանգերը յարմարցնել :

— Այդ պարագային կը դիմեմ այս սիրելի ընկերոջս :

Գիրք մը առի դրադարանէս եւ շարունակեցի.

— Կը տեսնէ՞ք այս գիրքը. իմ լաւ բարեկամս է : Տարիներ առաջ Պ. Ճօն Ուոքըր անունով մարդ մը պատրաստած է այս յանգաւոր բառարանը : Հոս, փոխանակ այբուբենի կարգով շարելու բառերը, հեղինակը զանոնք դասաւորած է համաձայն բառերու վերջին յանգերուն : Օրինակ. եթէ կ'ուզեմ յանգ մը գտնել «զանազան» բառին, խոկոյն կը բանամ «Ն» տառը, այսինքն վերջինը, եւ հոն կը գտնեմ «զան» կամ « ազան»ով վերջացող բազմաթիւ բառեր :

— Հիանալի գիւտ մըն է այս, գոչեց Փօնթիւի : Պ. Ուոքըրը շատ խելացի մարդ մը ըլլալու է : Ուրեմն բանաստեղծութիւնն ալ դիւրացած է, շնորհիւ այս բառարանին :

— Եթէ բանաստեղծութիւն կը կոչէք այս երգերը, բսի :

— Զէ՞ որ գլխագրերով կը սկսին եւ յանգերով կը վերջանան : Ինծի համար միեւնոյն բանն է :

Փօնթիւի երկարօրէն քննեց յանգաւոր բառարանը :

— Լրտեսներուն ալ օգտակար է, ուրեմն, ըսաւ վերջապէս : Գիտէք թէ ինչ կը խորհիմ, շարունակեց .որքան լաւ պիտի ըլլար եթէ կարենայի ձեզ ձեւով մը իրենց գաղտնի կազմակերպութեան մէջ մտցնել : Աւաղ, լաւ կը ճանչնան ձեզ :

— Ձեզ ալ կը ճանչնան :

—Այո, Հօրլօք շատ լաւ կը ճանչնայ զիս, սակայն մի մոռնաք որ ես դեռ Միտըլսէքսի հիւանդանոցը պառկած եմ : Միայն Օնօրինը կը մնայ. արդեօք փորձե՞ք անգամ մը : — Ի՞նչը :

— Ինչպէս կը յիշէք, Օնօրին վտանգի պարագային պէտք է հեռաձայնէ թիւ 244ին : Ենթադրենք որ հեռաձայնեց եւ հեռաձայնը խանգարուած ըլլալով չկրցաւ խօսիլ, այդ պարագային ի՞նչ պիտի ընէ : Անձամբ պիտի երթայ պանդոկ : Բայց խնդիր է թէ կրնա՞մ վստահիլ իրեն : Խելացի է, այո, սակայն ինչ պիտի ընեմ, եթէ յանկարծ սիրահարի մեր լրտեսին :

Այդ միջոցին Մարշըլ եւ Մաքֆարլէյն վերադարձան : Յայտնի էր թէ արտասովոր բան մը պատահած էր :

Նախ Մարշըլ ըսաւ թէ ոչ մէկ արդիւնք ձեռք ձգած էր : Ժամը հինգուկէսին կարծես թէ պանդոկին բոլոր յաճախորդները խօսք մէկ ըրած էին : Ամէնքն ալ ուզեցին հեռաձայնով խօսիլ եւ տեղեկանալով խանգարման լուրի, դուրս ելան եւ դիմեցին հեռաձայնի մօտակայ խցիկները : Անկարելի էր հետեւիլ բոլորին խօսակցութեան : Հեռաձայնի խցիկներէն մէկուն առջեւ կարգի կը սպասէր Լէյսի, իսկ ուրիշի մը առջեւ Միլըր եւ բազմաթիւ յաճախորդներ :

Փօնթիւի յետոյ դարձաւ Մաքֆէրլայնի :

— Իրաւունք ունիք եղեր, ըսաւ Սկովտիացին, խսկապէս տարօրինակ տեղ մըն է թիւ 244 սենեակը :

— Ուրիշ թե՞լ մը կապուած է հեռաձայնի գործիքին :

— Ոչ, այդ սենեակին հեռաձայնը բնաւ չի բանիր :

— Ի՞նչ կ'ըսէք :

— Այո, թիւ 244ի հեռաձայնը չէ կապուած պանդոկին հեռաձայնի կեդրոնին :

— Բայց չեմ հասկնար, ինծի նայեցէք, Պ. Մաքֆարլայն, օրինակով մը բացատրեցէք : Ենթադրենք որ ես Փէլըթայն պանդոկը կը հեռաձայնեմ եւ կ'ըսեմ թէ կ'ուզեմ խօսիլ թիւ 244 սենեակի յաճախորդին հետ : Ի՞նչ կը պատահի : Պաշտօնեան այդ սենեակին հեռաձայնի թիւը չի՞ դարձներ :

— Կը դարձնէ, սակայն թիւ 244 սենեակին մէջ զանգակ չի հնչեր : Չի կրնար հնչել :

— Բայց գիտեմ թէ թիւ 244էն մէկը պատասխանած է :

— Անկարելի է : Այստեղ ուրիշ հաւանականութիւն մը կայ : Առանց հեռաձայնի կեդրոնի պաշտօնէային գիտակցութեան թիւ 244 սենեակի հեռաձայնի թելը ուրիշ տեղ մը փոխադրած են : Պաշտօնեան կը դարձնէ այդ թիւը, սակայն զանգակը կը հնչէ սենեակի մը մէջ : Հիմա հասկցա՞ք :

(Շար.)

կում կրէ ։ Պ. Էչխըն չուզեց ուրիշ մանրամասնութիւններ հաղորդել ։

Այս առթիւ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները միշտ պատրաստ են բանակցելու Խ. Միութեան հետ ։ Թունուզի մասին ալ խօսելով, բացատրեց թէ Ազգաժողովին միջամտութիւնը այժմ չի կրնար նպաստել վէճին լուծման ։ Քորէայի մասին ոչ լաւատես, ոչ ալ յոռետես արտայայտուեցաւ, թէեւ կարգ մը շրջանակներու մէջ մօտալուտ կը համարին զինադադարը

╳ Զօր. Այզընհաուըր Պելժիա գնաց, քննական պտոյտ մը կատարելու համար, Ամերիկա վերադառնալէ առաջ ուր իր նախագահական թեկնածութիւնը հետզհետէ գետին կը շահի ։ Վեց ժամուան պտոյտէ մը եւ պաշտօնական տեսակցութիւններէ ետք, զգուշացուց որ ետ չառնեն երկամեայ զինուորութեան օրէնքը ։ (Պելժերը կը սպառնան 18 ամսուան իջեցնել, եթէ միւս դաշնակիցներն ալ երկու տարուան չբարձրացնեն ծառայութեան շրջանը) ։ Այս առթիւ ըսաւ.— « Երբ երկիր մը պատերազմի վտանգին առջեւ կը գտնուի, արդար է երիտասարդութեան զինուորական մարզանք տալ երկու տարուան չափ ։

ՊՈՒՔՐԻՇԻՆ հասած լուրերու համաձայն, 200.000 հոգի աքսորուած են քաղաքէն, իբրեւ թէ բանուորներ, բայց մանաւանդ Ռուսեր տեղաւորելու համար ։

ԿԻՆԸ ԵՒ ՉՈՐՍ ԹՈՌՆԵՐԸ մորթելէ ետք (աձելով), Ֆրանսացի հողագործ մը կրակի տուաւ տունը եւ ինքզինքը կախեց խոհանոցին մէջ ։ Յուսահատած էր, վախնալով որ զինքը պիտի ձամբեն ։

ԵՐԵՔ ՉԱՐԱԳՈՐԾՆԵՐ, զինուած ատրճաններով եւ դնդացիրներով, Գշ. առտու Նոթր Տամ տը Նազարէթ փողոցին մէջ կեցուցին ինքնաշարժ մը եւ գրաւեցին 48 քիլօ ձոյլ ոսկի եւ երկու միլիոնի թղթադրամ, համագումար 28 միլիոն ֆրանք ։

500 ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՑԱՆ Սայկօնի մօտ (Հնդկաչին), չէնքեր սարսելով մինչեւ երեք քիլոմեթր անդին ։ Դէպքը մասնաւոր դաւի մը կը վերագրուի ։

ԸՆԴՀ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի ի յարգանս բիւրաւոր հայ նահատակաց անմոռանալի յիշատակին Փարիզի հայ. եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն հանդիսաւոր Ս. պատարագ ։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ վարդ. Մանուկեան ։ Պիտի երգէ եկեղեցւոյս «Կոմիտաս Դպրաց դաս»ու երկսեռ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պար1 թեւեանի ։ Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն ։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ազգային Միութեան նախաձեռնութեամբ այս կիրակի 1915ի Ապրիլեան զոհերու յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցին (69 rue Louis Blanc) ։

Նոյն օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Գ. Թաղապետութեան հանդիսասրահին մէջ, Սգատօն մը համագործակցութեամբ երեք յարանուանութեանց եւ կուսակցութեանց, ի յարգանս Ապրիլեան զոհերու ։

╳ Նորոգ հանգուցեալ Տիկին Նուարդ Մսըրեանի եւ Տիկին Նեկտար Խաչատուրեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոն Հայոց եկեղեցին այս կիրակի յետ պատարագի ։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Սգատօնը կը կատարուի Սուրբ Աստուածածին եկեղեցին, այս կիրակի առաւօտ ։

Հանդիսաւոր Ս. պատարագէն ետք, սուգի խորանին առջեւ պիտի կատարուի սրտառուչ արարողութիւն մը ։

Անմիջապէս վերջ պիտի օրհնուի եկեղեցիի սեփական տան հիմնաքարը ։ Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի այս բացառիկ օրուան յառկացնել այս կիրակին ։

ԾԱՆՕԹ. — Հանդիսութիւնը կ՚աւարտի ճիշդ ժամը 12.30ին, այնպէս որ ներկաները կրնան օգտուիլ նոյն պահուն քաղաք իջնող օթօքարէն ։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ.Յ.Դ. Տան մէջ ։ Նախաձեռնութեամբ Հայ Ռազմիկներու Միութեան Տէսինի մասնաճիւղին ։

Կը խօսի Պ. Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Կապ. Խաչի, այս կիրակի ժամը 15ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ ։

Նոյն օրը առաւօտուն, ժամը 9ին, Ս. Մարթէնի եկեղեցիին մէջ կը մատուցուի պատարագ եւ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն Մեծ Եղեռնի նահատակներու յիշատակին ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի կ՚ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Le Cadetի սրճարանի վերնայարկը ։ Երեկոն նուիրուած է ողբացեալ ընկեր ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ յիշատակին ։

Կը խօսին Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ։

ՁՈՄՈՒՆԻՔ

Ապրիլ 20ին, կիրակի, կէսօրէ ետքը, Փարիզ, Ձոմունիք կազմակերպած են տարեկան հանդիպում մը, Քառէի սրճարանին վերնայարկը ։ Թէյասեղան, ընտանեկան մթնոլորտ, գեղարուեստական վայելք ։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է գեղեցիկ խնջոյք մը ։ Այս շաբաթ ժամը 20ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Կը ներկայացուի «Կծծի հօրեղբայրը» ։

Առատ ուտելիք եւ խմելիք ։ Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ

Բարեկամական Միութեան տարեկան պարահանդէսը ի նպաստ իր հիւանդ եւ կարօտ ընկերներուն ։ Այս շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս AU CLUBի շքեղ սրահներուն մէջ 51 rue Grignan ։

Մասնակցութեամբ ծանօթ Orchestre Eddie Tournel et son emsemble (de Casino d'Aix) ։

Գեղարուեստական բաժին Ճոխ պիւֆէ

ՆԱՀԱՏԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Արփիար Տէր Արսէնեան կը հրաւիրէ իր բոլոր ազգականներն ու բարեկամները ներկայ ըլլալ պատարագի ու հոգեհանգստի հանդիսաւոր արարողութեան որ պիտի կատարուի Նորկիրակիի առաւօտուն Ժան Կուժոնի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ լուսահոգի հօրը ՏԷՐ ԱՐՍԷՆ ՔՀՆՅ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ, որ նահատակուեցաւ Տէր Զօրի մէջ ։

ԼԻՈՆ.— Պ. Մելիք Գէորգեան եւ իր զաւակը՝ Գէորգ, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Հազարապետեան եւ զաւակները, Պ. Լեւոն Գալայճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Եաղլեան, Տէր եւ Տիկ. Լուտէր Օրջանեան, Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Շահպազեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Արմաւ Սաբայտարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Միսաք Յակոբեան եւ իրենց զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Տօնոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Լուի Թիէրի եւ զաւակները, Պ. Մկրտիչ Քէլփէթճեան, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Թաշճեան, սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց տիկնոջ, մօր, կնքամօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

(Ծնեալ Դանիէլեան)

որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 15ին, Կռան Պլանշ հիւանդանոցը, 52 տարեկան հասակին ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, ուրբաթ 18 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Կիյօթիէրի նոր գերեզմանատունը ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ — ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԵՂԵԳԻ Ս. ՆՇԱՆԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Խարբերդ Եղեգիի Բարեսիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Cours Joseph Thierry (Շաթիրթը) հանրածանօթ սրահին մէջ ։

Առատ կերուխում եւ հաճելի անակնկալներ ։

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Խ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղին ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Բ. Միութեան դպրոցի սրահին մէջ ։

Առատ կերուխում եւ խրախճանք ։ Հաճելի անակնկալներ ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալ ԳՐԻԳՈՐ ՀԱԼԱՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ ։

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ եւ շրջանի ներկայացուցչական ժողովի շարունակութիւնը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, նախկին ժողովին տեղը ։ Կը յանձնարարուի ճշդապահ ըլլալ ։

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբին ժողովը այսօր, ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Chope du Nord ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՇԱԲԱԹ, 19 Ապրիլ ժամը 21ին, Քրիստափոր ենթ ։
ԿԻՐ. 20 Ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Զաւարեան ենթ. ։
ԿԻՐ. ժամը 15.30ին Խաժակ խումբ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը ։ Կարեւոր եւ անյետաձգելի օրակարգ ։

ՍԵՒՐԱՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ընկերուհի Դատաւորեանի բնակարանը, 31 rue Ille de France ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Մայիս 28»ը կը տօնուի Վալանսի մէջ, Մայիս 31ին շաբաթ երեկոյ ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղը հրաւիրած է Փարիզի Մուրատեան վարժարանի թատերախումբը, Մարսիլիոյ մէջ ներկայացնելու մեծ գնահատանքի արժանացած իրենց խաղերը ։

Մարսիլլիաբնակ հայրենակիցներ, օգտուեցէք այս բացառիկ առիթէն, խուռներամ փութալով, 20 Ապրիլին կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Théâtre G. Verdi - Casa d'Italia, 53 rue d'Alger թատերասրահը ։

Տոմսերը նախօրօք ապահովեցէք.— Նախկին Սանուց Միութեան բոլոր անդամներէն ։ Պ. Ս. Էքսէրճեանէն, 40 La Canebière, Marseille ։ Պ. Ա. Շեխիկեանէն, Pharmacie Centrale, 1 Bld. d'Athènes, Marseille ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

[illegible]

Մասնակցութեամբ հայ եւ ֆրանսացի նուագողներու ։

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8ին Conservatoire Սալ Մոլիէռի մէջ, Quai de Bondy ։

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԴԻՒԱՆԸ շնորհակալութեամբ ստացած է.— 5000 Ֆր. Պ. Մկրտիչ Գաղանճեանէ Հայկ Արամ Քիպարեանի հոգեհանգստեան առթիւ ։ Հազար Ֆր. Պ. Բարսեղ Տամլամեանէ ։ Հազար Ֆր. Տքթ. Տամլամեանէ, Տամլամեան գերդաստանի եւ իրենց նահատակ եղբայրներու յիշատակին հոգեհանգստեան առթիւ ։ 1500 Պ. Պ. Տարօնեան եղբայրները փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Տիկ. Կիւլիւզար Ումուրշատեանի մահուան առթիւ, 1000 Ֆր. Պ. Վարդան Գարայեանէ եկեղեցւոյ դպրոցներուն, ողբ. Յովսէփ Յովսէփեանի մահուան առթիւ ։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 19 AVRIL 1952 Շաբաթ 19 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6742-Նոր շրջան թիւ 2153

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Տարագիրներու խնդիրը

(ՕՖԻՍՆԵՐՈՒ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պ. LOUIS MARINԻ ՀԵՏ

Հայ ժողովուրդին վաղեմի բարեկամը, նախկին նախարար Պ. Լուի Մառէն, այժմ նախագահ ժամանակակից Քաղաքական տարագրութեան պատմութեան կեդրոնին եւ տարագիրներու պաշտպանութեան ֆրանսական Կեդր. Կոմիտէին, բարեհաճած էր տեսակցութիւն մը շնորհել Յառաջի խմբագրութեան, լուսաբանելու համար գաղթականներու պաշտպանութեան վերաբերեալ խնդիրներ :

Ստորեւ՝ հարց - պատասխանին, որուն բնագիրը տեսած է անձամբ.—

ՀԱՐՑ. 1.— Պարոն նախարար, IROի ֆրանսական պատուիրակութիւնը իր դուռները փակեց Յունուար 31ին: Իմացանք թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը չէ կրցած ապահովել տարագիրներու պաշտպանութեան նոր օրկանի մը ստեղծումը որ պիտի յաջորդէր այդ գրասենեակին: Կը յուսա՞ք որ ելք մը գտնուի մօտերս :

ՊԱՏ. — Շատ դժուար է գուշակութիւններ կատարել նոր օրկանի մը ստեղծման մասին՝ օրէնսդրական ճամբով, մանաւանդ ներկայ պահուն երբ Խորհրդարանին օրակարգը ծանրաբեռնուած է այնքան կարեւոր խնդիրներով: Ամէն պարագայի մէջ, կառավարութիւնը յանկարծակիի եկաւ, քանի որ 1947էն ի վեր գիտէր թէ O. I. R.ն (IRO) իր գործունէութիւնը պիտի դադրեցնէր 1950 Յունիս 30ին: «Տարագիրներու եւ Հայրենազուրկներու պաշտպանութեան Ֆրանսական Օֆիսի մը» իր ծրագիրը առաջին անգամ խորհրդարանին յանձնուեցաւ 1950 Նոյեմբերին, բայց չհետապնդեց. այնպէս որ այդ ծրագիրը անվաւեր դարձաւ, երբ Ազգ. Ժողովը վերանորոգուեցաւ 1951 Յունիսին: Նոր նախագծի մը յանձնումը ծանուցուեցաւ 1951 Դեկտեմբերին, բայց մշակուած չէր: Այսօր իսկ նախագիծը ոչ տպագրուած, ոչ ալ բաշխուած է: Այժմ Խորհրդարանը արձակուրդի մէջ ըլլալով կարելի է չէ որ եւ է կարգադրութիւն յուսալ: Մնաց որ, խորհրդարանը պիտի ընդունի՞ պետական նոր սպասարկութիւն մը եւ յաւելուածական պաշտօններ ստեղծել ներկայ պարագաներուն մէջ՝ որոնք խնայողութիւն եւ վարչական պաշտօնէութեան թեթեւացում կը պահանջեն: Տարակոյսի մէջ ենք այս մասին :

2.— Կարելի չէ՞ր տարբեր ձեւով կարգադրել խնդիրը, մանաւանդ չարունակելով տարագիրները պաշտպանել միջազգային օրկանի մը միջոցաւ :

Պ.— O. I. R.ն, այդ վիթխարի կազմակերպութիւնը դէշ յիշատակ մը ձգած է: Սակայն եւ այնպէս ոմանք կ'ուզէին որ Ազգաժողովին տարագիրները վերատեսուչը ստանձնէր անոնց իրաւական եւ վարչական պաշտպանութիւնը, ինչպէս ըրած են իր նախորդները: Բայց իր իրաւասութիւնները չափազանց սահմանափակ են: Իր կազմական կանոնագիրը զոր ստացած է ՄԱԿի ընդհ. ժողովէն՝ իրեն չի յանձներ տարագիրներու անհատական պաշտպանութիւնը, հետեւաբար եւ կէս - հիւպատոսական իրաւասութեանց գործադրութիւնը: Յետոյ, վարկեր չունի իր տրամադրութեան տակ, այդ նպատակին համար: Իրերու այս վիճակը բարեփոխելու համար, հարկ է նոր խորհրդակցութիւններ կատարել ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ: Կասկածելի է որ յօժարին կատարել այս գործը, վասն զի խնդիրը շատ քիչ երկիրներ կը հետաքրքրէ եւ թերեւս միայն Ֆրանսան: Բոլորովին անկարելի չէ որ չըրաղին. բայց կարծեմ այդ կրնայ ըլլալ շատ հեռաւոր ժամանակի մը մէջ :

3.— Պ. Դանիէլ Մայէր կ'ըսէր թէ արտաքին գործերու Նախարարութիւնը կը խորհի տարագիրներու պաշտպանութեան օրկանի մը ստեղծումը կարգադրել հրամանագրով : Ինչպէս կարելի՞ էր :

Պ.— Անցեալ ամառ, խորհրդարանի միջանկեալ նստաշրջանի ընթացքին, կառավարութիւնը անշուշտ կրնար պաշտպանութեան օֆիս մը հաստատել հրամանագրով: Կարծեմ այդպիսի մտադրութիւն մըն ալ ունէր եւ բարեբախտաբար իր տրամադրութեան տակ ունէր անհրաժեշտ վարկերը: Բայց շատ ուշ մնաց եւ Պ. Դ. Մայէրի հարցապնդումին առթեն, 1951 Նոյեմբերին, ինքն ալ ետ կեցաւ այդ հնարաւորութենէն : (Շար.)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՎԻՃԱԿԸ ԾԱՆՐԱՑԱԾ

«Ազդակ»ի վերջին թիւէն (Պէյրութ).— Քանի մը օրէ ի վեր Վեհափառին առողջական վիճակը ծանրացած է : Բժիշկները, որոնց անմիջական խնամքին տակ կը գտնուի հիւանդը, յուսահատական կը նկատեն անոր վիճակը: Վեհափառը գրեթէ կորսնցուցած է իր գիտակցութիւնը եւ աչքերը գոց կ'ապրի ներարկումներու շնորհիւ :

Ի՞նչպէս պիտի զեղչեն ապրուստի գիները

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՆՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պ. Փինէ, արձակուրդէն վերադառնալով, կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ գիներու կրճատման մասին: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.

— Ուրբաթ օրէն կը սկսիմ պայքարը: Ես պարոն Սպառողն եմ (յաճախորդ) եւ իմ կոնակս ունիմ 43 միլիոն Ֆրանսացիներ: Քանի մը օրէն վարչապետարան պիտի հրաւիրեմ բոլոր առեւտրականները եւ գործարանատէրերը, փոքրաքանակ վաճառողներէն մինչեւ ամենամեծ արտադրիչները, յիսունական հոգինոց խումբերով, ինչպէս եւ միջնորդները: Բոլորէն պիտի պահանջեմ իրականացնել գիներու կրճատումը որ դեռ նոր սկսած է: Պիտի համոզեմ արտադրիչները եւ առեւտրականները թէ գիներու զեղչը զոհողութիւն մը չէ, այլ շահ մը՝ իւրաքանչիւր վերարժեւորուած թղթադրամի վրայ, աւելին՝ փրկութիւն մը: Պիտի ըսեմ բոլոր հրաւիրեալներուն,— Հանրային փրկութեան գործողութիւն մը կը փորձենք: Ոեւէ մէկը շահ չունի որ Ֆրանսան քաոսի մատնուի: Մի կարծէք թէ բանուորները պիտի ուզեն միլիոնատէրներ դառնալ թուղթի փշրանքներով, ինչպէս եղան Գերմանները՝ առաջին մեծ պատերազմին: Ձեր խանութները աւարի պիտի տրուին: Երկիրը պիտի մատնուի դիկտատուրայի մը որ շուտով սեփականութենէ պիտի զրկէ ձեզ: Եթէ չէք ուզեր դուք ձեզ փրկել, այն ատեն քաջութիւնն ունեցէք այդպէս ըսելու: Աւելորդ է որ ես չարունակեմ մէջքս կոտրել չարաչար յոգնութեամբ: Նախանիւթերու գիները իջած են ամէն տեղ: Այս անկումը պէտք է օգուտ մը բերէ սպառողներուն: Առեւտրականներ կան որոնք կ'ըսեն— Կը նախընտրեմ քիչ ծախել մեծ չափով քան շատ՝ փոքր շահով, աւելի քիչ կը յոգնիմ: Կատարեալ անմտութիւն է այս, որ կրնայ աղէտի առաջնորդել: Զուտ շահու դրամատիրութիւնը դատապարտուած է: Անհրաժեշտ է որ Ֆրանսայի մէջ արտադրութեան յաւելումը օգտակար ըլլայ սպառողներուն, ինչպէս Ամերիկայի մէջ: Երբ գործարանատէր մը 10 % կը զեղչէ իր ծախքերը (արժեգինը), այդ կրճատումը պէտք չէ յաւելուածական շահ մը դառնայ, այլ պէտք է վերածուի 10 % զեղչի: Այս ձեւով կ'աւելնայ իր յաճախորդներուն թիւը :

× Կառավարութիւնը որոշեց մեծ փոխառութիւն մը հրապարակ հանել Մայիսի առաջին կիսամսեակին, իբրեւ երաշխաւորութիւն ցուցնելով ոսկի պահեստը կամ ուրիշ միջոց մը :

× Երկուշաբթի օր բանակցութիւններ պիտի սկսին, միսին գինը իջեցնելու համար: Կաշեգործներու ազգ. խորհուրդը եւ կօշիկի գործարանատէրերը որոշած են մօտերս հրապարակ հանել ընտիր կօշիկներ, մատչելի գիներով :

× Արհեստակցական Միութիւններ հրապարակաւ կը բողոքեն վարչապետին վերջին կարգադրութեանց դէմ: Տրուած հրահանգներուն համաձայն, ընդհ. քննիչները եւ նահանգապետները պարտաւոր են ստուգումներ կատարել, որպէսզի գործատէրերը զգուշանան աշխատավարձքի յաւելումներէ, որոնք կրնան պատրուակ ծառայել գիները բարձրացնելու կամ չզեղչելու : Բոլորն ալ կը դանգատին թէ հսկողութեան իրաւունք տալով նահանգապետներուն, պատճառ պիտի ըլլան անբաւական աշխատավարձքի յաւելումն ալ արգիլելու: Միութեանց ներկայացուցիչը ունկնդրութիւն խնդրած են վարչապետէն, իրենց տեսակէտները պարզելու համար :

Թունուզի թնճուկը

Թունուզի մարզպանը, Պ. Հոթքլօք Փարիզ եկաւ առջի օր, խորհրդակցելու համար կառավարութեան հետ, կարգ մը ստիպողական խնդիրներու մասին: Եւ անմիջապէս ներկայացաւ արտաքին գործերու նախարարին, ֆրանքեւթունուզեան խառն յանձնաժողով մը կազմելու համար: Այս յանձնաժողովն է որ բարենորոգումներ պիտի կատարէ, աւելի լայն ինքնավարութիւններ տալով Թունուզի :

Վերջին լուրերու համաձայն, Թունուզ դըժուարութեան մատնուած է, ներկայացուցիչներ նշանակելու համար, վասն զի ազգայնականները կը մերժեն գործակցիլ Ֆրանսական կառավարութեան հետ:

Մարզպանը մեկնելէ առաջ ջնջեց անցեալ Փետրուարին հաստատուած դիւանը, որ իբրեւ կապ կը ծառայէր պէյին եւ մարզպանին միջեւ: Դիւանապետն էր պէյին տղան, իշխան Շատլի, որ հակառակ է գործակցութեան :

Կ'ըսուի թէ նոր վարչապետը խնդրած է յառաջիկայ ամսուան յետաձգել բարենորոգումներու խնդիրը, որպէսզի կիրքերը հանդարտին: Կացութիւնը քիչ մը մեղմացած կը համարուի: Արաբական խանութները վերաբացուեցան Թունուզի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, երեք օր փակուելէ ետք:

Ցոյցերը կը շարունակուին նոր նախարարներու բնակարաններու առջեւ: Եչ. օր ոստիկանները կրակ բացին խումբ մը ցուցարարներու դէմ որոնք կը փորձէին արգիլել աշխատանքը Թունուզի նաւահանգստին մէջ: Մայրաքաղաքին մէջ ալ ոստիկանութիւնը ցրուեց կիներու բազմութիւն մը որ թշնամական ցոյցեր կը կատարէր առեւտրական նախարարին բնակարանին առջեւ :

× Մարդու Իրաւունքներու յանձնաժողովին մէջ (Նիւ Եորք) Ֆրանսական պատուիրակը ուժգնօրէն բողոքեց խորհրդային պատուիրակութեան մէկ բանաձեւին դէմ որ կը քննադատէր ոչ-ինքնավար երկիրներ կառավարող պետութիւնները: Բանաձեւը կը պահանջէր Իրաւունքներու յայտարարութեան մէջ արձանագրել թէ այդ պետութիւնները պարտաւոր են ազատագրել նոյն երկիրները : Եգիպտոսի պատուիրակը քննադատեց Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մէջ : Իսկ Թէհրանի մէջ, Իրանի կառավարութիւնը ցաւ յայտնեց որ Ապահովութեան Խորհուրդը մերժած է օրակարգ անցընել Թունուզի խնդիրը :

Թուլուզի «Գրական Թերթ»ը «ամօթալի եւ կեղծաւոր արարք մը» կը նկատէ Մ. Նահանգներուն դիրքը՝ Թունուզի հարցին մէջ :

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ տեղ, արեւմտեան Եւրոպայի սպարապետ նշանակուեցաւ Քորէայի ընդհ. հրամանատարը, զօր. Րիճուէյ, ամերիկեան կառավարութեան կողմէ: Այս որոշումը անմիջապէս հաղորդուեցաւ միւս Դաշնակիցներուն : Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», քանի մը օր առաջ «պատերազմի ոճրագործ» կ'անուանէր զօր. Րիճուէյը, ազդարարելով թէ իրեն արժանի ընդունելութիւնը պիտի գտնէ երբ Փարիզ գայ :

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ մասին քննութիւն կատարելու համար, համայնավարները ութ հոգինոց յանձնախումբ մը ղրկած էին Քորէա : Անդամներէն Ծէք Կասթըր (անգլիացի) ճառ մը խօսելով Վիէննայի իրաւագէտներու ժողովին առթիւ, պահանջեց Նիւրընպէրկի նոր դատ մը սարքել, քննելու համար Ամերիկացիներուն «վայրագութիւնները եւ մանրէական պատերազմը» : Յանձնախումբը 38 էջնոց տեղեկագիր մը պատրաստած է այս մասին :

ՍՈՒՐԻՈՅ անկախութեան տարեդարձին առթիւ, երկրին պետը՝ Ֆաւզի Սելօ, ճառ մը խօսելով, յոյս յայտնեց թէ «հեռու չէ այն օրը երբ պիտի տօնենք արաբական երկիրներու միութիւնը» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Երաժշտական բանավէճի մասին չորս գրութիւններ եւս ստացած ենք, թեր ու դէմ: Տեղի անձկութեան պատճառով պիտի գրաղինք յառաջիկայ շաբթու, մէկ անգամէն փակելով միջադէպը :

× Քաղաքաբանքայէն Պ. Գ. Յարութիւնեան բարկաճայթ պատասխան մը գրած է Մարոքահայ համայնքի ղեկոյցին առթիւ: Այդ ալ բատ կարգի:

ՊԱՏՈՒԵԼԻ ԱՃԷՄԵԱՆ

Այս անունով կը ճանչնային զինքը՝ Պոլսէն Յունաստան եւ մինչեւ Ամերիկա, Սիրաքիւզ եւ շրջակայ քաղաքներուն մէջ :

Տարի մը առաջ, գրեթէ այս օրերուն, եկած էր Պոսթըն, ուր գիշեր մը, քանի մը ժամ միասին անցուցինք, վերյիշելով հին օրերը. Պոլսոյ մեր ապրած կեանքը պատերազմի ընթացքին եւ պատերազմէն ետք. ընկերները, բարեկամները, անոնցմէ շատերուն անհետացումը :

Պատուելին նոյնն էր գրեթէ, ինչ որ երեսուն եւ աւելի տարիներ առաջ: Յիշեց երկտողս՝ իր առաջին հիւանդութեան առթիւ գրուած, երբ սրտի տագնապով ինկեր էր հանրային պարտէզին մէջ: Գրեր էի իրեն՝ թէ «իրաւունք» չունէր իր հաշիւը փակելու այս աշխարհին հետ, որովհետեւ դեռ գործ ունէր. կէս մնացած երազներ կային. ուխտեր ունէինք... Յուզուեր էր եւ համբուրելով կրծքին սեղմեր էր եղբայրական թղթիկս :

Ուրախացանք այն ատեն բոլորս, որ անցուցեր էր տագնապը եւ նոյն եռանդով կը շարունակէր գործել ու աշխատիլ. կրնանք ըսել իրեն համար ,որ կը վազէր :

Զինքը ճանչցեր էի Ա. Մեծ պատերազմի զինադադարին, թէեւ իր անունը լսեր էի շատոնց : Երիտասարդ դեռ, շատերս հետաքրքրուած էինք իրմով, «Պատուելի»ով եւ օր մըն ալ ընկերական ժողովի մը մէջ կը հանդիպէի շատերէ շրջապատուած, ջղուտ ու եռանդուն մէկու մը, որ հաւատքով, յախուռն, յանդուգն բառերով, կարելի է ըսել յարձակողական ոգիով կը խօսէր տրուած հարցի մը մասին: Չէր խօսեր, կը վիճէր: Ո՞վ էր այս մարդը, որ այնքան կրակ գիտէր դնել իր խօսքերուն մէջ, երիտասարդներն իսկ բոցավառելու աստիճան :

— Չե՞ս ճանչնար, ըսին ինծի Պատուելին է...

— Պատուելի՞ն, Աճէմեա՞ն պատուելին, բացագանչեցի :

Իրաւունք ունէի զարմանալու, որովհետեւ պատուելի Աճէմեան կը նմանէր ամէն բանի, այսինքն՝ ուսուցիչի, գործիչի, յեղափոխականի, քարոզիչի, բայց ոչ պատուելիի, որուն պատկերը բոլորովին տարբեր էր մեր մտքերուն մէջ :

Նախ՝ ամբողջովին ջիղ էր ու շարժում; Կրնանք ըսել՝ սիրտ էր Հայու սիրտ, որ բաց էր բոլորին առջեւ, եթէ այդ «բոլորին» վրայ հայկական դրոշմ կար մանաւանդ: Եթէ անոնք Հայրենիքի զգացումով թաթաւուն էին. եթէ գաղափարական էին ու պայքարիլ գիտէին Հայուն ու իր Հայրենիքին համար, ազատութեան ու իր դրօշին համար :

Իր մտերմութեան մէջ, հակառակ իր արտաքին ու առաջին տպաւորութեան՝ ամէնէն խաղաղ, խոնարհ ու քաղցրաբարոյ մարդն էր սակայն : Դաշնակցական էր համոզուած, հաստատ ու մոլեռանդ աստիճանով մը, բայց վստահ եմ թէ եղած էր կուսակցական ոչ թէ խմբակցական ոգիով, կամ վարդապետութեամբ, այլ որովհետեւ Հայը, հայրենասէր ու զոհաբերող Հայը կը գտնէր առաւելապէս Դաշնակցութեան մէջ իր վարդապետութիւնը՝ հայասիրութիւնն էր, որուն շօշափելի ու կենդանի արտայայտութիւնը կը տեսնէր Դաշնակցական տիպարին մէջ, պայքարող, անշահախնդիր ու գաղափարական: Դաշնակցութեան մէջ իր հայութիւնը, Հայ ըլլալու ձգտումը գոհացած կը գտնէր, առանց ժխտելու անշուշտ նշանակութիւնն ու արժէքը անոնց, որոնք կազմակերպութենէ հեռու էին, բայց սրտով Հայրենիքին հետ էին: Կը սիրէր անոնք ալ եւ կ'աշխատէր ու կ'աղօթէր անոնց համար ալ, այն վստահութեամբ թէ անոնց մէջ ալ օր մը պիտի արթննար պայքարի ոգին , յանուն Հայրենիքի ու ազատութեան :

Պատուելի Աճէմեան գաղափարական Հայ մը չէր միայն, այլեւ հաւատացեալ Հայ մը, ճշմարիտ քրիստոնեայ մը, որովհետեւ հաւատացած էր խորապէս՝ որ հայութեան ծառայելը՝ Աստուծոյ ծառայել է: Այնքան Հայ էր ու հաւատացեալ, որ չունէր խտրական ոգի եւ հաւասար սիրով կը սիրէր իր Մայր Եկեղեցին, որովհետեւ գիտէր թէ ան, այդ Եկեղեցին ալ դարերով ծառայած էր իր ժողովուրդին: Այդ պատճառով ալ անոր բեմերէն քարոզ խօսած էր:

Քարոզիչ էր, բայց ոչ անոնցմէ, որոնք ամէն փրկութիւն երկինքէն կը սպասեն եւ կ'ուրանան այս աշխարհը, ոչ անոնցմէ, որոնք երկնքի երանութիւնը կը պանծացնեն, ջլատելով, արհամարհելով աշխարհային կեանքը: Իրատես քարոզիչ մըն էր, որ կը հաւատար թէ ճշմարիտ Քրիստոնէութիւնը ազատութեան ու արժանապատուութեան վարդապետութիւն մըն էր: Գերագոյն Արդարութեան կրօնք մը՝ որ կը վրդովուի ու կ'ըմբոստի անիրաւութեան դէմ: Բողոք մը եւ յեղափոխութիւն մը՝ Անարդարութեան դէմ: Մեծագոյն յեղափոխականը, Արդարութեան ազնուագոյն դրօշակիրը Մեծ Վարդապետը չէ՞ր եղած :

Ինքը՝ Պատուելին, ջերմ քրիստոնեայ ու հայրենասէր, յեղափոխական մըն էր, իր սրտին մէջ իսկ ներդաշնակած ըլլալով քրիստոնէութիւնը մարդկային արդարութեան հետ:

Այս զգացումով է անշուշտ, որ «Պատուելին» ցաւակից էր բոլորին, ամէն մարդու, այլ մանաւանդ ամէն Հայու, մանաւանդ հայութեան հետ , որ աշխարհի ամէնէն անիրաւուած ժողովուրդն էր, եւ իրաւունք ունէր արդարութեան :

Այս անիրաւուած ժողովուրդին է որ ծառայած էր ան իր ամբողջ կեանքի ընթացքին, Աստուծոյ ծառայութեան իր կոչումին մէջ :

Բացի իր հովուական ,մարդկային ու ընկերական ծառայութենէն, շատերու համար ծանօթ չէ թերեւս այն ծառայութիւնը, զոր մատուցած է ան Դաշնակցութեան, պատերազմի ու արհաւիրքի օրերուն, օգնելով ու ապաստան ճարելով փախստական Հայերու, կապ եւ յարաբերութիւն պահելով շատ մը Հայերու հետ, Թուրքիոյ մէջ թէ արտասահման, մինչեւ իսկ մասնակցելով ինքնապաշտպանութեան զէնքերու փոխադրութեան փափուկ ու վտանգաւոր ձեռնարկներուն մէջ: Եղած էր պատասխանատու եւ փափուկ դիրքերու մէջ, երբ բոլորը վտանգուած էին, մինչ ինք համեմատաբար ապահով էր Պայպըլ Հաուզի կամ ամերիկեան դեսպանատան մէջ իր ունեցած պաշտօններով, ուր գործակցութիւնն եւ հովանաւորութիւնը վայելած էր ուրիշ պատուական ու մեծ Հայու մը՝ վերպ. Ա. Շմաւոնեանի:

Այս մարդն էր որ իր հոգին աւանդած է անցեալ Փետրուար 8ին, ուղեղային արիւնախոռնումով, իր 73րդ տարեդարձի օրը, Սիրաքիւզի մէջ, (Մ .Նահանգներ), ուր հաստատուած էր տասնըչորս տարիէ ի վեր , իբրեւ հովիւ Հայ Աւետարանական Հայերու :

Պոլսոյ շրջականներէն էր (Տարտանէլ), ուսած Անաթոլիա Գոլէճին մէջ, եւ առաջին օրէն իսկ նուիրուած հանրային ծառայութեան: Ժողովուրդին մարդն էր եւ ժողովուրդը խոր յուզումով ներկայ եղած է իր յուղարկաւորութեան, որ յարգանքի ու սիրոյ արտայայտութիւն մը եղած է:

Գիտենք թէ սգաւոր է իր այրին, որ հակառակ իր տկարութեան, հիանալի անձնուիրութեամբ եւ ձեռնհասութեամբ կը շարունակէ հայերէնի ուսուցումը՝ Պոլսէն Յունաստան եւ Սիրաքիւզ, նոր սերունդին սիրելի դարձնելով զայն: Սգաւոր են իր երկու չափահաս զաւակները, որոնք վստահ ենք թէ հաւատարիմ պիտի մնան իրենց սիրեցեալ հօր քաղցր յիշատակին: Եւ սգաւոր է նաեւ իր փոքրաթիւ հօտը, որ իր ջերմ ու սրտապնդիչ խօսքը լսած է երկար տարիներ :

Հա՞րկ է ըսել, որ այս բոլորին կարգին՝ իր սուգը, այսինքն իր յիշատակը պիտի պահեն բազմահարիւր բարեկամներ ու գործակիցներ, որոնք ցրուած են Սփիւռքին մէջ եւ որոնց համար Պատուելին տիպարն էր մաքուր ու նուիրեալ Հայուն:

Թանկագին բարեկամն էր ան բոլոր անոնց , որոնք կը հաւատան բանի մը, գեղեցիկ ու վսեմ:

Ափսոս, որ չկրցաւ պահել իր «ուխտը» եւ շուտ մեկնեցաւ այս աշխարհէն, յանկարծակի, առանց լուր տալու: Այդպէս ուզած էր ճակատագիրը: Բայց պահեց իր ուխտը կեանքին հանդէպ, եղաւ հաւատարիմ իր ժողովուրդին, Հայրենիքին ինչպէս իր գաղափարին, որոնց ծառայեց մինչեւ իր վերջին շունչը :

Ո՛վ կրնայ տարակուսիլ, որ ան իր աչքերը փակած է Հայրենի լեռներուն հեռապատկերին վրայ, որոնց կարօտովը կը տոչորէր:

Հանգիստ իրեն. չենք մոռնար զինք:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Լէոնարտօ տա Վինչի

Ապրիլ 15ին ամբողջ Իտալիան տօնեց իր հանճարեղ զաւակին՝ Լէոնարտօ տա Վինչիի ծննդեան հարիւրամեակը: Այս առթիւ վարչապետը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Լէոնարտօ կը պատկանի ամբողջ մարդկութեան :

Հռչակաւոր նկարիչը ծնած է 1452 Ապրիլ 15-ին, Ֆլորանսի շրջակայ գիւղերէն Վինչիի մէջ : Մահկանացուն կնքած է 1519 Մայիս 2ին Ամպուազի մօտակայ Քլուի դղեակին մէջ :

Վաթսունըեօթը տարիներ կը բաժնեն իրարմէ այս երկու թուականները: Վաթսունըեօթը տարիներ , որոնց ընթացքին աշխարհը ընդարձակուեցաւ Ամերիկայի գիւտով, իսկ մտաւորապէս ալ վերածնունդի ծաղկումով, որուն սքանչելի վառարաններէն մին եղաւ Տանթէի, Ճիօթթոյի եւ Պոքաչիոյի Ֆիրէնցան: Հոն է որ հիմերը դրուեցան, զարգացան եւ հաստատուեցան գեղագիտական նոր ձեւերն ու կանոնները, բիւզանդական հզօր ազդեցութեան , որ տակաւին կը ներշնչէր Ճիօթթոյի վարպետին՝ Ճիմապուէյի նըկարչութիւնը :

Ֆրանսայի մէջ ծաղկող գոթական արուեստը, ռոման ոճի յատակ, խիստ ու պարզ գիծերը եւ ետրուսական արձանագործութեան իրապաշտութիւնը ,— որ կը գեղազարդէր Թոսքանայի քաղաքներն ու բնակարանները,— ներդաշնակուեցան իրարու հետ, պատրաստելու համար ԺԴ. դարու վերածնունդը Իտալիոյ մէջ:

Ճարտարապետութիւնը , — յօրինման էական տարրը Ճիօթթոյի նկարներուն մէջ,— լայն ճամբայ մը կը բանայ կառուցման տենդին, որ կը վարակէ քաղքենիները, կառավարիչները եւ առեւտրական մեծ հիմնարկութիւնները: Նոյն Ճիօթթոն, եկեղեցիներու, պալատներու եւ մեհեաններու ճերմակ պատերը որմանկարներով զարդարելէ ետք, յատակագիծը կը պատրաստէ եւ կը վարէ կառուցման աշխատանքը Ֆիրենցայի (Ֆլօրանս) մայր տաճարին շնորհալի զանգակատան, բայց կը մեռնի գործը լրացնելէ առաջ :

Դար մը վերջ, նկարչութիւնը կը հասնի նոր բարձունքներու, Մազաչիոյով, իսկ արձանագործութիւնը՝ Տոնաթելլոյի միջոցաւ :

Ուրեմն, կարելի է երեւակայել գիտութեան ծարաւը Լէոնարտոյի պէս պատանիի մը, որ 1468-ին, հազիւ 16 տարեկան, կը հասնէր Ֆիրենցա:

Արձանագործ - նկարիչ Վերոքիոյի աշխատանոցին մէջ, Լէոնարտօ կը կատարէ իր գեղարուեստական վարժութիւնները: Կը սորվի գծել, յօրինել, նկարել, կտրել, կոփել,արձան կերտել, մետաղներ հալեցնել, ու մանաւանդ շփում հաստատել քաղաքին, իր պալատներուն, պարտէզներուն եւ չորս անկիւնի մարդոց հետ, որոնք միշտ հետամուտ են բարելաւելու, բարձրացնելու իրենց վիճակը :

Ճարտարապետներ, թուաբաններ, մարդասէրներ, քերականագէտներ, լեզուաբաններ, զինուորական երկրաչափներ, բնագէտներ եւ քիմիաբաններ կողք կողքի կը քալեն Մետիչիի Ֆլորանսին մէջ: Դրամատէրեր կը փոխակերպուին պետական մարդերու, կը դառնան պաշտպան գիտութեանց եւ արուեստներու :

Լէոնարտօ ականջ կը դնէ, կ'արձանագրէ կը վիճի: Իբրեւ ջերմ բարեկամ մը բնութեան, մաքուր օդի սիրահար, կ'ուզէ որ միջնադարեան պարիսպներու մէջ փակուած այդ քաղաքին յատակագիծը վերամշակուի, փողոցները այնպէս մը շինուին, որ արժեւորեն հոյակապ շէնքերը, լճացած ջուրերը մէջտեղէն վերնան: Վերջապէս , այնպէս մը կառուցանել քաղաքները որ պարտէզները աչքին հաճոյք, մտքին հանգիստ պատճառեն եւ թոյլ տան քաղաքացիներուն, որ մաքուր օդ շնչեն :

1472ին Լէոնարտօ անդամ է արդէն նկարիչներու ընկերակցութեան: Շարունակելով հանդերձ նկարներ գծել, ապրուստը շահելու համար, կը հետեւի իր մտասեւեռման, այն է օգտագործել բնութեան չորս գլխաւոր տարրերը, — հողը, օդը, ջուրը եւ կրակը,— մարդոց, այսինքն իր եղբայրներուն ի սպաս դնելու համար: Կը համադրէ իրողութիւնները, փորձառութիւնները, կը լուծէ ջրային, տեսողական, մեքենական եւ ձայնական արձագանգի հարցերը : Իկարիոսի դիցաբանական առասպելէն յափշտակուելով, կ'ուսումնասիրէ թռչուններուն ճախրանքի շարժումները , կ'ուզէ հետեւիլ իր մանկական երազին, այսինքն թռչիլ թեւերու եւ սրունքներուն օգնութեամբ: Երկրին վրայ կը քալենք, ջուրին վրայ կը լողանք, ինչո՞ւ համար ուրեմն կարելի չըլլայ նետուիլ միջոցին մէջ, տիրապետել, թռչիլ արդելքներուն վրայէն:

1940ին, երբ Միլան կը հասնի, պաշտպանութիւն կը գտնէ «Մաւրիտանացի» յորջորջուած Լուտովիք Սֆորցայի մօտ: Նախանձը ծայր կու տայ իր դէմ, բայց ատիկա ոչ մէկ կերպով կը պակսեցնէ իր հաւատքը մարդուն եւ իր կարելիութիւններուն հանդէպ: Համոզուած էր թէ՝ «հոն ուր բնական կենդանութիւնը կը պակսի , պէտք է ստեղծել արուեստականը» :

Լէոնարտոյէն առաջ ոչ մէկ մարդ մտածած էր կառուցանել քաղաք մը, որ չըլլար ապաստան մը, այլ վայր մը, ուր կարելի ըլլար ապրիլ արժանաւորապէս: Այսու հանդերձ, Ֆիրենցայի մէջ կ'ապրէր Պրամանթի պէս ճարտարապետ մը, գիտուն եւ փիլիսոփայ: Աշակերտը Լորանայի, ան նոյնիսկ մասնակցած էր Հռոմի Ս. Պետրոս եկեղեցիին շինութեան աշխատանքներուն, բայց հոյակապ շէնքերու կառուցման վրայ միայն կը խորհէր :

Յառաջդիմական էին իր գաղափարները, բաղդատելով ժամանակին հետ: Գեղեցկութեան հետ, կ'որոնէր հանգստաւէտութիւնը, հանրային օգուտը: Խիզախ, այլ ոչ մէկ ցնորական ծրագիր, ամէն ինչ իրագործելի: Այսօր, երբ կը տեսնենք Փիթթիի, Սթրոզիի, Մետիչիի եւ Վեչիոյի պալատները, կը մոռնանք Վերածնունդի շրջանի նիւթական պայմանները, օդի պակասը փողոցի աղբերը, լճացած ջուրերը, որոնք համաճարակներու պատճառ կը դառնային :

Լէոնարտօ մեծ ծրագիր մը կը յղանայ, բայց նկատի ունենալով որ Սֆորցան կլանուած է քա -

Երկու դագաղներ

ԼԻՈՆ.— Տասնըհինգ օրուան մէջ երկու դագաղներ փոսը իջեցուցինք... Երկու շատ սիրելի կորուստներ, որոնց բացակայութիւնը պիտի ողբանք երկար ատեն։ Առաջինը՝ դերասան Հայկասար, որ աւա՛ղ, քիչ ապրեցաւ մեզի հետ, բայց շատ գգալի յիշատակներ թողուց մեզի։ Իբրեւ դերասան իր ներկայացուցած բազմաթիւ գործերուն մէջ «Սամուէլ»ը եւ «Խենդը» (երկուքն ալ Րաֆֆիէն) պիտի մնան միշտ բացառիկ, իբրեւ արուեստ եւ թէ իբրեւ խղճամիտ աշխատանք։ Եւ մեր գաղութը գիտցաւ ջերմօրէն գնահատել։

Յետ պատերազմեան կարգ մը «չերչի» դերասաններու այլանդակութիւններու մօտ անոր ազդասիրական,— հայկական — գործերը նոր բոյր եւ նոր կենդանութիւն բերին հայկ. բեմին։ «Խենդը», որ բացառիկ յաջողութիւն ունեցաւ լման երկու տարի, միտք չարչարած էր — իր բառերով — պէտք եղածին պէս մեզի հրամցնելու համար։ Ու մենք, իր մահուընէն վերջ՝ իր թարմ հողակոյտին առջեւ, առանց վերապահութեան կրնանք վկայել թէ իր յոյսերը, եւ աշխատանքը լիովին վարձատրուեցան։ Վկայ՝ այն խանդավառ թըղթակցութիւնները որ լոյս տեսան այդ ներկայացումէն վերջ։

Շատ մեծ եռանդով լծուած էր «Սասունցի Դաւիթ» բեմադրութեան, զոր, աւաղ, իր անսպասելի մահը եկաւ ընդհատելու։ Մինչեւ իր վերջին շունչը խօսեցաւ հայկ. բեմի մասին, իր ծրագիրներու, իր «Սասունցի»ին մասին։ Իր ցանկութիւնն էր մեռնիլ բեմի վրայ, պատնէշին վրայ։ Եւ այդպէս ալ եղաւ։ Իր բարձին տակէն գտանք թատերական կտորներ, իր ապագայ ծրագիրները

Իր կենսագրականի մասին շատ քիչ բան գիտենք։ Գիտենք միայն որ, ծնած էր Կարս, եղած է որբ, ապրած է Հայաստանի որբանոցները ու հոն ալ հետեւած է դերասանական դպրոցին։ Իր ծանօթները կը վկայեն որ, Լենինականի, Ալլավերտիի, Ղարաքիլիսէի եւ Բերիայի բեմերուն զարդը եղած է։

Գիտենք նոյնպէս որ Հայկասարը մէկն էր այն 300.000 հայորդիներէն, որոնք մասնակցեցան «Հայրենական մեծ պատերազմի», որոնց մեծ մասին ճակատագիրը անորոշ կը մնայ...

Ապրիլ 1ին, ձիւն ու անձրեւոտ օր մը, գայն ցուրտ փոսը իջեցուցինք։ Սգակիրներու կոկիկ բազմութիւն մը՝ եռագոյնով ծածկուած դագաղին ետեւէն հետեւեցաւ մինչեւ գերեզմանատունը։ բազմաթիւ ծաղկեպսակներու կարգին՝ յիշենք Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէինը, «Նոր Սերունդ»ինը, Կապոյտ Խաչինը, Հայ Ազատամարտիկներու նորակազմ միութեանը եւն.։ Երկու քահանաներ կատարեցին կրօնական արարողութիւնը։ Դամբանականներ խօսեցան, ընկ. Թ. Այվազեան (Հ. Յ. Դ.), Պ. Բագրատ (Հայ Ազատամարտիկներ), եւ պատուելին, եւն.։

Վերջին անգամ երբ իրեն այցելեցինք, կարծես վախճանը նախզգալով, հանդարտօրէն պատասխանեց մեր «մխիթարական» խօսքերուն.— «Գիտեմ, պիտի մեռնիմ, բայց, հաւատացէք, աչքերս գոհունակութեամբ պիտի փակեմ, վասն զի վստահ եմ, ձեզ նման ծանօթ բարեկամները կտոր մը սրբազան եռագոյն եւ պարզ խաչ մը պիտի դնեն դագաղիս վրայ... Ես չեմ ուզեր թաղուիլ իբրեւ անհաւատ»։

Իր ուխտը եւ ցանկութիւնը կատարուեցաւ։ Հանգիստ իր չարչարուած ոսկորներուն։

╳ Երկրորդը՝ մեր սիրելի Աւետիսին դագաղն էր (Սիմոնեան)։ Բժիշկի մը նշդրակի հարուածը եկաւ վերջ դնել իր կեանքին։ Ընկ. Աւետիս 35 տարուան հաւատաւոր Դաշնակցական մըն էր։Ծնած Խարբերդի Հիւսէյնիկ գիւղը։ Մանուկ օրերէն սնած ընկեր Կարօներու, Նահիկեաններու շունչովը, կեանքին մինչեւ վերջը մնաց պատնէշին վրայ իբրեւ հաւատաւոր եւ եռանդուն Դաշնակցական։

Ընտանիքի պատուական հայր, նաեւ պատուական Հայ՝ միշտ աշխատեցաւ այդ ուղղութեամբ։ Կը բնակէր հեռաւոր արուարձան մը, բայց, ատիկա պատճառ մը չէր որ ժողովներէ եւ ձեռնարկներէ թերանար։

Մեր խնջոյքներուն եւ դաշտահանդէսներուն զարդն էր։ Ուր Աւետիս կար՝ հոն ցուարթութիւն կար։ Վերջերս պեխ մը ձգած էր։ Հետը խնդալու համար կ'ըսէինք.— Այդ կատուի պոչը ի՞նչ փակցուցած ես քթիդ տակ»։ = «Որպէսզի խօսքս «փարա ընէ», կ'ըսէր ծիծաղելով։

Շաբաթ, 12 ապրիլին անոր դագաղն ալ հողին յանձնեցինք։ Նոյն արարողութիւնները, նոյն ծաղկեպսակները, նոյն գերեզմանոցը։ Եւ, Հայկասար ու Աւետիս, քով քովի հողին տակ։ Սիրելի Աւետիսին կորուստով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անձնուէր զինուոր մը կորսնցուց։

«Վարանդեան» կոմիտէն ցաւօրէն կ'ողբայ իր ընկերոջ կորուստը։ «Մխիթարութիւն» չենք ըսեր իր հարազատներուն, քանզի մենք,— իր ընկերները մխիթարուելու պէտք ունինք։

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

ղաքական եւ ռազմական հոգերով, գործելու արտօնութիւն միայն կը խնդրէ։ Դրամ չի պահանջեր, խանդավառօրէն կը լծուի իր ծրագրի գործադրութեան, ամենայետին մանրամասնութեամբ։

Ամբակառոյց հիմ մը ապահովելու համար, Լէոնարտօ կ'ուսումնասիրէ հողին տոկունութիւնը, չինանիւթերուն դիմադրականութիւնը, մանաւանդ աղեղին աջակցութեան ուժը։Ըստ իր ըմբռնումին, աղեղին երկու կողմերը տկար են, բայց միացած ուժ մը կը կազմեն։ Քաղաքաշինութեան իր նօթերը,— որոնք մինչեւ այսօր կը պահուին, —ցուցմունքներ կ'ընեն սանդուղներու շինութեան շինանիւթերու ընտրութեան, ջուրերու լճացումէն եւ հրդեհէն խուսափման, պարտէզներու ջրման եղանակի մասին։

Հանճարեղ մարդուն յատակագիծներն ալ կը մնան մինչեւ այսօր, բայց առանց իր նօթերուն, տարտամ գաղափար մը միայն պիտի կազմէինք փողոցներու, շէնքերու եւ հանրային սպասարկութեանց ձեւին, դիրքին, ազատ միջոցի մասին։

Լէոնարտօ ցած փողոցները կը վերապահէ վաճառանոցներուն, ապրանքներու մթերանոցներու, ձիերու եւ սայլերու շրջագայութեան, իսկ վերի փողոցները պերճանքի բարձր առեւտուրին, ինչպէս գոհարներու,զարդեղէններու, հագուստի, անուշահոտութեանց եւ քաղաքացիներու պտոյտին։

Միջին դարու այս հանճարը, ոչ միայն նախակարապետը եղած է օդանաւերու, սուզանաւերու եւ Hélicoptèreի գիւտին, այլ շարժուն տուներու յղացման։

Ուրիշ յօդուածով մը կը ներկայացնենք նկարիչը իր ստեղծագործութեամբ։

UN.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ո՞ՒՐ Կ'ԵՐԹԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ).— Աւելի քան երեք ամիս սպասելէ վերջ, ցաւ ի սիրտ հրապարակաւ պիտի պարզենք մեր գաղութին տխուր պատկերը։

«Յառաջ»ի ընթերցողներուն ծանօթ է որ Վալանսի հայ գաղութը 27 տարուան կեանք մը ունի զոյնզգոյն կազմակերպութիւններով։ Այդ անցնող տարիներու ընթացքին, հակառակ կուսակցական զանազան վէճերու, միշտ ալ հասկացողութեան կուգային։

Արդ, կարելի չեղաւ 1952ի համար Ազգ. Միութիւն մը կազմել առանց վէճի։ «Ծակատակական»ներու կազմալուծումէն ի վեր, կուսակցական պայքարը դադրած էր։ 1949էն ի վեր մութին մէջ գործողները երբեւս չունեցան հրապարակ գալու։

Ուրեմն փոխադարձ համաձայնութեամբ Դաշնակցութիւնը կուտար երեք ներկայացուցիչ, ռամկավարները 2, հնչակեանները մէկ։ Երեք հոգի ալ բացարձակապէս չէզոք։ Ոչ մէկ դժգոհութիւն կամ բողոք։

Այս սիրալիր եւ համերաշխ ոգին խառնակիչներուն քունը խանգարած էր, անոնց համար ատելը, կեղծելը, զրպարտելը եւ որեւէ ազգային շարժում խանգարելը «հայրենասիրութիւն» եւ «յառաջդիմութիւն» է։

Անոնք դժբախտաբար մեր անկեղծութենէն քաջալերուած ուզեցին իրենք ալ ներկայացուցիչ մը ունենալ։ Այսպէս Յունուար 18ին, նախորդ Ազգ. Միութիւնը ընդհ. ժողովի հրաւիրած էր գաղութը։ Հրաւէրին պատասխանած էին 36 հոգի։ Ժողովը լսելով տրուած զեկուցումը, անմիջապէս կազմեց ընտրողական մարմին մը, ներկայանալով ծանօթ հայրենակիցներու, անոնց հաւանութիւնը պիտի առնէր եւ պիտի լրացնէր կազմը։ Այս անգամ ալ մի ոմն Քէթէնճեան մէջտեղ նետուած էր, ամէն բան խանգարելու համար։

Փետրուար 24ին ընտրողական մարմինը ժողովի կը հրաւիրէ եւ զեկուցումէն երեւան կուգայ որ քայլ մը յառաջ գացած չեն։

Կարծիքներու փոխանակումէ վերջ, ընդհ. ժողովէն նշանակուեցան երեք չէզոք հայրենակիցներ։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը որ միշտ իր թիւի համեմատ երեք ներկայացուցիչ կուտար, յանուն համերաշխութեան յայտարարեց.— Մենք թիւի առաւելութիւն չենք ուզեր, իւրաքանչիւր քաղաքական կազմակերպութիւն թող մէկ մէկ ներկայացուցիչ տայ։ Ուրեմն վեց հոգի արդէն ընտրուած եղան։ Ոչ մէկ դիտողութիւն։ Դաշնակցութիւնը երեքի փոխարէն մէկով գոհացաւ, բայց քանի մը օր վերջ ռամկավարները կը պատասխանեն թէ «մենք ներկայացուցիչ չունինք, բայց կը խոստանանք քաջալերել»։ (Գրաւոր)։ Ընտրուած վեցերը որ երեք հոգի պիտի առնէին, իրենց հետ այսօր հինգի իջած են։ Եւ վերջին պահուն կ'իմանանք թէ երեք չէզոքներն ալ կը հրաժարին։

Ուրեմն, եթէ այսպէս շարունակուի 2500նոց գաղութ մը պիտի կազմալուծուի, մանաւանդ որ նոր եկեղեցին աւարտելու վրայ է։ Այս պարագան հրապարակաւ կր յիշեցնենք.— Եթէ կ'ըմբռնէք ապագայ դժուարութիւնները, գործի լծուեցէք։ Այս անտարբերութիւնը կրնայ թիւրիմացութեանց մատնել տեղական իշխանութիւնը, որուն ջերմ հոգածութիւնը կը վայելէինք։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս միշտ, այսօր ալ գիտակից իր պարտականութեան, չի կրնար անտարբեր մնալ։ Կը հրաւիրենք բոլոր սրտցաւ Հայերը որ հրապարակ իջնեն։ Մենք պատրաստ ենք ամէն դիւրութիւն ընծայելու, կը բաւէ որ անկեղծ Հայեր պարտականութեան լծուին։ Մեզի համար դաւոնիք չէ թէ քանի հոգի չեն կրնար մասնակցիլ որեւէ ազգային պատասխանատու գործի։

Մենք լաւ Հայեր կը պահանջենք, հարուստ ըլլայ թէ աղքատ։ Մեր գաղութը շատեր ունի, որոնք թէ Հայերուս եւ թէ տեղական իշխանութեան վստահութիւնը կը վայելեն...

╳ Կիրակի օր Վալանսի Հայ Մարզականը իր ախոյենական մրցումը կատարեց ընդդէմ Վալանսի տեղական խումբին, մերինները ջախջախիչ յաղթանակ մը տարին 5—1։ Կրտսերները (cadet) նոյնպէս 5 — 2։

ՆԱԹՍ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Ուրեմն ուրիշ թել մը կապուած է գործիքին. կրնա՞ք գտնել այդ թելը։

— Այո, սակայն թերեւս ատոր համար պէտք պիտի ըլլայ ամբողջ պանդոկը իրար անցընել։

— Այս պահուս այդքան առաջ երթալու պէտք չկայ։

— Այս գործը կատարուած է մէկու մը կողմէ, որ երկար ատենէ ի վեր այս պանդոկը կը գտնուի։

— Ուրեմն պէտք է որ քննութիւն կատարենք եւ ստուգենք թէ ո՞ր պաշտօնեաները հինէն ի վեր հոս կ'աշխատին, ըսաւ Մարշըլ։

Մաքֆարլէյնի մեկնումէն ետք երեքս հաւաքուեցանք վառարանին շուրջ։ Մարշըլ եւ ես դեռ կը վիճաբանէինք պանդոկին պաշտօնեաներուն եւ հին յաճախորդներուն շուրջ։ Կրնայինք ցանկ մը ստանալ Միլըրէն։ Փօնթիւի մեզ մտիկ չէր ըներ։ Միայն անգամ մը ոտքի ելաւ, առաւ յանդաւոր բառարանը եւ սկսաւ դայն աչքէ անցընել։

Ցանկարծ կեցաւ սենեակին մէջտեղը, ձեռքը վեր բարձրացուց եւ պոռաց հանդիսաւոր շեշտով մը.

— Կեցէք, խնդիրը լուծուած է։

Մարշըլ եւ ես զարմացած Փօնթիւին կը դիտէինք։ Ֆրանսացին ժամ մը առաջ կը յայտարարէր թէ անելի մը մէջ մտած է, իսկ հիմա կ'ուրախանար եւ լուծեալ կը նկատէր խնդիրը։

— Հիմա գիտեմ թէ ով է մարդը, շարունակեց, այլեւս ինծի ծանօթ չէ Հէր Իքսի ինքնութիւնը։

= Ո՞վ։

Գլանիկ մը հանեց գրպանէն եւ սկսաւ դանդաղօրէն բերանը տանիլ զայն։ Հաճոյք կը զգար մեզ սպասցնելով։

— Անշուշտ ուշադրութիւն ըրած էք թէ բոլոր լրտեսական եւ ոստիկանական պատմութիւններուն մէջ բուն յանցաւորը միշտ յայտնի կ'ըլլայ.ան յաճախ արտասովոր դէմք մըն է. ձեր միակ գործը պիտի ըլլայ փնտռել այն անձը որ ամէնէն տարօրինակ անունը կը կրէ։

«Դուք Անգլիացիներդ շատ կը վախնաք որ անունի մը նմանութեան հետեւանքով մէկը կ'ելլէ եւ դատ կը բանայ,հետեւաբար ձեր յանցաւոր հերոսին կուտաք սարսափելի անուններ։ Անգլիական գրքի մը մէջ եթէ հանդիպիմ, օրինակ, Պ. Փամփիտինք անունով մարդու մը, առանց գիրքը կարդալու կրնամ ըսել թէ հերոսը ան է։ Իսկ իրականութեան մէջ ճիշդ հակառակը կը պատահի։

Սկսանք անհամբերութեան նշաններ ցոյց տալ. Փօնթիւի նիւթէն շեղած էր եւ սկսած էր ճառախօսել։

— Մարդը ո՞վ է, Փափա. ըսէք մեզի, գոչեցի։

— Ահ, այո, մարդը։ Այս խնդիրը շատ մը փուլերէ անցաւ։ Հիմա պիտի փնտռենք թէ մեր շուրջը գտնուողներուն մէջէն ո՞վ է. որ ամէնէն քիչ կասկած հրաւիրած իր վրայ։

(Տար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ դեսպանին հետ նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը: Գահիրէի անգլ. դեսպանն ալ տեսակցելով Եգիպտոսի վարչապետին հետ, անոր յանձնեց Պ. Իտընի մէկ նոր նամակը։— Տնտեսական եւ ելմտական ծանր տագնապ մը կը նախատեսուի Եգիպտոսի մէջ, երբեւ հետեւանք բազմակի հրապարակին անկայուն կացութեան: Ներածումները մեծապէս պիտի կրճատուին :

ՊՈԼՍՈՅ վերջին Թղթաբերէն կ'իմանանք թէ ողողումները կը շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ, Թոքատէն մինչեւ Իգտիր : Արմաշէն զին - ուորներ յաջողած են փրկել 700 գիւղացիներ Աբաքսի աւերուն վրայ: Եփրատ եւ Սաքարիա կը սպառնան բազմաթիւ գիւղերու :

ԱՆԳԼԻՈՅ առեւտրականները օդանաւ մը վարձելով, ապրանքներու նմոյշներ ղրկեցին Մոսկուա, մեծաքանակ վաճառումներ կատարելու համար :

ՈՍԿԻՆ նորէն բարձրացաւ , հասնելով 535 հազար ֆրանքի (Գչ. կ'արժէր 518.000): Տոլարն ալ 406էն բարձրացաւ 423ի, ազատ շուկային մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի 26րդ տարեկան մարզահանդէսը տեղի ունեցաւ Հալէպի մէջ, Զատկի շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը, ի ներկայութեան 25.000 հանդիսատեսներու, հովանաւորութեամբ նահանգապետին եւ նախագահութեամբ առաջնորդին: Աւանդական շքերթին կը մասնակցէին 2500 մարզիկներ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԼԻՈՆԻ 34ՐԴ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ կը բացուի շաբաթ օր, հովանաւորութեամբ վարչապետ Փինէի եւ ի ներկայութեան 5 նախարարներու: Մինչեւ հիմա կազմակերպուած տօնավաճառներէն ամէնէն արտասովորն է այս: Պիտի ունենայ 340.000 քառ. մեթր տարածութիւ եւ 4500 մասնաբաժին: Ամէն տեսակ ապրանքներ պիտի ցուցադրուին: Կէս միլիոն հոգի կը սպասուին գիւղերէն եւ արտասահմանէն :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետին դէպի Աթէնք կատարելիք այցելութեամբ , Պալքանները Եւրոպայի պաշտպանութեան կարեւոր կեդրոններէն մին կը դառնան: Մայիսի սկիզբն ալ մառեչալ Մոնկոմըրի պիտի այցելէ Յունաստանի մայրաքաղաքը: Կը թուի թէ Անգլիացիները կը ձգտին կարեւոր դեր մը կատարել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մէջ:Հաւանական է որ իտալացի զօր. Քասթէյլիոյի ազդեցութենէն դուրս, ուրիշ սպարապետութիւն մը հաստատուի արեւելեան Միջերկրականի մէջ, հրամանատարութեամբ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի :

✕ Զօր. Նուրի Եամութ, Թուրքիոյ սպայակոյտին պետը, Դչ. իրիկուն Լոնտոն հասաւ օդանաւով : Զօրավարը չորս օր պիտի մնայ եւ պիտի խորհրդակցի Անգլիոյ զինուորական վարիչներուն հետ :

ԶՈՄՈՒՆԻՔ

Ապրիլ 20ին, կիրակի, կէսօրէ ետքը, Փարիզ, Զոմունիք կազմակերպած են տարեկան հանդիպում մը, Քատէի սրճարանին վերնայարկը: Թէյասեղան, ընտանեկան մթնոլորտ, գեղարուեստական վայելք : Ժամը 3էն 7:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է գեղեցիկ խնջոյք մը : Այս շաբաթ ժամը 20ին, «Հ .Օհանջանեան» սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը ներկայացուի «Կծծի հօրեղբայրը»:

Առատ ուտելիք եւ խմելիք : Մուտքը ազատ է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, երկուշաբթի ժամը 20ին, 8 Passage Coste, քրիստոնեայ երիտասարդաց սրահը :

Նիւթը՝ «Ի՞նչ է Ազգը »: Դասախօս ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ: Մուտքը ազատ է :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ — ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԵՂԵԳԻ Ս. ՆՇԱՆԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Խարբերդ Եղեգիի Բարեսիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Cours Joseph Thierry (Շափիթր) հանրածանօթ սրահին մէջ :

Առատ կերուխում եւ հաճելի անակնկալներ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Այրի Տիկին Սրբուհի Յովհաննէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ ՅԱԿՈԲ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Նախագահութեամբ՝ Փարիզի նորընտիր առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ և նախաձեռնութեամբ երեք յարանուանութեանց:

Ուրբաթ, 25 Ապրիլ ,ժամը ճիշդ 21ին, Petit Journalի սրահին մէջ :

Կը հրաւիրենք անխտիր բոլոր հանրային կազմակերպութիւնները եւ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ ու մասնակցիլ յարգանքի այս համազգային արտայայտութեան :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով : — Դիւան

ԱԶԳ. ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլ - Փրատոյի Մայր եկեղեցիի Կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ համաձայն կաթողիկոսական կարգադրութեան, Մայր Աթոռի օրացոյցին մէջ ճշդուած թուականին,այս կիրակի օր, կը կատարուի ազգային մեծ սգատօն , հայ բազմահազար նահատակներու յիշատակին , օրուան սուրբին պատշաճ արարողութեամբ եւ եկեղեցիի երգչախումբին կողմէ բացառիկ երգեցողութիւններով :

ԸՆԴՀ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի ի յարգանս բիւրաւոր հայ նահատակաց անմոռանալի յիշատակին Փարիզի հայ. եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն հանդիսաւոր Ս.պատարագ:Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ վարդ. Մանուկեան : Պիտի երգէ եկեղեցւոյս «Կոմիտաս Դպրաց դաս»ու երկսեռ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի : Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ազգային Միութեան նախաձեռնութեամբ այս կիրակի 1915ի Ապրիլեան զոհերու յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցին (69 rue Louis Blanc):

Նոյն օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Գ. Թաղապետութեան հանդիսասրահին մէջ, Սգատօն մը համագործակցութեամբ երեք յարանուանութեանց եւ կուսակցութեանց, ի յարգանս Ապրիլեան զոհերու :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Սգատօնը կը կատարուի Սուրբ Աստուածածին եկեղեցին, այս կիրակի առաւօտ:

Հանդիսաւոր Ս. պատարագէն ետք, սուրբ խորանին առջեւ պիտի կատարուի սրտառուչ արարողութիւն մը:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ.Յ.Դ. Տան մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հայ Ռազմիկներու Միութեան Տէսինի մասնաճիւղին: Մասնակցութեամբ՝

Հայ Առաք. եկեղեցւոյ, Հայ Աւետ. եկեղեցի , Հ. Յ .Դ. եւ Ս. Դ. Հ. կուսակց, Վասպուրականի , Խարբերդի, Սեբ. Հայ.միութեանց, Ֆ.Կ.Խաչի, Կ. Խաչ, Ժաֆ, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդ, դպրոցի կրթ. մարմին եւ Հայ Մարտիկ. Միութեանց, Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Կը նախագահէ Ռ. ԿԵՆՃՈՅԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն կուսակցութեանց եւ միութեանց ներկայացուցիչները :

Արտասանութիւններ եւ երգեր :

ԾԱՆՕԹ.— Կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ Տէսինի Հայոց եկեղեցին:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Կապ. Խաչի, այս կիրակի ժամը 15ին , «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ :

Նոյն օրը առաւօտուն, ժամը 9ին, Ս .Մարթէնի եկեղեցիին մէջ կը մատուցուի պատարագ եւ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն Մեծ Եղեռնի նահատակներու յիշատակին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալ ԳՐԻԳՈՐ ՀԱԼԱՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ :

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Հ. Մ. Մ.ի վերջին պարահանդէսին առթիւ ջերմապէս շնորհակալութիւն կը յայտնուի նաեւ կարգադիր յանձնաժողովի անդամուհիներէն տիկիններ ,Սապոնճեանի եւՎ.Գորգիկեանի , որոնք աշխատանքի լայն բաժին մը բերած էին երեկոյթին յաջողութեան համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տիկին Արշալոյս Թադէոսեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով եւ թերթով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր մօր՝ Տիկ. Զարուհի Գըլըճեանի մահուան առթիւ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ .Դ. ՓԱՐԻԶԻ եւ շրջանի ներկայացուցչական ժողովի շարունակութիւնը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, նախկին ժողովին տեղը: Կը յանձնարարուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ . —

ՇԱԲԱԹ, 19 Ապրիլ ժամը 21ին, Քրիստափոր ենթ:

ԿԻՐ. 20 Ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Զաւարեան ենթ.:

ԿԻՐ. ժամը 15.30ին Խաժակ խումբ :

ԲՇ. ժամը 21ին Թաթուլ խումբ :

ԳՇ. ժամը 21ին Արամ խումբ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր եւ անյետաձգելի օրակարգ :

ՍԵԻՐԱՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ընկերուհի Դատաւորեանի բնակարանը, 31 rue Ille de France: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղը հրաւիրած է Փարիզի Մուրատեան վարժարանի Թատերախումբը, Մարսիլիոյ մէջ ներկայացնելու մեծ գնահատանքի արժանացած իրենց խաղերը :

Մարսիլիաբնակ հայրենակիցներ, օգտուեցէք այս բացառիկ առիթէն, խուռներամ փութալով , 20 Ապրիլին կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Théâtre G. Verdi - Casa d'Italia, 53 rue d'Alger թատերասրահը:

Տոմսերը նախօրօք ապահովեցէք. — Նախկին Սանուց Միութեան բոլոր անդամներէն: Պ. Ս. Էքսէրճեանէն, 40 La Canebière, Marseille: Պ. Ա. Շեխիկեանէն, Pharmacie Centrale, 1 Bld. d'Athènes, Marseille :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (1923 — 1952)

THEATRE D'IENA, 10 Ave. d'Iéna

Ծանօթ դերասաններ ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու: 19 Ապրիլ , շաբաթ գիշեր 20.45ին, Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն՝ Տանըմարքացի Տիկ. Քարէնի Պրամսօնի

ԲՐՕՖԷՍԷՕՐ ՔԼԷՆՕՎ

կամ ԱՐԱՐԻՉ ՆԵՐԵՑԻ ՔԵԶԻ

Հուզակաւոր տռամը 3 արար, թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Ս. եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆԻ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, սինեմա Ֆլօրիտայի մէջ, (մէթրօ Փիրէնէ):

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

(5 գործ. 1 պատկ. քաղեց եւ կազմեցԹՐԱԳՕՇ)

ՎԻՃԱԿԻ ԵՒ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

Երգեր, պարեր: Նուագ Գարագաշ եւ Բէկմէզեան

Մուտք 150 ֆրանք :

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Խ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղին : Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ .Բ. Միութեան դպրոցի սրահին մէջ :

Առատ կերուխում եւ խրախճանք : Հաճելի անակնկալներ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ուտի Հրանդի կողմէ

Մասնակցութեամբ հայ եւ ֆրանսացի նուագողներու :

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8ին Conservatoire Սալ Մոլիէռի մէջ, Quai de Bondy :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925.R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 20 AVRIL 1952 Կիրակի 20 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6743-Նոր շրջան թիւ 2154

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Ր ՄԷԿ ՄԵՂՔԸ...

Ուրբաթ օր խմբագրական մը արտատպեր էինք Պոլսոյ «Եէնի Սթամպուլ» թերթէն, — «Ընդ հուր եւ ընդ ջուր»:

Թուրք խմբագիրը դառնապէս կ'ողբար գետերու յորդումը եւ անտառներու հրկիզումը, որոնք ահագին աւերներ կը գործեն բուն Անատոլուէն մինչեւ «արեւելեան նահանգները»: Ապա հետեւեալ խորհրդածութիւնը կ'ընէր.

— «Կարծես աշխարհի մէջ արիւնի պայքար մը կայ, եւ անցեալ մեղքի մը քաւութիւնն է որ կը զգանք: Այսօր մեղք կը գործենք, եւ 100—200 տարի վերջ, այդ մեղքը կ'երթայ կը գտնէ մեր անմեղ եղբայրները: Այն գիւղացիները, որոնց արտերն ու տուները ջուրերուն տակ մնացած են այսօր, կը կրեն իրենց նախահայրերուն պատիժը: Ամէն տարի կը մաքառին կատաղի հեղեղներուն դէմ, բան մը փրկելու համար»:

Բնական աղէտները միայն Թուրքիոյ յատուկ չեն: Եւ մեր մտքէն չանցնիր դերբնական ուժի մը վերագրել զանոնք, իբրեւ պատիժ հին եւ նոր մեղքերու:

Բայց, չափազանց պերճախօս են Թուրք խմբագրին խորհրդածութիւնները:

Մէջ ընդ մէջ կը հասկցուի թէ ինչ ըսել կ'ուզէ: Գիւղերը երեսի վրայ մնացած են:

— «Մեր բախտը յանձնած ենք մութ եւ անըմբռնելի դիպուածին: Միայն այսօրուան վրայ կը խորհինք, վաղը Աստուած ողորմած է, կ'ըսենք»:

Կը խօսի նաեւ ջրային եւ տնտեսական քաղաքականութեան մասին, իբրեւ օրինակ յիշելով ուրիշ երկիրներ:

Եւ սակայն, կը թուի թէ ինքն ալ համոզուած չէ որ չարիքին աղբիւրը միայն անհոգութիւն է: Կամ ծրագրի պակաս:

Անշուշտ չէք սպասեր որ «Եէնի Սթամպուլ»ի խմբագիրը իր տեսակէտները խորացնելով, խոստովանի թէ որդիները կը կրեն իրենց նախահայրերուն գործած արիւնազանգ բարբարոսութեանց պատիժը:

Եթէ ուզէ Թուրք այդպիսի խոստովանութիւն մը կատարէր, Թուրքիան շատոնց գտած կ'ըլլար արդարութեան եւ ճշմարտութեան ճամբան:

Այն ատեն պիտի հաստատուէր թէ՝ բնական աղէտներն անգամ այսքան ահաւոր աւերներ պիտի չգործէին, եթէ տարբեր բովանդակութիւն ունենար Թուրքիոյ պատմութիւնը:

Այո, եթէ օսմանեան, իթթիհատական եւ քէմալական իշխանութիւնները իրար չլրացնէին ոչ-Թուրքերը տրորելու եւ փոշիացնելու համար, ոչ անհամար անտառներ կրակի կը տրուէին, ոչ ալ գետերը առանց ամբարտակի կը մնային:

Ահաւասիկ տէր - տիրական՝ իրենց երկրին մէջ եւ հալածական ժողովուրդներու հայրենի հողերուն վրայ: Եւ սակայն — «գիւղացիները կը կրեն իրենց նախահայրերուն պատիժը»:

Դարաւոր քաղաքականութեան մը անմնխութիւնն է որ հարեւանցի կ'արձանագրուի Թուրք թերթին մէջ, երկու աղէտներու առիթով:

Եւ այդ աղէտներէն մէկն է միայն բնական — գետերու յորդումը: Միւսը, անտառներու հրկիզումը գիւղացիներն են որ կը կատարեն, ինչպէս բացատրեցին թերթերը: (Հսկայական անտառներ կրակի տրուած են սկսելով Պոլսէն):

Մեղքերու ո՞ր մէկ տեսակը յիշէինք, երբ խնդիրը կը վերաբերի Թուրքիոյ:

Ահաւասիկ նորէն չարաշուք տարեդարձը, — 1915 Ապրիլ 11-24:

Հայերը «յաղթեցին», բայց որդիները միայն աւերակ եւ ամայի տարածութիւններ կը գտնեն բռնագրաւեալ հողերու վրայ: Աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր:

Դեռ վերջերս էր որ Թուրք երեսփոխան մը կը խոստովանէր թէ գամ մը անգամ գամուած չէ Կարսի մէջ:

Ամէն տեղ ալ, մարդը ինք արիաբար ճակատ կազմած է բնութեան անակնկալներուն դէմ: Խելքով եւ ձեռքով:

Միայն Թուրքիոյ մէջ է որ գետերու ջուրին չափ ալ արիւն հոսեցաւ, թաղելու համար շինարար մտքերն ու ձեռքերը: Շ.

Տարագիրներու խնդիրը

(ՕՖԻՍՆԵՐՈՒ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պ. LOUIS MARINի ՀԵՏ

Բ.

ՀԱՐՑ. 4.— Ուրեմն այն ատեն ուրիշ միջոց մը չկա՞ր ելք մը գտնելու, սպասելով խորհրդարանին որոշման:

Պ.— Այո, իմ կարծիքով, միայն մէկ միջոց կար, ելք մը գտնելու համար օրուան բացառիկ կացութեան, հիմնուելով արդէն իսկ խորհրդարանին կողմէ վաւերացուած օրէնքներու վրայ: Այդ այն է զոր գործադրել տուի իբրեւ օրինակ: Ժամանակակից Քաղաքական Տարագրութեան Պատմութեան Կաճառին մէջ ստեղծելով տարագիրներու պաշտպանութեան Ֆրանսական Կեդր. Կոմիտէ մը, համաձայն 1901ի օրէնքին:

Այդպիսի օրկան մը, բացի իրեն յատուկ իրաւասութիւններէ, կրնայ կառավարութենէն իրաւունք ստանալ կատարելու այն մասնաւոր պաշտօնները որոնք նախապէս կը պատկանէին Ազգերու Դաշնակցութեան կամ Միացեալ Ազգերու Ֆրանսայի ներկայացուցիչին՝ տարագիրներու համար: 1933 Հոկտեմբեր 28ի պայմանագրին 15րդ կէտը յատկապէս նախատեսած է այս պարագան: Այդ օրկանը կրնայ նոյնիսկ ստանձնել Նանսէնեան դրոշմաթուղթի վերաբերեալ բոլոր գործերը:

Հ. 5.— Այդ ձեւով պարզապէս մասնաւոր ձեռնա՞րկ մըն է եղածը:

Պ.— Անշուշտ ոչ: Տարագիրներու պաշտպանութեան Ֆրանսական Կեդր. Կոմիտէն պէտք է դառնայ կէս-պետական, իր վարիչ մարմնին մէջ առնելով — ինչպէս առաջարկեց մեր վերջին ընդհ. ժողովը — ներկայացուցիչներ արտաքին, ներքին եւ դատական գործերու նախարարութիւններէն, որոնք ամէնէն աւելի շահագրգռուած են տարագիրներու խնդիրներով: Նպաստ ստանալով նախարարութիւններէն, Կեդր. Կոմիտէն կրնայ ունենալ նաեւ ելմտական վերստուգիչ մը՝ նշանակուած պետութեան կողմէ: Կրնայ ունենալ նաեւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչ կամ Թղթակից ՄԱԿ-ի տարագիրներու վերատեսչութեան, ինչ որ պիտի վերահաստատէր միջազգային կապը:

Հ. 6.— Ձեր թելադրութիւնները ընդունուած եւ գործադրուա՞ծ են:

Պ.— Անկատար: Ամէն անգամ որ նոր գաղափար մը յայտնուի, կը հաստատուի թէ մարգարէն պատիւ չունի իր երկրին մէջ: Մենք տարագիրներուն կ'օգնենք օրէնքին եւ մեր կանոնագիրներուն արտօնած իրաւասութեանց սահմանին մէջ: Մեր պաշտօնէութեան մեծ փորձառութեան շնորհիւ կրնանք կարգ մը պարագաներ կարգադրել նաեւ այն դժուարին խնդիրները զորս վարչական գրասենեակները կը լքեն իբրեւ չափազանց կնճռոտ պարագաներ: Եւ սակայն հանրային իշխանութիւնները անհրաժեշտ աջակցութիւնը չեն ընծայեր մեզի: Անոնք տակաւին մեզի չեն տուած 1933ի պայմանագրին 15րդ յօդուածով նախատեսուած մասնաւոր իրաւասութիւնները, թէեւ իրենք իրենց ալ չեն կրնար տալ, ինչ որ իրական վնաս մը կը պատճառէ տարագիրներուն:

Հ. 7.— Ի՞նչպէս եւ ո՞րքան:

Պ.— Օրինակ, այսօր դաս մը տարագիրներ չեն կրնար ամուսնանալ, նոյնիսկ եթէ ծննդեան վկայական մը ունին բուն իսկ իրենց երկրէն, վասն զի այսօր Ֆրանսայի մէջ ոչ ոք կրնայ հաստատել այդպիսի պաշտօնագրի մը վաւերականութիւնը: Անոնք իրենց ծննդեան վկայագիրը վաւերացնելու համար պարտաւոր են հաստատել տալ հաշտարար դատաւորին առջեւ, երեք վկայութեանց վրայ — որոնք այնքան կասկածելի են յաճախ: Ատոր համար պէտք է սպասել մօտ մէկուկէս 2 ամիս: Ծախքը՝ մօտ 9000 Ֆր. զոր այդ խեղճերուն մեծ մասը չի կրնար վճարել: Եւ յետոյ չէք կրնար վստահ ըլլալ թէ դատարանը պիտի վաւերացնէ: Նմանապէս, դադրած է ամուսնութեանց վկայականներու յանձնումը: Այդ վկայականները անհրաժեշտ են շատ մը պարագաներու մէջ: Դեռ կրնայի յիշել ուրիշ ուշագրաւ պարագաներ: (Մնացեալը յաջորդով):

«Վտանգը չէ անցած տակաւին»

ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը նոր ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ «Արեւմուտքը տակաւին ենթակայ է մահացու վտանգի մը: Կրեմլինէն եկած խօսքերը խաղաղութիւն կը խոստանան մէկ օր, բռնութիւն կը սպառնան միւս օրը: Եթէ բան մը սորված ենք, Կրեմլինի ոչ թէ խօսքերուն, այլ գործերուն պէտք է վստահինք: Մինչեւ որ Կրեմլին գործքով ապացուցանէ թէ տրամադիր է հրաժարելու իր յարձակողական ծրագիրներէն՝ պէտք է պատրաստուինք աղէտը կանխելու»:

Նախագահը թելադրեց նախկին ռազմիկներուն որ պայքարին վերազինման վարկերու կրճատման դէմ: Այս առթիւ մասնաւորապէս քննադատեց երեսփ. ժողովը որ զեղչած է 1952—53ի զինուորական վարկերը: «Եթէ այդ կրճատումները պահուին, մեր պաշտպանութեան ծրագիրը կրնայ վըտանգուիլ»:

Դաշնակիցներուն եղած օգնութեան մասին ալ խօսելով, Պ. Թրումըն յայտարարեց.— «Չենք կրնար միւս ազգերէն պահանջել որ կռուին ազատութեան դատին համար, եթէ իրենց պիտի չտրամադրենք տնտեսական եւ զինուորական միջոցները՝ պայքարելու համար»:

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարն ալ ձայնակցելով նախագահին, յայտարարեց.

— «Աշխարհի կացութեան մէջ չեմ տեսներ բան մը որ արդարացնէ մեր ճիգին թուլացումը: Ընդհակառակն, մռայլ եւ չարաշուք սպառնալիք մը կ'երեւայ դէպքերու ընթացքին մէջ»:

× Փարիզի մէջ անհամբեր կը սպասեն որ Մ. Նահանգներն ալ երաշխաւորութիւններ ստանձնեն, արեւմտեան ճակատի հաւասարակշիռ պաշտպանութեան, եւ մանաւանդ Գերմանիոյ վերազինման մասին, ինչպէս ըրաւ Անգլիա:

Ուաշինկթընի մէջ վերապահ դիրք մը բռնած են առ այժմ: Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Սահմանադրութիւնը թոյլ չի տար որ կառավարութիւնը երկարատեւ յանձնառութեանց տակ մտնէ. մանաւանդ հիմա երբ ընտրական պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ: Կը կարծուի թէ Մ. Նահանգները պիտի գոհանան պարզ յայտարարութեամբ մը:

Անգլիա եւ Եգիպտոս

Գահիրէի անգլ. դեսպանը եւ Սուտանի կառավարիչը (անգլիացի) Լոնտոն հրաւիրուեցան, խորհրդակցելու համար եգիպտական հարցի մասին: Եգիպտական դեսպանն ալ վերադարձած ըլլալով, կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ միջին ճամբայ մը գտնել, բանակցութիւնները վերսկսելու համար:

Ամէնէն կնճռոտ խնդիրներէն մէկն է Սուտանի հարցը: Անգլիական բոլոր կառավարութիւնները հանդիսաւորապէս յայտարարած են թէ Սուտանի ժողովուրդը ինք պիտի որոշէ իր ապագայ կարգուսարքը եւ թէ երբեք պիտի չկաշկանդեն իր ինքնորոշման ազատութիւնը:

Արդ, անցեալ տարի Եգիպտոսի Ֆարուք թագաւորը հռչակուեցաւ «կայսր Սուտանի»: Անգլիա դեռ չէ ընդունած այս տիտղոսը:

Գալով Սուէզի շրջանին, Անգլիա չուզեր քաշել իր զօրքը, միջազգային խնդիր համարելով ջրանցքին պաշտպանութիւնը: Այդ պատճառով ալ կը պնդէ որ Եգիպտոս մասնակցի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ Եգիպտոսի ներկայ կառավարութիւնը պիտի կրնայ ելք մը գտնել, թէ ազգային բաղձանքները գոհացնելու եւ թէ Անգլիոյ հետ համաձայնելու համար:

× Եգիպտոսի տնտեսական եւ ելմտական տագնապին պատճառով առեւտրական նախարարը յորդորեց որ կարելի եղածին չափ քիչ ներածում կատարուի, մանաւանդ այն ապրանքներէն որոնք Եգիպտոսի մէջ ալ կ'արտադրուին (հիւսուածեղէն եւն.): Ի հարկին մաքսատուրքը պիտի աւելցնեն, իսկ պերճանքի առարկաներու եւ շաքարի ներածումը պիտի կրճատուի: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, անցեալ տարի ներածումները արտածումներէն աւելի եղած են 80 միլիոն սթերլին, կամ 1950ի կրկնապատիկը: Միւս կողմէ կը վախցուի որ ներածումներուն կրճատումը պատճառ դառնայ գիներու բարձրացման:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, մեծապէս նուազած է բրիտանական բանակին շնորհիւ շահուած եկամուտը, Սուէզի ջրանցքին մէջ: Նախընթաց տարիներուն այդ եկամուտը միջին հաշուով եղած է 20.000.000 սթերլին:

× Բամպակի հրապարակին անստուգութիւնն ալ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Նոր չէ այս տագնապը, բայց աւելի ծանրացաւ այս տարի: Ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ, նախորդ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՌՔ ԱՐՄԷՆՆԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, Մարտ 30ին Աղեքսանդրիոյ մէջ մեռաւ ընկեր Հմայեակ Շէմս, վաստակաւոր ուսուցիչ եւ բանաստեղծ: Բնիկ Տրապիզոնցի, 60 տարեկան էր, կրթուած՝ Սանասարեան վարժարանին մէջ: Եղած է Կովկաս, Պերլին եւ Փարիզ:

Հետեւեալ գրուածքը կ'արտատպենք իր «Ռոշնակեան» հատորէն, որ լոյս տեսաւ 1943ին, Աղեքսանդրիոյ մէջ (արձակ եւ ոտանաւոր).—

Կարշնեղ ու կամշոտ Արմէններուն ի՞նչ է պակսած: Անոնց՝ որ հրեղէն սուրի պէս, ցեղերու անհեղ խառնուրդներէն անցան ու մխրճուեցան, ու կեցան երկինքէն կախուած այն բարձր աշխարհը եւ դրին, դրոշմեցին անոր սրտին իրենց յաւերժական, քաղցրիկ անունը՝ Արմենիա:

Ի՞նչ է պակսած Արմէններուն՝ հազարամեակներու իրենց պատմութեան, որ առասպելական դիւցազներգութիւն եղաւ աւելի, հրա՛շք ու հէքեաթ: Արմէններուն՝ որ չափուեցան հին աշխարհի բոլոր տէրերուն, բոլոր հզօրներուն հետ, Արեւմուտքին ու Արեւելքին, ու տեսան բոլոր ցեղերն իրենց գոյներով ու իրենց գործերով:

Ի՞նչ է պակսած Արմենիային, որ տեսաւ խուժ եւ դուժ Նինուէի կործանումը իր աչքերով:

Բաբելոնի ամբարտաւանութեան փոշիները կոխկռտեց, եօթնապարիսպ Եկբատանի արքաներուն նենգութիւնը արհամարհեց: Ու տեսաւ վերջապէս, յաւիտենական Հռոմին, Թագաւորներու Թագուհիին աղախնութիւնը, անոր՝ որ ինքն ալ իր դարպասանքի տուրքը տուած էր:

Անցա՛ն, անցա՛ծ են որքան տէրեր ու հզօրներ, եւ Արմէնները դեռ կան: Ի՞նչ է պակսած աննկուն, անյաղթահարելի, անընկճելի սա Արմէններուն՝ որ այսքան դերզօրութենէ, այսքան յաղթանակներէ ու հազարամեակներէ վերջ, մարդկութիւնը չգոչեց դէթ հեղ մը՝

— « Փառք Արմէններուն ... » :

Այո, ի՞նչ պակսած է Արմէններուն: Չէ՞ որ անոնց զէնքերուն չկահիմը ամէնէն բարձր եւ ուժգին հնչած է, եւ անոնց հարուածներէն Թուանաւոր կը սոսկային ամէնքը: Փնտռուած դարբիններ եւ աննման աղեղնաւորներ :

Հուժկու բազուկներով Արմէնները իրենց լայնալիճ աղեղներով եւ անվրիպական զարկով: Արեւելքի եւ Արեւմուտքի հզօրներուն՝ հզօրութիւնը եղան: Ահե՛ղ զինուորներ ու Թագե՛ր, Թագե՛ր, կեսարական գայիսոններ՝ արմենական իմաստութիւն տուեցաւ, որպէսզի Բիւզանդիոնը երկու դար եւս տեւէ եւ հարազատի ձեռքերով սպառէ Արմենիան :

Արմէննե՛ր ... — արքաներ, կեսարներ.. : Հնդկական ադամանդներով դահեր ու Թագեր զարդարեցին Արմէնները, ու համեմներով քաղցրացուցին որքան քիմքեր բարբարոս :

Բաբելական ու Փիւնիկեան հիւսկէններով ուսուցին անոնք, այդ Արմէնները՝ զգենալու պերճութեամբ, պերճօրէն զգենալու վայելքը :

Արմէններ... կարաւաններ՝ վաճառքի ադնուագոյն, ճարտար առեւտրականներ:

Ի՞նչ պակսեցաւ սա Արմէններուն՝ որ աշխարհը, այն ալ շատ դժուար իմացաւ որ՝ կան մորթուող քրիստոնեաներ Արեւելքի մէջ ...:

— Խե՛ղճ Հայեր..

Խաժաչուի, հուժկու բազուկներով, հզօր ուշով եւ ուրուշով Արմէնները՝ խեղճ Հայեր ... :

Առաջին քրիստոնեաներն եղան անոնք: Առաջին յաղթականները եղան խաչին եւ առաջին քարոզիչները Բանին՝ մինչեւ Դեղինններու հեռաւոր աշխարհը: Եւ խաչակրութիւն մը եղաւ Արմէններու ամբողջ պատմութիւնը. սակայն մարդկութիւնը չճանչցաւ Արմէնները, հէք, մորթուող Հայեր ... :

Այն բարձր երկնակարկառ աշխարհին կուրծքին վրայ Արմէնները արածեցին իրենց անհամար հօտերը եւ իրենց կուրծքերը ճեղքել տալով՝ ճեղքեցին իրենց պապերուն հողը, եւ արիւն ու քրտինք, արեւ ու ոսկի դիզեցին անոնք: Բարի, դեղջուկ Արմէնները ապրեցան, երբ վաղուց չքացած էին հին աշխարհի, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի բոլոր տէրերը :

Արմէնները ապրեցան, բայց ինչո՞ւ աշխարհը չըսաւ՝

— « Փառք Արմէններուն ... » :

Ի՞նչ է պակսած Արմէններուն :

Արմենական գաղտնիք մըն է սակս, որ ցած ձայնով միայն ըսել կարելի է:

Եղան, Արմէննե՛ր եղան: Անձնիւրն ապրեցաւ իր երգին մէջ անառիկ պարկեշտութեամբ: Անձնիւրն իր ճեմերուն համար ոռոգեց հայրենի հողը՝ քրտինքով եւ արիւնով որ իր Եսին յաւիտենութիւնը անեղծ մնայ: Արմէնները կը սիրեն կապուտաչուի յաւերժութիւնը: Մէն մի Արմէն վարպետօրէն մտաւ արեւի այգին եւ քամեց Կեանքի ողկոյզները իր բաժակին մէջ :

Այսպէս, եղան, եղան Արմէններ, բայց երբեք չեղաւ արմենականութիւն: Եւ ազգերը ազգութիւն միայն ճանչնալ ուզեցին :

Արմէնները խմեցին արեւուն գինին եւ իրենց արիւնը, չինեցին երգեր ու իրենց յաւերժամոլութիւնը փռեցին գեղջկական քուրսուներէն մինչեւ ազնուական, նախարարական պալատներու դահոյքները :

Արմէնները ապրեցան մինակ, ապրելու համար ապրեցան անոնք: Անոնք, Արմէնները արեւը պաշտեցին, բայց երկինքը չտեսան, աստղերը համրելու չափ իմաստուն եղան, սակայն աստղ մը բռնելու սիրտը չունեցան:

Որքան ճախրեր, որքան ճախրեր կ'երժշտական արմենական այարած թեւերուն մէջ :

Արմէնները հողին բոլոր գաղտնիքներն ու զօրութիւններն ունին, անոնք հիմա անհունութիւններ նուաճելու մոլեգնութեամբ կը տագնային :

Արմէնները միակամ ու միասնական հզօրութեամբ կերտել կ'ուզեն գալիք մը իրենց եւ ամէնուն համար:

Որովհետեւ անոնք գիտեն իրենց պզտիկ անձերէն վեր տեսնել ու պաշտել անհուն ճշմարտութիւններ ու գեղեցկութիւններ:

Որովհետեւ անոնք գիտեն, որ յաւերժութեան կապոյտը չանհունանար հողէն ու աննշան անուննէն...

Արի ու բարի, հանճարեղ պարկեշտ ու ազնիւ Արմէններ ամչնալ սորվեցան հիմա:

Արմէններ կ'ամչնան հիմա մորթուելէ եւ վճռած են իրենց թեւերը փշրել անհունին ճամբաներուն վրայ միակամ ու միասնական, եղբայրօրէն անոյշ ճիգերով :

Արմէնները այսօր հասկցան, որ պէտք է հզօր ըլլայ :

Եւ ահա արմենական երգերուն բոլոր ծածքերուն անջատականութիւնը խոյս կուտայ մեր հոգիներէն :

Որովհետեւ հասած է ժամանակը՝ հազարամեակներու արեւները ըմբոշխնելէ վերջ՝ այլեւս հզօրանալու :

Արմէնները այլեւս միայն ապրիլ չեն ուզեր. Արմէնները հիմա անվրէպ կը նային իրենց հզօր գալիքին :

— Ի՞նչ կը պակսէր Արմէններուն, որ աշխարհը չգոչեց մինչեւ այսօր՝ — « Փառք Արմէններուն...»:

ՀՄԱՅԵԱԿ ՇԷՄՍ

Գոգոլի հայերէն թարգմանութիւնը

ԽՄԲ.— Կ'ամփոփենք «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1952 Փետրուարի թիւէն.—

Ռուսական գրականութիւնը իր ազդեցութիւնը ունեցած է նաեւ հայ գրականութեան վրայ: Մեր գրողները իրենց ստեղծագործութեանց մէջ կրած են ազդեցութիւնը Պուշկինի, Լերմոնտովի, Չերնիշեւսկիի, Տուրգենեւի, Նեկրասովի, Օստրովսկիի, Չեխովի եւ ուրիշներու: Այս առումով ռուս դասական գրողներուն մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւէ Գոգոլ: Իր ժամանակին Գոգոլով յափշտակուած էր Թատերագիր Գ. Սունդուկեան, իսկ Ա. Իսահակեան ուղղակի կը յայտարարէ.— « Իմ ներքնաշխարհի վրայ ուժեղ տպաւորութիւն է թողել Գոգոլ իր անմահ «Մեռած Հոգիներով» :

Գոգոլի անունը հայ գրականութեան մէջ մըտած է 50ական թուականներէն ի վեր: Մ. Նալբանդեան իր «Կրիտիկա» աշխատութեան մէջ խօսելով Գ. Տէր Յովհաննէսեանի «Տէր Սարգիս» վէպի ընդհատման մասին կ'աւելցնէ.

— « Եթէ երբ եւ լինի այս կիսատ մնացած գործը աւարտուի, միեւնոյն հոգով եւ հմտութեամբ շարունակուելով, այն ժամանակ մեր նոր դպրութեան մէջ այդ գործն այն տեղը կ'ունենայ, ինչ տեղ ռուս դպրութեան մէջ ստացել է « Մեռած Անձինքը»: Թող կանխիկ ընդունի մեր սրտանց շնորհակալութիւնը հայկական Գոգոլը, որին մաղթում ենք մի փայլուն գալոցք »:

Բացի այս յիշատակութենէն, Գոգոլի գործերու Թարգմանութիւնները ուշ սկսած են եւ ոչ շատ :

Առաջին անգամ 1880ին Հ. Տէր Գրիգորեան Թարգմանած է «Խելագարի յիշատակարանը», բեմէն արտասանելու համար: 1881ին Կ. Տէր Աստուածատուրեան Թիֆլիզի Հայկական Թատրոնի առաջարկով կը Թարգմանէ Գոգոլի «Ռեվիզոր» (Վերաքննիչը) որու բեմադրութիւնը տեղի կ'ունենայ 1882ին: Այս Թարգմանութիւնը չէ տպագրուած որովհետեւ ժամանակակից մամուլը խստօրէն քննադատած է զայն: Թէեւ «Ռեվիզորի» հայերէն առաջին բեմադրութիւնը մեծ յաջողութիւն կ'ունենայ :

1891ին Գոգոլի մահուան քառասնամեակի նախօրեակին Շուշիի մէջ լոյս տեսաւ «Տարաս Բուլբայի» հայերէն համառօտ փոխադրութիւնը, 61 էջ, որ Գոգոլի առաջին տպագրած գործն է : « Տարաս Բուլբայի» հայերէն փոխադրութիւնը անյաջող էր, որովհետեւ դուրս ձգուած էին գրուածքի էական մասերը: 1892ին Թիֆլիսի մէջ Մանուկ Աբեղեանի Թարգմանութեամբ լոյս կը տեսնէ «Տարաս Բուլբան» որ այլեւս փոխադրութիւն չէր, այլ Թարգմանութիւն, բայց ոչ լիակատար, վասն զի Գոգոլ այդ գործի լիակատար փոփոխակը կը մտցնէ 1843ի հրատարակած երկերու ժողովածուի երկրորդ հատորին մէջ, եւ հաւանական է որ Մանուկ Աբեղեան Թարգմանած է Գոգոլի «Տարաս Բուլբայ»ի առաջին փոփոխակը : « Տարաս Բուլբայ»ի նիւթը առած է Ուկրայինայի պատմութեան հերոսական անցեալէն, ուր մարմնացած են այդ ժողովուրդին հայրենասիրական ձգտումները, մղած հերոսական պայքարը: «Տարաս Բուլբայ»ի մէջ արծարծուած գաղափարները շատ մօտ եւ հարազատ էին անցեալ դարու 90ական Թուականներու իրականութեան: Ասով պէտք է բացատրել գրքի մասին տիրող հետաքրքրութիւնը եւ հայերէն հրատարակութիւնը :

«Տարաս Բուլբայ»ի հայերէն երկրորդ հրատարակութեան տարին, 1892ը կը զուգադիպէր Գոգոլի մահուան քառասնամեակին: Այդ Թուականին լոյս տեսան նաեւ Գոգոլի ուրիշ երկերու Թարգմանութիւնը : 1892ին Փեթերսպուրկի «Աղբիւր» պարբերաթերթին մէջ տպուեցաւ Գոգոլի « Վաղեմի Կալուածատէրեր» յայտնի պատմուածքը (Թարգմ. Հ .Աթանասեան), որ յաջորդ տարին կը հրատարակուի առանձին գրքոյկով: 1892ին Թիֆլիզի «Մուրճ» ամսագրին մէջ կը հրատարակուի Գոգոլի «Մեռած Հոգիներէ»էն հատուած մը « Պլեուշկին» խորագրով (Թարգ. Մկրտիչ Ղազարեան): Այս հատուածը Գոգոլ ուրիշ երկերու հետ մտած են հայկական դպրոցներու դասագիրքերուն մէջ :

« Տարազ » ամսագրին մէջ կը տպուի Գոգոլի « Խելագարի օրագիր »էն հատուածներ: 1895ին նոյն ամսագրին մէջ Յարութիւն Թումանեանի Թարգմանութեամբ «Դնեպրը» ինչպէս եւ « Կինը» (Թարգմ. Հ. Մեղնիկեան.: «Քիթ» պատմուածքը (Թարգմ. Գ. Աղաջանեանի), «Նոր Դար»ի մէջ 1898ին :

1902ին Գոգոլի մահուան 50ամեակին «Մուրճ» ամսագրին մէջ կ'երեւայ Ստ. Լիսիցեանի ընդարձակ յօդուածը, նուիրուած Գոգոլի կեանքին եւ ստեղծագործութեան: «Նոր Դար»ի մէջ, Յովհ. Շահնազարեանի « Գրողի նկատողութիւնները » վերնագրով յօդուածը Գոգոլի մասին :

Արեւմտահայ մամուլին մէջ Պոլիս, 1902ին « Արեւելք » կը հրատարակէ Լէոյի յօդուածը, նախապէս տպագրուած Թիֆլիսի «Մշակ» Թերթին մէջ :

1902ին «Նոր Դար» Թերթին մէջ կը տպուի Գոգոլի «Կեանք» գրուածքին հայերէն Թարգմանութիւնը, « Տարազ » ամսագրին մէջ «Խելագարի Օրագրէն» նոր հատուածներ Թարգմանութիւնը եւն.: 1904ին Պերճ Պռօշեանի ազատ Թարգմանութեամբ հրատարակուեցաւ Գոգոլի «Ամուսնութիւն» երգիծական գրուածքը, իսկ 1905ին Վաղարշապատի մէջ տպագրուեցաւ եւ առանձին գիրքով լոյս տեսաւ «Վերաքննիչը » (Ռեվիզոր) Լ. Տ.ի Թարգմանութեամբ: «Վերաքննիչը» ունեցած է հայերէն շատ ձեռագիր Թարգմանութիւններ, սակայն հրատարակուած չեն :

1909ին Գոգոլի 100ամեակին առԹիւ բազմաթիւ յօդուածներ կը գրուին հայկական մամուլին մէջ, ուր ցոյց տրուած է Գոգոլի մեծութիւնը եւ գրաւած տեղը ռուս գրականութեան մէջ : Գոգոլի սկզբնական շրջանի գրուածքներէն «Քանդակագործութիւն, Նկարչութիւն, Երաժշտութիւն » վերնագրով Թարգմանուած եւ տպագրուած է Գեղարուեստ հանդէսի մէջ 1909ին: Գոգոլի յայտնի «Մայիսեան Գիշեր» գրուածքէն հատուած մը «Ուկրայնական գիշեր» խորագրով տպուած է «Տարազ»ին մէջ:

1911ին Պոլսոյ «Շող» ամսագրին մէջ կը տըպագրուի Արաքսի Սարուխանեանի «Գոգոլ» վերնագրով կենսագրական յօդուածը: Ինչպէս եւ նըմոյշներ Գոգոլի ստեղծագործութիւններէն: Նոյն Արաքսի Սարուխանեանի Թարգմանութեամբ «Տարաս Բուլբա» երկէն երկու հատուած կը տպուի հետեւեալ խորագրով «Անտրէի մահը» եւ Քաղաքայի հրաժեշտի ողջոյնը»

Նախայեղափոխական շրջանին Գոգոլի երկերէն կատարուած Թարգմանութիւնները, բացի «Վերաքննիչ»էն եւ «Տարաս Բուլբա»յէն, մնացեալ երկերը Գոգոլի սկզբնական ստեղծագործութիւններն են: Գոգոլի կարեւորագոյն գործերը կը մնային չԹարգմանուած :

Եւ շնորհիւ Գոգոլի կարեւորագոյն երկերու հայերէն Թարգմանութեամբ ներկայիս հայ ընթերցողը ի վիճակի է ամբողջութեամբ գնահատելու զայն: Սովետ. շրջանին հայերէն Թարգմանուեցան եւ հրատարակուեցան, «Մեռած Հոգիները», « Տարաս Բուլբա»յի լիակատար, այսինքն անոր երկրորդ խմբագրութեան Թարգմանութիւնը, երկու տպագրութեամբ, առաջինը 1934ին, երկրորդը 1950ին: 1934ին նոր Թարգմանութեամբ լոյս տեսաւ Գոգոլի «Քիթ» պատմուածքը :

Գոգոլի մահուան 100ամեակի առԹիւ ներկայիս Հայպետհրատը (պետական հրատարակչա -

Հազարներէն մէկը

1915ին տասնըվեց տարեկան հարսնուկ էի : Մէկ տարեկան աննման աղջնակ մը, Արշալոյսը կը խայտար թեւերուս մէջ, իսկ ուրիշ մը կը սպասէր իր օրուան, երբ հրամայուեցաւ բոլոր Հայերը հեռացնել Ատափազարէն:

Թէ ամուսնոյս ծնողքը եւ թէ իմ ծնողքս, ինչպէս եւ բազմահազար Հայեր չողեկառք դրին ու ճամբայ հանեցին :

Քանի մը օր ճամբորդելէ վերջ, հասանք Գոնիա : Շոգեկառքով ճամբորդութեան վերջին կայանը: Անկէ քշեցին Գարաման, ուր յոգնած ու սպառած, հաւաքեցինք մեր քովի սաւանները, գործերը եւ վրաններ շինեցինք: Հոն հազիւ քանի մը օր մնացինք, քշուեցանք Էրէյլի, ուր հաւաքեցին բոլոր այր մարդիկը եւ տարին զօրանոց մը: Տակաւին մեր քովի դրամը սպառած չէր բոլորովին եւ կրնայինք ամէն օր ուտելիք մը հայթայթել անոնց :

Բայց աւաղ, այդ պզտիկ հաճոյքն ալ խնայուեցաւ մեզի :Անկէ քշեցին բոլոր այրերը:Մէկը ըսաւ թէ կարծեմ Պօզանթիի կողմը տարին: Մեր ունեցածները հաւաքեցինք , ընտանիքով գաղտագողի Պօզանթի փախանք: Ինչ հրաշք, ամուսինս եւ հայրս փախեր էին խումբին մէջէն: Առինք զանոնք ալ ու պահելով, ծածկելով հասանք Տարսոն, ուրկէ քշուեցանք Օսմանիէ :

Քանի մը ամիս մնացինք քուրջերով շինուած վրաններու տակ եւ ահա սաստիկ անձրեւ մը տակն ու վրայ կ'ընէր վրանները: Երկինք գետին իրար անցած, կը սպառնային վերջ տալ մեր հիւծած կեանքին: Այդ միջոցին ես երկունքի ցաւերու մէջ կը գալարուէի: Արշալոյսին ծնաւ աղջրնակ մը: Շուրջս ոչ մէկ վրան: Աւերակ, մենք ամբողջովին թրջուած: Փոթորիկէն ապառուած ոչխարներու նման չուարած, ժողովուրդը հոս հոն կը վազէր :

Դաժան ժանտարմաները մեր չուրջը, մտրակը իրենց ձեռքը, կը հրամայէին.

— «Խայլըմայը, չըլըմայը, կիտմէյը»···

Ժողովուրդը հլու հնազանդ կը քալէր, ետ դառնալը մահ էր :

Ինչ չնորհ: Հօրաքրոջս ճարպիկ աղջիկը յաջողեցաւ բժշկական արտօնութիւն մը ձեռք ձգել: Նորածինիս եւ իմ պատճառով, մեր ամբողջ ընտանիքը կրցաւ քանի մը ամիս Օսմանիէ մնալ, վրանի տակ, մինչեւ հասան ամէն տեղերէ նոր Հայերու կարաւաններ: Օսմանիէի մէջ թաղեցինք արդէն կեսուրս , Գուրապէլենցի Թուրֆանտա Անդրեանը :

Ահա մտրակը մեր կռնակը նորէն :

— «Խայլըմայը, չըլըմայը, կիտմէյը»:

Հասանք Մէռքէնէ: Հոն ընտանիքս սկսաւ նօսրանալ: Մեռան մէկիկ մէկիկ Նախ մեռաւ նորածինս, անօթութենէ: Ծեծի տակ մեռան հայրս (Սապանճացի) եւ ամուսինս :

Դարձեալ հրամանը.

— «Խայլըմայը, չըլըմայը, կիտմէյը »···

Մնացեր էինք մայրս, քոյրս եւ առաջին փոքրիկս, Արշալոյսը: Այս անգամ կը քշէին դէպի Տէր Զօր: Այդ անապատին մէջ մեռաւ քոյրս , ապա մայրս: Ճամբան անհամար դիակներ, դիակներ: Իսկ ես ու աղջնակս չէինք գիտեր թէ կենդանի էինք թէ մեռել:

Ամէն ունեցածս սպառած, սկսանք մուրալ : Օր մըն ալ տեսայ որ աղջիկս գողցեր են: Այլեւս երեք օր յիմարի նման, մազերս հովին, ման կու գայի: Բարեբախտաբար երրորդ օրը բերին ու ինծի յանձնեցին Արշալոյսս :

Ոչ մէկ ուտելիք: Մեր ապրուստը կը հոգայինք ձիերուն աղբերուն մէջէն գարի զատելով : Մորթ ու ոսկոր մը ես, մորթ ու ոսկոր մը աղջընակս :

Զկրնալով դիմանալ աղջկանս լացուկոծին, տարի եւ արաբ ընտանիքի մը տուի, որպէսզի քիչ մը ուտելիք ունենայ: Փոխարէն ափ մը ցորեն տըւին: Բայց չէ, չէ աւելի լաւ էր նորէն ձիերուն աղբերուն մէջէն հաւաքուած գարիով սնանէինք, քան զրկուէի ամբողջ ընտանիքիս վերջին ճրագէն, միակ սէրս, միակ հոգեկան մխիթարութիւնս :

Զդիմացայ ,երեք օր վերջ գացի գողնալ: Խեղճ աղջիկս: Արաբ պզտիկները ուրախ զուարթ կը խաղային ու կը խնդային, իսկ Արշալոյս տխուր զանոնք կը դիտէր: Զիս տեսնելուն պէս «մամաս», պոռաց լալով: Գողցայ աղջնակս, ու գըրկելով փախանք, արաբ տղոց քարերուն եւ պոռչտուքներուն տակ :

Տէր Զօրէն դարձեալ ժանտարմին մտրակը : Ըսուեցաւ թէ պիտի տանին մեզ Շատատիէ ջարդելու: Գոնէ աղջնակս ազատուէր, Աստուած իմ : Ծանր հիւանդներ կային որոնք պիտի մնային հոն: Այս անգամ Արշալոյսը անոնց յանձնեցի որ եթէ որբանոց մը դնելու համար հաւաքեն պզտիկները, ան ալ միասին յանձնեն :

Մինչեւ այսօր չեմ գիտեր թէ ինչ եղաւ : Ո՞ղջ ես թէ մեռած, Արշալոյս :

Դէպի Շատատիէ (Մուսուլի մօտ) կ'երթայինք ջարդուելու: Բոլորովին անօթի ու ծարաւ: Ոչ իսկ կանաչ խոտ ճամբու ընթացքին: Ժողովուրդը հոն ջարդեցին: Իսկ ես յաջողեցայ փախչիլ ու ապաստանիլ արաբ ընտանիքի մը քով :

Օր մը դուրս ելած փայտ կը հաւաքէի երբ բեռնակառքի մը անցնիլը տեսայ: Ես այդպէս բան տեսած չէի :— Ոչ ձի կայ, ոչ ալ եզ, ինչպէս կը սուրայ, մտածեցի: Կառապանը ձեռքով ըրաւ, բայց ես վախցայ, եւ ուսերս թօթվելով փախայ: Քանի մը օր վերջ դարձեալ նման բեռնակառք մը: Հայերէն խօսակցութիւն մը հասաւ ականջիս : Անմիջապէս խաչակնքեցի, հասկցնելու համար թէ ես ալ իրենցմէ եմ: Զիս կառքը առին :

Զինադադար է եղեր, եւ ես տեղեկութիւն ունեցած չեմ :

Տէր Զօրէն անցնելով հասանք Հալէպ: Մերկ ու բոպիկ որբանոցը դրին: Եօթը ուղտերով հագուստներ եկած էին Երուսաղէմէն ,որոնցմով հագուեցուցին մեզ :

Հալէպի մէջ գտայ հօրաքրոջս աղջիկը եւ տագերոջս տասնամեայ տղան: Պզտիկը միասին առնելով վերադարձանք մեր տունը Ատափազար, ապա Պոլիս :

Հիմա վարագոյրին այս երեսը :

Ամուսնացայ Պոլսոյ մէջ եւ մայր եղայ երկու աղջիկներու եւ մանչ զաւակի մը :

Հազիւ թէ չափահասութեան հասցուցի, ահա մէկիկ մէկիկ մեռան զաւակներս Փարիզի մէջ :

Այսօր կը մնայ ինծի մեծ աղջիկէս խալացի ամուսնէն աղջնակ մը թոռնիկս, տասնամեայ Աբաքսիս եւ ամուսինս ...

Պատմեց ԿՈՒՍԻՆԷ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

« ԳԱՂԻԵՐԷՆ ՍՈՐՎԷ, ՏՂԱՍ»···

— Տղաս Մանուկ, օրերդ պարապի մէ անցներ դպրատան մէջ, գաղիերէնիդ ուժ տուր, որ մենծ մարդ ըլլաս: Լաւ գործի ըլլաս հա ···

— Հայրիկ, գիտե՞ս, անցած օր, դպրոց եկաւ Ստամպօլէն, շափխայով միւսիւ մը: Անպայման Ֆրանսացի էր կամ Գաղիացի :

— Հա, տղաս կարծեմ Գաղիացին՝ Ֆրանսացի ըսել է: Հայրիկս այսպէս կ'ըսէր: Է, ի՞նչ եղաւ երբ այդ միւիւն եկաւ:

— Աստուր վարժապետը, քանի մը տղաքներ կանչեց եւ Ֆրանսերէն կարդացուց: Ես ալ մէջն էի: Մարդը «պրավօ» ըսաւ :

— Ապրիս տղաս, դուն մարդ պիտի ըլլաս : Ինչենի՞ էր այդ «միւսիւն» :

— Քիրէմիտ ծախելու եկած է եղեր մեր քաղաքը: Մեզի խօսեցաւ անոր վրայ՝ Ֆրանսերէն :

— Է բան հասկցա՞ր :

— Կարծեմ թէ տանիքին վրայ զարդարուելիք բան է եղեր: Կարմիր կարմիր բան մը :Այդ որ կը դնես եղեր տանիքին վրայ, անձրեւ չանցնիր եղեր սենեակին մէջ :

— Վայ, ինչ խելացի են սա Ֆրէնկները: Ո՞ւրկէ ուր մտածած են: Խելքի տոպրակ է այդ մարդոց գլուխը :

— Աստուր վարժապետը, իմ Ֆրանսերէն գիրի տետրակս ցոյց տուաւ այդ «միւսիւ»ին ,շատ հաւնեցաւ, «ապրիս , տղաս», ըսաւ կարծեմ :

— «Կարծե՞մ»ը որն է, չհասկցա՞ր :

— Մարդուն ակռաները աղուոր չէին եւ լաւ չէր խօսեր :

— Հա, տղաս, Նայէ որ լաւ սորվիս գաղիերէնը:— «Ֆրանսերէն» ըսիր կարծեմ :Եթէ աղուոր սորվիս ու այսպէս կարեւոր Եվրօպացի մը գայ՝ դուն կը խօսիս եւ անունդ մինչեւ Փարիզները կ'երթայ ու քեզ հոն կը կը կանչեն՝ մեծ գործերու վրայ ...

— Է, հայրիկ, հայերէն չսորվի՞մ: Մենք Հայ ենք, չէ՞ :

— Տղաս, կիրակիները եկեղեցւոյ մէջ փոխքարոզ կը կարդաս կոր, ատիկա կը բաւէ: Նայէ մերին աւագերէց Տէր Թորոսը գրաբարով մեր քաղաքին էն մենծն է: Եթէ ժամ — աղօթքի երթաս պէտք եղածին չափ կը սորվիս հայերէնդ:

— Բայց հայրիկ, ժամուն լեզուն գրաբար է: Խօսուած լեզու չէ :

— Տղաս, Հայերէնը՝ հայերէն է: Մանաւանդ ինչի՞ կը ծառայէ: Դուն Նայէ որ լաւ «Ֆրանսրգճա» սորվիս եւ կուտ - դրամ հաւաքես: Բոլորը քեզի պիտի յարգեն «Ֆրանսերէն գիտէ» ըսելով: Հա, մանչուկս Նայէ որ մարդ ըլլաս: Վաղը «Եվրօպայէն» մենծ մարդիկներ գան նէ քեզի կը փնտռեն: Կարծեմ թէ չիմէնթօֆի մը պիտի գայ եղեր··· Եթէ տէրը գործս յաջողցնէ քեզի Ֆրանսացի վարդապետներուն դպրատունը կը դրկեմ հա: Աչխատէ տեսնեմ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

կան) տպագրութեան կը պատրաստէ անոր երկերու հայերէն թարգմանութիւններու ժողովածուն վեց հատորով, որուն հինգերորդը, որ պիտի ընդգրկէ « Մեռած Հոգիները», լոյս պիտի տեսնէ յոբելենական օրերուն: Այդ օրերուն լոյս պիտի տեսնէ նաեւ պրոֆ. Քալանթարի թարգմանութեամբ «Վերաքննիչը» առանձին գրքոյկով, Հ. Սալախեանի աշխատութիւնը Գոգոլի մասին եւն.:

Բացի այս առանձին հրատարակութիւններէն, սովետահայ մամուլին մէջ տպագրուած են կարգ մը յօդուածներ Գոգոլի մասին, որոնց մէջ բացորոշ է անոր թողած գրական հարուստ ժառանգութեան արժէքը : Ռուս մեծ քննադատ Բելինսկիի մահուան 100ամեակի առթիւ 1948ին առանձին գիրքով լոյս տեսաւ անոր հռչակաւոր «Նամակ Գոգոլ»ին աշխատութիւնը, Ռ. Յովհաննիսեանի յառաջաբանով: Երեւանի Պետական Համալսարանը լոյս ընծայեց ակադեմական Ա. Տէր-Պօղոսեանի մենագրութիւնը Բելինսկիի մասին, ուր հեղինակը բաւական տեղ տուած է Գոգոլի երկերու մասին անոր կատարած քննադատութեան :

Ռ. Յովհաննէսեան վերջին տասնամեակին գրեց « Բելինսկին իբրեւ Գոգոլի քննադատ», որու համար ստացաւ գիտական աստիճան: Պրոֆ. Յովհաննիսեանի այս աշխատութիւնը նախ տպուած է Երեւանի՝ Համալսարանի գիտական աշխատութիւններու 18րդ հատորին մէջ, յետոյ լոյս տեսաւ առանձին գրքոյկով :

ԱՐԱՄ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Դուք, ըսի, բարկացնելու համար Ֆրանսացին :

— Տխմար, դիմացի կողմի մարդոց համար է խօսքս: Նիւումըն, գիտէ՞ք թէ իրականին մէջ դուք էք լուծած հանելուկը: = Ե՞ս :

— Այո, դուք ինծի ցոյց տուիք յանգաւոր բառարանը, ես ալ աչքէ անցուցի զայն: Յետոյ տեղը դրի: Ուրեմն այլեւս այդ գիրքը ծանօթ էր ինծի: Ցանկարծ ըսի ինքնիրենս. «Ո՞ւր տեսած եմ ես այս գիրքը»: Այս հարցումը կը չարչարէր ուղեղս: Խորհեցայ ու խորհեցայ եւ վերջապէս յիշեցի :

— Ո՞ւր, շուտ ըսէք Փափա, ո՞ւր :

— Փէյըրթայն պանդոկը, Միլլըրի գրադարանին մէջ: Սովորական բառարանի մը եւ ժամանակացոյցի մը միջեւ զետեղուած էր: Ասիկա ցոյց կուտայ թէ փոքր մանրամասնութիւններն են որ մեծ դեր կը խաղան լրտեսական գործերու մէջ:

— Վայրկեան մը, Փափա, ըսի, ի՞նչ կ'ըլլայ յանգաւոր բառարան մը ունենալով, հազարաւոր անձեր իրենց գրադարանին մէջ ունին հատ մը :

— Այո, սակայն, Միլլըր ի՞նչ պէտք ունի հատ մը պահելու իր գրադարանին մէջ: Բանաստե՞ղծ է, սիրային ոտանաւորնե՞ր կը գրէ իր յաճախորդներուն թէ կը պատրաստէ Մարթէ Ռօլոյի երգերը :

— Խորապէս տարօրինակ մարդ մըն էք, Փափա, ըսի. ասկէ անիմաստ բան չէք կրնար ըսել. այդ բառարանը փա՞ստ կը նկատէք :

— Անկարելի է ձեր բսածը, ըսաւ Մարշըլ, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ Ինթէլլիճընսի նախկին պաշտօնեայ մը դաւաճանէ այս երկրին:

— Այո, այն ատեն աշխատեցաւ մեզի համար, սակայն ինչէ՞ն գիտէք թէ նոյնը չըրաւ Գերմաններու համար: Զէ՞ք յիշեր, անցեալ պատերազմին անգլիացի գործակալ մը յաջողած էր Գերմանները խաբել իբրեւ իրենց հաշւոյն աշխատող լրտես մը. չի՞ կրնար պատահիլ որ այս անգամ ալ տոոր հակառակը տեղի ունենայ :

— Ենթադրութիւն է այդ բոլորը :

— Պիտի տեսնենք :

— Բայց մարդուն կենսագրութիւնը ծանօթ է մեզի, ըսաւ Մարշըլ :

— Անգամ մըն ալ աչքէ անցուցէք Միլլըրի կենսագրական գիծերը, մանաւանդ 1914էն առաջուան մասերը :

— Այս մարդը լրտես չի կրնար ըլլալ :

— Ինչո՞ւ :

— Որովհետեւ դեռ վերջերս շատ օգտակար եղաւ մեզի, Ֆրէնքլինը ձերբակալել տուաւ:

— Ատիկա մեզ խաբելու համար ըրաւ: Կը տեսնեմ թէ դեռ չէք համոզուած :Շատ լաւ: Հիմա պիտի վերլուծենք անցեալը: Կը ճանչնաք Հօլլօրն ու Լէյտէն, կը հետապնդենք զանոնք: Զեն կասկածիր նախ եւ վստահ ենք թէ մեզ կ'առաջնորդեն դէպի իրենց պետը: Սակայն յանկարծ կը սկսին կասկածիլ: Ի՞նչ պատահած է: Պարզապէս հետեւեալը .—

(Շար.)

կառավարութիւնը մեծաքանակ բամպակ գնած էր երբ գիները բարձր էին, այն նախատեսութեամբ թէ Քորէայի պատերազմը աւելի պիտի բարձրացնէ գիները: Այս յոյսը չիրականացաւ եւ ահա գին քանակութեամբ ապրանք դիզուած է : Եթէ ուզեն ծախել ներկայ պայմաններուն մէջ, երկիրը միլիոնաւոր ոսկի պիտի կորսնցնէ :

Ներածման կրճատումները ամէնէն աւելի պիտի վնասեն Անգլիոյ: Եգիպտոս պիտի փորձէ Խ. Միութենէն արմտիք, Ռումանիայէն ալ չաքար ստանալ, բամպակի փոխանակութեամբ :

ՎԻԿՏՈՐ ՉԵՐՆՈՎԻ ՄԱՀԸ

Ռուսական առաջին յեղափոխութեան (1917 փետրուար) առաջին խորհրդարանին նախագահը, Վիկտոր Չերնով, մեռաւ Նիւ Եորքի մէջ :

Հանգուցեալը միջազգային համբաւ կը վայելէր իբրեւ ականաւոր վարիչ մը սոց. յեղ. (էս էր) կուսակցութեան :

Խիստ ժողովրդական դէմք մըն էր, Կերենսքիի կառավարութեան երկրագործական նախարարը, «Մուժիկներու Նախարար» յորջորջուած գանգուածներէն: 1918 Յունուար 18ին, հազիւ միօրեայ նախագահ ռուս սահմանադիր ժողովին, պոլշեւիկ փոքրամասնութիւնը խափանարար միջոցներու դիմեց: Խորհրդարանի պահակախումբին պետը իրեն իմացուց թէ՝ պինուորները յոգնած են, եթէ ժողովը շարունակուի լոյսերը պիտի մարէ: Միւս կողմէ, պոլշեւիկ կուսակցութեան անդամներէն մէկը իրեն բարեկամաբար խորհուրդ կուտար որ նախագահական ինքնաշարժը չնստի, այլապէս աւազակներու խումբ մը պիտի խողխողէր զինքը …

Լենին եւ իր կուսակիցները կը յաւակնէին թէ ժողովուրդին գերագոյն կամքն էր պետական հարուածը, բայց Սթալին քան տարի վերջ կը գրէր թէ՝ «Խորհրդային իշխանութիւնը ամրացնելու համար, ուրիշ բաներու կարգին պէտք էր լուծել քաղքենի Սահմանադիր ժողովը…»: Իրականին մէջ, կարմիրները շահած էին միայն 9 միլիոն քուէ, մինչ յեղափոխական ընկերվարական կուսակցութիւնը 36 միլիոն քուէարկողներու մէջ վաստկած էր 21 միլիոն ձայն, այսինքն 58 առ հարիւր: Խորհրդարանը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կը բաղկանար այս վերջին կուսակցութեան անդամներէն, ձեռնարկած էր խէգախ բարենորոգումներու, որոշած էր հողերը բաժնել գիւղացիներուն :

Վիկտոր Չերնով « Ահաւոր Գիշեր» մը կը կոչէր համայնավար պետական հարուածը, վերջերս հրատարակած յօդուածով մը եւ կ'աւելցնէր . — « Այդ գիշերը երկար տարիներու համար վճռեց Ռուսիոյ ճակատագիրը: Ու հիմա աւելի քան երբեք պարզ է ինծի համար, թէ ան վճռեց ոչ միայն Ռուսիոյ, այլեւ Եւրոպայի եւ աշխարհի ճակատագիրը » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ 120.000 կազմակերպուած պոլշեւիկներ պատրաստ իջան ուրբաթ օր, ճարտարարուեստական արտադրութիւնները ջլատելու, տնտեսութիւնը կազմալուծելու եւ Արեւմուտքի հետ կատարուած բանակցութիւնները խափանելու համար: Այս առթիւ գաղտնի հրահանգներ տրուած էին արեւելեան Գերմանիայէն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահութեան համար նոր թեկնածու մը երեւան եկաւ, Պ. Հէյրիմըն, Մոսկուայի նախկին դեսպանը, որ արտակարգ պաշտօններ վարած է եւ անցեալ տարի փորձեց լուծել Իրանի քարիւղի խնդիրը : Մեծահարուստ անձնաւորութիւն մըն է եւ Թրումընի մտերիմը : Նախագահը ինք առաջարկած է թեկնածութիւնը, յանուն ռամկավար կուսակցութեան, ընդդէմ զօր. Այզընհաուըրի :

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ բարեկամութեան եւ մշակոյթի դաշնագիր մը կնքեցին Ապրիլ 18ին, Սպանիոյ արտաքին նախարարին այցելութեան առթիւ :

ՈՒՍԱՆՈՂ ՄԸ սպաննուեցաւ եւ իր երեք ընկերները ձերբակալուեցան, երբ կը հետապնդուէին Ռուանի մէջ, իբրեւ հեղինակները 2ուկէս միլիոն ֆրանքի գողութեան մը: Ուսանողին համար կ'ըսեն թէ Թէհրան հաստատուած ֆրանսացի բժիշկի մը տղան է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տիրինեան եւ Տալաեան ընտանիքները 2000 ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղին փոխան ծաղկեպսակի ՏԻԿ. ՈՒՄՈՒՐՇԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այսօր Կիրակի, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Քէպապճեան եւ Տերունեան ընտանիքներու կողմէ, հանգուցեալ Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՏԵՐՈՒՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

ԱԶԳ. ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլ - Փրատոյի Մայր եկեղեցիի Կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ համաձայն կաթողիկոսական կարգադրութեան, Մայր Աթոռի օրացոյցին մէջ ճշդուած թուականին, այս կիրակի օր, կը կատարուի ազգային մեծ սգատօն, հայ բազմահազար նահատակներու յիշատակին, օրուան սուրբին պատշաճ արարողութեամբ եւ եկեղեցիի երգչախումբին կողմէ բացառիկ երգեցողութիւններով :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ազգային Միութեան նախաձեռնութեամբ այս կիրակի 1915ի Ապրիլեան զոհերու յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցին (69 rue Louis Blanc):

Նոյն օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Գ. Թաղապետութեան հանդիսասրահին մէջ, Սգատօն մը համագործակցութեամբ երեք յարանուանութեանց եւ կուսակցութեանց, ի յարգանս Ապրիլեան զոհերու :

SALLE CHOPIN - PLEYEL (8, rue Daru . Paris)
Ուրբաթ, 2 Մայիս ժամը 21ին:

Երգահանդէս Տրիօ Փէնշօյի

Կը մասնակցին Lily Laskine (harpe), G. Deschamps (flûte), J. J. Painchaud (piano):
Յայտագիրը կը պարունակէ կտորներ եւրոպական դասական եւ արդի հեղինակներէ, ինչպէս եւ Հայաստանի նոր երգերէն :

Գիները 200—500 ֆր., կը ծախուին սրահին կիչէն, Durand, 4 Place de la Madeleine, Hovanessian, 14 rue Rochambeau, Tru. 47-48, Studio Colibri, 19a, rue Caumartin, Opéra 54-48:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, երկուշաբթի ժամը 20ին, 8 Passage Coste, քրիստոնեայ երիտասարդաց սրահը :

Նիւթը՝ «Ի՞նչ է Ազգը »: Դասախօս ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ: Մուտքը ազատ է :

ՁՕՄՈՒՆԻՔ

Ապրիլ 20ին, կիրակի, կէսօրէ ետքը, Փարիզ, Զօմունիք կազմակերպած են տարեկան հանդիպում մը, Քաղէի սրճարանին վերնայարկը: Թէյասեղան, ընտանեկան մթնոլորտ, գեղարուեստական վայելք : Ժամը 3էն 7:

Կը հրաւիրուին ընկերներն եւ համակիրները:

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Yzieuxէն Պ. Րաֆֆի Մարգարեան հազար ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ .Դ. Տան հիմնադրամին, իր հօրեղբօր՝ Եսայի Մարգարեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալ ԳՐԻԳՈՐ ՀԱԼԱՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ :

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը խորին ցաւով կը գուժէ մահը իր ընկերներէն ՏԵԼԵՄԱՔ ՇԱԼՃԵԱՆի, էքս լէ Պէնի մէջ: Հանգուցեալ ընկերը ճակատի վրայ կորսնցուցած էր իր մէկ աչքը եւ երեք մատները: Վարձատրուած է պատերազմական խաչով եւ զինուորական շքանշանով :

ԱՐՁԱՆԱԳՈՐԾ Յ. ԳԻՒՐՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ մեծ արձանագործ Յակոբ Գիւրճեանի յիշատակին հաւաքոյթ մը, նախաձեռնութեամբ Ֆրանքօ-հայկական Միութեան վարիչ մարմնին, Մայիս ամսու ընթացքին, Փարիզի Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise: Թուականը եւ ժամը պիտի ծանուցուի յառաջիկային:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Իսի լէ Մուլինոյէն Այրի Տիկին Քնար Զաքարեան իր խորին շնորհակալիքը կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք ներկայ եղան իր ամուսնոյն ՅՈՎԱԿԻՄ ԶԱՔԱՐԵԱՆի յուղարկաւորութեան եւ կամ անձամբ եւ նամակով յայտնեցին իրենց ցաւակցութիւնը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ . —
ԿԻՐ. 20 Ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Զաւարեան ենթ.:
ԿԻՐ. ժամը 15.30ին Խաժակ խումբ :
ԲՇ. ժամը 21ին Թաթուլ խումբ :
ԳՇ. ժամը 21ին Արամ խումբ :
ԴՇ. ժամը 21ին, Իշխան խումբ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Հայ Ուս. Միութեան դասախօսութիւնը, այս չորեքշաբթի ժամը 20.45ին, 8 Passage Coste, Քրիստոնեայ Երիտասարդաց սրահը:

Նիւթը՝ Գրիգոր Զօհրապ, իր կեանքը եւ գործը: Դասախօս ԲԱՐՍԵՂ ԽՐԻՄԵԱՆ: Մուտքը ազատ է :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, սինեմա Ֆլօրիտայի մէջ, (մէթրօ Փիրէնէ):

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ
(5 գործ. 1 պատկ. քաղեց եւ կազմեց ԹՐԱԳՕՇ)
ՎԻՃԱԿԻ ԵՒ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ
Երգեր, պարեր: Նուագ Գարադաշ եւ Բէկմէզեան
Մուտք 150 ֆրանք :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ — ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԵՂԵԳԻ Ս. ՆՇԱՆԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Խարբերդ Եղեգիի Բարեսիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Cours Joseph Thierry (Շաթիթր) հանրածանօթ սրահին մէջ :

Առատ կերուխում եւ հաճելի անակնկալներ :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԱՐԵՒԵԼ. ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ուտի Հրանդի կողմէ

Մասնակցութեամբ հայ եւ ֆրանսացի նուագողներու :

Օրը, տեղը եւ ուրիշ մանրամասնութիւն յետոյ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17. Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 22 AVRIL 1952 Երեքշաբթի 22 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6744-Նոր շրջան թիւ 2155 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՒՈ՞ՒՆՔՆ Է ՈՐ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

Այս միջոցին կնոջական իրաւունքներու խնդիր մը կ'արծարծուի Լիբանանի մէջ, ինչպէս կը բացատրէր Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, «Ազդակ», երեք խմբագրականներով. (Յառաջ, 16 Ապրիլ) :

Այդ առթիւ խումբ մը Հայուհիներ խնդրագիր մըն ալ ներկայացուցեր են Լիբանանի առաջնորդին, որպէսզի Գաւառ. ժողովը անյապաղ ընթացք տայ իրենց պահանջներուն :

Ձեռքի տակ չունենալով խնդրագիրը, ի վիճակի չենք լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդելու:

Կը յիշենք թէ վերջերս կարգ մը տեսակէտներ յայտնուեցան մամուլի մէջ եւ դասախօսութեանց ընթացքին :

Գլխաւոր պահանջներէն մէկն էր իրաւունք տալ որ կիներն ալ մասնակցին ազգ. վարչական ժողովներու եւ խորհուրդներու:

— Մենք ինչո՞վ ենք պակաս, ըսել կ'ուզէին: Շատ մը պարագաներու մէջ կրնանք շատ աւելի արդիւնաւոր եւ հաշտարար դեր կատարել ...

Սպասելով լրացուցիչ տեղեկութեանց , այս առթիւ ակամայ կը յիշենք հին պատմութիւն մը :

Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին , 1913 Ապրիլ 4ին Թրքուհիները օրաթերթ մը կը հրատարակէին, «Գատընլար Տիւնեասը » (Կիներու Աշխարհ») :

Առաջին թիւէն իսկ, յարձակողական շեշտ մը ունէր խմբագրականը, ինչպէս կը հաստատէ պոլսական թերթի մը կատարած արտատպումը .

— « Կը խնդրենք այր խմբագիրներէն որ մեզ մեր վիճակին ձգեն: Մենք մեր իրաւունքը պիտի պաշտպանենք համաձայն մեր ըմբռնումներուն: Այրերը միշտ մեզ դատապարտեր, գերի դարձուցեր են :

... Մենք պիտի պարտադրենք այրերը որ իրենց բնական պարտականութեան մէջ մտնեն : Արդէն մենք չե՞նք որ այրերը մարդ կ'ընենք: Այլ եւս պիտի չհանդուրժենք մեզ խաբող խմբագիրներու խօսքերուն: Սուտ են անոնց բառերը »:

Որ եւ է թիւրիմացութիւն կանխելու համար, ըսենք, անմիջապէս, թէ մեր միտքէն չանցնիր այս մեծախօսիկ յայտարարութիւնը նոյնացնել Լիբանանի Հայ կիներու պահանջին հետ :

Միջանկեալ յիշեցինք այս պարագան, ըսելու համար թէ մեր քոյրերը քիչ մը ուշ մնացած են, երբ հրապարակաւ կը յիշեցնեն իրենց իրաւունքները: Եւ մանաւանդ իրենց սահմանուած դերը՝ հանրային կեանքի մէջ :

Հայուհին շատոնց կը վայելէր ինքնավարութեան լայն իրաւունքներ որոնք երազ էին Թրքուհիներուն համար, քառասուն տարի առաջ :

Ոչ միայն մեր ընկերային կարգուսարքը, այլեւ ազգ. սահմանադրութիւնը ամրապնդած էր այդ իրաւունքները, երբ տակաւին Թուրքիա կը գտնուէինք :

Պիտի կրնայի՞նք ունենալ Ազգանուէր եւ Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութիւններ 1870ական թուականներէն եւ Կ. Խաչեր՝ աւելի վերջը, եթէ Հայուհին ստորադաս վիճակի մը մէջ դրուած ըլլար :

Անշուշտ անխուսափելի տարբերութիւններ կը տիրէին Պոլսոյ եւ գաւառի միջեւ, իբրեւ հետեւանք խաւարակուռ կարգուսարքի մը որ կը տիրապետէր ծովեզերքներէն դէպի ներսերը, մահմետական լուծին տակ:

Ուրիշ բազմաթիւ երկիրներու հետ, Ֆրանսան ալ տակաւին ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք տուած չէր, երբ կին երեսփոխաններ կը բազմէին Հանրապետական Հայաստանի խորհրդարանին մէջ :

Իսկ հիմա որ Եւրոպա կը գտնուինք եւ հայ կիներն ու աղջիկներն ալ հաւասարապէս կ'աշխատին իբրեւ բանուոր եւ առեւտրական գործեր կը վարեն, խտրութեան վերջին հետքերն ալ անհետացած են :

Այսօր շատ աւելի ծաւալուն եւ գործօն համգամանք ստացած են կանանց կազմակերպութիւնները, օտար ափերու վրայ: Իրենց տիրապետութեան տակ են ամբողջ Միութիւններ :

Իրաւունքներու ընդլայնո՞ւմ: Քննենք :

Շ.

Տարագիրներու խնդիրը

(ՕՖԻՍՆԵՐՈՒ ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Պ. LOUIS MARINԻ ՀԵՏ

(Գ. եւ վերջին մաս)

ՀԱՐՑ. 8.— Ի՞նչպէս կը յուսաք հարթել այս դժուարութիւնները:

Պ.— Այն վկայականները որոնց մասին խօսեցայ, ասկէ առաջ կը հաստատուէին կամ կը վաւերացուէին տարագիրներու պաշտպան կազմակերպութեան Ֆրանսայի ներկայացուցիչին կողմէ: Հիմա որ այդ ներկայացուցիչը չկայ տարագիրներու պաշտպանութեան Կեդր. Կոմիտէ մը միայն կրնայ անոր տեղը բռնել: Մենք ալ այդ առաջարկեցինք փոխանցման շրջանին համար: Ասիկա արդելք չէ որ խորհրդարանը խնդիրը քննէ եւ վերջնական բանաձեւ մը քուէարկէ, տարագիրներու իրաւական պաշտպանութեան համար : Եւ ո՞վ կրնայ ըսել թէ մեր հաստատած օրկանը օգտակար, ազդու եւ խնայողական նախընթաց մը պիտի չկազմէ: Թերեւս ասոր համար է որ խոչընդոտներու կը հանդիպինք :

Հ. 9. — Քիչ առաջ խօսեցաք նպաստներու մասին: Այդ կարգի ելմտական աջակցութեան մը վրայ հիմնուելո՞վ է որ կը գործէ ձեր Կեդր. Կոմիտէն:

Պ.— Ամենեւին: Ժամանակակից Տարագրութեան Պատմութեան Կաճառն է որ կը հոգայ ծախքերը : Արտաքին գործերու Նախարարութիւնը այս տարի վարկեր չէ ստացած տարագիրներու իրաւական եւ վարչական պաշտպանութեան համար : Միշտ մեզի կը յիշեցնեն այս պարագան: Բայց ես կառավարութեան ուշադրութեան յանձնած եմ OIRի (IRO) հաշուեյարդարէն սպասուած գումարները : Այդ կազմակերպութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունեցաւ աւելի քան 150 միլիառ ֆրանք: Ան կը ձգէ կարեւոր գումարներ որոնցմէ Ֆրանսան պէտք է ստանայ իր բաժինը: Պէտք չէ ձգել որ այդ գումարները չդիմանան կամ վատնուին աւելորդ ծախքերով : OIR.ն իր դուռները փակած ըլլալով հանդերձ, իր պատմութիւնը գրել կուտայ գլխաւոր պատմագրի մը միջոցաւ որուն կ'օգնեն բաւական թիւով վերլուծողներ (!) եւ պաշտօնեաներ: Ես բողոքեցի այս ձեռնարկին դէմ, որ պիտի արժէ 150.000 տոլար, այսինքն աւելի քան 52 միլիոն ֆրանսական ֆրանք: Այս արարքը արհամարհանք մըն է տարագիրներու թշուառութեան դէմ: Կը մաղթեմ որ շատ խիստ վերաքննութիւն մը կատարուի այդ մահամերձ կազմակերպութեան բոլոր ծախքերուն եւ ստացուածքներու գործածութեան մասին :

Հ. 10.— Կրնա՞նք ձեզի օգնել որեւէ ձեւով, ձեր այս ձեռնարկին մէջ :

Պ.— Այո, կրնաք օգնել ծանօթացնելով մեր անշահախնդիր ճիգը եւ մեր առաջարկած լուծումը՝ տարագիրներու իրաւական եւ վարչական պաշտպանութեան համար: Տարրական ողջմտութիւնն ալ այդ լուծումը կը թելադրէ: Մնաց որ, Ֆրանսա շատ բան ըրած է անցեալին մէջ՝ տարագիրներուն համար: Գլխաւորաբար ան էր որ ներշնչեց մասնաւոր կանոնագիր մը՝ տարագիրներու համար: Ան տարագիրները կ'ընդունի իր հիւանդանոցներուն եւ պատսպարաններուն մէջ, բազմաթիւ աշակերտներ՝ իր կրթարաններուն մէջ: Այս բոլորը շատ սուղի կը նստին իրեն : Ասկէ զատ, մօտ վեց միլիառ ֆրանք ծախսած է IROին համար : Եթէ այսօր վարչական առժամեայ թերացում մը կը տիրէ դիպուածով, պէտք չէ որ տարագիրները, որոնք մեր բարեկամներն են, նախ իբրեւ տառապեալներ, այն տպաւորութիւնը կրեն թէ այլեւս իրենց մասին մտածող չկայ, եւ թէ անկարելի է լուծել իրենց խնդիրը : Անճիշդ եւ անարդար պիտի ըլլար այդպիսի բան մը:

Ամէն պարագայի մէջ, անոնք որ պէտք ունին Տարագիրներու Պաշտպանութեան Ֆրանսական Կեդր. Կոմիտէին, կրնան ամենայն վստահութեամբ դիմել իրեն կամ գրել հետեւեալ հասցէին. — 4 Rue Casimir Périer, Paris: Միշտ լաւ ընդունելութիւն պիտի գտնեն եւ խորհուրդներ պիտի ստանան :

Աւելի գնով պաշտպանել փրանքը

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԿՈՉԸ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Լիոնի տօնավաճառին բացման առթիւ ճառ մը խօսելով, Պ. Փինէ նորէն թախանձագին կոչ մը ուղղեց բոլորին, որպէսզի զոհողութիւններ ստանձնեն, փրանքը պաշտպանելու եւ ապրուստը աժանցնելու համար :

Ահաւասիկ ճառին հիմնական մասերը :

— « Մեր ծրագիրը ներշնչուած է դաժան եւ աննկուն վճռականութենէ մը,— փրկել փրանքը : Անհրաժեշտ է ապահովել գներու իրական կայունութիւնը, դրամական հաստատուն վիճակը, որպէսզի ամուր կացութիւն մը ունենանք տնտեսապէս: 1952ի ելմտացոյցը քուէարկուեցաւ առանց նոր տուրքերու եւ խիստ խնայողութիւններ սահմանելով: 1953ի ելեւմուտքը կրնայ պատրաստուիլ հարկային վերանորոգուած դրութեամբ մը: Կառավարութեան քաղաքականութիւնը կը պահանջէ արդար եւ խիստ կարգապահութիւն մը գիներու որոշման մէջ: Ճարտարագործութիւնը եւ առեւտուրը անշուշտ պէտք է շահ մը ապահովեն իրենց ծառայութեան փոխարէն եւ գոցեն մնասները: Բայց հարկ է ջնջել երկու սովորութիւններ,— մէկը այն որ սուղ ծախել կուտայ, քիչ ծախելու համար, միւսը այն որ կը թելադրէ բարձր պահել գիները, ի նախատեսութիւն դրամի անկումին : Դրամ շահելու այդ սովորութիւնները գոյութեան իրաւունք չունին ներկայիս: Ֆրանսացիները մեծ մասով կ'ուզեն ունենալ հաստատուն դրամ մը , վասն զի դառն փորձառութեամբ սորված են որ երբ աւելի դրամ ունենան խախուտ ֆրանքով մը՝ չեն կրնար աւելի ապրանք գնել, ընդհակառակն յարաճուն անձկութեան մը կը մատնուին : Առողջ տնտեսութիւն մը կախում ունի առեւտրական եւ ճարտարագործական յարաճուն գործունէութենէ մը, որ իր կարգին կախում ունի սպառման ծաւալումէն՝ աժան գիներով: Հարկ է ապահովել գիներու բոլոր կարելի կրճատումները, որ միակ միջոցն է իրապէս աւելցնելու աշխատավարձքը : Գիներու բարձրացումը կանգ առած է. ոչ ոք կրնայ ուրանալ այս պարագան: Անկումը դանդաղօրէն տեղի կ'ունենայ, բայց ապահով է: Չի բաւեր ապահովել իրական աշխատավարձքը: Անհրաժեշտ է երաշխաւորել աշխատանքի ծաւալը եւ շարունակութիւնը »:

Վարչապետը յետոյ շեշտեց թէ Ֆրանսայի համար կենսական է զարկ տալ արտաքին առեւտուրին: «Ներածումները ապահովելու համար, հարկ է արտածել: Անցած է դիւրին արտածումներու շրջանը: Գիները իջեցնելով, Ֆրանսա պիտի կրնայ բազմապատկել իր արտածումները : Գիտեմ որ շատ աւելի դիւրին է վաճառումները սահմանափակել ներքին շուկային վրայ, բայց ասիկա եղերական սխալ մըն է երկրի մը համար որուն տնտեսական գործունէութիւնը էապէս կախում ունի ներածումներէն »:

× Լիոնի տօնավաճառին հետ միաժամանակ բացուեցաւ ցամաքային Եւրոպայի ամէնէն երկար փապուղին (թունէլ), որ կ'անցնի Քռուա Ռուսի բլուրին տակէն, մեծապէս դիւրացնելով կառքերու երթեւեկը: Ռոնի եւ Սոնի վրայ հաստատուած նոր կամուրջները հաղորդակցութիւնները կը դիւրացնեն երկու ծայրերուն վրայ: Փապուղին ունի 1765 մեթր երկայնութիւն: Շինութիւնը տեւեց 12 տարի: Ծախքը՝ 1.500.000.000 ֆրանք :

«Պատրաստ ենք բանակցելու»

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ շաբաթ օր, հրատարակիչներու առջեւ, շեշտելով թէ Մ. Նահանգները միշտ պատրաստ են Խ. Միութեան հետ հիմնական խնդիրները լուծելու խաղաղ բանակցութիւններով, «եթէ որեւէ պարկեշտ եւ բանաւոր հիմք մը գտնեն»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած է Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ ընկերակցութեան, Զատկի առթիւ, մաղթելով որ «Տէրը պարգեւէ աշխարհին խաղաղութիւն՝ որ մահը պարտուի եւ կեանքը տեւական եւ երջանիկ դառնայ» :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԿԱՐԱՊԵՏ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ

Վերջին պահուն ցաւով կը լսենք թէ կիրակի գիշեր յանկարծամահ եղած է Պ. Կարապետ Խուպիկեան, որ հիւանդ էր երկար ատենէ ի վեր :

Բնիկ Մալաթիացի, 60ը անցած էր: Աւարտած է Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան եւ Պոլսոյ գիւղատնտեսական վարժարանը: Մասնակցած՝ 1914ի պատերազմին: Մօտէն կը հետեւէր հանրային կեանքին, եւ վերջերս շարք մը յօդուածներ հրատարակեց «Յառաջ»ի մէջ :

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔԸ

Աւելի քան մէկ տարի առաջ, 1951 Ցունուարին, համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական օրկան «Պրաւդա» լուր մը տուաւ.— «Միացեալ Նահանգները Ճափոնի մէջ հաստատած է մանրէական պատերազմի կեդրոն մը»:

Կասկածէ դուրս է, որ «Պրաւդա» ներշնչուած խորհրդային իշխանութիւններէն, հրապարակ կը նետէր անամօթ սուտ մը, զայն ի հարկին նորէն գործածելու համար Ամերիկայի եւ իր դաշնակիցներուն դէմ: Եւ ահա, աւելի քան տարի մը ետք, երբ Հիւսիս. Քորէայի մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւնները ահաւոր աւերներ կը գործեն, սուտեր ու դաւեր դարբնող թերթը իրաւունք կուտայ ինքն իրեն ըսելու. թէ ինք ժամանակին մերկացուցած էր դարբնուող ոճիրը:

Եւ Միացեալ Ազգերու բեմէն, եւ խորհրդային երկիրներու ու արբանեակ պետութեանց մամուլի օրկաններուն մէջ, հիմա անդադար կը կրկնուի նոյն յանկերգը. «Միացեալ Ազգերը մանրէական պատերազմ կը մղեն Հիւս. Քորէայի եւ Չինաստանի դէմ»: Կրեմլինի նոր ռումբն է աս: Ան կ՚ուզէ ըսել Հիւս. Քորէայի, Չինաստանի ու մանաւանդ Ասիոյ հարաւ - արեւելեան երկիրներու ժողովուրդներուն, որ թշնամին չկրցաւ մեզ ընկճել զէնքի ուժով, եւ հիմա հիւանդութեանց մանրէներ կը տարածէ մեր ժողովուրդներուն ու բանակներուն մէջ: Ան այնքան անգութ է, որ իր նպատակին հասնելու համար խտիր չի դներ միջոցներուն մէջ:

Միացեալ Ազգերը, ինչպէս նաեւ զօր. Ռիճուէյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Տին էչիսըն վճռականապէս հերքեցին այս սուտը: Առաջարկուեցաւ նաեւ որ Միջազգային Կարմիր Խաչին եւ Առողջապահութեան Համաշխարհային Կազմակերպութեան թոյլ տրուի յանձնախումբերու միջոցաւ հիւանդութեանց վայրերուն մէջ քննութիւն կատարել եւ յայտարարել արդիւնքը: Պատասխանը եղաւ հեղնական, վճռական ու ամբարտաւան ՈՉ մը: Բայց եւ այնպէս անգամ մը գլորուած սուտը անդադար շրջան կ՚ընէ երկրէ երկիր՝ մտքերը պղտորելու, նոր նախապաշարումներ ստեղծելու համար: Կրեմլինի նպատակը պարզ է. ան գիտէ որ կը ստէ, բայց գիտէ նաեւ, որ սուտ գոնէ կասկած կ՚արթնցնէ մտքերու մէջ: Ատիկա արդէն բաւական է. ատիկա շահ մըն է իրեն համար:

Անցեալները ամերիկեան թերթ մը հետաքրքրական գիւտ մը կ՚ընէր: Հարաւ. Ամերիկայի քանի մը հանրապետութեանց մամուլը տուած է խորհրդային աղբիւրէ բխած մանրէական պատերազմի լուրը՝ առանց տակաւին այդ լուրին կցելու խմբագրական մեկնութիւն մը: Ասիկա, կը գրէր թերթը, որոշ կասկածի մը նշան է: Ուրիշ լուրի մը համաձայն ալ, Հնդկաստանի մէջ որոշ տարրեր կը հաւատան եղեր այս ամբաստանութեան: Մահադմա Կանտիի հետեւորդ մը ըսեր է. «Ճափոնի վրայ հիւլէական ռումբ նետող Ամերիկան կրնայ ուղած տեղը հիւանդութեանց մանրէներ ալ թափել»: Համայնավարներուն համար սուտը ոչ միայն նուիրական, այլեւ պարտադիր զէնք մըն է: Ան նպատակին առաջնորդող միջոց մըն է:

Հիմա հարց է, երբ Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան յարաբերութիւնները այսքան լարուած են, երբ երկու կողմերը տենդագին կը պատրաստուին վաղուան աղէտին առջեւ դիւրին որս մը չդառնալու համար, ռազմական պատրաստութեանց ծրագիրներուն մէջ տեղ մը կը գրաւէ՞ արդեօք մանրէն եւս: Հիւլէն կը սարսափեցնէ մեզ, իսկ ի՞նչ պիտի ըլլայ դերը մանրէին: Այս հարցին դժուար է պատասխան տալ: Բայց նաեւ կարելի չէ ըսել, թէ մանրէն չի հետաքրքրեր երկու կողմերը: Անցեալի իրողութիւնները նկատի ունենալով, կրնանք ըսել, թէ եւ Խ. Միութիւնը, եւ Ամերիկան չահագրգռուած են մանրէներով, թնդանօթներու հետ միասին զանոնք եւս ի հարկին ռազմի դաշտ իջեցնելու համար:

Մ. Նահանգները հազիւ Երկրորդ Մեծ Պատերազմի մէջ մտած, իրենց բոլոր պատրաստութեանց կարգին հաստատեցին նաեւ միթխարի աշխատանոց մը՝ կենսաբանական պատերազմի մը հետախուզութեանց, գործի լծերով աւելի քան 4000 կենսաբաններ: Իր նպատակն է միջոցներ ապահովել՝ պաշտպանուելու մանրէական յարձակման մը դէմ: Բայց պատերազմի ժամանակ բաւական չէ միայն ինքնապաշտպանութիւնը: Ի հարկին պէտք է դիմել յարձակման եւ փոխ վրէժի եւս: Եւ անշուշտ Ամերիկա այս ուղղութեամբ եւս պատրաստութիւններ տեսած է: Բայց պատերազմը անցաւ առանց մանրէներու միջամտութեան:

Վերջին պատերազմին Ռուսաստան եւս դրադեցաւ մանրէներու պատրաստութեամբ՝ օգտագործելով իր ձեռքը անցած գերման կենսաբանները: Պատերազմի օրերուն Ռուսաստան այս գետնի վրայ ոչինչ ըրաւ: Վերջերս սակայն, Մ. Նահանգներու արեւմտեան մասին մէջ հունձքի եւ կենդանիներու տարափոխիկ հիւանդութիւն մը առաջ եկաւ: Կարծողներ եղան, թէ ասիկա Ռուսերու կողմէ փորձ մըն էր մանրէական պատերազմի:

Մանրէն օգտագործուած է ուրիշներու կողմէ եւս: Օրինակ, վերջին չին ճափոն պատերազմի ժամանակ, չինական բանակներու մէջ ծայր տըւաւ տարափոխիկ հիւանդութիւն մը, որ բաւական զոհեր խլեց: Ամենայն ապահովութեամբ ասիկա Ճափոնի զինուորական իշխանութեանց գործն էր: Առաջին մեծ պատերազմին ալ մանրէական յարձակման փորձ մը կատարեցին Գերմանացիք, երբ մանրէներով ձիեր վարակեցին՝ անոնց միջոցաւ հիւանդութիւններ տարածելու համար կռուի դաշտ իջած բանակներուն մէջ:

Հին դարերուն ուրիշ ազգեր եւս դիմած են այս կարգի միջոցներու՝ թշնամին ընկճելու համար: Օրինակ ԺԵ. դարու սկիզբը, հարիւրամեայ պատերազմի շրջանին Անգլիացիները մանրէներով ծածկուած հին հագուստներ թողած են հոս հոն եւ անոնց միջոցաւ Ֆրանսացիներ կոտորած: Աւելի հին ժամանակ Հռոմէացիք դիմած են նոյն միջոցին, երբ փոխանցիկ հիւանդութեամբ վարակուած մարդոց եւ կիներու դիակներ նետած են պաշարուած քաղաքներէն ներս՝ սոսկելով անձնատուութեան այս վերջիններ:

Այսօր երբ գիտութիւնը անհունապէս զարգացած է, մանրէն դարձած է աւելի ազդու զէնք մը կռուող կողմերուն ձեռքը: Մանրէներու միջոցաւ կարելի է հիւանդութիւններ տարածել, վարակել հունձքը, ջուրը, կենդանիները, մարդիկը: Բայց հիմա գիտութիւնը տուած է ուրիշ ազդու միջոց մը եւս,— զանազան տեսակի պատուաստումները, որոնք մեծագոյն ապահովութիւնն են մանրէներու դէմ: Յառաջադէմ երկիրներու մէջ կան ոչ միայն մարդոց, այլեւ կենդանիներու պատուաստներ: Մանրէական պատերազմի մը պարագային չարաչար կը տուժեն այն երկիրները, որոնք աղքատ ու յետադէմ են, որոնք պատուաստ չեն ստանար կամ շատ քիչ կը ստանան:

Հիւս. Քորէայի եւ չինական զօրքի մէկ մասին մէջ ինկած վերջին տարափոխիկ հիւանդութիւնները դրսէն ներածուած մանրէներու հետեւանքը չեն, այլ անմաքրութեան, կեղտի, սնունդի պակասի, պատուաստի չգոյութեան են., որոնց մէջ կ՚ապրին այդ ժողովուրդները: Կրեմլին գիտէ այս պարագան: Եւ ճիշդ այդ պատճառով ալ չուզեր որ չարիքին ծնունդ տուող պատճառներուն մասին քննութիւններ կատարուին:

Պոսթըն

Մ. ՕԶԱՆԵԱՆ

ՅՈՒՇԵՐ ԱՐՀԱՒԻՐՔԻ ՕՐԵՐԷՆ

Գանկը.— Ա.

Զորս ընկերներով նստած էինք գրավաճառին խանութը: Կը խօսէինք օրուան անցուդարձին վրայ, համաշխարհային երկու պատերազմներուն մասին, ու կը յիշէինք Մեծեղեռնի սեւաշուք օրերէն դառն՝ դրուագներ...:

Գրավաճառը զբաղած էր «Յառաջ»ի հաստ ծրարով, որ սովորականի պէս, օրը օրին, նոր հասած էր Փարիզէն: Ծրարը զգուշութեամբ բանալէ վերջ, մէջը, պարունակող թիւերը սկսաւ խնամքով մը դասաւորել գրասեղանին վրայ: Մերթ ընդմերթ ալ կը մասնակցէր մեր խօսակցութիւններուն, պատմելով սրտաճմլիկ տեսարաններ:

Երբ իր գործը վերջացուց, մէկ մէկ թերթ երկարելով մեզի, ըսաւ.

— Հիմա ուր որ է Հայկօն կուգայ «Յառաջ»ը ստանալու: Երբ հոս ըլլայ, ես խօսք կը բանամ, դուք ալ ձեր կողմէ խնդրեցէք: Գանկի մը պատմութիւնն ունի, պատմել տանք ... ինծի պատմած է, բայց կ՚ուզեմ որ դուք ալ լսէք, եւ իր բերնէն իսկ ...:

Արդարեւ, քանի մը րոպէ վերջ, ներս մտաւ, յիսունի մօտ, միջահասակ խիստ նիհարակազմ, սեւազգեստ պարոն մը:

Այնքան չոր ու ոսկրուտ էր որ, եթէ «բարեւ ձեզ» չըսէր ներս մտած պահուն, պիտի կարծէի որ ուղղակի Եփրատի ափերէն, կամ Տէր Զօրի անապատներէն, 1915ին զոհերէն մէկուն կմախքն է:

Մօտեցաւ, սեղանի վրայէն, «Յառաջ» մը առաւ, փոխարժէքը վճարեց, ապա հարեւանցի ակնարկ մը նետելով թերթին դուրսն ու ներսը, գրպանը դրաւ, եւ մտերմաբար հարցուց.

— Օգափոխութեան չե՞ս երթար ...

— Սիրելի Հայկօ, դուն լաւ գիտես որ հայ գրագէտն ու գրավաճառը, «վազանց»ի չեն կրնար երթալ: Գացողներն ալ, բացառիկ թիւ մը կը կազմեն: Բայց ես այնպէս ուրախ եմ որ հոս արձակուրդի եկող, հին բարեկամներս, զիս չեն մոռնար, կուգան կ՚այցելեն ... խնդրեմ ծանօթացէք, հայրենակիցը Փարիզէն եկած է:

— Անմիջապէս ոտքի ելայ ու ինքզինքս ներկայացուցի ...

— Արհաւիրքէն վերապրող մը: Անցորդ:

— Ուրախ եմ ըսաւ. ձեռքս ջերմօրէն սեղմելով. ես ալ սիրելիս, նոյն դժոխքի մնացորդ մըն եմ:

Գրավաճառը իր ծխիկի տուփը երկարեց դէպ ի նոր այցելուն, եւ թախանձագին խնդրեց,

— Հայկօ, հոգիդ, սիրեմ... սա գանկին պատմութիւնը պատմէ, այս հայրենակիցներն ալ թող լսեն ...:—

— Սիրելիս միլիոնաւոր գանկերու պատմութիւններ կան, որը պատմեմ ...

— Սեբաստիա, զպրոց եղած միջոցիդ, այն գանկին պատմութիւնը, յիշեցուց գրավաճառը, ու լուցկի մը վառեց:

Դժոխքի «մնացորդը» ծխիկը վառեց, երկու կուլ ծուխ ներս քաշեց, եւ սկսաւ պատմել...

Ականջ կտրած մտիկ կ՚ընէինք:

— 1917ի վերջերն էր: Թուրքը պարտութեան մատնուած, խուճապահար կը նահանջէր, բոլոր ճակատներէն: Այս հայակեր գազանը, անգամ մը եւս դիմած էր իրեն յատուկ վարպետ չողոքորթութեան, եւ կեղծ գուրգուրանք ցոյց կուտար բոլոր անոնց, որոնք վրիպած էին իր եաթաղանէն ...

«Եա Ալլահ, թէօպէ եա Րապպի, սէպէպին կէօզլիւ քէօռ օլսուն»ը (ով Աստուած, մեղայ ով Տէր, պատճառ եղողին աչքը կուրնայ) նորէն սկըսած էր թառիլ իրենց պիղծ ու գարշելի շրթներուն վրայ: Այդ արտայայտութեամբ կը ջանային խաբել արար աշխարհի մարդկութիւնը, թէ՝ իրենք աստուածավախ են, մրջիւնի մը վրայ անգամ չեն կոխեր ... մինչ իր բռնագրաւած երկրին չորս կողմերը, աւելի քան մէկ միլիոն անմեղ զոհերուն գանկերն ու ոսկորները, տեղ տեղ, նօսր հողին տակէն, դուրս կը ցցուէին, իբրեւ չանթահարիչ, ջախջախիչ փաստեր, գործուած նախճիրին:

1918ի առաջին եռամսեան էր: Բռնագրաւուած ազգ. շէնքերը կը վերադարձնէին: Վերադարձուեցաւ նախապէս, Սեբաստիոյ Հայ Բողոքականներու եկեղեցին, որ զինուորական պահեստի վերածուած էր: Այդ աւետարանական քարոզատեղին առժամեայ դպրոցի վերածեցին, հաւաքելով հոն հայ մանուկները, որոնք խլուած ու տեղաւորուած էին Թուրք որբանոցներուն մէջ, փոխելով անոնց անուններն ու կրօնքը, հակառակ իրենց կամքին: Շատ չանցած վերադարձուեցաւ Արամեան ազգ. վարժարանն ու Ամերիկեան Գոլէճը: (Տեղացիները կ՚անուանէին Հողդար Գոլէճ): Թուրքերը այս հաստատութիւնը վերածած էին «Հիլալը Ահմէր»ի (Կարմիր Մահիկ) հիւանդանոցի ...

Ամէն օր, Հայ անչափահաս բեկորները, որոնք թելը փրթած համրիչի մը հատիկներուն նման, ցիրուցան ինկած կորսուած էին, Թրքական դժոխքին խորերը, մեծ զոհողութեամբ եւ աքնաջան փնտռտուքներէ վերջ, երեւան կը հանուէին եւ կը բերուէին Արամեան վարժարան, Ամերիկեան Գոլէճ, յանձնուելով արտասահմանէն նոր հասած հայ ուսուցիչներու խնամքին:

Զինադադար էր եւ Հայկական պետութիւնը ճանչցուած թշնամի պետութեան կողմէ:

Ողջ մնացողներս ազատութեան գինովով արբեցած կը հրճուէինք, նման այն նաւաբեկեալներուն, որոնք փոթորկալի ծովու մը ալիքներուն դէմ մաքառելէ վերջ, հրաշքով մը կ՚ազատին եւ չեն անդրադառնար անցեալ աղէտին:

Բայց, աւաղ մեր ուրախութիւնը երկար չտեւեց... շնորհիւ պոռնկաբարոյ դիւանագիտութեան: Պարտեալը հազիւ կազդուրուած կացինի ուժգին հարուած մը եւս կ՚իջեցնէր, արեան ծովէն փրկուած բեկորներուն, սպաննելով չափահասները, փախցնելով դեռատիները, մաս մըն ալ, կրկին առեւանգելով:

1919ի Մայիս ամսուն էր: Այդ օրը արտակարգ տօնակատարութեան պատրաստութիւն մը կը սարքուէր յաջորդ օրուան համար ...

Մենք որբերս անշշուկ ու անհամբեր, կարգապահութեամբ նստած էինք մեծ դասարանը, ու կը սպասէինք հանդէսի բացման: Գեղեցիկ բեմ մը շինած էին, խորը՝ եռագոյն՝ կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն դրօշակ մը, որ առաջին մէկ ակնարկով, այն տպաւորութիւնը կը ձգէր թէ, ծիրանի գօտի մըն է երկինքէն իջած: Բոլորիս ալ կրծքի փոքրիկ դրօշներ բաժնեցին: Մենք խռարու կը հարցնէինք ցած ձայնով —Ի՞նչ դրօշակ է այս:

Այդ պահուն անգլերէնի ուսուցիչ եւ Գոլէճի տնօրէնը, Պ. Նշան Պէկեան, բեմ եկաւ, ու բացատրեց օրուան տօնակատարութեան իմաստը:

— Այսօր 28 Մայիս է, անմոռանալի սուրբ թուական մը: Այսօր Հայաստանի անկախութեան առաջին տարեդարձն է: Մեր հայրենիքը վերա -

կանգնած է․․․Ահա եւ մեր սեփական դրօշը, իրբեւ խորհրդանշան ․․.

Տնօրէնը խորապէս յուզուած, չկրցաւ շարունակել եւ արցունքն աչքերուն, վար իջաւ բեմէն։

Այդ սրբազան տօնին առթիւ ,երեք օր դադար յայտարարուեցաւ։ Աշակերտները, մեծ եւ փոքր, բոլորն ալ չափազանց ուրախացան, որովհետեւ երեք օր անընդհատ պիտի խաղային ու զուարճանային։ Մանաւանդ մենք երկրորդ դասարանի աշակերտներս ալ աւելի գոհ էինք, քանզի յաջորդ օրը, Թուաբանութեան դասին օրն էր, եւ մեզմէ ոչ ոք լաւ գիտէր իր դասը, ինչ որ պիտի զայրացնէր Թուաբանութեան եւ Հայերէնի մեր ուսուցիչը, Խաչատուրեան։ Այս ուսուցիչը ծայր աստիճան անողոք էր այն աշակերտին հանդէպ, որը իր դասը լաւ չէր սորված եւ յաճախ կը պատժէր աշակերտը զրկելով կէսօրուան ճաշերէն ։

Յաջորդ օրը, կէսօրուան ճաշէն անմիջապէս վերջը, երկու հարիւր մօտ որբեր Թափեցան Գոլէճին առջեւ բացուած ընդարձակ դաշտը , զանազան խաղեր սարքելով։ Իսկ ես, Հայերէնի գիրքս առած, առանձնացայ մէկ կողմ։

Ընկերներս կուգային, կը հրաւիրէին զիս, բայց կը մերժէի մասնակցիլ որեւէ խաղի։ Եւ անոնք կը զարմանային որ՝ դպրոցին մէջ, էն չէնշողը, կատակասէր «անառակը», այդ օր հանդարտ է ու մելամաղձոտ ․․․։

Այո, դպրոցին մէջ շատ անառակ, եւ կռուազան էի եւ երբեմն ծեծով կը պատժուէի, բայց սիրուած էի ուսուցիչներէն եւ ընկերներէն , յաճախ կը զուարճացնէի զիրենք, կեղծելով ուսուցիչներուն շարժուձեւերը, եւ ամէն մէկ ուսուցիչին երգիծական մականուն մը դրած էի։ Օրինակ՝ Պ․ Խաչատուրեանին կռնտոլ մակդիրը տուած էի, որովհետեւ կարճահասակ եւ գէրուկ էր։ Պ․ Նշան Պէկեանին, նկարչութեան ուսուցիչին, նիհարակազմ եւ ժգոյն բլլալուն համար, բարակ լարան կոչած էի։ Իսկ աշխարհագրութեան եւ մարդակազմութեան ուսուցիչը՝ Պ․ Լեւոնը՝ Սասմայ Մհեր մկրտած էի, որովհետեւ պարթեւաձեւ բարձրահասակ հսկայ մըն էր․․․ երբ կը քալէր, գետինը կը դղրդար իր ոտքերուն տակ։ Երկու օր առաջ, անիրաւաբար, քանի մը չառաչուն ապտակներ ստացած էի իրմէ, ու ցաւերը դեռ չէի մոռցած ։

Պարոն Լեւոն, որ մեզ կը դիտէր, իր ննջասենեակի պատուհանէն, որ կը բացուէր դաշտին վրայ, զիս կանչեց ․․․

— Ինչո՞ւ չես խաղար, հարցուց գոռոզալի չեշտով մը ։

— Հայերէնի դասս կը պատրաստեմ, Սիամանթոյի «Խեղդամահը» պէտք է գոց ընեմ, Պ․ Խաչատուրեանի յանձնարարութեամբ ։

— Դեռ շատ ժամանակ ունիս, դայն պատրաստելու ․․․ Հայերէնի դասը, չորեքշաբթի է։ Այժմ գնա խաղա, զուարճացիր, ընկերներուդ նման, Թելադրեց մեզմ Թոնով մը ։

Ես փոխանակ իր Թելադրանքը կատարելու, չեշտակի իր աչքերուն մէջ նայեցայ։ Երեւի ան գուշակեց որ այդ լուռ նայուածքս, բողոք եւ ըմբոստացում էր, զիս անիրաւաբար ապտակելուն համար, եւ իբրեւ Թէ ընդունած ըլլայ իր սխալը, պահ մը լռութիւնէ վերջ, հայրական խանդաղատանքով , առաջարկեց ։

— Լաւ, քանի որ չես ուզեր խաղալ, գնա մօ-

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայազգի բեմադիր Էլիա Գազան (Եղիա Գազանճեան), որ վերջերս հրապարակ հանած է «Վիվա Զափաթա» եւ «Տենչանք կոչուած հանրակառքը» շարժանկարները, անցեալ ուրբաթ օր վերստին հարցաքննութեան կանչուեցաւ հակաամերիկեան գործունէութեանց քննիչ յանձնաժողովին կողմէ ։

Յունուար 14ին, երբ առաջին անգամ ելած էր յանձնաժողովին առջեւ, Գազանճեան յայտարարած էր Թէ՝ 1934—1936 անդամ էր համայնավարութեան, ու ծառայած էր կուսակցութեան շահերուն։ Այսուհանդերձ, մերժած էր տալ անունները Թատրոնի եւ շարժանկարի իրեն ծանօթ մարտական ընկերներուն ։

Այս անգամ բեմադիրը հաւանած է յայտնել անունները Թատերագիր Կլիֆըրտ Օտէթսի, դերասաններ Մորիս Քարնաւսքիի եւ Խուպըրտ Պըրոմպերկի։ Շատերը վաղուց քաշուած են կուսակցութենէն, որովհետեւ չեն ուզեր բռնութեան տակ խորհիլ, խօսիլ կամ գործել ։

Էլիա Գազան, այս երկրորդ հարցաքննութեան, երեւան հանած է նաեւ այն մեթոտները, զորս կը կիրարկէ համայնավար կուսակցութիւնը, Թատերական եւ շարժանկարի գլխաւոր կազմակերպութիւնները ձեռք անցընելու համար , ինչպէս «Յառաջապահ Թատրոնը», որ այնքան կարեւոր դեր մը խաղացած է նախապատերազմեան տարիներուն, Նիւ Եորքի մէջ ։

«Այս ճամբուն վրայ, ըսաւ հայազգի բեմադիրը, կարմիրները վերջնապէս ձախողութեան մատնուեցան, շնորհիւ վերոյիշեալ Թատրոնի ոչ-համայնավար անդամներու ընդդիմութեան »։

տակայ դաշտերէն, քանի մը փունջ գեղեցիկ ծաղիկներ քաղէ բեր․․․ շատ հեռուները մի երԹար, արեւը մարը չմտած, վերադարձիր ։

Ապա հաւկԹաձեւ հիւսուած զամբիւղ մը երկարեց ինծի, որպէսզի հաւաքած ծաղիկները մէջը լեցնեմ․․․

Զամբիւղը Թեւս անցուցի, գիրքս ձգեցի իրեն, եւ ուղղուեցայ դէպի Ս․ Նշան վանքը որ երկու մղոն հեռու էր, դպրոցէն, Փաշա Ֆապրիքա կոչուած ջաղացի ուղղութեան վրայ ։

Պարոն Լեւոն, ծաղկի սիրահար մըն էր։ Իր ննջասենեակը, ամառ ձմեռ զարդարուած էր բնական եւ արուեստական ծաղիկներով։ Շատ կը սիրէր սպիտակ ծաղիկը ։ ՀԱՅԿ ԱՐՄԷՆ

ԱԴԱՄԱՆԴԻ մեծ մաքսանենգութիւն մը երեւան հանուեցաւ Իսրայէլի մէջ։ Ձերբակալուած են վեց անձեր որոնց անունները գաղտնի կը պահուին ։ Ռստիկանութիւնը գրաւած է մէկ միլիառ 500 միլիոն ֆրանքի ադամանդ։ Առեւտուր կը կատարուէր Ֆրանսայի, Զուիցերիոյ եւ Պելժիոյ հետ ։

ԵՐԿՈՒ ՕԴԱՆԱՒԵՐ անհետացած են Ելեւսիսի (Յունաստան) զինուորական վարժարանէն ։ Այս առԹիւ բուռն պայքար մը բացած է ընդդիմադիր մամուլը, ամբաստանելով կառավարութիւնը Թէ իր ողոքիչ քաղաքականութեամբ կը քաջալերէ համայնավարութեան ծաւալումը։ Կ'ըսեն Թէ՝

ՀԻՒԾԱԽՏԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Համաշխարհային Առողջապահական կազմ[…] կերպութեան աջակցութեամբ, հիւծախտի […] պայքարը յաջողութեամբ յառաջ կը տար[…] Թուրքիոյ մէջ ։ Համաձայն ՏոքԹ․ ԷԹիէն Պ[…] Թէի տեղեկագրէն, Պոլսոյ հակաԹոքախտ[…] կեդրոնը մէկ տարուան ընԹացքին շուրջ վաԹ[…] հազար հոգի չողաքննած է, աւելի քան տասը[…] զար հոգի ալ պատուաստուած են BCGի չինճուկ[…] 450 բժիշկներ եւ 500 հիւանդապահներ դասընԹացքներու հետեւած են զանազան բուժարաններու եւ հիւծախտային հիմնարկութիւններու մէջ ։ Անգարայի Ազգ․ ժողովը, վերոյիշեալ կազմակերպութեան Թելադրութեամբ , հակաԹոքախտային օրինագիծ մը քննելու վրայ է։ Զանազան պատսպարկութիւններ ստեղծուած են հիւծախտին առաջքը առնելու, դպրոցականներու առողջութիւնը բարելաւելու եւ ծանր հիւանդները դարմանելու համար ։

✕ Մանուկներու առողջապահութեան համար ՄԱԿի տրամադրած հիմնադրամով, համաշխարհային Առողջապահական կազմակերպութիւնը մեծ գործունէութեան մը լծուած է նաեւ Իրանի մէջ , ուր հիւծախտը մեծ աւերներ կը գործէ։ Կառավարութիւնը ազգային միօրինակ ծրագիր մը պատրաստած է։ Վերոյիշեալ կազմակերպութեան մասնագէտ խորհրդականն է ՏոքԹ․ ԿոԹիէ, որ իբրեւ աջակից ունի Ֆրանսացի եւ սկանտինաւիացի բժիշկներ ու հիւանդապահներ, ինչպէս նաեւ տարրալուծարանի տնօրէն մը։ Պայքարը սկսած է։ Ամբողջ գիւղեր, քաղաքներ,Կասպից ծովու ափերուն բնակիչները կը պատուաստուին BCGի չինճուկով։ Իրանի կառավարութիւնը կ'աջակցի ձեռնարկին բժիշկներով եւ վարչական պաշտօնեաներով։ Ասկէ զատ, ձեռնարկած է բժշկական պաշտօնէութիւն պատրաստելու որպէսզի կարենայ տեւականօրէն շարունակել գործը։ ՄԱԿի հիմնադրամը գործիքներ եւ նիւԹական միջոցներ կը տրամադրէ այս առողջապահական ձեռնարկին։

✕ Նէյլի բժշկական համալսարանը վերջերս հրատարակեց վիրաբուժական գործողութեան մը ցեկուցումը , որուն համաձայն կարելի պիտի ըլլայ վերջնապէս բուժել շաքարախտը ։

Համալսարանին բժիշկները պատուաստած են երեք հիւանդներու ստամոքսի մկանները, սաղմերէն հանուած մասնակի գեղձերով, «Օրմոն»ներու պակասը լրացնելու համար։ Երկու արեւուն համար գործածած են մակերիկամնային,իսկ կնոջ համար փահանագեղձ, վիժած մայրերու տղմերէն։ Փորձը յաջողութեամբ պսակուած է։

«երկու օդանաւերը կամ փճացուած եւ կամ արբանեակ երկիր մը ղրկուած են կարմիրներու կողմէ»։

350 ՀԱԶԱՐ հոգի վտանգուած են Մ․ Նահանգներու Միսուրի գետին ողողման հետեւանքով։ Հոշէջներ եւ կամաւորները գերմարդկային ճիգեր կը Թափեն , նոր ամբարտակներ կառուցանելու եւ աղէտին առաջքն առնելու համար ։ Գետին յորդումը ծայրագոյն աստիճանին հասած ըլլալով, կը սպառնայ 50 քաղաքներու։ Արդէն իսկ անպատսպար մնացած են 130.000 հոգի։ Զինուորներ ուտեստ կը հասցնեն օդանաւերով ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

«Մենք մեր կասկածները կը յայտնենք Փէլըթայնի տնօրէն մեծայարգ Պ․ Միլըրի, որ մեր քԹին կը խնդայ։ Մազերս փուշ փուշ կ'ըլլան ամէն անգամ, երբ կը յիշեմ Թէ տխմարի մը նման վստահեցայ իրեն։ Երեւակայեցէք անգամ մը , մազ մնացած է որ դիմակազերծ ընեմ զինքը եւ ահա կ'իյնամ իր ճանկին մէջ ։

Սկսած էի այլեւս քիչ Թէ շատ հաւանական գտնել Փափա ՓոնԹիւլի ըսածները, սակայն Մարշըլ բացարձակապէս չէր համոզուած ։

— Ի՞նչ հիանալի գործ է աս, շարունակեց ՓոնԹիւլ։ Մեծ պանդոկի մը տնօրէն ըլլալ՝ կը նշանակէ յարաբերութեան մէջ գտնուիլ ամէն տեսակ մարդոց հետ։ Իր գործակիցները ազատօրէն կընան գալ եւ ստանալ իրենց հրահանգները։ Ոչ ոք կը կասկածի։ Շատ հանճարեղ մարդիկ են ասոնք։ Ուրախ եմ որ հանդիպեցանք իրարու եւ առիԹ պիտի ունենամ անոնց յաղԹելու ։

— Բայց ․․․

— Կը տեսնեմ Թէ մերբարի Մարշըլը չէ համոզուած ։ Մի վախնաք, բարեկամս, ձեզմէ չեմ պահանջեր որ Միլըրը ձերբակալէք ։

— Ուրախ եմ, որովհետեւ եԹէ նոյնիսկ պահանջէիք, պիտի չկարենայի գործադրել ձեր հրամանը , քանի որ ձերբակալման հրամանագիր մը չեմ կրնար ստանալ ձեր փաստերուն վրայ յենլով ։

— Հոգ մի ընէք, պէտք եղած փաստերը շուտով պիտի հայԹայԹէ ձեզի համար Պ․ Մաքֆարլէյնը ։

— Ի՞նչ կ'ըսէք ։

— Երեւակայեցէք պահ մը, մէկը կը հեռաձայնէ 244 Թիւ սենեակը եւ կ'ուզէ խօսիլ Լէյսիին հետ։ Երէցը զուսպելած է, այսուհանդերձ մէկը կը պատասխանէ։ Ի՞նչ գաղտնիք է ասիկա։ Ինչպէս Մաքֆարլէյն արդէն ըսաւ, Թիւ 244 սենեակին հեռաձայնի գործիքը չի բանիր, ուրեմն Թելերը կապուած են ուրիշ գործիքի մը, որ հաւանաբար կը գտնուի Միլըրիսենեակը։Կեդրոնի պաշտօնեան, որ տեղեկութիւն չունի այս գաղտնի կարգադրութենէն, կը դարձնէ 244ին Թիւը եւ Միլըր կը պատասխանէ իր սենեակէն։ Կ'ընդունի Թէ հանճարեղ գիւտ մըն է։ Բայց մօտերս պիտի ունենաք ձեր փաստը եւ Մաքֆարլէյն պիտի գտնէ գաղտնի Թելերը, այն ատեն դուք ալ պիտի տեսնէք Թէ 244 Թիւի հեռաձայնով խօսողը լրտես մըն է ․․․

Մարշըլ իրապէս տպաւորուած էր ։

ՓոնԹիւլ շարունակեց ․

— Երբ հեռաձայնի գործիքին մէջէն մտիկ կ'ընէի Մարթէն Րօյսի խօսակիցը, անդրադարձայ Թէ անծանօԹ չէր այդ ձայնը, որ Լէյսիին չէր պատկաներ, այլ — հիմա կը յիշեմ Թէ — Միլըրի։ Հիմա Մարշըլ, ձեզմէ կը խնդրեմ որ իսկոյն Սքօթլընտ Եարտի դրասենեակը երԹաք եւ ուշի ուշով քննէք Միլըրի ԹղԹածրարը։ ԵԹէ լաւ Թէ կը կասկածիմ, երբեք պիտի չներեմ ձեզի ․․․

— Իսկ դուք ի՞նչ պիտի ընէք, Փափա, հարցուցի ։

Տեսակցութիւն մը պիտի ունենամ մեծապատիւ Պ․ Միլըրի հետ։ — Ի՞նչ ․․․

— Այո, երկար ատենէ ի վեր կ'ուզէի ծանօԹանալ գերման լրտեսական կազմակերպութեան պետին հետ։ Հիմա որ առիԹը կը ներկայանայ, չեմ ուզեր փախցնել։ Գիտեմ Թէ ինչ կը խորհիք ․ դուք ձեզի կ'ըսէք ․ «Սա ծերուկ խենդն ալ պիտի երԹայ եւ գործը տակնուվրայ պիտի ընէ»։ Սակայն Միլըրի հետ ուրիշ խնդրի մը մասին պիտի խօսիմ։

— Ուրիշ ի՞նչ խնդիր կայ ։

— Ֆրէնքլինը մոռցա՞ք։ Միլըր զայն մեր ուշադրութեան յանձնեց։ Շատ լաւ , իրմով պիտի զբաղինք մենք ալ, հիմա Միլըրի պիտի երԹամ եւ պիտի խորհրդակցիմ իրեն հետ այդ խեղճուկրակ լրտեսը ձերբակալելու մասին։ Եւ դրաւի կը մտնեմ որ արդէն իսկ բանաձեւ մը պատրաստուած է։

ՓոնԹիւլի ընկերակցութեամբ Միլըրի դրասենեակը գացինք։ Ֆրանսացին կատարեալ պաղարիւնով կը խօսակցէր տնօրէնին հետ ։

— Ձեզի երախտապարտ ենք, ըսաւ, ձեր շնորհիւ Ֆրէնքլինը երեւան հանեցինք, սակայն իր մասին ոչ մէկ փաստ ունինք եւ ներկայիս չենք կրնար զայն ձերբակալել ։

(Շար․)

Այս առթիւ յիշելով Խ. Միութեան վերջին ոճարկները, յայտարարեց.

— «Գարնան հետ, Խ. Միութիւնը շարք մը ոճարկներ կատարեց զորս ոմանք խաղաղասիրական կը նկատեն: Իմ կարծիքով, լաւագոյն է ըսել «Ոսկի խնձորի» ռազմավարութիւն: Գիտցուած է դիցաբանութեան մէկ պատմութիւնը.— Բոլոր աստուածները հարսնիքի մը կը հրաւիրուին, բացի գժտութեան աստուածուհիէն: Այս վերջինը կառնելով ոսկի խնձոր մը կը նետէ պատնէշէն վեր, որպէսզի կռիւ մը յարուցանէ հրաւիրեալներուն միջեւ: Բազմաթիւ խնձորներ նետուեցան երկաթեայ վարագոյրէն վեր, բայց բարեբախտաբար պառակտում չպատճառեցին: Պատճառը այն է որ դաշնակիցները եւ մենք կը հետեւինք չէնարար քաղաքականութեան մը ընդդէմ համայնավարութեան քանդիչ գործունէութեան»:

Նախարարին կարծիքով, միացեալ Եւրոպան իրականանալու վրայ է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԻՆԵՐՈՒ կրճատման համար նոր կարգադրութիւններ պիտի ըլլան չորեքշաբթի օր, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը: Արհեստակցական միութիւնները (չափաւոր) դիտել կուտան թէ միայն համոզկեր միջոցները բաւական չեն, ապրուստը աժացնելու համար: Անոնք անհրաժեշտ կը գտնեն չարժական սակացոյցը: Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը ջնջեց Գերմանիոյ գրաւման բանակին տրամադրուած 45 միլիոն տոլարի տարեկան վարկը, որ կը ծառայէր զինուորներու հեշտակեցութեան: Այսուհետեւ բոլոր դիւրութիւնները պիտի վերնան, (ծառայ, ձրի պտոյտ, հանգստաւէտ կենցաղ), որպէսզի Գերմանիա կարենայ օգնել արեւմուտքի պաշտպանութեան:

ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՍՏԱՆԻ պատրիարք Ալեքսի արք. Զատկի առթիւ պատգամ մը ուղղելով իր հօտին, կը մեղադրէ խաղաղութեան թշնամիները, «որոնք թէեւ իրենք զիրենք քրիստոնեայ կը դաւանին, բայց կը ձգտին աշխարհը արիւնով ողողել: Խ. Միութիւնը խաղաղութեան կուսակից ժողովուրդներուն գլուխը կը գտնուի, որով երջանիկ են»...

ԵԳԻՊՏՈՍ ՎՏԱՐԵՑ 16 գերման մասնագէտներ, այն ամբաստանութեամբ թէ զինուորական գաղտնիքներ կը հաղորդէին օտար պետութեան մը:

ԼՐԱԳՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ սէնտիքան որոշեց գործադուլ յայտարարել, իբրեւ բողոք պետական որոշման մը դէմ որ 20 %ի կ'իջեցնէ իրենց սահմանուած զեղչը:— Թուղթին գինն ալ պիտի զեղչուի 6 առ հարիւր:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ամերիկեան շրջանին մէջ, համայնավար բազմաթիւ ցուցարարներ կիրակի օր փորձեցին քանդել զինուորական կառքերը: Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ցրուեց: Ցոյցը կազմակերպուած էր, բողոքելու համար Քորէայի «մանրէական պատերազմ»ին դէմ:

ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ մէջ, զեղծումներն ու մսխումները լայն ծաւալ ստացած են, ինչպէս կը հաստատէ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը «Փրաւտա» եւ անթէլը: Շատ մը բարձր պաշտօնատարներ կուսակցութենէն վտարուած կամ դատի քաշուած են, «անխղճօրէն իրենց գրպանը լեցուցած ըլլալով կոլխոզի դրամները»: Շատ մը շրջաններու մէջ գործադրուած չեն կառավարութեան հրահանգները:

ՋՈՐՍ ՀՈԳԻ մահուան դատապարտուեցան Փրակայի մէջ, «Սեւ շուկայի յանցանքով: Եօթը ուրիշ անձեր ալ, երկուքը կին, 9էն մինչեւ 25 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան նոյն մեղադրանքով: Ասոնք կեղծ պարենատոմսերու միջոցաւ իւրացուցած եւ ծախած էին հարիւր թոն միս, 14 թոն իւղ եւ 28 թոն շաքար:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ կը շարունակուի դատավարութիւնը Նիքիթա Պաքովի: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ արտաքին նախարարութեան այս նախկին պաշտօնատարը լրտեսութիւն կ'ընէր ի հաշիւ խորհրդային դեսպանատան, որ «լրտեսական բոյն մըն է», համաձայն դատախազին բացատրութեան: Այս վերջինը խիստ պատիժ պահանջեց ամբաստանեալին դէմ: Դեսպանատունը ոչ միայն կ'աշխատէր լուրեր քաղել, այլ նաեւ հսկել նախարարութեան պաշտօնեաներուն վրայ: Պաքով գաղտնիքները կը յանձնէր իր հօր, որ պաշտօնեայ էր խորհրդային դեսպանատան...

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Հայ Ուս. Միութեան դասախօսութիւնը, այս չորեքշաբթի ժամը 20.45ին, 8 Passage Coste, Քրիստոնեայ Երիտասարդաց սրահը:

Նիւթը՝ Գրիգոր Զօհրապ, իր կեանքը եւ գործը: Դասախօս ԲԱՐՍԵՂ ԽՐԻՄԵԱՆ: Մուտքը ազատ է:

Վասպուրականի Ճակատամարտին

37րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մասնակցութեամբ Ուրֆայի, Շ. Գարահիսարի, Հաճընի, Զէյթունի, Տարօնի, Այնթապի, Մարաշի, Ագ Տաղի, Ֆընտըճաքի, Մուսա Լերան, Տէօրթ Եոլի եւ Վասպ. Երիտ. Միութեան:

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

CERCLE MILITAIRE (Place Saint-Augustin)

Կիրակի 4 Մայիս, ժամը 15էն կէս գիշեր

Պիտի ներկայացուի Դիմադրական Հերոսամարտներուն շարժանկարը:

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ: Հանդէսէն վերջ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ:

Նոր Սերունդի տարեկան Պարահանդէսը

Այս կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ:

Նուագախումբ Ricos Creol Band: Գեղարուեստական բաժին՝ հայկական եւ սպանիական պարեր: Ճոխ պիւֆէ:

Տոմսերը ապահովել՝ դիմելով Նոր Սերունդի անդամներուն: Սեղանները ապահովելու համար դիմել Օր. Շահինեանի, ամէն օր Tru. 92-68:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի: Այս շաբաթ իրիկուն Bar du Vianduc (Սէն Անթուան) 9էն մինչեւ լոյս: Կը խօսին ընկերներ Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ և Վ. ՕՇԱԿԱՆ

Երգ, արտասանութիւն: Կը պարեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարուհիները: Քրքջալից զաւեշտ մը Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նոր Սերունդի կողմէ: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր:

Ձեր զաւակներն ալ բերէք որպէսզի հայկական ոգիով տոգորուին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Խարբերդի Մորենիկ գիւղի Ուսումն. Ընկ. Ֆրանսայի Կեդր. վարչութիւնը, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կ. Ոսկանեանի, Տէր և Տիկ. Տ. Տօնապետեանի, Այրի Տիկ. Աննա Տէր Գասպարեանի (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Տէր Ղուկասեան (Վալանս), իրենց եղբօր, քեռորդիին եւ ազգականին ողբացեալ Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՍԿԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ: (Մեռած Ֆրէզնօ, 23 Մարտ 1952ին):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Վահան Արպոյեան եւ Տէր եւ Տիկ. Արտաշէս Արպոյեան, իրենց մօրեղբօր՝ Պ. Վարդան Գարաբեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին 4000 Ֆր., Կապոյտ Խաչին 2000, Կարմիր Խաչին 2000 Ֆր. Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— ՊՈՐՏՕ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Նիկոլ Աղբալեան խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր եւ տիկին Պօղոս Քէնտէրեանի եւ պարագաներուն, ընկեր ԱՒԵՏԻՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի կը յատկացնէ 1000 Ֆր. Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին: ԽՄԲ.— Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մոնթէ Քարլոյէն Պ. Մ. Ճիէրճեան ծննդեան չարթուան առթիւ 20000 Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին:

× Քուրպըվուայէն Պ. Ա. Հ. 500 Ֆր. նոյն նպատակին:

× Քաշանէն Պ Յ. Մխճեան 2000 Ֆր. Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, ի յիշատակ տարագրութեան զոհ իր վաղամեռիկ եղբօր՝ Ներսէս Մըխճեանի: Ստանալ «Յառաջ»էն:

× Լիոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, Պ. Աւետիս Մամասեանէ, իր տիկնոջ Տիկին Ընծայ Մամասեանի մահուան առթիւ 1000 Ֆրանք:

× Լիոնէն ոմն՝ «Յառաջ»ի տարածման համար կը նուիրէ 1000 Ֆրանք:

Ծախու նոր տուն մը որ ազատ է

Ծախու է տուն մը Քլամառի կայարանին դէմ, դիմել 1 rue Chemin Vert: Վեց սենեակ, խոհանոց, պատշգամ, բաղնիք եւ պարտէզ: Յարմարութիւն արհեստանոցի (atelier) կամ նպարավաճառի խանութի մը (alimentation):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Գ.Շ. ժամը 21ին Արամ խումբ:

Դ.Շ. ժամը 21ին, Իշխան խումբ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի մէջ Մայիս 28 կը տօնուի, 31 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Գ. Թապետարանի սրահը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի օրը Մայիս 17ին, Լիոն:

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Ռ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ: Նիւթ՝ Զուլմաճ առեղծուածը: Մուտքը ազատ է:

ԶՕՊԱՆԵԱՆ այս ամսու ընթացքին իր երկու դասախօսութիւնները պիտի կատարէ Փարիզի Հայոց Ազգային Տան մէջ (32 rue de Trévise), Ապրիլ 19ին եւ Ապրիլ 25ի շաբաթ օրերը, ժամը ճիշդ 6ին: Նիւթ մեր ոսկեդարեան գրականութեան մեծ վարպետները:

SALLE CHOPIN - PLEYEL (8, rue Daru . Paris)

Ուրբաթ, 2 Մայիս ժամը 21ին:

Երգահանդէս Իրիս Պօլպիքեանի

Կը մասնակցին Lily Laskine (harpe), G. Deschamps (flûte), J. J. Painchaud (piano):

Ցայտագիրը կը պարունակէ կտորներ եւրոպական դասական եւ արդի հեղինակներէ, ինչպէս եւ Հայաստանի նոր երգերէն:

Գիները 200—500 Ֆր., կը ծախուին սրահին կիչէն, Durand, 4 Place de la Madeleine, Hovanessian, 14 rue Rochambeau, Tru. 47-48, Studio Colibri, 19a, rue Caumartin, Opéra 54-48:

Յոբելեանական փառատօն

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 75ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 4 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին, Mutualitéի մեծ սրահին մէջ: Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար Պ. ANDRÉ MARIEի:

Պատուոյ նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Տիկին Ա. Էգնայեանի եւ Ռէնսիի քաղաքապետ Marcel Colsonի: Նախագահութեամբ Պ. ՎԱՀԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ:

Գեղարուեստական բաժին ղեկավարութեամբ Ա. Պատմագրեանի: Վարժարանի սանուհիներուն կողմէ պիտի բեմադրուի նոյն երաժշտագէտին «Հէքեաթը»:

Մեներգ, զուգերգ, պարեր ճոխ տեսարաններով: Շարժանկար վարժարանին կեանքէն:

Տոմսակները վարժարանէն 1 Bld. du Nord, Le Raincy, հեռ. 172 եւ Պարսամեան գրատունը, 46 Rue Richer:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Վէնի շրջանէն Դաւալու գիւղէն (Հայաստան) Մնացական Տէր Գէորգեանը (կամ Տէրեան), հօրը անունը Գէորգ, մօր՝ Նազիկ (ծնեալ Պետրոսեան, Նորքցի), եղբօրը՝ Վաչական որ մինչեւ 1945 կը գտնուէր Հոլանտա: Կը կարծուի թէ Գերմանիա անցած է: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, սինեմա Ֆլօրիտայի մէջ, (մէթրօ Փիրէնէ):

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

(5 գործ. 1 պատկ. քաղեց եւ կազմեց ԹՐԱԳՕՇ)

ՎԻՃԱԿԻ ԵՒ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

Երգեր, պարեր: Նուագ. Գարաղաշ եւ Բէկմէզեան

Մուտք 150 Ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԱՐԵՒԵԼ. ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ուտի Հրանդի կողմէ

Մասնակցութեամբ հայ եւ ֆրանսացի նուագողներու:

Օրը, տեղը եւ ուրիշ մանրամասնութիւն շուտով:

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Փանթալօն, սալօփէտ եւ պլուզոն կարող լաւ գործաւորուհիներ, իրենց տան մէջ աշխատելու համար: Դիմել Յովհաննէս Նիկողոսեանի: O. Nicoghossian, 25 cours Richard Vitton, Lyon-Montchat:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 23 AVRIL 1952 Չորեքշաբթի 23 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6745-Նոր շրջան թիւ 2156

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՅՆ Կ'ՈՒԶԵՆ

Երէկուան թերթը տպուած էր արդէն, երբ ստացանք «Ազդակ»ի Մարտ 29ի թիւը, որ կարգ մը լուսաբանութիւններ կը պարունակէ, խումբ մը Հայուհիներու կողմէ տրուած խնդրագրի մասին:

« Ազատ Բեմ » խորագրին տակ, ձեռնարկին հեղինակներէն տիկին մը հրապարակաւ կը բացատրէ թէ ի՛նչ է իրենց ուզածը:

Պիտի արտատպենք այդ յօդուածը, ուր կը պարզուին կարգ մը նոր տեսակէտներ :

Եթէ ձեռնարկը կատարուած է Լիբանանի մէջ, այդ չի նշանակեր թէ միայն տեղական հանգամանք ունի :

Ամէն պարագայի մէջ, կ'արժէ որ ուրիշներ ալ արտայայտուին, առանց կանխակալ կարծիքներ սնուցանելու կամ ձեռնարկը հեգնելու :

Հարցին արծարծումը կրնայ նպաստել «միտքերը բանալու»: Եւ թերեւս գործնական ելքի մը յանգի, ժամանակի ընթացքին :

Մինչ այդ, շարունակենք մեր խորհրդածութիւնները, կիներու իրաւունքի եւ յարակից խնդիրներու մասին :

Ինչպէս կը բացատրէինք երէկ, այսօր շատ աւելի ծաւալուն եւ գործօն հանգամանք ստացած են կանացի կազմակերպութիւնները :

Միայն այդ պարագան իրաւունքներու ընդլայնում կ'ենթադրէ:

Տեսականը եւ գործնականը իրար կը լրացնեն, շատ մը ճակատներու վրայ :

Օրինակ, մեր Կապոյտ Խաչը, որ զանազան անուններով կը կոչուի համաձայն տեղական օրէնքներուն, միեւնոյն ատեն մարզարան մըն է հանրային գործունէութեան :

Ան իր մարդասիրական եւ կրթական աշխատանքին հետ զուգընթաց, կը ձգտի հանրանուէր ծառայութեան վարժեցնել իր անդամուհիները :

Իր հիմնական գիծերէն մէկն է ժողովրդապետութիւնը: Զունի աղնուապետական կամ դասակարգային միտումներ: Ամէնէն երիտասարդ եւ համեստ անդամուհին ալ նոյնքան իրաւունք ունի, որքան ամէնէն տարէցը կամ ունեւորը :

Այրերու հետ հաւասարութեան սկզբունքը նորութիւն մը չէ ուրիշ կանացի կազմակերպութեանց համար ալ :

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ խրիլ, հաստատելու համար այս պարագան:

Պահ մը մէկդի դնելով բուն իրաւական խնդիրը, կ'ուզէինք ուշադրութեան յանձնել տարրական պարագայ մը :

Բոլորովին համաձայն ենք որ աւելի լայն իրաւունքներ ստանան Հայուհիները, ամէն ճակատի վրայ :

Թրքուհին անգամ տէր - տիրական դարձած է իր ճակատագրին, դարաւոր գերութենէ մը ետք: Եւ տիրական դեր կը կատարէ, հանրային, մինչեւ անգամ պետական կեանքի մէջ:

Տակաւին կրնայինք յիշել մեր հայրենիքը, ուր բազմազան դիրքերու վրայ կը փայլին կիներն ու օրիորդները:

Ամփոփուելով Հայկական Արտասահմանի ամենօրեայ պահանջներուն վրայ, կ'ուզէինք հարցնել մեր քոյրերուն .

— Նոր պահանջներ դրած ատեն, ինչո՞ւ երեսի վրայ ձգեր էք շատ բնական եւ անմիջական իրաւունք մը,— ձեր դաւակներուն փրկութիւնը :

Ամէնէն աւելի ձեր վրայ չի՞ յենար այդ պարտականութիւնը: Մանաւանդ օտարութեան մէջ :

Կա՞յ ուժ մը որ կարենայ կապտել ձեր այդ նուիրական, հրաշագործ իրաւունքը :

Կը սպասէք որ մենք ալ ձեզի՞ խնդրագիր մը ներկայացնենք, այս մասին ...

Երբ ձայն կը պահանջէք ազգային - մարդկային գործերու մէջ, ձեր ընդունակութիւնները արժեւորելու համար, ինչո՞ւ առաջին փորձը տունէն չէք սկսիր :

Երեսուն տարուան փորձերը կ'ապացուցանեն թէ յաճախ կիներն են որ կը հարթեն իրենց զաւակներուն օտարացման ճամբան: Անհոգութեամբ, իմաստակութեամբ կամ չտեսութեամբ :

Մինչդեռ իրենց տարրական իրաւունքն է խեղդել խորթ ձայները: Ցնցել, արթնցնել քնացողները, ամուսին ըլլան թէ եղբայր կամ խնամի : Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԼՐԱԳՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ֆրանքի պաշտպանութեան քաղաքականութիւնը հազիւ ձեւակերպուած, անակնկալները իրարու կը յաջորդեն :

Անհաւասիկ առաջինը,— Լրագրավաճառներու գործադուլը, որ սկսաւ երկուշաբթի օր:

Առաջին օրը երկու հազար կը հաշուէին բանթողներուն թիւը : Երէկ՝ 3000 եւս միացած պիտի ըլլային շարժումին: Իսկ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ՝ 60.000 լրագրավաճառներ :

Պատճառը գիտէք, կառավարութիւնը որոշած է որ գոհանան 20 % չահաբաժինով (զեղչ), փոխանակ 25 %ի:

Ինչո՞ւ այս կրճատումը,— որպէսզի կարելի ըլլայ զեղչել թերթերու գինը, (15ի տեղ 14 ֆր.):

Երէկ մեծ մասով փակ էին ծանօթ կրպակները: Շատ մը թերթեր շրջուն ցրուիչներ վարձած էին: Ուրիշներ՝ առժամեայ բաժնեգրութիւն հաստատած:

Թերթերն ալ երկու ճակատի բաժնուած են :

Կան կրճատման կուսակիցներ, եւ հակառակորդներ: Կամ չէզոքներ :

Անշուշտ ելք մը պիտի գտնուի: Մինչ այդ, թերթերու հրատարակիչները կը շարունակեն պարզել իրենց նիւթական հոգերը, որոնք անտանելի չափերու հասած են շատերու համար :

Ամէնէն աւելի կ'ազմկէ համայնավար կուսակցութիւնը, որ երկու հարիւր միլիոն ֆրանքի հանգանակութիւն մը բացած է, «փրկելու համար ժողովրդավար մամուլը»: Այսինքն իր բազմազան հրատարակութիւնները :

Միւսներն ալ սրտառուչ կոչեր կ'ուղղեն իրենց ընթերցողներուն :

Երէկ ծանօթ օրաթերթ մը կը գանգատէր թէ մեծադումար ծանուցումներն ալ բաւական չեն, բաց գոցելու համար:

Եղբայրակցութիւն,— կարդացէք եւ տարածեցէք: Բաժանորդ գրուեցէք: Բաժանորդներ գտէք:— Մեր յոյսը ձեր վրայ դրած ենք, ընթերցողներ եւ բարեկամներ :

Մինչեւ հիմա հայկական էր այս եղանակը : Այժմ դարձած է միջազգային ... ՎԱՀԷ

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Պէյրութի Ազդակը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Գարեգին կաթողիկոսի առողջական վիճակի մասին (4 Ապրիլ).—

Ուրբաթ օր, 28 Մարտ կաթողիկոսը յանկարծակի կերպով կորսնցուց իր գիտակցութիւնը : Մահաքունը (քոմա) երկարաձգուեցաւ ամբողջ օրը: Վեհափառի անձնական բժիշկը Տօքթ. Յ. Ենիգոմշեան չուտափոյթ փութաց Անթիլիաս :

Հետեւեալ օրը, Շաբաթ, կացութիւնը ոչ մէկ բարելաւում կրեց: Պառկած կոնակին վրայ հազիւ թէ կը շնչէր թեթեւ կերպով: Սնարին վերեւ գիշեր թէ ցերեկ ոչ միայն հիւանդապահուհիները կը հսկէին այլեւ միաբաններ :

Կիրակի օր, որ Անթիլիասի ուխտի օրն էր, Վեհափառի կացութիւնը մնաց անփոփոխ: Զգայազուրկ վիճակին պատճառաւ դրուած արգելքը՝ այցելուներ չընդունելու, պատճառ եղաւ որ անտեղի մեկնութիւններ կատարուին շատերու կողմէ, թէ կաթողիկոսը վախճանած էր:

Երկուշաբթի օր շնորհիւ բժիշկներու բծախնդիր ու անթերի խնամքին, առողջութիւնը բարւոքեցաւ: Կաթողիկոսը վերստացաւ գիտակցութիւնը ու որոշ չափով ալ՝ պայծառատեսութիւնը:

Երեքշաբթի օր, յարաբերաբար հանդարտ ու խաղաղ գիշեր մը բոլորելէ ետք, արդէն զգալապէս լաւ կը զգար ինքզինքը: Ոչ միայն առանց դժուարութեան կը ճանչնար իրեն մօտեցողները, այլեւ կը ջանար խօսքեր փոխանակել անոնց հետ:

✕ Պոլսոյ «Մարմարա»ն ալ (12 Ապրիլ) հեռաձայնով հարցումներ ուղղած ըլլալով Հալէպի առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի, հետեւեալ պատասխանը ստացած է.

— Այսօրուան լուրերը լաւ են: Այս առաւօտ հեռաձայնով խօսեցայ Խորէն եպիսկ.ի հետ որ յայտնեց թէ Վեհափառին վիճակը բարւոքած է : Անցեալ շաբթու անձկութեան ժամեր անցուցինք: Վեհափառը շատ տկարացած էր և նոյնիսկ քօմայի մէջ ինկած, սակայն ինքզինքը գտած է շնորհիւ կատարուած դարմաններուն :

Գիներու կրճատումը

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը այս շաբթու անձամբ պիտի զբաղի միսի, յետոյ հիւսուածեղէնի, պողպատի եւ ուրիշ անհրաժեշտ ապրանքներու գիներուն կրճատման խնդրով :

Այս առթիւ կը հաստատուի թէ ցարդ կատարուած զեղչերը հազիւ 3 % են, միջին հաշուով, եթէ չհաշուենք եղանակի սովորական զեղչերը: Կառավարութիւնը ինք ալ բաւական չի սեպեր այս կրճատումը, եւ աւելի ազդու միջոցներ կը ծրագրէ : Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ գիներու անկումը աւելի զգալի չդառնայ Մայիսի ընթացքին, արհեստակցական միութիւնները կրնան դժուարութիւններ պատճառել, խանգարելով կառավարութեան հիմնական քաղաքականութիւնը :

Միսին գինը զեղչելու համար, ոստիկանութեան վերատեսուչը առջի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ մսավաճառներուն հետ: Նորէն պիտի խորհրդակցի, կարեւոր զեղչ մը ապահովելու համար :

Աւելի նպաստաւոր կը համարուի կաթնեղէնի հրապարակը: Կը հաւաստեն թէ Մայիս 1էն 4 ֆրանքի նոր զեղչ մը պիտի կատարուի կաթի լիտրին վրայ. որով ընդհ. զեղչը պիտի ըլլայ 9 %: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ այս անկումը պիտի ազդէ կարագի եւ պանիրի գիներուն վրայ: Փարիզի մեծ վաճառանոցին մէջ (Հալ) կարագին գինը առջի օր 580էն իջած էր 530—540ի :

Գալով պտուղներուն եւ բանջարեղէններուն, գիները բարձր են տակաւին, առաջին բերքը նոր հրապարակ հանուած ըլլալով : Մասնագէտներ կ'առաջարկեն գետնախնձոր, նարինջ եւայլն ներածել Սպանիայէն, Իտալիայէն եւ Փորթուգալէն, մինչեւ որ ափրիկեան եւ տեղական արտադրութիւնը շուկայ փոխադրուի մեծ քանակութեամբ: Կառավարութիւնը կը խորհի սակագին հաստատել կարգ մը արտադրութեանց վրայ, նկատելով որ շահերը 18 %էն 25 — 30 %ի բարձրացած են երկու տարուան ընթացքին :

Փորձեր կը կատարուին, գինին եւս աժանցնելու համար :

Ընտանեկան ծախքերուն մէջ, պարենաւորումէն վերջ, ամէնէն աւելի ծանր կը կշռեն հանդերձեղէնը, ճերմակեղէնը, կօշիկը, երկաթեղէնները, տանին առարկաները, կարասիները: Վարչապետը որոշած է վճռական ձեռնարկ մը կատարել այս ճակատին վրայ եւս: Արդէն գիներու կրճատում պահանջած է բամպակեղէնի առեւտրականներէն: Կարգով իր մօտ պիտի հրաւիրէ ուրիշ արտադրիչներ եւ առեւտրականներ :

Նոր դաւե՞ր կը սարքուին

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը ձեռք անցուցած է գաղտնի շրջաբերական մը, որուն համաձայն Պերլինի արեւելեան շրջանին համայնավարները դաւ մը սարքած են Մայիս 1ի առթիւ, խանգարելու համար արեւմտեան պետութեանց քաղաքականութիւնը: Այս դաւը կը կոչուի «Ազատագրութեան գործողութիւն»: Շրջաբերականը կը հրաւիրէ բանուորները համախմբուիլ կարելի եղածին չափ մեծ բազմութեամբ, ամբողջ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, ի հարկին Պերլին արշաւելու համար: Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնը արդէն միջոցներ ձեռք առած է, աւելի քան 500 հազար ցուցարարներ հաւաքելու համար արեւելեան Պերլինի Մարքս - Էնգէլս հրապարակին վրայ: Կոչը ուղղուած է «բոլոր հողագործներուն, մտաւորականներուն, քաղաքացիներուն, հայրենասէրներուն եւ բանուորներուն », յորդորելով Մայիս 1ի տօնը «վերածել ցոյցի մը՝ ընդդէմ արեւմտեան Գերմանիոյ հաշտութեան առժամեայ դաշնագրին»: Այս առթիւ պիտի փորձեն խանգարել արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան նախագահին բացօթեայ ժողովը :

Արեւմտեան Գերմանիոյ ոստիկանութիւնը առատաբար միջոցներ ձեռք առած է, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Ի հարկին անգլիական եւ ամերիկեան զինուորներն ալ պիտի օգնեն:

✕ Արեւմտեան պետութիւններ Մոսկուայի վերջին ծանուցագիրը երկարօրէն քննելէ վերջ, որոշեցին ժողով գումարել Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ, պատասխանը պատրաստելու համար: Խորհրդակցութեանց պիտի մասնակցին Լոնտոնի ամերիկեան եւ ֆրանսական դեսպանները :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ պատասխանը ժխտական պիտի ըլլայ, դուռը միշտ բաց պահե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁԱՅՆ ՄԸ ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԷՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

ՀԵԼՍԻՆԿԻ, 17 Ապրիլ. (Յառաջ). — Տակաւին այս առաւօտ Լոնտոն էի, մեկնումիս առթիւ անգլիացի բարեկամներուս կողմէ սարքուած նախաճաշի սեղանին առջեւ, իսկ հիմա Հելսինկիի օդակայանն եմ: Տասնեակ տարիներ առաջ երազ կը թուէր այս, բայց այսօր՝ շնորհիւ օդանաւային կատարելագործութեան իրականութիւն է դարձած:

Այս անգամ Հելսինկին բոլորովին փոխուած գտայ: Նկատելի է, որ շինարարական մեծ աշխատանք կը տարուի: Առաջին գործս եղաւ այցելել իմ վաղեմի բարեկամիս՝ Paavo Nurmiին, կը խորհիմ թէ բոլոր մարզասէրներուն ծանօթ է այս անունը: Nurmi վազքի աշխարհի ախոյեանն է 1500 մ., 3000 մ. եւ 10.000 մ.ի: Բայց ներկայիս քաշուած է ասպարէզէն, յառաջացած տարիքին պատճառաւ: Իր մրցանիշները դեռ անյաղթելի մնացած են. Նիւրմի միաժամանակ՝ Ֆինլանտայի ազգային հերոսն է, որ վերջին պատերազմին մեծ քաջագործութիւն ցոյց տուաւ դէն ի ձեռին պաշտպանելով իր հայրենիքը սովետական յարձակման դէմ. Ֆինլանտայի ժողովուրդը անհուն սէր ու յարգանք ունի այս հերոսին հանդէպ, իր ժողովրդականութիւնը այնքան տարածուած է, որ շատ մը տուներու եւ կառավարական շէնքերու մէջ կարելի է հանդիպիլ իր նկարներուն:

Նիւրմի Հայերու մեծ բարեկամն է: Մեր խօսակցութեան ընթացքին խոր համակրանքով արտայայտուեցաւ Հայ ժողովուրդի մասին. որուն պատմութեան քաջ ծանօթ է, մեր ճակատագիրը շատ նման կը գտնէ իր ժողովուրդի ճակատագրին հետ:

Ողիմպիականի կազմակերպիչները տենդագին աշխատանքի են լծուած: Անդամներէն մէկն ալ Նիւրմին է: Իր ընկերակցութեամբ այցելեցի ողիմպիականի մարզարանը ուր հազարաւոր բանուորներ կ'աշխատին ժամ առաջ աւարտել մարզադաշտին կառուցումը, երկար պտոյտէ մը վերջ կը մտնենք Սթուտիօնի ճաշարանը, ուր մեզի կը սպասեն կազմակերպիչ միւս անդամները, ու երկար զրոյց մը կը սկսինք մարզական հարցերու շուրջ, որու ընթացքին Նիւրմի, հետեւեալ տեղեկութիւնները տուաւ իրենց գործունէութեան մասին. —

Մենք պէտք է անկարելին կարելի դարձնենք ի գլուխ հանելու համար այս հսկայ ձեռնարկը: Մեր երկիրը փոքր է եւ զուրկ նիւթական հնարաւորութիւններէ: Կը ջանանք կարելի եղածին չափ քիչ բեռ դառնալ մեր պետութեան վրայ: Ողիմպիականի այցելուներու թիւը անհաշուելի պիտի ըլլայ, աւելի մեծ քան Հելսինկիի բնակչութիւնը. անոր համար պէտք է ամէն տեսակէտով գոհացնենք զիրենք որպէսզի լաւ տպաւորութեամբ մեկնին: Ամէն ջանք պիտի թափենք որ Ողիմպիականը քաղաքական քարոզութեան հանդամանք չստանայ: Կ'ուզենք որ ան արտայայտէ միայն մարզական ոգին:

Ողիմպիականի նախագահը՝ Պարոն Ֆօն Ֆրէնքէլ իր կողմէ հետեւեալը աւելցուց. —

Ամէնէն աւելի մեր գործը դժուարացնողը նիւթականի պակասն է: Այդ նպատակով հրաւիրեցինք մեր յայտնի դրամատէրները որ իրենց մէջ հանգանակութիւն մը կատարեն ու յաջողեցանք կարեւոր գումար մը ապահովել: Նոյնպէս զգալի պակաս կայ ողիմպիականի աշխատակիցներու: Օրինակի համար, հիւրեր ընդունողներ, ճաշարանի սպասարկողներ, ինքնաշարժի վարիչներ, հանրակառքի վարիչներ, եւն.: Մենք մեկուսացած ժողովուրդ մը ըլլալով, դժբախտաբար վարժութիւնը չունինք այսքան այլազան ազգերէ բաղկացած հիւրերու հետ շփման մէջ գտնուելու: Այս նպատակով դասընթացքներ բացած ենք որպէսզի այդ աշխատակիցները իրենց պակասը լրացնեն:

Օրական 40.000 այցելուներու կը սպասուի, բայց Հելսինկի ի վիճակի է միայն 30.000 հոգի ընդունելու: Որպէսզի այս որոշուած թիւէն աւելի մարդ ներս չմտնէ, շրջաբերութեան հանած ենք մասնաւոր տոմսակներ, որոնք կ'ապահովեն սենեակ մը եւ երեք ճաշ եւ արժէք ունին միայն մէկ օր: Տոմսակը, որուն վրայ նշանակուած է թուականը, կ'արժէ հինգ տոլար, իսկ մրցումներու մուտքը 2—15 տոլար է: Այս տոմսակները արդէն վաճառքի հանուած են: Կարելի է գտնել բոլոր երկիրներու ճամբորդական ընկերութեանց մօտ, որոնք կապուած են Ողիմպիականի կազմակերպութեան հետ: Այցելուներուն Ֆինլանտական visa կը տրուի ըստ իրենց ապրուստի տոմսակի քանակութեան, եթէ հինգ օրուան տոմսակ ունին, կը ստանան միայն հինգ օրուան վիզա:

Հելսինկի կը սպասէ 2000 թղթակիցներ աշխարհի բոլոր կողմերէն, նոյնպէս շարժանկարի ընկերութիւններ իրենց մասնագէտները պիտի ղրկեն մրցումները լուսանկարելու համար: Զանազան ազգութիւններու պատկանող ռատիօ-խօսնակներ օրը օրին պիտի հաղորդեն մրցումներու արդիւնքը:

Անգլիան սնունդի տեսակէտով մեծ խնայողութիւն կ'ընէ ապահովելու համար իր ապագան: Ֆինլանտան ալ ձեռնարկած է նոյն խնայողութեան, բայց տարբերութիւնը այն է որ Ֆինլանտան այդ կ'ընէ իր հիւրերուն համար: Որոշուած է իւրաքանչիւր ազգի խումբին համար համայնական խոհանոց մը հիմնել: Ֆինլանտան միշտ աղքատ եղած է պտուղի տեսակէտով, բայց այս անգամ այդ ալ ապահոված է, ներածելով Իտալիայէն:

Ֆինլանտացիները շատ ուրախ են որ յաջողեցան ապահովել սովետ մարզիկներու մասնակցութիւնը: Սովետները այն համոզումը ունին թէ մարզանքը միայն իրենց երկրին մէջ իր կատարելութեանը հասած է, շնորհիւ իրենց վարչաձեւին: Առայժմ այդ մասին կարելի չէ կարծիք մը յայտնել: Ողիմպիականն է որ պիտի ապացուցանէ այդ:

Այն երկիրները որ պիտի մասնակցին մրցումներուն իրենց լաւագոյն մարզիկները զատած եւ ղրկած են զանազան գիւղերուր անընդհատ փորձեր կը կատարեն բոլորովին գաղտնի պահելով արդիւնքները: Ներկայ դարուս ինչպէս թէքնիքը նոյնպէս եւ սփորը կատարելագործութեան հասած է, որով Ողիմպիականը մեզ մեծ անակնկալներու առջեւ պիտի դնէ:

Վերջին իրիկունը հրաւիրուած էի Նիւրմէի տունը: Ներկայ էին նաեւ խումբ մը Ֆինլանտացի ծանօթ մարզիկներ: Երեկոյթը շատ մտերիմ անցաւ: Բաժակաճառերը իրար յաջորդեցին ինչպէս սովորութիւն է Ֆինլանտացիներու մօտ: Իրենց ճառերուն մէջ նկատելի էր մեծ մտահոգութիւն մը — Ֆինլանտան աշխարհէն գրեթէ կղզիացած երկիր մը ըլլալով՝ առաջին անգամն է որ այսպիսի միջազգային հանդիսականներ պիտի հիւրասիրէ եւ զուցէ շատ մը թերութիւններ պատահին: Բայց ես վստահեցուցի իմ բարեկամներուս թէ Ֆինլանտացին ըլլալով մաքուր եւ առաքինի ժողովուրդ մը, նոյն բարձր ոգին պիտի տիրապետէ նաեւ Ողիմպիականի մրցումներուն մէջ: Այս հաւատքով հրաժեշտ առի իմ արուեստակիցներէս եւ իրենց գեղեցիկ երկրէն, խոստանալով վերադառնալ Յունիսին, երբ կը բացուի Ողիմպիականը:

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Գանկը.— Բ.

Ճամբան մտածեցի, մասնաւոր, փշոտ եւ անախորժ հոտով ծաղիկներ քաղեմ, տանիմ, այսպէսով վրէժս լուծած կ'ըլլամ: Այս խորհրդածութիւններով, ճամբուս վրայ, հանդիպած, սիրուն ծաղիկները քաղելով կը յառաջանայի: Դաւրա կոչուած հայկական գիւղը անցեր էի, ու մօտեցած Ս. Նշան վանքին: Երբ հասայ վանքին դուռը, ներքին ձայն մը թելադրեց ներս մտնել եւ վայրկեան մը աղօթել, երկու տարաբախտ եղբայրներուս, որոնք մեռան անօթութենէն եւ ծարաւէն, աքսորի ճամբուն վրայ:

Զամբիւղս դրի տաճարին դրան առջեւ, ներս մտնելով յառաջացայ դէպի Սուրբ Խորան, ծնրադիր աղօթեցի, եղբայրներուս եւ բոլոր նահատակներու հոգիներուն համար:

Երբ դուրս ելայ, տեսայ, խումբ մը, կաթնանման անբիծ թռչնիկներ, թառեր էին զամբիւղիս եզերքը եւ քաղցրաձայն կը ճռուողէին: Պահ մը անշարժ ու անթարթ դիտեցի զանոնք: Ինծի թըւեցաւ թէ մեր նահատակներու հոգիներն են, եւ եկած էին իրենց գոհունակութիւնը կը յայտնէին, աղօթելուս համար:

Շատ չանցած թռչնիկները թռան գացին, ես սթափեցայ, զամբիւղս վերցուցի, ու յառաջացայ վանքին ետեւի բլուրները, խորհելով որ այնտեղ աւելի գեղեցիկ ծաղիկներ կը գտնեմ: Հասայ բլուրի մը տակ, տեսայ լանջին անհամար գոյնզգոյն ծաղիկներ, հեռուէն: Այնպէս երեւցաւ թէ հնադարեան հազուագիւտ գորգեր են, փռուած բլուրի լանջին վրայ: Բարձրացայ բլուրն ի վեր ու սկսայ քաղել: Ախպրանց - արուն ծաղիկներ՝ փնտռած միջոցիս, նշմարեցի, Դամոնի ծառի մը տակ, մարդկային գանկ մը: Մօտեցայ: Հողին մէջէն կիսովին դուրս եկած էր, ու իր շուրջը, օշ - օշ (ապրիմ - մեռնիմ) ծաղիկներ բրդաձեւ բուսեր էին: Կարծես, Հայաստանի խորերէն եկած յաւերժահարսեր էին ու շրջապատած էին գանկը եւ անոր եղերական մահը կ'ողբային: Գանկին ճիշդ քովն ալ կակաչ մը բուսած էր գլուխը ծռած գանկին վրայ, նման յուսահատ այրի սգաւորի մը, որ իր գլխաւորին մահը կ'ողբայ: Իսկ գանկին կըզակը ցցուած էր դէպի երկինք, այնպիսի դիրքի մը մէջ, որպէս թէ կը բողոքէր Արարչին դէմ, որ իրեն համար դառն, սեւ ճակատագիր մը սահմանած էր:

Խորհեցայ գանկը տանիլ Պ. Լեւոնին: Երկուշաբթի մարդակազմութեան դասին օրն էր, եւ դասն ալ գանկի կազմութեան մասին էր: Անմիջապէս իր կիսաթաղ փոսէն դուրս հանեցի, մաքրեցի ու դրի զամբիւղիս խորը, ու ծաղիկներով ծածկեցի: Ժամանակը հասեր էր: Վերադարձայ:

Արեւի սկաւառակը կիսովին հորիզոնին ետեւը մտած էր: Արդէն բաւականի մօտեցած էի դպրոցին: Արեւը բոլորովին անհետացաւ երբ հասայ դպրոց: Իրիկուան ճաշը վերջացած էր, աշակերտները, ելած էին ննջարան: Ուղղակի պարոն Լեւոնին ննջասենեակը գացի: Հոն էր եւ մօտեցաւ զամբիւղին, ուրախացաւ, տեսնելով առատ ծաղիկները:

— Ապրիս Հայկօ, սիրուն ծաղիկներ, քաղած ես: Դիր սա սեղանին վրայ, եւ գնա խոհանոց: Ըսէ խոհարարին, որ քեզի ճաշ տայ, ես պատուիրած եմ:

— Պարոն, բան մը բերի, եւ կը կարծեմ թէ ձեզի հաճոյք պիտի պատճառէ: Եւ ծաղիկներուն տակէն հանելով գանկը երկարեցի իրեն ...

Իսկոյն առաւ ձեռքէս կարծես թէ մասնաւոր ապսպրած ըլլար:

— Շատ լաւ ես ըրեր: Ուրկէ՞ գտար, ըսաւ, գանկը դարձնելով ձեռքերուն մէջ:

Այդ վայրկեանին, ձեռքին արդուկուած ճերմակ շապիկ մը բռնած, ներս մտաւ Տիկին Մաքրուհին, որբանոցին մայրիկը, որ պարոն Լեւոնին հօրաքոյրն էր: Երբ տեսաւ գանկը իր եղբօր տըղուն ձեռքերուն մէջ, երկիւղածութեամբ բացականչեց, երեսը խաչակնքելով.

— Վույ, մեղայ Աստուած, տղաս Լեւոն, մեղք է մեռելի գանկը ձեռքդ բռներ ես: Ո՞վ բերաւ, այդ գանկը:

— Հայկօն բերաւ, պատասխանեց եղբօրորդին ժպտելով

Տիկին Մաքրուհին նայեցաւ ինծի, այնպիսի ձեւով. որ անտարակոյս կշտամբանք մըն էր, աբարքիս համար:

— Աստուած վկայ, ես այս տղայէն կը վախնամ...

Ապա դառնալով դէպի ինծի, կարեկցօրէն ըսաւ.

— Տղաս մեղք գործեր ես, տար տար, շուտ մը Դաւրայի գերեզմանատունը եւ անկիւն մը թաղէ:

— Դաւրայի գերեզմանատո՞ւն: Գուցէ Թուրքի մը գանկն է:

Տիկին Մաքրուհին չպատասխանեց: Եթէ իրաւցընէ Թուրքի մը գանկն ըլլայ, Հայոց գերեզմանատան մէջ թաղելը աւելի մեծ մեղք մը պիտի ըլլար, մտածեց եւ շապիկը դրաւ պահարան:

— Այն ատեն, տղաս, տար հոն ուրկէ որ բերիր:

— Հա, հիմա երեք մղոն պիտի քալեմ, որ գանկը իր տեղը տանիմ ...

Ըմբոստացայ, վախնալով որ ուսուցիչս կը համաձայնի իր հօրաքրոջ: Երեւի այս մարդուն ճակատագիրը այսպէս է գրուեր, որ իր մահէն ետքը ես պիտի գտնեմ իր գանկը, եւ հոս բերեմ: Ապա ցոյց տալով գանկին ճակտի գիծերը, ըսի.

— Տես, մայրիկ, ասոնք ճակտին գիրերն են, եթէ Սողոմոն իմաստունը հոս ըլլար, կը կարդար ու մեզ կ'ըսէր թէ ո՞վ է այս մարդը, ե՞րբ եւ ինչպէս մեռած է ...:

Այս վերջին խօսքերուս վրայ պարոն Լեւոն խնդաց.

— Տղաս, Լեւոն, դուն պատուիրէ որ վաղը տանի հոն ուրկէ որ բերած է, ըսաւ Տիկին Մաքրուհին եւ յառաջացաւ դէպի դուռը: Բայց յանկարծ ետ դարձաւ, ու տարակուսանքով մը հարցուց ինծի, ուրկէ՞ գտար այդ գանկը ...

— Սուրբ Նշան վանքին ետեւի բլուրներէն մէկուն վրայ, վայրի խնձորենիի մը տակ:

Ո՜վ երկինք, հազիւ թէ պատասխանս լսեց, խեղճ կինը, անփորձ որսորդի մը արձակած գընդակով, օդին մէջ կուրծքէն վիրաւոր աղաւնիի մը նման՝ ուժաթափ ինկաւ, դրան մօտ բազմոցին վրայ, ձեռքերը տարածեց դէպի իր եղբօրորդին, ու սրտաճմլիկ աղաղակեց.

— Ախ, աչքս կուրնայ, Լեւոն. դառնուկս, ատիկա դժբախտ հօրդ գանկն է ...:

Տիկին Մաքրուհիի այս անակնկալ յայտնութիւնը, կարծես թէ սոսկալի որոտումով կայծակ մըն էր ինկաւ ննջասենեակին մէջ: Ուսուցիչս իր հօրը գանկը սեղմած էր կրծքին, ապշահար կը նայէր իր հօրաքրոջ՝ իսկ ես քարացած էի:

Պահ մը լռութենէ վերջ, պարոն Լեւոն մղձաւանջէ մը արթնցածի պէս ճչաց.

— Իրա՞ւ ես, հօրաքոյր ...

— Այո տղաս, արեւուդ մեռնիմ, հանդարտէ, պաղարիւնդ պահէ, ճշմարտութիւնը պիտի յայտնեմ: Ալ տկարացած եմ, դառնուկս: Այո այս գանկը նահատակ հօրդ գանկն է, կրկնեց լալով

Ինչպէս հաստատուն կաղնի մը փոթորիկի մը դէմ արմատախիլ կ'ինայ, մարդակազմութեան ուսուցիչը, այդ հունձկու հսկան, չդիմացաւ իր հօրաքրոջ կրկնած վերջին նախադասութեան, եւ

ուժասպառ ինկաւ աթոռին վրայ, մինչ գանկը կրծքին սեղմած :

— Պատմէ, հօրաքոյր, ըսէ, շուտ կ՚աղաչեմ :

Որբանոցին մայրիկը, որբուհիի մը ձեռքով ասեղնագործուած սպիտակ փոքրիկ թաշկինակով մը արցունքները սրբեց եւ սկսաւ զարհուրելի պատմութեանը :

— Այդ արիւնաներկ տարին, ամբողջ հայ բընակչութիւնը սկսան տեղահան ընել, Աստուած իմ, ինչ սարսափելի վայրկեաններ կ՚ապրէինք:— Ինչպէս որ գառն ու մաքին իրարմէ կը զատեն, այնպէս սկսան զաւակը ծնողքէն, այրը կնոջմէն, եղբայրը քրոջմէն, զատել: Սիրելիներու ողջագուրումը, բաժանումը, այնքան ողբալի էր որ փողոցի քարերն անգամ կը սարսէին: Մինչ արիւնարբու թշնամին կը հրճուէր: Մեկնելու կարգը եկած էր մեզի : Պատրաստուեցանք բռնել սպանդանոցին ճամբան: Առտու մը երբ պիտի մեկնէինք, ոստիկան մը ներկայացաւ, ըսաւ հօրդ .

— Ուստա, (վարպետ) վալի փաշան (կուսակալ) հրահանգ տուած է որ դուն մնաս: Կառավարութիւնը պէտք ունի քեզի: Այս առթիւ դերդաստանէդ երկու հոգի կրնան օգտուիլ եւ մնալ քեզի հետ, պայմանաւ որ կ՚ըներ ըլլան: Ուրեմն ընտրէ այդ երկու հոգիները եւ անունները յանձնէ ինծի որպէսզի տեղեկացնեմ կուսակալութեան: (Այն ատեն Սեբաստիոյ կուսակալն էր յայտնի հայաջարդ, հրէշածին Մուամմէր պէյ կոչուած ճիւաղը ...)

Ինչ ընէր խեղճ հայրդ, զիս եւ մայրդ ընտրեց, մեր անունները տուաւ ոստիկանին : Իսկ եղբայրներդ, հօրեղբայրներդ ամբողջ ընտանիքով աքսորեցին, եւ ոչ ոք վերադարձաւ: Ամիս մը վերջը հայրդ կանչեցին եւ ղրկեցին Ս. Նշան վանքը զոր զինուորական մթերանոց եւ արհեստանոցի վերածած էին: Հայրդ հոն իբրեւ ձուլիչ կ՚աշխատէր, եւ իրիկունները տուն կուգար: Քէփչէյի փողոց բնակող Քէլ Արիֆն ալ հոն կ՚աշխատէր, հօրդ օգնականն էր: Ամէն իրիկուն Արիֆին հետ կը վերադառնային: Այսպէս շարունակուեցաւ մինչեւ 1916ի ամառը: Երբեմն կը պատահէր որ հայրդ հոն կը մնար, որովհետեւ մինչեւ կէս գիշեր անց կ՚աշխատէր: Եւ իրիկուն մը չեկաւ, սակայն երկրորդ, երրորդ օրն ալ երբ չտեսանք չորրորդ օրուան առտուն, վճռեցինք մօրդ հետ երթալ վանք տեղեկութիւն մը առնելու համար: Գացինք եւ դիմեցինք հարիւրապետ չէրքէզ Ալի էֆէնտիին: Այս հրէշը հեգնօրէն պատասխանեց, մօրդ .

— Ամուսի՞նդ , հարսնիքի գնաց : Եւ մեզ դուրս հանեց իր գրասենեակէն:

Այդ բորենիին տուած պատասխանէն հետեւցուցինք թէ աքսորած են, որովհետեւ, այն ատեն սկսած էին, վար դրուած արհեստաւորներն ալ աքսորել:Ուստի մտածեցինք երթալ քաղաքապետարան եւ տեղեկութիւն մը առնել : Երբ մօտեցած էինք գլխաւոր դրան , Շիրինենց Յովսէփ աղան, ձեռքը քարիւղի պարապ թիթեղ մը բռնած, կ՚անցնէր: Ան ալ իբրեւ արհեստաւոր, չէր աքսորուած եւ հոն կ՚աշխատէր... երբ մեզ տեսաւ, գաղտագողի մօտեցաւ, ու արտասուալից աչքերով հարցուց.

— Եկաք վարպետի մասին տեղեկութի՞ւն առնելու: Ջիմացա՞ք սեւ լուրը:

— Աքսորեցի՞ն, հարցուցինք մտահոգ :

— Չէ քոյրիկս, չէ, ձեզ խաբեր են: Երանի թէ աքսորած ըլլային... Բերանս բռնուի, լաւ լուր մը չէ, բայց խեղճին դիակը չորս օր է որ արեւուն տակը կ՚եփի... դիմացի բլուրներէն մէկուն վրայ սպաններ են: Մեզի ալ չորս օրէ ի վեր արգիլեր են որ դուրս ելանք տուն երթանք, կարծեմ թէ մեզ ալ պիտի աքսորեն, ատոր համար չկրցայ օր առաջ ձեզի տեղեկացնել: Ես ալ առջի օր միայն իմացայ, շուները իրարու մէջ կը փրփսային լսեցի...

Եւ իսկոյն հեռացաւ, քանզի թուրք զինուոր մը նշմարեց, որ կը յառաջանար դէպի մեր կողմը :

ՀԱՅԿ ԱՐՄԷՆ

Ամէն տեղ նոյն պատկեր

Թէհրանի մեր պաշտօնակիցը, *Ալիք*, հետեւեալ տխուր տեղեկութիւնները կը հաղորդէ իրանահայ երեք թեմերու ենթակայ գիւղական շրջաններու կրթական վիճակի մասին (28 Մարտ).—

Թէհրանի թեմին ենթակայ Արաքի շրջանի Քեազազ, Քեամարա եւ Բուրվարի գաւառների հայաբնակ 28 գիւղերից միայն մի քանիսը ունեն մէկական ուսուցիչ: Վերոյիշեալ 28 գիւղերում դպրոցական տարիք ունեցող երեխաների թիւը հասնում է շուրջ 1500ի, եւ միայն 150 — 200 երեխաներ բախտ ունեն գրաճանաչ դառնալու :

Աւելի անմխիթարական է Ղարագան գաւառի վիճակը, ուր հայաբնակ 9 գիւղեր բացարձակապէս զրկուած են դպրոց եւ ուսուցիչ ունենալու բոլոր հնարաւորութիւններից :

Նոյնքան աննախանձելի կացութեան մէջ են ներգաղթի պատճառով տեղահանուած եւ Թէհրանին մօտակայ Թալօվի ու Քեարաջի շրջաններում վերաբնակուած գիւղացիները: Բացառութիւն է կազմում միայն մէկ գիւղ, ուր այս տարի հիմնուել է տարրական մի դպրոց Հ. Բ. Միութեան կողմից :

Նոյնն է պատկերը Իրանա Հնդկաստանի եւ Ատրպատականի թեմերում :

Այսպէս, Իրանի ամենահայաշատ գաւառը՝ Փերիան, որ մեր գիւղական շրջանների մէջ մեծագոյնն է, այս տարի լաւ վիճակում չէ: Մեր ունեցած տեղեկութեանց համաձայն՝ անցեալ ուսումնական տարում Փերիայի 17 գիւղերից 16ը ունէին տարրական դպրոցներ, ուր պաշտօնավարում էին 35 դասատուներ եւ ուսանում շուրջ 1200 աշակերտուհիներ: Այս տարի, ըստ մեզ հասած կցկտուր լուրերի՝ դպրոցական գործը աննպաստ կացութեան մէջ է նիւթական հնարաւորութիւնների չգոյութեան պատճառով:

Իրանա - Հնդկաստանի թեմի մէջ Զարմահալի համայնքը շարունակում է նախկին ժրաջանութեամբ հետեւիլ իր դպրոցների պահպանման գործին, շնորհիւ նոյն գաւառի Ուսումնասիրաց Միութեան կրօվի ջանքերի եւ նիւթական աջակցութեան: Ներգաղթից յետոյ այդ գաւառն ունի միայն 3 գիւղ, ուր հիմնուած են ազգային դպրոցներ: Պաշտօնավարում են 4 դասատուներ եւ սովորում շուրջ 150 երեխաներ :

Ատրպատականի շրջանում այս տարի եւս կրթական գործը կազմակերպուած չէ: Այդ թեմին ենթակայ երեք շրջանները՝ Շահփուր (նախկին Սալմաստ), Ռըզայիէ (նախկին Ուրմի) եւ Ղարադաղ, թողնուած են իրենց բախտին:

Շահփուրում կանոնաւոր դպրոց ունի միայն մէկ գիւղ, այն էլ պետականացուած է: Միւս գիւղերից երկուսն ունեն համեստ նախակրթարաններ, աղքատիկ բիւջէով:

Ռըզայիէի շրջանի Նազլու գետի հովտում գտնուող հայաբնակ 14 գիւղերի կրթական գործն այս տարի աւելի նպաստաւոր պայմաններում է, սակայն մեր աշխատակցի տուած տեղեկութեան համաձայն Բարանդուզ գետի հովտում գտնուող 9 գիւղերի թրքախօս համայնքները զրկուած են դպրոցներ ունենալու հնարաւորութիւնից :

Ղարադաղ գաւառում համեստ նախակրթարաններ ունեն երեք գիւղեր, Հայ Օգնութեան Միութեան ջանքերի շնորհիւ: Մնացեալ գիւղերը թողնուած են իրենց բախտին

ՅԱԿՈԲ ԳԻՒՐՋԵԱՆԻ ԱԼՊՈՄԸ

Մեծանուն արձանագործ Յակոբ Գիւրջեանի յիշատակը յարգելու համար կազմուած Փարիզահայ Յանձնախումբը, Ապրիլ 4ի իր վերջին նիստին քննեց իր նիւթական հաշիւները, զոր յանձնախումբի գանձապահը Տոքթ. Սմբատ Մելիք Բարսատանեան ներկայացուց մանրամասնօրէն :

Գիւրջեանի գլխաւոր գործերուն լուսանկարները պարունակող ալպոմը, լոյս տեսած է գեղարուեստական ականաւոր քննադատ Մաքսիմէլիէն Կոթիէի յառաջաբանով, Ֆրանսերէն 350 օրինակ, իսկ 150 օրինակ ալ հայերէն, Պ. Արշակ Չօպանեանի թարգմանութեամբ :

Տպագրական եւ այլ ծախքերը հասած են 456 հազար ֆրանքի: Գանձապահ Տոքթ. Մելիք ցարդ 125 հազար ֆրանք ստացած է: Քսան հազարական ֆրանքի նուէրներ ըրած են Պ. Պ. Վահրամ Պարկիրճեան, Վահէ Թոսունեան, Զամքերթճեան եւ Տիկին Կորդանեան, որոնց յանձնախումբը իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ :

Ալպոմին գինն է 1500 ֆրանք: Ցանկացողները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն .
— Հրանտ Սամուէլի, 51 rue Monsieur le Prince, Մկրտիչ Պարսամեանի, 46 rue Richer (9), Հրանդ Բալուեանի, 43 rue Richer (9), եւ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն ընդհ. քարտուղար Պ. Սեդրակ Գաբակէօզեանի, 15 rue Jean Goujon :

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Լաւ, այս հրդեհ մարող մեքենան կը գնեմ:
Վաճառորդ.— Աշխատաւորին հետ ձեր տունը ղրկե՞մ մեքենան :
Ա.— Միայն թէ քիչ մը շուտ, որովհետեւ հրդեհը շատոնց սկսած է ...

×

ԱՅՑԵԼՈՒՆ.— Ամուսինդ ո՞ւր է:
ՏԻԿԻՆԸ.— Կը քնանայ. բայց քունը թեթեւ է: Ի՞նչ կ՚ուզէք իրմէ :
ԱՅՑԵԼՈՒՆ.— Իրմէ փոխ դրամ պիտի ուզէի:
ՏԻԿԻՆԸ.— Կարծեմ այսօրուան քունը շատ ծանր է եւ ուշ պիտի արթննայ ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Ճիշդ այդ միջոցին հեռաձայնին զանգը հնչեց: Միլըր ջղային շարժումով մը վերցուց ընկալուչը եւ սկսաւ երկարօրէն խօսակցիլ: Փօնթիւի ոտքի ելաւ եւ սկսաւ աչքէ անցընել գրադարանին գիրքերը. երբեք չմօտեցաւ բառարանին : Ես ալ աչքիս ծայրովը սենեակը կը դիտէի : Սովորական ձեւով կահաւորուած էր, քովը կար ուրիշ սենեակ մը, ուրէ կը լսուէր գրամեքենայի մը աղմուկը :

Հեռաձայնին խօսակցութիւնը վերջ գտած էր, երբ մեքենագրուհին ներս մտաւ, սակայն մեզ տեսնելով դարձեալ իր սենեակը քաշուեցաւ :

Փօնթիւի կը պատրաստէր իր ծուղակը :

— Խնդիր է թէ ինչպէս պիտի կարենանք փաստ մը գտնել եւ ձերբակալել Ֆրէնքլինը, ըսաւ :

Միլըր իսկոյն պատասխանեց .

— Թերեւս ձեզի տարօրինակ թուի, սակայն ես ճիշդ այդ ուղղութեամբ կը խորհէի եւ հետեւեալ բանաձեւը գտայ: Ձեր պաշտօնեաներէն մէկը իբրեւ յաճախորդ պանդոկ թող գայ. տարաձայնութիւն մը կը հանենք ըսելով թէ պետական կարեւոր պաշտօնատար մըն է եւ իր մօտ կը գտնուին գաղտնի պաշտօնաթուղթեր : Այս յաճախորդը իրմէ անբաժան, պիտի ունենայ նաեւ պայուսակ մը :

— Կը հասկնամ, ըսաւ Փօնթիւի, Ֆրէնքլին անշուշտ որեւէ ձեւով պիտի ուզէ ձեռք անցընել այդ պայուսակը: Ապրիք, Պ. Միլըր, ճիշդ ինծի պէս կը խորհիք եղեր: Եւ պանդոկին գաղտնի ոստիկանը՝ Ֆէրլի պիտի ձերբակալէ Ֆրէնքլինը իբրեւ գող :

— Այո, անկէ վերջ դուք ձեր մեթոտով անշուշտ պէտք եղած տեղեկութիւնները կ՚առնէք իրմէ :

— Եթէ կարենամ Սքօթլընտ Եարտի պաշտօնեաներէն առաջ ձեռք անցընել զինքը, լաւ :

— Այդ խնդիրը կարելի է կարգադրել: Ֆէրլի զայն կը ձերբակալէ: Նախ ան պէտք է որ հարցաքննէ գողը, չէ՞: Երբ լսէ թէ ձեզի նման ծանօթ անձնաւորութիւն մը կայ պանդոկին մէջ, ձեր օգնութեան կը դիմէ :

— Այո, պէտք է իբրեւ պարզ գող մը ձերբակալել այս մարդը, որպէսզի ուրիշ լրտեսներ շարունակեն ազատ համարձակ գործել :

Փօնթիւի գուշակութիւնը իրականացած էր: Միլըր արդէն իսկ պատրաստած էր իր ծրագիրը որ յաջորդ օրն իսկ գործադրուեցաւ : Ֆրէնքլին ծուղակը ինկաւ եւ իբրեւ գող ձերբակալուեցաւ : Փօնթիւի յաջողեցաւ կէս ժամու չափ առանձին հարցաքննել լրտեսը :

— Ֆրէնքլինի խոստովանութիւնները արձանագրելու համար օգտագործեցի Միլըրի քարտուղարուհին, ըսաւ Փօնթիւի, երբ առանձին մնացինք: Պէտք է այս մասին տեսակցութիւն մը ունենամ Օր. Լօրինկթընի հետ :

— Ի՞նչ բանի մասին եւ ինչո՞ւ, հարցուցի :

— Այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ քարտուղարուհին սաստիկ կը վախնայ Միլըրէն :

— Արդեօք կը կասկածի՞ :

— Չի գիտեր թէ մենք գիտենք, սակայն վըստահ եմ թէ բան մը գիտէ եւ կը վախնայ: Ստուգեցի իր անունն ու հասցէն: Օր. Լօրինկթընի գործ մը եւս պիտի յանձնենք : Կ՚ուզեմ որ ուղղակի շփման մէջ չմտնէ աղջկան հետ, այլ անգամ մը հարցափորձէ անոր ընկերուհիները: Վստահ եմ թէ կրնար այս գործին մէջէն յաջողութեամբ դուրս ելլել :

Փօնթիւի իսկոյն հեռաձայնեց Օր. Լօրինկթընի, որ սիրով ընդունեց իր նոր պաշտօնը: Յաջորդ իրիկունը մեր մօտն էր :

— Ձեր հրամանին համաձայն տեղեկութիւններ քաղեցի այդ աղջկան մասին, Պ. Պրին, ըսաւ օրիորդը, եւ անմիջապէս ըսեմ թէ խեղճը շատ տառապած է: Քանի մը ամիսէ ի վեր կ՚աշխատէր եղեր այս պանդոկին մէջ. չուզեր կորսնցնել այս գործը.— հակառակ անոր որ չի սիրեր եղեր Պ. Միլըրը,— որովհետեւ ստիպուած է հոգալ իր մայրը: Պ. Միլըր լաւ մարդ մը չէ եղեր , Պ. Պրին: Սկզբնական շրջանին շատ սիրալիր վերաբերում մը ցոյց տուեր է աղջկան հանդէպ, հետզհետէ սկսեր է իր սենեակին մէջ ճաշի հրաւիրել զայն, այն պատրուակով թէ չափազանց շատ գործ ունի եւ չուզեր ժամավաճառ ըլլալ : Եւ օր մըն ալ ...

(Շար.)

լով նոր բանակցութեանց համար :

✕ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ արտաքին նախարարը Եւրոպա պիտի գայ Մայիսին, ստորագրելու համար հաշտութեան առժամեայ պայմանագիրը՝ Գերմանիոյ հետ :

Արեւմտեան Գերմանիայի վարչապետը եւ դաշնակից մարզպանները եօթը ժամ նիստ գումարեցին երկուշաբթի օր, քննելու համար այս պայմանագիրը : Հինգշաբթի նորէն պիտի հաւաքուին, ճշդելու համար Գերմանները բաժինը՝ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար :

✕ Զօր. Այզընհաուըրի սպայակոյտին պետը, զօր. Կրուենթըր, յայտարարեց թէ «արեւմտեան ազգերը անհրաժեշտ ուժերը չունին, կասեցնելու համար խորհրդային յարձակում մը, Եւրոպայի մէջ. բայց մեծապէս պիտի զօրանան, մինչեւ մէկ տարի »::

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեանց նախարարները, Փլեւէն եւ լորտ Ալեքսանդր, մօտերս պիտի խորհրդակցին, քննելու համար Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ Անգլիոյ մասնակցութեան խնդիրը : Ֆրանսա միշտ կը սպասէ որ Մ. Նահանգներն ալ երաշխիքներ ընծայեն, որպէսզի անջատում չկատարուի պաշտպանութեան ճակատին մէջ (կը կասկածին որ Գերմանիան կրնայ քաշուիլ, ազգ. բանակ մը կազմելէ վերջ) :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Ֆրանսացիները 5000 հոգի սպաննած կամ գերի բռնած են, կարմիր գետի տելթային մէջ : Կռիւներուն մասնակցած են ալժերիացի, մարոքցի զինուորներ եւ օտար լեգէոնականներ : Ճակատամարտը կը շարունակուի :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒ մը, Մորիս Մորնէ, որ սպառնագրեր ստացած ըլլալով անհետացած էր քանի մը օր առաջ, խեղդուած գտնուեցաւ իր գիւղի մէկ լճակին մէջ (Վանտէ) : Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն էր : Կը կարծուի թէ անձնասպան եղած է, ջղային տագնապի մը հետեւանքով :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ փոքր նաւաբաժին մը պիտի ղրկէ Միջերկրական, մարզանքներ կատարելու համար :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Սապահէտտին Երտէմ անուն յտես մը ձերբակալուած է : Նախկին հարիւրապետ մըն է, առողջական պատճառներով հրաժարած : Վերջերս դիմած էր բարձրաստիճան սպայի մը, որպէսզի իրեն յանձնէ Պոլսոյ պաշտպանութեան խարիսխներուն յատակագիծը, 10.000 ոսկիի փոխարէն : Սպան ապահովութեան տնօրէնին տեղեկացուցած էր իրողութիւնը : Ասոր վրայ կեղծ յատակագիծ մը կը պատրաստուի եւ դրամը վճարուած պահուն լրտեսը կը ձերբակալուի :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը երկու նոր օրէնքներ հրատարակեց : Առաջինը կը նախատեսէ յանձնաժողովի մը կազմութիւնը, քննութեան ենթարկելու համար նախարարներու եւ հանրային պաշտօնեաներու ոճիրներն ու յանցանքները : Երկրորդին համաձայն մասնաւոր դրասենեակ մը պիտի բացուի, ստուգելու համար կասկածելի հարստութեանց աղբիւրները : Օրէնքը պիտի գործադրուի անխտիր :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Տոքթ. Մոսատեղ պիտի հրաժարի, հաստատուն մեծամասնութիւն մը չունենալով Նորընտիր երեսփ. ժողովին մէջ :— Իրանեան կառավարութիւնը նոր ծանուցագիր մը ուղղեց բրիտանական դեսպանատան, դանգատելով թէ Անգլիա ապօրէն միջամտութիւններ կը կատարէ Պահրէյնի եւ Պարսկական ծոցի միւս քարիւղաբեր կղզիներուն մէջ :

ՍՊԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը Սուրիայէն վերջ Իրաք ալ հանդիպելով, սիրալիր յարաբերութիւններ հաստատեց : Այժմ կը գտնուի Եգիպտոս :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մարզպանը իր պաշտօնատեղին կը վերադառնայ այսօր : Ցոյցերը կը շարունակուին նոր կառավարութեան դէմ :

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԲԱՆՏԻՆ, Միչիկընի (Մ. Նահանգներ) 2000 կալանաւորները ապստամբելով, գերի բռնեցին տասը բանտապահներ, յետոյ կրակի տուին չորս շէնքեր, մէկը մատուռ : Բանտարկեալները զինուած էին զմելիներով, դանակներով եւ ածելիներով :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռազմափորձեր կը կատարուին Նեւատայի անապատին մէջ (Մ. Նահանգներ), մասնակցութեամբ հետեւակազօրքի և վայրաշուներու, երէկուընէ ի վեր : Հազար հինգ հարիւր հետեւակ զինուորներ ռազմափորձերուն պիտի հետեւին 1.20 մեթր խորութեամբ փոսերու մէջ, նշանակէտէն հինգ քիլոմեթր հեռու :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան կնիքով ազգ մը կը ծանուցանէ թէ ընդհանուր պատերազմի բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին նուիրուած Համազգային Սգատօնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին, «Փըթի Ժուռնալ»ի սրահին մէջ, 21 rue Cadet :

Խօսք պիտի առնեն երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները : Գեղարուեստական բաժին :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԻՍԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին : Այս շաբաթ ժամը 21ին, Մատուռ դպրոցի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, կը խօսի ընկեր ԳՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

Երգ եւ արտասանութիւն :

Նոր Սերունդի տարեկան Պարահանդէսը

Այս կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ :

Նուագախումբ Ricos Creol Band : Գեղարուեստական բաժին՝ հայկական եւ սպանիական պարեր : Ձոխ սիւֆէ :

Տոմսերը ապահովել՝ դիմելով Նոր Սերունդի անդամներուն : Սեղանները ապահովելու համար դիմել Օր. Շահինեանի, ամէն օր Tru. 92-68:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի : Այս շաբաթ իրիկուն Bar du Vianduc (Սէն Անթուան) 9էն մինչեւ լոյս :

Կը խօսին ընկերներ Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ և Վ. ՕՇԱԿԱՆ

Երգ, արտասանութիւն : Կը պարեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարուհիները : Քըքջալից զաւեշտ մը Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նոր Սերունդի կողմէ : Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Ձեր զաւակներն ալ բերէք որպէսզի հայկական ոգիով տոգորուին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Աւետիս Սիմոնեանի անակնկալ մահուան առթիւ, իր տիկնոջը, զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն :

✕ Լիոնի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն իր վեթերան ընկերներէն Մելիք Գէորգեանի իր տիկնոջը Թագուհի Գէորգեանի (ծնեալ Դանիէլեան) անակնկալ մահուան առթիւ իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իրեն եւ զաւկին եւ պարագաներուն : Նոյն առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ նաեւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Պ. Ա. Տէր Արսէնեան իր նահատակ հօրը յիշատակին հազար ֆր. կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, հազար ֆր. Հալէպի Քառէն Եփփէ ճեմարանին, 2000 ֆր. Ֆ. Կ. Խաչին եւ հազար ֆր. Համազգայինի Փարիզի մասնաճիւղին :

✕ Թուլուզէն Տիկին Դերձակեան 800 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Կ. Ումուրշատեանի մահուան առթիւ :

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանին Օրուան առթիւ տեղի ունեցաւ օրացոյցներու վիճակախաղը : Թիւ 2277 կը շահի օդանաւով ճամբորդութիւն մը կամ Շանթի գիրքերը : Դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, Պօյաճեան, 35 Ave. Lieutenant Fine, Le Viste, Մարսէյլ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ !

Ապրիլեան Համազգային Սգատօնին առթիւ, Ամասիացի ՀԱՅ ՈՐԲԻ ՄԸ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ, Մեծ Եղեռնի շրջանէն, պատկերազարդ : 275 էջ, գին 250 ֆրանք, թղթադրամի ծախքով 400 ֆրանք :

Դիմել հեղինակին Injarabian, 39 rue de Gergovie Paris (14), tél. Seg. 62-53 : Կը ծախուի նաեւ Մարսէյլ եւ շրջականները, բոլոր հայ Աւետ. եկեղեցիներուն մէջ : Ամերիկա՝ Nicolian 303 Elm. St. Kearny. N. J.:

Կարեւոր ծանուցում

Կերպասի ու կօշիկի, կարի մեքենաներու, «մօթէօններու, ինչպէս նաեւ ամէն կարգի մեքենաներու նորոգութեան մասնագէտ Կ. ՏԱՊԱՆԵԱՆ Փարիզէն Մարսէյլ փոխադրուելով՝ իր աշխատանոցը հաստատած է 23, Rue Berlioz : Իրեն դիմողները կատարեալ գոհացում կը գտնեն թէ՛ ամբերի աշխատանքի եւ թէ՛ մատչելի պայմաններու տեսակէտով : Հեռախօս՝ Լիսէ 71-30:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ . —

ԴՇ. ժամը 21ին, Իշխան խումբ :

ՇԱԲԱԹ ժամը 21ին Վռամեան ենթ. :

ԿԻՐԱԿԻ ժամը 3ին Նիկոլ Դուման :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ այս հինգշաբթի բոլոր ընկերները : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին, 78 րիւ Ռապըլէ, դպրոցին սրահը : Կարեւոր եւ անյետաձգելի օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի մէջ Մայիս 28 կը տօնուի, 31 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Գ. Թապլեատարանի սրահը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի օրը Մայիս 17ին, Լիոն :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. Ռ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ : Նիւթ՝ Զուլման առեղծուածը : Մուտքը ազատ է :

ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ դասախօսութիւնը Փարիզի Հայոց Ազգային Տան մէջ (32 rue de Trévise), Ապրիլ 25ի շաբաթ օրը, ժամը ճիշդ 6ին : Նիւթ.— Մեր ուկեդարեան գրականութեան մեծ վարպետները :

Այրի տիկին Մատլէն Chavigne եւ զաւակները, քոյրը՝ Եղիսաբեթ Խաչատուրեան, քրոջը աղջիկը՝ Նուարդ Ասլանեան եւ իր զաւակը՝ Գրիգոր, խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը, իրենց ամուսնոյն, հօրը, եղբօրը եւ մօրեղբօրը՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, այս հինգշաբթի, ժամը 11ին :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Վետիի շրջանէն Դաւալու գիւղէն (Հայաստան) Մնացական Տէր Գէորգեանը (կամ Տէրեան), հօրը անունը Գէորգ, մօր՝ Նազիկ (ծնեալ Պետրոսեան, Նորքցի), եղբօրը՝ Վաչական որ մինչեւ 1945 կը գտնուէր Հոլանտա : Կը կարծուի թէ Գերմանիա անցած է : Տեղեկացնել «Յառաջ»ի :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԱՐԵՒԵԼ. ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
Ռոստի Հրանդի կողմէ

Մասնակցութեամբ հայ եւ ֆրանսացի նուագողներու :

Օրը, տեղը եւ ուրիշ մանրամասնութիւն շուտով :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 24 AVRIL 1952 Հինգշաբթի 24 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6746-Նոր շրջան թիւ 2157

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հիւլէական ամենամեծ ռումբը պայթեցուցին Գչ. օր

ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՑ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼՈՎ

Երեքշաբթի օր, Ամերիկացիները պայթեցուցին հիւլէական ամենամեծ ռումբը, Նեւատայի նահանգին մէջ, Լաս Վեկաս քաղաքին մօտ: Մ. Նահանգներու մէկ ծայրէն միւսը, միլիոնաւոր քաղաքացիներ գործողութեանց կը հետեւէին հեռատեսիլով (télévision):

Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ այս ռումբը աւելի զօրաւոր էր քան Հիրոշիմայի եւ Նակազաքիի վրայ պայթած երկու ռումբերը կամ 1946ին Պիքինիի մէջ փորձուած երկու ռումբերը:

Առաջին անգամ էր որ այսպիսի գործողութիւնը կ'արձանագրուէր հեռատեսիլի համար. որով ներկայացումը շատ յաջող չէր: Ցաճախ տեղի կ'ունենային խանգարումներ, ձայները կը մարէին եւ խօսնակին ձեկուցումը կ'ընդհատուէր: Բայց, ինչպէս կը նկարագրէ թղթակից մը, բուն պայթումի վայրկեանը կենդանի էր եւ անմոռանալի: Շանթահարիչ փայլատակում մը եւք, ճերմակ ծուխ մը կը բարձրանար, հետզհետէ տաքանալով եւ բամպակի կամ բուրդի հսկայական ամպի մը վերածուելով:

Պայթումը տեղի ունեցաւ խօսնակին աղաղակութենէն 33 երկվայրկեան ետք որ կ'ըսէր.— «Ռումբը արձակուեցաւ»: Փայլատակումէն 15 երկվայրկեան վերջ կը լսուէր ահռելի որոտումը: Նեւատայի մէջ պայթումը այնքան փայլուն էր որ յստակօրէն կը տեսնուէր 75 մղոն անդին: Տասը մղոն հեռաւորութեան վրայ դիտողներ կը ցնցուէին: Այն զինուորները որոնք կը հետեւէին գործողութեանց, թաղուեցան ծուխի մէջ: Հազար հինգ հարիւր զինուորներ տեղաւորուած էին խոր փոսերու մէջ որոնք ատուէսի որջերու կը նմանէին: Պայթումի վայրին մօտ կը գտնուէին 24 խոզեր եւ 1600 մուկեր՝ վանդակներու մէջ: Ոչխարներ եւ այծեր ա տեղաւորուած էին մասնաւոր փոսերու մէջ: Բժիշկներ բոլորն ալ քննեցին պայթումէն ետք, ստուգելու համար անոնց կրած ազդեցութիւնը:

Պայթումէն վերջ, զինուորները այլուր փոխադրուեցան կառքերով, որպէսզի չազդուին չորարձակումներէն: Առաջին անգամ ըլլալով, յատկապէս ընտրուած վայրաչուներ ալ (փառաշիւթիստ) կը հետեւէին գործողութեանց: Այս վայրաչուներէն 120 հոգի ցատկեցին 1000 ոտք բարձրութենէ մը, զանազան փորձեր կատարելու համար:

Գործողութեանց ներկայ էին նաեւ 200 ամերիկացի թղթակիցներ, բոլորն ալ մութ ակնոցներով: Ռումբը նետուեցաւ միթխարի օդանաւի մը միջոցաւ, տասը հազար մեթր բարձրութենէ մը, եւ պայթեցաւ գետնէն 1000 մ. վեր: «Զերօ կէտ»էն քանի մը քիլոմեթր անդին, զինուորներ կծկուած էին որջերու մէջ:

Այս գործողութեամբ, որ կը կոչուի «Պիկ Շաթ» (Մեծ հարուածը), Ամերիկացիները կ'ուզէին փորձել վայրկենական կործանումը թշնամի ռազմագիտական կեդրոնի մը: Այդպէս գետինը հարթուելով, հետեւակազօրքը եւ վայրաչուները պիտի կրնային արագօրէն գրաւել դիրքերը: Միեւնոյն ատեն կ'ուզէին հաստատել թէ հիւլէական ռումբը, որ ահռելի զէնք մըն է մեծ քաղաքի մը դէմ գործածուած ատեն, կրնայ նմանապէս փութացնել բաց դաշտի վրայ մղուած ճակատամարտի մը յաղթանակը, խնայելով արիւնահեղութիւնը:

✕ Ջօր. Ափաց, որ Մ. Նահանգներու օդանաւային ուժերուն սպայակոյտի պետն էր մինչեւ պատերազմին ատեն, վկայութիւն տալով ծերակոյտի մէկ յանձնախումբին առջեւ, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը այժմ կը ջանայ ջրածին ռումբեր շինել: Իր կարծիքով, ամէնէն տագնապալի շրջանը 1954 — 55ինն է, «երբ Ռուսիա պատրաստ պիտի ունենայ մեծ քանակութեամբ հիւլէական եւ ջրածին ռումբ»: Զօրավարը մերժեց յայտնել իր տեղեկութեանց աղբիւրը:

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՛ՐՔԱՆ ԽԵՂՃԱՑԱՆՔ...

Հեռագիր մը՝ Երուսաղէմէն (ապրիլ 22).

— «Առջի գիշեր սկսան Եւրոպայի նացիական ողջակէզի վեց միլիոն նահատակներու յիշատակին նուիրուած արարողութիւնները, «Մարտիրոսներու Անտառ»ին մէջ, Յուդայի երկրին բլուրներուն եռին, Երուսաղէմէն քանի մը մղոն դէպի Արեւմուտք:

Եւրոպայի մէջ բնաջնջուած հրեայ համայնքներուն հարիւրաւոր ներկայացուցիչներ ծառեր տնկեցին անտառին մէջ, որ յետագային պիտի պարունակէ վեց միլիոն ծառեր»:

Նոյն օրը — 22 Ապրիլ — տարեդարձն էր Վարշաւայի Հրէանոցի ըմբոստութեան, եւ այդ առթիւ ալ արարողութիւն մը կատարուեցաւ: Օրուան բանախօսն էր՝ ողջ մնացած վարիչ մը:

Ի՜նչ սրտառուչ զուգադիպութիւն:

Ճիշդ այս միջոցին, մենք ալ պատրաստուած ենք ոգեկոչելու Հայաջինջ Սարսափներու 37րդ տարեդարձը ...

Պիտի ուզէինք աչքի առջեւ ունենալ Իսրայէլի մէջ սարքուած արարողութեանց բոլոր մանրամասնութիւնները, բաղդատելու համար մեր յիշատակի հանդէսներուն հետ:

Ապահովաբար ներշնչումի աղբիւրներ պիտի գտնէինք այդ նկարագրութեանց մէջ, արարողական բաժինէն մինչեւ բանախօսութիւնները:

Թերեւս գտնէինք, նաեւ, ամչալու, կարմրելու պատճառներ, բաղդատելով անոնց ոգեկոչումի կարգադրութիւնները՝ մեր աչքին առջեւ պարզուած ճղճիմ «վարպետութեանց» հետ ...

Արդարեւ, խեղճացանք, խեղճացա՛նք, տարիներու ընթացքին: Աւելի եւս զգացինք, բաղդատելով մեր իսկ երէկն ու այսօրը:

Դեռ երէկ չէ՞ր որ, պատմական Բիւզանդիոնի մէջ համազգային սգատօն կը կատարէինք ամենայն երկիւղածութեամբ: Առանց որեւէ խտրութեան: Կեդրոնէն մինչեւ յետին թաղերն ու արուարձանները:

Ո՞վ կը համարձակէր «մենք»ի եւ «դուք»ի խնդիր յարուցանել այն ատեն: Կամ անճրկիլ՝ սգահանդէսի նախաձեռնութեան, կազմակերպութեան առթիւ:

Տարեդարձը կուգար: Տօնակատարութիւնները կը սարքուէին ինքնաբերաբար: Հովանաւորութեամբ եւ գործօն մասնակցութեամբ ազգ. իշխանութեանց: Բանախօսները կը նշանակուէին փոխադարձ հաւանութեամբ: Առանց հրէի եւ հեթանոսի խտրութեան:

Եւ սգաւոր բազմութիւնները ժողովարահէն — կամ եկեղեցիէն — կը բաժնուէին խոր, անխառն տպաւորութեամբ: Սրբազան պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գիտակցութեամբ:

Այսպէս մինչեւ վերջին սգահանդէսը (1922):

Դեռ կը հնչէ աղաղակ մը, այդ օրերէն.

— Ժողովուրդի մը կէսը յուղարկաւոր միւս կէսին ...

Զանգուածային արտագաղթէն ետքն ալ, նոյն պայծառ գիտակցութիւնը կը տիրապետէր հին եւ նոր գաղութներուն մէջ, ամէն տարեդարձի:

Կազմակերպիչները կը փոխուէին, բայց ոգին կը մնար անեղծ:

Տարիներուն հետ, ըմբռնումները եւ բարքերն ալ փոխուեցան:

Ճեղքեր բացուեցան: Ճակատներ կազմուեցան: Մինչեւ անգամ թշնամական ցոյցեր սարքուեցան այս քաղաքին մէջ եւ այլուր:

Հոգիները կծկուեցան: Սիրտերը ցամքեցան: Դարձանք անճանաչելի, միեւնոյն լեզուն խօսելով հանդերձ:

Եւ ամէն տարի նոյն փոքրոգի քաշքշուքը. —

Ո՞վ պիտի ստանձնէ նախաձեռնութիւնը: Որո՞նք պիտի մասնակցին:

Միայն հոգեւոր պետե՞րը պիտի խօսին թէ աշխարհականներ ալ, իբրեւ ներկայացուցիչները քաղաքական հոսանքներու եւ ազգ. կազմակերպութեանց ...

Այս տարի ալ ... Թոյլ տուէք ընդհատել առայժմ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Նորեր»ը փրկելու միջոցներէն մէկն ալ ֆրանսերէն, անգլերէն, մինչեւ անգամ սպաներէն հրատարակութիւնները կը համարուին, — յօդուած, բանաստեղծութիւն, վէպ:

Կան թերթեր որոնք օտարալեզու բաժիններ ունին, մասնաւորապէս պատմական գիտելիքներու համար: Իրենց նպատակն է տեսակ մը դաստիրքի դեր կատարել, ծանօթացնելով մեր երիտասարդութեան հայկ. մշակոյթը, պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը եւն.: Ատով՝ կը ձգտին հայկական ոգի ներշնչել:

Իրողութիւն է որ նորերը ծնած ու մեծցած ըլլալով օտար երկինքի տակ, միջավայր չեն ունեցած ծծելու համար բուն հայկական ոգին, դարերու ընդմէջէն:

«Դարձնենք էջը», ինչպէս կ'ըսեն եւ նախ պարզ խօսինք:

Դժբախտաբար երիտասարդութիւնը չի կարդար մեր թերթերը, ոչ հայերէն, ոչ ֆրանսերէն, աննշան բացառութեամբ մը: «Իր թերթը», այն որուն մէջ ինք կը գրէ ֆրանսերէն եւ որուն կէսն ալ (հայերէն) մեծերը կը լեցնեն, ձեռք կ'առնէ հարիւրին 10ը համեմատութեամբ: Եւ եթէ խմբագրողները ճարպիկ եղած են շարժումի մը արձագանգ տալու, — մարզական կամ գեղարուեստական — թերեւս կարելի ըլլայ կարդացնել անոնց կողքին եւ միւսը, այն որ կ'ուզես կարդացնել:

Մեր տղաքը Ֆրանսայի նախակրթարաններէն մինչեւ համալսարան ֆրանսերէնը սորված են Ֆրանսացիի պէս: Կը խօսին, կը գրեն ոչ թէ մեր Պոլիս սորված ֆրանսերէնը որ դասագիրք կը հոտի, այլ այնպէս ինչպէս որ կը լսեն ու կը կարդան ֆրանսական գրականութեան ամէնէն նուրբ վարպետներու բերնէն ու գրիչէն: Եւ երբ պատահմամբ ձեռք անցնի հայերէն թերթիմը ֆրանսերէն թերթօնը կամ թարգմանածոյ յօդուած մը, քմծիծաղ մը քիթին, անդին կը նետեն, վասն զի առաջին ակնարկով իրենց տեսածը կամ սխալ մըն է եւ կամ Գում Գափուի Մայր վարժարանէն հոս եկած ֆրանսերէն մը:

Տակաւին կարելի է խօսիլ ընտրուած նիւթերու մասին: Այդ ալ ուրիշ պատմութիւն: Լաւ է գոնէ արհամարանք չստեղծենք «հիներուն» հանդէպ:

ՍՕՍԻ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ վարչապետ Պաքուշ Գչ. օր լրագրողները ընդունելով յայտարարեց թէ՝ «շնորհիւ Աստուծոյ, պէյին, եւ ողջամիտ մարդոց իրեն հանդէպ ընծայած վստահութեան, կը յուսայ խաղաղ մթնոլորտ մը եւ համերաշխութիւն ստեղծել երկրին բոլոր բնակիչներուն միջեւ:

ՄԱԿի ասիական եւ ափրիկեան խմբակցութիւնը որոշեց չօշափել կազմակերպութեան կարգ մը պատուիրաներու կարծիքը, Թունուզի հարցը ընդհ. ժողովին առջեւ հանելէ առաջ: Այս առթիւ Ինտոնեզիոյ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ մինչեւ որ երկրին կացութիւնը չծանրանայ, նոր դիմում մը պիտի չկատարեն ՄԱԿին: Վերոյիշեալ խմբակցութիւնը պիտի ջանայ յարաբերութիւն հաստատել պէյին հետ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կ'ուզէ հաշտութիւն կնքել Քորէայի մէջ, յայտարարեց ամերիկեան թերթի մը խմբագրապետը, որ ներկայ եղած էր Մոսկուայի տնտեսական խորհրդաժողովին: Իր կարծիքով, Չինացիներն են որ կը ճգնին ձգձգել զինադադարը, իշխանատենչ գենովութեամբ: Մոսկուայի վարիչները գիտեն թէ պատերազմը օգուտէ աւելի մնաս կրնայ բերել իրենց, թէեւ շատ մը հիւլէական ռումբեր ունին: Կառավարութիւնը կ'ուզէ առեւտուր ընել Արեւմուտքի հետ:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ դէմ նոր խստութիւններ պիտի հաստատուին Անգլիոյ մէջ, յոռեսութեան առաջքը առնելու համար: Հակալրտեսական լայն ցանց մը պիտի կազմուի, նկատի առնելով որ միայն Լոնտոնի կեդրոնին մէջ 140.000 օտարականներ կը գտնուին:

Ֆրանսայի ներքին հարցեր

Վարչապետը իր մօտ հրաւիրելով առեւտրական մեծ հաստատութեանց ներկայացուցիչները, յորդորեց որ իջեցնեն գիները, օգնելու համար ապրուստի բարւոքման եւ ֆրանքին փրկութեան: Այս առթիւ բացատրեց թէ իր գլխաւոր նպատակներէն մէկն է ֆրանսական գիները հաւասարեցնել աշխարհի գլխաւոր երկիրներու գիներուն հետ: Ճարտարարգործութիւնը արդէն իսկ միջոցներ ձեռք առած է գիները կրճատելու համար, հետեւաբար անհրաժեշտ է որ առեւտրականներն ալ նոյն զեղչերը կատարեն անյապաղ:

Մեծաքանակ առեւտուրի դաշնակցութեան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԵՑՈՒՑԷՔ ՊԱՐԱՊԸ...

Իր մահուան անկողնին մէջ, այս եղաւ պատգամը մեր մշակոյթի մեծ վաստակաւորին՝ Լեւոն Շանթի, ուղղուած զինք շրջապատող իր այցելուներուն :

— Լեցուցէք պարապը, պահեցէք հայ մշակոյթը :

Մահուան դէմ մաքառող հայ տաղանդը, իր այս պատգամով կ'ուզէր անգամ մըն ալ հաստատել, թէ հակառակ թափուած բազմապիսի ճիգերու, կան տակաւին լեցուելիք պարապներ, վերելք ու յառաջդիմութիւն ցանկացող ժողովուրդներու համար: Պարապներ, որոնց մէկ մասը լեցուց ինք իր վաթսուն տարիներու տքնաջան ստեղծագործութիւններով, ու իրեն հետ անոնք բոլոր, որ հայ գրականութեան անդաստանին մշակները եղած էին:

Իր պատգամին երկրորդ մասը, կ'երթար մեր մշակոյթին անկորուստ պահպանման :

Ինչ որ տուած է հայ միտքը, ինչ որ ստեղծած է հայ հանճարը, կը մնայ անփոխարինելի մեր հարստութիւնը, գուրգուրալ անոր վրայ ու պահպանել զայն, սրբազան պարտականութիւնն է ապրողներուն :

Չի բաւեր միայն ստեղծագործել, պէտք է նաեւ ստեղծագործուածին վրայ գուրգուրալ ու ձեռքէ չհանել:

Ժողովուրդներու հանճարը, միշտ եղած է ստեղծագործ, բայց երբ կորած են իրենք, ու ջնջուած պատմութեան թատերաբեմէն, կորսուած է նաեւ իրենց մշակոյթը : Բախտաւոր պարագայի մը բեկորներ միայն մնացած են իրենց հանճարը յայտնակերտող մշակոյթէն :

Այսպէս եղած է նախաքրիստոնէական շրջաններուն, ուրկէ մեզ հասած բանաստեղծական եւ երգի բեկորներ կը մնան վկան այս ճշմարտութեան :

Հզօր լեզուով ու երեւակայութեամբ ժողովուրդ մը եղած ենք այն օրերուն, երբ Խորենացին կը գրէր մեր պատմութիւնը, բայց հայ մշակոյթը պահելու միտքը կամ նախանձախնդրութիւնը ըլլալով թոյլ, իսպառ կորսուած են հեթանոսական դարաշրջանի մը մէջ ստեղծագործուած արուեստի բոլոր գանձերը :

Այդքանը չէր բաւեր կարծես, հետագային նոյն անտարբերութեամբ ու յամեցումով ձեռքէ հանեցինք կարեւոր մէկ մասը մեր անգիր դպրութեան գեղեցկութիւններուն :

Անշուշտ ի վիճակի էինք կազմել գրական ընկերակցութիւններ ու Սրուանձտեանցի պէս հաւաքել մեր գաւառաբարբառները, մեր ժողովրդական անգիր բանաստեղծութիւնները, մեր փոլքլորին հետ կապուած ամէն տեսակ ստեղծագործութիւն՝ տալով զանոնք հրատարակութեան, երբ կարելի էր ատիկա: Եւ սակայն տնտնացինք, յամեցանք ու վրայ հասնող աղէտը ընդմիշտ փճացուց մեր անգիր դպրութեան մէկ մասը:

Ու հիմա, Սփիւռքի մէջ, քաղաքական դէպքերու իբրեւ հետեւանք, կանգնած ենք նոր անկիւնադարձի մը առջեւ :

Հաւար մը ծայր տալ սկսած է Իրանէն մինչեւ Սուրիա - Լիբանան, Եգիպտոսէն մինչեւ Ֆրանսա, եւ Մ. Նահանգներէն մինչեւ ափերը Լա Փլաթայի ջուրերուն :

Ատիկա մեր մշակոյթին, հայ գիրքին ու լեզուին, հայ պատմութեան եւ մշակոյթին հանդէպ զանգուածներու ցոյց տուած անտարբերութիւնն է :

Այս անտարբերութեան կրնայ զոհ երթալ դարձեալ մեր մշակոյթին ուրիշ մէկ մասը, եթէ չարունակենք հին մեղաւոր կեցուածքը :

Մեր մեծ ընկերը հաւանօրէն ատոր կ'ակնարկէր, երբ կը մրմնջէր հոգեվարքի իր մահիճին մէջ.

— Պահեցէք հայ մշակոյթը :

Արդարեւ ինչ արժէք պիտի ունենար հարստութիւն մը, եթէ ժառանգորդներ մսխէին զայն :

Անգերազանցելի հարստութիւն մը նոյնպէս մեր մշակոյթը :

Մեր հոգեկան հարստութիւնը: Մեր ցեղային հպարտանքի գերագանց աղբիւրը եւ գագաթը, զոր կրնանք ձեռքէ հանել սակայն, երբ այգին մընայ անմշակ, երբ վար ու ցանքի մասին խորհողներ չգտնուին, կամ երբ այգեպաններու քաղը գնահատող չգտնուի :

Պահպանել մեր մշակոյթը, համազօր է զայն գնահատել ու զարգացնելու :

Ատիկա կարելի է այն ատեն, երբ հայկական Սփիւռքը իր լարուած հետաքրքրութեամբ կ'ապրեցնէ մեր գրականութիւնը, ու կը նպաստէ անոր ծաղկումին ու տարածումին :

Այն ատեն, գրականութեան մշակները զգացուած պահանջի մը վրայ՝ լարել ստիպուած են իրենց ուժերը, որպէսզի լեցուին պարապ խորշերը մեր արուեստի անդաստաններուն: Այս ուղիով զարգացած է մեծ ազգերու մշակոյթը :

Այդ ուղիով պիտի ընթանայ նաեւ մերը :

Ու պիտի ընդունինք, այո, որ կան պարապներ մեր մշակոյթի բոլոր մարզերուն վրայ :

Պարապներ մեր գրականութեան մէջ, պարապներ՝ մեր երաժշտութեան մէջ, պարապներ՝ մեր գեղարուեստի բոլոր ճիւղերուն վրայ, երբ կը փորձենք զանոնք բաղդատել մեծ ժողովուրդներու մշակութային հարստութեանց հետ :

Լեցնել այդ բոլոր պարապները ու համադրըուած ճիգերով քալել դէպի նոր բարձունքներ, իտէալը պէտք է ըլլայ ստեղծագործելու կամքով խանդավառ առողջ ազգերուն :

Զենք յաւակնիր, այլ կը խոստովանինք, որ Հայը ունի բոլոր ստորոգելիները իր հանճարին ուժը հաստատող: Հրապարակ հանել զանոնք ու գործել պիտի կրնայ այն ատեն սակայն, երբ մեր բազմութիւնները գիտնան գնահատել ու առանձին չձգել հայ մտաւորականն ու գրագէտը, հայ հեղինակն ու արուեստագէտը :

— Լեցուցէք պարապը, պահեցէք հայ մշակոյթը :

Պատգամն է ասիկա մեծ Հայու մը, որ վաթսուն տարիներու իր գրական վաստակով օժտեց մեր մշակոյթը նոր գեղեցկութիւններով :

Մեզի կը մնայ գուրգուրալ հին ու նոր բոլոր տեսակի Շանթերու ստեղծագործութեանց վրայ ու աշխատիլ ոչ թէ անկորուստ պահել զանոնք, այլ՝ ինչպէս փափաքեցաւ ու պատգամեց ինք .

Լեցնել մնացած պարապը ու դառնալ նուիրեալ պահապանը անոր :

Մեծ Հայու մը պատգամն է ասիկա, ուղղուած անխտրականօրէն բոլորին :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՅՈՒՇԵՐ ԱՐՀԱՒԻՐՔԻ ՕՐԵՐԷՆ

Գաւկր.— Գ.

Տիկին Մաքրուհի շարունակեց .

— Այդ օրերուն Հայ մը սպաննելը, աւելի դիւրին էր, քան՝ հաւ մը...

Յաջորդ օրը — լուսերուն մէջ պառկէ Դաւրացի Յակոբ Քեռին, եւ մեր կողմօսենց Եղիա էֆէնտին, ամէն վտանգ աչք առին, գացինք բացատրուած տեղը, դիակը գտանք : Աստուած իմ, ինչ զարհուրելի պատկեր էր: Աչքերս կուրնային չտեսնէի : Գլուխը անջատուած էր մարմնէն ու բոլորովին մերկացուած էր: Փնտռեցինք ամէն կողմ, գլուխը չգտանք: Երեւի, վայրագ հրէշը մանաւորապէս գլուխը կտրեր եւ անհետացուցեր էր, որպէսզի զոհը անճանաչելի դառնայ: Հօրդ ձախ թեւին տակի խոշոր վարդխաչը, ապացոյցն էր որ հօրդ մարմինն է: Ահուդողով բերինք Դաւրայի գերեզմանատունը թաղեցինք : Թշուառ մայրդ խելքը կորսնցուց, ամէն ինչ վերջացած էր իրեն համար: Հացը ու ջուրը թոյն դարձած էին իրեն, գիշեր ցերեկ անէծք կը տեղար: Այնքան սիրած ծառը, մեր գերդաստանը, իր բոլոր ճիւղերով արմատախիլ եղած էր եւ մնացած էր միայն Լեւոնիկը: Երկու ամիս վերջ սգաւոր մայրդ ալ մեռաւ, իր մարմինն ալ հօրդ քով թաղել տուի ... ահա թէ ինչո՞ւ, տղաս, ամէն կիրակի Դաւրայի գերեզմանատուն կ'երթամ:

Մօրդ մահէն քանի մը ամիս ետք, ոստիկան մը եկաւ զիս գտաւ: Այն ատեն ես «Իչ Եուրտու» (աշխատանոց) կոչուած թրքական որբանոցին մէջ իբրեւ լուացարարուհի կ'աշխատէի: Հոն գտնուած որբերուն հարիւրին վաթսունը հայ մանուկներ էին, զատուած իրենց ծնողներէն, ու բռնի կրօնափոխած: Ոստիկանը թուղթ մը յանձնեց ինծի, որով կը հրաւիրէր անպայման մօրդ հետ ներկայանալ Հիլալը Ահմէրի հիւանդանոցը, հարիւրապետ Ալի էֆէնտիին: Ես արդէն լսած էի որ այդ շունը հիւանդացեր է ու հոն կը գտնուի խընամուելու համար:

Այս գրաւոր հրաւէրին վրայ ես վախցայ, սակայն ուղեցի երթալ, հասկնալ թէ ինչո՞ւ մեզ կանչեր է այդ անխիղճը: Ներկայացայ, զիս առաջնորդեցին երկրորդ յարկի վրայ սենեակ մը, ուր հարիւրապետ հիւանդը պառկած էր: Ճիշդ այն սենեակն էր ուր դուն, Լեւոն հիմա մարդասիրական դաս կուտաս աշակերտներուդ, դըրատախտակը որ պատը դրուած է, անկողինը ճիշդ հոն էր: Երբ մտայ ներս, թուղթը երկարեցի իրեն եւ յայտնեցի թէ մայրդ մեռաւ, ես անոր տալն եմ...

— Ուրեմն դուք վարպետին քո՞յրն էք, հարցուց թուղթը առնելով ձեռքէս, ու զօրաւոր հազէ մը ետք. Թքաւ թքամանին մէջ, արիւն էր....

— Այս դժբախտին քոյրն եմ, էֆէնտի պատասխանեցի .

— Նստեցէք, ըսաւ, աթոռ ցոյց տալով :

Նստայ: Ան դարձեալ հազաց եւ ինծի դառնալով ըսաւ.

— Կը տեսնէք, թոքախտ եմ, արիւն կը փըսխեմ... Ալլահը զիս պատժեց, փատութեանս, չարագործութեանս համար: Անկարելի է խուսափիլ Աստուծոյ պատիժէն : Պատիժը ահռելի է : Ցանցանքս ծանր է, մեղքս անքաւելի: Գիտեմ, շատ երկար պիտի չապրիմ, ուստի ձեզ կանչեցի յայտնելու համար չարագործութիւնս, այսինքն ձեր եղբօր սպանութիւնը, որուն ես ալ մասնակցեցայ խաբուելով սատանայէն : Ինչպէս ըսի, Աստուած զիս պատժեց: Զաւկիս մէկը գետը ինկեր խեղդուեր է, միւսն ալ հօրս ձիէն աքացի մը ստանալով, մահը վայրկենական է եղեր, իսկ կինս ալ, խելագարեր է: Այս բոլորը Աստուծոյ պատուհասն է: Հետեւաբար ձեզ կանչեցի, խոստովանելու մեղքս, որպէսզի ձեր անէծքը դադրի:

« Քեփչէլի բնակող Քէլ Արիֆը, այդ ճամուսարզ (անպատիւ) մարդը, օր մը ներկայացաւ ինծի: Այդ շէյթանի (սատանայ) զաւակը, գիտէր որ ես դրամական նեղութիւն ունիմ, սուտ մը խոսեցաւ, եւ խնդրեց որ պատրուակով մը զինքը եւ վարպետը ամայի տեղ մը ղրկեմ որպէսզի վրէժը լուծէ: Յիսուն ոսկի խոստացաւ ինծ, ու դրամը հանեց կանխիկ դրաւ առջեւս: Ի տես հնչուն ոսկիներուն, աչքերս շլացան մէկ կողմէն, եւ ըստ որոշման, յաջորդ օրն իսկ՝ կանչեցի վարպետն ու Արիֆը, եւ պատուիրեցի որ երթան դիմացի բըլուրներէն մէկուն հողը քննեն, կառավարութիւնը ձուլարան մը հիմնել կ'ուզէ հոն...

« Երկուքը միասին գացին: Իրիկունը Արիֆը վերադարձաւ առանձին, ըսաւ. — «... Գլուխը կտրեցի թաղեցի, որպէսզի անճանաչելի դառնայ ...» : Ես ալ սուտ տեղեկագիր մը պատրաստեցի եւ ղրկեցի կառավարութեան թէ վարպետը հիւանդ է, երկու շաբաթ ետքը, ուրիշ կեղծ տեղեկագիր մը ղրկեցի, յայտնելով թէ մեռաւ: Սակայն շատ չանցած տեղեկացայ որ Քէլ Արիֆը, պատերազմէն առաջ երեք հարիւր ոսկի փոխ դըրամ առեր է վարպետէն, այդ գումարը չվճարելու համար, վճռեր էր պահանջատէրը անհետացնել, ուստի նենգամիտ, սադայելական սուտը հնարեր էր, որով, զիս ալ մեղսակից դարձուց այդ անարդար ոճիրին » :

Թոքախտաւոր հարիւրապետը, այս քստմնելի ոճիրը պատմելէ ետք, դարձեալ հազաց: Բայց այս անգամ աւելի զօրաւոր եւ աւելի երկար: Երբ հազը դադրեցաւ, գրեթէ ամբողջ ուժը կորսնցուցած, կէս նուաղած վիճակի մէջ, գլուխը ծռեց բարձին, եւ հազիւ լսելի ձայնով, կ'աղերսէր .

— Աստուած իմ ալ կը բաւէ արիւն փսխեցուցիր, հոգիս առ ազատիմ :

Ես որ զարհուրանքով ունկնդրած էի անոր հրէշային խոստովանութիւնը, վրէժխնդրութեամբ լեցուած, պահ մը փորձուեցայ իր բարակ վիզը ոլորել, խեղդել, սակայն իր անոյժ, անպաշտպան, հիւանդագին վիճակը տեսնելով, խղճացի ու մտքէս ըսի.— Հայ որբերուն, այրիներուն, արդար անէծքը, միշտ անպակաս պիտի մնայ ձեր վրայ... :

Անիկա պահ մը հանդչելէ վերջ, հազիւ կրցաւ փսփսալ .

— Ինչպէս ըսի, Քէլ Արիֆը յիսուն ոսկի տըւած էր, որպէսզի խիղճս հանդարտ ու հանգիստ մեռնիմ: Ես այդ գումարը կը յանձնեմ ձեզի:

Եւ բարձին տակէն դանդաղօրէն կարմիր թաշկինակ մը դուրս հանեց, որուն ծայրը կապուած էին ոսկիները, քակեց համրեց եւ ինծի երկարեց : Ես մերժեցի եւ դուրս ելայ : Իր մահաբեր չոր հազը վերսկսաւ : Սանդուղէն վար իջած էի եւ ան դեռ կը հազար: Կարծեմ իր վերջին հազը եղաւ այդ:

Տիկին Մաքրուհիի այս սրտակեղէք պատմութեան ընթացքին, ամբողջ մարմինս անշարժութեան մատնուած էր, միայն լսողութիւնս եւ տեսութիւնս կը գործէին: Խեղճ ուսուցիչս, անիկա առանց աչքերը թարթելու, կը դիտէր ու մտիկ կ'ընէր իր հօրաքոյրը: Կը տեսնէի թէ ինչպէս, իր դէմքին վրայ վրէժը, վիշտը եւ ցասումը իրար կը հրմշտկէին: Ակռաները կը կրճտէին կատաղութենէն :

Այդ պահուն, գլուխս ծռած էի իր կրծքին, զանկին քովը, իմ ծննդավայրիս Խնուսի հոգեվարքը յիշեցի: Ամբողջ ջարդը պատկերացաւ աչքիս առջեւ: Տեսայ Թուրք ոստիկաններուն, խուժանին, սուրերու եւ կացիններու հարուածներէն անջատուած գլուխները իրենց մարմիններէն, Հայարուրներու խողխողումը, ողջ ողջ այրուիլը, մանուկներ ցիցերուն պարնուած, կիներու, աղջիկներու առեւանգումն ու պղծումը: Անգամ մը եւս սիրտս կսկիծով լեցուեցաւ եւ լացի... բայց պարոն Լեւոն գլուխս շոյելով խրախուսեց ...

— Խեղճ տղայ, գիտեմ քու ծնողքդ ալ սպաննեցին, ջարդեցին բոլորը: Մի լար, լալը տկարին համար է: Հատուցման մասին մտածենք ...

ՀԱՅԿ ԱՐՄԷՆ

ՀՌՈՄԻ հաստատման 2705րդ տարեդարձը տօնուեցաւ ապրիլ 21ին, մեծ հանդիսաւորութեամբ : Քաղաքը հիմնուած է 753 թուականին (Ք. Ա.) : Այս առթիւ բացուեցաւ նորաշէն փապուղին, որ ունի մէկ մղոն երկայնութիւն :

Կապոյտ Խաչի Օրը

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղն ալ իր Օրը տօնեց Ապրիլ 16ին, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ :

Բացումը կատարեց վարչութեան քարտուղարուհին՝ Տիկին Զիթունի, կարդալով իրենց գործունէութեան մէկ տարուան տեղեկագիրը : Միութիւնը ունեցած է գնահատելի գործունէութիւն, կրթական, առողջապահական եւ այլ մարզերու մէջ: Ունեցած են մէկ միլիոնէ աւելի դրամական գործառնութիւն որ ինքնին ապացոյց մըն է իր վայելած ժողովրդականութեան :

Պ. Լապատի թաւջութակով նուագեց քանի մը կտորներ Կոմիտասէն, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Տօնապետեանի: Օր. Քէօլէեան յուզումով երգեց «Անոյշ Գարունը» եւ «Քէլէ քէլէ»ն, որու դարձեալ կ՛ընկերանար Օր. Տօնապետեան :

Օրուան բանախօսն էր ընկերուհի Էլէն Բիւզանդ, որ բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը : «Զարդը եւ արտագաղթը պատճառ եղան որ հայ ժողովուրդէն մաս մըն ալ հաստատուի Ֆրանսա եւ գլուխ դնելիք տեղ մը գտնէ : Մարսէյլի մէջ խումբ մը տիկիններ, հանգուցեալ Լ. Շանթ, ողջերէն Տիկին Շահլամեան եւ ուրիշներ իրենց կարելին փորձեցին անոնց օգնութեան հասնելու համար, իբրեւ Կ. Խաչ: Աւելի վերջը, 1928ին ձեռնարկուեցաւ Կապոյտ Խաչի կազմակերպութեան, տարածուելով բոլոր հայաշատ քաղաքներուն մէջ: Միութիւնը այսօր ունի արդէն աւելի քան 1500 անդամուհիներ: Ան իր կատարած աշխատանքներուն մէջ միշտ իր կողքին ունեցած է բարեկամները եւ համակիրները սատար բազմութիւն մը, ինչպէս նաեւ կազմակերպութիւններ, որոնց գլխաւորն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը որ իր հովանաւորութիւնը եւ օժանդակութիւնը երբեք չէ զլացած:

Կապոյտ Խաչի կարեւոր գործերէն մին կը կազմեն օդափոխութեան կայանները, որոնց առաջինը՝ Նիսի մէջ տասնեակ տարիներ առաջ: Սանասանուհիներէն շատեր այսօր ամուսնացած եւ զաւակներու տէր են :

Տարիներու ընթացքին կայաններու վճարուած վարձքով կարելի էր այսօր ունենալ սեփական շէնք մը: Վստահ եմ սակայն թէ Կապոյտ Խաչը մօտերս պիտի ունենայ իր կայանի շէնքը շնորհիւ բարեկամներու աջակցութեան : Կապոյտ Խաչի գլխաւոր աշխատանքներէն կ՛արժէ յիշել նաեւ իր դպրոցները եւ դասընթացքները, ինչպէս եւ բուժարանները»:

Յարգելի բանախօսը հրաւիրեց ներկաները անդամագրուիլ այս հանրօգուտ կազմակերպութեան, բոլորուիլ անոր շուրջ, հոգ չէ թէ հայերէն չխօսողներ ալ գտնուին:

Դերասանուհի Օր. Խաչեանէ, Օր. Լ. Թուֆայեանէ եւ Պ. Զարդարեանէ կազմուած թատերախումբ մը, ղեկավարութեամբ Տիկին Բուզաղեանի յաջողապէս ներկայացուց «Հին Աստուածներէն» երկու տեսարաններ: Պարախումբ մը, մարզուած Օր. Գավէզեանի կողմէ, ոգեւորութիւն ստեղծեց իր նորութիւններով: Օր. Ֆլօրա Հէքիմեան պարեց «Հայաստանը», Օր. Սթաեան՝ «Նազպարը», ապա երկուքը միասին պարեցին «Տէլպէ»ն: Օր. Գավէզեանի եւ Օր. Հէքիմեանի «Էնզէլի»էն յետոյ խումբը հաւաքաբար կատարեց շուրջպարը: Պարերուն դաշնակով կ՛ընկերակցէր Պ. Գավէզեան, իսկ դափով՝ ընկեր Բենօ, որ առանձին նուագեց նաեւ իր սրինգով գեղջկական կտորներ: Փոքրիկն Տէտէճեան, յաջողութեամբ նուագեց «աքորտէօն»ի վրայ քանի մը կտորներ : Անակնկալ մը եղաւ, եօթնամեայ Օր. Կազերի երեւումը դաշնակի առջեւ: Իր այնքան ինքնայատուկ համարձակութեամբ նուագած դժուարին կտորները, ինչպէս՝ Էնվանսիյօն տը Պաֆ, Սօնաթ տը Մօզար եւ Տէպիւսիէն կտոր մը, իսկապէս զարմանք պատճառեցին հանդիսականներուն :

Հանդէսի գեղարուեստական մասը փակուեցաւ աճուրդով մը զոր կազմակերպած էր Տիկին Է. Բիւզանդ: Կապոյտ Խաչի գոյութեան 23 տարիները խորհրդանշող 23 մոմերով զարդարուն կարկանդակ մը ներկայացուեցաւ ներկաներուն : Փափաքողները իրենց ննջեցեալներու յիշատակին նուէր մը ընելով մոմ մը կը վառէին: Երբ 23 մոմերն ալ վառեցան արդէն 26.000 ֆրանքի գումար մը գոյացած էր:

Ժամը 8ին սկսան եւրոպական պարերը: Խրախճանքը՝ եւ երեկոյթը վերջացաւ կէս գիշերին:

Պ.

ՆԱՀԱՏԱԿԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Անցեալ կիրակի օր Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ նահատակ հովիւի մը, Արսէն քհնյ. Յարութիւնեանի յիշատակին :

Ողբացեալը այն սակաւաթիւ կղերականներէն էր որոնք նուիրուեցան ժողովուրդի մտաւոր եւ հոգեկան զարգացման, զոհելով իրենց անհատական շահն ու հանգիստը :

Ծնած էր Շապին Գարահիսար: Բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ, ուսումը Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանի մէջ ստանալէ ու շրջանաւարտ ըլլալէ վերջ կը հետեւի ուսուցչական ասպարէզին :

Իր ծննդավայրի եւ Բիւթանիոյ թեմական զանազան վարժարաններու ու մասնաւորապէս Ատափազարի Կեդր. վարժարանին մէջ տասնեակ մը տարիներ պաշտօնավարելէ ետք, ընդառաջ երթալով ժողովուրդի բուռն փափաքին, կը հաւանի քահանայ ձեռնադրուիլ Նիկոմիդիոյ Առաջնորդ Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանէ, այս ճամբով կրթական գործին զարկ տալու համար ընտանեկան յարկէն ներս եւս :

1915ի Արհաւիրքի օրերուն իր ճակատագիրը չի բաժներ իր սիրած ժողովուրդէն ու կը նահատակուի Տէր Զօրի մէջ:— Բարեկամ մը

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տիկին Վաժա Սարգիս, երկրորդ նկարահանդէս մը սարքած է Պոլսոյ մէջ, Ֆրանսական հիւպատոսարանին մէջ: Այս առթիւ Պոլսոյ թերթերը ջերմ գնահատականներ կը հրատարակեն: Նկարահանդէս այցելած են նաեւ կուսակալ փրոֆ. Կէօքայ, ընկերակցութեամբ Ազգ. Հիւանդանոցի բժշկապետ Տոքթ. Զաքար Դարվերի: Կուսակալը գոհ մնալով, իր տպաւորութիւնները արձանագրած է յուշատետրին մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ 1951ին Ստալինեան մրցանակի արժանացած են հետեւեալ Հայերը :—

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ. — Աշոտ Տիգրանի Վահրամեան, ՍՍՌՄ. Գիտ. Ակադեմիայի Քիմիական Կաճառի աշխատանոցի վարիչ, Գ. աստիճանի (50000 րուբլի):

ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ. — Նորայր Մարտիրոս Սիսակեան, ՍՍՌՄ Գիտ. Ակադեմիայի կենսաքիմիաբանութեան կաճառի աշխատանոցի վարիչ,— Գ. աստիճանի մրցանակ :

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ.— Դաւիթ Ներսէսի Աթաբէկով Փրոֆ. Մոսկուայի մարզային գիտա - հետազօտական բուժարանային կաճառի վարիչ,— Գ. աստիճանի :

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐՈՒ ԵՒ ԳԻՏԱ - ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ աշխատութեանց մէջ. — Միխայիլ Քրիստափորի Կարապետեանց Մոսկուայի Քիմիքօ-տեխնոլոգիական կաճառի տօցենդ,— Գ. աստիճանի :

ՄԵՔԵՆԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ.— Անդրէն Իսահակի Պօղոսեանց,— Ճանապարհաշինական գործարանի տնօրէն Գ. աստիճանի մրցանակ: Արամ Միսաքի Տէր Պօղոսեան, ճարտարապետ նաւաշինական արդիւնաբերութեան, Գ. աստիճանի :

ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ.— Արտէմ Իվանովիչ Աւագով, մեքենաշինութեան ձեռնարկութեանց շինարարութեան նախարարութեան գիտա-հետազօտական կաճառի աշխատող.— Գ. աստիճ:

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՆԱՑՈՆԵՐՈՒ, — Ալեքսանտր Գաբրիէլի Գաբրիէլեան, ճարտարագետ Ռուբէն Աւետիսի Յովհաննէսեան, Գուրգէն Աւանեսովիչ Ծատուրով, ղեկավար Բ. աստիճանի մրցանակ (100.000 րուբլի), Աստուածատուր Գաբրիէլ Պարոնեան, եւ Սուրէն Խորէնի Կլրիկեան, Գ. աստիճանի :

ԷՆԵՐԿԻԹԻՔԱՅԻ (ելեկտ. ուժ) մէջ.— Տրոֆիմ Գերասիմովիչ Ամբարձումով աշխատանքի ղեկավար, Գ. աստիճանի:

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ մէջ. — Աշոտ Գրիգորի Պօղոսով, Բ. աստիճանի: Գէորգի Հայրապետի Սարգսյեան, Գ. աստիճանի :

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ մէջ.— Աւետիք Լուկիանովիչ Մազումով, Գ. աստիճանի :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ մէջ.— Սիլվա Բարունակի Կապուտիկեան («Իմ հարազատները» բանաստեղծութիւններու ժողովածուի համար) Բ. աստիճանի (50 հազար րուբլի):

ԵՐԿԱՐԱՏԵՒ ՓԱՍՏԱՆԿԱՐԱՅԻՆ (դոկումենտար) շարժանկարի մէջ, Լեւոն Ղազարի Արիստակէսով, Գ. աստիճանի (20.000 րուբլի):

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ մէջ, փոքր ձեւերու ստեղծագործութիւններ.— Աշոտ Մովսէսի Սաթեան, Հայկ. ՍՍՌ վաստակաւոր արուեստագէտ, Գ. աստիճանի մրցանակ (50 հազար րուբլի) :

ՔԱԹԻՆԻ ջարդին (1941) առթիւ քննութիւնները կը շարունակուին մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ, որ այժմ Ֆրանքֆուրթ կը գտնուի : Առջի օր լսուեցաւ լեհ սպայ մը, որ յայտարարեց թէ «Ռուսերը հազարաւոր Լեհեր ջարդեցին այդ անտառին մէջ: Գերման գնդապետ մըն ալ վճռապէս հերքեց Խ. Միութեան այն մեղադրանքը թէ գերմանական վաշտեր ջարդած են աւելի քան 4200 լեհ սպաներ եւ քաղաքային պաշտօնեաներ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Օր. Լօրինկթըն լռեց եւ շիկնեցաւ :

— Կը հասկնամ Օր. Լօրինկթըն, ըսաւ Ֆօնթիւի, գիտնալ ուզածս ալ այդ էր:

Օր. Լօրինկթընի մեկնումէն վերջ, Ֆօնթիւի Մարշըլի հեռաձայնեց :

— Մարշըլ, ըսաւ, Միլըրի կենսագրութեան մէջ փնտռեցէք նաեւ սիրային կապերը: Յայտնի է թէ տկարութիւն ունի կիներու հանդէպ : Այս մասին մանրամասն տեղեկութիւն կ՛ուզեմ :

Յաջորդ օրուընէ սկսեալ Մարշըլ սկսաւ աչքէ անցընել, մինչեւ ամենայետին մանրամասնութիւնները Միլըրի կեանքի: Պանդոկի տնօրէնը 1918էն ետք յաճախ ճամբորդած էր, եւ իր այցելած երկիրներն էին Զուիցերիա, Ֆրանսա, Գերմանիա, Շուէտ, Իտալիա, Ամերիկա :

Ֆօնթիւիի թելադրութեամբ Մարշըլ հետաքրքրուած էր նաեւ Միլըրի ներքին կեանքով: Արդարեւ քննութիւնները ցոյց տուին թէ տնօրէնը հեռու էր պատուաւոր մարդու համբաւ ունենալէ:

Վերջին քան տարիներու ընթացքին իր քարտուղարուհիներէն մին իբրեւ թէ կուրացիի գործողութեան ենթարկուած էր, երկրորդ քարտուղարուհի մը աճապարանքով գործէն բաժնուած էր, երրորդ մը անձնասպանութիւն էր փորձած :

Ուրեմն Միլըր միշտ սիրային կապեր ունեցած էր իր քարտուղարուհիներուն հետ :

Այս մանրամասնութիւնները լսելէ վերջ Ֆօնթիւի ըսաւ .

— Նիւսմըն, իսկոյն ուրիշ գործ մը պիտի գտնէք Միլըրի ներկայ քարտուղարուհիին : Ձեր ընկերներէն մէկուն քով անշուշտ կրնաք պաշտօնի կոչել տալ զայն : Իր բժիշկին հետ կը խօսինք եւ տեղեկագիր մը կ՛առնենք իրմէ, յայտնելով թէ քանի մը ամսուան հանգիստի պէտք ունի: Քարտուղարուհին նամակ մըն ալ պիտի գրէ Միլըրի եւ պիտի ըսէ թէ շատ կը ցաւի այս յանկարծական բաժանումին համար եւ Պ. Միլըր անօգնական չձգելու նպատակով պիտի յանձնարարէ իր ընկերուհին, որ ուրիշ մէկը չէ եթէ ոչ Օնօրինը :

— Ինչպէ՞ս, բայց շատ վտանգաւոր գործ մը կ՛ըլլայ ատիկա, Փափա, ըսի :

— Ոչ, Միլըր չի ճանչնար Օնօրինը :

— Ուրեմն Թատրոնէն պիտի բաժնուի :

— Այո, միաժամանակ երկու գործը չի կրնար տեսնել :

Երբ Օնօրին լսեց մեր որոշումը, նեղացաւ, որովհետեւ շատ կը սիրէր բեմ ելլել եւ ցաւով պիտի բաժնուէր Թատրոնէն: Սակայն իբրեւ Փափա Ֆօնթիւին ամէն բանէ աւելի սիրող բարեկամուհի մը, իսկոյն գործի լծուեցաւ եւ սկսաւ գրել ու փորձեր կատարել իր գրամեքենային վրայ : Ֆօնթիւի մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ 244 թիւ սենեակին հեռաձայնին մասին եւ ըսաւ .

— Հիմա գիտես թէ ինչ պիտի ըլլայ պաշտօնդ : Անշուշտ դուն պիտի գրես իր բոլոր նամակները եւ եթէ անոնց մէջ կասկածելի տողերու հանդիպիս, ինծի լուր պիտի տաս: Ասկէ զատ կ՛ուզեմ անուններն ու հասցէն բոլոր այն անձերուն որոնց հետ կը թղթակցի Միլըր : Եւ անմիջապէս որ սկսի քեզմով հետաքրքրուիլ, ինչ որ վստահ եմ թէ պիտի չուշանայ, ինծի լուր տուր:

Միլըր իր գործերուն մէկ մասը յանձնած էր իր օգնականին որ Ուիտըըն անունով, ըստ երեւոյթին բարի մարդ մըն էր :

Նոյն իրիկունը Մարշըլ մեզի կը հաղորդէր հետեւեալ շանդալից լուրը .

— Պ. Ֆօնթիւի, չեմ գիտեր թէ ինչպէս կ՛ընէք այս գործը, բայց կը շնորհաւորեմ ձեզ : Մանրամասնօրէն քննեցի Միլըրի թղթածրարը : Կասկած չկայ թէ Անգլիացի մըն է: Անգլիացի էն նաեւ իր ծնողները, արդէն եթէ այդպէս չըլլար, 1914ին չէր կրնար մտնել Ինթէլիճընս Սըրվիսի կազմակերպութեան մէջ : Բայց լաւ մտիկ ըրէք զիս. Միլըրի մեծ հայրը Ռուս է ...

— Ռո՞ւս... գոչեց Ֆօնթիւի :

— Այո, ծնած է Էսթոնիոյ մէջ :

— Ուրեմն Ռուս չէ. Էսթոնները եւ Ռուսերը նոյն ցեղին չեն պատկանիր, ըսի: Էսթոնները Ֆինլանտացիներու եւ Հունգարներու ցեղին կը պատկանին: Մօտաւորապէս հարիւր տարի ապրած են Ռուսերու մականին տակ: Բայց կայ աւելի կարեւոր կէտ մը. Հազարաւոր Գերմաններ ապրած են հոն, մինչեւ Հիթլէրի արշաւանքը :

— Վայ սարսափելի, բացագանչեց Ֆօնթիւի :

(Շար.)

նախագահը այս տեսակցութենէն ետք յայտարարեց թէ փոքրաքանակ վաճառման գիներու կրճատումը պիտի ընդհանրանայ, երբ ներկայ մթերքը սպառի եւ նոր ապրանքներ գնեն գործարանատէրներու նոր գիներով :

Տեղեկագրի մը համաձայն, այս տարուան սկիզբէն ի վեր Ֆրանսական գները 20 — 30 % աւելի սուղ են, բաղդատելով շատ մը երկիրներու հետ : Վարչապետը վերջերս յանձնախումբ մը կազմեց, որպէսզի քննէ այս բարձրացման պատճառները : Յանձնախումբը իր տեղեկագիրը պիտի ներկայացնէ յառաջիկայ մայիսին :

✕ Ուրաքանչիւր նախարարութիւն տեղեկագիր մը կազմած է, ծրագրուած խնայողութեանց համար : Եթէ անհամաձայնութիւն ծագի, վարչապետը իրաւարարի դեր պիտի կատարէ : Խորհրդակցութիւններ կը կատարուին, փոխառութեան համար : Նախարարական խորհուրդը երէկ յատկապէս զբաղեցաւ այս խնդիրներով :

✕ Լրագրավաճառներու գործադուլը դադրեցաւ երէկ : Փարիզի 3000 կրպակներէն 80%ը փակուած էին Գչ. օր : («Յառաջ»ի ընթերցողներն ալ գոց գտան ծանօթ կրպակները) : Գաւառի մէջ լրագրավաճառներու հազիւ 50 %ը հետեւած էր գործադուլին : Բանակցութիւններ կը կատարուին, ցեղչի սակը (25 %) պահելու կամ միջին ճամբայ մը գտնելու համար :

✕ Թերթերը երէկ հրատարակեր էին Թունուզի աքսորական վարիչին՝ Պուրկիպայի մէկ նոր նամակը, ուղղուած՝ Երուսաղէմի մեծ միւֆթիին: Այդ նամակին մէջ կ'ըսէր.— «Թունուզի ժողովուրդը պատրաստ է ամենամեծ զոհողութիւններ ընելու՝ Առանցքին յաղթանակին համար»: Այդ առթիւ զինակցութիւն կը խոստանար Հիթլէրի եւ Մուսոլինիի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարութիւնը տեղեկագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն աւելի չարքաշ կեանք մը վարելու պիտի ստիպուին քաղաքացիները, փրկելու համար սթեռլինը: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ «ծաւալուն գործազրկութիւն եւ տնտեսական անձկութիւն կը սպառնան երկրին եւ պէտք է անմիջական զոհողութիւններ ստանձնել »: Տեղեկագիրը կը յանձնարարէ ուժ տալ մեքենական արտադրութեանց եւ արտածումներուն, նորէն կրճատել ներածումները եւն. : — Նախկին ելմտական նախարարը , Սթէֆ. Քրիփս , մեռաւ առջի օր :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահութեան համար պաշտօնապէս իր թեկնածութիւնը դրաւ Թրումընի մտերիմ խորհրդականը, Հէրրիմըն, որ մեծահարուստ ռամկավար մըն է եւ արտակարգ պաշտօններ վարեց վերջին տարիներու ընթացքին: — Պ. Էչիսըն, պիտի հրաժարի արտաքին նախարարութենէն, երբ Մայիսին Եւրոպա գայ եւ վերադառնայ :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ պաշտպանութեան համար մասնաւոր յայտարարութիւն մը պիտի ստորագրեն Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա, որպէսզի ոչ մէկ պետութիւն հրաժարի միացեալ ճակատէն : Անգլիա եւ Մ. Նահանգները յանձն պիտի առնեն պահել իրենց զինուորները եւրոպական ցամաքին վրայ :

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ յաջորդը նշանակելու համար խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Ատլանտեանի զինակիցներուն միջեւ: Միեւնոյն ատեն կը շարունակուին բանակցութիւնները արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, որ տակաւին չէ ճշդած իր վճարելիք բաժինը՝ հասարակաց պաշտպանութեան համար :

ՆԻՍԻ ՄԷՋ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ նախկին ուսուցիչ մը, Շարլ Շարլօ, որ մուրացկանութեամբ կ'ապրէր տարիներէ ի վեր: Վերջերս ձերբակալուած էր եւ 400.000 Ֆրանք գտեր էին վրան: Ուրիշ ատեն մըն ալ 850.000 Ֆր. գտան ոստիկանները...

ՁԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Քազապլանքայէն (Մարոք) Տէր եւ Տիկին Գ. Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Աբիկեան, Պ. Ս. Խանզատեան եւ քրոջ որդին՝ Մելիքեան, Պ. Լեվիթա 1000ական ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչին, փոխան ծաղկեպսակի զինուոր ԵՐՈՒԱՆԴ ՄԱՆԿՈՒՇԵԱՆի եղերական մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով, 24 տարեկան հասակին: Փարիզէն հազիւ 20 օր առաջ հասած էր Մարոք :

Ստանալ « Յառաջ »էն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան կնիքով ազդ մը կը ծանուցանէ թէ ընդհանուր պատերազմի բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին նուիրուած Համազգային Սգատօնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին, «Փըթի Ժուռնալ»ի սրահին մէջ, 21 rue Cadet :

Խօսք պիտի առնեն երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները: Գեղարուեստական բաժին:

✕

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին: Այս շաբաթ ժամը 21ին, Մատուռ դպրոցի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, կը խօսի ընկեր ԳՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

Երգ եւ արտասանութիւն :

Յաջորդ օրը, Կիրակի, հոգեհանգիստ - պատարագ նահատակներու յիշատակին :

✕

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Սգատօնի առթիւ կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, 92 rue d'Aubagne: Կը պատարագէ եւ կը խօսի համայնքին առաջնորդը ՀԱՅՐ ՅՈՎՀ. ՎՐԴ. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ:

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ .Յ. Դ. Պորտոյի Նոր Սերունդի «Նիկոլ Աղբալեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ »խումբի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին :

Կը նախագահէ ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ կը բանախօսէ ԱՀԱՐՈՆ ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ :

Ուղերձներ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ, օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ մեներգներ:

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 16ին, Սընոն, ընկեր - վարականներու ծանօթ սրահին մէջ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 8.30ին Ս. Էլմօնի սրահին մէջ : Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութեանց : Բանախօս՝ ՊԱՏ. ԵՐԷՑԵԱՆ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Հերթական հաւաքոյթը, նուիրուած ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ, տեղի կ'ունենայ այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Le Cadetի վերնայարկը : Խօսք կ'առնեն Հ. ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

Նոր Սերունդի տարեկան Պարահանդէսը

Այս կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ :

Նուագախումբ Ricos Creol Band : Գեղարուեստական բաժին՝ հայկական եւ սպանիական պարեր: Ծոխ պիւֆէ :

Տոմսերը ապահովել՝ դիմելով Նոր Սերունդի անդամներուն : Սեղանները ապահովելու համար դիմել Օր. Շահինեանի, ամէն օր Tru. 92-68:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ .Դ. Մարսէյլի Շրջ կոմիտէի: Այս շաբաթ իրիկուն Bar du Vianduc (Սէն Անթուան) 9էն մինչեւ լոյս : Կը խօսին ընկերներ Տ .ԹԱԴՈՅԵԱՆ և Վ .ՕՇԱԿԱՆ

Երգ, արտասանութիւն :Կը պարեն Հ .Յ .Դ .Նոր Սերունդի պարուհիները : Քրքջալից զաւեշտ մը Հ. Յ .Դ. Կարտանի Նոր Սերունդի կողմէ : Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Ձեր զաւակներն ալ բերէք որպէսզի հայկական ոգիով տոգորուին :

ԶԻՆՈՒՈՐ ԱԼՊԵՐ ՌՈՒՊԵԱՆ կը փնտռէ մայրը, Տիկին Լուիզ Ռուպեան եւ իր ընտանեկան պարագաները: Տեղեկացնել Ա. Նորոյեանի միջոցով, 57 rue Bernard du Bois, Մարսէյլ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՇԱԲԱԹ ժամը 21ին Վռամեան ենթ. :
ԿԻՐԱԿԻ ժամը 3ին Նիկոլ Դուման :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրերով: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ այս հինգշաբթի բոլոր ընկերները: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ.Յ.Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին, 78 րիւ Ռապըլէ, դպրոցին սրահը: Կարեւոր եւ անյետաձգելի օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն՝ ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ .Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի մէջ Մայիս 28 կը տօնուի, 31 Մայիս շաբաթ երեկոյեան, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ .Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի օրը Մայիս 17ին, Լիոն:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Ի պատիւ իր հայրենակից ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի: Այս շաբաթ, ժամը 16.30ին, Hôtel Lutétia: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Վասպուրականցի հայրենակիցները եւ հանրային կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները. — Վարչութիւն

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 25 AVRIL 1952 Ուրբաթ 25 ԱՊՐԻԼ
28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6747-Նոր շրջան թիւ 2158
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՆԹԷՈՆԷՆ ԱՌԱՋ

Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին առթիւ, միշտ կ'արթարթուի նուիրական յանձնառութիւն մը,— Հայկական Պանթէոնի մը մէջ ամփոփել նահատակներուն աճիւնը :

Նոյն բաղձանքը, երբ ականաւոր դէմքեր, հերոսներ կամ խոնարհ ռազմիկներ իրենց աչքերը կը փակեն օտարութեան մէջ :

Տարրական պարտականութիւններ՝ երկուքն ալ: Ոեւէ ժողովուրդի համար :

Ամէնէն բախտաւոր ազգերն ալ հսկայական յիշատակարաններ կը կանգնեն, որպէսզի ապագայ սերունդները ներշնչուին ազգային փառքերէն եւ անցեալ պատմութենէն :

Ֆրանսան ունի պատմական Պանթէոնը : Անգլիան՝ Ուէսթմինսթըրի աբբայարանը : Ուրիշներ՝ իրենց կարգին :

« Աշխարհի ամէնէն ժողովրդավար պետութիւնը », Խ. Միութիւն, համաշխարհային երկրպագութեան խորանի մը վերածեր է Լենինի դամբարանը :

Ի՞նչ ունի մեր ճղակտոր ժողովուրդը, իր ներկայ հայրենիքին մէջ, իբրեւ խորհրդանշան երախտագիտութեան եւ ներշնչումի :

Ոչ իսկ համեստ դամբարան մը, ի յիշատակ իր անհամար զոհերուն եւ մեծ զաւակներուն (առանց խտրութեան) :

Լենինն ու Ստալինը հսկայական արձաններ ունին Երեւանի մէջ ալ :

Վերջինը՝ երեսուն մեթր բարձրութեամբ, բացումէն ի վեր փառաբանութեան տաղեր հիւսել կուտայ խորհրդահայ բանաստեղծներուն :

Ինչպէս այդ բանաստեղծները, նոյնպէս օրուան վարիչները կրնայի՞ն յիշեցնել թէ՝ Հայրենիքը շատ աւելի նուիրական, մարդկային պարտականութիւններ ունի իր իսկ ժողովուրդին հանդէպ: Անոր աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու ջարդուփշուր ոսկորներուն հանդէպ ...

Այո, նուիրական է տարագիր բազմութեանց բաղձանքը.— Պանթէոն մը՝ հայրենի հողին վրայ, իբրեւ յաւիտենական յիշատակարան :

Դժբախտաբար ժամանակի հետ կապուած է այս բաղձանքին իրականացումը:

Երեսուն այսքան տարի անցած է արդէն, եւ տակաւին ուրիշ տասնեակ տարիներ ալ կրնան թաւալիլ, առանց յուսատու հեռանկարի մը :

Բազկատարած պիտի աղօթե՞նք, մինչեւ այդ ցանկալի օրը :

Մինչեւ ազատ եւ ամբողջական հայրենիքի մը իրականացումը, հետեւաբար եւ Պանթէոնի մը հաստատումը, չկա՞ն ուրիշ գործնական միջոցներ, մեր պարտքը կատարելու:

Հեռաւորին, փառաւորին ձգտելով, ինչո՞ւ մոռնալ կամ անտեսել անմիջականը եւ կարելին :

Տարագիր բազմութիւնները շինարար, տեւական ձեռնարկներու կը կարօտին, կանգուն մնալու համար:

Որքան ամուր խարիսխներ, նեցուկներ ստեղծենք, այնքան երկար կրնան դիմանալ անոնք :

Քանի որ մեր հասողութենէն վեր է հայրենիք փոխադրել եւ Պանթէոնի մը մէջ տեղաւորել զոհերուն աճիւնը, փորձենք ուրիշ ձեւերով յաւերժացնել անոնց յիշատակը :

Կ'ըսեն թէ մեռելներու յիշատակը շատ աւելի զօրաւոր է իբրեւ ներշնչարան, քան ողջերուն ոսկերոտ ճարտասանութիւնը :

Ո՞վ չունեցաւ մօտաւոր կամ հեռաւոր մեռել մը, Հայաջինջ Սարսափներու ընթացքին :

Անոնք որ ողջ մնացին եւ տիրական դիրքեր կը գրաւեն այսօր, ո՞ր օրուան կը սպասեն, կենդանի յիշատակարան մը կանգնելու համար իրենց նահատակ հարազատներու յիշատակին :

Ո՞ր մէկ անմիջական պահանջը յիշեցնէինք, որպէսզի ցնցուէին:

Ծրագի՞րն է որ կը պակսի, թէ խորհուրդը ...

Բախտաւորներ, ունեւորներ, բարեհաճեցէք աչք մը նետել դէպի Միջին Արեւելք, այս անմոռանալի տարեդարձին առթիւ :

Ձեր գանձերն ալ դատապարտուած են փոշիանալու ձեզի հետ, եթէ իմաստութիւնը չունենաք բաժին հանելու հանրօգուտ ձեռնարկի մը :

Շ.

ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ ԱՐՀԱՒԻՐՔԻ ՕՐԵՐԷՆ

(Հատուած մը «Դանթէական Առասպել»էն)

Եւ ահա մի օր տաժանքոտ ճամբից
Յոգնած ու դադրած հանգիստի համար,
Մենք մտանք Մեռած Քաղաքի շէմքից
Մեռած քաղաքի փողոցները մառ :
Սարսափն էր սահում մեր մռայլ դէմքից,
Ու տենդում էր մեր սիրտը դիւահար :

Մեռած Քաղաքում ոչ մի մարդ չկար,
Եւ ամայացած շէնքերը աւեր,
Մութ, մահատեսիլ, կոյրերի նման
Փորած աչքերով նայում էին վեր :
Եւ չէին կարող նրանց յանդիման
Գտնին չնայել հայեացքները մեր :

Չգիտեմ ինչու — մենք մտանք մի տուն,
Անարեւ, անբիբ աչքերի նման
Նայում էին մեզ կասկածով անքուն
Պատուհանների խոռոչները լայն :
Շէմքի մօտ ընկած էր զարկած կտուն.
Այն ո՞վ էր արդեօք սպաննել նրան :

... Եւ մենք այդ գիշեր մնացինք այդտեղ՝
Մեռած Քաղաքի աւեր շէնքերում
Ամբոխուել էին տեսիլներն ահեղ,
Խեղերի նման ցատկում ու պարում,
Ու դառնում էին մեռելներ մի տեղ՝
Սատանայական տենդոտ շուրջպարում :

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

Ֆրանսայի ներքին կեանքը

Վարչապետը առջի օր նիստի հրաւիրեց կարգ մը նախարարներ եւ տնտեսական մասնագէտները, քննելու համար գիներու կրճատման խնդիրը: Նկատելով որ միայն յորդորները եւ համոզկեր միջոցները բաւական չեն գիները իջեցնելու, վարչապետը կը խորհի աւելի վճռական ձեռնարկ մը կատարել :

Կառավարութեան ուշադրութիւնը մասնաւորապէս գրաւած է միսի, պտուղներու եւ բանջարեղէններու սղութիւնը :

Չորեքշաբթի օր որոշուեցաւ 94 ֆրանքէն 50 ֆրանքի իջեցնել խոզեղէնի տուրքը, այսինքն 44 ֆրանք զեղչել: Վարչապետը ուղղակի դիմում պիտի կատարէ նաեւ առեւտր. միջնորդներուն, որոնք պատասխանատու կը համարուին ապրուստի սղութեան, բոլոր ճակատներուն վրայ: Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ անոնց շահը 18—25 % աւելցած է մէկ տարուան ընթացքին: Այս պարագան զգալի է մանաւանդ մսեղէնի հրապարակին վրայ: Կառավարութիւնը կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ երկուշաբթի կամ երեքշաբթի :

X Ցոյցերը կը շարունակուին Թունուզի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: Մարզպանը երէկ պիտի ընդունուէր պէյին կողմէ, խորհրդակցելու համար ծրագրուած բարենորոգումներու մասին :

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, պատասխանելով հարցումի մը, արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ Թունուզի խնդիրը «միայն Ֆրանսայի վերաբերեալ գործ մըն է, համաձայն ֆրանքեւթունուզեան դաշնագրին»: Անգլիացի նախարարի մը կողմէ կատարուած քննութեան համաձայն, միջազգային միջամտութիւն մը «պատճառ պիտի դառնայ արիւնահեղութեան, մէկ անգամէն անկարելի դարձնելով որեւէ համաձայնութիւն»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ծանրապէս հիւանդացած է Լիզպոնայի մէջ, կը գրեն Լոնտոնի թերթերը :

ՍՊԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը արտակարգ ընդունելութեան մը արժանացաւ Գահիրէի մէջ : Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Եգիպտոս, ինչպէս եւ արաբական միւս պետութիւնները մեծ արդիւնքներ կը սպասեն սպանիական պատուիրակութեան այցելութենէն, Միջին Արեւելքի եւ Միջերկրականի վերաբերեալ խնդիրներ կարգադրելու համար :

Նոր առաջարկներ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Անգլեւսաքսոն մամուլը կը հաստատէ թէ Մ. Նահանգները եւ արեւմտեան պետութիւնները նոր ծրագիրներ կ'որոճան, ամրապնդելու համար Եւրոպայի պաշտպանութիւնը: Այդ ծրագիրներուն գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ թոյլ չտալ որ Եւրոպայի պաշտպանութեան ճակատը կազմալուծուի, այս կամ այն անդամին հրաժարումով :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը եւս առջի օր հաստատելով այս պարագան, մերժեց մանրամասնութիւններ տալ. բայց Փարիզի մէջ կը հաւաստեն թէ ամերիկեան եւ անգլիական կառավարութիւնները հանդիսաւոր յայտարարութիւններ պիտի ընեն, հետեւեալ իմաստով.— Եթէ ոեւէ ազգ հեռանայ Եւրոպայի պաշտպանութեան ճակատէն, իր այդ քայլը պիտի համարուի թշնամական արարք մը Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ, ինչպէս եւ միւս անդամակիցներուն հանդէպ: Այդ պարագային, պիտի վերաքննուի հրաժարեալ ազգին հանդէպ հաստատուած բարեկամութեան եւ զինակցութեան քաղաքականութիւնը: Գերմանիան յատկապէս պիտի չյիշուի յայտարարութեան մէջ, բայց այս նոր առաջարկին գլխաւոր նպատակն է փարատել Ֆրանսայի մտավախութիւնները: Ցայտնի է որ Փարիզի մէջ միշտ այն կասկածն ունին թէ Գերմանիան կրնայ օր մը փոխել իր քաղաքականութիւնը՝ ի վնաս արեւմտեան ճակատին :

Պ. Էչիսըն հաստատեց թէ այս խնդիրը քննուած է Մ. Նահանգներու ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբին կողմէ եւ անգամ մը որ համաձայնութիւն գոյանայ առաջարկներու փոխանակութեան մասին, անհրաժեշտ փոփոխութիւնները պիտի կատարուին Ատլանտեանի ճակատին մէջ:

Տեղական թերթերը կը հաւաստեն թէ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի մինչեւ այս շաբթու վերջը: Այս առթիւ դիտել կուտան թէ առաջադրուած անգլեւամերիկեան երաշխաւորութիւնը չընծայեր այն ապահովութիւնը զոր էական կը նկատէ Ֆրանսայի խորհրդարանը: Կարգ մը թերթեր կը բացատրեն թէ ծրագրուած երաշխիքը «չափազանց տկար է, վասնզի Ամերիկան եւ Անգլիան ազատ կը ձգէ իրենց զօրքը քաշելու Գերմանիայէն, երբ որ յարմար դատեն»:

X Լորտ Ալեքսանդր, Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նոր նախարարը, կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Լորտերու ժողովին մէջ: Բացատրեց թէ ինք համոզուած չէ որ հաւանական թշնամիները բաւական զօրաւոր են, ասպարէզ կարդալու համար Մեծն Բրիտանիոյ եւ իր դաշնակիցներուն, մահացու ճակատամարտով մը: «Եթէ երրորդ աշխարհամարտ մը նուազ հաւանական է այսօր քան մէկ տարի առաջ, պատճառը այն է որ մենք եւ մեր դաշնակիցները ձեռնարկած ենք կարգի դնելու մեր պաշտպանութեան միջոցները եւ կազմակերպելու մեր ահագին ուժերը՝ դիմադրելու համար նախայարձակման »:

Բայց եւ այնպէս, Լորտը խոստովանեցաւ թէ «մերձաւորապէս այսպէս ըլլալէ առաջ, անձկութեան թիւ թելադրեց ամրապնդել ազգային միութիւնը եւ զարկ տալ ռազմական արտադրութեան: Անգլիոյ աշխատաւոր դասուն 8 %ը պիտի գործածուի ազգ. պաշտպանութեան, մէկ ուրիշ աւելի քան 850.000 այրեր եւ կիներ՝ զինեալ ուժերուն մէջ: Մեծն Բրիտանիա Եւրոպայի պաշտպանութեան պիտի օգնէ մասնաւորապէս օդանաւային ճակատին վրայ :

Ֆրանքօ-գերմանական վէճը

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ ՏԵՂԻ ՏԱԼ ՍԱՐԻ ԽՆԴՐԻՆ ՄԷՋ

Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը ապրիլ 23ին բանաձեւ մը քուէարկեց, 135ի դէմ 191 ձայնով եւ ութ ձեռնպահութեամբ, Սարի հարցին քննութեան առթիւ: Բանաձեւը կը յայտարարէ.—

1.— Միջազգային օրէնքով, Սարի շրջանը գերմանական հող է : 2.— Այնտեղ հաստատուած են պայմաններ՝ առանց օրինաւոր հիմքերու եւ հակառակ ժողովուրդներու ինքնորոշման սկզբունքին : 3.— Կարելի չէ երկրամասի մը ճակատագիրը վճռել օրինաւորապէս առանց Գերմանիոյ համաձայնութեան :

Բանաձեւը կը պահանջէ նաեւ « Սարի բնակիչները փրկել ահուսարսափէն »:

Բանաձեւին քուէարկութենէն առաջ, վարչապետը, Տօքթ. Ատընաուըր ճառ մը խօսելով, հերքեց այն յայտարարութիւնը թէ ինք փաստօրէն ճանչցած է Սարի կառավարութիւնը. Պ. Ռ. Շումանի հետ կատարած խօսակցութեանց առթեն : «Երբեք չհամաձայնեցանք թէ Սարի կառավարութեան ներկայացուցիչները իրաւունք ունին քուէ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սպանդը, գազանութիւնը, բարբարոսութիւնը, դարերու ընթացքին, արիւնոտած են մարդկութեան պատմութիւնը: Այսօր ալ քաղաքակրթութիւնը չի կրնար խափանել այն հրէշային ոճիրները զորս մարդը կը գործէ իր նմաններուն հանդէպ: Աւելին: Քաղաքակրթութեան ներկայիս տրամադրած նոր միջոցները աւելի կը դիւրացնեն մարդկային բարբարոս բնազդներու ծագումը :

Այս դարուկէսին , երկրագունդի վրայ կը գործուին անթիւ անարդարութիւններ: Կան շրջաններ որոնք դժոխքի վերածուած են եւ ուր անմեղ մարդիկ եւ ժողովուրդներ կը տառապին, կը զոհուին տակաւին:

Տեսանք վերջին պատերազմին գործուած անասելի բարբարոսութիւնները : Ցամքած են խիղճի, գութի, մարդասիրութեան զգացումները : Եւ սակայն, երեսունըեօթը տարի վերջն ալ այն քստմնելի Թուականէն ուր հայ ժողովուրդը, անգամ մը եւս, խաչը բարձրացաւ, Հայաջինջ Սարսափները իրենց գործադրութեան եղանակով եւ խորութեամբ ժամանակակից պատմութեան ամէնէն զարհուրելի էջը կը կազմեն :

1915 Ապրիլ 11-24ը աննախընթաց տառապանքներու, հաւաքական մարտիրոսութեան թուական մըն է, որ նուիրական արիւնով արձանագրուեցաւ ստեղծագործ ու բազմաչարչար ժողովուրդի մը պատմութեան մէջ: Իսկ յաւիտենական անպատուութիւնը պիտի մնայ վայրագ, արիւնարբու դահիճներուն :

Կրկին վշտաբեկ հայութիւնը կ'ոգեկոչէ յիշատակը աւելի քան մէկ միլիոն մարտիրոսներուն:

Ան կ'ողբայ կորուստը իր մշակոյթի արժէքաւոր դէմքերուն, հայաշունչ գրագէտներուն, բանաստեղծներուն, փիլիսոփաներուն, հրապարակագիրներուն, ամբողջ մտաւորականութեան մը, որու ստեղծագործութիւնները պայծառ փարոսի մը վերածած էին մասնաւորապէս Պոլիսը :

Անդարմանելի կսկիծով կը մտաբերէ եղերական վախճանը բոլոր այն ազգային գործիչներուն, որոնք իբրեւ իտէալ ընդունած էին հայ ժողովուրդի ազատութիւնը , ինչպէս եւ տարաբախտ ճակատագիրը անհամար կրօնականներուն:

Կ'արտասուէ յիշելով բիւրաւոր անանուն նահատակներու գողգոթան :

Հայաջինջ Սարսափները յուզումի, զայրոյթի, յարգանքի եւ հպարտութեան զգացումներ կ'արթնցնեն հայութեան սրտին մէջ :

Յուզումը կը պատէ անոր ոգին երբ կ'երեւակայէ Անատոլուի անապատներու եւ կիրճերու մէջ, անծայրածիր ճանապարհներու վրայ, Տէր Զօրի դժոխքին մէջ կատարուած անասելի նախճիրը, որու սարսռելի նկարագրութիւնըՏանթէի գրիչն իսկ պիտի չկրնար յղանալ :

Հայ ժողովուրդը երբեք պիտի չմոռնայ ահն ու սարսափը մամիկներուն, մանկամարդ կիներուն, տանջանքները հայ տղամարդոց: Եւ մանաւանդ սրտաճմլիկ ճակատագիրը նորածին անմեղ մանուկներուն, զորս անխնայ գլորեցին ծովերու եւ գետերու մէջ :

Զայրոյթը կ'ալեկոծէ հայ հոգին, երբ կը յիշէ թէ Ոճիրը մնաց անպատիժ: Լռեց միջազգային իրաւագիտութիւնը եւ ոչ ոք համարձակեցաւ օրէնք մը բանաձեւել ցեղասպանութեան մասին :

Սակայն ամէնէն ծանր պատիժը նպատակին չհասնիլն է: Դահիճները չյաջողեցան իրագործել իրենց հիմնական ծրագիրը,— հայ ժողովուրդի ամբողջական , արմատական բնաջնջումը :

Չփոշիացաւ հայութիւնը: Պահ մը միայն ուժաթափ եղաւ: Խաչելութենէն վերջ, Քրիստոսի պէս, յարութիւն առաւ: Ապրիլեան Եղեռնին ան կրցաւ պատասխանել Սարտարապատի եւ Բաշ Աբարանի յաղթական թնդանօթներու որոտումով : Ջնջուած չէ մեր Դատը: Կ'ապրի մեր ժողովուրդը ու կը ծաղկի մեր մշակոյթը :

Կամակատար, վիզը ծուռ ժողովուրդ մը չենք երբեք: Եթէ այդպիսին ըլլայինք, այսօր գոյութիւն իսկ պիտի չունենայինք:

Նոյն իսկ համատարած թշուառութեան մէջ, երբ Հայը զգաց որ կրնար դիմադրել, կարծես վերապրեցաւ իր մէջ Սասունցի Դաւիթներու, Վարդաններու, Ղարաբաղի Մելիքներու ոգին ու Վանի, Շապին Գարահիսարի, Սասունի, Մուշի , Ուրֆայի եւ Մուսա Տաղի հերոսամարտները մեր պատմութիւնը ճոխացուցին դիւցազներգական նոր դրուագներով: Հայկական բազուկը յաճախ փշրած է շատ աւելի հզօր եւ կազմակերպուած ուժեր, Աւարայրէն մինչեւ Արարատեան դաշտը: Ահա փառքն ու պատիւը այդ հերոսամարտներու ընթացքին առնաբար կռուող Հային :

Հանդիսաւոր յարգանքի արտայայտութիւնը մեր նահատակներուն հանդէպ, ամէն տարի, նուիրական պարտականութիւն մըն է, զոր կը կատարենք երախտագիտութեամբ եւ հպարտութեամբ:

Նոր Սերունդի Օր

Մարսիլիա, 12 Ապրիլ: Գարունն իր անման պերճանքով փոխադրուած կը թուէր Ալհամպրայի սրահէն ներս: Սրահը կը ժպտէր՝ գոյնզգոյն լոյսերու եւ ծաղիկներու ծովի մը մէջ, իսկ եռագոյնը, մայրական սիրով կը պարուրէր իր սիրասուն զաւկները: Ժպիտ կայ հոգիներուն եւ աչքերու խորը :

Գոհունակութեամբ կը լեցուի հոգիդ երբ կը նշմարես թէ ինչպէս շուրջդ ամէն ոք, աղջիկ ու տղայ, լծուած է մեղուաջան աշխատանքի՝ լուրջ կարգապահութեամբ : Յոյսիդ ծաղիկները կը բացուին, —ինչպէս սրահին ծաղիկները — եւ հաւատքդ թեւ կ'առնէ ... Օրն է Նոր Սերունդի, օր՝ խնդութեան, նոր խոստումներու եւ նոր առաջադրութեանց :

Կ'առաջնորդուիմ սեղան մը որուն վրայ կայ զմայլելի համադրութիւն մը, բուրումնաւէտ, անանուն ծաղիկներու: Բոպէ մը առանձին եմ եւ կը մտածեմ .— այս սիրուն ծաղիկներուն մէջ իսկ չէ՞ բնութեան ստեղծագործ ուժին խորհուրդը : Եւ շուրջս չէ՞ նաեւ ուրիշ համադրութիւն մը բանաւոր ծաղիկներու, շէնշող, աշխոյժ ու կենսախայտ —ստեղծագործ ուժը արու ժողովուրդի մը:

Նոր Սերունդ... Ի՜նչ վճիտ աղբիւր յոյսի , ներշնչման եւ կեանքի, ան է որ կոչուած է վառ պահելու մեր ջահը եւ զայն փոխանցելու գալիք սերունդներուն :

Թեւ առէք եռանդաբորբ՝ «Մշակ բանուոր , ինչպէս աղբէր...»: Ու սրահը, յարգալից, ոտքի է: Տիգրան Թաղոյեան, յանուն Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, քանի մը խօսքով հրաւիրեց Նոր սերունդը պինդ կառչիլ հայրենասիրութեան գաղափարին եւ դուրգուրալ՝ ցեղային արժէքներուն եւ մայրենի լեզուին վրայ: Նոր Սերունդի ԼաՄիոթայի աղջիկներու պարախումբին գեղջկական պարերը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին :

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, որդի Օշական — յանուն Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան, ջերմ ծափերու մէջ: Վահէ Օշական ինքնուրոյն ոճ եւ դատում ունի իր տաղանդաւոր հայրիկին պէս որ չէր գիտեր խնայել: Ինչ փոյթ թէ իր իմաստասիրական խոկումները կը կապտեն բանախօսին թեւերը որ անհրաժեշտ տիրելու համար զանգուածներու հոգիին : Անհրաժեշտ չէ սակայն, պզտիկ երեւոյթներու շուրջ իր բուռն կեցուածքը, մաքուր գաղափարականի իր խոյանքը թող ընթանայ անշեղ՝ նպատակին: Բայց իր անկեղծութիւնը, խոնարհութիւնն ու գաղափարական բարձրութիւնը յաջողութեան մեծագոյն երաշխիքն են: Վահէ Օշական մէկն է անտարակոյս, Նոր Սերունդի ամէնէն խոստմնալից ուժերէն, եւ իր մեծատաղանդ հայրիկն արդէն կիսով չափ հարթած է ճամբան :

Բանախօսը յայտնեց յուզումով մը թէ «Մարսիլիոյ Նոր Սերունդը հետզհետէ կը դառնայ ծանրութեան կեդրոն մը: Արդար դրուատիքի արժանի է Նոր Սերունդը »: Եւ խիզախ շեշտով մը յարեց .— « Մենք կանք մեր բոլոր արժանիքներովն ու թերութիւններովը, միշտ պատրաստ՝ ասպարէզ նետուելու : Արդար է մեր Դատը ,վասն զի Դատն է տառապող ժողովուրդի մը: Հզօր է բարոյական ուժին արժէքը եւ մենք ունինք զայն : Նոր սերունդը պէտք է ճանչնայ հայ ժողովուրդն ու անոր հոգին: Մենք իրաւունք չունինք երջանկութեան ձգտելու՝ քանի չէ լուծուած հայ ժողովուրդի արդար դատը, անոր վերջնական ազատագրութեան հարցը»:(Բուռն ծափեր):

× Մեր տղաքը շատ մը հնարամիտ անակնկալներու առջեւ դրին հանդիսականները:

Գեղեցիկ անակնկալ մը եղաւ նոյնպէս ներկայութիւնը Հ. Ներսէս Ակինեանի — Մխիթարեան վաստակաւոր մշակին — որ սիրայօժար բեմ բարձրացաւ, եւ իր քանի մը խօսքն ըրաւ երիտասարդական աւիւնով .—

« Որպիսի ոգեւորութիւն կը ներշնչէ ինծի Նոր սերունդը... Հայուն փառաւոր անցեալը հպարտութեամբ պէտք է լեցնէ զձեզ, պահեցէք անոր հմայքը ձեր սրտին եւ զգացումներուն մէջ եւ դուրգուրացէքՀայուն աւանդութիւններուն վրայ: Հայրենիքէն հեռու, այս կլանող միջավայրին մէջ պէտք է պահել Հայ Ոգին : Իւրացուցէք եւրոպական նորագոյն գրականութիւնը, գիտութիւն ու արուեստ եւ անով պայծառացուցէք մեր մշակոյթը՝ օր մը միասին Հայրենիք տանելու համար:

« Մի՛ համոզուիք թէ պիտի մեռնիք, այլ՝ համոզուեցէ՛ք թէ պիտի ապրիք »: (Բուռն ծափեր) :

Սիրելի տղաք, թող ձերն ըլլան խնդութիւնն ու ազնուական վայելքը, բայց առաւելապէս ձերն ըլլան մեր աստուածաշունչ բարբառին գիտութիւնը, գաղափարական բարձրութիւնը եւ անխառն նուիրումը որոնց պէտք ունիք ձեր տաժանագին եւ փշոտ առաքելութեան մէջ՝ Հայ ժողովուրդին փրկութեան համար :

ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔ

1915ի Հայկական ջարդերու յիշատակը

ԽՄԲ.— Մեր փրանսացի բարեկամուհին, ընկերուհի Օտէթ Միքայէլեան, այս գրութիւնը հրատարակած է Կրընոպլի **Le Dauphiné Libéré** օրաթերթին մէջ (21 Ապրիլ).—

Քանի մը օրէ ի վեր Փարիզի մեծ օրաթերթը, «Յառաջ» կը յայտարարէ Ֆրանսայի մեծ քաղաքներուն մէջ հայ ժողովուրդի ամէնէն մեծ սուգին յիշատակի տօնակատարութիւնը : 37 տարիներ անցեր են , եւ տակաւին այսօր յուզումով կը յիշեն Հայերը ահաւոր ողբերգութիւնը որ ապրեցան 1915ին եւ ի մասնաւորի նոյն տարուան Ապրիլ 11-24ին: Մէկ միլիոնէ աւելի կորուստ ունեցան , եւ մեծ մասը իրենց մտաւորականներէն, որոնց մէջ էին Դանիէլ Վարուժան, Գրիգոր Զօհրապ, անդամ օսմանեան խորհրդարանի, տաղանդաւոր հռետոր եւ գրագէտ: Վռամեանը, հրապարակագիր, յեղափոխական շարժման կազմակերպիչը , անդամ Օսմանեան խորհրդարանի :

Հայ ժողովուրդը, որուն համար կը սկսէր բացուիլ լուսաւոր հորիզոն մը, վիրաւորուեցաւ մարմնէն եւ զարնուեցաւ մտքէն: Մարդիկ չեն զգար թէ որքա՜ն ծանր եւ ճակատագրական եղաւ հայ ժողովուրդին համար, կորուստը անոնց որոնք կը ներկայացնէին գիտակցութիւնը եւ ապրելու կամքը հայ ժողովուրդին: Շատ երկար պիտի ըլլար թուել մէկիկ մէկիկ բոլոր գրագէտները, գիտունները, արուեստագէտները որոնք 1914 — 1918ի պատերազմի նախօրեակին աննախընթաց թռիչք մը կուտային հայ մշակութային շարժումին, որ կը զարգանար մէկ դարէ ի վեր :

Երիտասարդ սերունդը չի կրնար երեւակայել թէ յարատեւ աշխատանքի եւ զոհողութեան ինչ կեանք մը եղաւ անոնցը, ամբողջովին նուիրուած հայկական դատին: Ամէնէն եղերականը այն բարբարոսութիւնը չէ որով անհետացան անոնք, այլ այն իրողութիւնը որ անոնք կոտորուեցան նախքան իրականացնելը ինչ որ հայ ժողովուրդը կը սպասէր իրենցմէ, իրենց պատմութեան գերագոյն մէկ պահուն: Այս մարդիկը որ տարիներէ ի վեր կը պայքարէին զանազան ձեւերով իրենց ժողովուրդին ազատագրութեան համար, կ'անհետանային երբ կ'իրականանար այս ազատագրութիւնը: Կը թուէր թէ իրենց գործը պիտի մեռնէր իրենց հետ: Եւ իրենց զոհողութիւնը պիտի մնար առանց արդիւնքի : Դաժան պիտի ըլլար անոնց այս ճակատագիրը: Անոնց յաջորդներուն գործը պիտի ըլլար փրկել զանոնք այս երկրորդ մահէն շարունակելով անոնց կիսատ մնացած գործը , օգտագործելով անոնց փորձառութիւնը , զօրանալով անոնց օրինակով: Այնքան մարտիրոսներու զոհողութիւնը պարապ պիտի չանցնի, որովհետեւ մասնաւոր շնորհ մը չէ որ կ'ուզէ ձեռքէ հայ ժողովուրդը, այլ իր ազատութեան համար թափուած արեան հեղեղներով նուիրագործուած իրաւունքը :

ՕՏԻԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Գիտենք որ անոնք մերժեցին ուրանալ ազգութիւն ու հաւատք եւ նախընտրեցին զոհուիլ, արհամարհելով մահը:

Անոնք պատգամ մը ձգեցին մեզի.— Մոռնալ առօրեայ վէճերը եւ անհատական շահերէն վեր դասել մեր ժողովուրդի յարատեւութեան պահանջը :

Պատգամ մը ձգեց 1915ի նահատակ երիտասարդութիւնը իրմէ վերջ եկող երիտասարդ սերունդներուն,— ունենալ ազգային բարձր գիտակցութիւն եւ հպարտութիւն, ծառայել մեր ժողովուրդին, անոր հարազատ շահերուն իրագործման:

Երբ լսենք այդ պատգամը, այն ժամանակ միայն կը հանդչին նահատակներու ոգիները: Այլապէս, երկրորդ անգամ, ու մեր ձեռքով, նահատակուած պիտի ըլլան անոնք :

Անհամար մեռելները չունին ոչ շիրիմ, ոչ ալ յուշարձան մը հայրենի հողերուն վրայ, որպէսզի ազատ հայութիւնը ծնրադիր խոնարհէր անոնց առջեւ: Սակայն մենք հաւատքը ունինք խորունկ ու անսասան, թէ օր մը, այն վայրերուն մէջ ուր անոնք մարտիրոսացան, պիտի բարձրանայ իրենց նուիրուած յիշատակարան մը, զոր ամէն տարի , հայ սերունդներ պիտի զարդարեն Հայաստան երկրի բուրումնաւէտ վարդերով ու մեր դաշտերէն քաղուած անթառամ ծաղիկներով:

Յիշենք միշտ, երիտասարդ ընկերներ,

« Որ շէն ու քաղաք, որ սար ու հովիտ, ծովից մինչեւ ծով ,

« Մարած են, մեռած, փռուած ու ցրուած հազար հազարով »:

Ե. Ս. ՅՈՎԻԿ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի 25 մասնաճիւղերուն փառաւոր մարզահանդէսը

2500 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ, 25.000 ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

ՀԱԼԷՊ, 15 Ապրիլ .— Զատկի Շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը, Հալէպի հայութիւնը կրկին անգամ ապրեցաւ պատմական եւ անմոռանալի օրեր: Հ. Մ. Ը. Մ.ի 26րդ միջմասնաճիւղային մրցումները, մասնակցող մասնաճիւղերու թիւով ինչպէս նաեւ մրցումներուն հանդիսատես բազմահազար ներկաներով նոր մրցանիշ մը հաստատեցին: Ուրբաթ օրուընէ սկսեալ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մասնաճիւղերը կը սկսէին հասնիլ Հալէպ: Մարզիկներուն եւ սկաուտներուն կ'ընկերանային մեծ թիւով հանդիսականներ, որոնք կու գային հաղորդուիլ Հ.Մ.Ը.Մ.ի խրախճանքներով:

Շաբաթ երեկոյ, արդէն Հալէպ հասած էին բոլոր մասնաճիւղերը: Անվարան կարելի է յայտարարել որ Հալէպի մեծ ու փոքր բոլոր պանդոկները խճողուած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ականներով, իսկ մի քանի հազարի հասնող ուրիշներ՝ հիւրասիրուած էին, Հալէպահայ ընտանիքներու կողմէ:

Շաբաթ առաւօտ սկսան զտումի մրցումները, Հալէպի չորս դաշտերուն վրայ: Հայուն կազմակերպական ոգիին պատիւ բերող այս վիթխարի ձեռնարկը, շարունակուեցաւ մինչեւ Երկուշաբթի՝ մեծ կանոնաւորութեամբ, շնորհիւ այս առիթով գործի լծուած հարիւրաւոր Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու ջանքերուն:

Զտումի բոլոր մրցումները աւարտած ըլլալով՝ Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ քաղաքապետարանի հսկայ մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցան առաջին եւ երկրորդ դասի վերջին մրցումները եւ պատմական շքերթը: Կէսօրուան ժամը 12էն սկսեալ, մարդկային ալիք մը կը խուժէր դէպի քաղաքապետարանի դաշտը: Այս խուժումը իր գագաթնակէտին հասաւ ժամը 3ին, անկարելի դարձնելով ազատ երթեւեկը մարզադաշտի դռներուն առջեւ: Շնորհիւ ոստիկանութեան ու սկաուտներու հսկողութեան եւ աչալրջութեան՝ ոչ մէկ անախորժ դէպք պատահեցաւ մուտքի դռներուն առջեւ: Ժամը 3.30ին՝ քաղաքապետարանի հսկայ մարզադաշտին վրայ, քսանըհինգէն երեսուն հազարի հասնող բազմութիւն մը տեղ գրաւած էր ընդարձակ «Թրիպիւն»ին մէջ, իսկ բազմահազար ուրիշներ ոտքի կը մնային դաշտի ծայրամասերուն մէջ:

Ժամը 4ին՝ մարզադաշտ հասաւ, Հալէպի առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոս եւ ընդունուեցաւ բազմահազար հանդիսականներու բուռն ծափերով: Ժամը 4.30ին՝ իր շքախումբով հասաւ, Հալէպի նահանգապետը, Հանի պէյ Բայէս, որուն կ'ընկերանային ոստիկանութեան տնօրէն հազարապետ Մուսթաֆա Քուտսի, Հալէպի զինուորական հրամանատարը, մամուլի տնօրէնը ինչպէս նաեւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ եւ զինուորականներ: Հանդիսականները՝ բուռն ծափերով ողջունեցին հիւրերը: Սուրիական քայլերգէն վերջ՝ նահանգապետը եւ իր հետեւորդները առաջնորդուեցան պատուոյ «Թրիպիւն»ը, ուր տեղ գրաւած էին նաեւ՝ բարձրաստիճան զինուորականներ, մամուլի ներկայացուցիչներ, օտար երկրորդական վարժարաններու տնօրէններ, մարզական միութեանց եւ «Ֆէտէրասիոն»ի ներկայացուցիչները:

Ժամը 5.30ին՝ սկսաւ փառաշուք շքերթը, առաջնորդութեամբ Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի սկաուտական նուագախումբին: Մօտ 2500 սկաուտներ, գայլիկներ, արծուիկներ, մարզիկներ եւ արենոյշներ՝ մեծ կանոնաւորութեամբ թափօր կազմեցին բազմահազար հանդիսականներու առջեւ, արժանանալով անոնց համակրական խելայեղ ցոյցերուն: 1 ժամ տեւող այս շքերթը անմոռանալի պիտի մնայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատմութեան մէջ:

Այս տարի, նիւթական մեծ զոհողութիւններու գնով՝ սոյն մրցումներուն կը մասնակցէին նաեւ, Յունաստանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը: Խումբին հետ Հալէպ եկած էին՝ Յունաստանի Շրջ. Վարչութեան անդամներ՝ Գէորգ Յարէթեան, Դանիէլ Դանիէլեան, Յարութիւն Սվազլեան եւ սկաուտապետ Լեւոն Գայաեան: Մրցումներուն ներկայ եղան նաեւ օրուան թագուհի՝ Տիկին Նինա Տոքթ. Ճիտէճեան, Տոքթ. Երուանդ Ճիտէճեան, Պէյրութի Համազգային Փալանճեան Ճեմարանի տնօրէն ընկեր Սիմոն Վրացեան, «Յուսաբեր»ի եւ Գահիրէի « Արարատ Հ. Մ. Ը. Մ.»ի կողմէ՝ ընկեր Կարօ Գէորգեան, Գահիրէէն՝ ընկեր Սարգիս Փիլաւեան, Աթէնքի «Ազատ Օր»ի աշխատակիցներէն՝ ընկեր Յակոբ Արշակունի, Պաղտատի «Գոյամարտ»ի կողմէ՝ Տոքթ. Բ. Փափազեան, «Ազդարար»ի եւ «լ'Օրիան»ի կողմէ Վարդգէս Տէր Կարապետեան, իսկ «Ազդակ»ի կողմէ՝ Սուրէն Մուրատեան:

Մ. Նահանգներէն (Տիթրոյիթ) յատկապէս միջմասնաճիւղային մրցումներուն ներկայ գտնուելու համար Տէր եւ Տիկին Փօլ Մարանեան, Հալէպ եկած էին Զատկի օրերուն:

Տողանցքի վերջաւորութեան, երբ 2500 մարզիկներ եւ սկաուտներ դաշտին կեդրոնը հաւաքուեցան, օրուան թագուհին յաղթական խումբերուն յանձնեց համապատասխան բաժակները, պատուոյ օրիորդներու ձեռքով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Գաղութէ գաղութ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ Գ. ԻՓԷԿԵԱՆԻ գերեզմանը այցելած են «Համազգային»ի թատերասէրները, Մարտ 30ին, ծաղկեպսակ մը զետեղելով: Այս առթիւ հանդիսաւոր կերպով երդում ըրած են կանգուն պահել հայ բեմը: Թատերասէրներու հիմնադիր անդամներէն Յ. Այվազեան առաջարկած է «Գասպար Իփէկեան» թատերասրահի մը կառուցման հանգանակութեան ձեռնարկել եւ տեղւոյն վրայ մասնակցութեամբ Իփէկեան ընտանիքին գոյացած է 1670 լ. ոսկի: (Հազարը՝ թատերասէրներու խումբը տուած է): Տիկին Հռիփսիմէ Իփէկեան խորապէս ազդուած ըսած է « Դուք բոլորդ Գասպարի զաւակներն էք, թէեւ ապրեցաւ ու մեռաւ զաւակներէն հեռու: Պահեցէք կանգուն ձեր խումբը, բարձր ու նուիրական գործ է որ կը կատարէք: Թէեւ չունիմ Գասպարի խելքն ու շնորհը, բայց եթէ պէտք ունենաք ինծի, կը խոստանամ ամբողջ ուժովս օգտակար ըլլալ ձեզի »:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Հայ Երիտասարդ Համալսարանականներու եւ մասնագէտ Արուեստագէտներու Մշակութային Միութիւնը, հիմնուած 1950 Փետրուարին, պաշտօնապէս ճանչցուած է 1951 Յուլիսին:

Այս նոր միութեան նպատակն է իր անդամներուն միջեւ ստեղծել եղբայրական կապ եւ նըպաստել անոնց մշակութային զարգացման, ծանօթացնելով անոնց մասնաւորաբար Հայոց պատմութիւնը, գրականութիւնը, գեղարուեստը եւ գիտութիւնը:

Նորակազմ այս Միութիւնը կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ պատուաբեր եւ յիշատակելի գործունէութիւն մը ունեցած է: Զանտեսելով հանդերձ ժամանցի յատուկ հանդիպումները, իր գործունէութեան հիմնական մասը կը մնան դասախօսութիւնները, որոնք շարունակուած են երկու տարուան ընթացքին, եւ որոնք հետեւեալներն են, միշտ ներկայացուած իր անդամներուն կողմէ.—

Հայկական ճարտարապետութիւնը եւ գոթական արուեստը, Պարոն Ժ. Բաբերդեան.— Բրժիշկի մը հայեացքը գոյապաշտութեան մասին՝ Տոքթ. Ն. Աղաճանեան.— Թիւերու դիւթանքը՝ Պ. Ա. Պուտաղեան.— Ջլախտ եւ հոգեախտ՝ Պ. Մ. Մետաքսեան.— Նմանաբուժութիւն՝ Պ. Վ. Փափազեան.— Մուսա լերան քառասուն օրերը՝ Օր. Ն. Տամլամեան.— Թաքուն գիտութիւններու վտանգը՝ Տոքթ. Ն. Աղաճանեան.— Ակնարկներ Խաղաղականի վրայ՝ Պ. Ե. Զարդ.— Ճամբորդութեան մը տպաւորութիւնը հազար ու մէկ գիշերներու երկրին վրայ՝ Պ. Լիանոզով.— Տպաւորութիւններ 1950ի Քանատայէն Պ. Վ. Փափազեան.— Րաֆֆի եւ ի Սամուէլ՝ վէպը, Օր. Շաքէ Տէր Մելքոնեան.— Ճշմարտութեան չիճուկը՝ Տոքթ. Ն. Աղաճանեան եւ Պ. Ժ. Բաբերդեան.— Ոսկի թիւը Պ. Ժ. Բաբերդեան.— Բիւզանդիոն՝ Պ. Հ. Խասապեան.— Թիւերու դասը Պ. Ա. Պուտաղեան.— Նորաձեւութեան հոգեբանութիւնը՝ Պ. Մ. Մետաքսեան.— Արդի նկարչութեան պաշտպանութիւնը՝ Պ. Վ. Փափազեան.— Աշխարհներու եւ դարերու ընթացքին պարի համայնապատկերը՝ Օր. Գ. Ճիտէճեան:

Մօտերս միութիւնը պիտի ընդարձակէ իր գործունէութիւնը, տալով նաեւ շարժանկարի հանդիպումներ, անակնկալ դասախօսութիւններ, եւն., որոնց մասին յուր պիտի տրուի մամուլի միջոցաւ:

Միութեան անդամագրուելու համար պէտք է երիտասարդ ըլլալ, եւ ունենալ մտաւորական, արուեստագիտական կամ գեղարուեստական գործունէութիւն մը: Միութիւնը ոչ մէկ քաղաքական գործունէութիւն ունի:

Տեղեկութեանց համար, դիմել.— Agadjanian, 85 Ave. de Ségur, Paris:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Դեռ չլրացաւ. իրենց բուն մականունն ալ Միլլէր է եղեր, շարունակեց Մարշըլ:— Ի՞նչ…

Մեր յուզումը գագաթնակէտին հասած էր:

Մարշըլ շուտ ըրէք, ըսի, խօթօնիոյ ո՞ր մասէն եկած են Միլլէրները: = Լիպաուէն:

— Ուրեմն ամէն ինչ ճիշդ է …

— Գիտեմ թէ ինչի մասին կը խորհիք, ըսաւ Մարշըլ ժպտելով:

— Ես չեմ գիտեր, պոռաց Փօնթիւի, ես Տիկ. Ռաքէլի նման բախտագուշակ չեմ որ կարդամ ձեր ուղեղին մէջինները: Ինչի՞ մասին խորհեցաք:

— Անցեալ պատերազմին մէկ դրուագը վերյիշեցի: 1915 Յունիս 23ին, եթէ չեմ սխալիր գերման լրտես մը գնդակահարուեցաւ Լոնտոնի Աշտարակին մէջ: Ծնած էր Լիպաուի մէջ եւ կը կոչուէր Քարլ Ֆրետրիհ Միլլէր: Ճի՞շդ է Մարշըլ:

= Այո:

— Ի՞նչ է իրենց ազգականական կապը ուրեմն, հարցուց Փօնթիւի:

— Քարլ Ֆրետրիհը Միլըրի հօրեղբայրն է, պատասխանեց Մարշըլ:

— Ի՞նչ տեսակ լրտես մը եղած է այդ մարդը:

— Շատ խելացի է եղեր: Եւ շատ քաջ: Գնդակահարուելէ քանի մը վայրկեան առաջ սեղմեր է ձեռքերը այն զինուորներուն որոնք կը սպասեն «կրակ»ի հրամանին եւ պահելով իր ամբողջ պաղարիւնը, ըսեր է թէ չէ վշտացած իրենց, որովհետեւ անոնք կը գործադրեն իրենց տրուած հրամանը:

— Իսկական քաջ մարդը այդպէս կը մեռնի ահա, ըսաւ Փօնթիւի: Մեր Միլըրն ալ քաջ է: 1918էն վերջ փոխանակ յուսահատելու, շարունակած է գործել: Նուազն ձեզմէ կ'ուզեմ Միլլէրի խնդրին վերաբերեալ բոլոր մանրամասնութիւնները:

— Շատ լաւ, եւ այդ առթիւ պիտի տեսնէք թէ լրտեսական գործերու մէջ մանրամասնութիւններն են որ մեծ նշանակութիւն ունին:

1915 Փետրուարին՝ Նամակատան վարչութեան ձեռքն էր նամակ մը «Տիէրքս եւ Ընկ. Ռօթէրտամ» հասցէով: Կառավարութիւնը լաւ գիտէր թէ այդ ընկերութեան անունին տակ կը գործէր լրտեսական ցանց մը: Նամակին պարունակութիւնը հետեւեալն էր.— «201էն եր գրեմ. Ս.Ն հիւսիս գնաց»: Նամակը Տէփֆորտէն ղրկուած էր: Քննութիւնները ցոյց տուին թէ Տէփֆորտի մէջ 201 շէնքեր ունեցող միակ փողոց մը կար եւ այդ թիւը կրող շէնքը կը պատկանէր Փէթէր Հահն անունով գերման հացագործի մը:

Իսկոյն խուզարկուեցաւ իր տունը եւ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց անտեսանելի մելաններ եւ լրտեսական ուրիշ քիմիական նիւթեր: Հացագործը ձերբակալուեցաւ: Դրացիներէն մէկը որ վկայութեան կանչուած էր ըսաւ թէ Փեթէր Հանի բարեկամներուն մէջ կը գտնուէր Միլլէր անունով Ռուս մը:

Ոստիկանութիւնը օրերով քննութիւն կատարեց, վերջապէս յաջողեցաւ Միլլէրի հետքը գտնել Պլումպըրկի մէջ: Իր տանտիրուհին ըսաւ թէ Միլլէր՝ Նիւքասըլ գացած էր գործով: Հոն երկար փնտռտուքէ մը ետք Միլլէր ձերբակալուած էր:

Յետագային յայտնի եղած էր թէ ինչ միջոցներով հաղորդակցութեան մէջ կը գտնուէր իր ընկերներուն հետ: Անմեղ երեւոյթով ծանուցումներ կը հրատարակէր տեղական թերթերու մէջ. այս թերթերը անշուշտ ամենայն ազատութեամբ կարելի էր ղրկել աշխարհի ամէն կողմը: Լրտեսներուն համար դիւրին էր ծանուցումին մէջ գտնել գաղտնի հրահանգը:

— Ինծի համար մեծ հաճոյք պիտի ըլլայ ձերբակալել համբաւաւոր Միլլէրի եղբօրորդին, ըսաւ Փօնթիւի եւ սկսաւ դարձեալ քննել լրտեսին թղթածրարը: Մինչ այդ Օնորին սկսած էր աշխատիլ Միլըրի գրաւենեակը: Քանի մը օր վերջ արդէն խիկ գրաւած էր անոր ուշադրութիւնը:

— Այս գիշեր գիս ճաշի հրաւիրեց, ըսաւ Օնորին երկու օր ետք: Ահաւասիկ անուններ եւ հասցէներ, աւելցուց ցանկ մը ներկայացնելով Փօնթիւիի: Դարձեալ երկու օր անցաւ: Օնորին հեռաձայնով հետեւեալ լուրը հաղորդեց.

— Այս գիշեր դարձեալ գիս ճաշի հրաւիրեց. ճաշէն վերջ միասին պիտի յանկարածին պիտի երթանք. ուրեմն քանի մը ժամ ազատ կ'ըլլաք:

(Շար.)

արկելու խառն յանձնաժողովին մէջ»: (Պ. Շուման նամակով մը կը հերքէ այս պարագան):

Շարունակելով իր ճառը, վարչապետը յայտարարեց թէ պիտի խնդրէ Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդէն միջամտել այս վէճին : «Սարի շրջանը իրաւունք ունի կատարեալ քաղաքական ազատութեան եւ կառավարութիւնը պիտի չարունակէ պահանջել որ «Ֆրանսան յարգէ իր յանձնառութիւնները»: Եզրակացնելով , Տոքթ. Ատրնաուըր հանդիսաւորապէս ազդարարեց թէ Սարի վէճը կը խանգարէ Փրանքեւգերման գործակցութիւնը :

Հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ բանակցութիւնները կանգ առած են առ այժմ :

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կրընոպլի «Վիսքոզ Ֆրանսէզ»ի գործարանը մօտաւորապէս ամիսէ մը ի վեր բռնագրաւուած էր բանթոզներուն կողմէ: Գործադուլին չմասնակցող բանուորական խմբակցութիւնները միջնորդած էին գործը բարեկամաբար կարգադրելու համար: Սակայն, գործարանի տեսչութիւնը կը մերժէր բանակցիլ, պայման դնելով որ պարպեն գործարանը: Դչ. օր ծանր դէպքեր պատահեցան արձակուրդ ստացած բանուորներու վերադարձին առթիւ :

Բանթոզները խոչընդոտեցին չարժումին չգործակցող սէնտիքաներու երկու կարեւոր վարիչները, որոնք բողոքեցին կառավարութեան : Գիշերը ուշ ատեն 300 ոստիկաններ հասան դէպքին վայրը, պաշարեցին գործարանը եւ քանդեցին պատնէշները: Վաթսուն ըմբոստներ ձերբակալուեցան, բայց բանթոզները իմացուցին իրենց միւս ընկերներուն, որոնք խուռներամ վազեցին , իրենց գլուխն ունենալով կիները: Անոնք իրենց կարգին պաշարեցին ոստիկանական ուժերը: Ասոր վրայ բուռն կռիւ մը ծայր տուաւ: Ոստիկանները յաջողեցան ի վերջոյ կացութեան տէր դառնալ բիբերով եւ հրացանի բունի հարուածներով: Թերթերը կը գրեն թէ 60—80 հոգի վիրաւորուած են:

Ոստիկանութիւնը 66 հոգի ձերբակալեց ինքնութիւնը ճշդելու համար, 17 հոգի ալ ձերբակալուեցան գործարանին մէջ: Վէցը անմիջապէս դատի քաշուեցան: Ձերբակալման հրամանագիր հանուեցաւ Տիկին Անտրէ Ֆրանի դէմ, որ մասնաւորաբար Փարիզէն Կրընոպլ գացած էր :

Իրիկուան դէմ նորէն կռիւ մը ծայր տուաւ , երբ շուրջ 200 բանթոզներ յարձակեցան ոստիկաններուն վրայ, որոնք ստիպուեցան դիմել արտասուաբեր ռումբերու: Չորս ոստիկաններ վիրաւորուեցան :

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ժողով գումարեցին Լոնտոնի մէջ, պատրաստելու համար Մոսկուայի վերջին ծանուցագրին պատասխանը :

ՉՈՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ նոր եւ ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ կարգ մը նահանգներու մէջ, իբրեւ թեկնածու նախագահութեան: — Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշեց զօրավարին ընծայել զինուորական շքանշանը, որ հաստատուած է 1852ին, Նափոլէոն Գ.ի կողմէ :

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Փանթ-ալօն, սալօփէտ եւ պլուզոն կարող լաւ գործաւորուհիներ, իրենց տան մէջ աշխատելու համար: Դիմել Յովհաննէս Նիկողոսեանի : O. Nicoghossian, 25 cours Richard Vitton, Lyon-Montchat:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Մարսիլիոյ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյն մէջ , այս կիրակի ժամը 10ին ձայնաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութենէն յայտնի բանասէր՝ վեր. Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ: Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԱԿԻՆԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ու 1915ի Մեծ Եղեռնի մեր համօրէն զոհերու յիշատակին :

Հանգուցեալ տիկնոջ եւ մեր բազմաթիւ նահատակներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն տխուր արարողութեանց :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ոսկանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Աննա Տէր Գասպարեան, Տէր եւ Տիկ. Տ. Տոնապետեան եւ զաւակները, Տէր Ղուկասեան եղբայրներ, Այրի Տիկին Գեղանոյշ եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Մարսէյլ — Ս. Մարկրիտի , Համազասպ խումբին անդամներուն , Ֆ. Կ. Խաչի ընկերուհիներուն, Խարբերդ-Մորենիկ գիւղի Մարսէյլի Ուս. Միութեան եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց անմոռանալիեղբօր եւ ազգականին՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՍԿԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

Անոր յիշատակին հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման համար :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան կնիքով ազդ մը կը ծանուցանէ թէ ընդհանուր պատերազմի բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին նուիրուած Համազգային Սգատօնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին, «Փըթի Ժուռնալ»ի սրահին մէջ, 21 rue Cadet :

Խօսք պիտի առնեն երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ , Տիկ. ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Տիկ. ՔԱՐՓԱՆԹԻԷ - ԷՔԻՋԵԱՆ, Պ. Պ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ եւ ԽՐԻՄԵԱՆ, Կոմիտաս երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱՅ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի :

Կը հրաւիրուին բոլոր հանրային կազմակերպութիւնները եւ հասարակութիւնը :

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին: Այս շաբաթ ժամը 21ին, Մատուռ-դպրոցի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, կը խօսի ընկեր Գր. ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

Երգ եւ արտասանութիւն :

Յաջորդ օրը, Կիրակի, հոգեհանգիստ - պատարագ նահատակներու յիշատակին :

×

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ .Յ. Դ. Պօրտոյի Նոր Սերունդի «Նիկոլ Աղբալեան» խումբի , հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ »խումբի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին :

Կը նախագահէ ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ կը բանախօսէ ԱՀԱՐՈՆ ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ :

Ուղերձներ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ, օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ մեներգներ:

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 16ին, Սընոն, ընկեր-վարականներու ծանօթ սրահին մէջ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 8.30ին Ս. Էյմօնի սրահին մէջ : Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութեանց : Բանախօս՝ ՊԱՏ. ԵՐԷՑԵԱՆ :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այս կիրակի, հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Մեծ Եղեռնի զոհերուն համար, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին :

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Անծանօթ Զինուորի աւանդական բոցին արծարծումը պիտի կատարէ շաբաթ օր ժամը 18ին, քըսանէ աւելի ուրիշ Միութեանց հետ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Հերթական հաւաքոյթը, նուիրուած ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ, տեղի կ'ունենայ այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Le Cadetի վերնայարկը : Խօսք կ'առնեն Հ. ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ .Դ. Մարսէյլի Շրջ կոմիտէի: Այս շաբաթ իրիկուն Bar du Vianduc (Սէն Անթուան) 9էն մինչեւ լոյս : Կը խօսին ընկերներ Տ .ԹԱԴՈՅԵԱՆ և Վ .ՕՇԱԿԱՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Պոնտիէն Մկրտիչ Մեզպուրեան ընտանիքը ողբացեալ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ԳԱՐԱԵԱՆի յիշատակին 1000 ֆր. կը նուիրէ Անտիլիի ծերանոցին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

× Տէր եւ Տիկին Գեղամ Տէր Անդրէասեան իրենց աղջկան՝ Աննի - Անահիտի ծնունդին առթիւ 500ական ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի եւ «Հայ Բոյժ»ի տարածման, Ֆր. Կ. Խաչին եւ Հ. Կ. Խաչին, գումար 2000 ֆր.: Ստանալ «Յառաջ»էն :

× Պանեէօյէն Պ Երանոսեան 1000 ֆր. կը նուիրէ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին, փոխան ծաղկեպսակի Միութեան գործօն անդամներէն Պ. ՅՈՎԱԿԻՄ ՂԱԶԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՇԱԲԱԹ ժամը 21ին Վռամեան ենթ.:

ԿԻՐԱԿԻ ժամը 3ին Նիկոլ Դուման :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրերով: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԼԻՈՆ.— Հ.Յ.Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին, 78 րիւ Ռապըլէ, դպրոցին սրահը: Կարեւոր եւ անյետաձգելի օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ կոմիտէի ներկայացուցիչ :

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն՝ ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ .Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

ԶԻՆՈՒՈՐ ԱԼՊԵՐ ՌՈՒՊԵԱՆ կը փնտռէ մայրը, Տիկին Լուիզ Ռուպեան եւ իր ընտանեկան պարագաները: Տեղեկացնել Ա. Նորոյեանի միջոցով , 57 rue Bernard du Bois, Մարսէյլ :

ՌՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ
ՄԻԱԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 6ին իրիկունը ժամը 8.30ին Salle d'Ienaի մէջ, 10 Ave. d'Iena: Մասնակցութեամբ հայ եւ օտար ծանօթ արուեստագէտներու , դաշնակով , ջութակով եւ թաւջութակով :

Տոմսերը կարելի է ճարել Restaurant Elmas , 11 rue Buffault , Paris (9) métro Cadet:

Ջինքը տեսնել փափաքողները կրնան նոյն հասցէին դիմել :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ !

Ապրիլեան Համազգային Սգատօնին առթիւ, Ամասիացի ՀԱՅ ՈՐԲԻ ՄԸ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ, Մեծ Եղեռնի շրջանէն, պատկերազարդ: 275 էջ, գին 350 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 400 ֆրանք :

Դիմել հեղինակին Injarabian, 39 rue de Gergovie Paris (14), tél. Seg. 62-53: Կը ծախուի նաեւ Մարսէյլ եւ շրջակաները, բոլոր հայ Աւետ. եկեղեցիներուն մէջ: Ամերիկա՝ Nicolian 303 Elm. St. Kearny. N. J.:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆրանսերէնի խորապէս հմուտ ֆրանսահպատակ ներկայանալի Օրիորդ մը սղագիր - մեքենագիր (sténo dactylo) օգնական հաշուակալի պաշտօնին համար: Արագաշարժ ըլլալը եւ գեղեցիկ գիր ունենալը պայման է: Լաւ վճարում եւ տեւական գործ :

Կ'ուզուին նաեւ entrepreneurներ ռոպի եւ ֆօրսաժի համար: Խնամեալ գործ: Լաւ վճարում : Ամբողջ տարուան գործը ապահովուած :

Դիմել Ա. Տարոնեան, 2 rue St. Philippe, Paris (2), métro Sentier:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ :

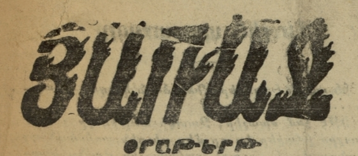
ԻՐ 7ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի ժամը 16.30էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin

Մասնակցութեամբ RICOS CREOLE BANDի 1e prix du disque 1951, vedette du Cabaret le drap d'Or

Գեղարուեստական բաժին.— Կապոյտ Խաչի հայկական պարի խումբ.— Հայկ. մեներգ Օր. Թէրէզ Քէօշկէրեանի կողմէ .— **Trio Arpège. New Orleans Jazz Band** **Buffet** **Bar**

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Օր. Շահինեանի, հեռաձայն Tru. 92-68:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 26 AVRIL 1952 Շաբաթ 26 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6748-Նոր շրջան թիւ 2159 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ԲԱԺԱՆ-ԲԱԺԱՆ...

Երէկ տեղեկութիւն մը հրատարակած էինք, ամենայն բարեհաճութեամբ:

«Հայ Երիտասարդ Համալսարանականներու եւ մասնագէտ արուեստագէտներու Միութիւնը», որ կազմուած է եղեր 1950 Փետրուարին, այդ զեկուցումով կը պարզէր իր երկամեայ գործունէութիւնը:

Այս առթիւ, կը հաղորդէր կատարուած դասախօսութիւնները,— գրական, գեղարուեստական եւ գիտական: Բոլորն ալ շահեկան եւ այժմէական:

Անշուշտ ուրախացանք որ Միութիւնը «պատուաբեր եւ յիշատակելի գործունէութիւն մը ունեցած է, կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ», ինչպէս կ՚ըսէ զեկուցումը:

Մենք ալ պիտի ուրախանայինք, առանց վերապահութեան, երբ նեղացուցիչ հարցական մը ցցուեցաւ, բնազդաբար.

— Ի՞նչ լեզուով կատարուած են այդ հրահանգիչ դասախօսութիւնները, որոնք շատ լայն հորիզոն մը կը ներկայացնեն: Ազգային թէ միջազգային:

Եւ ցաւով հաստատեցինք թէ բոլորն ալ ֆրանսերէն եղած են, բացի մէկէն (ընկերուհի մը, որ խօսած է հայերէն, Րաֆֆիի Սամուէլի մասին):

Միայն այս պարագան արդէն տուն կուտար զանոն խորհրդածութեանց:

Այնպէս որ, պարտք սեպեցինք հրապարակաւ արտայայտուիլ, առանց վիրաւորելու Միութեան երիտասարդ անդամներուն եւ անդամուհիներուն դիւրազգածութիւնը:

Ուրեմն, ահաւասիկ համալսարանականներու եւ մասնագէտներու Միութիւն մը, որ կ՚ուզէ ծառայել հայկական մշակոյթին. բայց երբեք չի մտածեր մայրենի լեզուի ուսման եւ զարգացման մասին:

Իրենց ընտրած նիւթերն անգամ կ՚ապացուցանեն թէ բոլորն ալ ընդունակ են ուսումնասիրութեան եւ տքնութեան:

Չափազանցութի՞ւն է պահանջել որ այդ գնահատելի յօդնութենէն բաժին հանեն, նաեւ, հայերէնի համար:

Եթէ գիտցողներ կան եւ չեն գործածեր, պիտի չկրնան չքմեղանալ իրենց իսկ տարեկիցներուն հանդէպ:

Եթէ չգիտցողներ կան, ո՞ր ժողովուրդին եւ ո՞ր հայրենիքին համար կը կրեն այս յոգնութիւնները:

Տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէ որ միեւնոյն ատեն հայագիտութեան մարզարաններ դառնան իրենց լսարանները:

Միջոցնե՞ր կը պակսին, իրենց հայերէնի թերխաս պաշարը լրացնելու համար:

Տակաւին հայերէն սորվեցնողներ կան, սիրելի երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ: Եւ կա՛յ Արեւելեան լեզուներու վարժարանը:

Միւս կողմէ, ի՜նչ կսկծալի պատկեր է այս — երիտասարդութիւնն ալ այլազան ճակատներու վերածուած:

Փորձեցէք համրել միայն Փարիզի կամ Ֆրանսայի մէջ կազմուած Միութիւնները, եւ ափ ի բերան պիտի մնաք:

Ո՞ւր այսպէս, բաժան-բաժան: Իւրաքանչիւր խմբակցութիւն ինքն իր մէջ կղզիացած: Ինքն իրեն համար աշխարհ մը շինած....

«Միութիւնը ոչ մէկ քաղաքական գործունէութիւն ունի», կ՚ըսէ զեկուցումը:

Կարծես յանցանք մը գործած կ՚ըլլային, եթէ քաղաքական հոգերով ալ զբաղէին:

Արդի աշխարհին մէջ կա՞յ երիտասարդութիւն մը, որ քաղաքական տեսակէտներ չունենայ: Կա՞յ ժողովուրդ մը որ բարիք սպասէ «ապոլիտիկ» սերունդէ մը:

Մեր միտքէն չանցնիր այս կամ այն դրօշին տակ հրաւիրել զիրենք: Ազատ են իրենց նախընտրած դաւանանքին յարելու:

Բայց, ո՞ւր կ՚ուզեն հասնիլ, այսպէս բաժան-բաժան: Կռնակ դարձնելով իրարու...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞ՐՆ Է ...

Ո՞րն է մեր Լացի Պատը:

Երեւակայութեամբ կանգնեցի հատ մը, հսկայ, բուրգի ձեւով, կազմուած մարդկային գանկերէ:

Դժուար չեղաւ զանոնք հաւաքել Հայաստանի նահանգները շրջելով, Կարինէն մինչեւ Շապին-Գարահիսար, Բաղեշէն մինչեւ Տիգրանակերտ եւ Կիլիկիա:

Բեռս թանկագին էր, երբ կանգ առի Այաշ ու Զանկըրը: Բերի զանոնք Եփրատի ափը, Տէր Զօրի անապատին մէջ ու շարեցի, շարեցի իրարու վրայ:

Բուրգս կազմեր էի: Մեր Լացի Պատը: Ու, միշտ երեւակայութեամբ, հայ ժողովուրդը ուխտի տարի այդ պատին առջեւ, ծնրադիր ու լալահառաչ:

Ափսո՛ս, սակայն, Փարիզը հեռու էր Տէր Զօրէն, ու այդ ողբի ու սուգի ժամը չեղաւ այն ինչ որ Իսրայէլի ժողովուրդը կը սարքէ տարին անգամ մը իր Լացի Պատին առջեւ:

Փոքր մարդիկ, մանր մանր հաշուեցին, այդ ոսկերոտիքը քիչ գտան Հայաջինջ Արհաւիրքին սգատօնը դարձնելու համար համազգ. ուխտի օր:

Եւ պարտուած ու նկուն, կը մտածէի,— Ե՞րբ պիտի ըլլանք այնքան գիտակից, որ չսակարկենք մեր նահատակներու ոսկորներուն կշիռը:

Ե՞րբ պիտի ըլլանք այնքան բարեկիրթ ու հաւատաւոր որ ամէն տարի, գոնէ մէկ շաբաթ գոցենք մեր ականջները խորթ ձայներու առջեւ:

Ցաւթանակի արձագանգ մը, սակայն, հեռաւոր Սուրիայէն մխիթարեց զիս անգամ մը եւս:

Մօտ երեք հազար կորիճ տղաք շքերթ մը կը կատարէին, 25 հազար ուխտաւորներու առջեւ: Իրենց քայլերգը — «Յառա՛ջ, նահատակ ցեղիս անմահներ... Յառաջ անդադար, յառաջ անվեհեր»: Պատասխանն էր բոլորին, բոլորին...

ՍՕՍԻ

Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը լուծուի ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

«Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք (12 ապրիլ).—

Համաձայն Պէյրութի վերջին լուրերուն, Սուրիոյ կառավարութիւնն ալ, հինգշաբթի օր, յայտարարած է թէ պիտի վերակազմուին բոլոր երիտասարդական, մարզական, սկաուտական միութիւնները: Այս վերջինները, պիտի խզեն իրենց կապերը եկեղեցական իշխանութեանց, կրօնական հաստատութեանց եւ ազգ. բոլոր տեսակի հիմնարկութեանց հետ: Քանի մը օր առաջ, լուծեալ յայտարարուած էին քաղաքական կուսակցութիւնները: «Նիւ Եորք Թայմզ»ի Պէյրութի թղթակիցը, դիտել կուտայ այս առթիւ, որ Սուրիա սկսած է, կամաց կամաց հետեւիլ Մուսթաֆա Քէմալի օրինակին:

Մօտաւորապէս երկու ամիս առաջ, կառավարութիւնը արգիլած էր որեւէ արտաքին միջամտութիւն՝ Սուրիացիներու առեւտրական գործերու մէջ:

Հինգշաբթի օրուան հրամանագիրը կը պահանջէ որ վերոյիշեալ կազմակերպութիւնները, յառաջիկայ երկու ամսուան ընթացքին, նոր դիմում մը կատարեն պատկան իշխանութեանց որպէսզի իրաւունք ստանան վերակազմուելու՝ համաձայն նոր օրէնքին: Առայժմ, լուծուած կը յայտարարեն Հայ Մարմնակրթական Ընդհ. Միութիւնը, Հայ Արիներու Միութիւնը, Կաթոլիկներու եւ Բողոքականներու նման կազմակերպութիւնները: Նոյն կարգադրութիւնը եղած է Իսլամական միութեանց մասին:

Ուրիշ հրամանագրով մը, կառավարութիւնը կը յայտարարէ որ օտար ազդեցութեանց ենթակայ դպրոցներն ու կրթական հաստատութիւնները կրնան փակուիլ որեւէ ատեն:

ԽՄԲ.— Ուրիշ աղբիւրէ մը եւս իմացած էինք այս որոշումները: Կը սպասենք լրացուցիչ մանրամասնութեանց:

ԹԷՀՐԱՆԻ բրիտանական դրամատունը փակեց գաւառական չորս մասնաճիւղեր: Բուն կեդրոնն ալ պիտի փակուի երեք ամիսէն:

Վերջնագիր մսավաճառներուն գիները իջեցնելու համար

Վարչապետը վերջնագիր մը ուղղեց մսավաճառներուն, 48 ժամ պայմանաժամ տալով, որպէսզի բանակցին, գիները զեղչելու համար, այլապէս կառավարութիւնը վարչական միջոցներ ձեռք պիտի առնէ:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, արդէն 50 % զեղչուած է խողեղէնի տուրքը, որպէսզի կարենան կրճատել գիները: Նպարեղէններու ընկերակցութեան նախագահը կոչ մը ուղղեց բոլոր խանութպաններուն, որպէսզի աջակցին կառավարութեան: Կը կարծուի թէ առաջին առթիւ 20—30 ֆրանք պիտի զեղչուին ամէն տեսակ միսերու գիները: Կառավարութիւնը կը սպառնայ խիստ միջոցներ ձեռք առնել, եթէ մսավաճառները տեղի չտան: Մասնաւորապէս պիտի հետապնդուին միջնորդները, որոնք մեծապէս պատասխանատու կը համարուին սղութեան:

Ծրագրուած պատժական միջոցները գաղտնի կը պահուին, բայց կը կարծուի թէ պետութիւնը ի հարկին ձեռք պիտի առնէ բաշխումը: Կ՚ըսուի թէ դահլիճը արդէն վաւերացուցած է ծրագիր մը, որուն համաձայն մասնաւոր կեդրոններ պիտի հաստատուին պտուղներու եւ բանջարեղէններու բաշխումը դիւրացնելու համար: Հաւանաբար գլխաւոր կեդրոն ընտրուի Կառ տը Լիոնը:

Մասնագէտներու կարծիքով, մսեղէնի գիներուն կրճատումը ամենամեծ յաղթանակը պիտի ըլլայ վարչապետին համար:

Գործատէրերու Դաշնակցութեան նախագահը ճառ մը խօսելով Նիսի մէջ, հրաւիրեց բոլոր կազմակերպութիւնները ուժ տալ վարչապետին քաղաքականութեան եւ վերահաստատել բանուորներուն գնելու կարողութիւնը: «Եթէ չկարենանք իջեցնել գիները, հետեւանքը պիտի ըլլայ տնտեսական փլուզում»:

Թրումըն 1945ին վերջնագի՞ր տուած էր Սթալինի

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԿԸ ՊՆԴԷ, ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՀԵՐՔԵՆ ...

Սուր բանավէճ մը ծագած է Մ. Նահանգներուն մէջ, իբրեւ հետեւանք Թրումընի մէկ յայտարարութեան:

Նախագահը առջի օր խօսք առնելով լրագրական ասուլիսի մը մէջ, ըսաւ թէ 1945ին անձնական վերջնագիր մը ուղղելով Սթալինի, սպառնաց շարժման մէջ դնել ամերիկեան բանակը եւ նաւատորմը, եթէ Խ. Միութիւնը չպարպէր Ատրպատականի նահանգը (Իրան): Յետոյ աւելցուց, մռայլ ժպիտով մը,— «Եւ պարպել տուի»:

Այս յայտնութենէն ետք, պատմեց թէ դէպի Ադրիական ուղղեց Միջերկրականի ամերիկեան տորմիղը եւ հիւսիսային Իտալիա փոխադրել տուաւ երեք ամերիկեան զօրաբաժիններ, երբ մարեշալ Թիթօ կը սպառնար գրաւել Թրիեսթէն: Եւ աւելցուց, դարձեալ մռայլ ժպիտով մը.— «Եուկոսլաւիա Թրիեսթէի վրայ չքալեց»:

Այս յայտարարութիւնները ռումբի մը տպաւորութիւնը գործեցին եւ նախագահին մամուլի վերատեսուչը, Ճոզեֆ Շորթ շփոթութեան մատնուելով հանդերձ, պարտք սեպեց ճշդումներ կատարել: Երկու ժամ վերջը, իր քարտուղարներէն Թրպի ժողովի հրաւիրելով թղթակիցները, բացատրեց թէ նախագահական պալատին դիւանաթուղթերը չեն համապատասխաներ Պ. Թրումընի յայտնութեանց:

Այդ ատենագրութեանց համաձայն.—

1.— Թրումըն երբեք անձնական վերջնագիր չէ ուղղած Սթալինի:

2.— Թիթօ Թրիէսթէն գրաւեց միայն 40 օր, 1945 Ապրիլին եւ Մայիսին, բայց իր զօրքը ետ քաշեց, ապահովութիւն մը ստանալով Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն:

3.— Թէհրանի ժողովին մէջ (1942) որոշուած էր իրանեան հողը պարպել պատերազմի դադարումէն վեց ամիս ետք:

4.— Ռուսերը որոշեցին իրենց զօրքը պահել Ատրպատականի մէջ, այդ պայմանաժամէն վերջ:

5.— Այն ատեն խնդիրը յղուեցաւ Ապահովութեան Խորհուրդին, 1946 Մարտին եւ Խ. Միութիւնը դիւանագիտական ձախողանք մը կրեց:

6.— Իվերջոյ Մոսկուա հիւս. Իրանը պարպեց 1946 Մայիսին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ընդհ. համաձայնութեան մը յանգեցան, Մոսկուայի տրուելիք պատասխանի մասին (գերմանական հարց): Երեքն ալ կը պնդեն որ Ազգաժողովին կողմէ նշանակուած յանձնախումբ մը հսկէ ընտրութեանց վրայ: Ուրիշ առարկութիւններ ալ ընելով հանդերձ, երեք պետութիւնները բաց կը ձգեն դուռը, բանակցութիւնները շարունակելու համար:

ԵՐԲ ԿՈՒԳԱՅ ԱՊՐԻԼԸ...

Երբ կուգայ Ապրիլ ամիսը՝ մեր սիրտերը կսկիծ է պատում... մանաւանդ որ, յաջորդ ամիսը Մայիսն է, ամէնէն գեղեցիկը ամիսների, որ մենք պիտի չտեսնէինք խաղաղութեամբ եւ յոյսով :

Դարերէ ի վեր տարուան ամէն մի ամիսը թողել է մեր վրայ տխուր, արիւնոտ, ողբերգական մի դրոշմ, բայց՝ 1915ի Ապրիլը, իր աՀաւորութեամբ, բոլորը գլել անցել է : Այս անգամ՝ թէ տառապանքն եւ թէ մաՀը ազգովին էր եւ մի անգամ ընդ միշտ : Ջեմ կարծում որ, Հայրենիքէն մի մաս մնացած լինի անաւեր եւ անարիւն : Բայց՝ Հալածական ժողովրդէն եղան մնացորդներ վիրաւոր, սգաւոր եւ թափառական :

ԱՀա, ես էլ՝ մէկը վերապրողներէն՝ այս երեկոյ փակում եմ աչքերս ու մտածում մեր անցած ճամբու վրայ, որ յար եւ նման է Հաւանաբար դարերէ ի վեր մեր նախորդների անցած ճամբուն : Ու, ո՞ր մէկը լաւ — Հայրենի՞քն աւեր թէ ժողովուրդը նաՀատակ ... Առանց մէկի միւսը գոյութիւն չէր ունենայ, ուստի՝ պէտք է լալ երկուսն էլ ...

Կարծեցինք թէ շինարարութիւնը մեծ առաքինութիւն է բոլորէն յարգուած : Սխալեցանք : Որքան շատ շինեցինք, այնքան աւերածութիւնը մեծ եղաւ : Դէմ առ դէմ գտնուեցանք միշտ կործանիչ մի ուժի Հետ : Նորէն շինեցինք, նորէն քանդեցին :

Անտառ տնկեցինք մեր լեռները զարդարելու Համար, նրանք այդ անտառի ծառերէնմիայն գիտցան կախաղան շինել մեզի Համար :

Ճամբաներ շինեցինք երկրի չորս կողմը եւ այդ ճամբաներով քալեցինք իբրեւ մաՀապարտներ :

Եկեղեցիներ շինեցինք դարեր դիմանալու չափ ու մեզի Համար իբրեւ բանտ ծառայեցին :

Ըմբոստ, յորդաՀոս գետերի վրայ կամուրջներ նետեցինք ու նոյն կամուրջներէն մեզ վար գլորեցին :

Նոյնիսկ Թուրքի Համար մզկիթներ շինեցինք որպէսզի աղօթեն եւ նրանք փոխանակ աղօթելու, Հոն մաՀուան վճիռ արձակեցին ու դուրս եկան մեզ ջարդելու Համար :

Ջրհոր փորեցինք իրենց իսկ ստեղծած անապատների մէջ անցնող կարաւանների Համար եւ այդ ջրհորները մեր դիակներով լեցուցին :

Ցորենի Համար պարկեր կարեցինք, այդ պարկերի մէջ մեզ դրին ու ողջ ողջ ծովը նետեցին : Ու ցորենը մնաց դաշտում :

Տանուտէր էինք, պանդուխտ դարձանք ու մեր կարօտի գիրը երբեք տեղ չՀասաւ :

Սիրում էինք երգել դաշտերը կանաչ, արտերը բերրի, մեր եզները պարարտ, ընչազուրկ դարձանք, քաշուեցանք վանքեր ու ողբ երգեցինք :

Հօգերէն վաղաժամ մեր ճակատները կնճռոտեցան՝ ինչպէս ակօսները մեր արտերի, կնճիռների մէջ մեր քրտինքը վազեց, իսկ ակօսների մէջ մեր արիւնը :

Ցանուն գեղեցիկի գրիչ շարժեցինք մեր մատերը մոմի պէս վառելով. մինչդեռ յանուն ոճիրի իրենք մեր գլխերի վրայ Հատու սուրեր ճօճեցին :

Մեր ամբողջ կեանքն անցաւ մեր փլած բոյները նորոգելով, մինչդեռ իրենք սիրեցին աւերակն ու անապատը :

Երկնքի թռչուններին անգամ քար նետեցին.. Ինչ որ մնացել է մեզմէ ետք՝ արժանի չէ Հայրենիք կոչուելու, այլ՝ լքումի ու աւերումի ամայութիւնն է որմէ կեանքը, յոյսը, երազը փախել են ընդմիշտ :

Եթէ Թուրքը այդ Հողերը նկատէր իր սեփականութիւնը, պէտք է որ խնամ լինէր աւերելու, ամայացնելու Համար : Նա աւերում է որովՀետեւ գիտէ որ ուրիշի սեփականութիւնն է : Նա ապրել է միշտ իբրեւ մակաբոյծ : Նա ոչինչ չէ Հնարել մինչեւ Հիմա : Ասեղէն մինչեւ թելը ուրիշն է տուել իրեն : Դրա Համար էլ՝ բռնի ուժով, կողոպուտով, սպաննելով խլացնել ուրիշի քրտինքի արդիւնքը՝ եղել է իր միակ առաքինութիւնը :

Եւ երբ էլ չի մնացել ոչ ռայա, ոչ՝ ծառայ, ոչ մշակ, ոչ գործաւոր, ընկել է թշուառութեան մէջ : Նա երբեք չէ իմացել բնութեան գեղեցկութիւնը, — զոր միշտ աւերել է — ոչ էլ՝ ստեղծագործութեան գեղեցկութիւնը, զոր ջարդել է պարբերաբար : ...

Մի օր էլ այդ ռայայի Համբերութիւնը Հատնում է ու դառնում յեղափոխական : Եւ սկսւում է կատաղի մի պայքար երկու կողմերի միջեւ : Ինչ էլ եղած լինի Հետեւանքը, յանցանքը մերը չէ որ սկսանք, ոչ էլ՝ եթէ պարտուեցանք : Ցանցանք պիտի լինէր եթէ չսկսէինք : Արդէն մէկ դարով յետ էինք միւս ազատագրուած ժողովրդների վրայ :

Թուրքը վերածեց երկիրը Հսկայ մի գերեզմանոցի, ոչ միայն մեզ, այլ եւ իրեն Համար եւ գիշեր ցերեկ ուրուականների սարսափը մեծ է այնտեղ ապրողների Համար :

Հայրենիքի գաղափարը իր իմաստը կը կորսնցնէ ապագային թէ ոչ՝ չգիտեմ : Միայն՝ ինձ Համար պարզ է որ քանի այդ գաղափարը մի արժէք է ներկայացնում, քանի դեռ արտասաՀմանում չենք Հրաժարել մի օր ազգ կազմելու գաղափարէն, պէտք է ընդունել որ մեր դատն արդար է, ինչպէս մեր շարժումն ու նաՀատակների արիւնն է եղել արդար :

Հայրենիքի զգացումը մեր սրտերում միշտ պիտի մնայ վառ : Եթէ այս զգացումն էլ մարի, դուրս պիտի գան անՀատներ որոնք պիտի դատապարտեն այդ շարժումը, նոյնիսկ պիտի արդարացնեն մեր թշնամու Հրէշային ընթացքը :

Եթէ գտնուեն նման « անաչառ պատմագիրներ», այն ատեն պէտք է խաչ քաշել Հայ ժողովրդի վրայ եւ գնալ Համբուրել մեզ ջարդող ձեռքը :

Սփիւռքը, դժբախտաբար, այդ ճանապարՀն է ցոյց տալիս յանձին մի քանի «իմաստուն»ների...

ՏՈՔԹ. Յ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Ախլաթի գիւղերու ջարդը

Ախլաթի շրջանին գիւղերը չտարագրուեցան, միւս շրջաններուն Հայութեան նման, բայց իրենց ճակատագիրը աւելի դաժան և կործանաբեր եղաւ :

Բոլոր գիւղերէն 18—50 տարեկան տղամարդիկը ամիսներ առաջ, իբրեւ զինուոր Հաւաքուած տարած էին Սղերդ եւ ջարդած՝ Համաձայն մասնաւոր ծրագրի մը :

Իսկ այն պատանիները եւ ծերերը որոնք դեռ գիւղերուն մէջ կը գտնուէին եւ զինուորական տարիք չունէին, իբրեւ չալակաւոր պարէն կամ ռազմամթերք կը կրէին Բաղէշէն Կոփ - Մանազկերտ եւ երբեմն ալ մինչեւ Դութաղ : Աւելորդ է ըսել թէ շատ քիչերը կը վերադառնային :

Օր մըն ալ Թուրք ոստիկաններ սկսան զէնքերը Հաւաքել, ըսելով, — Արդէն ձեր տղամարդիկ զինուոր են, իսկ պետութիւնը պէտք ունի ձեր զէնքերուն : Պէտք է անյապաղ յանձնէք ձեր ունեցածները, ինչ տեսակ ալ ըլլան :

Շնորհիւ Հայ Թուրքերան փախկոտներուն եւ մանաւանդ մատնիչներու, բոլոր գիւղերուն մէջ եղած զէնքերը ցուցակագրուեցան իրենց ունեցած փամփուշտներով : Վայ անոր, որ զէնք ունենալը կ՚ուրանար կամ կը մերժէր տալ : Մեռնելու աստիճան կը ծեծէին, 8 — 10 ոստիկաններով, մինչեւ որ խոստանար բերել յանձնել զէնքը :

Ռուսական բանակը, արդէն տուն տեղ եղած էր Արծրկէ — Կոփ — Մանազկերտ գծին վրայ : Ամիսներով քայլ մը յառաջ չեկաւ, Հակառակ անոր որ իրենց դիմացը չկային կազմակերպուած Թրքական ուժեր : Կարծես դիտմամբ կ՚ընէին, որպէսզի, իրենց գիծերէն մինչեւ Բաղէշ Հայկ. գիւղերու բնակչութեան բնաջնջումը վերջանայ :

Ջարդերը աՀռելի Հրդեհի մը նման տարածուելով գաւառէ գաւառ եւ գիւղէ գիւղ, եկած Հասած էին մեզի :

Ռուսական բանակի յառաջխաղացումէն խուճապաՀար փախչող քիւրտ գաղթականները թափեցան մեր շրջանի գիւղերու վրայ, եւ սկսան անխնայ կոտորել մեր անզէն եւ անպաշտպան ժողովուրդը :

Շատ մը գիւղեր իրենց մնացած աննշան զէնքերով ինքնապաշտպանութեան դիմեցին, բայց չուտով ինկան Քիւրտերու գերազանց ուժերուն առջեւ : Միայն Նեմրութի վրայ գտնուող տղամարդիկ, քանի մը մօսինով կրցան դիմանալ երկար ժամանակ, տոկալով ցուրտին եւ անօթութեան : Ողջ մնացողները ազատեցան շնորհիւ Հին ֆետայի Կծուակցի Այվազ Գէորգեանի եւ Շամիրմեցի Սօղոյի եղբօրը :

Մօտ մէկ ամիս տեւեց ջարդը Ախլաթի գիւղերուն մէջ : Առաջ կը սպաննէին միայն տղամարդիկ, բայց քանի մը օր վերջ սկսան ոչ ոքի խնայել : Կը կոտորէին ոչ թէ գնդակով կամ սուրով, այլ կացիններով, քարերով, վերջերն ալ Վանայ ծովը լեցնելով :

Իսկ անոնք որ Հրաշքով, այդ մէկ ամսուան ընթացքին, պաՀուած ազատած էին, կուգային Ախլաթ, գայմագամին յանձնուելու, չկրնալով դիմանալ անօթութեան : Դեռ շատեր կը կարծէին թէ մեզ ջարդողը միայն Քիւրտն է, եւ ոչ Թուրքը : Ասոնց ճակատագիրն ալ տարբեր չեղաւ անմեղ ազգի զոՀերէն :

Ամէն երեկոյ, անձնատուր եղած մարդիկը, գայմաքամին Հրամանով կը տանէին Ախլաթի Գըրլ Տէրէ կոչուած ձորը, եւ կը սպաննէին : Գըրլ Տէրէ ձորը լեցուած էր սպաննուած Հայերու դիակներով : Արիւնը եւ արեւէն Հայած մարդկային ճարպը իրար խառնուելով Հասած էին մինչեւ Վանայ ծովը, որ 2—3 քիլոմեթր Հեռու էր :

Ձորը բերնէ բերան եւ մէկ քիլոմեթր տարածութեան վրայ լեցուած էր դիակներով : Ամէն օր Հարիւրներ կուգային կը թափուէին սպաննուածներուն վրայ :

Երկու անգամ տարուած եմ Գըրլ Տէրէ ձորը, եւ սեփական աչքերով տեսած այս բոլորը : Անգամ մը ազատեցայ վասնզի տարիքս փոքր էր (11 տարեկան) : Գայմաքամը մեր տարեկիցներուն ձեռքերը քակելով ազատ կը ձգէր, եւ սպաննել կուտար 12 տարեկանէն վեր արուները միայն : Նոյնիսկ գաղթականներուն Համար պարէն կը տանէր :

Ախլաթի Թուրքերը շատոնց գաղթած էին : Բացի գայմաքամէն եւ Հետեւորդներէն, Հազուադէպ էր ուրիշ Թուրքերու Հանդիպիլ քաղաքին մէջ :

Օր մըն ալ իմացանք թէ սեւ ասկեարներ եկած են : Մեծ իրարանցում տեղի ունեցաւ : Եկողները Խազախներ էին :

Այդ օրը ով որ մօրս եւ Նուչօ անուն կնոջ մը տեղ, ընելով դուրս եկաւ Ախլաթէն Արծրկէ երթալու Համար, ոչինչ զոՀողութեամբ ազատեցաւ : Իսկ անոնք որ չուզեցին դուրս ելլել, միւս օրը քրտական գունդի մը կողմէ Հաւաքուելով Վանայ ծովը նետուեցան եւ խեղդուեցան : Քանի մը Հազարնոց այդ բազմութենէն ոչ ոք ազատեցաւ, բացի քանի մը աղջիկներէ եւ կիներէ որոնք մինչեւ Մուսուլ եւ Պաղտատ փոխադրուած էին Քիւրտերու կողմէ :

Այսպէս ոեւէ տղամարդ չազատեցաւ, բացի քանի մը մանուկներէ եւ աղջիկներէ, իսկ շատ մը գիւղերու մէջ ոչ մէկ շունչ մնաց :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Վերջին պատարագը

36 տարի է գլորեր : Դեռ ձայն կուգայ ականջիս ...

Եթէ չեմ սխալիր, Զատկի առթիւ էր : Մեծ եղբայրս իմացեր էր որ մեր գիւղին քաՀանան ալ Հիւանդացեր է, ուստի քաՀանային վրանը գնաց որպխութիւնը Հարցնելու : Բաւական խօսելէ ետք, տէր Հայրը կ՚ըսէր եղբօրս.

— ԱբրաՀամ, զաւակս, եթէ կ՚ուզես սա բացօթեայ տեղը Զատկի Համար արարողութիւն մը կատարենք : ԱՀա Զատիկ է այսօր, Ռոնալուայ ենք, եւ դեռ Հոս կը տառապինք, մինչդեռ երբ գիւղէն ելանք, մեզի կ՚ըսէին թէ բոլոր Հայերը «Էրմէնիստան» պիտի երթան ... Զաւակս, դուն առողջ ես, կը յուսամ թէ այս գործը կրնաս գլուխ Հանել : Ինչ կ՚ըլլայ Հըլլար, կարելի է կը մեռնիմ, գոնէ սա բացօթեայ տեղը վերջին անգամ օրՀնէնք մը ընեմ ժողովուրդիս :

Եղբայրս անմիջապէս գործի ձեռնարկեց : Մաս շինելու Համար քիչ մը ալիւր գնեց կաշառքով եւ խմորը պատրաստեց : Յաջորդ օրը տէր Հօր վրանը տարաւ : Ալիւրը տեսնելով, քաՀանային վրայ ուժ եկաւ : Յետոյ մեծ եղբայրս ազդ մը գրեց եւ մէկ զրուց ալ թմբկաՀարին տուաւ, որպէս զի ծանօթացնէ ժողովուրդին : Վրաններուն մէջ բազմութիւնը այնչափ շատ էր որ, կարծես նոր քաղաք մը դարձած էր Րէս իւլ Այնը :

Այդ գիշեր անկողնիս մէջ պառկած մտքիս կ՚երգէի եկեղեցական արարողութիւնները, — «Գետ մի զարՀուրիր», յետոյ «Խաչի քոյ Քրիստոս»ը եւայլն :

ԱՀաւասիկ լուսցաւ, ամէն բան պատրաստեց եղբայրս, իսկ իբրեւ զանգակ՝ խոշոր փայտի մը վրայ կաթսայ մը կապեց եւ սկսաւ Հնչեցնել կոչնակը : Հազիւ սկսած էր զարնել զանգակը՝ արդէն բազմութիւնը լեցուած էր :

Տէր Հայրը շուրջառը վրան առած, ու խաչը ձեռին սկսաւ մեղմ շրթները բանալ : Հազիւ թէ կ՚ըսէր «Տէր ... եթէ... զշրթունս իմ, չբանաս բերանս իմ երգեսցէ զօրՀնութիւն իմ»ը, Հաւատացեալները ուրախութեան Հեծկլտուքի արցունքները կը թափէին : Ուրախ էր ժողովուրդը :

Հիւանդ ծնողներ կային որոնք իրենց 11—12 տարեկան զաւակները գրկած՝ կը Հետեւէին արարողութեան :

Պատարագէ վերջ երբ ՏէրՀայրը սկիՀը բարձրացնելով կ՚ըսէր . «Առէ՛ք ... կերէ՛ք.. այս է մարմինս իմ»ը, բազմութեան ձայները երկինք կը բարձրանային : Ամենակալ Աստուածը ուժ էր տուած բոլորին, նաեւ տէր Հօր որ Հիւանդի անկողնէն ելած, Հազիւ ձեռքերը կրնար շարժել օդին մէջ, երբ կ՚ըսէր. — Խաղաղութիւն ամենեցուն»ը :

Ի վերջոյ տէր Հայրը բազմութեան դառնալով ու խաչակնքելով կ՚ըսէր. — «Երթայք ի խաղաղութիւն» : Բազմութիւնը չէր կրնար բաժնուիլ այդ վայրէն : Տէր Հայրը գուշակած էր իր վախճանը : Երեք օր վերջը մեռաւ :

Այսօր, 36 տարի վերջը երբ «պզտիկ պտուկ մէջն անուշիկ» «Յառաջ»էն՝ կ՚իմանամ որ Հայ արիներ, սկաուտներ, Հ. Մ. Ը. Մ.ներ կան ու կը մնան Րէս իւլ Այնի մէջ, եկեղեցի, դպրոց ունին, կը յիշեմ թէ 12 Հազարէն աւելի էին աքսորականները, բայց՝ միայն իրենց բեկորները մնացած էին ... (16 Ապրիլ 1916) :

ՏԱՃԱՏ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« ՅԱՌԱՋ » Ը

ՏՈՄՍԵՐ

ԴԱՒԱՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

— Կրնա՞ս ձեւ մը գտնել որ Ապահովութեան Խորհուրդին ժողովներուն երթամ ...

— Անկէ դիւրին ինչ կայ ... սա քովի կայարանէն, շոգեկառքը կը ցատկես եւ կ'անցնիս Նիւ Եորք... հասցէն, ահաւասիկ ... Ժողովները հրապարակային են, ուղողը ներս կը մտնէ ...

— Այդքանը մեծ մայրիկս ալ գիտէ, դուն իմ միտքս չհասկցար ...

— Կարծեմ բաւական աշխարհաբար էր, ինչո՞ւ պիտի չհասկնամ եղեր ...

— Ես կ'ուզեմ ժողովներուն մասնակցիլ Հայոց ազգին անունով... երկու ջուխտ խօսք ունիմ ըսելիք՝ այդ մեծապատիւ ջոջերուն ...

— Առտուն կանուխ, կատակի՞ ես ելեր, մարդ Աստուծոյ... ես շատ գործ ունիմ, բացուէ ...

— Ինչ կատակ, եղբայր ... մտիկ ըրէ ... իմ ըսելիքս՝ քու դրելիքէդ կարեւոր է... չիմացա՞ր որ Հրեաները, աշխարհի չորս կողմէն, Լա Հէյ գացեր են — Իսրայէլի կառավարութիւնն ալ միասին — եւ ժողով կը գումարեն Գերմանացիներուն հետ... կը պահանջեն 1500 միլիոն տոլար՝ իբրեւ հատուցում այն նիւթական վնասներուն, որոնց մատնուեցան Հրեաները՝ Հիթլէրի օրով ...

— Սրտանց կը մաղթեմ որ գոհացում ստանան...

— Մի աճապարեր... մենք ալ կրնանք Միացեալ Ազգերուն դիմել եւ անոնց միջոցով, հատուցում պահանջել Թուրքերէն... բայց, կը տեսնեմ որ մեր ազգը առանձին բաներով զբաղելու ժամանակ չունի... ուրեմն ես ...

— Աղէկ ... բայց անգլերէն, ֆրանսերէն, ռուսերէն գիտե՞ս ...

— Գիտնալու պէտք չունիմ ... ես իմ պապուս լեզուով կը խօսիմ, թող թարգմանեն ...

— Յաջողութիւն ... ցը ...

— Սպասէ, չըմնցուցի ... Ամերիկեան խորհրդարանը հաշիւ կը պահանջէ Մոսկուայէն՝ Քաթինի ջարդին մասին, որ տեղի ունեցաւ 1939ի սեպտեմբերին ...

— Ջարդուողներուն մէջ Հայեր ալ կայի՞ն ...

— Ոչ, բայց մենք ալ կրնանք Ապահովութեան Խորհուրդին առաջարկել որ Թուրքերէն ալ հաշիւ պահանջեն՝ մեր մէկ միլիոնին համար ...

— Եւ այդ առաջարկը դո՞ւն պիտի ներկայացընես ...

— Եղբայր, եթէ կ'ուզես դուն ներկայացուր, հիմա առոր համար ալ կռիւ չընենք ...

— Ըսել է, դուն կը հաւատաս որ Ապահովութեան Խորհուրդը մեր խօսքին ակա՞նջ կը կախէ...

— Կախել կուտանք ... Արդարութեան անունով պիտի խօսինք ...

— Վաթսուն տարի է արդարութեան անունով կը խօսինք ... մտիկ ընող կա՞յ ...

— Խօսելուն ձեւը չենք գիտեր... այս անգամ կը սպառնանք եւ կ'ըսենք որ յաջորդ պատերազմին մենք չենք կռուիր ...

— Անիկա, իրաւ, սարսափելի սպառնալիք է ... խեղճերը պիտի վախնան ... բայց, ես աւելի դիւրին ձեւ մը գիտեմ... փոխանակ Նիւ Եորք երթալու, օդանաւը առ եւ շիտակ Էջմիածին գնա ... Վեհափառ տես ... մեր կողմէ իր աջը համբուրէ եւ առաջարկէ իրեն որ դաւանափոխ ըլլայ եւ անկէ վերջ հրէութիւն քարոզէ... այն ատեն, մեզի, հատուցում ալ կ'ընեն, անկախութիւն ալ կուտան ...

— Այդ բաժիդ խելքս պառկեցաւ :— Երթամ պայուսակներս կապեմ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՈՒՐ ԿԸ ՊԱՀԵՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Հիւս. Ատլանտեանի դաշնի դիւանաթուղթերը պիտի պահուին պողպատեայ եւ ամրափակ հինգ յարկանի շէնքի մը մէջ որ վերջանալու վրայ է (Փարիզ) :

ՀԱԿին (Հիւս. Ատլանտեանի կազմ.) գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կազմէ ապահովութեան խնդիրը, այդ թուղթերուն Լոնտոնէն Փարիզ փոխադրութեան ատեն: Մարդիկ անձկութեամբ կը դիտեն այս տեղափոխութիւնը երկրէ մը ուր նըւազ համայնավարներ կան, դէպի Ֆրանսա ուր սովետասէր կուսակցութեան 600 հազար անդամները իրենց կռնակն ունին հինգ միլիոն քուէարկուներ :

Ամրափակ շէնքը կը գտնուի Շայեոյի պալատին առժամեայ շէնքին մէջ ուր ՄԱԿը գումարեց իր ընդհանուր ժողովը: Այս շէնքը պիտի պատսպարէ ՀԱԿը մինչեւ որ գտնուի մնայուն վայր մը Արեւմուտքի պաշտպանութեան գլխաւոր գործակալութեան համար :

Այս առժամեայ ՀԱԿի տան մէջ դաշնի թուղթերը վերելակով մը ուղղակի պիտի տեղափոխուին մէկ յարկէն միւսը, որպէսզի չտեսնուին : Այս կերպով ոչ մէկ բան իր տեղը պիտի փոխէ, ամրափակ սնտուկէն ուղղակի գործողութեան եւ մասնագիտական մասերուն տարած ատեն երկրորդ յարկը եւ երրորդ յարկը ուր կը գտնուին փաչութիւնը կամ Լորտ Իսմէյի գրասենեակները եւ ընդհ. քարտուղարութիւնը :

Միեւնոյն ապահովութեան դրութիւնները պիտի կիրարկուին առաջին յարկին համար ալ, ուր կը գտնուին ժողովասրահները, նմանապէս հինգերորդ յարկին համար, ուր կը գտնուին զանազան գրասենեակները 14 ազգերու պաշտպանութեան կազմակերպութեան անդամներուն, եւ մամուլի բաժինը :

ՀԱԿի Լոնտոնի առաջին տան դրութեան համաձայն, բոլոր դաշնի թուղթերը պիտի վերադարձուին ամրափակ սենեակը ամէն շաբթու վերջ: Բոլոր լոյսերը, շէնքին դուրսի կողմը, որոնք կ'առաջնորդեն ՀԱԿի պատգամաւորներու քայլերը, պիտի վառին ապահովութեան համար ամբողջ գիշերը :

ՀԱԿի 500 պաշտօնատարներէն 150ը արդէն տեղաւորուած են Փարիզի շէնքին մէջ: Միւսները պիտի գան այս շաբթու: ՀԱԿի Լոնտոնէն Փարիզ փոխադրութեան պատասխանատուութիւնը յանձնուած է Սքոթլէնտ Եարտի (Անգլիոյ ապահովութեան տեսչութիւնը) եւ Փարիզի ոստիկանութեան : Այս վերջինը իր տրամադրութեան տակ առած է քանի չափ պաշտօնեաներ որոնք պիտի հոգան ճաշարանի եւ սրճարանի խնդիրները պաշտօնէութեան համար :

Լորտ Իսմէյ, նոր ընդհ. քարտուղարը հաւաստեց արդէն եւ Փարիզի պաշտօնէութիւնը ամբողջացած ըլլալով, գործի պէտի սկսի Լոնտոնի իր սարքուածքով, զոր Անգլիայէն Փարիզ փոխադրեցին:

ԵՐԵՔ Սկովտիացիներ հանդէսի մը կ'երթան: Յանկարծ հանգանակութիւն մը կը սկսի : Մէկ Սկովտիացին կը մարի, միւս երկուքն ալ զինք դուրս կը տանին ...

Այսպէս չարիք...

Արիւն կուլար Հայոց աշխարհը: Այսքան չարիք չէր տեսած:

Տառապանքի խաչը ուսին ան հեւ ի հեւ քալեց ճամբան, աչքը ետին, ցասումն ու վրէժը սրտին:

Մէկ գիշերուան մէջ թողուց տուն տեղ, լքեց երդիք ու բուխերիկ, ձգեց եւ ընտանիք ու սիրելիք եւ ճամբայ ինկաւ դէպի սպանդանոց :

Հայրը զաւակը չէր տեսած դէթ վերջին անգամ, ոչ [illegible] բարով լսած ...

Ո՞վ գիտէր որ անոնք ալ իրենց կարգին ձեռք ձեռքի տուած, իրար փարած դուրս պիտի քաշէին ու քշէին դէպի անապատները, անօթի ծարաւ :

Ո՛վ պիտի կրնայ նկարագրել ինչ որ եկաւ Հայոց գլխուն, այդ օրերուն սեւ ու դաժան ...

Ի՞նչպէս դիմացաւ եւ ողջ մնաց այդ անհամար զոհերէն ետք՝ մեր թանկագին մնացորդացը:

Աստուած անգամ զարմացած ըլլալու է :

Դիմացաւ, վասն զի ունէր տոկուն հաւատք ու յոյսը Մեծ յոյսին որ վաղը նորէն պիտի ծագէր:

... Կարելի՞ է մոռնալ այդ նախճիրները, խէնէշական եւ հրէշային ազգի մը հանդէպ որ հինգ դարէ ի վեր աշխատած էր ի երկրին բարօրութեան, քաղաքակրթութեան համար, ամէն ասպարէզի մէջ, զինուորականէն մինչեւ գիտութեան, ճարտարապետութենէն մինչեւ թատերգութեան, ամիրաներու շրջանէն մինչեւ 1908ի Սահմանադրութիւնը :

Ո՞ր մէկը յիշել այդ բարբարոսութիւններէն, զորս այժմ անգիտանալ կը ձեւացնեն նոր վարիչները, իբրեւ պիղատոսներ ...:

« Այսքան չարիք թէ մոռնան մեր որդիք,

Թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք »ք.

Մեր սիրելի եւ աննման «Ղարիպ»ին, ողբացեալ Ահարոնեանի այս տողերը ականջի օղ թող ըլլայ մեզ բոլոր Հայերուս որպէսզի երբեք չմոռնանք արդար հատուցում պահանջել :

Ով որ մոռնայ, իր ազգութիւնն ալ ուրացած պիտի ըլլայ, իր վրայ հրաւիրելով անէծքը եւ նախատինքը իր հայրերուն ու պապերուն ...

ՄԷՆ - ՍԷ

ԾԻԾԱՂ

Յաճախորդը.— Ես այս պանդոկը եկայ՝ բարեկամիս յանձնարարութեամբ, սակայն շիտակն ըսելով շատ աղտոտ գտայ :

Պանդոկապետը.— Ինծի ինչո՞ւ կը գանգատիս. բարեկամիդ գանգատէ ...:

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Կեղծ անուններով, Փօնթիւի, Ժօրճ եւ ես երեք սենեակ վարձեցինք Փելըթայնի մէջ այդ գիշերուան համար: Մտադիր էինք Միլըրի մեկնումէն վերջ պանդոկ մտնել: Տեսնուելու պարագային Ֆէրլիին ալ պիտի ըսէինք թէ կ'ուզենք մօտէն հետեւիլ Լէյսիին շարժումներուն :

— Երէկ գիշեր հիանալի երազ մը տեսայ, ըսաւ Փօնթիւի, երբ պանդոկ հասանք: Մեր Միլըրը հրացանազարկ պիտի ըլլար, կարգաւ կը սեղմէր զինուորներուն ձեռքը, մինչ ես կուտայի « կրակ »ի հրամանը ...

Միլըրի մեկնումէն վերջ մտանք իր սենեակը: Ժօրճի օգնութեամբ բոլոր դուռներն ու դարականները բացուեցան մեր առջեւ: Երեք հեռաձայնի գործիքներ կային աշխատութեան սեղանին վրայ: Փօնթիւի փորձուեցաւ խօսիլ, սակայն առ այժմ անտեղի էր այդ տեսակ վտանգ մը աչք առնել : Ֆրանսացին յանկարծ մօտեցաւ գրադարանին եւ դուրս քաշեց յանգաւոր բառարանը :

— Իրաւունք ունիմ եղեր, մըլտաց, յայտնի է թէ այս գիրքը յաճախ գործածուած է :

Տեղը դրաւ հատորը եւ յառաջացաւ դէպի սենեակին միւս անկիւնը, ուր զետեղուած էր մեծ ռատիօ մը :

— Ես ռատիօյէ լաւ կը հասկնամ, ըսաւ Ժօրճ, կ'ուզէ՞ք որ անգամ մը քննեմ :

— Լաւ գաղափար մըն է, ըսաւ Փօնթիւի, սակայն պէտք եղածէն աւելի մի խառնէք :

Ժօրճ սկսաւ քննել գործիքը. իր վարժ մատները արագօրէն կը շարժէին: Վերջապէս բացաւ ռատիոյին մէջի կողմը եւ ըսաւ .

— Հիանալի ռատիօ մըն է, բայց տարօրինակ բան ...

— Ի՞նչ պատահեցաւ :

— Ոչ մէկ կայանի վրայ դարձած է կոճակը :

— Ի՞նչ կը նշանակէ այդ :

— Սովորաբար մարդ մը ռատիօ մտիկ ընելէ վերջ, կոճակը կը դարձնէ առանց կայանը ցոյց տուող սլաքին տեղը փոխելու, չէ՞: Մինչդեռ այս սլաքը տեսէք ուր է: Ալիքի այս երկայնութեան վրայ ոչ մէկ ռատիօկայան կայ :

Փօնթիւ նշանակեց ալիքի այն երկարութիւնը զոր ցոյց կուտար ռատիօյի սլաքը եւ յայտնեց թէ մեր այդ օրուան փնտռտուքը վերջացած էր: Դեռ շատ գործ կար անշուշտ աս սենեակին մէջ, մանաւանդ մեր ուշադրութիւնը գրաւած էր մեծ դրամարկղ մը, բայց Ժօրճ ըսած էր թէ չէր կրնար զայն բանալ առանց հետք մը ձգելու: Փօնթիւի առ այժմ չէր ուզեր որ Միլըր կասկածի թէ մէկը մտած էր իր սենեակը :

— Մի կարծէք թէ յուսահատած եմ, ըսաւ Փօնթիւի երբ տուն վերադարձանք, անիկա քննական պտոյտ մը եղաւ, յաջորդ անգամ աւելի դիւրաւ կրնանք աշխատիլ այդ սենեակին մէջ :

Այդ պահուն հեռաձայնը հնչեց. Օնօրին կը խօսէր .

— Ուրախ եմ որ տուն հասեր էք, Փափա, ըսաւ, որովհետեւ շատ մտահոգուեցայ : Միլը՛ ժամը տասնըմէկին մեկնեցաւ: Վախցայ որ իրարու կը հանդիպիք: Ջկրցայ աւելի երկար պահել զայն իմ մօտս :

— Թերեւս յոգնած էր :

— Ոչ, Փափա, վստահ եմ թէ ուրիշ լուրջ պատճառ մը կար :

Խօսակցութիւնը վերջացաւ: Փօնթիւի իսկոյն անցաւ ռատիօյին գլուխը եւ սլաքը դարձուց այն ալիքին վրայ ուր գտած էինք Միլըրի ռատիօյին սլաքը: Գործիքին մէջէն անորոշ ձայներ լսուեցան, բայց հակառակ մեր բոլոր ճիգերուն, չկրցանք բան մը հասկնալ: Գործիքը պէտք եղածին չափ զօրաւոր չէր: Մերթ ընդ մերթ կը լսուէին երաժշտական հնչիւններ, սակայն ոչ յստակ կերպով :

— Նիւումըն, դուք բարեկամներ ունիք Պ. Պ. Ք.ի մէջ. վաղն իսկ հոն պիտի երթաք եւ պիտի հարցնէք թէ ո՞ր կայանը կը գտնուի այս խորհրդաւոր ալիքին վրայ: Ահ, եթէ գիտնայի թէ ինչու Միլըր կէս գիշերէն առաջ ուզեց իր սենեակը վերադառնալ, անշուշտ Մոխրուհին չէ :

— Թերեւս ժամադրութիւն մը ունէր, ըսի :

— Այո, կամ թերեւս հրահանգի մը կը սպասէր: Նիւումըն, ձեզմէ պիտի խնդրեմ լաւ մը ուսումնասիրել Միլըրը, որովհետեւ հիանալի գաղափար մը ունիմ:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ գերման համալսարաններ անցեալ օր արեւելեան Գերմանիայէն Պերլինի Ֆրանսական շրջանը մտնելով ցոյց մը կատարեցին ընդդէմ հաշտութեան պայմանագրի ստորագրութեան, դաշնակիցներու եւ Պոնի կառավարութեան միջեւ: Ոստիկանութիւնը հրշէջ գնքերով ցրուեց ցուցարարները եւ քսան ձերբակալութիւններ կատարեց: Փողոցի մը մէջ հազար բոլշեւիկներ կռիւի բռնուեցան ոստիկաններուն հետ: 14 հոգի ձերբակալուեցան, 15 հոգի ալ վիրաւորուեցան, վեցը ոստիկան :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը նոր անակնկալ մը ստեղծեց, յայտարարելով թէ «միացեալ գերման պետութիւնը երբեք յանձնառութեան տակ մտած պիտի չըլլայ արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ կնքուելիք հաշտութեան առժամեայ պայմանագրով»: Այս յայտարարութիւնը ծանր տպաւորութիւն գործեց քաղաքական շրջանակներու մէջ :

ԹՐԻԷՍԹԷԻ մասին Լոնտոնի մէջ կատարուած բանակցութիւնները յաջող ելքի մը յանգած են, ինչպէս կը հաստատեն անգլ. թերթերը: Իտալիական իրաւասութիւններ պիտի ստանայ ազատ շրջանին վարչութեան մէջ :

ԻՐԱՆԻ թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը առաջարկած է մինչեւ սահմանագլուխ երկարաձգել Անդրիրանեան երկաթուղին, իսկ Մ. Նահանգները խոստացած են վերսկսիլ բանակցութիւնները՝ զինուորական օգնութեան մասին:— Որոշուեցաւ երկու ամիս եւս երկարաձգել պաշարման վիճակը՝ Թէհրանի մէջ :

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Ժ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ շատ ծանր պարտութիւն մը կրեց Լոնտոնի մէջ, երեքշաբթի օր: Թերթերը կը գրեն թէ իր հակառակորդը, սեւամորթ Րէնտոլֆ Թըրփին, յարձակեցաւ «պայթուցիկ» ուժգնութեամբ եւ երեք շրջանով (րաունտ) զգետնեց Ֆրանսայի ախոյեանը, որուն մէկ աչքը ուռեցաւ սկիզբէն, իսկ միւսը վիրաւորուեցաւ: Հայրապետեան յուսահատօրէն մաքառեցաւ, զարնելով Թըրփինի գլխուն, բայց այս վերջինը չանթահարիչ հարուած մը տալով կզակին, Հայրապետեանը գետին փռեց արիւնլուայ»:— Ժամանակը եկած չէ՞ քիչ մը հանգստանալու ...

ՀԵՂԵՂԱՀՈՍ անձրեւներուն հետեւանքով 20 տուներ եւ երկու շէնքեր փլան Մանթոնի շրջանին մէջ (Քոթ տ'Ազիւր): Ցարդ տասը մեռեալ եւ 20 վիրաւոր դուրս բերուած են փլատակներուն տակէն: Բազմաթիւ անասուններ ջրամոյն եղած են: Կը կարծուի թէ մարդկային կորուստը աւելի մեծ է: Ալփ Մարիթիմի ոստիկանական վերատեսուչը քննութեան ձեռնարկած է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՋԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Մարսիլիոյ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյն մէջ, այս կիրակի ժամը 10ին ձայնաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութենէն յայտնի բանաստեղծ՝ վեր. Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԱԿԻՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ու 1915ի Մեծ Եղեռնի մեր համօրէն զոհերու յիշատակին :

Հանգուցեալ տիկնոջ եւ մեր բազմաթիւ նահատակներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն տխուր արարողութեանց :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Հերթական հաւաքոյթը, նուիրուած ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ, տեղի կ'ունենայ այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Le Cadetի վերնայարկը: Խօսք կ'առնեն Հ. ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՔԻԼԻՐՃԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

Կ'արտասանեն ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ եւ Օր. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին: Այս շաբաթ ժամը 21ին, Մատուռ դպրոցի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, կը խօսի ընկեր ԳՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

Յաջորդ օրը, Կիրակի, հոգեհանգիստ - պատարագ նահատակներու յիշատակին :

×

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Նոր Սերունդի «Նիկոլ Աղբալեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին :

Կը նախագահէ ԱՐԱՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ կը բանախօսէ ԱՀԱՐՈՆ ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ :

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 16ին, Սընոն, ընկեր-վարականներու ծանօթ սրահին մէջ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 8.30ին Ս. Էլմօնի սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութեանց: Բանախօս՝ ՊԱՏ. ԵՐԷՑԵԱՆ :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այս կիրակի, հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Մեծ Եղեռնի զոհերուն համար, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին :

×

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Պիվէրի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» տան մէջ :

Կը խօսին ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ եւ ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ :

Կը հրաւիրուին բոլոր կազմակերպութիւնները եւ հայր. միութիւնները: Մուտքը ազատ է

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Վ. Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՍԵՐՈՎԲԷ Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ Նահատակներու յիշատակին :

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Անծանօթ Զինուորի աւանդական բոցին արծարծումը պիտի կատարէ շաբաթ օր ժամը 18ին, քըսանէ աւելի ուրիշ Միութեանց հետ :

Այս արծարծումը պիտի կատարուի ի յիշատակ մեր մէկուկէս միլիոն անծանօթ զինուորներու նահատակման:

Կը հրաւիրուին բոլոր ռազմիկները եւ հայրենակիցները մեթրօ George V, ճիշդ ժամը 17.45ին:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ կոմիտէի: Այս շաբաթ իրիկուն Bar du Vianduc (Սէն Անթուան) 9էն մինչեւ լոյս : Կը խօսին ընկերներ Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ և Վ. ՕՇԱԿԱՆ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՇԱԲԱԹ ժամը 21ին Վռամեան ենթ. :

ԿԻՐԱԿԻ ժամը 3ին Նիկոլ Դուման :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Սարսէլի հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրերով: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն՝ ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՌՈՒՆԵՆԱԼ.— Ա. Շահխաթունիի գեղարուեստական երեկոյթը, Յունիս 6ին, Salle d'Iena:

ՎԱԼԱՆՍ.— Պատերազմի աղէտեալներու նահանգային դաշնակցութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Salle des Fêtes: Կը հրաւիրուին բոլոր աղէտեալ հայրենակիցները :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ կողմէ վարչակազմի (cadres) պատրաստութեան համար մասնաւոր խորհրդակցութիւն այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, Փարիզ, Ռեժան սրճարանին վերնայարկը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոր շրջանի առաջին դասախօսական երեկոյթը՝ երեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Le Palet d'Orի մէջ (80 la Canebière): Կը խօսի Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Գրիգոր Լուսաւորիչ եւ Հայաստանի քրիստոնէութեան դարձը, համաձայն նորագոյն քննութեանց: Խօսք կ'առնեն նաեւ ներկաները: Մուտքը ազատ է:

ԶԻՆՈՒՈՐ ԱԼՊԵՐ ՌՈՒՊԵԱՆ կը փնտռէ մայրը, Տիկին Լուիզ Ռուպեան եւ իր ընտանեկան պարագաները: Տեղեկացնել Ա. Նորոյեանի միջոցով, 57 rue Bernard du Bois, Մարսէյլ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 7150 Ֆր., ձեռամբ Պ. Սարգիս Տէօքմէճեանի, Օր. Է. Գալուստեանի եւ Պ. Ա. Աշըքկէօզեանի նշանախօսութեան հաւաքոյթի ընթացքին :

× Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Միլուոքիէն (Մ. Նահանգներ) Մուշեղ, Պերճուհի, Լեւոնիքա եւ Արմենուհիէ 3000 ֆրանք, իրենց հօրաքրոջ՝ տիկին ԳՈՀԱՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ :

ԻՐ 7ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի ժամը 16.30էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin

Մասնակցութեամբ RICOS CREOLE BANDի 1e prix du disque 1951, vedette du Cabaret le drap d'Or

Գեղարուեստական բաժին.— Կապոյտ խաչի հայկական պարի խումբ.— Հայկ. մեներգ Օր. Թէքէզ Քէօշկէրեանի կողմէ .— Trio Arpège. New Orleans Jazz Band Buffet Bar

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Օր. Շահինեանի, հեռաձայն Tru. 92-68:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17 Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200. Արտ. 3000 ֆր
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 27 AVRIL 1952 Կիրակի 27 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6749-Նոր շրջան թիւ 2160 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՐՆ Է ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԻԾԸ

Այս հարցումը մասնաւորապէս ուղղուած է այն երիտասարդութեան, որ պայքար կ'ամբարէ օտարութեան մէջ, ի խնդիր լուսաւոր ապագայի մը :

Գաղտնիք չէ, շատեր այդ ապագան կծկած, ամփոփած են անհատական բարօրութեան մէջ,— ուսանիլ, մասնագիտութեան մը տիրանալ, եւ ապրիլ իրենց ուզածին պէս :

Բարեբախտաբար կան ուրիշներ ալ — աւելի սակաւաթիւ — որոնք լրջօրէն կ'ըմբռնեն իրենց կոչումը :

Անոնք ալ հետամուտ են գիրքեր գրաւելու, բայց նաեւ տրամադիր՝ հանրային ծառայութեան նուիրուելու :

Շատ մի տեսնէք, եթէ երբեմն ծայրայեղ յաւակնութիւններ կը մտնեն : Ո՞վ չէ փորձած լեռներ գլորելու մարզանքներ, որոշ տարիքի մը մէջ...

Արդ, երիտասարդութեան այս մասն ալ դատապարտուած է ամլութեան, եթէ չարունակէ գոհանալ իր հայկական գիտելիքներով : Եթէ չփորձէ, բազմազան գիտութեանց հետ, ճոխացնել նաեւ իր մայրենիքի պաշարը :

Ի վերջոյ ո՞րն է միութեան գիծը, այս տարագիր երիտասարդութեան համար : Իր իսկ ինքնապաշտպանութեան համար, որպէսզի կարենայ իր դերը կատարել տիրաբար :

Շատերը կը յաւակնին բա՛ն մը փոխել մեր հանրային կեանքին մէջ : Գոնէ վերադնահատումներ կատարել : Քիչ մը թարմութիւն հոսեցնել, ազգային - քաղաքական ասպարէզէն մինչեւ մշակոյթի անդաստանը :

Արդար փառասիրութիւն, որ կը բխի երիտասարդութեան կոչումէն :

Եթէ իրենք մոռնային, մենք պիտի յիշեցնէինք այդ իրաւունքն ու պարտականութիւնը : Մանաւանդ հիմա որ հետզհետէ կը պարպուին դիրքերը : Ամէն տեղ :

Ե՞րբ այսքան ստիպողական դարձած էր նոր ուժերու պահանջը՝ բոլոր ճակատներուն վրայ :

Եւ ահա նորէն նոյն չարաբաստիկ հարցականը.

— Ի՞նչ միջոցներով պիտի կատարէք ձեր այդ առաքելութիւնը, երբ կը գոհանաք հայ - պանիր հայերէնով մը : Երբ յամառօրէն ձեր դասախօսութիւնները, ժողովներն անգամ օտար լեզունե - րով կը կատարուին :

Որ եւ է պատրուակ չի կրնար արդարացնել ձեզ : Ինչ դաւանանք ալ ունենաք :

Եւ դուք ձեր ձեռքով կնքած կ'ըլլաք ձեր ճակատագիրը, եթէ դարձ մը չփորձէք :

Իմաստակներ են անոնք որ կը ճգնին համոզել թէ կարելի է ազգային ոգի պահել՝ առանց հայերէն գիտնալու :

Քանի մը տարի առաջ, եպիսկոպոս մը այս խարխուլ տեսակէտը յայտնեց հեռաւոր Ամերիկայի մէջ, մայրենի լեզուէն վեր դասելով... ծիսակատարութիւնը :

Երիտասարդ գրագէտ մըն ալ դեռ վերջերս կը փորձէր արդարացնել իր դասալքութիւնը, և յառաջացունէ կորսուած համարելով ամերիկահայ գաղութը :

Ատոնք մարդանքներ են որ դէպի անձնասպանութիւն կ'առաջնորդեն : Ամէնէն առաջ՝ ձեզ, երիտասարդներ :

Եթէ դատապարտուած ենք ուշ - կանուխ կորսուելու, այլեւս ի՞նչ կ'արժեն ազգապահպանման քարոզները :

Համրանքը պահա՞ծ կ'ըլլանք, «եան»երը պահելով եւ մնացեալը ջուրին տալով :

Տարագիր բազմութիւնները փրկա՞ծ կ'ըլլանք, հայրենիք երազելով, բայց մայրենիքը մոռնալով :

Միութիւնը, ամբողջականութիւնը, «ազգին ապագան» ապահովա՞ծ կ'ըլլանք, չարական երգելով, բայց միութեան գիծը խախտելով :

Երիտասարդութիւնը ինք ալ ներքին կազմալուծման ճամբան հարթած չըլլա՞ր, մանրուք «ազգեր» կազմելով ինքն իր գլխուն : Առանց ընդհանուր ուղեգիծ մը ունենալու : Ամէն բան սորվելով, բայց մայրենի լեզուն թանգարան նետելով ...

Շ.

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Խուռն բազմութիւն մը ուրբաթ իրիկուն փութացած էր «Փըթի Ժուրնալ»ի առաջին սրահը, վերյիշելու համար Մեծ Եղեռնի 37րդ տարեդարձը : Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին մտաւորականներ, հանրային եւ եկեղեցական դէմքեր, ինչպէս նաեւ ամէն դասակարգի ու ամէն հոսանքի հայրենակիցներ :

Սուգի ճշմարիտ մթնոլորտ մը կը տիրէր : Բեմը, աթոռները եւ սեղանը ծածկուած էին սեւ ծածկոցներով, շուրջ բոլորը երեք յարանուանութեանց կրօնապետները եւ զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ : Ծանր եւ պատկառելի մթնոլորտի մէջ, երաժշտագէտ Պ. Արա Պարթեւեան բացումը կատարեց սգատօնին Պեթհովէնի «Մահուան քայլերգ»ով, որմէ վերջ ուղերձ մը կարդաց Պ. Յ. Պօղոսեան, իբրեւ ներկայացուցիչը Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ ընկերակցութեան : Երիտասարդ առեւտրականը յիշեց Հայաջինջ Սարսափները, որոնք ամբողջ օսմանեան կայսրութիւնը համատարած անապատի մը, անսահման գերեզմանոցի մը վերածեցին : «Փունջ մը ծաղիկ նահատակներու յիշատակը ոգեկոչելու, մեզի կը մղէ արթնութեան և զգաստութեան : Ապրիլ 24ը Ուխտի օր մըն է, նոյն ատեն մեր Վերածնունդը տօնելու» :

Սուրիահայ երգիչ Մարտար Խրիմեան արտասանեց Յովհ. Թումանեանի «Հոգեհանգիստը» : Փարիզի Հայոց եկեղեցիին «Կոմիտաս» երկսեռ երգչախումբը երգեց Անուշաւան Տէր Ղեւոնդեանի «Ուռենին» : Զգալի էր առնական ձայներու պակաս : Յետոյ խօսք տրուեցաւ Վերապատուելի Միսքեանի (ներկայացուցիչ բողոքական համայնքութեան) :

— «Ազգերու կեանքը իր ելեւէջները, տխուր եւ ուրախ օրերն ունի. մեր ժողովուրդն ալ դարերու ընթացքին անցած է արիւնի եւ արցունքի ճամբաներէն : Բուղա զօրավարը երբ կոտորեց մեր ժողովուրդը, Վանայ ծովը կարմրեցաւ նահատակ հայերուն արիւնով, բայց տարբեր են 15ի նախճիրները, պատմութեան մէջ աննախընթաց, Ցեղասպանութիւն՝ բառին բովանդակ առումով : Հայ ժողովուրդին կէսը բնաջնջուեցաւ, ամբողջ սերեր, քաղաքներ, եկեղեցիներ աւերակ դարձան : Մենք մօտաւորապէս գիտենք մեր կորուստները, բայց Քիւրտերուն եւ Արաբներուն քով մնացած հայորդիներուն թիւը անծանօթ կը մնայ : Ամէն բան կորսնցուցած ենք, բայց ոչ մեր հոգին : Հրեաները ունին Լացի Պատը, իսկ մենք չունինք աւ մը հող, նահատակներուն յիշատակը յաւերժացնելու համար ... Սակայն, յուսահատելու չենք : Ապրիլ ամիսը միայն սուգի օր մը չէ, մենք մեր վրէժը պիտի լուծենք աւելի բարձրանալով» :

Պատուելին խօսքը վերջացուց միաբանութեան յուզիչ կոչ մը ուղղելով : Սուրիահայ երիտասարդ մը, Սեպուհ Արզարեան զգայուն շեշտերով արտասանեց Սիամանթոյի «Պարը» : Դժբախտաբար վերջին մասը չատ թոյլ էր :

Հայ եկեղեցւոյ կրտսեր երգչախումբը երգեց «Հայաստան, իմ երկնամերձ հայրենիք»ը, որ լաւ տպաւորութիւն թողուց : Յետոյ ուղերձ մը կարդաց Պ. Օթոն Հէքիմեան : Հայ կաթոլիկ համայնքութեան ներկայացուցիչը իր կարգին անդրադարձաւ ահաւոր Եղեռնին, որուն զարհուրանքը ամենավարպետ վրձինն իսկ պիտի չկարենար տալ : Զոհը բարբարոս դահիճին դէմ կանգնած, բազկատարած փրկութիւն կ'աղերսէր, այդ փրկութիւնը մեր նորաստեղծ հայրենիքը եղաւ :

Բանախօսը այս առթիւ յիշեց Վասպուրականի, Ուրֆայի, Շ. Գարահիսարի, Մուսա Տաղի եւն. հերոսամարտները որոնք փառապսակը կազմեցին մեր ռազմական կարողութեան :

Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան, միշտ քնքոյշ եւ թրթռուն, արտասանեց Ն. Սարաֆեանի մէկ ներշնչեալ կտորը՝ նուիրուած Մեծ Եղեռնի զոհերուն (հրատարակուած անցեալ տարի, «Յառաջ»ի մէջ) :

Կոտսերներու երգչախումբը դարձեալ երեւցաւ բեմի վրայ, Ալեմշահի «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ը երգելու համար, ղեկավարութեամբ Տիկ. Ցամիկ Քիւթնէրեանի : Ծանօթ դերասան Արտաշէս Գմբէթեան արտասանեց Յովհ. Թումանեանի

Թուրքիոյ վարչապետը Աթէնքի մէջ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մէնտէրէս, ապրիլ 25ին ճամբայ ելաւ դէպի Պիրէօն, «Անգարա» շոգենաւով : Իրեն կ'ընկերանան արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, զօր. Քանատը եւ ուրիշ խորհրդականներ : (Զօրավարը հրամանատարն է Թուրքիոյ ցամաքային ուժերուն) :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան, որ պիտի տեւէ վեց օր :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այս առթիւ պիտի քննուին շարք մը կարեւոր խնդիրներ, եւ մասնաւորապէս Միջերկրականի հրամանատարութեան հարցը : Երկուքն ալ կ'ուզեն որ իրենց բանակները ուղղակի կապուին ամերիկացի ծովակալ Քերնիի հրամանատարութեան, եւ միշտ կը մերժեն զանոնք դնել իտալացի զօրավարի մը հրամանին տակ : Անգլիացիները առաջարկած են մասնաւոր հրամանատարութիւն մը հաստատել Միջին Արեւելքի համար, բայց Յունաստան եւ Թուրքիա շատ չեն խանդավառուիր այս ծրագրով :

Այս այցելութեան առթիւ, Յունաստան կ'ուզէ ստուգել թէ Թուրքիա որքան պիտի կրնայ նպաստել Պալքաններու ապահովութեան : Մասնագէտներու կարծիքով, Անգարա սահմանափակ ուժեր միայն կրնայ տրամադրել այս ճակատին, քանի որ շատ ծանր պատասխանատուութիւններ ստանձնած է Սեւ Ծովու ափերուն եւ Կովկասի սահմաններուն վրայ :

Այս միջոցին Անգլիա ուշագրաւ գործունէութիւն մը կը ցուցնէ Յունաստանի մէջ : Դեռ վերջերս Աթէնք ղրկուած էր ականաւոր լորտ մը, որոշ աշխատանքներ կատարելու համար :

✕ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը եւ իր հետեւորդները Սելանիկ ալ պիտի հանդիպին, այցելելու համար Մ. Քէմալի ծնած տունը :

Ամերիկա պիտի օգնէ Իրանի

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը հաւանեցաւ շարունակել զինամթերքի առաքումը դէպի Պարսկաստան, որ դադրած էր Յունուար 8էն ի վեր : Այս հաւանութիւնը տրուած է Տոքթ. Մոսատեղի այն յանձնառութեան վրայ թէ Իրան պիտի աջակցի Միացեալ Ազգերուն, պիտի վերակազմէ իր զինուորական ուժերը եւ ինքզինքը պիտի պաշտպանէ յարձակման դէմ, «ո՛ր կողմէն ալ կատարուի» :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը հրատարակեց այս առթիւ փոխանակուած ծանուցագիրները : Ամերիկացի խորհրդականները պիտի մնան Իրանի մէջ :

Պարսկաստան մէկն է այն 45 երկիրներէն որոնք պիտի օգտուին ամերիկեան վարկերէն, պաշտօնական համաձայնութիւններով : Փոխադարձ Ապահովութեան դաշինքով, այն ազգերը որ զինուորական օգնութիւն կը ստանան Մ. Նահանգներէն, պարտաւոր են աջակցիլ՝ «աւելցնելու համար ազատ աշխարհին պաշտպանողական ու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«Կանչը» եւ «Հայրենիքի Սէրը», խորապէս ցնցելով հանդիսականները :

«Հուսք Բանք»ը վերապահուած էր Փարիզի նորընտիր հովիւ Սերովբէ վրդ. Մանուկեանի, որ կը նախագահէր :

— «Ազգային համերաշխ ոգիով մը այսօր կանգնած ենք յարգանքի մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին, որուն վերյիշումն իսկ սարսափ կ'ազդէ մեզի : Մենք կորսնցուցինք մեր առաջնորդները, մեր մտաւորական ընտրանին, մեր վանքերը, եկեղեցիներն ու դարաւոր յիշատակարանները : Շատ մը բաներ կորսնցուցած ենք մեր ազգային գանձերը պահելու համար : Օձի պէս կծկտած թշնամին ուզեց մեր լոյսը խաւարել, բայց չյաջողեցաւ իր ծրագրին մէջ : Մեր կորսնցուցած հայրենիքը նետի մը պէս մխրճուած է քաղաքակիրթ աշխարհի խղճմտանքին, մինչեւ որ մեր պահանջները գոհացում չգտնեն այդպէս ալ պիտի մնայ : Մեր երջանկութիւնը մեր ոտքերուն տակ գտնուած հայրենիքն է, մեր արիւնէն, մեր միսէն եւ ոսկորէ շինուած հայրենակիցներու տեսականութիւնը : Մեր միակ մխիթարութիւնն է այս ապրիլեան ողբերգութեան մէջ : Ապրիլեան զոհերը այժմ միակ պատգամ մը ունին Սփիւռքին, որպէսզի անոնք ալ հաւատարիմ մնան պատմութեան ձայնին, պահելու համար ազգային դիմագիծը» :

Փարիզի Հայոց եկեղեցիին երգչախումբը այս անգամ երգեց «Տէր կեցո»ն, երկիւղած մթնոլորտի մը մէջ : Սգահանդէսը փակեց Սերովբէ վրդ. Մանուկեան «Պահպանիչ»ով եւ ազգային աղօթքով :— Ա.

ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

(ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, 18 ԱՊՐԻԼ)

Քիչ առաջ ձեզի ներկայացուցին Գասպար Իփէկեանի կենսագրութիւնը կարելի մանրամասնութեամբ: Ինծի վիճակուած է ներկայացնել անոր գրական վաստակը: Դժբախտաբար ինչ որ տուած է ողբացեալ ընկերը, մեծ չափով կորսուած է պարբերականներու մէջ: Քանի մը հատոր միայն, ընդարձակ այն գործին քով, որ մասամբ անտիպ կը մնայ:

Գասպար Իփէկեանը ճանչցայ առաջին անգամ Կարնոյ մէջ, Օսմ. Սահմանադրութեան յայտարարութեան յաջորդող տարին, երբ Բարձր Հայքի կեդրոնը եռուզեռի եւ խանդավառութեան օրեր կ'ապրէր: Առաջին անգամն էր որ բազմամարդ հաւաքոյթի մը առջեւ խօսելու կը հրաւիրուէր այդ քաղաքին մէջ: Հրապարակային հանդիսութեան կը նախագահէր փրոֆ. Աստուածատուր Խաչատուրեան, Սանասարեան վարժարանի հայերէնի եւ գրականութեան ուսուցիչը: Գասպար Իփէկեանի նիւթն էր Հայ Ժողովրդական Բանահիւսութիւնը ընդհանրապէս եւ Յովհ. Թումանեանի «Անոյշ»ը մասնաւորապէս: Հազիւ երեսուն տարեկան կար, խանդավառ, կրակոտ ու պերճախօս: Այդ թուականին արդէն գինուորագրուած էր հայ գրականութեան եւ գաղափարական գործունէութեան: Իր մէջ կը յայտնուէին նաեւ ապագայ դերասանը եւ թատերագիրը:

Այն ատեն, ինչպէս տարիներ վերջը, երբ Համազգային Ճեմարանին բերաւ իր բոլորանուէր գործակցութիւնը, եւ ես առիթը ունեցայ յաճախակի թղթակցելու հետը, ինծի համար յստակ չէր իր գրականութեան նկարագիրը:

Գասպար Իփէկեանի «Ճշմարտութիւն եւ Վէպը» կարդացեր էի 1950ին, «Ակօս» երկամսեային մէջ: Այս հաւաքոյթին առթիւ, խորհեցայ անգամ մըն ալ թերթատել այդ ընդարձակ վէպ-յուշագրութիւնը: Վստահ էի, որ այս վէպը ինքնակենսագրութիւն մըն էր միեւնոյն ատեն, ինչպէս եւ կը խտացնէր նկարագրի մը գիծերը, որոնք պատանեկան տարիներէն կը դրոշմուէին մեր մէջ եւ կը շարունակուէին, շատ քիչ բացառութեամբ, մեր բովանդակ կեանքին մէջ:

Սխալած չէի: Գասպար Իփէկեանի կեանքին, գրականութեան եւ տրամադրութիւններուն բանալին գտայ, ամփոփուած հետեւեալ պարբերութեան մէջ.

— «Կը սկսէր հինգերորդ տարին (ակնարկութիւն 1904 տարուան) եղբօրս փայլիքին մէջ անցուցած դառն ու տաժանագին տարիներուս: Պատանեկան ամէնէն լաւ շրջանը կեանքիս, թունաւորուեր էր այն անիմաստ ողջութիւնով (հիմա միայն կ'անդրադառնամ), որ ինքս ինձ պարտադրեր էի, մղուած հօրս հանդէպ տածած սէրէս ու նուիրումէս: Այդ էր պարտադրեր ինծի խառնուածքս, ուր տիրապետող տարրը եղեր էր՝ մանուկ օրերէս՝ զգացումը, ոչ թէ սառն ու եսասէր դատողութիւնը: Ո՞րն էր մեղքը, ի՞մս, թէ հայրիկիս՝ իմ շրջապատիս մէջ ամենաբանիմացը... : Պէ՞տք էր որ ան մղէր զիս դէպի այդ ուրացումը իմ բոլոր նախասիրութիւններուս, որոնք իրն ալ եղած էին անցեալին մէջ եւ ժառանգաբար փոխանցուած ինծի, իր բենիամինին»:

Առաջին օրէն ուրեմն երկընտրանքի մը առջեւը կը գտնուէր Գ. Իփէկեան, առեւտրական ասպարէզը մէկ կողմէ, գրական-մտաւորական-գաղափարականը՝ միւս կողմէ: Այս վերջիններէր որ կը յաղթանակէր: Բայց նկարագրի այդ գիծերը հետզհետէ կը չեչտուէին իր մէջ, ճակատագրական համակերպութեան մղելով զինքը, որպէսզի սիրէր կեանքի ձախորդ օրերն ալ, լուսաւոր անկիւններ ստեղծելով իր յոռետես եւ ընկճուած, դժգոհ տրամադրութեան եւ հոգեբանութեան մէջ: Ասիկա ալ իր խոստովանութիւնն էր, երկրորդ բանալին՝ իր կեանքին ու գրական խառնուածքին:

Ուրեմն իր գրական վաստակը իր սնունդը եւ ներշնչումը պիտի առնէր զգացական տարրերէն, որոնք պիտի դրոշմուէին յոռետես, ընկճուած ու դժգոհ տրամադրութեամբ ու հոգեբանութեամբ:

Բայց աշխատանքը որուն կը լծուէր ան լաւատեսութեան կը մղէր զինքը: Ինչ գեղեցիկ ու մարդկային նշանաբան Միքէլ Անճելոյի հետեւեալ խօսքը.— «Աշխատանքի մէջ պիտի ունենաս կեանքի լոյսը»: Գասպար Իփէկեան յամառ ու անդադրում աշխատող մը եւ արտադրող մը կը դառնար: Որովհետեւ գիտակցութիւնն ունէր թէ աշխատանքն է որ իմաստ ու արժէք կուտայ կեանքին: Ամէնէն համեստ աշխատանքներէն սկսեալ մինչեւ պատասխանատու բոլոր գործերը սիրով կը տանէր:

Շնորհիւ այդ նշանաբանին էր, որ Գ. Իփէկեան կուտար իր տուրքը մեր գրականութեան, իբրեւ թարգմանիչ, իբրեւ վիպագիր, իբրեւ թատերագիր եւ իբրեւ գրական քննադատ:

Իբրեւ թարգմանիչ՝ մեզի տուաւ Հնդիկ մեծ իմաստասէր բանաստեղծին, Ռապինդրանաթ Թակորի «Պարտիզպան»ին թարգմանութիւնը, իբրեւ վիպագիր՝ «Ճշմարտութիւն եւ վէպ» ընդարձակ արձակը, որ լոյս կը տեսնէր «Ակօս» երկամսեային մէջ, եւ որ կ'ընդհատուի իր մահով: Կը յուսանք թէ թերթին խմբագրութիւնը պիտի հրատարակէ մնացած մասն ալ, որովհետեւ այս վէպը իր խորագրովն իսկ շատ յստակ գաղափար մը կուտայ հեղինակին գրական ու գեղարուեստական ըմբռնումներուն մասին: Վէպը պէտք է ճշմարտութեան եւ իրականութեան հարազատ պատկերացումը տայ եւ փոխադարձաբար, ճշմարտութիւն եւ իրականութիւն պէտք է ներկայացուին վիպական դարձուածքներով ու արուեստով, հասնելու համար գեղարուեստական շնորհի: Այս է պատճառը որ Գ. Իփէկեան լուսանկարչական իրականութենէն անկախաբար, գեղարուեստական ըմբռնումներու հետամուտ էր եւ այս գործը, միեւնոյն ատեն ինքնակենսագրութիւն եւ յուշագրութիւն, համով ու հոտով պատմուած ու գրի առնուած էր: Իր պատմելու ձեւը եւ ոճը, լեզուական շնորհն ու գեղեցկութիւնը կը փայլին հոն կարելի բծախնդրութեամբ: Ժողովուրդին, ինչպէս մտաւորական ընթերցողներուն համար խորհրդածութեան մէկէ աւելի արժանիքներ երեւան կը բերէ: Հետեւեցէք ամբողջ գրուածքին, եւ դուք հոն հաւասար զգացումով ու համակրութեամբ նկարուած պիտի գտնէք Հայուհին, Հելլենուհին ու Թրքուհին, որոնց ստուերները կը տահին ամէն մէկ էջին վրայ, միշտ վառ պահելով ձեր հետաքրքրութիւնը: Գ. Իփէկեան կատարեալ հոգեբան մըն է, երբ կը վերլուծէ կնոջական հոգիները: Հոգեբանի այդ ճարտարութիւնը իր լրումին կը հասնի, երբ Արա եւ Շամիրամ թատերախաղին մէջ կը ներկայացնէ մեզի Շամիրամը, իր կնոջական բարդ եւ զգացական բոլոր խորհուրդներով:

Գրական քննադատական կարեւոր գործեր ալ տուաւ ան մեզի, դարձեալ «Ակօս»ներուն մէջ: Թատերական, գրական – քննադատական ուսումնասիրութիւն մըն էր Լեւոն Շանթի «Հին Աստուածներ»ուն մասին գրի առած սպառիչ ուսումնասիրութիւնը: Նիկոլ Աղբալեանի անձին ու գործին նուիրուած մենագրութիւնը, Արուեստը եւ խորհրդային քննադատութիւնը եւ խորհրդահայ բանաստեղծութիւնը, ինչպէս նաեւ գրախօսականները այս շարքին կը պատկանին: Ամէնէն աւելի ուշագրութիւնս գրաւած են իր սէրն ու պաշտամունքը, որոնցմով կը շրջապատէր ուսումնասիրութեան ենթակային անձը: Այսպիսի գրութիւն մըն է Ն. Աղբալեանին նուիրուած ընդարձակ ուսումնասիրութիւնը: Կը զգաք որ մեկնող մեծերուն հանդէպ սէր եւ գուրգուրանք ունի: Կը մտնէ մանրամասնութիւններու մէջ, որոնք պիտի մրիտէին սովորական կենսագրողի մը ուշադրութենէն: Այս կալուածին մէջ ալ փնտռածը ճշմարտութիւնն է, առանց ենթակային սանձը վիպականացնելու կեղծ արուեստէն տարուելու: Միշտ զգայուն, միշտ բարութեամբ լեցուն են իր խորհրդածութիւնները, եւ երբ Ն. Աղբալեանին նուիրուած գրութեան վերջակէտը պիտի դնէ, կը դիմէ հնդիկ մեծ իմաստասէր բանաստեղծ Թակորին —

Հանգի՛ստ, սի՛րտ իմ, թող այս պահը բաժանման
Լինի քաղցր,
Լինի լրում, ոչ թէ մահ...
... Թող թռիչքն այս վերջանայ,
Բոյնին վերեւ գերթ ամփոփում թեւերի ...

Գ. Իփէկեանի գրական վաստակը կ'ամբողջանայ քանի մը թատերական գործերով: Միշտ «Ակօս» երկամսեային մէջ լոյս տեսած են, տարաչափուած ու յանգաւոր Փառանձեմ իշխանուհին, Փառանձեմ դիւցազնուհին, առաջինը չորս, իսկ երկրորդը՝ 3 արարով: Եւ «Արայ եւ Շամիրամը», 3 արարով, այս վերջինը՝ դրքով:

Խօսելէ առաջ այս վերջին գործին մասին, յիշենք նաեւ Մանկական - Պատանեկան Մատենաշարին բերած իր աշխատակցութիւնը: Առաջին ակնարկով պիտի բսուի թէ կ'արժէ՞ յիշել այս համեստ հրատարակչական աշխատանքը: Կ'արժէ, որովհետեւ այս երեւոյթը երեւան կը հանէ Գ. Իփէկեանի նկարագրին ուրիշ մէկ գրական գիծը: Մենք բոլորս ալ կը ձգտինք, կամ կը սիրենք լծուիլ մեծ գործերու, մեզի համբաւ մը ապահովելու համար: Բայց Գ. Իփէկեան գրական եւ այժմէական աշխարհահայեացք ունէր ազգապահպանման եւ սերունդներու իրերայաջորդ կապի շարունակութեան մասին: Դպրոցականներուն համար հետաքրքրաշարժ եւ նկարագիր կերտող գիրքեր լոյս ընծայելը այնքան ալ յետին վաստակ մը չէ մեր օրերուն մէջ: Անհրաժեշտութիւն մը, որուն իրականութեան համար վարանումի մատնուած են նոյնիսկ այն մարմինները, որոնց պաշտօնն ու պարտականութիւնն է լծուիլ նման աշխատանքի մը: Գ. Իփէկեան, աշխատակիցներու խումբով մը, հիմը կը դնէր նաեւ մանկական — պատանեկան մատենաշարի մը, հասցնելով շարքը 11 հատորներու, ընտրուած նիւթերով եւ բովանդակութեամբ: Թատերասէրներու խումբի մըն ալ ստեղծումը՝ երկրորդ համեստ գործն էր, որուն եւս լծուեցաւ եռանդով:

(Մնացեալը յաջորդով) ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Հայկ. Մանրանկարչութեան արժէքը

ԽՄԲ.— Ծանօթ բիւզանդագէտը, Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան, որ վերջերս Երուսաղէմ գնաց, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է եգիպտահայ թերթի մը (հարցումները զանց կ'առնենք).—

Էջմիածինէն յետոյ Երուսաղէմն է մեր ամէնէն հարուստ կեդրոնը գրչագրութեան տեսակէտէն: Հոս ունինք 3500 ձեռագիրներ որոնցմէ մօտ 200 գլխաւորները կ'ուսումնասիրեմ: Ամէն դիւրութիւն ունիմ որպէսզի պէտք եղած աշխատանքը տանիմ: Նպատակս է կարելի եղածին չափ շատ գրչագիրներ տեսնել ու զննել: Այս գործին մէջ քոյրս կ'օժանդակէ ինծի մանրանկարները լուսանկարելով: Պիտի ուսումնասիրեմ նաեւ Յունաց Պատրիարքարանի ձեռագիրները, եթէ ժամանակ ունենամ:

Գիտենք թէ քրիստոնեայ Արեւելքի քաղաքակրթութեան երկու գլխաւոր ճիւղերն են բիւզանդական եւ հայկական արուեստները: Այս տեսակէտէն բարձր արժէք կը ներկայացնեն Հայկականները միջազգային գրչագրութեան մէջ: Քրիստոնեայ Արեւելքը Միջին Դարուն հասկնալու համար, անհրաժեշտ է գիտնալ հայկական գրչագրութիւնը: Իսկ գեղարուեստական տեսակէտէն անգնահատելի է անոնց արժէքը:

Հայկ. մանրանկարչութիւնը կը սկսի Ե. դարէն, սակայն այդ շրջանէն բան մը մնացած չէ դժբախտաբար: Ամէնէն հին ձեռագիրը որ հասած է մեր օրերուն, 887 թուական կրող մագաղաթէ Աւետարան մըն է, որ Լազարեան Ճեմարանն էր առաջ, իսկ այժմ կը գտնուի Էջմիածնի թանգարանը: Իսկ հոս Երուսաղէմի մէջ ունինք հնութեան տեսակէտէն Ի. դարէն մնացած ձեռագիրներ, որոնք կուգան մինչեւ ԺԸ. դար: Ամէնէն նշանաւորներն են, յիշած ըլլալու համար.—

Ա. Գագիկ Թագաւորին մէկ Աւետարանը, ԺԱ. դարու գործ, խոշոր երկաթագիր, որուն մէջ կան թագաւորին կնոջ եւ աղջկան մանրանկարը այդ դարուն տարազով:

Մօտ 200 պատկերներով զարդարուած ըլլալու է այս գրչագիրը: Չար ձեռք մը կտրած է անոնցմէ շատերը, բայց ինչ որ մնացած է, դարձեալ մեծ արժէք մը կը ներկայացնէ: Լուսանցքներու մէջ անթիւ անհամար թռչուններ կը գտնուին, զորս կարելի չէ գտնել ուրիշ որեւէ ձեռագիրներու մէջ:

Բ. Կեռան Թագուհիին մէկ Աւետարանը 1272ին գրուած, որուն մէջ կան խմբանկար մը՝ Լեւոն Թագաւորը, Կեռան Թագուհին եւ զաւակները հայկական տարազով, Յիսուսի կեանքէն տեսարաններ եւ բազմաթիւ ուրիշ մանրանկարներով:

Եթէ գրչագրութիւնը շարունակուած է մինչեւ ԺԸ. դար, պատճառը պարզապէս այն է որ այդ շրջանին տպագրական արուեստը շատ խեղճ էր, մինչդեռ գրչագիրները շատ մեծ արժէք ունէին գեղարուեստական եւ պատմական տեսակէտէն: Անոնք գրուած են այնպիսի գեղեցիկ գիրերով եւ զարդարուած են այնպիսի մանրանկարներով ու գոյներու ներդաշնակութեամբ որ, այսօր իսկ հիացում կը պատճառեն եւ գոհացումկուտան ամենանուրբ արուեստագէտներու ճաշակին: Այս տեսակէտէն մեծ արժէք կը ներկայացնեն ԺԳ. դարու Կիլիկեան Արքայական ձեռագիրները, որոնք նուիրուած են թագաւորներու, թագուհիներու եւ իշխաններու կողմէ տաճարներու եւ եկեղեցիներու, ինչպէս կը նուիրուէին թանկարժէք անօթներ, խաչեր, կանթեղներ, սպասներ, զարդեղէններ եւն.: Նուիրական նկատուած են անոնք եւ մեծ անէծք կը կրեն անոնց հանդէպ որոնք չարամտութեամբ էջեր, նկարներ կը հանեն մէջէն:

Պատրաստող գրիչները ոչ մէկ ճիգ խնայած են գործին վայելչութեանը համար եւ վերջաւորութեան աւելցուցած են յաճախ «Երանի որ ունեցի զաւակ ի Սիոն եւ ընտանեաք Երուսաղէմ» եւն.ի նման խօսքեր:

— Հայերը ուղղակի չեն ընդօրինակած որեւէ օտար արուեստ, այլ օգտուելով անոնցմէ ստեղծած են ինքնատիպ ոճ մը, ուրիշ խօսքով իւրացուցած են ինչ որ առած են դուրսէն եւ նոր ձեւով մը դուրս տուած:

Այս տեսակէտէն մեր արուեստը ներշնչուած է նաեւ Բիւզանդականէն, սակայն ինչպէս ըսի, այնպէս մը ըրած են որ կարծես բոլորովին նոր է Հայկականը եւ աւելի կենդանի: Մեր նկարները չունին բիւզանդական նկարներու նրբութիւնը, սակայն զարդերու տեսակէտէն աւելի ճոխ են մերինները եւ կարելի է նոյնիսկ ըսել թէ ազդած են բիւզանդականին վրայ Թ. դարուն, Վասիլ Կայսեր օրով մանաւանդ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Գրողներու վարչութեան լիագումար նիստը, որ տեղի ունեցաւ վերջերս նուիրուած էր Թատերգութեան: Այս առթիւ խօսեցաւ Գ. Տէր Գրիգորեան, «դրամատիկական թատրոններու խաղացանկի եւ բարելաւման միջոցառումներու մասին»: Դասախօսը ըսաւ թէ Համկ (բ) Պ Կեդր. Կոմիտէի պատմական որոշումէն վերջ սովետահայ թատերգութիւնը ձեռք բերած է որոշ յաջողութիւններ: Բեմադրած են յաջողած թատերգութիւններ ինչպէս «Բարձունքներում», «Միքայէլ Նալբանդեան», «Մեր թանկագին հիւրերը», «Սուվորովականները», «Ուսուցիչը», «Աղբիւրի մօտ», «Այս աստղերը մերն են» եւ «Խիզախում» որոնք արժանացած են Ստալինեան մրցանակի: Սակայն սովետահայ թատերագիրը դեռ չէ կատարած իր պարտքը ժողովուրդին հանդէպ որ կը պահանջէ մեր կեանքը ճշմարտացի արտայայտող բարձրարուեստ թատերական երկեր, որոնք օգնեն աշխատաւորութեան համայնավարական դաստիարակութեան գործին:

Խօսեցան նաեւ հայ դրագէտներ, թատերագիրներ ՍՍՌՄ. գրողներու միութեան քարտուղարութեան անդամ Վ. Կոժեւնիկով: Այս վերջինը, համաձայն «Փրաւտա»յի եւ կեդրոնական գրական մամուլի մէջ հրատարակուած գրութեանց, ներկաներուն ուշադրութիւնը կեդրոնացուց սովետահայ թատերգութեան ետ մնալուն հիմնական պատճառներուն վրայ: Մեր թատերգութեան ետ մնալու պատճառը թատերագիրներու սխալ կատարումն է, «Անկոնֆլիկտ» (առանց բախումի) սովետական թատերգութեան կեղծ տեսութիւնը որ կը խանգարէր թատերգութեան զարգացումը: Սուր, կենսական բարդ բախումներու հանդէպ ունեցած վախը մեր թատերագիրները կը հասցնէ սխեմատիզմի (նիւթի չինծուութեան) իրականութեան պաճուճանքի: Մինչեւ հիմա դեռ ստեղծուած չէ մեր ժամանակի լիարիւն գրական հերոսը որ անողոքաբար պայքարի դրամատիրութեան մնացուկներու դէմ: Խօսեցաւ նաեւ Գոգոլի, Շչէդրինի, Սունդուկեանի հիանալի աւանդութիւններով սովետական երգիծական թատերգութիւն ստեղծելու անհրաժեշտութեան մասին:

Ցատկապէս պարզեց գրական, թատերական քննադատութեան ետ մնալը, գաղափարական ցած մակարդակը: Մեր թատերագիրներու ամէնէն կենսական խնդիրն է՝ մեր կեանքի, անոր զարգացման օրինաչափութիւններու խոր եւ բազմակողմանի ուսումնասիրութիւնը, մարքսական-լենինեան տեսութեան տիրապետելը:

Սովետահայ թատերգութեան, չարժանկարի յետամնացութեան պատճառներէն մէկն ալ արուեստի գործերու վարչութեան, չարժանկարի նախարարութեան եւ Հայաստանի Սովետական Գրողներու Միութեան քարտուղարութեան եւ թատերգութեան յանձնաժողովի թոյլ աշխատանքն է: Մինչեւ հիմա չեն ստեղծուած գործնական ստեղծագործական կապեր այդ կազմակերպութեանց եւ հիմնարկութեանց միջեւ: Այս տեսակէտով նիստին մասնակցողները գոհ չմնացին չարժանկարի նախարարի տեղակալ Լ. Իսահակեանի եւ Մ. Շաթիրեանի բացատրութիւններէն:

Նիստին մէջ քննադատուեցաւ գրական մամուլի «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի եւ «Գրական Թերթի» անբաւարար աշխատանքը, սովետահայ թատերգութեան հարցերու սիստամատիկ լուսաբանման տեսակէտով:

Ե՛ւ ամսագիրը, ե՛ւ թերթը քիչ կը հրատարակեն թատերգութեան հարցերու վերաբերեալ ընտիր յօդուածներ: Այս առթիւ եղան կարգ մը առաջարկներ՝ թատերագիրներու, քննադատներու կազմակերպական աշխատանքը բարելաւելու համար: (Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթի Մարտ 25ի թիւէն):

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԸ ՈՐ 162 ԿԻՆ ՈՒՆԻ

Հակառակ իր 62 տարիներուն, կորովի եւ առոյգ, Էլ Խուրի Էլ Հայտրանի ամէնէն ուշագրաւ դէմքն է Եմէնի մէջ: Զինուոր, բանաստեղծ, առաջնակարգ նշանառու, Էլ Հայտրանի կը հաւաստէ թէ 162 անգամ կարգուած է:

Ճշմարիտ է թէ ամուսնութեան ըմբռնումը շատ պարզ է Եմէնի մէջ: Մարդը կը գնէ պարզապէս իր կինը, հօրը յանձնելով 25 տոլար (5500 ֆրանք), այծ մը, կով մը եւ ոսկեղէն գոհար մը: Այդ գումարը նուազագոյնն է, անցեալ տարի միայն որոշուած:

Երկու կողմերը վկաներու առջեւ կը յայտարարեն թէ իրարու կը հաւնին եւ այսպէս ամուսնութիւնը կնքուած կը համարուի: Մինչեւ վերջերս ոչ մէկ ամուսնութեան վկայական տրուած չէ:

Ամուսնալուծումը նոյնքան պարզ է: Մարդը կրնայ Գուրանին համաձայն բաժնուիլ իր կնոջմէն, առանց պատճառի, պարզօրէն երեք անգամ կրկնելով. —«Կ'արձակեմ քեզ»:

Էլ Հայտրանի, իբրեւ բարի մուսլիման մը, կրնայ չորս կին մէկէն ունենալ: Այս թիւը բնաւ չէ անցուցած: «Զորսը մէկանց կը բաւէ», կ'ըսէ: Իր կնքած շատ մը ամուսնութիւններէն միայն երկուքը վերջ գտած են կողակիցներու մահով: Միւս բոլոր պարագաներուն մէջ, կարգադրութեան ձեւ մը գտած է բաժանման, դրամով եւ իւրաքանչիւրին նուիրուած բանաստեղծութեամբ մը:

Արդարեւ, Էլ Հայտրանի նշանաւոր է իր բանաստեղծութիւններով, ամբողջ Եմէնի մէջ: Անոնք մէկը միւսէն կը տարբերին, եւ քաջագործութեան մը նկարագրութենէն (ինչպէս 1930ին վար առած էր անգլիական օդանաւ մը հրացան պարպելով) կը յանգին դեղուհիներու փառաբանութեան:

Եմէնի Ահմէտ Թագաւորը յաճախ կը կանչէ զինք, — արքունական բանաստեղծն է ինք, — երբ մտահոգ է պետական գործերով: Բանաստեղծը մեղմանոյշ եւ խորաթափանց ձայն մը ունի, հետեւաբար հազուադէպ չի տեսնել որ վեհապետը դայն վարձատրէ բուռ մը ոսկիով: Էլ Հայտրանի յաճախ կը պարծենայ թէ այդ դրամը կը գործածէ նոր կիներ գնելու:

Իբրեւ մէկը Եմէնի արքայական բանակին սպաներէն՝ Էլ Հայտրանի իր կեանքին մեծ մասը անցուցած է զինուորութեամբ:

Բանաստեղծը իր երիտասարդութեան յուշերը քրքրելով, կը գտնէ որ իր բազմաթիւ կիներուն մէջ ամէնէն ուշագրաւ յիշատակը ձգած է Ճափոնուհի մը, որուն մասին կը խօսի յաճախ: Զայն բնորոշելու համար կ'ըսէ թէ «երկրորդ յիսնեակին առաջինը» եղած է, այսինքն իր 51րդ կինը:

Էլ Հայտրանի իր ամուսնութեան արկածախնդրութեան ձեռնարկած է 15 տարեկանին: Քանի մը ամիսէն աւելի չէ պահած իր իւրաքանչիւր կինը, բացի այն պարագայէն երբ ան բարի եւ՛ ազնիւ եղած է զաւակներուն հետ: Մինչեւ հիմա իր կիներէն ունեցած է վեց մանչ եւ հինգ աղջիկ:

Եմէնցի բանաստեղծը ունի մէկ մեթր 80 ս. հասակ: Հակառակ իր տարիքին, աշխոյժ եւ արագաշարժ է: Հուժկու կազմը կարելի է վերագրել իր վարած բացօթեայ կեանքին:

Մտերիմ եւ հաճելի բնութիւն մը ունի Էլ Հայտրանի: Բնաւ չի ծածկեր թէ իր առած 162 կիներէն 110ը կոյս էին: Բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ «միշտ ուժեղ»է: Կարելի՞ է չհաւատալ իրեն...

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ցնորք չի եղել...

Ցնորք չի եղել Հայոց վիշտը մեծ,
Եւ թէ հառաչէր մի հայ բանաստեղծ,
Թէ չար դարերի հողմերով ճչուած
Լուսնի վրայ էլ Հայեր կան ցրուած՝
Ես կը հաւատամ այդ դառը խօսքին,
Ես կը հաւատամ թէ լուսինն անգամ
Ծանօթ է բոկոտն հայ թափառ ոտքին,
Ու դրանից է նա թախծում այդքան...
Ա՛խ, քո էլ բախտն է լուսնկան լալիս,
Դու էլ քո պանդուխտ, իմ ազիզ Մասիս,
Երբ քեզ եմ նայում՝ մի լեռ եմ դառնում,
Բայց քեզնից էլի կարօտս եմ առնում,
Մինչ հազար ծովեր դեռ այն կողմ ցրուած
Որքա՛ն Մասիսներ դեռ ունիմ գերուած,—
Ես՝ դարեր խաբուած, դարերով գարնուած,
Նո՛ր իմ բռունցքով լեռներում իմ լուրթ, —
Ե՛ս որդեկորոյս, բայց յաւէտ փրկուած
Ե՛ս մի Հայ, մի հայր, մի հայ ժողովուրդ,
Որ տառապել եմ երեսուն դարեր՝
Երեսուն տարուան համար այս իմ սուրբ,
Իմ բախտի համար այս խաղաղ աբեր:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ԽՄԲ.— Այս բանաստեղծութիւնը խստօրէն քննադատուեցաւ վերջերս, իբրեւ «նացիոնալիստական»:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Երկու տարիէ ի վեր Լիոնի ֆրանսական բեմերու վրայ կը փայլի Հայուհի մը, Օր. Զապէլ Սատոյեան: Օրիորդը մաս կը կազմէ Comédie Lyonnaiseի թատերախումբին, որ պարբերաբար կը ներկայացնէ դասական կտորներ: Երբեմն այս ներկայացումները կը հեռարձակուին Լիոնի ձայնասփիւռէն: Տեղական թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին Հայուհիին մասին:

Օրիորդը սանուհին է թերթիս աշխատակից Ա. Հարէլեանի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Միջոց մը պիտի անձնաւորէք Միլլըր. թէեւ ես կ'ուզէի մտնել իր մորթին մէջ, սակայն դուք ֆիզիքապէս շատ աւելի մեծ նմանութիւններ ունիք մեր լրտեսին հետ:

Առաջին անգամը չէր որ ստիպուած կ'ըլլայի ուրիշի մը մորթին մէջ մտնել: Ինթէլլիճընսի պաշտօնեայ մը միշտ կրնայ գտնուիլ այս տեսակ առաջարկի մը առջեւ: Դերասանական ձիրքերս շատ օգտակար կը հանդիսանային այս տեսակ պաշտօններու պարագային: Փօնթիւի իրաւունք ունէր: Արդարեւ ֆիզիքապէս շատ կը նմանէի Միլլըրի: Նոյն հասակը ունէինք, իր մազերուն գոյնը աւելի գոց էր, սակայն ատիկա դիւրին էր: Դէմքս ալ կրնայի ձեւափոխել մեղրամոմի ներարկումներով: Թէեւ բաւական ցաւ կը պատճառեն այս ներարկումները, մորթը կը կարմրի, սակայն արդիւնքը հիանալի է: Այս կերպով կրնաք ձեր ուզած ձեւը տալ որեւէ մէկուն դէմքին: Միակ դժուարութիւն մը կար անշուշտ, անկարելի էր փոխել աչքերուն գոյնը: Այդ մասին կը մտածէի որ ստիպուած չըլլամ հանդիպիլ կիներու, որովհետեւ անոնք ամէն բանէ առաջ ուշադրութիւն կը դարձնեն գոյներու: Միլլըրի սիրուհիներէն մին կրնար խկոյն հասկնալ թէ կեղծարար մը կայ իր դէմը: Գալով այլերուն, վստահ էի թէ կրնայի զանոնք խաբել այս ուղղութեամբ:

Հիմա պէտք էր ամէն բանէ առաջ ուսումնասիրել Միլլըրի շարժուձեւերը, որովհետեւ երբեմն մարդիկ ունին այնպիսի ձեռքի շարժում մը կամ դէմքի ծամածռութիւն մը որ այլեւս կարծէք թէ մաս կը կազմէ իր նկարագրին: Այս մարզին մէջ փոքր զանցառութիւն մը կրնար տակնուվրայ ընել մեր բոլոր ծրագիրները:

Ամէն բանէ առաջ պէտք ունէի Միլլըրի լուսանկարներուն, որուն համար դիմեցի հետեւեալ միջոցին: Ինչպէս ամէն տեղ, Անգլիոյ մէջ ալ այդ օրերուն կարելի էր հանդիպիլ լուսանկարիչներու, որոնք յանկարծ կը լուսանկարէին անցորդները եւ թուագրեալ տոմսակ մը կ'երկարէին: Գիտած էի թէ Միլլըր կը նախընտրէր գիշերները դուրս ելլել, եւ շատ քիչ անգամ ցերեկին: Սակայն չէր գիտեր թէ իր ցերեկեայ յաջորդ պտոյտին ընթացքին փողոցին անկիւնը զինքը լուսանկարողը գաղտնի ոստիկան մըն էր:

Ինծի համար դժուար չէ կեղծել նաեւ Միլլըրի ձայնը: Պանդոկի տնօրէնը միշտ կը հագնէր սեւ զգեստ մը որ իրապէս ազնուական երեւոյթ մը կուտար իրեն: Օնօրինի միջոցաւ պիտի կարենայի գտնալ իր դերձակին հասցէն եւ անունը:

Արդարեւ Օնօրին ոչ միայն յաջողեցաւ բերել դերձակին հասցէն եւ անունը, այլեւ ինծի ներկայացուց տեփթաֆօնի սկաւառակ մը որով պիտի կարենայի ուսումնասիրել Միլլըրի խօսելու եղանակն ու կերպը:

Յաջորդ օրը բախտը ժպտեցաւ ինծի: Ունիմ Ուիլօպի Մէյսըն անունով ընկեր մը զոր ճանչցած էի 1914ին: Արտասահմանէն նոր վերադարձեր էր եւ ինծի այցելեց: Խօսակցութեան ընթացքին ըսաւ թէ օդանաւին մէջ հանդիպած էր ընկերոջ մը զոր չէր տեսած 25 տարիէ ի վեր:

— Կը յիշէք անշուշտ Գարլթընը, ըսաւ, շատ ուրախացայ զայն տեսնելով, այսքան տարիներու բաժանումէ մը վերջ:

— Այո, այո, կը յիշեմ, ըսի: Հաճելի խօսակցութիւն մը ունէր:

— Այո, հակառակ օդանաւին աղմուկին, ան շատ հաճելի պատմութիւններ պատմեց եւ զուարճացանք: Տարիներով Արեւելքի մէջ ապրած ըլլալով շատ բաներ ունի պատմելիք:

Ըսի Մէյսընի թէ կ'ուզեմ տեսակցութիւն մը ունենալ Գարլթընի հետ: Հեռաձայնեցինք իրեն. շատ ուրախացաւ ձայնս լսելով եւ խոստացաւ անմիջապէս այցելել: Քիչ վերջ մեր դիմացն էր արդէն: Ողջագուրուեցանք: Վերյիշեցինք հին օրերը:

— Կը յիշէ՞ք Միլլըրը, հարցուցի:

— Ո՞ր Միլլըրը:

— Երկրորդ բանակէն, ըսի:

— Այո, այո, անշուշտ կը յիշեմ: Ամիսներով միասին աշխատած ենք: Սուր հոտառութիւն ունէր եւ խկոյն կը զգար թէ կարեւոր է այս կամ այն լուրը: Աղջիկներուն ալ շատ մօտիկ էր...

— Հիմա Միլլըր հոս կը գտնուի, ըսի, օր մը հաւաքուինք եւ հին օրերը վերապրինք:

— Լաւ, շատ ուրախ կ'ըլլամ,

Գիտէի թէ Միլլըր պիտի չմերժէր:

(Տար.)

ժը»: Ամերիկա 396.250.000 տոլարի վարկ մը բացած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի համար: Տակաւին չէ ճշդուած Իրանի բաժինը: Ասկէ զատ, Պարսկաստան 24 միլիոն տոլարի գումար մը եւս պիտի ստանայ, («Թիւ 4 կէտ»ի ծրագրով (օգնութիւն յետամնաց երկիրներու):

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ԲԱՐԵՓՈԽԷ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՕՐԷՆՔԸ

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովը ապրիլ 25ին բանաձեւ մը քուէարկեց, որ կը բարեփոխէ ներգաղթի օրէնքները, ջնջելով ցեղային խտրութիւնները՝ հպատակութեան համար: Այս օրինագծին համաձայն, բոլոր Ասիացիները եւս կրնան քաղաքացի դառնալ: Երեսփ. ժողովը ծերակոյտին յղեց օրինագիծը, զոր քուէարկած էր 68ի դէմ 206 ձայնով: Օրինագիծը 154.657 կը նշանակէ ամէն տարի ընդունելիք օտարներու թիւը (380 աւելի), աւարեչափը (քոթա) հիմնելով 1920ի մարդահամարին վրայ: Իւրաքանչիւր ազգի սահմանուած է տարեկան նուազագոյն 100: Առաջին անգամ ըլլալով օրինագիծը տարեչափ կը սահմանէ նաեւ 12 փոքր ազգերու:

Օրինագիծը կը ջնջէ նաեւ սեռային խտրութիւնները (ներկայ օրէնքը նախապատուութիւն կուտայ օտար այրերուն՝ երբ ամուսնութիւններ կնքուին քաղաքացիներու եւ ոչ քաղաքացիներու միջեւ): Մասնաւոր նախապատուութիւն պիտի վայելեն նաեւ որակեալ օտարականները: Աւելի խիստ հսկողութեան մը պիտի ենթարկուին կասկածելի եւ ոճրագործ օտարականները, ի հարկին արտաքսուելով կամ աքսորուելով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ նոր ծրագիր մը մշակած է, իջեցնելու համար ածուխի, կարգ մը փոխադրութեանց (մասնաւորապէս ապրանքի), ծխախոտի (10 եւ 5 ֆրանք) եւն. գիները.— Մասնաւոր հրամանագիրներով 110 միլիառ ֆրանք պիտի խնայուի պետական ծախքերէն:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ ձերբակալուեցաւ 22 տարեկան մեքենավար մը Էթիէն Ժիֆօ, որ խոստովանած էր թէ բռնութիւն բանեցուցած է 11 տարեկան երկու աղջիկներու, ինչպէս եւ ուրիշ երեք չափահասներու վրայ: Թերթերը կը գրեն թէ զոհերը ճանչցած են ամբաստանեալը:

ՄԱՆԹՈՆԻ աղէտը (Ֆրանքեւիտալական սահմանագլուխ) կարծուածէն աւելի լայն համեմատութիւն ստացած է: Ցարդ երեւան հանուած են 11 մեռեալներ: Քսան վիրաւորներուն անդամները խորտակուած եւ անջատուած են յօդերէն: Անպատսպար կը մնան 650 հոգի:

ԹԷՀՐԱՆԻ պոլշեւիկեան վերջին ցոյցերուն զոհ գացած է նաեւ հայ կօշկակար մը, Ղազար Սարգսեան, 21 տարեկան: Խեղճին գանկը ջախջախուած էր: Վիրաւորներուն թիւը կը հաշուեն 120—150:

30 ՆԱՒԱՉՆԵՐ ՄԵՌԱՆ ամերիկեան յածանաւի մը մէջ: Երբ թնդանօթները կը լարէին ռմբակոծելու համար Քորէայի ծովեզերքը, պայթում մը տեղի ունեցաւ աշտարակին մէջ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան
խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

ՅՈՒՆՈՒԱՐ-ՓԵՏՐՈՒԱՐ (40 էջ), թիւ 133—134 (12րդ տարի): ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Կարելի՞ է զգալ հեռուէն (ՀԱՅ-ԲՈՅԺ). — Ո՛ տայր ինձ զծուխն ... ծխերթիկին (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ). — Ցատկոտուք (ՏՈՔԹ. ՖՕՎԻԼ).— Ակեր (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Ուղեցոյց մայրերու (ՏՈՔԹ. Շ. ՕՆԱՌ).— Ծերութեան հարցը (ՓՐՈՖ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ).— Բժիշկներուն թշնամին (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Հեղուկ ապակի (ՔԱՆՔԱՆԵԱՆ). — Ի՞նչ ընել հիւլէական ռումբին դէմ (ՔԱՂՀԱՆ) — Կուրաղին (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Ֆրանսա կը ծերանայ (ՏՈՔԹ. ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ).— Հարցարան (ԽՄԲ.):

Ծախու նոր տուն մը որ ազատ է

Ծախու է տուն մը Քլամարի կայարանին դէմ, դիմել 1 rue Chemin Vert: Վեց սենեակ, խոհանոց, պատշգամ, բաղնիք եւ պարտէզ: Յարմարութիւն արհեստանոցի (atelier) կամ նպարավաճառի խանութի մը (alimentation):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Հերթական հաւաքոյթը, նուիրուած ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ, տեղի կ'ունենայ այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Le Cadetի վերնայարկը: Խօսք կ'առնեն Հ. ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Կ'արտասանեն ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ եւ Օր. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այս կիրակի, հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Մեծ Եղեռնի զոհերուն համար, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Վ. Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՍԵՐՈՎԲԷ Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ Նահատակներու յիշատակին:

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 4ին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théâtre Verdiի ընդարձակ սրահին մէջ (Rue d'Alger): Պիտի մասնակցին Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր Արենոյշներ, Թեւիկներ, գայլիկներ եւ Փարիզի Արենոյշներ:

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի բեմադրուի «Կոմիտասի մանկութիւնը» (մէկ արար):

Գեղարուեստական եւ սկաուտական ճոխ բաժին, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, մարզանք, հայկական եւ դեղջկական, ինչպէս եւ դասական պարեր: Դաշնակի վրայ պիտի նուագէ նորահաս դաշնակահարուհի ՄԱՏԼԷՆ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ:

Ձեռական աշխատութեանց ցուցադրում:

Խարոյկի տեսարան սկաուտական երգերով եւ խաղերով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ողբացեալ Պարէտ Շ. Պէրպէրեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այսօր կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 rue Jean Goujon) Պէրպէրեան ընտանիքին կողմէ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

SALLE CHOPIN - PLEYEL (8, rue Daru . Paris)

Ուրբաթ, 2 Մայիս ժամը 21ին:

Երգահանդէս Իրիս Պուլպուլեանի

Կը մասնակցին Lily Laskine (harpe), G. Deschamps (flûte), J. J. Painchaud (piano):

Յայտագիրը կը պարունակէ կտորներ եւրոպական դասական եւ արդի հեղինակներէ, ինչպէս եւ Հայաստանի նոր երգերէն:

Գիները 200—500 ֆր., կը ծախուին սրահին կիչէն, Durand, 4 Place de la Madeleine, Hovanessian, 14 rue Rochambeau, Tru. 47-48, Studio Colibri, 19a, rue Caumartin, Opéra 54-48:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Ջաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ կողմէ վարչակազմի (cadres) պատրաստութեան համար մասնաւոր խորհրդակցութիւն այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, Փարիզ, Ռեժան սրճարանին վերնայարկը:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս չորեքշաբթի, ընկերվարականներու սրահը, 149bis, Ave. d'Argenteuil:

ԻԹԱԼԻ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ա. Շահխաթունիի գեղարուեստական երեկոյթը, Յունիս 6ին, Salle d'Iena:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոր շրջանի առաջին դասախօսական երեկոյթը՝ երեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Le Palet d'Orի մէջ (80 la Canebière): Կը խօսի Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Գրիգոր Լուսաւորիչ եւ Հայաստանի քրիստոնէութեան դարձը, համաձայն նորագոյն քննութեանց: Խօսք կ'առնեն նաեւ ներկաները: Մուտքը ազատ է:

ՋԻՆՈՒՈՐ ԱԼՊԵՐ ՌՈՒՊԵԱՆ կը փնտռէ մայրը, Տիկին Լուիզ Ռուպեան եւ իր ընտանեկան պարագաները: Տեղեկացնել Ա. Նորոյեանի միջոցով, 57 rue Bernard du Bois, Մարսէյլ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆրանսերէնի խորապէս հմուտ Ֆրանսահպատակ ներկայանալի Օրիորդ մը սղագիր-մեքենագիր (sténo dactylo) օգնական հաշուակալի պաշտօնին համար: Արագաշարժ ըլլալը եւ գեղեցիկ գիր ունենալը պայման է: Լաւ վճարում եւ տեւական գործ:

Կ'ուզուին նաեւ entrepreneurներ ռոպի եւ քօրսաժի համար: Խնամեալ գործ: Լաւ վճարում: Ամբողջ տարուան գործը ապահովուած:

Դիմել Ա. Տարոնեան, 2 rue St. Philippe, Paris (2), métro Sentier:

×

Մաքուր աշխատող գործաւորուհիներ եւ անթրըփըրընէօզներ (ռոպի եւ տէօ փիէսի) համար: Դիմել Ets. RAPOPORT, 62 Պլվ. Սեվաստափոլ, Փարիզ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարի զի մասնաճիւղին կողմէ:

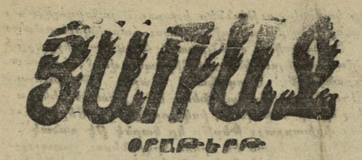
ԻՐ 7ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի ժամը 16.30էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Pl. St. Augustin

Մասնակցութեամբ RICOS CREOLE BANDի 1e prix du disque 1951, vedette du Cabaret le drap d'Or

Գեղարուեստական բաժին.— Կապոյտ խաչի հայկական պարի խումբ.— Հայկ. մենապար Օր. Թէրէզ Քէօշկէրեանի կողմէ.— Trio Arpège. New Orleans Jazz Band — Buffet — Bar

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Օր. Շահինեանի, հեռաձայն Tru. 92-68:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17 Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 29 AVRIL 1952 Երեքշաբթի 29 ԱՊՐԻԼ
28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6750-Նոր շրջան թիւ 2161
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ԱԼ ԱՅՍՊԷՍ...

Վերաքաղ մը Ապրիլ 11-24ի սգահանդէսներու կազմակերպութեան մասին, հիմա որ ամէն բան վերջացած է, Փարիզի մէջ :

Շատ հեռուները չերթալու համար, պիտի առնենք միայն վերջին երեք տարիները :

Երկու տարի առաջ (1950), Նախաձեռնութիւնը ձգուեցաւ յարանուանութեանց պետերուն, Նախագահութեամբ Արտաւազդ արք.ի :

Ժողովի հրաւիրուեցան զանազան հոսանքներ եւ կազմակերպութիւններ: Երկար եւ տաղտկալի վիճաբանութիւններէ վերջ, մթնոլորտը այնքան պղտորած էր որ, բեմին վրայ երեւցան միայն չորս կղերականներ (մէկը հիւր՝ Ամերիկայէն) :

Անցեալ տարի, Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը յաջողեցաւ համախմբել ազգային կազմակերպութիւնները եւ մամուլը, ապահովելով սգահանդէսին համազգային հանգամանքը:

Եւ ոգեկոչումը տեղի ունեցաւ ճիշդ օրին : Կարճ ուղերձներով եւ զինուորական նուագախումբով: (Առանձին տօնեցին միայն ալ մը «յառաջդիմականներ») :

Այս տարի եւս, նոյն Միութիւնը ստանձնած էր նախաձեռնութիւնը, եւ շաբաթներ առաջ մամուլին հաղորդեց «վսեմ ոճով» խմբագրուած յայտարարութիւն մը, որուն հիմնական մասերը հրատարակուեցան անմիջապէս :

Այդ յայտարարութիւնը միեւնոյն ատեն կոչ մըն էր ամբողջ գաղութին համար, որպէսզի ճիշդ օրին եւ միեւնոյն հանդիսաւորութեամբ կատարեն սգահանդէսը :

Եւ մինչ կը սպասէինք որ վերջնական կարգադրութիւնները հաղորդեն, յայտագրով եւ ժողովասրահով, իմացանք թէ Նախաձեռնութիւնը ձգած են երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն :

Այնուհետեւ ամէն բան տեղի ունեցաւ «դիւանագիտական լռութեամբ» եւ մամուլին հաղորդուեցաւ ազդ մը, որ կը սկսէր նորօրինակ բացատրութեամբ մը .

— «Ընդհանուր պատերազմի բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին նուիրուած Համազգային սգատօնը տեղի պիտի ունենայ» եւն. :

Մնացեալը գիտէք արդէն: Թուականը՝ Ապրիլ 24, փոխուած էր 25ի: Բեմին վրայ կ՚երեւային միայն երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները, Նախագահութեամբ Սերովբէ վարդապետի: Եւ ոգեկոչումը տեղի ունեցաւ պատշաճ հանդիսաւորութեամբ :

Ունկնդիր բազմութեան մէջ կը նշմարուէին ներկայացուցիչներ բոլոր հոսանքներէն և կազմակերպութիւններէն: Յայտագիրն ալ մօտաւորապէս կը համապատասխանէր օրուան պահանջին :

Եւ սակայն, հասարակութիւնը սրահէն բաժնուեցաւ տարտամ տպաւորութեամբ :

— Ի վերջոյ ազդ, ժողովո՞ւրդ ենք թէ հոգեւոր հօտ:

Ի՞նչ կը նշանակէ յարանուանութիւն, այն ալ Փարիզի մէջ :

— «Ընդհ. պատերազմի բիւրաւոր նահատակներ» բացատրութիւնը կը համապատասխանէ՞ բուն ողբերգութեան,— Հայաջինջ Սարսափներ, որ բոլորովին ուրիշ բան է:

— Ինչո՞ւ վերջին պահուն փոխեցին սգահանդէսին թուականը, Ապրիլ 24 :

— Ո՞վ կը ներկայացնէր երիտասարդութեան ձայնը: Որբերուն ձայնը : Քաղաքական հոսանքներուն եւ ռազմիկներուն ձայնը :

— Ինչո՞ւ կարելի կ՚ըլլայ համազգային հանգամանք տալ սգահանդէսին՝ Լիոնի, Վիէնի, Տէսինի մէջ եւ այլուր, իսկ Փարիզը ճակատներու կը բաժնուի, փոխանակ օրինակ հանդիսանալու ամբողջ գաղութին համար :

Տխուր պարագայ մը, եւս,— Մարսէյլը նոյնպէս պառակտուած, իսկ ուրիշ քանի մը հայաշատ քաղաքներէ տակաւին ոչ մէկ լուր :

Տաժանելի պարտականութիւն մըն է որ պիտի կատարենք, վերլուծելով այս ողբերգութեան պատճառները :

Մեզի համար Ապրիլեան Սգահանդէսը ծիսակատարութիւն մը չէ, այլ խորհուրդ մը, որ կը պահանջէ համապատասխան կազմակերպութիւն :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՍՏՈՒԱԾ ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ՏԱՅ ՄԵԶԻ

Ամերիկեան օրկանի մը երգիծաբան աշխատակիցը զուարթ աղօթք մը հեղինակեր է եւ կը խնդրէ Ամենակալէն որ մեզի համբերութիւն շնորհէ, որպէսզի հանդուրժենք իր ստեղծած աշխարհին չարիքներուն եւ տարօրինակութեանց :

Կ՚ուզէ՞ք ցանկը — ահաւասիկ.

Թունաւոր օձը՝ սողացողը եւ երկոտանին, խածան շունը՝ բանաւորը թէ անբանը, եղիճը, վարդին փուշը, բամբասանքը, վհուկը ինքնահաւանը, եկամուտի տուրքը եւ արդիապաշտ նկարիչը ...

Յետոյ կան մեր կեանքին մէջ տուն տեղ եղած փորձանքները, — ապրուստի գիներու բարձրացում, ազգականներ, որոնք աշխատիլ չեն ուզեր, պետական մարդիկ, որոնք յիմար բաներ կ՚ըսեն, խմբագիրներ, որոնք գլուխ կ՚արդուկեն, քարոզիչներ, որոնք իրենց քարոզին չեն հաւատար :

Եթէ ամերիկացի երգիծաբանը մեր շրջանակին մէջ մտած ըլլար, վստահ եմ որ Աստուծոյ գթառատ մարդասիրութեան կոչ պիտի ընէր եւ մեր անունով համբերութիւն պիտի հայցէր Արարչէն, որպէսզի հանդուրժէինք մեր ցաւերուն, որոնցմէ, ահաւասիկ, փնջիկ մը .

— Հայ բոլշեւիկը որ Ամերիկա նստած Մոսկուան կը գովէ, հայ ռամկավարը, որ ծնունդով շէրիաթճի է, բայց Ստալին կը փառաբանէ, հայ կղերականը, որ Աստուծոյ ծառան է, բայց Աստուծոյ թշնամիին համար կ՚աղօթէ, հայ գրողը, որ իր լեզուն չի գիտեր, բայց գրագէտի հովեր առած է, հայ բանաստեղծը, որ պանիրին ու թուրշուին մասին ոտանաւոր կը գրէ, հայ դերասանը, որ շաբաթ օր «Համլէթ» կը խաղայ, կիրակի օր «Արշին Մալ Ալան»...

Ուրիշ շարք մը — մեր «շքեղ»ներն ու «աննախընթաց»ները, մեր նշանաւոր եւ պսակէ նկարագրութիւնները, մեր գիրքերուն ծաւալը — շատ բարակ, շատ հաստ, շատ նեղ, շատ լայն, մօտ ատենէն կ՚ունենանք կլոր ու եռանկիւնը,— մեր ճառերը — ամէնէն կարճը յիսուն վայրկեան — մեր դիւանագէտներուն առատութիւնը, մեր ամենագէտներուն բազմութիւնը եւ շատ մը ուրիշ «հրաշալիք»ներ ...

Իրաւ, Աստուած մեզի համբերութիւն տայ, որ դիմանանք այս բոլոր ցաւերուն ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԱԶԳԻ ՎԻՊԱՍԱՆ Անրի Թրուայա շահեցաւ Մոնաքոյի գրական մեծ պարգեւը՝ մէկ միլիոն ֆրանք, իր ընդհանուր գործերուն համար: Գրական խորհուրդին կը մասնակցէին Կոնքուրի յանձնաժողովին անդամները եւ ականաւոր դէմքեր Ֆրանսական Ակադեմիայէ :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը քսան միլիոն սթերլին կը պահանջէ Իրաքի քարիւղի ընկերութենէն (անգլիական), իբրեւ փոխարինութիւն նոր նաւթագծին (Քերքուքէն Պանիաս, Միջերկրականի վրայ):

ՔԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ յանձնաժողովին խորհրդային պատուիրակը, Մալիք, կրկին մեղադրեց Մ. Նահանգները, ըսելով.— «Հիւլէական ռումբերը եւ մանրէական պատերազմը հիմնական վարդապետութիւն մըն են անոնց զինուորական քաղաքականութեան համար»: Այս առթիւ հաստատեց թէ իրենք ալ հիւլէական զէնքեր կը շինեն, «բայց պաշտպանողական նպատակներով» :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան 1.600.000 անդամներէն 150.696ը արտաքսուած են, ինչպէս կը ծանուցանէ իրենց պաշտօնական զեկոյցը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ, Անգլիոյ եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ ընկերվարական վարիչները ժողով մը գումարելով Պոննի մէջ, որոշեցին պահանջել որ արեւմտեան երեք պետութիւնները անմիջապէս բանակցին Խ. Միութեան հետ, գերմանական հարցը լուծելու համար :

ՀԻՒՄԱԽՏԻ նոր դեղը, «ռիմիֆոն», կը փորձուի բոլոր երկիրներուն մէջ, Ֆրանսայէն մինչեւ Թուրքիա: Զուիցերիոյ գիտնականներն ալ փորձեր կատարած են 66 հիւանդներու վրայ եւ արդիւնքը գոհացուցիչ կը գտնեն, առանց սակայն վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու :

Թուրքիոյ եւ Յունաստանի նոր հոգեր

Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր, Թուրքիոյ վարչապետը Աթէնք հասած է արտաքին նախարարին եւ բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ, քաղաքական եւ զինուորական խորհրդակցութիւններ կատարելու համար :

Յունաստանի վարչապետը, զոր. Փլասթիրաս, հիւանդ ըլլալով, իր պաշտօնը փոխանորդաբար կը վարէ արտաքին նախարարը, Պ. Վենիզելոս: Երկու պետութեանց ներկայացուցիչները ամէնէն առաջ քննեցին ռազմագիտական խնդիրները: Ինչպէս կը հաւաստեն լրագիրներ, ներկայացուցիչներէն ոմանք եւ մասնաւորապէս Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ կ՚ուզեն արեւելեան Փոքր Համաձայնութիւն մը ստեղծել Ատլանտեանի զինակցութեան մէջ, մասնակցութեամբ Իտալիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ: Թուրքիոյ արտաքին նախարարը յայտարարած է, Աթէնք հասած ատեն,— Թուրքիա բարեկամաբար տրամադրուած է Եուկոսլաւիոյ հանդէպ եւ վստահ եմ թէ նոյն զգացումները կը տիրեն փոխադարձաբար :

Մինչեւ հիմա նախատեսուած չէ զինուորական դաշնագիր մը կնքել, բայց երեք դրացի երկիրները ստիպուած են դիմագրաւել միեւնոյն վտանգը: Հետեւաբար լրելեայն համաձայն են հասարակաց պաշտպանութեան համար »:

Խնդիրը այն է որ Եուկոսլաւիա քանիցս հերքած էր եւ անցեալ մարտին դարձեալ հերքեց թէ տրամադիր է մտնելու որեւէ զինակցութեան մէջ: Մնաց որ, Թրիէսթէի խնդիրն ալ կը դժուարացնէ իրական գործակցութիւն մը՝ Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ :

Բայց եւ այնպէս, Յունաստան եւ Թուրքիա կրկին պիտի խօսին Եուկոսլաւիոյ գործակցութեան մասին, վասն զի երկուքն ալ այսուհետեւ հասարակաց սահմանագլուխ կը նկատեն Թրակիոյ սահմանագիծը որ Յունաստանը եւ եւրոպական Թուրքիան կը բաժնէ Պուլկարիայէն եւ որ չի կրնար արդիւնաւորապէս պաշտպանուիլ առանց Եուկոսլաւիոյ գործակցութեան՝ արեւմտեան կողմէն :

Երկու կողմերուն համար ուրիշ հոգ մըն է իրենց բանակներուն հրամանատարութեան խնդիրը: Ինչպէս կը յիշուի, թէ Յոյները եւ թէ Թուրքերը չեն ուզեր կռուիլ իտալացի զօրավարի մը հրամանատարութեան տակ: Այս պարագան յիշեցուած են քանի մը անգամ եւ հաւանական է որ աւելի վճռապէս արտայայտուին Աթէնքի մէջ: Երկու կողմերն ալ կը նախընտրեն անգլիացի հրամանատար մը եւ կը յուսան թէ մարեշալ Մոնթկոմըրի պիտի կարգադրէ խնդիրը, Աթէնք հանդիպած ատեն :

Երկու կառավարութիւնները ուրիշ խնդիրներու կարգին, պիտի ճշդեն իրենց դիրքը Թունուզի հարցին մէջ, երբ Ապահովութեան Խորհուրդը օրակարգ անցընէ զայն :

× Անգլիոյ օդանաւային ուժերու հրամանատարը, մարաջախտ Սլեսըր Թուրքիա գնաց, քննելու համար օդանաւային ուժերը: Այս առթիւ այցելեց Իզմիրի, Պալըքէսիրի եւ Էսկիշեհիրի օդակայանները:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգարա հրաւիրուած է Յունաստանի թագաւորը :

Ճափոնի անկախութիւնը վերահաստատուեցաւ

Ապրիլ 28էն սկսեալ ի զօրու է Ճափոնի հաշտութեան դաշնագիրը, որով կը վերահաստատուի այդ երկրին ամբողջական գերիշխանութիւնը եւ պատերազմը պաշտօնապէս վերջացած կ՚ըլլայ ինը ոչ-համայնավար պետութեանց հետ որոնք վաւերացուցած են դաշինքը :

Միեւնոյն ատեն գործադրելի կը դառնայ նաեւ ճափոնեւամերիկեան ապահովութեան դաշնագիրը, որուն համաձայն Մ. Նահանգները կը ստանձնեն Ճափոնի պաշտպանութեան պատասխանատուութիւնը :

Այս առթիւ կարճ արարողութիւն մը կատարուեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէջ: Իսկ Ճափոնի կառավարութիւնը ընդհ. ներում շնորհեց 1.230.000 քաղաքացիներու որոնք դատապարտուած կամ ամբաստանուած էին պատերազմի ոճիրներու համար : Ներումէն պիտի չօգտուին 949 ոճրագործներ որոնք բանտարկուած են:

Թէեւ Ճափոն երէկուընէ ի վեր ազատ է վերահաստատելու իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները, բայց տակաւին պատերազմական վիճակի մէջ կը համարուի Խ. Միութեան հետ, որ չստորագրեց հաշտութեան դաշնագիրը՝ Սան-Ֆրանսիսկոյի մէջ (8 Սեպտ. 1951):

Իբրեւ խորհրդանշան Ճափոնի գերիշխանու -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

(ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, 18 ԱՊՐԻԼ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քիչ մը հանգամանօրէն խօսինք «Արայ եւ Շամիրամ» թատերգութեան վրայ:

Արայ Գեղեցիկի եւ Շամիրամի աւանդութիւնը, որ մեր քերթողահայր Մովսէս Խորենացին տուած է, բոլորին ալ ծանօթ է:

Այս առասպելին կապուած ընդարձակ գրականութիւն մը ունինք: Գր. Ղափանցեան «Արա Գեղեցիկի պաշտամունքը» անուն աշխատութիւն մը ունի, որ լոյս տեսած է Երեւանի մէջ 1945ին: Ն. Ադոնց «Հին Հայոց աշխարհայեացքը» վերնագրով ուսումնասիրութիւն մը ունի իր «Պատմական ուսումնասիրութիւններ»ու շարքին մէջ: Ա. Մատիկեան «Արա Գեղեցիկ»ը խորագրով բաւական ընդարձակ գործ մը ունի, տպուած Վիէննայի մէջ 1930ին: Ն. Զարեան, «Արայ Գեղեցիկ» վերնագրով ողբերգութիւն մը ունի, հինգ արարով, որ լոյս տեսած է Երեւանի մէջ 1946ին: Վերջինը Գ. Իփէկեանինն է, «Արայ եւ Շամիրամ» տիտղոսով, որ գրուած է Թիֆլիս 1916ին և վերհրատարակուած Պէյրութ՝ 1948ին: Թերեւս կան տակաւին մեզի անծանօթ ուրիշ աշխատութիւններ նոյն աւանդութեան նուիրուած: Քննադատական վերլուծման եւ բանասիրական աշխատութիւններու ընդարձակ հորիզոններ բացած է այս նիւթը մեր գրականութեան մէջ:

Ներկայ քննադատութիւնը եւ բանաստեղծութիւնը պատմական անձնաւորութիւն մը չեն ընդունիր «Արայ Գեղեցիկը», բայց առասպելը կայ եւ գեղարուեստական գրականութեան նիւթ հայթայթած է:

Նիւթը, ինչպէս ըսի, շատ ծանօթ է իր լայն գիծերուն մէջ: Ասորեստանի Շամիրամ Թագուհին, հզօր բանակալ ու տիրակալ աշխարհներու, հեշտանքի եւ վայելքներու գերի, երբ կ'իմանայ Հայոց Նահապետ Արայի գեղեցկութեան համբաւը, քանի մը անգամ դեսպաններ կը ղրկէ, զինքը կը հրաւիրէ Նինուէ, իր մայրաքաղաքը, խոստանալով ամէն փառք եւ իշխանութիւն:

Ես ուզո՛ւմ եմ, ե՛ս ցանկանո՛ւմ եմ նրան,
Օ՜հ ես, կը տամ Նեղոս, Գանգէս, Ասիրիան,
Ողջ աշխարհը, միայն տուէք ինձ Նրան:

Եւ սակայն Արայ կը մերժէ օտարի այդ կնոջ սէրը, կ'արհամարհէ զայն, որովհետեւ հպարտ է ան Հայկի եւ Արամի ոգին կրելուն համար:

Երբ Շամիրամ կը մերժուի կնոջական հպարտութիւնը եւ արհամարհուած ըլլալու գիտակցութիւնը ատելութեան կրակը կը վառեն իր մէջ: Շամիրամի բանակները դէպի Հայաստան կ'արշաւեն: Կռուի միջոցին սակայն Արայ կը սպաննուի, եւ յարալէզ աստուածները ի զուր կը փորձեն կենդանացնել անոր անշունչ եւ անկենդան մարմինը:

Ահաւասիկ այս առասպելն է, զոր մշակած եւ երեք արարով թատերգութեան վերածած է Գ. Իփէկեան, տաղաչափուած ու յանգաւոր:

Մէկէ աւելի նկարագիրներ կը յայտնուին այս թատերախաղին մէջ:

Սուրմակ, Գողթան գաւառի տէրն է, հեռատես, զգոյշ եւ խոհեմ տեսպար մը: Կողմնակից է որ Արայ ընդունի Ասորեստանի Շամիրամ Թագուհիին առաջարկած գահը, դառնալով անոր թագաւոր ամուսինը: Կը տրամաբանէ.

« Որքան էլ արի,
Գեղեցիկին հանդէպ սիրտն է միշտ գերի»:

Երկրորդ դերակատարը Արգամն է, Արայի բանակին հրամանատարը, հին փառքերը, բանակի յաղթանակները ոգեկոչող զօրական մը, հայրենասէր մը նաեւ, որ նախանձախնդիր է հայրենիքի ազատութեան եւ ընտանեկան պատուին:

Արան ընտանեկան սրբութեան եւ հաւատարմութեան ներկայացուցիչն է եւ կը խորհրդածէ.—

«Ի՞նչ, լինել գերի մի կնոջ կամքի՛ն,
Նոյնիսկ թէ լինի չքնաղ թագուհի՛,
Ողջ տիեզերքն իսկ իբր օժիտ բերի»:

Արայ կը սիրէ իր կնոջ, Նուարդի հոգիին գեղեցկութիւնը:

Հայոց Թագուհին, Նուարդ եւս ջերմօրէն կը սիրէ Արան ու կը սիրէ նաեւ Հայրենիքը, խորհրդածելու համար թէ՝

«Ի՜նչ փոյթ մի այլ նին սեղմէ քեզ կրծքին,
Բաւ է չմարի քո արեւն անգին ...»:

Արայ կրնայ Շամիրամի ամուսինը դառնալ, հեռանալ երկրէն, կը բաւէ որ ողջ մնայ եւ Նուարդ այսպէս տրամաբանէ.—

« Իսկ ես կը պահեմ քեզ հոգուս խորքում »:

Որովհետեւ կը զգայ թէ կռիւ մը աւերակի պիտի վերածէ հայրենիքը, տուն ու տեղ:

Գ. Իփէկեանի թատերգութեան ողբերգութիւնը հոս է եւ մեզ ալ խորհրդածութեան կը մղէ:

Ուէէ կին, հոգեբանակա՞ն է, որ իր ամուսինը տեսնէ ուրիշի մը սեփականութիւնը, ուրիշ կին մը՝ նոյնիսկ թագուհիի մը սիրէ: Արայի անձին, եւ «Հայրենիքին» հանդէպ ունեցած անխարդախ սէրը կրնա՞յ արդարացնել Նուարդի թելադրութիւնը, նախանձի զգացումը իրա՞ւ գոյութիւն չունէր Նուարդի հոգիին մէջ: Հարցեր են ասոնք, զոր ձեզմէ ամէն մէկը տալու իրաւունք ունի, եւ փափաքելի է որ թեր ու դէմ կարծիքներու փոխանակութիւն մը տեղի ունենայ: Գ. Իփէկեան կարելի եւ բնական գտած է ատիկա:

Հեղինակը իր Արայ եւ Շամիրամ գործին մէջ մէկէ աւելի զուգակշիռներ ունի: Այսպէս՝ Արայի զաւակը Կարդոս եւ Շամիրամի ապօրինի զաւակը Նինուաս: Շամիրամ եւ Նուարդ, Հայաստանի ազատ եւ Ասորեստանի ստրուկ պալատականները, եւ վերջապէս երկու երկիրներուն բարքերուն զուգակշիռը, այս բոլորը յստակօրէն կը յայտնուին թատերախաղին մէջ:

Գ. Իփէկեան տպաւորապաշտ մըն է բառին գրական իմաստով: «Արայ եւ Շամիրամ» թատերգութիւնը արդիւնք է գրական այդ դպրոցին: Երբ Վանի Վարագայ բարձունքէն կը դիտէ հրաշալի բնանկարը, որ իր աչքերուն առջեւ կը պարզուէր, «Անհուն յափշտակութեամբ կը դիտէի, կը դրէի, այդ անստդիւտ գեղեցկութիւնը, որ կը խորհրդանշէ ինծ համար իմ հայ ժողովուրդիս գեղապաշտ հոգին եւ այն սլացքը դէպի վեր, որ յատկանշած է զայն իր դարերու գոյութեան ընթացքին: Ահա այդ պաշտադին յափշտակութեան եւ ամենախորունկ յուզումներուն մէջ յղացուեցաւ այս երկը»: Եւ դարձեալ իր խոստովանութեամբ, «ջանալով մնալ հաւատարիմ այն աւանդութեան, ուր այնքան չքեղօրէն յայտնաբերուած է Հայու բարոյապաշտ ու գեղապաշտ էութիւնը»:

Այս երկը հետեւաբար երեւան կը բերէ նաեւ հեղինակին գեղապաշտ ու զգայապաշտ հոգին, յստակ, խոհուն, խտացած ու նկարչական ոճով: Գ. Իփէկեան մեր արեւելահայ ու արեւմտահայ բարբառները հաւասար ներդաշնակութեամբ ու ճկունութեամբ գործածած է, եւ այս յիշուած երկին մէջ բանաստեղծական — քնարերգական ոճի չքեղութիւններ անպակաս են: Կ'արժէ կարդալ 24 եւ 25 էջերը, որոնց մէջ կը յայտնուի Շամիրամի նկարագիրը, այնքան յաջող ու մարդկայնօրէն գծուած, հեթանոսական դարերուն, երբ գոյութիւն չունէր տակաւին քրիստոնէական բարոյականը:

Գ. Իփէկեան մեր գրականութեան մէջ մէկն է անոնցմէ, որոնց վաստակը ստուերի մէջ մնացած է, դժբախտաբար: Հին սերունդին կը պատկանէր, աշխատելու եւ արտադրելու անսպառ եռանդով: Կը զգար մանաւանդ միջազգային մեծերուն տուած գործին մեծութիւնը: Իր ուժերը եւ վաստակը գերագնահատելու բացասականութիւնը չունէր: Փոքր ածուի աշխարհայեացքն ու փիլիսոփայութիւնը կ'ըմբռնէր եւ համեստութեամբ կը դիտէր իր վաստակը: Չէր անոնցմէ, որոնք քանի մը գրական նախափորձերով, գրականութեան մէջ դիրքերու կը սիրեն հասնիլ:

Համազգային Մշակութային եւ Հրատարակչական Ընկերութիւնը, որուն հիմնադիրներէն եւ անխոնջ աշխատողներէն էր ողբացեալը, պարտականութիւնն ունի դիրքերով հրապարակ հանելու անոր գրական վաստակը այսօրուան եւ վաղուան սերունդներուն համար:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Նոր խմորումներ Միջին Արեւելքի մէջ

Ինչպէս դիտել կուտայ արեւելեան գործերու մասնագէտ մը, Անգլիա երեք գլխաւոր օժանդակներ ունէր ձեռքին տակ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ. — Յորդանանի Ապտալլահ Թագաւորը, Իրանի քարիւղը, Եգիպտոսի իր զօրագունդերը: Առաջինը ինկաւ անցեալ Յուլիս 20ին՝ մոլեռանդի մը գնդակով, երկրորդը պետական սեփականութիւն հռչակուեցաւ, իսկ երրորդը խնդրական դարձաւ 1936ի դաշնագրին խզումով: Ոչ ոք գիտէ թէ ինչ ելքի մը պիտի յանգին Լոնտոնի բանակցութիւնները: Այս բոլորին վրայ աւելցնենք գնդ. Զիչէքլիի պետական հարուածը Դամասկոսի մէջ, աւելի քան չորս ամիս առաջ, ու կը տեսնենք թէ Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական դիմագիծը զգալապէս փոխուած է: Դիւանագիտական ձեռնարկները լայն ծաւալ ստացած են այս կենսական շրջանին մէջ, ուր քաղաքական դէպքերու ընթացքը միշտ ալ հազար եւ մէկ գիշերներու հէքեաթ մը չէ:

Սուրիոյ սպայակոյտի պետ գնդ. Զիչէքլի վերջերս այցելեց Սէուտական Արաբիա, գլխաւորելով զինուորական կարեւոր պատուիրակութիւն մը: Կը թուի թէ ան բանակցութիւններ վարած է Իպնի Սէուտի հետ, ելեւմտական համաձայնութիւններ կնքելու եւ վերաբանալու համար Հիճազի երկաթուղին, որ Դամասկոսը կը միացնէ Մետինէի: Իրականին մէջ, հարցը ամէնէն աւելի կը վերաբերէր երկու երկիրներու միջեւ սիրալիր յարաբերութեանց հաստատման, նման անոր զոր գլուխ հանեց անցեալ ամսուն, Յորդանանի եւ Լիբանանի մայրաքաղաքները այցելած ատեն, ընկերակցութեամբ, Սուրիոյ պետին զօր. Ֆ. Սելոյի:

Ինչպէս դիտել կուտան իրազեկներ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի տնտեսական երկարատեւ բանակցութիւններէն ետք, Զիչէքլիի զօրեղ իշխանութեան շուրջ ծնունդ կ'առնէ նոր զինակցութիւն մը, որ պիտի համախմբէ Լիբանանը, Յորդանանը եւ մանաւանդ Սէուտական Արաբիան:

Այս տեսակ խմբակցութիւն մը անշուշտ կոչուած է կարեւոր դեր մը կատարելու Արաբական Դաշնակցութեան ծոցին մէջ, որուն վերջին հաւաքոյթը «հարազատ ձեւ» մը ստացաւ, որովհետեւ անդամակից պետութիւնները պառակտուած էին իրենց ուշադրութեան յանձնուած շատ մը հարցերու շուրջ: Յիշենք նորաստեղծ Լիպիոյ ընդունելութիւնը դաշնակցութեան շրջանակէն ներս, Թունուզի հարցը, Մերձաւոր Արեւելքի պաշտպանութիւնը, անգլօեգիպտական վէճը եւայլն: Այս խմբակցութեան ծնունդը, աւելի կամ պակաս չափով համերաշխ,— երկու դրացի երկիրներ միայն կրնայ մտահոգել, մէկ կողմէն՝ Եգիպտոսը, Անգլիոյ հետ ունեցած դժուարութեանց մէջ մխրճուած, միւս կողմէն՝ Իրաքը, ուր ատենօք ծընունդ առաւ «Արգաւանդ Մահիկ»ի երազը, որ ներկայիս կը փչէ բրիտանական կղզիներէն ...

Եգիպտոս մինչեւ անցեալ տարի տիրական ձայն ունէր Արաբական Դաշնակցութեան մէջ, բայց այսուհետեւ իր ամբողջ ուժը կլանուած է Սուտանի հարցով եւ Սուէզի ջրանցքին պարպումով: Նահաս, Մահիր եւ Հիլալի փաշաներով երեք կառավարութիւններ իրարու յաջորդեցին, առանց թիզ մը յառաջ տանելու հարցին լուծումը:

Եգիպտական «Էլ Նիտա» հանդէսը Զիչէքլիի Ամման այցելութենէն անմիջապէս վերջ, կը ծանուցանէր թէ՝ Յորդանանի Թալալ Թագաւորը «Սուրիոյ եւ Յորդանանեան Միութեան» վեհապետ պիտի հռչակուի, իսկ զօր. Ֆէվզի Սելօ Սուրիոյ փոխարքայ: Թերթը կը կարծէ թէ բանակցութիւններ եղած են երկու երկիրներու քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական միութեան նախագծին շուրջ, Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը իրագործելու համար, որ Ապտալլահ Թագաւորին երազը եղած էր:

Որոշ է, սակայն, որ հանգուցեալ Թագաւորին փառասիրութիւնը պատճառ եղած էր 1946էն ի վեր երկու երկիրներու դիւանագիտական յարաբերութեանց խզման: Այնպէս որ, Սուրիոյ եւ Յորդանանի պաշտօնական շրջանակները փութացին հերքել եգիպտական թերթին ենթադրութիւնները:

Մինչ « բարեկամական չփում»ները կը շարունակուէին Դամասկոսի, Պէյրութի, Ամմանի եւ Ռիատի միջեւ, Իրաքի խնամակալ իշխանը՝ Ապտուլլահ այցելութեան կ'երթար Քուէյթի եւ Պահրէյնի էմիրներուն, իսկ Պաղտատի մէջ կ'ընդունէր Քաթարի էմիրը: Այս տակաւաթիւ բնակչութեամբ իշխանապետութիւնները, այնքան հարուստ քարիւղով, երկար ատենէ ի վեր նշաւակ դարձած են շատ մը երկիրներու ցանկութեանց: Սէուտի Արաբիան յառաջ կը քշէ «պատմական իրաւունքներ» Քուէյթի եւ Քաթարի վրայ: Իրաք իր կարգին քաջալերուելով Անգլիայէն, այժմ կը ձգտի իր տիրապետութեան տակ առնել Քուէյթը, Քաթարը եւ Պահրէյնը: Մինչդեռ Իրան իր երկրին անբաժան մասը կը նկատէ Պահրէյն կղզիները:

Անգլիա քանիցս փորձեց Պարսից Ծոցի իշխանապետութիւններէն դաշնակցութիւն մը կազմել, Իրաքի Թագին խնամակալութեան տակ, բայց բոլոր փորձերն ալ անյաջողութեան մատնուեցան: Այժմ կը ձգտի տարբեր ուղղութեամբ հասնիլ իր նպատակին:

Իրաքի խնամակալը մօտերս Անգլիա պիտի երթայ: Վարչապետ՝ Նուրի փաշա եւս Լոնտոն կը գտնուի, ուր պիտի մնայ անորոշ ժամանակով: Այս միջոցին կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան: Իրաք արդեօք այն դե՞րը պիտի կատարէ, որ ըրաւ ատենօք Յորդանանի Ապտալլահ Թագաւորը Միջին Արեւելքի մէջ, մինչեւ իր սպանութիւնը:

Եթէ Անգլիա կրցաւ Իրանէն կրած կորուստը դարմանել Քուէյթի քարիւղով, Ապատանի պարպումը սակայն ծանր հարուած մը իջեցուց իր քաղաքական վարկին, պակսեցնելով իր գործունէութեան մէկ դաշտը Միջին Արեւելքի մէջ:

Ինչպէս Պարսկաստանը, Իրաքն ալ յանկարծ ինքզինք դրաւ քարիւղի հարցին լուծման առջեւ: Մինչ ազգայնացումը կը ջլատէր Ապատանի քարիւղի զտարանները եւ Իրանը կը զրկէր իր կարեւոր հասոյթներէն, Իրաք շահաբաժնի հաւասարութեամբ կը համաձայնէր Անգլիոյ հետ:

Ամէն ինչ ենթադրել կուտայ թէ անգլեւիրաքեան բարեկամութիւնը աւելի պիտի ամրապնդուի փոխարինելով ուրիշ կորուստներ:

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Կ'արժէ գոհունակութեամբ արձանագրել, որ նախորդ թղթակցութիւններովս մատնանշած վարակիչ թմբիրը փարատելու վրայ է: Ահա, դեռ ընթացիկ ամիսը չլրացած, երեք յաջող ձեռնարկներ կուգան կ'աւետեն գաղութին վերազարթնումը :

Հ. Մ. Ը. Մ.— Զատկի առթիւ, շատ գեղեցիկ օդով, մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը, Տէսինի մէջ ունեցան բարեկամական հանդիպում մը մեր քոյր միութեան երկու խումբերուն հետ: Նախ, կրտսերները ճակատեցան իրարու դէմ, եւ յաղթական ելան Լիոն-Տէսինի տղաքը, իրենց ճկուն եւ նոյնքան վարպետ խաղարկութեամբ :

Ապա մարզադաշտ մտան երկու մեծ խումբերը իրենց կարգին մրցելու համար: Հասարակութիւնը սրտատրոփ սկսաւ հետեւիլ յարաշարժ գնդակին: Հազիւ թէ քանի մը վայրկեան անցած էր երբ Տէսինցիները յաջող «փաս»երով մօտեցան մեր բերդապահին եւ բերդէն ներս սահեցուցին դաւադիր գնդակը: Այս առաջին նշանակէտը յայտնապէս վստահութիւն ներշնչեց Լիոն Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն: Բայց, շատ չանցած Վիէնցիներն ալ կրցան պատասխանել նշանակէտով մը եւ այսպէս որոշ ժամանակ մը խաղը ծանրացաւ, ուժերու հաւասարութեան նշաններ ցուցնելով :

Բայց, Տէսինցիները նորէն օգտուելով մեր մարզիկներու տկար մէկ պահէն, եւ դեռ առաջին կիսախաղը չլրացած, երկու յաջորդական կէտեր նշանակեցին.— որով կիսախաղին, Տէսինցիները 3—1ով յաղթանակը ապահոված կը կարծէին :

Երկրորդ կիսախաղին, Վիէնի մարզիկներու կողմը որոշ վճռականութիւն կը տեսնուէր, կամ հաւասարիլ եւ կամ... յաղթել: Այսպէս ալ եղաւ, զարմանալի կերպով, որովհետեւ, ոչ միայն հաւասարեցան, այլ եւ չորրորդ եւ վերջին նշանակէտով մը յաղթական դուրս ելան դաշտէն :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ.— Կապ. Խաչի օրը, այս տարի տօնուեցաւ հանդէս խնջոյքով մը, «Հ. Օհանջանեան» ակումբին մէջ, շաբաթ իրիկուն: Տիկին Արշալոյս Մազաքեան բացումը կատարեց հանդէսին, տալով հակիրճ տեղեկութիւններ իրենց գործունէութեան եւ Կապ. Խաչի նպատակներու մասին : Այս առթիւ յուզումով յիշեց մեզմէ անդարձ մեկնողներէն վերջինը՝ Գ. Իփէկեանը եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել իր յիշատակը :

Կապ. Խաչի դպրոցներու աշակերտները յաջողապէս ներկայացուցին առաջին անգամ ըլլալով, « Կծծի հօրեղբայրը» մէկ արարնոց կատակերգութիւնը, առնուած՝ Պոլսոյ « Պարտէզ » ամսաթերթէն: Եւ ապա, սկսաւ խնջոյքի բաժինը, սեղանապետութեամբ Մ. Մուրատեանի: Ոմանք արտասանեցին եւ ոմանք մեներգեցին, իսկ խումբերգները իրար կը հրմշտկէին, զուարթ մթնոլորտի մը մէջ :

Հանդէս խնջոյքն աւելի փայլ եւ աշխուժութիւն ստացաւ շնորհիւ երկու հիւրերու, Պ. Պ. Ժիրայր Փայամուտեանի եւ Սերովբէ Մանուկեանի որոնք փոխն ի փոխ արտասանեցին, երգեցին եւ խրախուսիչ խօսքերով խանդավառեցին Կապոյտ Խաչի անխոնջ անդամուհիները :

Ուշ ատեն, երբ «պիւֆէ»ն արդէն թեթեւցած էր իր անոյշ բեռներէն, խնջոյքն ալ վերջացաւ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ.— Մեծ Եղեռնի 37րդ տարեդարձը պատշաճ հանդիսութեամբ տեղի ունեցաւ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, նոյնպէս Հ. Օհանջանեան սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Կապոյտ Խաչի եւ Վասպուրականի միութեան :

Պարտաճանաչ բազմութիւն մը փութացած էր սրահը իր յարգանքը մատուցանելու համար մեր նահատակներու անմահ յիշատակին: Բեմը խորանի կերպարանք զգեցած էր, հովանաւորութեամբ ֆրանսական եւ հայկական դրօշներու :

Հ. Յ. Վ. Լեւոնեան, իր բացման խօսքերը արտասանելէ վերջ, հրաւիրեց «Արաքս» երգչախումբի օրիորդները երգելու «Տէր Ողորմեա»ն, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս եւ երկիւղածօրէն :

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին տիկիններ՝ Ովսաննա Խօքսիգեան եւ Ս. Թադէոսեան, Օր. Օր. Անժէլ Ուզունեան եւ Արաքսի Մուրատեան, Պ. Յ. Մաթոսեան եւ պատանի Յովհ. Խօքսիգեան, ինչպէս նաեւ «Արաքս» երգչախումբի օրիորդները :

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ խօսք առաւ Ս. Գալուստեան որ երկարօրէն բացատրեց Սպանդին ահաւորութիւնը եւ անոր հետ կապուած քաղաքական անդրադարձը մեր հաւաքական կեանքին վրայ:

Օրուան բանախօսը, Կ. Տէրմոյեան, յիշեց անհերքելի փաստեր, ապացուցանելու համար կանխամտածուածութիւնը գործուած ոճիրին: Պ. Թ. Այվազեան (Լիոնէն) եւս խօսք առնելով իր խոր վրդովումը յայտնեց 20րդ դարու դահիճներուն հանդէպ, եւ Հ. Յ. Լեւոնեանի փակման խօսքերէն անմիջապէս ետք, ներկաները յոտնկայս եւ միաբերան կրկնեցին հետեւեալ օրհներգը.—

« Օրհնեալ ըլլայ Յիշատակը, Ապրիլեան նահատակներուն: Անոնց փառաւոր եւ յաղթական հոգիներուն ուժը եւ քաջութիւնը մնայ մեզի հետ եւ ամբողջ հայ ժողովրդին հետ, յաւիտեանս, յաւիտենից, ամէն »:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՄԵՐ ԱՒԵՏԻՍԸ

ԼԻՈՆ.— Անցեալ շաբթու ցուրտ հողին յանձնեցինք մեր ամէնուս սիրելի Աւետիսը, Ապրիլեան արհաւիրքէն մազապուրծ ազատուած շատերուն նման, դառնութեան բաժակը ցմրուր քամած :

Վերջին արտագաղթին եկած էր Ֆրանսա իր ընտանեկան համեստ բոյնով: Ո՞վ չէր ճանչնար ընկեր Աւետիսը, ընկերասէր եւ ազնիւ մինչեւ վերջը հաւատարիմ հայրենիքի ազատագրութեան գաղափարին, ծառայեց իր ուժերուն ներած չափով, իր այնքան սիրած կազմակերպութեան, լուռ ու անտրտունջ: Եղաւ օրինակելի ընկեր մը եւ հայր մը միշտ բարի եւ ներող: Անբաժան էր մեր ընկերական եւ ընտանեկան խնջոյքներէն, ամէն կողմէ փնտռուած, իր ուրախ ու չէն բնաւորութեամբ : Այո, սիրելի Աւետիս, երբ այս երկու տող գիրը քու այնքան սիրած «Յառաջ»իդ կը յանձնեմ որուն ամէն օր անհամբեր սպասողն էիր, գրիչս ձեռքերուս մէջ կը դողայ, եւ արցունքի կաթիլներ կը գլորուին, եւ չենք կրնար հաշտուիլ թէ մեզմէ յաւիտենապէս բաժնուեր ես: Ինչ երազներ ունէիր որոնք անկատար մնացին, ու երբ ամէն անգամ խօսք կ'ըլլար, կ'ըսէիր.— Մեր հայրենիքը Ազատ Անկախ պիտի ըլլայ, պէտք չէ յուսահատիլ: Բայց անողոք մահը վաղաժամօրէն խլեց քեզ, անմխիթար թողելով կեանքիդ ընկերը չորս ձագուկներովդ միասին, եւ հեռաւոր Նեղոսի ափերուն վրայ հաստատուած երկու եղբայրներդ որոնց տեսութեան կարօտովը փակեցիր աչքերդ:

Հողը թեթեւ գայ վրադ սիրելի Աւետիս, փունջ մը Հիւսէյնիկի անուշահոտ ծաղիկներէն, եւ պըտղունց մը խունկ անթառամ յիշատակիդ՝ հայրենիքի Ս. Վառվառ եկեղեցիէն:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԸՍՈՒԵԼԻՔ ԽՕՍՔԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խումբ մը սրտցաւ հայրենակիցներէ կազմուած յանձնախումբ մը, ձեռնարկած է մեծարելու հայ մշակոյթի սեւ աշխատաւոր մը, երաժիշտ-ուսուցիչ Պ. Լեւոն Ճէրահեանը :

Յոբելեաններ շատ ենք ունեցած, նուիրուած գրական եւ քաղաքական մեծ դէմքերու, որոնք իրենք զիրենք պարտադրած են մեզ իրենց մեծութեամբ: Բայց չենք մտածած այն համեստ ուժերու մասին որոնք նոյնպէս հանրօգուտ դեր մը կատարած են: Կը հպարտանանք որ յառաջադէմ ժողովուրդ ենք եղած: Բայց այսօր իսկ կ'ուզենք անտեսել դարաշրջանը եւ քալել հին հոգեբանութեամբ: Յարգենք մեծութիւնները, բայց անոնց կարգին վարժուինք գնահատել համեստները :

« Յառաջ »ը ըլլալով կազմակերպութեան մը բերանը, որ տուած է աւելի շատ խոնարհ հերոսներ, կը մնայ արտայայտիչը մեր ժողովուրդի համեստ խաւերուն: Եւ հոդ է իր մեծութիւնը :

Ո՞վ է Լեւոն Ճէրահեանը: Բժշկական համալսարանի ուսանող: Կը ձերբակալուի եւ կը բանտարկուի Երզնկայի մահափորձին առթիւ, եւ կ'արտաքսուի համալսարանէն իբրեւ անբաղձալի : Բայց յիսուն տարի աչքի լոյս սպառած եւ այսօր լոյսի կարօտ իր տկարացած աչքերով կը ծառայէ Հայ. Եկեղեցւոյ իբրեւ դպրապետ եւ հայ մշակոյթին, իբրեւ ուսուցիչ, ունենալով բազմաթիւ վկայականներ :

Սիրելի «Յառաջ» ինչպէս եղած էք միշտ, այսուհետեւ ալ եղէք այսպիսիներու պաշտպանը, մանաւանդ ներկայիս ուր հունձքը առատ է, բայց մշակները սակաւաթիւ են: Յոյս ներշնչենք այս ժողովուրդի սեւ աշխատաւորներուն որոնք փառք չէ որ կը փնտռեն, այլ հոգեկան բաւարարութիւն մը: Առաջին համաշխարհային պատերազմին շատ մը հայորդիներ ձգելով իրենց աշխատանքն ու հանգիստ կեանքը, կամաւոր արձանագրուեցան, եւ Կովկասեան ճակատը կամ Կիլիկիա, Ատանա գացին: Շատերը ինկան, իսկ մնացեալները ամէն օր կը լսեն հեգնական «կամաւոր»ը... Մշակոյթի ճակատի վրայ եւս կան բազմաթիւ կամաւորներ, որոնք սակարկել չեն գիտցած: Վենետիկի Մխիթարեան հայրերը 25ամեայ յոբելեանով մը պատուեցին իրենց տպարանի գրաշարը: Մենք ինչո՞ւ պիտի զլանանք յարգանքի օր մը 50ամեայ ուսուցիչ երաժշտապետի մը որ իր աչքին լոյսը տուած է չէն պահելու համար հայ. եկեղեցին եւ հասցուցած է աշակերտներ որոնք կը սպասարկեն հայկ. մշակոյթին :

ՅՈՎՀ. ՏԻՕՔՄԷՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Արդարեւ, մեր հաւաքոյթէն հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ եւ ես Միլլըր լաւ մը քննելու առիթը ունեցայ: Գարլըթըն սկսաւ զուարթ պատմութիւններ պատմել, զուարճացնելով Փոնթիւին: Իր արեւելեան պատմութիւնները հաւանաբար զայթակղելի թուէին Օր. Լօրինկթընի. բայց անոնցմէ մէկ քանին միտքս պահեցի Օնորինի պատմելու համար :

Խօսեցանք նաեւ լրտեսներու մասին եւ Գարլըթըն պատմեց թէ ինչպէս ազնուական Ֆրանսուհի մը սխալմամբ գէշ տպուած լրագրի մը վրայ նստած եւ այս պատճառով իբր լրտես ձերբակալուած էր: Միլլըր քրքջալիր կը խնդար. ես ալ առիթէն օգտուելով կ'ուսումնասիրէի իր ամէն մէկ շարժուձեւը :

Ժամը տասնըմէկին Միլլըր յանկարծ լըջացաւ եւ յայտնեց թէ պարտաւոր է մեկնիլ, յաջորդ շաբթու մեզ ճաշի հրաւիրելով: Գարլըթըն եւս մեկնեցաւ քանի մը վայրկեան վերջ :

— Ուրեմն Միլլըր դարձեալ Մոնրուհիին նըման կէս գիշերէն առաջ կ'ուզէ տունը գտնուիլ :

Կրնա՞մ գուշակել թէ ի՞նչ է իր մեկնումին պատճառը: Պ. Պ. Ք.ի մօտ աշխատող ընկերս ըսաւ թէ մեր հարցուցած ալիքի երկարութեան վրայ հաստատուած է գերմանական ռատիօկայան մը, որ կը գործէ Վարշաւայի մէջ :

— Վարշաւայի՞ մէջ :

— Այո: Այդ կայանէն մասնաւոր յայտագրեր կը հրատարակուին արեւելեան ճակատի զինուորներուն համար :

— Ինչ որ ցոյց կուտայ թէ Անգլիացիի մը համար ոչինչ չկայ հետաքրքրական այդ յայտագրին մէջ: Եւ սակայն Միլլըր կը հետեւի ...

— Մենք այդպէս կ'ենթադրենք :

— Ոչ, իրողութիւն մըն է այդ: Օնորինի պատուիրած էի ստուգել թէ ուր կը գտնուի ռատիոյի սլաքը. ըսաւ թէ միշտ նոյն տեղը կը մնայ ::

— Ուրեմն մենք ալ մտիկ ընենք, ըսի եւ դարձուցի գործիքին կոճակը :

Քայլերգի մը հնչիւնները լսուեցան :

— Թուղթ եւ մատիտ պատրաստեցէք, ըսաւ Փոնթիւի, պէտք է որ մինչեւ կէս գիշեր սպասենք:

Արդիւնքը յուսախաբութեան մատնեց մեզ : Ճիշդ կէս գիշերին խօսնակը յայտարարեց թէ օփերայի կտորներ պիտի նուագուին: Կէս ժամ եւս անցաւ այս կերպով: Մի առ մի նշանակեցի նուագուած կտորներուն անունները: Ժամը կէսին նոր յայտագիր մը սկսաւ: Խօսնակը ըսաւ.

— Հիմա պիտի լսէք զինուորներու յատուկ մեր ցերեկուան յայտագրին կրկնութիւնը: Սիրելի զինուորներ, ահաւասիկ ձեր ազգականները որոնք պիտի խօսին ձեզի հետ: Նախ Տիկին Վիլլա պիտի խօսի իր ամուսինին :

Պահ մը լռութիւն տիրեց, յետոյ լսուեցաւ կնոջ մը ձայնը .

— Բարեւ սիրելի Էրնսթ: Ինչպէ՞ս ես: Ես միշտ քու մասիդ կը խորհիմ եւ կը սիրեմ քեզ : Կ'աղօթեմ որպէսզի շուտով վերադառնաս: Փոքրիկ Ռիթան ալ ամէն գիշեր կ'աղօթէ իր սիրելի հայրիկին համար: Շատ հպարտ է քեզմով եւ ամէն անգամ դպրոց կը տանի նամակներդ եւ ուսուցչին ցոյց կուտայ: Մնաս բարով, սիրելի Էրնսթ, առողջութեանդ հոդ տար: Հայլ Հիթլէր :

— Իսկ հիմա, շարունակեց խօսնակը, պիտի խօսի Տիկին Աննա Ռոսթոք իր զաւկին՝ տասնապետ Էրնսթ Ռոսթոքի :

Եւ այսպէս շարունակուեցաւ յայտագիրը : Բառ առ բառ արձանագրած էի իւրաքանչիւրին ըսածները :

Ժամը մէկին յայտագիրը վերջացաւ գերմանական ազգ. քայլերգով: Խօսնակը յայտարարեց թէ կայանը կը փակուի մինչեւ առաւօտեան ժամը եօթը :

Շարունակեցինք մտիկ ընել, որովհետեւ կը խորհէինք թէ կրնային քիչ մը վերջ որեւէ ձեւով հրահանգ մը հրատարակել: Բայց ի զուր սպասեցինք :

— Գոցեցէք, ըսաւ Փոնթիւի, կէս ժամ վերջ: Այս գիշերուան յայտագիրը վերջացաւ: Այսուհանդերձ այնպէս կը կարծեմ թէ այս կայանը կեղծ է :

— Այո, մանաւանդ այս վերջին յայտագիրը ծայրէ ծայր շինծու էր :

— Վստա՞հ էք :

(Շար.)

թեան վերահաստատման, ամերիկեան ընդհ. սպայակոյտի կեդրոնին մէջ իրենց ուսնոցները վար առին աւելի քան 8000 զինուորներ :

Ընդհ. Ներման յայտարարութենէն կ'օգտուին 500.000 պատերազմի ոճրագործներ եւ կասկածելիներ, 270.000 ուրիշներ՝ որոնք ազատ արձակուած էին պատուոյ խօսք տալով եւ ուրիշ 460.000 դատապարտեալներ : Մօտ 150.000 ամբաստանեալներու խնդիրներն ալ պիտի վերաքննուին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Հոպսըն» Թորփիլանաւը՝ Ասորեան կղզիներէն 700 մղոն անդին, օդանաւակիր նաւու մը բախելով ընկղմեցաւ կիրակի օր : 227 նաւաստիներէն հազիւ 61 հոգի ազատուած են : Օդանաւակիրն ալ ծանր վնասներ կրած ըլլալով, Ամերիկա վերադարձաւ, նորոգուելու համար :

1951ի ՏՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ի հաշիւ երկրորդ առժամեայ մասնավճարը (մէկ երրորդ) պէտք է կատարուի ապրիլ 30ին (չորեքշաբթի) : Մայիս 15էն սկսեալ 10 առ հարիւր աւելի պիտի վճարեն թերացողները :

ՍՊԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Արթախօ, որ երեք շաբաթէ ի վեր պտոյտ մը կը կատարէր արաբական երկիրներու մէջ, հանդիպելով Պէյրութ, Ամման, Դամասկոս, Րիատ եւ Գահիրէ, մեկնեցաւ Եգիպտոսէն : Այս առթիւ յայտարարեց թէ «բարեկամութեան եւ սերտ գործակցութեան նոր շրջան մը բացուած է սպանիացի եւ արաբ ժողովուրդներուն միջեւ : Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա, իր կարգին գոհունակութիւն յայտնեց յարաբերութեանց ամրապնդման մասին :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութեանց համար լիագումար նիստ մը որոշեր էին երկու կողմի պատուիրակները, բայց վերջին պահուն յետաձգուեցաւ, Դաշնակիցներուն առաջարկութեամբ : Այս առթիւ կը հաստատեն թէ կարմիրները շարունակ նոր ուժեր կը ղրկեն Քորէա : Նոյն աղբիւրին համաձայն, կարմիրները ունին 750000 զինուոր, մեծ մասով Չինացիներ, 1500 օդանաւ եւ մեծ ամրութիւններ կը շինեն :

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ խորհուրդը վերջնապէս վաւերացուց խնայողութեանց հրամանագիրները, որոնք 110.062.000.000 ֆրանքի գումար մը կը ներկայացնեն : Հանրօգուտ շինութեանց վարկերէն ալ 95 միլիառ ֆրանք պիտի չգործածուի առ այժմ : — Բանակցութիւնները կը շարունակուին, միւսին եւ ուրիշ կարգ մը անհրաժեշտ պիտոյքներու գիները իջեցնելու համար :

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ կիրակի օր հանդիսաւորապէս կատարեց 17րդ Մէճլիսին (երեսփ. ժողով) բացումը : Այս առթիւ կարդաց իր գահաճառը, շեշտելով թէ «արտաքին քաղաքականութեան հիմն է բարեկամական յարաբերութիւններ բոլոր երկիրներուն հետ, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին, եւ զօրացում ազգ. պաշտպանութեան» : Իսկ ներքին քաղաքականութեան մէջ պիտի ջանան բարձրացնել ապրուստի մակարդակը — մասնաւորապէս գիւղացիներուն համար — օգտագործել երկրին բնական հարստութիւնները, մէջն ըլլալով քարիւղը : Այս առթիւ հրաւիրեց ունեւորները որ կանոնաւորապէս վճարեն տուրքերը, որպէսզի չունեւորները կարենան օգտուիլ : Նիստէն բացակայ էին վարչապետը՝ Տոքթ. Մոսատեղ եւ խորհրդային դեսպանը :

ԱՆԳԼԻՈՅ կայս. սպայակոյտին պետը, մարեշալ Սլիմ, ազդարարեց թէ մէկի դէմ քանով պիտի պատասխանեն, եթէ Խ. Միութիւնը հիւլէական ռումբ գործածէ բրիտանական կղզիներուն դէմ :

Այրի Տիկին Հայկուհի Զարբանէլեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Զարբանէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Զարբանէլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ֆրանսուա Զարբանէլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կարապետեան եւ զաւակը, ինչպէս եւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր

ՀԱՃԻ ՂԱԶԱՐՈՍ ԶԱՐԲԱՆԷԼԵԱՆԻ

(Պոլսեցի, **73** տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Ապրիլ 26ին, իր բնակարանին մէջ, 36 rue Pascal, Cachan :

Թաղումը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, Բաշանի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Նուրիցա Փարթամեան, որ մինչեւ վերջին պատերազմը կը գտնուէր Պերլին (Գերմանիա), բողոքականներու եկեղեցին : Տեղեկացնել իր եղբօրորդւոյն՝ Հայկ Փարթամեանի, 53 rue Drouge, Vienne (Isère) :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Հերթական հաւաքոյթը, նուիրուած ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ, տեղի կ'ունենայ այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Le Cadetի վերնայարկը : Խօսք կ'առնեն Հ. ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՔԻԼԻՐՃԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

Կ'արտասանեն ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ եւ Օր. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ :

Հայ Արհեստներու

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 4ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théâtre Verdiի ընդարձակ սրահին մէջ (Rue d'Alger) : Պիտի մասնակցին Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր Արենոյշներ, Թեւիկներ, գայլիկներ եւ Փարիզի Արենոյշներ :

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի բեմադրուի «Կոմիտասի մանկութիւնը» (մէկ արար) :

Գեղարուեստական եւ սկաուտական ճոխ բաժին, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, մարզանք, հայկական եւ գեղջկական, ինչպէս եւ դասական պարեր : Դաշնակի վրայ պիտի նուագէ նորահաս դաշնակահարուհի ՄԱՏԼԷՆ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ :

Ձեռական աշխատութեանց ցուցադրում :

Խարոյկի տեսարան սկաուտական երգերով եւ խաղերով :

SALLE CHOPIN - PLEYEL (8, rue Daru . Paris)

Ուրբաթ, 2 Մայիս ժամը 21ին :

Երգահանդէս Իրիս Պուլպուլեանի

Կը մասնակցին Lily Laskine (harpe), G. Deschamps (flûte), J. J. Painchaud (piano) :

Յայտագիրը կը պարունակէ կտորներ եւրոպական դասական եւ արդի հեղինակներէ, ինչպէս եւ Հայաստանի նոր երգերէն :

Գիները 200—500 Ֆր., կը ծախուին սրահին կիչէն, Durand, 4 Place de la Madeleine, Hovanessian, 14 rue Rochambeau, Tru. 47-48, Studio Colibri, 19a, rue Caumartin, Opéra 54-48 :

Ցորեկնական փառատօն

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 75ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 4 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին, Mutualitéի մեծ սրահին մէջ : Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար Պ. ANDRÉ MARIEի :

Պատուոյ նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Տիկին Ա. Էգնայեանի եւ Ռէնսիի քաղաքապետ Marcel Colsonի : Նախագահութեամբ Պ. ՎԱՀԷ ՑՐԷՆԿԵԱՆԻ :

Գեղարուեստական բաժին ղեկավարութեամբ Ա. Պատմագրեանի : Վարժարանի սանուհիներուն կողմէ պիտի բեմադրուի նոյն երաժշտագէտին «Հէքեաթը» :

Մեներգ, զուգերգ, պարեր ճոխ տեսարաններով : Շարժանկար վարժարանին կեանքէն :

Տոմսակները վարժարանէն 1 Bld. du Nord, Le Raincy, հեռ. 172 եւ Պարսամեան գրատունը, 46 Rue Richer :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Կ. Խուպիկեան, զաւակները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տէր եւ Տիկին Լորիս Պապանեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Ալիս Գոճաօղլանեանի մահուան առթիւ :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Քղիի Հայր. Միութեան մասնաճիւղս կազմակերպած էՔղեցիներու օրուան առթիւ ընտան. խնջոյք մը, այս կիրակի ժամը 14էն 20, Սէնթ Անի Կրան Փէնի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին.— Մեներգներ հայ րենակիցներէ, արտասանութիւններ աշակերտներէն : Ջաւեշտ մը, հայրենակից Նոր Սերնդականներէ : Եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գին :

Մուտքը ազատ է :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս չորեքշաբթի, ընկերվարականներու սրահը, 149bis, Ave. d'Argenteuil :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԻԹԱԼԻ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Բատէ սրճարանին վերնայարկը : Զեկուցումներ պիտի ըլլան ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻՆ հետեւանքներուն, անկէ քաղուած փորձառութեանց եւ մեր այսօրուայ ուղղութեան մասին : Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ա. Շահխաթունիի գեղարուեստական երեկոյթը, Յունիս 6ին, Salle d'Iena :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոր շրջանի առաջին դասախօսական երեկոյթը՝ երեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Le Palet d'Orի մէջ (80 la Canebière) : Կը խօսի Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ : Նիւթը՝ Գրիգոր Լուսաւորիչ եւ Հայաստանի քրիստոնէութեան դարձը, համաձայն նորագոյն քննութեանց : Խօսք կ'առնեն նաեւ ներկաները : Մուտքը ազատ է :

Յաջորդ երեկոյթը՝ Մայիս 6ին, նոյն վայրը ու նոյն ժամուն, վիճաբանութիւն հետեւեալ նիւթին շուրջ.— «Արդեօք ազա՞տ պէտք է ըլլայ», թէր կ'արտայայտուի Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, դէմ՝ Վ. ՕՇԱԿԱՆ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը (Մարսէյլ) իր բոլոր անդամներուն կողմէ ցաւակցութիւն կը յայտնէ հայրենակից Պ. Մելիք Գէորգեանի եւ զաւակին՝ Գէորգի, իրենց տիկնոջ եւ մօր տիկին ԹԱԳՈՒՀԻԻ ղառնաղէտ մահուան առթիւ (Լիոն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը իր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Պ. Երուանդ Տէրեղիաեանի որ 50.000 ֆրանք նուիրած է անկողնի ծածկոցներու համար : Շնորհակալութիւն նոյնպէս Պրիւքսէլաբնակ Պ. Խաչիկ Կարապետեանի, որ 10 հազար ֆրանքի խնքնաբուխ նուէրով մը ուզած է քաջալերել Դպրոցասէրի ազգապահպանման գործը :

Ա'ՌՒՋՈՒԻՆ

MAISON LERNER

(7, Cours des Petites Ecuries, Paris)

Տան մէջ աշխատող գործաւորուհիներ եւ անթբըփրըճէօզներ :

Կը պահանջուի ԼԱՒ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ ԳՈՐԾ :

Կ'ուզուի նաեւ ձեւող մը (coupeuse) թէ չափի վրայ եւ թէ սեռիով :

×

Ֆրանսերէնի խորապէս հմուտ Ֆրանսահպատակ ներակայանալի Օրիորդ մը սղագիր - մեքենագիր (sténo dactylo) օգնական հաշուակալի պաշտօնին համար : Արագաշարժ ըլլալը եւ գեղեցիկ գիր ունենալը պայման է : Լաւ վճարում եւ տեւական գործ :

Կ'ուզուին նաեւ entrepreneurներ ռօպի եւ քօրսաժի համար : Խնամեալ գործ : Լաւ վճարում : Ամբողջ տարուան գործը ապահովուած :

Դիմել Ա. Տարոնեան, 2 rue St. Philippe, Paris (2), métro Sentier :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ - ԾԱՂԱՐԱՆ «ՍԹԱՄՊՈՒԼ» Լիօն

ԽՆԱՄՔՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՓԱՔԼԱՎԱ, ՔԱՏԷՒՖ

ԱՆՁՈՒԳԱԿԱՆ ՕՂԻ, ՀԱՄԱԴԱՄ ԱՂԱՆԴԵՐՈՎ

ՏՈԼՄԱ, ՔԷՕՖԹԷ, ՔԷՊԱՊ ԵՒ ՖՐԻԹ

Ամէն տեսակի յարմար ժողովրդական գիներ

24, Quai Jean-Moulin — LYON

(Ex. Quai de Retz) — Entresol

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 30 AVRIL 1952 Չորեքշաբթի 30 ԱՊՐԻԼ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6751-Նոր շրջան թիւ 2162

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՊԷՍԶԻ ԹՇՆԱՄԻՆ ՉԽՆԴԱՑ

Երէկ պարզեցինք Հայաշինչ Սարսափներու Սգահանդէսին փարիզեան կազմակերպութեան պատկերը, վերջին երեք տարիներու ընթացքին :

Այդ առթիւ անցողակի յիշեր էինք նաեւ Մարսէյլի պարագան:

Վերջին պահուն ստացանք Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբոնդի Շրջ. վարչութեան մէկ յայտարարութիւնը, որ այսպէս վրդովիչ պատկեր մը կը պարզէ :

— « Մենք, Նոր Սերունդ, դեռ մարտ ամիսէն ամմուլով յայտնած էինք մեր մտադրութիւնը ,— Սգահանդէսը կատարել ապրիլ 27ին :

Սակայն, ապրիլի սկիզբը, ընդ առաջ երթալով «Արմենիա» երգչախումբի փափաքին, համաձայնեցանք տօնել համազգային ձեւով : Այդ առաջադրութեամբ , մեր նախաձեռնութիւնը յանձնեցինք ազգ. իշխանութեան, որ ապրիլ 13ին, ի ներկայութեան բոլոր շահագրգռուած կողմերուն, յանձն առաւ յաջորդաբար երկու ժողովներ գումարել, մէկը՝ յարանուանութեանց, միւսը՝ մեր և մեզի հակադրուած խմբակցութեան հետ :

Ազգ. իշխանութիւնը ներկաներուն հաւանութիւնը ստանալէ ետք, գործի կը ձեռնարկէ.

— « Սակայն, բանակցութիւնները հազիւ սկսած, Ֆրանսահայ Երիտասարդութիւն (ժաֆ) կոչուած խմբակցութիւնը, որուն բարեմտութեան պահ մը հաւատք ընծայած էինք, իր բուն նպատակը երեւան բերաւ թռուցիկներ ցրուելով եւ յայտնելով իր մտադրութիւնը՝ սգահանդէսը առանձին տօնելու»:

Այսպէս կը ձախողի համազգային տօնակատարութիւնը: Եւ Նոր Սերունդը կը հարկադրուի առանձին տօնել զայն, այս կիրակի (տես յայտարարութիւնը, Դ. էջ):

Որ եւ է մեկնութեան կը կարօտի՞ այս անցուդարձը :

Ոչ առաջինն է այս, ոչ ալ վերջինը :

Փարիզի վերջին երեք տարիներու ընթացքին սարքուած մութ խաղերուն ետին ալ նոյն խմբակցութեան գլուխներն ու թեւերն են որ կ'երեւան :

Խեղճերը ազատ մտածելու եւ գործելու իրաւունք ալ չունին, ինչպէս կ'ապացուցանէ Տէսինի պարագան:(Նախապէս խոստացեր են մասնակցիլ, բայց վերջին պահուն հրաժարեր են ցաւ ի սիրտ, Նոր հրահանգ ստացած ըլլալով Փարիզէն) :

Փարիզի սգահանդէսին ունկնդիրները անձամբ հաստատեցին նաեւ անոնց ուրիշ մէկ չահատակութիւնը :

Հանդէսէն առաջ եւ ետքը, խումբ մը տղաք եւ աղջիկներ թռուցիկ մը կը ցրուէին — հայերէն եւ ֆրանսերէն— ուր իրար խառնուած էին 1915ի Սարսափները, Քորէայի պատերազմը, Ատլանտեանի դաշինքը, «ատոմական եւ միքրոպային զէնքերը» եւայլն, յանդելու համար հետեւեալ եզրակացութեան .

— « Եթէ Հայերը չբողոքեն Քորէայի դէմ գործուած դժոխային ոճիրին, ի՞նչպէս կրնանք զանգատիլ այլեւս թէ՝ գրեթէ ամբողջ աշխարհը լուռ կեցաւ 1915ի ոճիրին առջեւ» :

Անշուշտ մոռցած չեն յաւիտենական մղձաւանջը — « Դաշնակ դաւաճան ղեկավարները » : Բայց անցնինք ...

Ինչպէս կը տեսնէք, միեւնոյն աղբիւրէն կը հոսին այս պղտոր ջուրերը, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը,— դիրքեր գրաւել եւ չափուիլ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետ: Մթնոլորտ ստեղծել եւ կիրքեր գրգռել: Մոլորեցնել հանրային կարծիքը, արիւն պղտորելով :

Իրենք ալ գիտեն որ խուժանավարութեան այս մարզանքները միայն մէկ բանի կը ծառայեն — խնդացնել Թշնամին:

Արդարեւ, ինչո՞ւ սրտանց չուրախանայ Թուրքը, տեսնելով որ 1915 — 1922ի Արհաւիրքին մնացորդները բեւզանդարանութեամբ կը զբաղին , նոյնիսկ զոհերու յիշատակը յարգած ատեն :

Եւ այս բոլորը՝ ազատ ափերու վրայ, ուր այնքան հոգեր իրար կը հրմշտկեն :

Կը թուի թէ անցեալ երեսուն տարիները ոչինչ սորվեցուցած են դաս մը մարդոց :

Որպէսզի գոնէ Թշնամին չխնդայ : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մինիխի Թուրքերէն եւ Թրքանպաստ « Կովկասիա» թերթին փետրուարի թիւին մէջ, Րէսուլզատէ, նախկին Իթթիհատական մը, Կովկասի ժողովուրդներուն նուիրուած յօդուածի մը յառաջաբանին մէջ կ'ըսէ թէ Կովկասի բնակչութեան 35 առ հարիւրը Թուրքերէ կը բաղկանայ, Լեռնականներէն (Տաղստան), 24ը Վրացիներէ և միայն 12ը Հայերէ: Որեւէ բացատրութիւն չկայ մնացեալ 9 առ հարիւրին մասին:

Մեր խելքը չհասաւ այս թուաբանութեան:

Եթէ Պ. Րէսուլզատէ, առաջնորդուած է խորհրդային Միութեան 1939 Յունուար 17ի մարդահամարէն — որուն համաձայն Հայաստան ունէր 1.281.600 բնակիչ, Վրաստան՝ 3.542.300 եւ Ատրպէյճան՝ 3.209.700 — այն ատեն մեզ պատուած պիտի ըլլար 15.95 տոկոսով՝ ի հարկէ մէկդի ձգելով Տաղստանը, որ Կովկասեան Երրորդութեան մէջ չի մտներ եւ մաս կը կազմէ Խորհրդային ռուսական հանրապետութեան :

Եւ սակայն, այդ ձեւով ալ չէր կրնար տուած ըլլալ Կովկասի բնակչութեան իրական պատկերը, որովհետեւ Ատրպէյճանի բնակչութեան միայն 63 առ հարիւրը Ազերի է, մնացեալ 37ին 30ը Հայ. Վրաստանի բնակչութեան միայն 61 առ հարիւրը Վրացի է, մնացեալ տոկոսը կը լրացնեն իր ինքնավար շրջանները — Աբխազիա, Աճարիա եւ հարաւային Օսեթիա — եւ Ռուսերն ու Հայերը, իսկ Հայաստանի բնակչութեան 80 առ հարիւրը Հայ է եւ մնացեալը ոչ - Հայ :

Եթէ յօդուածագիրը նկատի ունեցած ըլլար այս մանրամասնութիւնները, այն ատեն պիտի տեսնէր որ հայութեան թիւը, երեք հանրապետութեանց մէջ, կը հասնէր մօտաւորապէս երկու միլիոնի, որ կը նշանակէ ընդհանուր խառն բնակչութեան — 8.033.000 — մէկ չորրորդը :

Պ. Րէսուլզատէ կրնայ որեւէ տարակոյս չունենալ այս մասին եթէ բարեհաճի թղթատել Խորհրդային Միութեան 1948ի ցեղային բաժանումներու վիճակագրութիւնը, որուն համաձայն Խորհրդային Միութեան մէջ, այդ թուականին կ'ապրէին 2.151.884 Հայեր, 2.274.805 Ազերիներ եւ 2.248.566 Վրացիներ: Այսինքն, հայութեան թիւը, Դրախտավայրին մէջ, 122.921 աւելի քիչ էր քան Ազերիներուն թիւը եւ 96.682 աւելի փոքր քան Վրացիներուն համրանքը: Եթէ այս երեք ժողովուրդներուն միմիայն կովկասաբնակ համրանքները նկատի ունենանք, այն ատեն իւրաքանչիւրը կ'ունենայ, մօտաւորապէս երկու միլիոն, այսինքն իւրաքանչիւրին համեմատական թիւը կ'ըլլայ 33 առ հարիւր: Աւելորդ է ըսել որ այս բոլոր հաշիւները հիմնուած են 13 տարի առաջ պատրաստուած մարդահամարի մը վրայ եւ վերաքննութեան կը կարօտին :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՊԱՏԱՀԵՑԱՆ Ալժէի մէջ, (Ալժերիա), Բչ. առտու երբ տեղի կ'ունենար «Պլիտայի 56ները» կոչուած ազգայնական խմբակին դատավարութիւնը: Ատեանը որոշեց դռնփակ նիստ գումարել : Ասոր վրայ, համայնավարները եւ ազգայնական Մեսալի կուսակցութեան անդամները ամբողջ օրը ցոյցեր կատարեցին շրջակայ թաղերուն մէջ: Ցուցարարները յարձակեցան փոխադրակառքերու վրայ եւ խորտակեցին քսան ինքնաշարժերու ապակիները : Ամերիկացի մը խոշտանգուեցաւ, իր 940 տոլարն ալ թըռցուցին: Թերթերը կը գրեն թէ ցուցարարներուն մէջ կը նշմարուէր համայնավար երեսփոխան Ֆայէ, յատկապէս Փարիզէն եկած: Անդորրութիւնը վերահաստատուեցաւ իրիկուան դէմ :

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑ ՄԸ երեւան հանուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, Դաշնակիցներու եւ Գերմաններու միջոցաւ: Ցանցը (կարմիր) տարածուած էր մինչեւ վարչապետին պաշտօնատունը, ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկներ: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան Ֆրանքֆորթի, Քէօլնի եւ Պերլինի մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ հետ կատարուած բանակցութիւնները վերսկսեցնելու համար, նոր ծրագիր մը մշակած է Անգլիոյ արտաքին Նախարարը: Պաշտօնական շրջանակները լաւատես կ'երեւան :

Արեւմտեան ճակատի նոր հրամանատարը

Արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական ուժերուն սպարապետը, զօր. Այզընհաուըր, նախագահական թեկնածու հռչակուած ըլլալով, իրեն յաջորդեց զօր. Րիճուէյ, Ծայր. Արեւելքի ճակատին սպարապետը :

Այս անուանումը կատարած էր Պ. Թրումըն , եւ Հիւս. Ատլանտեանի կազմակերպութեան (ՀԱԿ) խորհուրդը միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց ապրիլ 28ին : Զօր. Րիճուէյի յաջորդեց զօր. Քլարք, որ իտալական ճակատին հրամանատարութիւնը կը վարէր վերջին աշխարհամարտին եւ որ Վատիկանի ամերիկեան դեսպան պիտի նշանակուէր անցեալ տարի, բայց յետաձգուեցաւ: Արեւմտեան ճակատի սպայակոյտին պետ կը մնայ զօր. Կրուընթըր :

Զօր. Այզընհաուըր Եւրոպայէն պիտի մեկնի Յունիս 1ին, բայց իր յաջորդին գալուստը կասում ունի Քորէայի զինադադարի բանակցութիւններէն որոնք անելի մը յանգած են: Դաշնակիցները նոր առաջարկներ ներկայացուցին, որոնք կրնան փութացնել զինադադարը, բայց կրնան նաեւ բոլորովին խզել: Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, եթէ զօր. Րիճուէյ հարկադրուի աւելի երկար մնալ Քորէա, զինադադարի բանակցութեանց համար, անգլիացի մարեշալ Մոնթկոմըրի առժամապէս պիտի վարէ եւրոպական ճակատին հրամանատարութիւնը :

ՀԱԿի խորհուրդը զօր. Րիճուէյի անուանումը վաւերացուցած ատեն, իր «ամենամեծ հաւատքը» յայտնեց անոր արժանիքներու մասին: Իսկ Նախագահ Թրումըն յայտարարեց , խօսքն ուղղելով նոր հրամանատարին, որ 57 տարեկան է.

— «Դուք կը վայելէք իմ ամենաբարձր համարումս եւ լաւագոյն մաղթանքներս, ստանձնելով այս պատասխանատու պաշտօնը : Ես գիտեմ որ մեր ամբողջ ժողովուրդը ձեզի հետ պիտի ըլլայ ջերմապէս, ինչպէս եւ ամբողջ աշխարհի ազատասէր ժողովուրդը »:

Զօր. Այզընհաուըր առջի օր հրաժեշտ կ'առնէր արեւմտեան Գերմանիոյ անգլիացի եւ քանատացի զինուորներէն, երբ իմացաւ իր յաջորդին անուանումը: Այս առթիւ յայտարարեց.— «Գործը լաւ ձեռքերու մէջ է» :

Թերթերը կը գրեն թէ այս անուանումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ, մանաւանդ որ նոր հրամանատարն ալ նախապէս գործած է եւրոպական ճակատին վրայ, ինչպէս Այզընհաուըր: Ամէնքն ալ փորձառու հրամանատար մը կը համարեն զինքը :

╳ Զօր. Րիճուէյ ի ծնէ զինուորական է, ինչպէս իր հայրը, որ անգլիածին գնդապետ մըն էր: Զինուորական վարժարանը աւարտելէ ետք, հարիւրապետ եղաւ 1919ին, հազարապետ՝ 1932ին , դեր - գնդապետ՝ 1940 Յուլիսին, եւ հետզհետէ բարձրանալով վերջնապէս Ա. կարգի զօրավարի աստիճան ստացաւ 1947ին: Աւելորդ կեանք մը վարած է զանազան օտար երկիրներու մէջ,— Չինաստան, Նիքարակուա, Փանամա, Պոլիվիա , Պրազիլիա եւն.: Երկրորդ աշխարհամարտը պայթած ատեն կը ծառայէր Մ. Նահանգներու սպայակոյտին մէջ , ուր մնաց մինչեւ 1942 Յունուար: Յետոյ նշանակուեցաւ հրամանատար հետեւակազօրքի զօրաբաժնի մը, եւ զայն օդադեսանտ գունդի մը վերածելով, թռաւ դէպի հիւս. Ափրիկէ (1943 Ապրիլ): Ինքն էր որ կատարեց օդազօրքով արշաւելու առաջին փորձը Սիկիլիոյ մէջ, 1943 Յուլիսին: Երբ Դաշնակիցները զինուոր կը հանէին Նորմանտիա , 1944 Յունիսին, անկարգելով ի ջաւ Քոթանթէնի թերակղզին, իր զօրքին հետ : Այս առթիւ ջերմապէս գնահատուեցան իր քաջութիւնը եւ հերոսութիւնը «իբրեւ վճռական ազդակներ յաջողութեան »:

Այնուհետեւ մասնակցեցաւ Հոլանտայի , Պելժիոյ, Հռենոսի կռիւներուն եւ անցնելով Էլպա գետը, Պալթիկի մէջ միացաւ խորհրդային ուժերուն, 1945 Մայիս 2ին :

Զօրավարը միեւնոյն ատեն վարած է դիւանագիտական պաշտօններ, իսկ 1950 Դեկտեմբեր 25էն ի վեր կը վարէ Քորէայի ճակատին հրամանատարութիւնը:

╳ « Իւմանիթէ », Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «ձեռնասուն բով զօրավարը» կը կոչէ նոր հրամանատարը , « պատասխանատու համարելով մանրէական պատերազմին » :

ԿԸ ՀԱՄՐԵՆ ՈՒ ԿԸ ՀԱՄՐԵՆ
ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԵՐԸ ...

Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի յանձնախումբը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ երկու տարուան գործունէութեան մասին .—

1. Հասած ենք « հիւլէական առատութեան » շրջանին: Ուրանիոմ կը ճարուի յարաճուն առատութեամբ .— 2. Մեծապէս կրճատուած է ռումբին ծաւալը: Ամէնէն զօրաւոր զէնքերը դեռ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆԱԽԱՀԱՇԻՒ

Կախարդական բառերով լեցուն է «Ստալին-եան Սահմանադրութիւնը»:

Օրինակ, համաձայն Ստալինեան սահմանա-դրութեան տառին եւ ոգուն, մենք, որ այնքան տառապել ենք իբրեւ ճնշուած ժողովրդի զաւակ-ներ, արտօնուած ենք ունենալու ինքնիշխան ազ-գային պետութիւն, անկախ Հայաստան:

— «Խ. Ը. Հ. Միութիւնը դաշնակցային պե-տութիւն է, կազմուած կամաւոր կերպով միա-ցած եւ հաւասար Ս. Ս. հանրապետութիւններից (ՅՕԴ. 13)»:

«Դաշնակցային հանրապետութեան գերիշ-խանութիւնը սահմանափակւում է միայն 14րդ յօդուածով (որի մէջ թւում է միութենական կա-ռավարութեան պատկանող վարչական մարզերը): Նրանից դուրս հանրապետութիւնները գործա-դրում են պետական իշխանութիւնն անկախօրէն (ՅՕԴ. 15)»:

«Ամէն մի դաշնակցային հանրապետութիւն ունի իր սահմանադրութիւնը, յարմարցուած հանրապետութեան առանձնայատուկ պայմաննե-րին (ՅՕԴ. 16)»:

«Ամէն մի դաշնակցային հանրապետութեան վերապահւում է իրաւունք ազատօրէն դուրս գա-լու ՍՍՌ. Միութիւնից (ՅՕԴ. 17)»:

Դժբախտաբար այս աշխարհում չկայ մէկ մարդ, որ չգիտնայ, թէ որքան դէմքը նման է ծոծրակին, այնքան էլ խորհրդային իրականու-թիւնը համապատասխանում է Ստալինեան սահ-մանադրութեան:

Արդարեւ, Խ. Միութեան կամ դաշնակցային հանրապետութիւնների, իբրեւ թէ բարձրագոյն կամքը ներկայացնող գեր-անգոյն խորհուրդներն ու կառավարութիւններն ձեւական, անուանական օրգաններ են:

Ամենափոքրիկ գիւղական համայնքի ինքնա-վարութիւնը նախ եւ առաջ իր նիւթական գոր-ծունէութեան, դրամական մուտք ու ելքի քանակն ու որակը որոշելու մէջն է:

Դա ի՞նչ խորհրդային «անկախ հանրապետու-թիւններ» են, երբ նրանց գանձելիք եւ ծախսելիք ամէն մի րուբլին որոշւում է Մոսկուայում, Պո-լիտբիւրոյի գրասենեակներում:

Ամէն տարի Փետրուարի վերջը կամ Մարտի սկիզբը Մոսկուա են կանչւում Գերագոյն Խոր-հրդի անդամները, կարդացւում է նրանց առջեւ «Ֆինանսների» անփոփոխելի նախարար Զվերեւի նախահաշիւը ու «քուէարկւում միաձայն»: Այս ու այն «օկրուգի դեպուտատները» ճառում են ի-րենց յառաջդիմութիւնների մասին, բեմադրու-թիւնն ամբողջացնելու համար անում մի քանի համեստ քննադատութիւններ կամ պահանջներ, ծափահարում եւ ցրւում:

Ըստ 15 տարուց ի վեր սրբագործուած սովո-րութեան նախահաշւի հինգ վեցերորդը յատկա-ցւում է համապետական պահանջներին եւ դրւում կեդրոնական կառավարութեան տրամադրու-թեան տակ, մէկ վեցերորդը բաժանւում 16 հան-րապետութիւնների միջեւ, մօտաւորապէս համա-պատասխան բնակչութեան քանակին:

Դաշնակցային հանրապետութիւններն իրենց նախահաշուից են հոգում մշակութային, խնամա-տարական, տեղական հաղորդակցութեան միջոց-ների, մանր արդիւնաբերութեան, գիւղատնտեսու-թեան, «մինիստրների» ու «պրեզիդիումների» ծախսերը:

Ի վերջոյ Ստալինի կայսրութեան մէջ ամէն ինչ ձեւապաշտութիւն է, յաճախ դերասանու-թիւն: Նուագախմբում իւրաքանչիւրը հնչեցնում է իր գործիքը, իր կարողութեան համեմատ, բայց բոլորը ենթակայ են վարիչ ճիպոտի ամենա-նուրբ ցուցմունքներին: Եթէ ուզենանք բանաս-տեղծօրէն ու չինական քաղաքավարութեամբ ար-տայայտուել, կարող ենք ասել, որ Խ. Միութիւնը երկու հարիւր միլիոննոց նուագախումբ է «Ա-ռաջնորդի» ճիպոտի տակ:

Այսպէս լինելով հանդերձ, կարելի է անել բազմաթիւ խորհրդածութիւններ խորհրդային նախահաշիւների մասին եւ գալ եզրակացութիւն-ների: Եւ որովհետեւ Հայաստանը դաշնակցային հանրապետութիւն է, կ'ուզէինք տալ մի քանի թի-ւեր հանրապետութիւնների նախահաշիւներից: Նրանք հեռու են հարազատ պատկերը տալուց, ո-րովհետեւ անյայտ է կենտրոնական կառավարու-թեան գանձած եւ ծախսած գումարի քանակը այս կամ այն երկրամասում, բայց բնորոշում են հանրապետութիւնների կարեւորութիւնն ու յա-ռաջդիմութիւնը:

1946 թւից մինչեւ 1952 Խ. Միութեան նախա-հաշիւը 307 միլիարից բարձրացել է 509 միլիա-րի: Դաշնակցային հանրապետութիւններին յատ-կացուած մասը նոյն տարիներին 65 միլիարից հասել է 99 միլիարի:

Ահա նրանց նախահաշիւների տախտակը. — Միլիոն րուբլի 1946 թ. 1952 թ.

		1946 թ.	1952 թ.
1.—	Ռուսաստան	35.974	54.716
2.—	Ուկրայինա	11.566	17.538
3.—	Բէլօռուսիա	2.648	3.718
4.—	Ուզբէկիստան	2.818	3.337
5.—	Ղազախստան	2.364	4.427
6.—	Վրաստան	1.695	2.747
7.—	Ադրբէյջան	1.489	1.983
8.—	Լիտուիա	900	1.471
9.—	Մոլդաւիա	712	1.162
10.—	Լատուիա	1.012	1.415
11.—	Ղըրղըզստան	724	1.067
12.—	Տաճկաստան	821	1.013
13.—	Հայաստան	856	1.273
14.—	Թուրքմէնիստան	645	983
15.—	Էստոնիա	707	1.059
16.—	Կարելօ - Ֆիննակ.	396	845

Տախտակը ցոյց է տալիս, որ օրինակ, Ուզ-բէկստանի հանրապետական նախահաշիւը 6 տա-րիների ընթացքում ունեցել է ընդամէնը 18 % յաւելում, իսկ նրա հարեւան Ղազախստանինը՝ 87 %: Կովկասում Վրաստանի նախահաշիւն աճել է 62 առ հարիւր, Ադրբէյջանինը՝ 33 առ հարիւր, Հայաստանինը՝ 55 առ հարիւր: Մրցանակը շա-հում է Կարելօ - Ֆիննական հանրապետութիւնը— 110 առ հարիւր:

Խ. Հայաստանը բնակչութեան թւով 13րդն է հանրապետութիւնների շարքում, իսկ նախահաշ-ւի գումարով 10րդը: Համաձայն տնտեսագիտու-թեան օրէնքի, մենք այդ երեւոյթը կը համարէինք մխիթարական — ուրեմն Հայաստանի ժողովուր-դըն աւելի բարեկեցիկ է, քանի որ մարդագլուխ այնտեղ պետութիւնն աւելի դրամ է գանձում ու ծախսում, քան ուրիշ հանրապետութիւններում: Բայց համապետական նախահաշուի դաղտնիքը ծոմռատում է կեանքի հայելին: Միութեան կա-ռավարութիւնը հսկայական գումարներ է ծախ-սում, օրինակ, թոյլ հանրապետական նախահա-շիւ ունեցող Ադրբէյջանում նաւթարդիւնաբերու-թեան, Բագու քաղաքի, բամպակ արտադրող հա-րաւային տափաստանների ոռոգման, Մինգեչաու-րի հզօր ելեկտրակայանի եւ նրան կից արհեստա-կան լճի շինութեան վրայ:

Կենտրոնական կառավարութեան միջոցներով մեծ աշխատանք է տարւում նաեւ Վրաստանում — ընդարձակւում են թէյատունկերի, նարինջի, կիտ-րոնների դաշտերը, արդիւնաւորւում է Ջիատու-րի, Մարդանցի, Տկւարչելիի ու Տկւիբուլի ած-խահանքերի սարքաւորումը, ընդարձակւում է Թիֆլիսի ինքնաշարժի գործարանը եւ ընդհան-րապէս ճիգ է թափւում Վրաստանը դարձնել բարձր ճարտարարուեստի երկիր:

Հայաստանում Մոսկուայի կառավարութիւնը մէկ հատիկ ձեռնարկ ունի — Սեւանի լճի ջրանց-քը ու նրա ելեկտրակայանները: Հայաստանը փոքր է. ամենափոքրը 16 հանրապետութիւննե-րից. ոչ քարիւղ ունի, ոչ քարածուխ: Երկու պղ-նձահանքերը — Ալլահւերտի եւ Ղափան — մեծ արժէք չունին: Հակառակ դրան, շնորհիւ ժողո-վրդի աշխատասիրութեան, Հայաստանում պե-տական եկամուտները 20—30 միլիոն րուբլով ա-մէն տարի գերազանցում են ծախսերին: Այդ ար-տակարգ երեւոյթը չի գնահատւում, համապե-տական նախարարութիւնները վրդովիչ անտար-բերութիւն են ցոյց տալիս մեր հայրենիքին հան-դէպ: Գերագոյն Խորհրդի նիստերին ամէն տարի հայ պատգամաւորները՝ Փիրուզեան, Սարգսեան, Կարապետեան, Գրիգորեան կրկնում են խնդրանք-ներ — շինանիւթերի աւելի առատ բաշխում, մե-քենայացում Արթիկի քարահանքի, արագացում Գիւմուշի ելեկտրակայանի կառուցման եւն.:

Այս տարուայ Մարտի 6ին Հայաստանի կող-մից Մոսկուայում ամբիոն բարձրացաւ Երեւանի Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեան: Երկրի յաջողութիւնները թւե-լուց յետոյ նա անցաւ սովորական աղաչանքին:

— «Ես պէտք է այստեղ կանգ առնեմ մեզ հա-մար շատ կարեւոր հարցի վրայ:

Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի, մը-շակութային եւ արդիւնաբերական ձեռնարկների համար բարձրորակ աշխատաւորներ պատրաստե-լու հիմնական դարբնոցը՝ Երեւանի պետական հա-մալսարանն է (Մոլոտովի անունով կոչուած): Դժբախտաբար Խ. Ը. Հ. Միութեան բարձրագոյն ուսման նախարարութիւնը բաւարար ուշադրու-թիւն չի ընծայում նրան: Համալսարանը, որն ու-նի երկու հազար հինգ հարիւր ուսանող, տեղա-ւորուած է մի նեղլիկ շէնքում: Նոր շէնքի յատա-կագիծը վաղուց պատրաստ է: Սակայն նախարա-րութիւնը դեռ չի ձեռնարկել շինութեան: Բարձ-րագոյն ուսման մինիստր (նախարար) ընկեր Ստո-լետով պէտք է աւելի հետաքրքրութիւն յայտ բե-րէ հանդէպ Երեւանի համալսարանի: Մենք խնդ-րում ենք կառավարութեան որոշում տալ սկսելու համալսարանի շէնքի կառուցումը այս տարում: Մենք խնդրում ենք սովետական կառավարութեան թոյլ տալ հիմնումը Հայաստանի Գիտութեանց Ա-կադեմիայի կից լեռնամետաղաձուլական ճեմա-րանի, նկատի ունենալով հանրապետութեան հանքային հարստութիւնների աւելի լայն շահա-գործումը»:

Ահա ձեզ «դաշնակցային, սեփական սահմա-նադրութիւն, խորհրդարան ու կառավարութիւն ունեցող ինքնիշխան հանրապետութիւններ», ո-րոնք իրաւունք չունին դպրոցական շէնք շինելու, Գիտութեանց Ակադեմիայում նոր ամբիոն հաս-տատելու, Երեւանի փողոցները սալարկելու (Կա-րապետեանի ճառում) առանց Մոսկուայի Ստոլե-տովի կամ մի այլ Իւանովի արտօնութեան:

Օ, եթէ Կրեմլում յարդէին տրուած խոստու-մը, ստորագրուած պայմանագիրն ու օրէնքը, «Համերաշխ կենակցութեան», ժողովուրդների անկախութեան, անհատական ազատութիւնների ու միջազգային խաղաղութեան մասին եղած ամե-նօրեայ յայտարարութիւնները, Ստալինի շղթա-ներից զերծ մնացած մարդկութիւնը բռնկուած չէր լինի այսքան սարսափով ու ատելութեամբ նրա հանդէպ…

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

Լաւ է պարբերաբար յիշել զէնքի եւ գրչի այն հերոսները, որոնք բան մը ըրած են հայ ժողո-վուրդի ազատագրութեան համար: Ասոնցմէ մէկն էր Կարապետ Տողրամաճեան, ծածկանունով Վա-հան Մանուէլեան, յանդուգն Դաշնակցական մը, որ վտանգաւոր մարդու անուն հանած էր իբրեւ պայթուցիկներ շինող: Մեծ Նոր գիւղի ուսուցիչ-ներէն, 90ական թուականներուն մեկնեցաւ Սա-սուն եւ այնտեղ Տարօնի յեղափոխական առաք-եալներէն Հրայրի հետ կազմակերպեց Սասունի ապստամբութիւնը:

Հայկ Գայլուճեան, 28ամեայ ուրիշ խոնարհ գործիչ մը, երկար պեխերով, խիստ կատակա-սէր: Պալքանեան պատերազմին՝ Թրքական հեծե-լազօրքին մէջ, ճակատին վրայ իր ցոյց տուած խիզախ քաջագործութեանց համար ստացած էր յիւզպաշիի աստիճան:

Պատերազմէն վերջ կը վերադառնայ իր ծնն-դավայրը, Մեծ Նոր գիւղ, Յարութիւն Խորանեա-նի եւ Սաղաթիէլ Մերճանեանի հետ կը լծուի յե-ղափոխական գործին:

Հազիւ 12 տարեկան, երբ գնումի համար կ'եր-թայի իրենց խանութը, Գայլուճեան կատակով ինծի կը հարցնէր.— Երկաթ գործածել գի-տե՞ս…»: Միտքը հասկնալով, մեր տան զէնքը գաղտնի կուշտս խրած, կ'երթայի իր քով: Երբ աչքին կը զարնէր ատրճանակին ծայրը ցոյց տա-լու պարծենկոտ շարժուձեւս, խնդալով կ'ըսէր. — «Լակոտ, ապագայ կը խոստանաս»:

Երեք քաջերն ալ յարած էին «ակն ընդ ակա-ն»ի վարդապետութեան եւ մինչեւ վերջին պահը հաւատարիմ մնացին այդ հանգանակին: Զէնքի պահանջը զգալի էր գիւղին ինքնապաշտպանու-թեան համար: Գիշեր մը ծպտուած ճամբայ կ'ել-լեն դէպի Օրխան Կազի: Որոշեր էին կառավար-չատան երկու պահակներուն զէնքերը խլել եւ վե-րադառնալ գիւղ: Իրենց չար բախտէն գիշերա-պահը կը ցցուի եւ առանց այլեւայլի կը զարնեն: Յառաջ եկած աղմուկին վրայ կը ստիպուին փախ-չիլ: Կառավարութիւնը կը ձերբակալէ նոյն գիշեր-ուան բոլոր պահակները, անոնց մէջ ահաբեկիչ-ները գտնելու յոյսով:

Ուրիշ առիթով մը, Սաղաթէլ Մերճանեան կրակեց Օրխան Կազիի գայմաքամին վրայ, որ ձիէն վար ինկաւ: Հայդուկը կարծելով թէ մարդը մեռած է, ձգեց հեռացաւ:

1915 Յունիսի սկիզբը ականատես եղայ դէպ-քի մը, որ խոր տպաւորութիւն գործեց վրաս: Ոստիկանութիւնը զինուորական փախստականներ փնտռած ատեն, դէմ առ դէմ կուգայ Հայկ Գայ-լուճեանի: Հայդուկը կը խոյանայ անոնց վրայ եւ ընկերներուն օգնութեամբ զանոնք կը քշէ պահա-կանոց:

Այս պարտութիւնը չկրցաւ մարսել կառավա-րութիւնը եւ Պրուսայէն զօրք բերել տալով պա-շարեց Մեծ Նոր Գիւղը: Գայլուճեանի եղբայրը Դաշնակցական գործիչ Կիրակոսեանի հետ ժողովի հրաւիրեց գիւղին մեծամեծները եւ կղերական դասը: Նկատի ունենալով մօտալուտ տարագրու-թիւնը, սեղանի վրայ դրին ծրագիր մը, ինքնա-պաշտպանութիւնը կազմակերպելու համար: Ծրա-գրին գործադրութիւնը կարելի էր, ոչ զօրք եկած էր, ոչ ալ զէնքերը հաւաքած էին: Լուր պիտի տրուէր Նիկիոյ շրջանի հայ գիւղերուն, որոնք պիտի բռնէին ճամբաները եւ պիտի արգիլէին Թր-քական զօրքին մուտքը: Իսկ Գայլուճեան եւ ըն-կերները գրոհ պիտի տային Օրխան Կազիի կառա-վարչատան վրայ: Եւ պիտի զինէին շրջանի ամ-բողջ երիտասարդութիւնը:

Մեր շրջանը կը հաշուէր 75.000ի հայութիւն մը: Յոյս կար որ շարժումը պիտի տարածուէր մինչեւ Իզմիտ, Պարտիզակ եւ Ատափազար: Մեծ Նոր գիւղի կղերը եւ պահպանողական դասը հա-կառակեցան, եւ ժողովուրդը կոտորուեցաւ:

Ժողովուրդի մը նահատակութիւնը

ԽՄԲ.— Պրիւքսէլի **Le Courrier du Soir** օրաթերթը կը գրէ այս խորագրով յօդուածի մը մէջ (23 Ապրիլ), այս առթիւ յիշելով թէ իր աշխատակցին հայրը կորսնցուցած է ընտանիքին 32 անդամները, Մեծ Պատերազմի ընթացքին.—

1915ի Ապրիլ ամիսը Հայոց պատմութեան ամէնէն ցաւագինն եղաւ: Անկարելի է գտնել ժողովուրդ մը որ բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս աւելի չարչարուած ըլլայ: Թուրքերը միացած գերման բարբարոսներու հետ ջարդեցին, կողոպտեցին Հայերը, որովհետեւ անոնք Դաշնակիցներուն կողմը բռնեցին: Այս չէ դեռ բոլորը, այրեցին մանուկները, խոշտանգեցին աղջիկները իրենց մայրերու աչքին առջեւ եւ Թալանեցին իրենց գոյքը: Հակառակ քաղաքակիրթ ժողովուրդներու կոչերուն, ջարդերը, տանջանքները, զանգուածային տարագրութիւնները կը շարունակուէին: Զարհուրելի եղաւ ելքը: 1914 —1918ի պատերազմէն ետք, վիճակագրութիւնը ցոյց տուաւ որ մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար Հայեր ջարդուած էին: Ընտրանին գրեթէ ամբողջութեամբ անհետացաւ, բանաստեղծներ, բժիշկներ, իրաւաբաններ, դիւանագէտներ, գրագէտներ, խմբագիրներ: Յիշենք Գրիգոր Զօհրապը, յայտնի իրաւաբան, Սիամանթօն, (Ատոմ Եարճանեան), խորհրդապաշտ մեծ բանաստեղծը, Դանիէլ Վարուժան դասական ամէնէն մեծ բանաստեղծը, եւ դեռ շատ ուրիշներ ... Ձեմ մոռնար իմ միւս հայրենակիցներս, բայց տեղ չկայ, պէտք պիտի ըլլար բազմաթիւ հատորներու, յիշելու համար բոլոր անունները :

1914—1918ի պատերազմէն վերջ՝ շնորհիւ Դաշնակներուն (Դիմադրականներ) Հայերը ունեցան անկախ Հայաստան մը: 1920էն 1922 համայնավարները յարձակեցան եւ գրաւուած կը պահեն մինչեւ մեր օրերը :

Աշխարհի ամէն կողմը ուր որ Հայ կայ, կը կատարուին սգահանդէսներ, մեր նահատակներուն հոգիին համար: Հպարտ եմ Պելճիքայի պատկանելուս (իմ երկրորդ հայրենիքս) եւ շնորհակալ եմ Ալպեռ Ա. Թագաւորին եւ բոլոր Պելժիացի մտաւորականներուն, որոնք սիրով կը պաշտպանեն քրիստոնեայ Հայաստանը, cardinal Mercier, Jules Destrée, որոնք անկարելին փորձեցին փրկելու համար հայ քաջարի ազգը: Մեր օրերուն, Հայոց բարեկամներէն յիշենք Joseph Delmelleը եւ մեծ մտաւորական պարոն Pierre Nothomb, որ մեր սիրելի Արարատը չմոռցաւ իր նշանաւոր գիրքին մէջ «L'Egregore», վէպ մը, ուր կը խլրտի հայ ժողովուրդին յոյսը:

Առաջին աշխարհամարտէն վերջ, Հայերը ապաստան գտան քիչ մը ամէն տեղ, եւ արխարար վերսկսան աշխատանքի: Անոնք տուին աշխարհի բազմաթիւ արժէքաւոր դէմքեր :

Ի վերջոյ ժողովուրդները պիտի ըմբռնե՞ն պատերազմին խելագարութիւնը եւ ցեղասպանութեան մեծ ոճիրը : MASSIS

1915 Յուլիսի կիսուն զրոյց կը շրջէր թէ գաղտնի հրահանգ մը եկած է կառավարութեան: Զարագուշակ զրոյցներ շրջան կ'ընէին: Քանի մը օր վերջ կանչեցին մեծամեծները, ժողովուրդը ձգելով իր բախտին: Հաւաքեցին նաեւ փախստական տղաքը եւ զէնքերը ամենայն խստութեամբ: Գայլուճեան եղբայրներ եւ ապաղայ մեր ղեկավար Գրիգորը չըլթան ճեղքելով թարձրացաւ սարը: Ձերբակալուածները իրար կապած՝ կառավարութիւնը լեցուց Մեղալըքի փոսը, սոսկալի տանջանքներու ենթարկելով զանոնք: Սաղաթճէլը այնչափ ծեծեցին որ ամբողջ մարմինը սեւցաւ: Ըմբոստները չուզելով աւելի երկարաձգել իրենց ընկերներու մարտիրոսութիւնը, վար իջան սարէն եւ անձնատուր եղան :

Կառավարութիւնը ի ձայն փողոյ եւ թմբուկի յայտարարեց տարագրութեան հրամանը: Սաղաթճէլ եւ Յ. Խորանեան մեռան բանտին մէջ, չկարենալով դիմանալ տանջանքներուն: Իսկ Գայլուճեան եղբայրները Ատրնաղ փոխադրեցին եւ կախեցին :

Կախաղանին առջեւ, Հայկ Գայլուճեան անդրադարձաւ իր մատուցած ծառայութեանց Պալքանեան պատերազմին եւ իր ամբողջ զայրոյթը պոռթկաց Թուրքերու երեսին :

Փառք այդ հերոսներուն, որոնք իրենց քաջութեամբ բարձր պահեցին հայ ազգին անունը :

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 24 Ապրիլ.— Կիրակի առաւօտ տեղւոյս Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն, Մեծ Եղեռնի նահատակներուն յիշատակին: Իսկ կէսօրէ ետք տեղի ունեցաւ ոգեկոչումի հանդէսը Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Այս տարի տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Ֆրանս. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը: Ուրախալի եւ բարենշան երեւոյթ մըն է որ ազգային բոլոր կազմակերպութիւնները ընդառաջ գացած էին ռազմիկներու կոչին՝ համազգային գետնի վրայ կատարելու տօնակատարութիւնը: Միայն ժաֆն էր որ վերջին պահուն նամակով մը ցաւ կը յայտնէր թէ պիտի չկրնայ մասնակցիլ, կեդրոնը, համաձայն չըլլալով: Կը մասնակցէին.— Հայ Առաքելական եւ Աւետարանական եկեղեցիները, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը, Վասպուրականի, Խարբերդի, Սեբաստիոյ Հայրենակցականները, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի հոգաբարձութիւնը, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը եւ Հ Մ. Ը. Մ.ը: Դժբախտաբար, ներկաներուն թիւը խոտոր կը համեմատէր մասնակցող կազմակերպութեանց թիւին հետ : Նոյն ժամուն հարսնիք մը կը կատարուէր ուրիշ սրահի մը մէջ: Կարելի չէ՞ զգուշանալ այսպիսի խաչաձեւումներէ :

Նախագահը, Ռ. Կէնճօյեան բացումը կատարելով հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել անհամար զոհերու յիշատակը: Գեղարուեստական բաժինը կարճ էր ու պատշաճ: Նոյնպէս եւ բեմի յարդարումը: Ոչ ղագաղ, ոչ մոմ: Բեմին վերեւ խոշոր տառերով յարգանքի արտայայտութիւն մը: Բեմին առջեւ սեւ լաթի մը վրայ սպիտակ խաչ մը, իսկ բեմին երկու կողմերը՝ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու զոյգ եռագոյնները կը խըրտացնէին պաշտամունքի ու յարգանքի վսեմ խորհուրդը :

Արտասանեցին Տիկին Անժէլ Փափազեան՝ « Փառք Աստուծոյ, Հայու արիւն ալ Թափեցաւ» : Իսկ դպրոցին աշակերտուհիներէն Օր. Ժանէթ Աստուրեան՝ Թէքէեանի «Ահաւոր բան մը այնտեղ»: Երգեց Տիկին Աշխէն Պօյաճեան՝ « Լռեց, ամպերը»: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Բարունակ Պառաւեան : Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան բովանդակալից ճառով մը ընդգծեց Թուրքին վայրագ բնազդը, գործած ահաւոր չարիքն ու խժդժութիւնները :

Օրուան բանախօսն էր Պ Կ.Փոլատեան, որ, Մարսէյլէն յատկապէս հրաւիրուած էր բանախօսելու: Յարգելի գրագէտը բաւական երկար ճառ մը կարդաց: Անշուշտ դժուար է այս նեղ սիւնակներուն մէջ հարազատօրէն ամփոփել զայն: Բանախօսը մասնաւորապէս շեշտեց թէ մեր զոհերուն յիշատակը կատարելապէս յարգելու համար չի բաւեր տարին մէկ անգամ իրարու քով գալ, խունկ ծխել, ճառեր խօսիլ, ողբալ ու հառաչել կամ անտեղի կանչեր արձակել: Ընդհակառակն, Թուրքը նկատելով մեր մահացու թշնամին, պէտք է գործել մեթոտիկ կերպով, բոլորիս միահամուռ ճիգերով, սարսելու մարդկութեան քարացած խիղճը, ցնցելու մեր թմրած ջիղերը եւ աղետալի անտարբերութիւնը, որպէսզի հնարաւոր ըլլայ տիրանալու մեր արդար իրաւունքներուն:

Բանախօսութենէն ետք, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն բարձանքին վրայ Պ. Փոլատեան եւ «Յառաջ»ի Զուիցերիոյ աշխատակիցը՝ Պ. Նիկոլեան խրախուսիչ Թելադրութիւններ ըրին մեր տղոց, ազգային արժանիքները բարձր պահելու համար :

Ապրիլ 16ի երեկոյեան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կազմակերպած էր հրապարակային դասախօսութիւն մը, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Դասախօսն էր ընկեր Ժիրայր Փալամուտեան, նիւթը՝ «Ի՞նչ է ազգը»: Երիտասարդ դասախօսը յաջողապէս վերլուծեց նիւթը, հասկնալի ոճով, առանց մխրճուելու գիտական ոլորտներու մէջ: Ընկերը գեղեցիկ յիշատակ մը Թողուց մեզ ոչ միայն իր այս դասախօսութեամբ, այլ եւ բեմին ճակատի պատին վրայ քանի մը ժամուան ընթացքին վերարտադրելով Խաչատուրեանի Արարատի մէկ նկարը, գոյներու ներդաշնակ համադրութեամբ մը: Այս առթիւ շնորհակալութիւն եւ մաղթանքներ ապագայ յաջողութեանց համար:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.— Այս տարեշրջանը սկսաւ տխուր հեռանկարով մը: Լիոնի շրջանի հիւսուածեղէնի եւ յարակից ճարտարարուեստները ծանր տագնապ մը կ'անցընեն այս պահուս: Տէսինի արուեստական Թելերու մանարանները եւս մեծապէս ազդուած են տագնապէն եւ բանուորները կրճատուած ժամերով կը գործեն: Մաղթենք որ երկար չտեւէ տագնապը, այլապէս, չարաղէտ անդրադարձումներ պիտի ունենայ մեր գաղութին ազգային կեանքին վրայ: Արդէն նախանշանները կ'երեւան: Գ. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Այո, վստահ եմ թէ խօսողները ոչ մէկ ազգականական կապ ունէին :

— Ինչէ՞ն գիտէք :

— Ձայները կ'ուսումնասիրէի: Տիկին Վիլլա Հօլպայն, որ կը խօսէր իր ամուսնին, միեւնոյն կինն էր որ քիչ վերջ խօսեցաւ Տիկին Օլկա Եռուկինի անունով: Ձայնը կեղծուած ըլլալով հանդերձ, նոյնն էր:

— Ապրիք, Նիումըն, շատ լաւ կ'աշխատիք: Եւ մի մոռնաք թէ այս յայտագրին ժամն ալ շատ անյարմար է:

— Այսուհանդերձ խօսնակը ըսաւ թէ ցերեկուան յայտագրին կրկնութիւնն էր: Վայրկեան մը. Փափա, ըսի, ես ալ նախազգացում մը ունեցայ: Վազեցի հեռաձայնի գործիքին մօտ եւ դարձուցի Պ.Պ. Ք.ի թիւը: Ընկեր մը ունէի հոն, որ կը հետեւէր, աշխարհի չորս կողմէն հրատարակուած յայտագրերուն: Հարցուցի իրեն Վարչաւայի կայանի յատագրին մասին, ըսաւ թէ այդ յայտագիրը չէր հրատարակուած կէսօրին ...

— Հիանալի, գոչեց Փօնթիւի, ուրեմն կը նշանակէ թէ գաղտնի հրահանգ մը կար այս յայտագրին մէջ :

— Հիմա մեքենագրեցէք ձեր բռնած նիշերը ըսաւ, որպէսզի երեւան հանենք հրահանգը :

Սկսայ մեքենագրել. հազիւ վերջացուցած գոչեցի .

— Գտայ. Փափա, գտայ... եթէ արտասանուած իւրաքանչիւր յատուկ անունի առաջին տառերը քովէ քով շարենք, կ'ունենանք հետեւեալ նախադասութիւնը.— Ո՞ւր են Հաւու եւ Իմփրէկ-ճըպըլ, Միջերկրականի ծովային ուժերը մեկնա՞ծ են»: Ուրեմն Գերմանները կ'ուզեն գիտնալ թէ ուր կը գտնուին երկու զրահաւորները:

— Հիմա մեզի կը մնայ գտնել երկու բան եւս: Առաջին՝ Միլլը ի՞նչպէս տեղեկութիւն կը ստանայ, երկրորդ՝ ինչպէ՞ս կը հաղորդակցի Գերմանիոյ հետ: Երբ գիտնանք այս հարցումներուն պատասխանը, այն ատեն Միլլէրի թոռը կրնայ պատրաստուիլ սեղմելու գինուորներուն ձեռքը, գնդակահարուելէ առաջ ...

Փօնթիւի իրաւունք ունէր. ի գին ամէն բանի պէտք էր գիտնալ թէ Միլլը ի՞նչ ձեւով տեղեկութիւն կը ստանար եւ հաղորդակցութեան ի՞նչ միջոցներ կը գործածէր: Թերեւս Հօրլօք տեղեկութիւն կը ճարէր տնօրէնին համար, այդ պարագային լաւ գործ մը տեսած էինք տեղափոխելով նախարարութեան մեքենագրուհիները :

— Պէտք է համբերել, ըսաւ Փօնթիւի, որ մեր բոլորէն աւելի անհամբեր էր միշտ : Ահաւասիկ Միլլըը. խելացի լրտես մը, այնքան խելացի որ 30 տարի գաղտնօրէն աշխատեր է մեր քթին տակ եւ յանկարծ փոքր սխալ մը կը գործէ. Վարչաւայի ռատիօկայանին ունկնդրելէ վերջ կը մոռնայ սլաքը դարձնել Պ. Պ. Ք.ի կայանին :

— Լաւ որ յիշեցուցիք, ըսի, Լոնտոնի ռատիօն Մօնմարթր Թատրոնէն յայտագիր մը պիտի հրատարակէ այս գիշեր: — Ի՞նչ :

— Այո, շաբաթը քանի մը գիշեր այդ տեսակ զուարճալի յայտագրեր կը հրատարակուին, հաւանաբար պիտի լսենք Մարթէ Բօլոյի երգը :

Այդ օրը անցաւ առանց նոր միջադէպի: Լէյսի երեք ժամ բացակայած էր պանդոկէն, Հօրլօք ճաշէն վերջ մէկ ժամ ուշ գործի եկած էր, Տիկ. Ռաքէլ կէսօրէ ետք աներեւոյթ եղած էր: Մինչ այդ մեր պաշտօնեան կը հետեւէր Մարթէ Բօլոյի հեռաձայնային խօսակցութիւններուն : Իր լսած խօսքերը բառ առ բառ արձանագրած էր: Այս երեկոյեան երգին երկու տուները փոփոխութեան ենթարկուած էին: Քովէ քով շարեցինք իւրաքանչիւր տողի սկզբին տառերը եւ գտանք հետեւեալը. « ՃԻՊ. ՀԻՆԳՇ»:

— Կը հասկնամ, գոչեց Փօնթիւի, ըսել կ'ուզեն թէ զրահաւորներու կարաւանը Հինգշաբթի օր Ճիպրալթար պիտի հասնի :

— Ի՞նչ պիտի ընենք հիմա. արդեօք ձայնը կեղծելով Մարթէ Բօլոյի հեռաձայնեմ եւ ըսեմ թէ որոշած ենք փոխել երգին բառերը :

— Ոչ, կասկածի տեղի կուտայ այդ տեսակ բան մը: Պէտք չէ Գերմաններուն զգացնել թէ տեղեակ ենք իրենց հաղորդակցութեան ձեւին : Ոչ, ուրիշ բան մը պիտի ընենք : Ծովային Նախարարութեան պիտի հաղորդենք մեր գիւտածը, որպէսզի անոնք ալ յետաձգեն կարաւանին ժամանումը :

(Շար.)

ծանր օդանաւերով պիտի փոխադրուին, բայց նոբերը թեթեւ արկղիկներու մէջ դրուելով կրնան արձակուիլ սովորական օդանաւերու միջոցաւ .— 3. Կը շարունակուի ջրածին - ռումբի լրացուցիչ աշխատանքը, ապացուցանելու համար անոր ուժը ու տեսականօրէն կը համարուի առաջին հիւլէական ռումբին հազարապատիկը.— 4. Ամերիկ. գործարանները հիւլէական ռումբեր կ'արտադրեն «ամէն տեսակ ձեւերով եւ չափերով»: Այժմ դիզուած մթերքը կը հաշուեն աւելի քան, հազար հատ: Միեւնոյն ատեն կ'ընդունին թէ Խ. Միութեան նոր ծրագիրը հաւանաբար արագօրէն կը գործադրուի եւ պատրաստ ռումբերու քանակը յարատեւօրէն կ'աճի :

Մոսկուա կը բողոքէ

Ճափոնի գերիշխանութեան վերահաստատումէն կէս ժամ եաք (28 Ապրիլ), Խ. Միութիւնը Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանը բողոքագիր մը ուղղեց, յայտարարելով թէ հաշտութեան դաշնագիրը եւ ճափոնեւամերիկեան ապահովութեան դաշինքը սահմանուած են նոր պատերազմ մը պատրաստելու Ծայր. Արեւելքի մէջ »

Բողոքագիրը «ապօրէն» կը համարի հաշտութեան անջատ դաշնագիրը, եւ կ'ըսէ .— « Այս դաշնագրին կնքումը կ'ապացուցանէ թէ Մ. Նահանգները որքան յառաջ գացած են, ամերիկեան զինուորական խարիսխի մը վերածելու համար Ճափոնը»: Բողոքագիրը որ կը բաղկանայ հազար բառերէ, կը պահանջէ ետ քաշել բոլոր օտար զինուորները եւ իրական հաշտութիւն կնքել Ճափոնի հետ: «Առանց այս երկու պայմաններուն Խ. Միութիւնը չի կրնար որեւէ պատասխանատուութիւն ստանձնել Ճափոնի մէջ ստեղծուած կացութեան համար: Մ. Նահանգներու քաղաքականութիւնը հիմնուած է ոչ թէ Ճափոնի ժողովրդավար ուժերուն, այլ այն զինապաշտ շրջանակներուն վրայ որոնք մէկէ աւելի անգամներ դէպի նախայարձակում առաջնորդեցին Ճափոնը »:

✕ Թոքիոյէն կը հեռագրեն թէ հաշտութեան դաշնագրին գործադրութեան յայտարարութիւնը տեղի ունեցաւ առանց փողի եւ թմբուկի: Վարչապետը, Եոշիտա, շնորհակալութիւն յայտնեց դաշնակիցներուն, միեւնոյն ատեն ազդարարելով Ճափոնցիներուն «զգուշանալ համայնավարութենէն որ պատասխանատուն է ամերիկեան զօրքին մնալուն եւ խարիսխներ հաստատուելուն » :

✕ Ճափոն հաշտութիւն կնքեց նաեւ ազգայնական Չինաստանի կառավարութեան հետ, որ կը գտնուի Ֆորմոզա կղզին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՍԻՆ ԳԻՆԸ զեղչելու համար, վարչապետը, երկրագործական նախարարը եւ մսագործներու դաշնակցութեան ականաւոր դէմքերը բարեկամական հանդիպում մը ունեցան Հալի մօտակայ մէկ ճաշարանին մէջ: Մսագործները տրամադիր են իջեցնել գիները, պայմանաւ որ ընտիր կտորներու վրայ ազատութիւն տրուի իրենց: Կ'ըսեն թէ արջառները ձմրան ընթացքին սնուցուած են սուղնոց տարրերով, հետեւաբար դժուար պիտի ըլլայ գիներու զգալի անկում մը նախատեսել: Կաթին գինը այս հինգշաբթի օրուընէ սկսեալ 44 ֆրանքէն կ'իջնէ 38 ֆրանքի:— Պանդոկներու գիներն ալ պիտի զեղչուին 5 առ հարիւր :

Վասպուրականի Հերոսամարտին

37րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մասնակցութեամբ Ուրֆայի, Շ. Գարահիսարի, Հաճընի, Զէյթունի, Տարօնի, Այնթապի, Մարաշի, Ագ Տաղի, Ֆընտըճաքի, Մուսա Լերան, Տէօրթ Եոլի եւ Վասպ. Երիտ. Միութեան :

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

CERCLE MILITAIRE (Place Saint-Augustin)
Կիրակի 4 Մայիս, ժամը 15էն կէս գիշեր

Պիտի ներկայացուի Դիմադրական Հերոսամարտներուն շարժանկարը :

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ: Հանդէսէն վերջ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ :

ԴԱՏԵՄՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Դատեմի Ուսումն. Ընկ. մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի ժամը ճիշդ 14ին, Ցոյներու սրահին մէջ, 5 rue Bonnefoi, Lyon (3) :

Սիրով կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու բոլոր Դատեմցիները եւ Միութեան բարեկամները: Առատ կերուխում եւ հաճելի ժամանց :

Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԻ Ազգատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է Սմբատ Աւագեանէ 2000 ֆրանք, առողջացեալ Վարդան Գարայեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, ինչպէս եւ հազար ֆրանք Պ. Արգումանովէ Տ. Գրիգոր Ծ. Վ. Շահամեանի յիշատակին :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՀԱՆԴԷՍ ՆԱՀԱՏԱԿ ՄԻԼԻՈՆԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, Variétés Casinoի մէջ (La Canebière), Մարսէյլ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Նախագահութեամբ Բժիշկ Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի 11 մասնաճիւղերու, Համազգային Մշակութային ընկերակցութեան, Ռազմիկներու միութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հարաւային Ֆրանսայի 9 խումբերու:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայր. միութիւնները անխտիր :

Կը խօսին՝ Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ (Վիէննայի ուխտէն), Պ .Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Պ. Վ. ՕՇԱԿԱՆ (յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան)

Արտասանութիւն, երգ, նուագ եւ կենդանի պատկեր : Մուտքը ազատ է

Հայ Արենոյշներու

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 4ին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théâtre Verdiի ընդարձակ սրահին մէջ (Rue d'Alger): Պիտի մասնակցին Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր Արենոյշներ, Թեւիկներ, Գայլիկներ եւ Փարիզի Արենոյշներ :

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի բեմադրուի «Կոմիտասի մանկութիւնը» (մէկ արար):

Գեղարուեստական եւ սկաուտական ճոխ բաժին, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, մարզանք, հայկական եւ գեղջկական, ինչպէս եւ դասական պարեր: Դաշնակի վրայ պիտի նուագէ նորահաս դաշնակահարուհի ՄԱՏԼԷՆ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ:

Ձեռական աշխատութեանց ցուցադրում :

Խարոյկի տեսարան սկաուտական երգերով եւ խաղերով :

SALLE CHOPIN - PLEYEL (8, rue Daru . Paris)
Ուրբաթ, 2 Մայիս ժամը 21ին:

Երգահանդէս Իրիս Պիւլպիւլեանի

Կը մասնակցին Lily Laskine (harpe), G. Deschamps (flûte), J. J. Painchaud (piano):
Ցայտագիրը կը պարունակէ կտորներ եւրոպական դասական եւ արդի հեղինակներէ, ինչպէս եւ Հայաստանի նոր երգերէն :

Գիները 200—500 ֆր., կը ծախուին սրահին կիշէն, Durand, 4 Place de la Madeleine, Hovanessian, 14 rue Rochambeau, Tru. 47-48, Studio Colibri, 19a, rue Caumartin, Opéra 54-48:

Յոբելենական փառատօն

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 75ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 4 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին, Mutualitéի մեծ սրահին մէջ : Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար Պ. ANDRÉ MARIEի :

Պատուոյ նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Տիկին Ա. Էգնայեանի եւ Ռէնսիի քաղաքապետ Marcel Colsonի: Նախագահութեամբ Պ. ՎԱՀԷ ՑՐԷՆԿԵԱՆԻ :

Գեղարուեստական բաժին

Մեներգ, զուգերգ, պարեր ճոխ տեսարաններով: Շարժանկար վարժարանին կեանքէն :

Տոմսակները վարժարանէն 1 Bld. du Nord, Le Raincy, հեռ. 172 եւ Պարսամեան գրատունը, 46 Rue Richer :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Նուրիցա Փարթամեան, որ մինչեւ վերջին պատերազմը կը գտնուէր Պերլին (Գերմանիա), բողոքականներու եկեղեցին: Տեղեկացնել իր եղբօրորդւոյն՝ Հայկ Փարթամեանի, 53 rue Drouge, Vienne (Isère):

ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Քղիի Հայր. Միութեան մասնաճիւղս կազմակերպած էՔղեցիներու օրուան առթիւ ընտան. խնջոյք մը, այս կիրակի ժամը 14էն 20, Սէնթ Անի Կրան Փէնի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին.— Մեներգներ հայրենակիցներէ, արտասանութիւններ աշակերտներէն: Ջաւեշտ մը, հայրենակից Նոր Սերնդականներէ: Եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գին:

Մուտքը ազատ է :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Վարանդեան խումբը՝ այս հինգշաբթի ժամը 16ին:— Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն եւ Արամ խումբը՝ կիրակի ժամը 16ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս չորեքշաբթի, ընկերվարականներու սրահը, 149bis, Ave. d'Argenteuil :

ԱԼՖՕՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՊԱՆԵՅՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԻԹԱԼԻ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան ակումբին մէջ: (Շար. նախորդ ժողովի) :

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին՝ Օհանջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Զեկուցումներ պիտի ըլլան ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻՆ հետեւանքներուն, անկէ քաղուած փորձառութեանց եւ մեր ապագայ ուղղութեան մասին: Մուտքը ազատ է :

SALLE GAVEAU , 45 RUE LA BOETIE
Շաբաթ Մայիս 3ին, ժամը 21ին
Ensemble Orchestral de Paris, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի
ANNIE D'ARCOի

ՌՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ ՄԻԱԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 6ին իրիկունը ժամը 8.30ին Salle d'Ienaի մէջ, 10 Ave. d'Iena: Մասնակցութեամբ հայ եւ օտար ծանօթ արուեստագէտներու, դաշնակով, ջութակով եւ թաւջութակով :

Տոմսերը կարելի է ճարել Restaurant Elmas, 11 rue Buffault, Paris (9) métro Cadet:

Ձինքը տեսնել փափաքողները կրնան նոյն հասցէին դիմել :

Տոմսերու համար դիմել.— Restaurant Diamantaire, 60 rue Lafyette Paris (9): Restaurant Koparanian (Taverne Maubeuge), 6, rue Maubeuge, Restaurant «Lilas», 24 rue St. Lazare, Alimentation «Hratchian» 6, ruա Lamartine: Alimentation «Massis» rue Saulnier :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

MAISON LERNER
(7, Cours des Petites Ecuries, Paris)

Տան մէջ աշխատող գործաւորուհիներ եւ անթըրըփրընէօզներ :

Կը պահանջուի ԼԱՒ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ ԳՈՐԾ :

Կ'ուզուի նաեւ ձեւող մը (coupeuse) թէ չափի վրայ եւ թէ սերիով:

ՁԵՐ ՍՈՒՐՃԸ
ՁԵԶԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ
Մասնաւորապէս աղացուած արեւելեան սուրճ

Aux Cafés - San Marco

3 Rue Paul Baudry, Clamart,
(Խանութը բաց է նոյնիսկ կիրակի օրերը Fourcheի շուկան) :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN